Career Path
www.careerpath.info

કારકિર્દીના ઉંબરે

ધો. ૧૦ અને ધો. ૧૨ પછી શું?

સચોટ માહિતી અને સંપૂર્ણ માર્ગદર્શન

SCIENCE

PCM (Physics, Chemistry, Mathematics)

- Bachelor of Technology / Engineering
- National Defence Services
- Bachelor of Science
- Pilot

PCB (Physics, Chemistry, Biology)

- MBBS / BDS / BAMS
- Bioinformatics
- B. Pharmacy / BHMS
- Forensic Science
- Biotechnology
- Physiotherapy
- Nursing

COMMERCE

- B.Com / BBA / BCA
- Chartered Accountancy (CA)
- Cost and Management Accountant (CMA)
- B.Com LLB
- MSC (IT)
- MBA (5 Years)

ARTS

- Bachelor of Arts & Bachelor of Legislative Law (BA-LLB)
- Bachelor of Journalism & Mass Communication (BJMC)
- Bachelor of Fine Arts (BFA)
- Fashion Designing

ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિ

અભ્યાસ એ જ છે કે જેના વડે આપણે સત્યને ઓળખીયે.
-મહાત્મા ગાંધી (૦૨-૧૦-૧૮૬૯ - ૩૦-૦૧-૧૯૪૮)

નવભારતનું નિર્માણ માટે જરૂરી માનવ કૌશલ્ય ઊભું કરવા
IIM/IIT/NID/AIIMS જેવી રાષ્ટ્રીય સંસ્થા સ્થાપવી જરૂરી સમજું છું
-જવાહરલાલ નહેરુ (૧૪-૧૧-૧૮૮૯ - ૨૭-૦૫-૧૯૬૪)

સાચી કેળવણીથી સાદાઈ, સંસ્કારના બીજ રોપાય છે
અને વિકાસના અંકુરો ફૂટે એવી દિશાઓ બતાવે છે.
-સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ (૩૧-૧૦-૧૮૭૫ - ૧૫-૧૨-૧૯૫૦)

મારે એવા શિક્ષિતોની જરૂર છે જે શાસનના સૂત્રો સંભાળીને
છેવાડે ઉભેલા ઉપેક્ષિત લોકોની દેખભાળ કરે.
-ડોક્ટર બાબા સાહેબ આંબેડકર (૧૪-૦૪-૧૮૯૧ - ૦૬-૧૨-૧૯૫૬)

પંચવર્ષીય યોજનાનો ઉદ્દેશ માત્ર ઉત્પાદન અને કારખાનાની સ્થાપના જ નહીં પણ દેશના
નાગરિકો અને યુવા પેઢીને ઉત્તમ શિક્ષણ આપી સારા નાગરિક બનાવવાનો રહ્યો છે.
-મોલાના આઝાદ (૧૧-૧૧-૧૮૮૮ - ૨૨-૦૨-૧૯૫૮)

પ્રશ્ન પૂછવાની શક્તિ એ માનવ વિકાસનું પ્રતીક છે.
-શ્રીમતી ઇન્દિરા ગાંધી (૧૯-૧૧-૧૯૧૭ - ૩૧-૧૦-૧૯૮૪)

ભારત પ્રાચીન છતાંય યુવાનોનું પ્રભુત્વ ધરાવતો દેશ છે. મારા સ્વપ્નનું ભારત એવું હોય
કે જે સ્વતંત્ર આત્મ નિર્ભર અને વિશ્વ ફલક પર માનવ સેવાના કાર્યમાં અગ્રેસર હોય.
-રાજીવ ગાંધી (૨૦-૦૮-૧૯૪૪ - ૨૧-૦૫-૧૯૯૧)

કારકિર્દીના ઊંબરે

(ધોરણ-૧૦ અને ૧૨ પછી શું ?)

૨૦૨૬

: સંપાદક :

ડૉ. મનીષ એમ. દોશી (એન્જિનિયર)

: પ્રકાશક :

ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિ

રાજીવ ગાંધી ભવન, સંસ્કાર કેન્દ્ર માર્ગ, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૬.

ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭૮૨૧૨/૧૩

E-book : www.incgujarat.com • E-mail : gpcc1234@gmail.com

કારકિર્દીના ઊંબરે

(ધોરણ-૧૦ અને ૧૨ પછી શું ?)

એકવીસમી આવૃત્તિ, ૨૦૨૬

પ્રકાશક :
ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિ
રાજીવ ગાંધી ભવન, સંસ્કાર કેન્દ્ર માર્ગ,
એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૬.
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭૮૨૧૨/૧૩
E-book : www.incgujarat.com
E-mail : gpcc1234@gmail.com

સંપાદક :
ડૉ. મનીષ એમ. દોશી (એન્જિનિયર)
સિન્ડિકેટ સભ્ય, ગુજરાત યુનિવર્સિટી (૨૦૦૬-૨૦૧૨)
મીડીયા કન્વીનર અને પ્રવક્તા, ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિ
ફોન : ૯૪૨૬૦ ૦૧૫૯૯
E-mail : manishdos@gmail.com
E-book : www.careerpath.info

- અમો આભારી છીએ શૈક્ષણિક સંસ્થાના આચાર્યશ્રીઓ, અધ્યાપકશ્રીઓ તથા ડો. હિરેન બેંકર, કુ. શ્રેયા પટેલ, શ્રી અનુરાગ શાસ્ત્રી સહિતના સાથીદારો કે જેઓના સહયોગ વગર આ કામગીરી પૂર્ણ કરવી અઘરી સાબિત થાત.
- આ માહિતી પુસ્તિકામાં આપેલ માહિતી માટે અમો આભારી છીએ વિવિધ કેરિયર કોર્નર્સ, કેરીયર બ્લોગ્સ, કેરીયર ગાઈડના.

અમિત ચાવડા

પ્રમુખ, ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિ

પ્રિય વિદ્યાર્થી મિત્રો,

ધોરણ ૧૦ કે ૧૨ની પરીક્ષા સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ કરવા બદલ આપ સૌને ખૂબ-ખૂબ અભિનંદન અને ઉજ્જ્વળ કારકિર્દી માટે શુભેચ્છા ! આ તમારી શૈક્ષણિક અને જીવનની યાત્રાનો એક અત્યંત મહત્ત્વપૂર્ણ પડાવ છે.

જેમ તમે તમારા જીવનના આ આગલા તબક્કામાં પ્રવેશ કરી રહ્યા છો, ત્યારે હું તમને તમારી ભાવિ કારકિર્દીની આકાંક્ષાઓ વિશે ગંભીરતાથી અને સકારાત્મક રીતે વિચારવા માટે પ્રોત્સાહિત કરું છું. આ સમય નવી શક્યતાઓ અને અગણિત તકોથી ભરેલો છે. યાદ રાખજો, કારકિર્દીની પસંદગી એ તદ્દન વ્યક્તિગત નિર્ણય છે, જે તમારા જુસ્સા, રસ-રુચિ અને તમારી આંતરિક શક્તિઓને અનુરૂપ હોવો જોઈએ.

આજના આધુનિક યુગમાં સતત બદલાતા જોબ માર્કેટમાં ટકી રહેવા માટે સંબંધિત વ્યાવસાયિકો સાથે જોડાઓ, કારકિર્દી મેળાઓમાં ભાગ લો અને નવી તકો વિશે જાણવા માટે ડિજિટલ માધ્યમોનો યોગ્ય ઉપયોગ કરો. તમારી કારકિર્દીની યાત્રામાં ઉતાર-ચઢાવ આવી શકે છે, પરંતુ દ્રઢતા, સખત મહેનત અને અડગ નિશ્ચય સાથે તમે તમારા કોઈપણ લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરી શકશો. બદલાતી પરિસ્થિતિઓ સાથે અનુકૂલન સાધવામાં ક્યારેય ડરશો નહીં. તમારી કુશળતા અને જ્ઞાનને સતત અપડેટ કરતા રહો. તકોની રાહ જોવાને બદલે, તમારી ક્ષમતાથી નવી તકોનું સર્જન કરો.

ગુજરાતના તમામ વિદ્યાર્થી મિત્રોને સચોટ, સરળ અને દિશાસૂચક માર્ગદર્શન મળી રહે તે હેતુથી કોંગ્રેસ પક્ષના સંનિષ્ઠ આગેવાન, શિક્ષણવિદ, મીડિયા કન્વીનર અને પ્રવક્તા ડૉ. મનિષ દોશી (એન્જિનિયર) અને તેમની સહયોગી ટીમ દ્વારા સતત એકવીસમા (૨૧મા) વર્ષે આ માર્ગદર્શક પુસ્તક "કારકિર્દીના ઉંબરે" પ્રસિદ્ધ કરવાનું ભગીરથ કાર્ય કરવામાં આવ્યું છે, જે ખરેખર પ્રશંસનીય છે. આ સુંદર અને સમયસરનું માર્ગદર્શન પુસ્તક તૈયાર કરવા બદલ હું સમગ્ર ટીમને હૃદયપૂર્વક અભિનંદન પાઠવું છું.

કારકિર્દી સંબધિત વધુ માહિતી અને માર્ગદર્શન માટે પ્રદેશ કોંગ્રેસ કાર્યાલય તેમજ જિલ્લા કોંગ્રેસ કાર્યાલયનો સીધો સંપર્ક કરી શકો છો. ઉપરાંત, કોંગ્રેસ પક્ષની સત્તાવાર વેબસાઇટ https://www.incgujarat.com અને www.careerpath.info પરથી આ પુસ્તક વિનામૂલ્યે ડાઉનલોડ કરી શકાશે. "કારકિર્દીના ઉંબરે" પુસ્તક અંગે વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓના ઉપયોગી સૂચનો આવકાર્ય છે.

ડો. તુષાર એ. ચૌધરી

નેતા, ગુજરાત વિધાનસભા કોંગ્રેસ પક્ષ

પ્રિય વિદ્યાર્થી ભાઈ-બહેનો,

જીવનમાં ઉત્તમ કારકિર્દીના નિર્માણ માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ ગણાતી ધોરણ-૧૦ અને ૧૨ની બોર્ડની પરીક્ષામાં સફળતા મેળવનાર સૌ વિદ્યાર્થી મિત્રોને હું હૃદયપૂર્વક અભિનંદન પાઠવું છું.

એક ઉજ્જ્વળ અને સોનેરી કારકિર્દીનું સ્વપ્ન દરેક વિદ્યાર્થી, યુવાન અને વાલીના મનમાં હોય છે. બોર્ડ કે યુનિવર્સિટી કક્ષાએ ઉત્કૃષ્ટ ગુણાંક, પદવી કે ઉચ્ચ સ્થાન મેળવવા માટે વિદ્યાર્થીઓ રાત-દિવસ થનગનતા હોય છે. મારા મતે, આ સફળતા મેળવવાની સાચી સાત ચાવીમાં છુપાયેલી છે : જ્ઞાન, પ્રશિક્ષણ, આંતરિક શક્તિ, શ્રેષ્ઠ સ્વપ્ન, અડગ આત્મવિશ્વાસ, એકાગ્રતા અને સમર્પણ. તમારી આંતરિક શક્તિ અને સાત ગુણોના સમન્વયથી તમે ધારો તે મુકામ હાસિલ કરી શકો છો. લક્ષ્ય મોટું રાખો અને તેને પામવા માટે અડગ રહો.

ગુજરાતના તમામ સમાજના અને છેવાડાના વિસ્તારોના વિદ્યાર્થીઓને પોતાની ક્ષમતા મુજબની ઉજ્જ્વળ કારકિર્દી મળે તે માટે મજબૂત શૈક્ષણિક માળખાની સાથે ગુણવત્તાસભર શિક્ષણ મળી રહેવું અતિ આવશ્યક છે. ગુજરાતના વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓ અથાક પરિશ્રમ કરીને સફળતા માટે સતત મથતા રહે છે, ત્યારે રાજ્ય સરકારની પણ જવાબદારી બને છે કે તેઓ ગુજરાતના યુવાધનના ભવિષ્યને કેન્દ્રસ્થાને રાખીને રોજગારલક્ષી અને પ્રગતિશીલ કામગીરી કરે.

ગુજરાતના વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીનીઓને ભવિષ્યની સાચી દિશા બતાવવા અને સચોટ તેમજ સરળ માર્ગદર્શન પૂરું પાડવાના હેતુથી "કારકિર્દીના ઉંબરે" પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે. ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિનો આ સતત એકવીસમા (૨૧મા) વર્ષનો આ સંનિષ્ઠ અને ભગીરથ પ્રયાસ છે જે વિદ્યાર્થીઓને સાચી રાહ પસંદ કરવામાં મદદરૂપ બનશે. આ પુસ્તકને સમયબદ્ધ અને અત્યંત ઉપયોગી સ્વરૂપે તૈયાર કરવા માટે ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિના મીડિયા કન્વીનર અને પ્રવક્તા ડૉ. મનિષ દોશી (એન્જિનિયર) તથા તેમની સમગ્ર ટીમે ખૂબ જહેમત ઉઠાવી છે. આ સરાહનીય કાર્ય બદલ હું કોંગ્રેસ પક્ષ વતી સમગ્ર ટીમને હાર્દિક અભિનંદન પાઠવું છું.

ગુજરાતના સર્વે વિદ્યાર્થી મિત્રો પોતાની મહેનત અને યોગ્ય માર્ગદર્શન થકી એક શ્રેષ્ઠ કારકિર્દીનું નિર્માણ કરે અને સફળતાના સર્વોચ્ચ શિખરો સર કરે તેવી શુભકામનાઓ !

-: અનુક્રમણિકા :-

●	ધોરણ ૧૦ અને ૧૨ પછી શું ?	૭
૧.	કારકિર્દી કેવી રીતે નક્કી કરશો ?	૧૧
૨.	કારકિર્દી પસંદગીના પાયાના માપદંડ	૧૮
૩.	ધોરણ-૧૦ પછી શું કરશો ?	૨૦
૪.	ધોરણ-૧૨ પછી આગળ શું ?	૨૧
૫.	ધો. ૧૨ કોમર્સ પછી શું ?	
	૫.૧ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ (C.A.)	૨૩
	૫.૨ કોસ્ટ એકાઉન્ટન્ટ : (CWA)	૨૩
	૫.૩ કંપની સેક્રેટરી (C.S.)	૨૬
	૫.૪ M.Sc. (CA & IT) & MBA (5 years)	૨૬
	૫.૫ કોર્પોરેટ ક્ષેત્રે કારકિર્દી (MBA)	૨૭
	૫.૬ બેચલર ઓફ બિઝનેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (B.B.A.)	૨૮
	૫.૭ બેચલર ઓફ કમ્પ્યૂટર એપ્લિકેશન (B.C.A.)	૨૮
૬.	ધો. ૧૨ આર્ટ્સ પછી શું ?	
	૬.૧ મલ્ટીમીડિયા ડેવલપમેન્ટ ક્ષેત્રે વિદ્યાર્થીઓ માટે આકર્ષક તકો	૩૬
	૬.૨ વીડિયો એડિટીંગનો અભ્યાસક્રમ	૩૬
	૬.૩ ગેમ ડિઝાઈનિંગમાં કેરિયર	૩૭
	૬.૪ કારકિર્દીની શરૂઆત અથવા તેને તેજ રફ્તાર માટે આઈ.ટી. સર્ટીફીકેશન	૩૮
	૬.૫ હોમ સાયન્સ તથા અન્ય અભ્યાસક્રમો	૩૮
	૬.૬ પ્રાથમિક શાળામાં શિક્ષક બનવું છે ?	૩૯
	૬.૭ ગ્રામ સમાજ શિક્ષણ	૩૯
	૬.૮ ગ્રામશિક્ષણ (BRS) (૩ વર્ષ)	૩૯
	૬.૯ સમાજસેવાનો અભ્યાસક્રમ (MSW)	૪૦
	૬.૧૦ ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, મહાદેવ દેસાઈ ગ્રામસેવા મહાવિદ્યાલયનો સ્નાતક અભ્યાસક્રમ	૪૦
	૬.૧૧ અર્થશાસ્ત્રમાં આગવી કારકિર્દી	૪૧
	૬.૧૨ વોકેશનલ અભ્યાસક્રમ	૪૧
	૬.૧૩ શારીરિક તેમજ માનસિક ખોડખાંપણ ધરાવતાં બાળકોને તાલીમ આપતા શિક્ષકોના અભ્યાસક્રમો	૪૨
	૬.૧૪ વિકલાંગ શિક્ષણ	૪૨
	૬.૧૫ આઈ.ટી.આઈ.ના રોજગારલક્ષી અભ્યાસક્રમો	૪૫
૭.	ધો-૧૨ સાયન્સ પછી શું ?	
	૭.૧ પ્રવેશફોર્મ ક્યાંથી મળે અને ક્યાં ભરવા ?	૪૬
	૭.૨ ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પછી ગુજરાત રાજ્યમાં ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમો	૫૧

૭.૩ ઈજનેરી અને ફાર્મસી અભ્યાસક્રમોમાં ઓનલાઈન એડમિશન (વર્ષ ૨૦૨૬) માટેની વિગતો ૫૪
૭.૪ એન્જિનિયરીંગ શું છે ? ૫૭
૭.૫ ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેક્નોલોજી (IIT) ૭૩
૭.૬ પેટ્રો કેમિકલ એન્જિનિયરિંગમાં પ્રવેશ ૭૪
૭.૭ ધો-૧૨ (સાયન્સ)ના વિદ્યાર્થીઓ માટે હોર્ટિકલ્ચરની હરિયાળી કારકિર્દી ૭૫
૭.૮ એગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટીના અભ્યાસક્રમો ૭૫
૭.૯ અર્થ સાયન્સિસ ૭૭
૭.૧૦ ફાર્મસીમાં એડ્મિશન ૭૮
૭.૧૧ બાયોટેક્નોલોજીના કોર્સ ૭૮
૭.૧૨ ફોરેસ્ટ્રી મેનેજમેન્ટનો કોર્સ કર્યા પછી વન અને પર્યાવરણ ક્ષેત્રે આકર્ષક કારકિર્દી ૭૯
૮. મેડિકલ અને હેલ્થકેર સર્વિસ
૮.૧ ઓલ ઈન્ડીયા ક્વોટા અન્વયે MBBS/BDSમાં પ્રવેશ માટે NEET ૮૩
૮.૨ ગુજરાતની મેડિકલ, ડેન્ટલ, ફિઝિયોથેરાપી, આયુર્વેદ કોલેજો (૨૦૨૫-૨૬) ૮૩
૮.૩ ડોકટર બનવા માટેના વધુ વિકલ્પો ૮૭
૮.૪ પબ્લિક હેલ્થ ૮૭
૮.૫ ધોરણ ૧૨ પછી જનરલ નર્સિંગનો કોર્સ ૮૮
૯. પ્રિમિયર ઈન્સ્ટીટ્યુટ્સમાં પ્રવેશ માટેની પ્રવેશ પરીક્ષા
૯.૧ આર્કિટેક્ચર/ડિઝાઈન માટે CEPT ૯૦
૯.૨ નેવલ આર્કિટેક્ચર ૯૧
૯.૩ 'મર્ચન્ટ નેવી'ની આકર્ષક કારકિર્દી ૯૨
૯.૪ જોઈન્ટ એન્ટ્રન્સ એકઝામ : JEE ૯૩
૯.૫ પ્લાસ્ટિક્સ એન્જિનિયરિંગ એન્ડ ટેક્નોલોજી(સિપેટ)ના અભ્યાસક્રમો ૯૪
૯.૬ કારકિર્દીનું ઝડપી વાહન ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ ૯૫
૯.૭ ટ્રાન્સપોર્ટેશન અને ઓટોમોબાઇલ ડિઝાઇન ૯૬
૯.૮ ફાયર ટેક્નોલોજી ૯૬
૯.૯ વિદ્યાર્થીમાંથી ગણિતજ્ઞ બનાવતો અભ્યાસક્રમ ૯૭
૯.૧૦ સમગ્ર એશિયાખંડની નં. ૧ ટેકનીકલ ઈન્સ્ટીટ્યુટની પ્રવેશ પરીક્ષા - I.I.T.-JEE (Adv.) ૯૮
૯.૧૧ IISTમાં પ્રવેશ ૯૯
૯.૧૨ વેલ્લોર ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી (VIT) ૯૯
૯.૧૩ વિવિધ પ્રવેશ કસોટીની સંક્ષિપ્ત વિગતો ૧૦૧
૧૦. રાષ્ટ્રીય સંસ્થામાં વિશિષ્ટ અભ્યાસક્રમ
૧૦.૧ ગુજરાત નેશનલ લો યુનિવર્સિટી-5 વર્ષનો ઈન્ટિગ્રેટેડ LL.B. (Hons.) પ્રોગ્રામ ૧૦૨
૧૦.૨ કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (કલેટ) ૧૦૨
૧૦.૩ કલેટ પરીક્ષા આયોજિત કરતી નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓ ૧૦૪
૧૦.૪ LL.B.ની સાથે અન્ય ડીગ્રી/ડિપ્લોમા કોર્સ ૧૦૫
૧૦.૫ પેટન્ટ લો ૧૦૬

૧૦.૬ પ્રિન્ટ મિડિયા અથવા ટેલિવિઝનના જર્નાલિસ્ટ બનવા માટે ઉપયોગી કોર્સ ૧૦૬
૧૦.૭ એવિએશન ઉદ્યોગમાં નોકરીની વિશાળ તકો ૧૦૭
૧૦.૮ એવિએશન મેનેજમેન્ટ ૧૦૭
૧૦.૯ ઝળહળતી કારકિર્દીનું આકર્ષક ક્ષેત્ર એડવર્ટાઇઝિંગ ૧૦૮
૧૦.૧૦ ફેશન તથા ડિઝાઈનિંગ ક્ષેત્ર ૧૦૮
૧૦.૧૧ હોસ્પિટાલિટી મેનેજમેન્ટ અને હોટલ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રે વિશાળ તકો ૧૧૦
૧૦.૧૨ વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન ક્ષેત્ર (CSIR) ૧૧૧
૧૧. સંરક્ષણ ક્ષેત્રે આગવી કારકિર્દી
૧૧.૧ ઈન્ડિયન આર્મી - 10 + 2 ટેક્નિકલ એન્ટ્રી સ્કીમ ૧૧૩
૧૧.૨ સંરક્ષણ ક્ષેત્રે એરમેનની કારકિર્દી ૧૧૩
૧૧.૩ નેવલ કોલેજ ઓફ એન્જિનિયરીંગમાં પ્રવેશ ૧૧૪
૧૧.૪ ઈન્ડિયન આર્મીમાં એન્જિનિયર ૧૧૪
૧૧.૫ ગર્લ્સ : આર્મી ઓફિસર તરીકે ૧૧૫
૧૧.૬ નેશનલ ડીફેન્સ એકેડમી NDAમાં પ્રવેશ ૧૧૬
૧૧.૭ નેશનલ સિક્યોરિટી (રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા) અને પેટ્રોલિયમ અને ફૂડ ઓઈલ ક્ષેત્રે કારકિર્દી ૧૧૭
૧૨. ઈન્દિરા ગાંધી નેશનલ ઓપન યુનિવર્સિટીના વિશિષ્ટ અભ્યાસક્રમો ૧૧૮
૧૩. ડો. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટીના અભ્યાસક્રમો ૧૧૯
૧૪. ધો.૧૨ પછી નોકરી સંલગ્ન સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા ૧૨૦
૧૫. UPSC પરીક્ષા દ્વારા IAS/IFS/IRS ઓફિસર બનવું છે ? ૧૨૨
૧૬. વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ
૧૨.૧ વિઝા માટે કયા દસ્તાવેજો જોઇએ ? ૧૨૫
૧૨.૨ વિદેશ અભ્યાસ માટેની પ્રાથમિક લાયકાત ૧૨૫
૧૨.૩ વિદેશ અભ્યાસ અર્થે અગત્યના સરનામા અને વેબસાઇટો ૧૨૫
૧૭. કોંગ્રેસ સરકારની ઉચ્ચતર અભ્યાસ માટે શૈક્ષણિક લોનની યોજના ૧૨૮
૧૮. શિષ્યવૃત્તિ ૧૩૦
૧૯. નોકરીઓમાં નવી પેટી અને હોટસ્પોટ્સ ૧૩૭

પ્રવેશ કાર્યવાહી પારદર્શક, મેરીટ આધારે થાય તે દિશામાં સમયસર આયોજન, સંકલનની જવાબદારી રાજ્ય સરકારની છે. રાજ્ય સરકાર તેની જવાબદારીમાંથી છટકી શકે નહીં. છેલ્લાં ૧૫ વર્ષથી પ્રવેશકાર્યમાં દરેક વર્ષે વિલંબ થઈ રહ્યો છે. આ વર્ષે સમયસર પ્રવેશ કાર્યવાહી થાય તો ગુજરાતના હજારો વિદ્યાર્થી-વાલીઓને માનસિક તથા શારીરિક ત્રાસમાંથી મુક્તિ મળે, નાણાં તથા સમયનો વ્યય અટકે. રાજ્યમાં વિદ્યાર્થી-વાલીઓ પાસેથી વ્યાજબી ફોર્મ ફી લેવાય તે પણ અતિ આવશ્યક છે. વિદ્યાર્થી-વાલીઓની ફરિયાદ માટે સુપ્રિમ કોર્ટના આદેશ છતાં છેલ્લાં ૧૩ વર્ષથી અનેક ફરિયાદો હોવા છતાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા સ્ટુડન્ટ રીડ્રેસલ સેલની રચના કરવામાં આવી નથી અને સાચી ફરિયાદો હોવા છતાં વિદ્યાર્થી-વાલીઓને ન્યાય મળતો નથી.

ગુજરાતમાં આર્ટ્સ-કોમર્સ-સાયન્સ સહિતના અભ્યાસક્રમો માટે જીકાસ દ્વારા પ્રવેશ પ્રક્રિયા ઓનલાઈન કરવામાં આવે છે. ઓનલાઈન પ્રવેશ પ્રક્રિયા છતાં ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ-વાલીઓનો સમય તથા નાણાંનો વ્યય અટક્યો નથી અને પ્રવેશમાં અતિ વિલંબ થઈ રહ્યો છે અને પ્રક્રિયા જટીલ બનતી જાય છે, જેના કારણે ઊંચી ફી ધરાવતી ખાનગી કોલેજોમાં પ્રવેશ લેવા માટે વિદ્યાર્થી ભાઈ-બહેનોને મજબુર થવું પડી રહ્યું છે.

ધોરણ ૧૦ અને ૧૨ પછી શું ?
(વિદ્યાર્થીઓ માટે સંપૂર્ણ માર્ગદર્શક પુસ્તક)

આ પુસ્તક વિદ્યાર્થીઓ, માતા-પિતા અને શિક્ષકો માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. હેતુ એક જ છે - વિદ્યાર્થી પોતાની ક્ષમતા, રસ, સંજોગો અને ભવિષ્યની માંગને સમજીએ પછી યોગ્ય કારકિર્દી પસંદ કરે.

આ પુસ્તકમાં સાયન્સ, કોમર્સ, આર્ટ્સ, નવી ટેક્નોલોજી, કૃષિ, ડિઝાઇન, સ્કિલ આધારિત કારકિર્દી, સરકારી નોકરીઓ, પ્રવેશ પરીક્ષા, સ્કોલરશિપ અને વર્કબુકનો સમાવેશ છે.

☞ વાંચતી વખતે નોંધો બનાવો.
☞ દરેક વિભાગ પછી માતા-પિતા અથવા શિક્ષક સાથે ચર્ચા કરો.
☞ પ્રવેશ તારીખ અને પાત્રતા માટે હંમેશા અધિકૃત વેબસાઇટ ચકાસો.

આ પુસ્તકને કેવી રીતે વાંચવું ?

કારકિર્દી પસંદગી એક વખતનો નિર્ણય નથી. વિદ્યાર્થીની સમજ, કુશળતા, પરિસ્થિતિ અને તકો સાથે તે સતત વિકસતી પ્રક્રિયા છે. આ પુસ્તકમાં આપેલ માહિતીનો ઉપયોગ દિશા નક્કી કરવા, પ્રશ્નો પૂછવા અને યોગ્ય તપાસ કરવા માટે કરવો.

દરેક વિદ્યાર્થી માટે એક જ રસ્તો સાચો નથી. કોઈ વિદ્યાર્થી મેડિકલમાં ઉત્તમ કરે, કોઈ ડિઝાઇનમાં, કોઈ બિઝનેસમાં અને કોઈ સરકારી સેવા ક્ષેત્રમાં. સાચી કારકિર્દી તે છે જેમાં વિદ્યાર્થી લાંબા સમય સુધી શીખી શકે અને મૂલ્ય આપી શકે.

☞ પહેલા પોતાના રસ અને ક્ષમતા લખો.
☞ પછી દરેક ક્ષેત્રની પાત્રતા અને અભ્યાસ ખર્ચ સમજો.
☞ છેલ્લે ૩ વિકલ્પ પસંદ કરી તેમની તુલના કરો.

કારકિર્દી શું છે ?

કારકિર્દી એટલે માત્ર પગાર મેળવવાની નોકરી નહીં. કારકિર્દી એટલે જીવનમાં એવું કાર્યક્ષેત્ર જેમાં વ્યક્તિ પોતાની ક્ષમતા ઉપયોગમાં લે, સમસ્યા ઉકેલે, સમાજને મૂલ્ય આપે અને પોતાની આર્થિક સ્વતંત્રતા ઊભી કરે.

કારકિર્દી પસંદ કરતી વખતે વિદ્યાર્થીએ "મને શું ગમે છે ?" જેટલું જ "મારી કઈ ક્ષમતા સમાજને ઉપયોગી બની શકે?" એ પણ પૂછવું જોઈએ. જ્યારે રસ, કુશળતા અને બજારની જરૂરિયાત મળે ત્યારે મજબૂત કારકિર્દી બને છે.

☞ કારકિર્દી = અભ્યાસ + સ્કિલ + અનુભવ + મૂલ્ય.
☞ સારી કારકિર્દી લાંબા ગાળે વિકાસ આપે છે.
☞ સમય સાથે ક્ષેત્ર બદલી શકાય, પરંતુ મૂળભૂત શીખવાની ક્ષમતા જરૂરી છે.

જીવનમાં યોગ્ય દિશા કેમ મહત્વપૂર્ણ છે ?

દિશા વિના મહેનત અડધી અસરકારક બને છે.

મહેનત દરેક ક્ષેત્રમાં જરૂરી છે, પરંતુ દિશા વગરની મહેનત ઘણીવાર થાક અને ગુંચવણ આપે છે. યોગ્ય દિશા વિદ્યાર્થીને શું શીખવું, ક્યાં અરજી કરવી, કઈ પરીક્ષા આપવી અને કઈ સ્કિલ બનાવવી તે સ્પષ્ટ કરે છે.

અનુશાસિત આયોજનથી વિદ્યાર્થી પરિવારનો ખર્ચ, સમય અને ઊર્જા બચે છે. ખાસ કરીને મધ્યમવર્ગીય પરિવાર માટે યોગ્ય માહિતી મોટું શક્તિ કેન્દ્ર છે.

☞ દિશા સ્પષ્ટ હોય તો રોજિંદો અભ્યાસ અર્થપૂર્ણ બને છે.
☞ વિદ્યાર્થી વધુ આત્મવિશ્વાસથી નિર્ણય લઈ શકે છે
☞ કોર્સ બદલવો પડે તો પણ નુકસાન ઓછું થાય છે.

ધોરણ ૧૦ અને ૧૨ પછીનો સમય કેમ મહત્વપૂર્ણ છે ?

ધોરણ ૧૦ પછી વિદ્યાર્થી પ્રથમ વખત વિષયનો માર્ગ પસંદ કરે છે અને ધોરણ ૧૨ પછી તે માર્ગ કારકિર્દી તરફ આગળ વધે છે. આ સમયમાં લેવામાં આવેલો નિર્ણય આગળના ઘણા વર્ષો માટે અભ્યાસ, મિત્રો, શહેર, ખર્ચ, તક અને આત્મવિશ્વાસ પર અસર કરે છે.

મહત્વપૂર્ણ નોંધ : આ પુસ્તક માર્ગદર્શન માટે છે. અંતિમ પ્રવેશ નિયમો, તારીખો અને ફી સંબંધિત માહિતી માટે જે-તે પ્રવેશ સમિતિની અધિકૃત જાહેરાત-વેબસાઇટ જ માન્ય રહેશે.

ઘણા વિદ્યાર્થીઓ માત્ર માર્ક્સ, મિત્રોની પસંદગી અથવા માતા-પિતાના દબાણથી માર્ગ પસંદ કરે છે. પરંતુ સાચી પસંદગી માટે ત્રણ બાબતોનું સંતુલન જરૂરી છે - રસ, ક્ષમતા અને ભવિષ્યની તક. આ પુસ્તક એ સંતુલન સમજાવવામાં મદદ કરશે.

☞ માર્ક્સ મહત્વના છે, પરંતુ એકમાત્ર માપદંડ નથી.
☞ દરેક ક્ષેત્રમાં સફળતા માટે સ્કિલ અને શિસ્ત જરૂરી છે.
☞ નવા યુગમાં ટેક્નોલોજી અને માનવ મૂલ્યો બંને જરૂરી છે.

કારકિર્દી પસંદ કરવાની સામાન્ય ભૂલો

ભૂલોથી બચવું એ પણ માર્ગદર્શન છે.

વિદ્યાર્થીઓ ઘણીવાર બીજા લોકોની સફળતા જોઈ પોતાનો માર્ગ નક્કી કરે છે. પરંતુ બીજા વિદ્યાર્થીની શક્તિ, રસ, પરિવારની સ્થિતિ અને તક અલગ હોઈ શકે છે. તેથી નકલ નહીં, સમજ સાથે પસંદગી કરવી જોઈએ.

બીજી મોટી ભૂલ છે માત્ર "ક્યા ક્ષેત્રમાં વધુ પગાર છે?" તેના આધારે નિર્ણય લેવો. પગાર મહત્વનો છે, પરંતુ જે ક્ષેત્રમાં રસ અને ક્ષમતા ન હોય ત્યાં લાંબા ગાળે થાક, નિષ્ફળતા અને અનિચ્છા વધે છે.

☞ મિત્ર કરે છે એટલે હું કરું - આ ખોટો વિચાર છે.
☞ માત્ર નામદાર કોલેજ માટે અનુકૂળ ન હોય તેવો કોર્સ ન પસંદ કરો.
☞ એડમિશન પહેલા કોર્સ, ફી, માન્યતા અને કારકિર્દી માર્ગ સમજો.
☞ સોશિયલ મીડિયા ટ્રેન્ડને કારકિર્દી સમજી ન બેસો.

Self-Assessment Test - ભાગ ૧

પોતાને સમજવાની શરૂઆત

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખી લો. જવાબ સાચો કે ખોટો નથી; તે તમારા વિચારને સ્પષ્ટ કરવાનો ઉપાય છે. આ ટેસ્ટ કોઈ અંતિમ નિર્ણય નથી, પરંતુ ચર્ચા શરૂ કરવાનો માર્ગ છે.

૧. મને કયા ૩ વિષય સૌથી વધારે ગમે છે ?
૨. હું કઈ પ્રવૃત્તિમાં સમય ભૂલી જાઉં છું ?
૩. મને લોકો સાથે વાત કરવી ગમે છે કે એકલા ધ્યાનથી કામ કરવું ?
૪. હું સર્જનાત્મક કામમાં વધુ સારો છું કે ગણતરી/ટેકનિકલ કામમાં ?
૫. મારી સૌથી મોટી શક્તિ અને સૌથી મોટી કમજોરી શું છે ?
૬. મારે ૧૦ વર્ષ પછી કઈ પ્રકારનું જીવન જોઈએ છે ?

Self-Assessment Test - ભાગ ૨

રસ, ક્ષમતા અને મૂલ્યની તુલના

વિદ્યાર્થીએ પોતાના રસને માર્ક્સ સાથે અને માર્ક્સને ભવિષ્યની તક સાથે જોડવું જોઈએ. કેટલીકવાર વિદ્યાર્થીને વિષય ગમે છે પણ તેમાં સતત મહેનત કરવાની તૈયારી નથી. કેટલીકવાર વિદ્યાર્થી સારો છે પરંતુ રસ ઓછો છે. બંને પર વિચાર કરવો જરૂરી છે.

માપદંડ	પ્રશ્ન ૧	પ્રશ્ન ૨
રસ	મને ગમે છે ?	હું આ વિષય પર વધુ શીખવા તૈયાર છું ?
ક્ષમતા	મારા માર્ક્સ/સમજ કેવી છે ?	મારે કઈ મદદ જોઈએ ?
તક	આ ક્ષેત્રમાં રોજગાર/વ્યવસાય છે ?	ગુજરાત અને ભારતની માંગ શું છે ?
ખર્ચ	કોર્સ ફી અને રહેવાનો ખર્ચ કેટલો છે ?	સ્કોલરશિપ/લોન શક્ય છે ?

ધોરણ ૧૦ પછીના મુખ્ય વિકલ્પો

Science, Commerce, Arts અને Vocational માર્ગ

ધોરણ ૧૦ પછી વિદ્યાર્થી પાસે ત્રણ મુખ્ય શૈક્ષણિક પ્રવાહ અને કેટલાક કામલક્ષી માર્ગ ઉપલબ્ધ હોય છે. Science ટેક્નિકલ અને મેડિકલ ક્ષેત્રો માટે મજબૂત આધાર આપે છે. Commerce બિઝનેસ, ફાઇનાન્સ, મેનેજમેન્ટ અને ઉદ્યોગસાહસ માટે માર્ગ ખોલે છે. Arts/Humanities માનવ સમાજ, કાનૂન, ભાષા, નીતિ, મીડિયા અને સિવિલ સર્વિસ માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

Science Stream કોણે પસંદ કરવી ?

વિજ્ઞાન માટે કૌતૂહલ અને સતત અભ્યાસ જરૂરી

Science પસંદ કરવું માત્ર "ટોપર" માટે નથી, પરંતુ જે વિદ્યાર્થી તર્ક, પરીક્ષણ, ગણિત, પ્રયોગ અને આરોગ્ય/ટેકનોલોજી ક્ષેત્રમાં રસ ધરાવે છે તેના માટે છે. Scienceમાં અભ્યાસનો ભાર વધારે હોય છે, તેથી સતત મહેનત અને કોન્સેપ્ટ ક્લેરિટી જરૂરી છે.

- PCM: Engineering, Architecture, IT, Defense technical, Pilot.
- PCB: Medical, Dental, Ayurveda, Homeopathy, PhysiOherapy, Nursing, Biotechnology.
- PCMB: બંને માર્ગ ખુલ્લા રાખવા માંગતા વિદ્યાર્થીઓ માટે, પરંતુ ભાર વધારે.

Commerce Stream કોણે પસંદ કરવી ?

બિઝનેસ અને ફાઇનાન્સ માટે મજબૂત આધાર

Commerce એ માત્ર CA માટેનો માર્ગ નથી. આજના સમયમાં Finance, Banking, Investment, Business Analytics, Digital Commerce, Marketing, Entrepreneurship અને Family Business Management માટે Commerce ખૂબ શક્તિશાળી પાયો છે.

- Accounts અને numbers સમજવાની તૈયારી હોવી જોઈએ.
- Business, market, પૈસા અને સંસ્થાની સમજમાં રસ હોવો જોઈએ.
- CA/CS/CMA ઉપરાંત BBA, B.Com, Banking, Fintech, Digital Business જેવા વિકલ્પો છે.

Arts / Humanities કોણે પસંદ કરવું ?

માનવ, સમાજ અને સર્જનાત્મકતા સમજવાનો માર્ગ

Arts સ્ટ્રીમનો અર્થ ઓછા માર્ક્સનો વિકલ્પ નથી. Law, Civil Services, Journalism, Psychology, Social Work, Design, Public Policy, Education, Languages અને Content ક્ષેત્રમાં આ સ્ટ્રીમ ખૂબ ઉપયોગી છે.

- વાંચન, લખાણ, ચર્ચા, સમાજવિચાર અને સર્જનાત્મકતામાં રસ હોવો જોઈએ.
- UPSC/GPSC માટે Humanities વિષય મજબૂત આધાર બને છે.
- Psychology, Law અને Journalism માટે વિશ્લેષણ અને અભિવ્યક્તિ જરૂરી છે.

Vocational / Diploma માર્ગ

સ્કિલ સાથે વહેલી શરૂઆત

જે વિદ્યાર્થીઓને પ્રેક્ટિકલ કામ ગમે છે અથવા વહેલી કારકિર્દી શરૂ કરવી હોય તેઓ ITI, Polytechnic Diploma, Computer Certificate, Design, Hospitality અથવા Skill courses પસંદ કરી શકે છે. આ માર્ગ ડિગ્રીનો વિરોધી નથી; ઘણીવાર ડિપ્લોમા પછી Degree અથવા Lateral Entry શક્ય બને છે.

- ITI trades: Electrician, Fitter, COPA, Mechanic, Welder વગેરે.
- Polytechnic: Diploma Engineering, Computer, Mechanical, Civil વગેરે.
- Short-term skills: Graphic Design, Web Development, Digital Marketing, Video Editing.
- Science: PCM/PCB/PCMB મુજબ આગળ Engineering, Medical, Research.
- Commerce: Accounts, Business, Economics, Finance.
- Arts: History, Political Science, Psychology, Sociology, Lite®aure.
- Vocational/Diploma: પ્રેક્ટિકલ સ્કિલ અને વહેલી કારકિર્દી

Decision Framework

Interest + Ability + Opportunity + Resources

સ્ટ્રીમ પસંદ કરવા માટે ચાર પ્રશ્ન પૂછો : શું મને ગમે છે ? શું હું તેમાં સારો છું ? ભવિષ્યમાં તક છે ? મારી પરિસ્થિતિ અનુસાર શક્ય છે ? આ ચારેય પ્રશ્નનો સંતુલિત જવાબ મળે તો નિર્ણય વધુ સાચો બને છે.

- Interest: વિષય અને પ્રવૃત્તિમાં રસ.
- Ability: માર્ક્સ, સમજ, શિસ્ત.

☞ Opportunity: કોલેજ, કોર્સ, નોકરી/વ્યવસાય.
☞ Resources: ફી, શહેર, પરિવાર, માર્ગદર્શન.

સરળ વિચાર નકશો

નીચે આપેલ ટેક્સ્ટ-ફ્લોચાર્ટનો ઉપયોગ વિદ્યાર્થી અને માતા-પિતા ચર્ચા માટે કરી શકે છે. તે અંતિમ નિર્ણય નથી પરંતુ વિચારની દિશા આપે છે.

☞ ગણિત + સમસ્યા ઉકેલવાની મજા ? PCM / Engineering / Data / Architecture.
☞ Biology + સેવા/આરોગ્યમાં રસ ? PCB / Medical / Paramedical.
☞ Accounts + Businessમાં રસ ? Commerce / CA / Finance / Management.
☞ Writing + Society + Lawમાં રસ ? Arts / Law / Civil Services / Media.
☞ Hands-on practical રસ ? Diploma / ITI / Skill Career.

કોલેજ અને સ્કૂલ પસંદ કરતી વખતે
માત્ર નામ નહીં, ગુણવત્તા તપાસો

ધોરણ ૧૧-૧૨ માટે શાળા કે કોલેજ પસંદ કરતી વખતે ફક્ત પરિણામ નહીં પણ શિક્ષકો, પ્રેક્ટિકલ લેબ, માર્ગદર્શન, સમયપત્રક અને પરીક્ષા તૈયારીનો માહોલ ચકાસવો જોઈએ.

☞ અધિકૃત માન્યતા અને બોર્ડ તપાસો.
☞ લેબ, લાઈબ્રેરી, કાઉન્સેલિંગ અને ટેસ્ટ સિસ્ટમ જુઓ.
☞ અતિશય કોચિંગ દબાણ હોય તો સંતુલન વિચારવું.
☞ વિદ્યાર્થીના સ્વભાવ પ્રમાણે વાતાવરણ પસંદ કરો.

માર્ક્સ ઓછા હોય તો શું ?
વિકલ્પો હંમેશા રહે છે

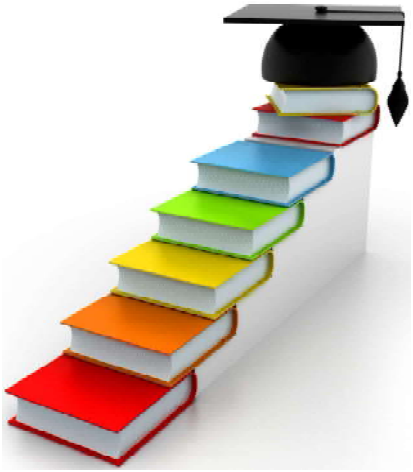
ઓછા માર્ક્સ એટલે કારકિર્દી સમાપ્ત નથી. યોગ્ય સ્ટ્રીમ, સ્કિલ કોર્સ, ડિપ્લોમા, ITI અથવા પછીથી બદલાવ જેવા વિકલ્પો ઉપલબ્ધ છે. સૌથી અગત્યનું છે - વિદ્યાર્થીને શીખવાની આદત અને આત્મવિશ્વાસ પાછો આપવો.

☞ મજબૂત વિષય શોધો અને ત્યાંથી શરૂઆત કરો.
☞ કમજોરી માટે remediation plan બનાવો.
☞ Skill આધારિત કોર્સ સાથે અભ્યાસ ચાલુ રાખો.
☞ માર્ગદર્શન વગર ઉતાવળમાં ખાનગી કોર્સમાં પ્રવેશ ન લો.

સ્ટ્રીમ પસંદગી Checklist
અંતિમ નિર્ણય પહેલા તપાસો

અંતિમ નિર્ણય લેતા પહેલા નીચેની ચેકલિસ્ટ ભરો. જો ૭૦%થી વધુ પ્રશ્નોના સ્પષ્ટ જવાબ મળે, તો નિર્ણય વધારે મજબૂત ગણાય.

☞ મને પસંદ કરેલી સ્ટ્રીમના મુખ્ય વિષયો ખબર છે.
☞ મને આગળની ૩ કારકિર્દી શક્યતાઓ ખબર છે.
☞ મારે કઈ પરીક્ષા આપવી પડશે તેની જાણ છે.
☞ કોલેજ/કોર્સ ખર્ચનો અંદાજ છે.
☞ માતા-પિતા અને શિક્ષક સાથે ચર્ચા થઈ છે.

૧. કારકિર્દી કેવી રીતે નક્કી કરશો ?

ગુજરાત પ્રદેશ કૉંગ્રેસ દ્વારા ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓના ભવિષ્યને ધ્યાનમાં લઈ માર્ગદર્શન માટે સતત એકવીસમા વર્ષે કારકિર્દી માહિતી અને માર્ગદર્શન પુસ્તક વિના મૂલ્યે ઉપલબ્ધ કરવાનો આ નમ્ર પ્રયાસ છે. સ્પર્ધાત્મક સમયમાં ગુજરાતનો વિદ્યાર્થી તેના ઊજળા ભવિષ્યમાં સફળ થાય અને ગુજરાતનું તથા રાષ્ટ્રનું ગૌરવ વધારે તે આવકાર્ય છે.

-: સફળતાની ચાવી :-

"Winners don't do different thing, they do things differently."

અભ્યાસમાં બોર્ડની ધોરણ 12 એચ.એસ.સી.ની પરીક્ષામાં ઉચ્ચ સફળતાનો પ્રથમ પડકાર લેવો પડે છે. પછીથી આ ક્રમ અભ્યાસ અને કેરિયરમાં આવ્યા કરે છે. આ વિવિધ તબક્કામાં વિદ્યાર્થી, યુવાન, ઉમેદવારે સફળતા કેમ મેળવવી, કેવી વ્યૂહરચના કરવી, તેની રણનીતિ શું હોઈ શકે ? તેની સપ્તરંગી મેઘધનુષ્ય જેવી 7 કળ (Trick) પણ છે.

જ્ઞાન-અભ્યાસ (Knowledge)

એક ઉક્તિ છે, 'Knowledge is Power'. 21મી સદી એ 'નોલેજ સેન્ચ્યુરી' ગણાય છે. સાયન્ટિફિક કે પદ્ધતિસરનું જ્ઞાન સફળતાનો પાયો છે. ફક્ત ગદ્ધાવૈતરું કે કાળી મજૂરીથી પાસ થવાય છે, સફળતા મળતી નથી. અભ્યાસ વૈજ્ઞાનિક ઢબનો કરવાનો છે, ગોખણપટ્ટી કરવાની નથી. પ્રશ્નો ભલે પુસ્તકના ગમે તે ખૂણેથી પુછાય, મૂંઝાવાનું નથી. બદલાતા પ્રવાહમાં પરિવર્તન લાવવું જ પડે છે. અભ્યાસનું યોગ્ય આયોજન અને અમલવારી કરવી પડે છે. ટાઈમ મૅનેજમેન્ટ રાખવું જરૂરી છે. એટલે તો આ ટેક્નિકને 'જ્ઞાન સંપાદન'ની કળા કહેવામાં આવે છે.

સ્વપ્નશીલતા (Vision-Dream)

જો ડ્રીમમાં Vision ન હોય તો તે 'ડ્રીમ' - નિરર્થક વ્યાયામ થઈ જાય છે. તેમાં કંઈક લક્ષ્ય-મિશન જરૂરી હોય છે. ધો. 10 કે અન્ય પરીક્ષામાં આટલા ટકા તો જરૂરથી લાવીશ જ. **૨૧મી સદીના સ્વપ્નદ્રષ્ટા સ્વ. રાજીવ ગાંધી** હંમેશા એવું કહેતા કે, **'I am young, I too have a dream".** સાચી દિશામાં સખત મહેનતનો કોઈ વિકલ્પ નથી. એકલા સંકલ્પથી કંઈ ન થાય, દૃષ્ટિ અને પરિશ્રમ સાથે રાખવા જરૂરી છે. હકારાત્મક અભિગમ વિકસાવવો જોઈએ.

પ્રશિક્ષણ (Training)

પુસ્તક, વાર્તાલાપ, પરિસંવાદ, દૃશ્ય-શ્રાવ્ય માધ્યમો વગેરે થકી જ્ઞાન મળે છે. વ્યક્તિ કે વિદ્યાર્થી યોગ્ય પ્રશિક્ષણ, ટ્રેનિંગ, કોચિંગના અભાવે સફળતાની મંઝિલ સુધી પહોંચી શકતો નથી. આ માટે પ્રૅક્ટિસ, એક્સસાઈઝ કરવી પડે છે. પુનરાવર્તન, રિવિઝન ઘણું જ જરૂરી હોય છે. ઉક્તિ છે "Practice makes a man perfect". પરીક્ષામાં વર્ગમાં શીખ્યા ઉપરાંતની કરેલી પ્રેક્ટિસ જ મદદરૂપ થાય છે. આ સદી માહિતીની સદી છે. હવે ફક્ત નોટબુક કે બ્લૅક બોર્ડ જ રહ્યાં નથી. કૉમ્પ્યૂટર, સીડી, લેપટોપ, મોબાઈલ, ઈન્ટરનેટનો શક્ય તે સગવડતા મુજબ કોચિંગ માટે ઉપયોગ કરવો જોઈએ, જેથી જ્ઞાનવૃદ્ધિ અદ્યતન બની શકે. વ્યક્તિના નિજી ક્ષેત્રની આધુનિક જાણકારી સેલ્ફ કોચિંગથી પણ મળે છે. ઘરનું વાતાવરણ કે હોમ એજ્યુકેશન પણ મદદ કરે છે.

શક્તિ (Power)

માણસ માત્રને વિવિધ પ્રકારની શક્તિ (Power, ઊર્જા) પ્રાપ્ય છે. વિદ્યાર્થી, યુવાનમાં તો તેનો અખૂટ ભંડાર ભરેલ છે. સફળતાની 'સીડી' ચડવા માટે સાદી બૅટરી કે સેલ ચાલે તેમ નથી. ડૉક્ટર, ઈજનેર, વહીવટકર્તા, પ્રાધ્યાપક કે કોઈ પણ ક્ષેત્રના નિષ્ણાત, સફળ ઉદ્યોગપતિને સામાન્ય (Ordinary) કરતાં કંઈક વિશેષ (Extra-ordinary) શક્તિનો ઉપયોગ કરવો પડે તે સ્વાભાવિક છે. આ વિશિષ્ટતાને આપણે એટેકિંગ, કિલિંગ, ઈન્સ્ટન્ટ પાવર કહીએ છીએ. આ શક્તિ વિલ પાવર, મજબૂત મનોબળને કારણે ડેવલપ થાય છે. આ એક એવું ઈંધણ છે કે જે વ્યક્તિને સતત ધ્યેય તરફ દોડાવે છે. સ્વપ્નાં સાકાર કરવાની ઈચ્છા જેટલી પ્રબળ હશે તેટલી સફળતા વધુ મળશે.

આત્મવિશ્વાસ (Confidence)

અડધો જંગ કે અડધી સફળતા તો માત્ર વિશ્વાસથી જ જીતી શકાય છે. વ્યક્તિએ પોતાની જાત ઉપર વિશ્વાસ રાખવો તે સફળતાનું અગત્યનું અંગ છે. યુવાન જો પોતાનામાં, પોતાની તૈયારીમાં, પોતાની આવડતમાં, પોતાના પ્રેઝન્ટેશનમાં વિશ્વાસ ન રાખે તો સફળતા દૂર થતી જાય છે. 'You create your confidence'. બોર્ડમાં રેન્ક મેળવનાર, ઈન્ટરવ્યૂમાં પસંદ થનાર કે રમતગમતમાં શિલ્ડ

લેનારને પોતાની ઉચ્ચતમ સિદ્ધિ માટે દૃઢ વિશ્વાસ હોય છે. 'હમ હોંગે કામયાબ' વિજેતાઓનું મુખ્ય ગાન હોય છે. આત્મવિશ્વાસ એ બીજ - 'seed' છે, પાયો છે. આત્મવિશ્વાસ સફળતા માટે તમામ ગુણોને ભેગા કરવાની શક્તિ ધરાવે છે. આવડત, બુદ્ધિક્ષમતા શ્રેષ્ઠ હોવા છતાં ઘણા વિદ્યાર્થીઓ બોર્ડની પરીક્ષામાં કે યુવાનો ઈન્ટરવ્યૂમાં નિષ્ફળ નીવડે છે.

એકાગ્રતા (Concentration)

અદ્વિતીય સફળતાની ચાવી તન્મયતામાં પડી છે. 'Concentrate your mind and physics' તન અને મનને એકાગ્ર કરવાની કળા શીખવી પડે. સફળતા માટે એકાગ્રતાનો વિકાસ કરવો જોઈએ. બોર્ડની પરીક્ષા હોય, જોબ ઈન્ટરવ્યૂ હોય તેના માટે લક્ષ્યમય એકાગ્રતા હોય તો સફળતા અવશ્ય મળે છે. થઈ પડશે, બધું ચાલશે, પહોંચી વળીશું એવું વિચારનારની હાજરીમાં આ સફળતાની સીડી કોઈક અન્ય ચડી જશે. ગળાકાપ સ્પર્ધાના આ સમયમાં બીજા કરતાં આગળ નીકળવા મન અને તનની એકાગ્રતા રાખવી જોઈએ. 'સ્ટેમિના' જાળવવો અપેક્ષિત છે.

સમર્પિતતા (Dedication)

કોઈ સફળ ડૉકટર, ઈજનેર કે વ્યાપારીની રૂબરૂ મુલાકાત થઈ છે ? સામાન્ય વ્યક્તિ અને આ સફળ વ્યક્તિ કંઈ વિશેષ જોવા-જાણવા મળેલ છે ? આવો પ્રયત્ન કરી જોવા જેવો છે. સફળ વ્યક્તિનો મોટામાં મોટો ગુણ એ છે કે તેના કાર્યક્ષેત્રને તે સંપૂર્ણ સમર્પિત હોય છે. તેનું dedication ઊંચું હોય છે. વ્યક્તિ લક્ષ્યને વરેલ હોય છે, તેના મય થઈ જાય છે. તન-મનથી સમર્પિત થવામાં સુખ-દુઃખ, તકલીફ બધું ભૂલી જવું પડે. પ્રલોભનો ફેંકી દેવાં પડે. ધ્યેયની પાછળ પડી જાવ. 100 ટકાનું ડેડિકેશન, 100 ટકા સફળતા લાવી શકે છે. વિદ્યા, અભ્યાસ અને સંશોધનને સમર્પણ એટલે જ ઈચ્છિત સફળતા. આ જ વિદ્યાર્થીનો મંત્ર હોવો જોઈએ.

-: કારકિર્દી અને સફળતા :-

કારકિર્દીનું સોનેરી સ્વપ્ન દરેક વિદ્યાર્થી, યુવાન કે વ્યક્તિનું હોય છે. બોર્ડના કે યુનિવર્સિટીના પરીક્ષાર્થીઓ પોતાની પદવી, ઉચ્ચ સ્થાન કે ગુણાંક મેળવવા થનગનતા હોય છે. તે સફળતાની ચાવી એટલે જ્ઞાન, પ્રશિક્ષણ, શક્તિ, સ્વપ્ન, આત્મવિશ્વાસ, એકાગ્રતા, સમર્પિતતા આ સાત ગુણો હોવા છતાં કેરિયર કેમ બરાબર ઘડાતી નથી ? ક્યાં ખામી છે ! શું ખૂટે છે ! આવા સમયે ચાવી ઉપરાંત 'માસ્ટર કી' પણ ઉપયોગમાં લેવી પડે છે. આ 'માસ્ટર કી'માં આળસવૃત્તિ, લઘુતાગ્રંથિ, નકારાત્મકતા, અનિયમિતતા, ઉજવણીઓ, અનિષ્ટો કે દૂષણોને દૂર કરવું એ માસ્ટર કી છે. આવું થાય તો જ સફળતા મળે છે. સફળ કારકિર્દીમાં કુટુંબ, સમાજનો પણ સહયોગ આવશ્યક છે.

કારકિર્દી નક્કી કરતાં પહેલાં તમારી જાતને પાંચ સવાલ પૂછો.

૧. મારામાં કઈ વિશેષતા છે ? **૨. મને કયો વિષય પસંદ છે ?**

૩. મને કયા વિષયનું જ્ઞાન છે ? **૪. મને કયા પ્રકારનું કામ કરવું ગમે છે ?**

૫. માર્કેટમાં કઈ વિદ્યાશાખાની જરૂરિયાત છે ?

આ પાંચ પ્રશ્નોનો જે જવાબ મળે તે કારકિર્દીની સાચી દિશા બતાવશે.

બીજી મહત્ત્વપૂર્ણ વાત એ છે કે, જો તમે તમારા શોખને વ્યવસાયમાં બદલી શકતા હો તો તે સૌથી શ્રેષ્ઠ બાબત છે. જીવનમાં સફળ થવા માટે બે બાબતો ખૂબ જ અગત્યની છે : કાં તો ગમતું કામ કરવું કે કામને ગમાડવું. આ માટે જરૂરી છે :

● ક્વૉલિટીવાળું કામ **● ક્વોન્ટિટીમાં કામ**

જો તમે શોખને વ્યવસાયમાં બદલશો તો તમારું કામ શ્રેષ્ઠ ક્વૉલિટીનું જ હશે. ક્વૉન્ટિટીમાં કામ કરવા છતાં તમે થાકશો નહીં, કંટાળશો નહીં, અને માટે ખૂબ જ સફળ થશો.

આજના સમયની માંગ શું છે અને આવતીકાલની માંગ શું હોઈ શકે ? આ વિષય ઉપર દૃષ્ટિ રાખતા રહેશો તો એ પણ તમારી કારકિર્દી નક્કી કરવામાં સહાયભૂત થશે, અને એનાથી પણ મહત્ત્વની વાત એ છે કે તમારામાં નવી માંગ ઊભી કરવાની તાકાતનો વિકાસ થઈ શકશે.

(૧) ધો. ૧૦-૧૨ના પરિણામ પછી જેમાં પ્રવેશ મળવાની શક્યતા હોય તેવા તમામ અરજીપત્રો ભરવા. જેથી વિચારવા માટે સમય મળે તથા દરેક તક ખુલ્લી રહે. દૂર ભણવા જવામાં ડરશો નહીં.

(૨) જે સંસ્થામાં પ્રવેશ મેળવો તે સરકારી માન્યતા પ્રાપ્ત છે કે કેમ તે માહિતી ખાસ જાણી લેવી.

(૩) તજ્જ્ઞોની તથા વાલીની મદદથી કારકિર્દીની પસંદગી ગંભીરતાથી ચર્ચા-વિચારણા કરીને નક્કી કરવી, પણ નિર્ણય જાતે કરવો.

(૪) તમે જે કારકિર્દી પસંદ કરો તે પછી રોજગારની તક કેવી છે ? ભવિષ્ય કેવું રહેશે ? તે પણ વિચારવું જરૂરી છે.

(૫) મિત્રો કે બહેનપણી અમુક અભ્યાસ પસંદ કરે છે માટે આપણે પણ તેમ જ કરવું તે અભિગમ છોડી દેજો. તે જ રીતે કોઈના દબાણમાં આવીને ખોટા નિર્ણય પણ ન લેવા.

(૬) જે સંસ્થામાં પ્રવેશ મેળવવા ઇચ્છો છો ત્યાં સાધન-સગવડ કેવાં છે ? અભ્યાસ દરમિયાન થનાર ખર્ચ, તમારી મહેનત કરવાની લગન-ક્ષમતા, વગેરે પાસાને પણ ધ્યાનમાં લેવા.

એડમિશન ફોર્મ ભરવા આટલું તૈયાર રાખો

(૧) એસ.એસ.સી. (ધોરણ ૧૦મું)ની પરીક્ષાનું ગુણપત્રક.

(૨) એસ.એસ.સી. (ધોરણ ૧૦મું) કેટલા પ્રયત્ને પસાર કરી છે તેનું પ્રમાણપત્ર.

(૩) ધોરણ-૧૧નું શાળાએ આપેલું પરીક્ષાનું ગુણપત્રક.

(૪) ધોરણ-૧૨માંની અથવા સમકક્ષ પરીક્ષાનું ગુણપત્રક.

(૫) ધોરણ-૧૨ અથવા સમકક્ષ પરીક્ષા કેટલા પ્રયત્ને પાસ કરી છે તેનું પ્રમાણપત્ર (શાળાના આચાર્યના સહી-સિક્કા સાથે)

- GUJCET / NEET / NATA સહિતની પ્રવેશ પરીક્ષાનું ગુણપત્રક (લાગુ પડતું હોય તે)

(૬) (અ) શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર અથવા ટ્રાન્સફર સર્ટિફિકેટ (કેન્દ્રીય બોર્ડના ઉમેદવાર માટે)

(બ) ટ્રાન્સફર સર્ટિફિકેટ કે શાળા છોડ્યાના પ્રમાણપત્રમાં જન્મસ્થળ ન દર્શાવ્યું હોય તો જન્મસ્થળ અંગેના દસ્તાવેજી પુરાવા.

(૭) (અ) અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક જૂથમાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેની વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિના સક્ષમ અધિકારીએ આપેલું પ્રમાણપત્ર.

(બ) સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગ અથવા વિધવા અથવા અનાથ અરજદારે આપવાનું તેમની જાતિ/વર્ગ અંગેનું સક્ષમ અધિકારીનું પ્રમાણપત્ર (લાગુ પડતું હોય તો)

(૮) સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગમાં સમાવિષ્ટ અને તે અંગેના અનામતનો લાભ મેળવવા ઇચ્છતા અરજદારના પિતા/વાલી કુટુંબનો ઉન્નત વર્ગમાં સમાવેશ થતો નથી તે અંગેનું સક્ષમ અધિકારીએ આપેલું પ્રમાણપત્ર.

(૯) વિકલાંગતા અંગેનું નિયત નમૂનામાં પ્રમાણપત્ર (જો લાગુ પડતું હોય તો)

(૧૦) માજી સૈનિક/સશસ્ત્ર દળની વ્યક્તિઓનાં સંતાનોના કિસ્સામાં તેમને લાગુ પડતું સક્ષમ અધિકારી પાસેથી મેળવેલું પ્રમાણપત્ર.

(૧૧) જ્યાં શાળા છોડ્યાના પ્રમાણપત્ર જાતિ/જ્ઞાતિ દર્શાવેલી ન હોય ત્યાં અરજીપત્રક સાથે રજૂ કરવાના પૂરક પુરાવા.

(૧૨) અરજદારના રહેઠાણ અથવા પત્રવ્યવહારનું સરનામું લખેલાં ટિકિટ વગરનાં બે પરબીડિયાં.

નોંધ : ઈજનેરી અને ફાર્મસી અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ સમયે કેન્દ્ર સરકારની ટ્યુશન ફી માફી યોજના(TFW)નો લાભ લેવા માટે તાજેતરનું ૩૧-૩-૨૦૨૬ પછીનું આવકનું પ્રમાણપત્ર સક્ષમ અધિકારી પાસેથી ખાસ મેળવી લેવું.

નોંધ : બીડવામાં આવેલ દરેક પ્રમાણપત્ર, ગુણપત્રક વગેરેની નકલ સેલ્ફ એટેસ્ટેડ (સ્વ-પ્રમાણિત) હોવી જોઈએ. તાજેતરમાં પડાવેલ પાસપોર્ટ ફોટા તૈયાર રાખવા.

વિશ્વ મહાત્મા ગાંધીને તેમની શક્તિ-કાર્ય-સત્ય પ્રત્યેની નિષ્ઠાને સલામ કરે છે અને વર્ષો સુધી કરશે.

-: કારકિર્દી માર્ગદર્શન અહેવાલ :-

કારકિર્દી અહેવાલ તમને જુદા જુદા કામોમાં તમારી રૂચિ અને ક્ષમતા જાણવામાં અને વિવિધ કારકિર્દીઓમાંથી તમારે માટે કઈ યોગ્ય છે તે જાણવામાં મદદ કરશે. તમને નીચેના ક્ષેત્રોમાં પરિક્ષણ કરે છે.

- Interest Test - રૂચિ પરીક્ષણ
- Personality Test - વ્યક્તિત્વ પરીક્ષણ
- Aptitude Test - ક્ષમતા પરીક્ષણ
  - ૧. Clerical Ability - કારકુનને લગતી ક્ષમતા
  - ૨. Mechanical Ability - યાંત્રિક ક્ષમતા
  - ૩. Numerical Ability - આંકડાકીય ક્ષમતા
  - ૪. Reasoning Ability - તાર્કિક ક્ષમતા
  - ૫. Spatial Ability - જગ્યાને લગતી ક્ષમતા
  - ૬. Verbal Ability - શાબ્દિક ક્ષમતા

ક્ષમતા પરિક્ષણનો અર્થ અને તેને વધારવા માટેના રસ્તાઓ

૧. Clerical Ability - કારકુનને લગતી ક્ષમતા

તમારામાં રહેલી સરખાપણા અને જુદાપણાને અત્યંત ટૂંકા સમયમાં ઓળખવાની શક્તિનું માપન થાય છે. આ પરિક્ષણમાં વધુ ગુણ એટલે કે તમે સરખા જુદા વચ્ચેનો ભેદ ખૂબ જ ચોકસાઈપૂર્વક અને ઝડપથી તારવી શકો છો. આ પરિમાણમાં તમે ચોકસાઈ ઉપર ઝડપની સરખામણીમાં વધુ ભાર મૂકો છે. જે નોકરીઓમાં રોજીંદા ધોરણે ખૂબ જ વિપુલ પ્રમાણમાં માહિતી સાથે કામ પડતું હોય અને તેમનું સંચાલન કરવાની જરૂર પડતી હોય તેવા ક્ષેત્રોમાં આ ક્ષમતા ખૂબ જ ઉપયોગી છે.

આ આવડતને કેળવવાના રસ્તા

- કાળજીપૂર્વક વાંચવું/સાંભળવું, શબ્દ લખતી અને બોલતા, બંને સમયે ધ્યાન આપવું.
- વાંચતા સમયે ધીરજ રાખવી, તેનાથી તમે માત્ર વધારે સારું સમજી શકશો જ, પણ માહિતીનું મૂલ્યાંકન પણ કરી શકશો.
- કાર્યાલય/દુકાનમાં ખંડ સમયની નોકરી કરો.
- પાઠ્યપુસ્તક સિવાય બીજા પૂરકવાંચનની સામગ્રીનો ઉપયોગ કરો.
- સ્થાનિક સમાચારપત્રમાં 'બે ચિત્ર વચ્ચે જુદું શોધો' એ ભાગ ઉકેલવાનો પ્રયત્ન કરો.

૨. Mechanical Ability - યાંત્રિક ક્ષમતા

તમારામાં રહેલી સામાન્ય યાંત્રિક સિદ્ધાંતો યંત્રો વિદ્યુત પર ચાલતા સાધનો, વાહનો વગેરેને સમજવાની શક્તિનું માપન થાય છે. તે સાદા વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોનું રોજીંદા જીવનમાં અમલીકરણની વૃત્તિનું પણ માપન કરે છે. જે વ્યક્તિઓમાં આ ક્ષમતા ઉંચા પ્રમાણમાં રહેલી છે, તેઓ જટીલ યંત્રોનું ખૂબ જ સરળતાથી સમારકામ કરી શકે છે. જ્યારે આ ક્ષમતામાં ઓછા ગુણ ભૌતિક વિજ્ઞાન યાંત્રિક શક્તિના સિદ્ધાંતોનો ઉપયોગ રોજીંદા જીવનમાં કરવાની અક્ષમતા દર્શાવે છે. મિકેનીકલ ક્ષમતા યાંત્રિક અભ્યાસને લગતા અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાય ક્ષેત્રે ખૂબ જ ઉપયોગી છે અને આ ક્ષેત્રે ઉંચી ક્ષમતા યાંત્રિક, વિદ્યુત અને વિદ્યુતથી ચાલતા સાધનો, કરખાના, વાહનો, સુથારી કામ અને ઈજનેરી અભ્યાસ અને વ્યવસાયમાં ખૂબ જ જરૂરી છે. ઈજનેરી વિદ્યાશાખા માટે ઉચ્ચ મિકેનીકલ અને ન્યુમેરીકલ (આંકડાકીય) ક્ષમતા ખૂબ જ જરૂરી છે.

આ આવડતને કેળવવાના રસ્તા

- ઈલેકટ્રોનિક વસ્તુને સાવચેતી સાથે સુધારવાનો પ્રયત્ન કરો. એને ખોલો અને જોડો. સાધનસામગ્રી છૂટી પાડી તેમાં જુઓ કે એમાં છે શું ! ફયુઝ એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે તેને સમજો. પૂર્ણ ઉપકરણ શું છે તે બનાવો, લોહીચુંબકના કામની મૂલવણી કરો.
- વસ્તુ કેવી રીતે કાર્ય કરે છે, તેનું કામ/સિદ્ધાંત વિશે પ્રશ્નો પૂછવાની ટેવ પાડો. જવાબ અને ઉકેલની રાહ જોવાના બદલે તમારી જાતે શોધવાની તૈયારી રાખો.

- ભૌતિક વિજ્ઞાનને વાસ્તવમાં સમજવાનો પ્રયત્ન કરો, નહીં કે માત્ર પરીક્ષા ખાતર. યંત્રના કામની યોગ્ય મૂલવણી કરો.
- ગેરેજમાં, ઈલેકટ્રોનિક વસ્તુને રીપેર કરવાની દુકાનમાં, ઈમારત બાંધકામની જગ્યા ઉપર કાર્ય કરતા લોકોના કાર્યને ધ્યાનથી નિહાળો.
- રમકડાની રમત દ્વારા છૂટા ભાગોને જોડવાનું શીખો, તેની સૂચનાઓના આધારે અને શૈક્ષણિક રમકડાંની રમત પોતાની જાતે રમો.
- વિજ્ઞાનના સામયિકો વાંચો અને વિજ્ઞાન મેળા કે પ્રદર્શનોની મુલાકાત કરો.

૩. Numerical Ability - આંકડાકીય ક્ષમતા

આ ક્ષમતા ઝડપથી અને ચોક્કસાઈથી આંકડાઓને રોજીંદા જીવનમાં વાપરવાની ક્ષમતાઓને લગતી છે. તે અંકગણિતના સિદ્ધાંતો જેવા કે ગુણાકાર, ભાગાકાર, વર્ગ વગેરેના ઝડપી ઉપયોગને લગતી છે. આમાં સમસ્યાઓ ખૂબ વિકટ નથી, પરંતુ તેનો ઉપયોગ ખૂબ જ ટૂંકા સમયમાં કરવાનો હોય છે. તમે આંકડા સાથે સરળતાથી વ્યવહાર કરી શકો છો અને તમારી યાદશક્તિ ખૂબ જ સારી હોય તો જ આંકડાકીય ક્ષમતા વિકસે.

વીમા ક્ષેત્રે, બેન્કિંગ, કારકુની, હિસાબ-કિતાબ, ઈજનેરી, તકનીકી (Data Processing) જેવી નોકરીઓમાં આ ક્ષમતાની ખૂબ જ જરૂર રહે છે. જો કોઈ વ્યક્તિમાં આંકડાકીય અને શાબ્દિક શક્તિઓ સારા પ્રમાણમાં હોય તો તેનો અર્થ એ થાય છે કે તેમનામાં ઉચ્ચ અધ્યાપન શક્તિ રહેલી છે.

આ આવડતને કેળવવાના રસ્તા

- વૈદિક ગણિત શીખવાના વર્ગો સાથે જોડાઓ.
- મનમાં ગણતરીનો અભ્યાસ કરો.
- સ્મરણશક્તિ વધારે તેવી ખાદ્યવસ્તુ ખાઓ.

૪. Reasoning Ability - તાર્કિક ક્ષમતા

આપણી તર્કશક્તિની ક્ષમતા છે. તે તમારી વિચારશક્તિ અને મળેલ માહિતીનો ઉપયોગ કરવાની શક્તિનું પરીક્ષણ કરે છે. માણસની સામાન્ય બુદ્ધિનો આ એક પ્રકાર છે. આ શક્તિનો ઉંચો આંક તમારી સારી તર્કશક્તિનું માપ છે. તે વિવિધ ક્ષેત્રો જેવા કે કાનુની સંચાલન, કોમ્પ્યુટર, સંરક્ષણ અને વિજ્ઞાન અને તેને સંલગ્ન ક્ષેત્રોમાં ખૂબ જ મહત્ત્વનું છે.

આ આવડતને સુધારવાના રસ્તા

- શૈક્ષણિક રમતો રમો.
- વસ્તુને કાળજીપૂર્વક તપાસો.
- કોયડા અને શબ્દવ્યૂહ રચનાઓ ઉકેલો.
- વિજ્ઞાનની ચોપડીઓ વધારે વાંચો.
- તમે જે જુઓ છો, વાંચો છો, એ વસ્તુમાં તરેહ રચના કે પેટર્ન શોધવાનો પ્રયત્ન કરો.
- તમારા મનમાં પ્રશ્ન ઉત્પન્ન કરો અને તમારા વડીલને પૂછો, 'શા માટે અને કેવી રીતે ?'

૫. Spatial Ability - કલ્પનાશીલતાની ક્ષમતા

કલ્પનાશક્તિ સાથે જોડાયેલ છે ચિત્રો, આકૃતિ અને વસ્તુઓ સાથે કામ કરવાની આવડતનું માપન કરે છે. તે તમારી વસ્તુઓ, દિશાઓ સમજવાની અને જ્યારે દિશા બદલાય ત્યારે કેવી લાગશે તે સમજવાની શક્તિનું માપન છે. તેમાં ઉંચો આંક સારી ચિત્રકામ કે કલાકૃતિ માટેની શક્તિનું માપ છે. તેમાં નીચે આંક આકૃતિઓ અને કલ્પના શક્તિને લગતા કાર્યોમાં ઓછી ફાટવનું નિદર્શન કરે છે. આ ક્ષમતા કોમ્પ્યુટર ગ્રાફિક્સ, એનિમેશન, ફેશન, ઈન્ટિરિયર ડીઝાઈન, આર્કિટેક, કોમર્શીયલ આર્ટ્સ, જાહેરાત વગેરે ક્ષેત્રે ખૂબ જ ઉપયોગી છે.

આ આવડતને કેળવવાના રસ્તા

- ચિત્રકામ, લલિતકલા, નૃત્ય, કુંભારકામ સંબંધિત વર્ગો સાથે જોડાઓ.
- ચિકણી માટી અને પ્લાસ્ટર ઓફ પેરીસ દ્વારા નમૂના બનાવતા શીખો.
- કલા પ્રદર્શનની મુલાકાત લો.
- સંગીત અને ફોટોગ્રાફી શીખો.
- ભરત કલા, સીવણ, નકશી ભાતની રચના કરવી વગેરે શીખો.
- તમારા મનમાં જે કલ્પનાઓ ઉત્પન્ન થાય છે, તેને નિખારો. તમારી કલ્પનાશક્તિની સીમા ન બાંધો.

૬. Verbal Ability - શાબ્દિક ક્ષમતા

શબ્દો અને શબ્દોના સંલગ્નને લગતી ક્ષમતા છે. તે માણસની શબ્દોને વિચારો અને લેખિત ભાષાને સમજવાની શક્તિનું માપન કરે છે. તે શબ્દો, વ્યાકરણ અને આપેલ માહિતીની સમજશક્તિનું માપન કરે છે. આ ક્ષમતામાં ઉંચો આંક તમારી શબ્દો અને અર્થોને સમજવાની શક્તિનું નિદર્શન કરે છે. જ્યારે નિમ્નઆંક લેખિત ભાષામાંની કચાશ બતાવે છે. આ ક્ષમતા વિવિધ ક્ષેત્રો કે જેમાં માનવીય સંપર્કનું મહત્ત્વ વધુ હોય તેવા ક્ષેત્રો જેવા કે સેલ્સ, માર્કેટીંગ, વીમો, શિક્ષણમાં ખૂબ ઉપયોગી છે. તે લેખન, વાંચન વગેરેમાં ઉંડા રસનું પણ નિદર્શન કરે છે.

આ આવડતને કેળવવાના રસ્તા

- વાંચન અને શબ્દદોષનું મૂલ્યાંકન એ તમારી આવડતને સુધારવાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ છે.
- સમાચારપત્રો, ચોપડીઓ અને સામયિકો વારંવાર વાંચો.
- તમે જાણતા ન હાય તેવા શબ્દ શોધો અને વૈકલ્પિક શબ્દનો સમાન અર્થ વિચારો.
- એકવાર ફકરાનું સંપૂર્ણ વાંચન બાદ ચાવીરૂપ મુદ્દાઓ નોંધી વાક્યો લખો, મુખ્ય મુદ્દાઓની સમજ આપો.
- ફકરામાં લખેલી માહિતીને આધારે તમારા પોતાના પ્રશ્નો લખો.
- હકીકતના આધારે અને લેખકના પોતાના મતના આધારે મુદ્દાઓ પકડો.
- ફકરો શું કહેવા માંગે છે તે વિચારો, જેમ કે લેખકનું વલણ તેમની માન્યતાઓ.

વ્યક્તિત્વની લાક્ષણિકતા

- **Introvert - અંતર્મુખ :-** વિચારશીલ, ઓછું બોલનાર વ્યક્તિ કે જે મુખ્યત્વે પોતાના વિચારોમાં જ મગન રહે છે. તેમના માટે ઉત્સાહનું મૂળ તેઓ પોતે જ છે.
- **Extrovert - બહિર્મુખ :-** વાચાળ, મિત્રતાવાળી વ્યક્તિ મોટેભાગે બાહ્ય વિચારવસ્તુ સાથે સંબંધિત હાસ્ય છે. તેમના માટે ઉત્સાહનું મૂળ અન્ય વ્યક્તિઓ હોય છે.

જુદા જુદા ક્ષેત્રોમાં રૂચિ

- **Technology - ઈજનેરી :-** ઈજનેરી સાધનો અને તેની જાણકારીમાં અભિરૂચિ, યાંત્રિક અને વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો, ભૌતિકવિજ્ઞાનના જ્ઞાનનો ઉપયોગ અને તેના સંબંધિત વિષયોની શોધ કરવી અને નિર્માણ કરવું.
- **Science - વિજ્ઞાન :-** જીવવિજ્ઞાન વિષયમાં અભિરૂચિ, વિવિધ દવા બનાવવી, દવાખાનું/પ્રયોગશાળામાં, વૈજ્ઞાનિક બાબતોનું સંશોધન કરવું.
- **Business - વ્યવસાય :-** પોતાનો ધંધો અથવા કામકાજમાં રૂચિ હોવી, સાહસ, ઉદ્યમવૃત્તિ, બીજાના વ્યાપારમાં ઝંપલાવવું, નાણાંકીય અભિરૂચિ, વ્યાપારી, અર્થશાસ્ત્ર પ્રવૃત્તિ, પૈસા કમાવવાની પ્રવૃત્તિ.
- **Aesthetics - સૌંદર્ય શાસ્ત્ર :-** રૂચિ જેવી કે લલિતકલા, ચિત્રકલા, કુંભારકામ, શિલ્પકલા, હાસ્યચિત્ર (કાર્ટૂન), રેખાચિત્રો દોરવા, નકશી, ભાત, મકાન, ઈમારત, વસ્તુ, પદાર્થ, પોષાક, ઝવેરાત વગેરે.
- **Mass Media - જીનસમૂહનો સંપર્ક સાધવાનું માધ્યમ :-** ટેલિવિઝન, રેડીયો અને છાપકામ, નવા લોકોને મળવામાં અભિરૂચિ, કોઈ સંસ્થા વગેરેનો જનસંપર્ક સાધવો, જાહેરખબરમાં, પત્રકારત્વમાં, સંપર્ક સાધવાના માધ્યમથી ઘણા લોકોના અથનામણ ક્ષેત્રે કામ કરવું.
- **Education - શિક્ષણ :-** શીખવવામાં અને ભણાવવામાં રૂચિ, વિવિધ વયની જૂથના વિદ્યાર્થીને, વિવિધ માનસિક વયના વિદ્યાર્થી અને વિવિધ શારીરિક ક્ષમતાવાળા વિદ્યાર્થીને ભણાવવું.
- **Social - સામાજિક :-** લોકોની સાથે તેમજ આસપાસ રહેવામાં અભિરૂચિ, લોકોની મદદ, માનવકલ્યાણ તેમજ જરૂરિયાતમંદની સેવા કરવી.
- **Literary - સાહિત્ય :-** વાંચવામાં અને લખવામાં, સાહિત્ય પ્રવૃત્તિમાં અભિરૂચિ, શબ્દોના લખાણથી પોતાને અભિવ્યક્ત કરવું.
- **Outdoor - ઘરની બહાર :-** ઘરની બહાર ઘણાબધા જીવંત કાર્યો માટેની અભિરૂચિ, લાંબા સમય માટે બહાર રહેવાની મજા માણવી, ક્રિયાશીલ જીવનશૈલીમાં અભિરૂચિ.
- **Law Enforcing - કાયદાનું પાલન :-** કાયદા માટેનો નિર્ણય, યોજના વગેરેનું અમલીકરણ, વકીલ/કાયદાકીય સલાહકાર તરીકે નાગરિકને નુકસાનથી બચાવવું અથવા નાગરિક સંરક્ષણ અથવા રાષ્ટ્રીય સંરક્ષણ.

Why Education is so much important in life?

દુનીયામાં કોઇપણ ક્ષેત્રમાં સફળ થવા માટે નીચે મુજબની બેઝીક સ્કીલ્સ અત્યંત અનિવાર્ય છે.

Attitude

Confidence

Commitment

Critical Thinking

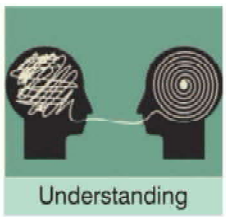

Competition

Maturity

Stress Handling

Teamwork

Timing

Understanding

જુજ (0.1% કરતા પણ ઓછા) વ્યક્તિઓને આ સ્કીલ્સ God Gifted હોય છે જ્યારે બાકીના બધાએ ડેવલોપ કરવી પડે છે. આ સ્કીલ્સ ડેવલોપ કરવા માટેના બે વિકલ્પો છે; શિક્ષણ અને અનુભવ, આ બન્ને વચ્ચેનો તફાવત નીચે મુજબ છે.

	Education	Experience
મહેનત	શિક્ષણથી સ્કીલ્સ સરળતાથી મેળવી શકાય છે, કારણ કે આપણી પાસે ટીચર/મેન્ટર હોય છે જે આપણને શીખવામાં, મુંઝવણ હોય તો ઉકેલ મેળવવામાં મદદરૂપ થાય છે. અભ્યાસમાં પરીક્ષાનો સીલેબસ અને ટાઇમ ટેબલની અગાઉથી જાણ હોય છે.	અનુભવથી સ્કીલ્સ મેળવવી મુશ્કેલ છે, કારણ કે આપણી પાસે કોઈ ટીચર/મેન્ટર હોતા નથી, આપણે પોતે જ બધુ શીખવું પડે છે અને જાતે જ ઉકેલ શોધવા પડે છે. જીંદગીની પરીક્ષામાં સીલેબસ કે ટાઇમ ટેબલની અગાઉથી જાણ હોતી નથી.
ખર્ચ	શિક્ષણથી સ્કીલ્સ મેળવવી કિફાયતી છે; કારણ કે શાળા/કોલેજમાં ઓક્સ્સ ફી ભરીને અભ્યાસ કરી શકાય છે. આમ પણ ભારતમાં અને ખાસ કરીને ગુજરાતમાં શિક્ષણ ઘણું કિફાયતી છે.	અનુભવથી સ્કીલ્સ મેળવવી ખર્ચાળ છે; કારણ કે જો સ્કીલ્સના અભાવે બીઝનેસમાં ખોટ આવે તો કેટલુ નુકશાન થશે તે નક્કી નથી હોતુ. ઘણીવાર સંપૂર્ણ મુડી ધોવાઇ જાય તેવુ પણ બને છે.
સમય	અભ્યાસનો સમયગાળો નિયત હોય છે અને તે સમયમાં હાર્ડવર્ક કરીને કોઇપણ ક્ષેત્રમાં નિપૂણ બની શકાય છે. અભ્યાસ પૂર્ણ થતાની સાથે જ સારૂ પ્લેસમેન્ટ મેળવીને સફળ કેરીયરની તરત જ શરૂઆત કરી શકાય છે.	અનુભવથી સ્કીલ્સ મેળવવામાં કેટલો સમય લાગશે તે નક્કી હોતુ નથી. આ ઉપરાંત સ્કીલ્સ આવડશે જ તેની કોઇ ખાતરી નથી. ઘણીવાર હાથમાંથી અમુલ્ય તક સરી જાય તેવુ પણ બને જેની કોઇ કિંમત આંકી શકાતી નથી.

આજના ટેકનોલોજીકલ યુગમાં કોઇપણ ક્ષેત્રમાં સારી કેરીયર બનાવવા માટે એજ્યુકેશન ખુબ જ મહત્વનું છે. ટોપ બીઝનેસમેન પણ પોતાના સંતાનોને ઉત્તમ કોલેજોમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે મોકલે છે.

મારે બધાથી અલગ કરવું છે તો શું કરૂ?

આજકાલ ઘણાં વાલી અને વિદ્યાર્થીઓ એવું માને છે કે જીવનમાં સફળ થવા માટે બધાંથી અલગ કરવું જરૂરી છે. હકીકતમાં બધાથી અલગ નહી પણ બધાથી સારૂ કરવાનું હોય છે. જો બીજા કરતા સારો દેખાવ કરશો તો આપમેળે અલગ તરી આવશો અને દુનીયામાં ટોપ પર પહોંચી જશો.

વાલી અને વિદ્યાર્થીઓને ખાસ નિવેદન છે કે આપણા શહેર, રાજ્ય કે દેશમાં જેની માંગ હોય તેને લગતો જ પ્રવાહ અને અભ્યાસક્રમ પસંદ કરવો જોઇએ.

Types of Career

વારસાગત (Hereditary)	પ્રતિભાગત (Talent)	અભ્યાસગત (Education)
સોનીકામ, સુથારીકામ, દરજીકામ વગેરે વારસાગત વ્યવસાય છે જેના માટે માત્ર બેઝીક ભણતર જ જરૂરી છે. ૧-૨ વર્ષના અનુભવથી કેરીયરની શરૂઆત કરી શકાય છે.	ક્રિકેટર, એક્ટર, સીંગર, ડાન્સર વગેરે કુદરતી બક્ષીસ આધારીત કેરીયર છે જે કરોડોમાં એકને જ હોય છે. ફકત ટ્રેનીંગ કે અભ્યાસથી આ કેરીયર બનાવી શકાતી નથી.	ડોક્ટર, એન્જીનીયર, વકીલ, CA વગેરે કેરીયર અભ્યાસથી બનાવી શકાય છે. કોઇપણ વિદ્યાર્થી મહેનત કરીને આ ક્ષેત્રોમાં ટોચ પર પહોંચી સારી કેરયીર બનાવી શકે છે.

૨. કારકિર્દી પસંદગીના પાયાના માપદંડ

સામાજિક માનસિકતા અને વાસ્તવિકતા

મધ્યમવર્ગીય પરિવારોમાં એક સામાન્ય દ્રશ્ય જોવા મળે છેઃ પરીક્ષાનું પરિણામ આવવાની તૈયારી હોય ત્યારે ઘરમાં ગંભીર ચર્ચાઓ શરૂ થઈ જાય છે. ઘણીવાર વડીલો એવું માનતા હોય છે કે, "બારમું ધોરણ પાસ કરીને બાળક એકવાર કોલેજમાં ગોઠવાઈ જાય એટલે ગંગા નાહ્યા!" પરંતુ આજના સ્પર્ધાત્મક યુગમાં બાળકને માત્ર 'ઠેકાણે પાડવું' એ પૂરતું નથી. ટકાવારીની ખેંચતાણ અને પ્રવેશ પ્રક્રિયાના ચક્રવ્યૂહને ભેદવો એ કોઈ અગ્નિ પરીક્ષાથી ઓછું નથી.

દરેક માતા-પિતા ઈચ્છે છે કે તેમનું સંતાન શ્રેષ્ઠ શિક્ષણ મેળવે, પરંતુ આજના 'દેખાદેખી'ના યુગમાં સાચો માર્ગ ચૂકી જવાય છે. મોટાભાગે કારકિર્દીના નિર્ણયો પૂરતા અભ્યાસ વગરની સલાહો અથવા બહારના આકર્ષણોને આધારે લેવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે લોકો નવમા ધોરણ પછી કારકિર્દી વિશે વિચારતા હોય છે, પરંતુ વાસ્તવમાં બાળક જ્યારે છઠ્ઠા-સાતમા ધોરણમાં હોય ત્યારે જ તેની રુચિના બીજ રોપાઈ જતા હોય છે. બાળક ભલે નાનું હોય, પણ તે અજાણતા જ પોતાના ભવિષ્યની તસવીર મનોમન અંકિત કરતું હોય છે.

કારકિર્દીઃ માત્ર પગાર નહીં, જીવનનો વળાંક

કારકિર્દીને માત્ર ઊંચા પગાર, નોકરી કે માન-મરતબાના ચશ્માથી જોવાની જરૂર નથી. તે જીવનનો એક મહત્વનો વળાંક છે. તમારી કારકિર્દી નક્કી કરતી વખતે નીચેના માપદંડો પર ગંભીરતાથી વિચાર કરવો અનિવાર્ય છેઃ

કાર્ય પ્રત્યેનો દૃષ્ટિકોણ (Work Commitment)

તમે જે ક્ષેત્ર પસંદ કરો તેમાં તમારી નિષ્ઠા અને એકાગ્રતા કેટલી છે? શું તમે માત્ર 'નોકરી કરી ખાવા ખાતર' જોડાવા માંગો છો કે ખરેખર પરિશ્રમ દ્વારા ઉત્તમ પરિણામો લાવવા માંગો છો? જો તમારા પિતાનો સ્થાપિત વ્યવસાય હોય, તો પણ એવા ખ્યાલમાં ન રાચવું જોઈએ કે તમારે કામ કરવાની જરૂર નથી. સફળતા માટે વ્યક્તિગત મહેનતનો કોઈ વિકલ્પ નથી.

કાર્ય કૌશલ્યનો વિકાસ (Skill Development)

જે ક્ષેત્રમાં તમે પ્રવેશવા માંગો છો, તેના માટે જરૂરી જ્ઞાન અને કુશળતા કેળવવાની તમારી તૈયારી છે? કાર્ય કૌશલ્ય એ નોકરી મળ્યા પછી શીખવાની વસ્તુ નથી, પરંતુ તેની પૂર્વ સજ્જતા તમારા અભ્યાસકાળ દરમિયાન જ શરૂ થઈ જવી જોઈએ. તમારા સામર્થ્યને ઓળખી તેને સતત ધાર કાઢવી જરૂરી છે.

રોજગારીની શક્યતાઓ (Job Prospects)

પસંદ કરેલા ક્ષેત્રમાં ભવિષ્ય શું છે? માત્ર અત્યારે તે ક્ષેત્ર ગાજતું હોય એટલે તેમાં ઝંપલાવવું હિતાવહ નથી. તે ક્ષેત્રમાં નોકરીની પ્રાપ્તિ, પદોન્નતિ (Promotion) અને તમારી આર્થિક તથા સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષાવાની શક્યતા કેટલી છે, તેનો અગાઉથી તર્કબદ્ધ વિચાર કરવો જોઈએ.

હોદ્દો અને જવાબદારી (Position and Status)

જો તમારી મહત્વકાંક્ષા ઉચ્ચ હોદ્દો કે પદ મેળવવાની હોય, તો તમારે તેવા જ ક્ષેત્રો પસંદ કરવા પડશે જ્યાં વિકાસની તકો વ્યાપક હોય. પગાર ધોરણ, પ્રમોશનની નીતિઓ અને તે પદ સાથે જોડાયેલી જવાબદારીઓ વિશે અગાઉથી માહિતગાર રહેવું ખૂબ જ જરૂરી છે.

પડકારો ઝીલવાની સજ્જતા (Readiness for Challenges)

શું તમારે એકધારી (Routine) નોકરી કરવી છે કે પડકારો સામે લડીને આગળ વધવું છે? વિકાસ માટે ઈચ્છાશક્તિ અને સાધના બંનેની જરૂર પડે છે. બદલાતા સમય સાથે પોતાની ગુણવત્તા સુધારવા અને નવા પડકારો માટે સજ્જ રહેવું એ સફળ કારકિર્દીની પૂર્વશરત છે.

સ્વ-મનોવિજ્ઞાનની સમજ (Understanding Self-Psychology)

કારકિર્દી પસંદ કરતા પહેલાં વ્યક્તિએ પોતાની જાતને ઓળખવી જોઈએ. તમારા ગમા-અણગમા, રુચિ, માનસિક મર્યાદાઓ અને તમારા સ્વભાવની લાક્ષણિકતાઓ શું છે? દાખલા તરીકે, જેમનામાં એકાગ્રતા કે ચીવટનો અભાવ હોય, તેમણે મિકેનિકલ કે ઈલેક્ટ્રિકલ જેવા ક્ષેત્રોમાં જતાં પહેલાં સો વાર વિચાર કરવો જોઈએ. બેદરકાર પાયલટ કે ડ્રાઈવર માત્ર પોતાના માટે જ નહીં, પણ આખા સમાજ માટે જોખમી બની શકે છે.

પારિવારિક આવશ્યકતાઓ અને આર્થિક સ્થિતિ

આજે શિક્ષણ સતત મોઘું બનતું જાય છે ત્યારે મેડિકલ જેવી વિદ્યાશાખામાં જોડાયા બાદ એમ.બી.બી.એસ. કે એમ.ડી/એમ.એસ. સુધી અભ્યાસ કર્યા બાદ યોગ્ય રીતે સ્થિર થતાં દસકો વીતી જવાનો. એ દરમ્યાન તમારી પારિવારિક, સામાજિક અને આર્થિક જવાબદારીઓનું વહન કરવાની બાબતોની પણ ઉપેક્ષા ન કરવી જોઈએ. (સ્કોલરશીપ, એજ્યુકેશન લોન ઉપલબ્ધ હોય છે.)

ટૂંકાગાળાના અને લાંબા ગાળાના ઉદ્દેશોની વિચારણા

માણસે પોતાના કારકિર્દીના સ્પષ્ટ લક્ષ્યાંકો વિશે વિચાર કરવો જરૂરી છે. તમારી તાત્કાલિક આવશ્યકતાઓ અને અપેક્ષાઓ શું છે અને લાંબા ગાળે તમે શું પ્રાપ્ત કરવા ઈચ્છો છો તેના વિચાર પણ પહેલેથી જ કરી લેવો અપેક્ષિત છે.

નિર્ણયશક્તિની ગંભીરતા

કારકિર્દીની પસંદગી કેવળ ઉતાવળે પતાવી દેવાની પ્રક્રિયા નથી. ગંભીરપણે વિચારીને નિર્ણય કરવાનું ક્ષેત્ર છે તેથી તમે પસંદ કરેલા ક્ષેત્રનું તટસ્થપણે મૂલ્યાંકન કરો, જે તે ક્ષેત્રની મર્યાદાઓ અને વિશેષતાઓને ધ્યાનમાં લો, જે તે ક્ષેત્રમાં તમે જે કાંઈ પ્રાપ્ત કરવા માગો છો, તે ફળીભૂત થવાની શક્યતા છે કે કેમ તેનો વિચાર કરો, અમુક ક્ષેત્રમાં જવાનો નિર્ણય કર્યા પછી તે ક્ષેત્ર અનુકૂળ ન આવે તો તે પછીના તમને ગમતા વૈકલ્પિક ક્ષેત્ર વિશે પણ વિચારી રાખો. જિંદગી કેવળ વૈતરુ કરીને પૂરી કરી નાખવાનો વિષય નથી !

અણધાર્યા પરિણામો કે પરિસ્થિતિઓ ઉદ્‌ભવે ત્યારે

જીવન સરિતા એકસરખા પ્રવાહથી વહેતી રહેતી નથી. એટલે નોકરી કે વ્યવસાયમાં ક્યારેક આપણા નિયંત્રણ બહારનાં પરિણામો કે પરિસ્થિતિ સર્જાય છે. તેવી પરિસ્થિતિમાં નોકરી કે વ્યવસાય દરમ્યાન તમારે અન્ય ક્ષેત્રે કામમાં જોડાવાની કાર્યકુશળતા કેળવવાનો વિચાર પણ કરી લેવો જોઈએ. એ માટે બહુજ્ઞાતા એટલે કે અનેક વિષયોની જાણકારી તમને મદદરૂપ બનશે. ઈજનેર બન્યા પછી એમ.બી.એ.ની તૈયારી એ માટે મદદરૂપ થઈ શકે. એટલું જ નહીં પસંદગીની એક વિદ્યાશાખામાં પ્રવેશ ન મળ્યો એટલે જીવનનાં તમામ સ્વપ્નો રોળાઈ ગયાં તેમ ન માનશો.

જીવનશૈલી અંગેની પૂર્વ વિચારણા

તમારે કેવા પ્રકારની જીવન શૈલી અપનાવી છે, તેનો વિચાર કરીને જ કારકિર્દી વિકસાવવી જોઈએ. તમે શાન્તિપ્રિય છો, ક્રાન્તિપ્રિય છો, વૈભવપ્રિય છો કે સાદગીપ્રિય, એનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ કારકિર્દીની પસંદગી માટે આવશ્યક છે.

તમારા જુદાં-જુદાં કર્તવ્યોની અદાયગીનો વિચાર

તમારા જીવનઘડતરમાં, શિક્ષણમાં માતા-પિતાની ભૂમિકા મહત્વની હોય છે. ભણ્યા પછી તમે પારિવારિક જીવન શરૂ કરશો ત્યારે પુત્ર, પતિ, પિતા, તરીકે તમે જ દામ્પત્ય-જીવન પ્રત્યે તમારી ભૂમિકા મહત્વની બની રહેશે. સાથે સાથે સહકર્મચારીઓ સાથેના સંવાદી સંબંધો પણ મહત્વના બનશે. આ બધાંનો વિચાર પણ કારકિર્દી સંદર્ભે ગંભીરપણે કરી લેવો જોઈએ.

આરામ અને આનંદદાયક જીવનની તકો વિશેનો ખ્યાલ

તમે જીવનમાં શાને મહત્વ આપો છો, આરામ, નિરાંત, આનંદ કે સુવિધાઓને? એનો વિચાર પણ કારકિર્દી સાથે પ્રગાઢ રીતે સંકળાયેલો છે. ફાવતું ને ભાવતું જ્યાં ન જ મળવાનું હોય તેવા ક્ષેત્રને કારકિર્દીના નિર્ણયમાં અગ્રતા ન અપાય.

તમારી પોતાની નોકરી/વ્યવસાયના ક્ષેત્રમાં 'માગ' ઉભી થવાની શક્યતા

તમારી આયોજન શક્તિ, કાર્યકુશળતા, દૂરંદેશીપણું, સંચાલન કે વહીવટની ક્ષમતા, તમારા સામર્થ્યથી 'નોકરીના ક્ષેત્રો'માં તમારી માગ ઉભી કરવાની આવડત, આ બધું કારકિર્દી વિકાસમાં મદદરૂપ બને છે.

સર્વવાઈલ ઓફ ધ ફીટેસ્ટનો જમાનો

દિવસે-દિવસે નોકરી કે વ્યવસાય અથવા ધંધાનું ક્ષેત્ર અતિશય સ્પર્ધાનું ક્ષેત્ર બનતું જાય છે. તેથી નબળો, બોદો કે ઓછી સજ્જતાવાળો માણસ કોઈ સ્વીકારશે નહીં. તેથી તમે જે કોઈ ક્ષેત્રનો કારકિર્દી માટે વિચાર કરો, તેમાં શ્રેષ્ઠ બનવાની કોશિશ નહીં કરો તો જીવનમાં ભટકતા રહ્યા સિવાય તમારી પાસે કોઈ વિકલ્પ રહેશે નહીં.

અને અંતે

'સુનિયે સબ કી લેકિન કરિયે મનકી' તમને ગમતું જ કારકિર્દીનું ક્ષેત્ર પસંદ કરો, પણ તરંગી કે તુક્કાબાજ બનીને નહીં અને માતા-પિતા વડીલો-સલાહકારોનું પણ એ કર્તવ્ય બની જાય છે કે તમારા ખ્યાલો કે વિચારો કારકિર્દી વિકસાવવા ઈચ્છનાર યુવક કે યુવતી પર લાદશો નહીં. એટલું જ નહીં તમારા પરિવાર, રાજ્ય અને દેશે તમને ભણાવી-ગણાવી તૈયાર થવામાં પ્રત્યક્ષ-પરોક્ષ રીતે મદદ કરી છે એટલે સદ્‌ગૃહસ્થ કે શ્રેષ્ઠ નાગરિક બનવાનું પણ તમારે યાદ રાખવું જ.

૩. ધોરણ-૧૦ પછી શું કરશો ?

A ગ્રુપના વિદ્યાર્થીઓ જેઈઈ (JEE) કરી ગુજરાતની ઈજનેરી કોલેજો અને રાષ્ટ્રીય સંસ્થામાં પ્રવેશ મેળવી આગળ અભ્યાસ કરી શકશે

- ધો. ૧૧-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહ B ગ્રૂપ લઈ NEETની તૈયારી કરી શકાશે.
- ધો. ૧૧-૧૨ સામાન્ય પ્રવાહમાં મેનેજમેન્ટ ફીલ્ડમાં IPMAT, CLAT, UGAT, CUET સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની તૈયારી કરી શકાશે.
- ધો. ૧૧-૧૨ના સામાન્ય પ્રવાહમાં વિનયન પ્રવાહ લઈ અંગ્રેજી, મનોવિજ્ઞાન, અર્થશાસ્ત્ર વિષયમાં રિસર્ચ ફીલ્ડમાં કેરિયર બનાવી શકાશે.

વિજ્ઞાન પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ ભવિષ્યમાં શિક્ષક અને અધ્યાપક તરીકે કારકિર્દી બનાવી શકે છે

- ધો. ૧૧-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહ A ગ્રૂપ લઈ GUJCETની તૈયારી કરી શકશે. (ઈજનેરી-ફાર્મસી સહિતના)
- ધો. ૧૧-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહ B ગ્રૂપ લઈ મેડિકલ-પેરા મેડિકલમાં પ્રવેશ લઈ શકશે.
- ધો. ૧૧-૧૨ સામાન્ય પ્રવાહ લઈ એકાઉન્ટન્સીમાં ભાર મૂકી સીએ, સીએસમાં ધ્યાન કેન્દ્રિત, મેનેજમેન્ટ વિષયમાં ભાર મૂકી એમબીએ સહિત મેડિકલમાં કેરિયર બનાવી શકશે.
- ધો. ૧૧-૧૨ (સામાન્ય)માં વિનયન પ્રવાહ લઈ શિક્ષક-અધ્યાપકની કારકિર્દી બનાવી શકશે.
- અંગ્રેજી, મનોવિજ્ઞાન, અર્થશાસ્ત્રના વિષયમાં રિસર્ચ ફીલ્ડમાં કારકિર્દી બનાવી શકશે.

વાણિજ્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ ગ્લોબલ સી.એ.ની ડિગ્રી મેળવી પ્રેક્ટીસ કરી શકશે

- ધો. ૧૧-૧૨ સામાન્ય પ્રવાહથી લઈ સીએના બદલે ગ્લોબલ સીએ એટલે કે ACCCA, CFA, CFP તેમજ CMAના બદલે US CMA કરવાની તૈયારી કરી શકે છે.
- કમ્પ્યુટર સાથે જોડાયેલા કોઈપણ કોર્સ કરીને આઈટી ફિલ્ડમાં આગળ વધી શકાશે. જેમાં નેશનલ અને ઈન્ટરનેશનલ કંપનીમાં નોકરીની વિપુલ તકો રહેલી છે.

સાયન્સ, કોમર્સ અને આર્ટ્સના વિદ્યાર્થીઓ ઈન્ટિગ્રેટેડ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશનમાં કારકિર્દી બનાવી શકાશે

- ૩ વર્ષીય ગ્રેજ્યુએશનના બદલે ૫ વર્ષીય ઈન્ટિગ્રેટેડ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશનમાં કારકિર્દિ બનાવી શકે છે.
- ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમ પસંદ કરી ભવિષ્યમાં DDCET કરી ડિગ્રી અભ્યાસ કરી શકે છે.
- ધો. ૧૧-૧૨ સામાન્ય પ્રવાહમાં બેન્કિંગ, ફાઈનાન્સ, ઈન્શ્યોરન્સ, કોમ્પ્યુટર આઈટી ફીલ્ડમાં કોર્પોરેટ સેક્ટરનો વિકલ્પ પણ છે.

સાયન્સના A ગ્રૂપમાં અભ્યાસ બાદ આ વિકલ્પ પસંદ કરી શકાશે

- ડિગ્રી એન્જિનિયરિંગ (IITS, NITS, IIITS, GFTIS, સહિતની સંસ્થામાં)
- કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરિંગ, કોમ્પ્યુટર સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ (CSE), ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (આઈટી), ઈન્ફર્મેશન એન્ડ કમ્યુનિકેશન ટેક્નોલોજી (આઈસીટી), સિવિલ, મિકેનિકલ, ઈલેકટ્રોનિક્સ, કોમ્યુનિકેશન, નેનો ટેકનોલોજી, આર્કિટેક્ટર, એરોનોમિટકલ, એરક્રાફ્ટ મેઈન્ટેન્સ, મરીન, મેકાટ્રોનિકસ સહિત ૩૬ બ્રાન્ચ
- ફાર્મસી (બી ફાર્મ. એમ ફાર્મ, ડી ફાર્મ)
- આર્કિટેક્ચર (બી આર્કિ, બી ડિઝાઈન, બી પ્લાન, બીઆઈડી)

સાયન્સમાં બી ગ્રૂપ બાદ આ વિકલ્પ રહેશે

- મેડિકલ (એમબીબીએસ, બીડીએસ, બીએએમએસ, બીએચએમએસ, ફીઝીયોથેરાપી)
- નર્સિંગ (બીએસસી, જીએનએમ, એએનએમ)
- ફાર્મસી (બી ફાર્મ, એમફાર્મ, ડી ફાર્મ)
- બીએપી (બેચલર ઈન આયુર્વેદ ફાર્મસી)
- બીયુએમએસ (યુનાની મેડિસિન)
- બીએનવાયએસ (નેચરોપથી એન્ડ યોગિક સાયન્સ)
- બીએસસી (બોટની, કમ્પ્યુટર સાયન્સ, ઝૂઓલોજી, ફૂડ ટેકનોલોજી, હોમ સાયન્સ, બાયો મેડિકલ, સાયન્સ, બાયોકેમેસ્ટ્રી)

ધો.૧૨ સામાન્ય પ્રવાહ બાદ સ્નાતક કક્ષાના ડિગ્રી અભ્યાસક્રમ પણ વિકલ્પ

- વિદ્યાર્થીઓ કોઈપણ સ્ટ્રીમમાંથી પાસ થયા બાદ બીકોમ, બીબીએ, બીએસસી, હોટલ મેનેજમેન્ટ, સ્પોર્ટ્સ મેનેજમેન્ટ, લિબરલ આર્ટર્સ, બીબીએ (બે ડિગ્રી), હેલ્થ કેર એન્ડ હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ, ઈન્ટરનેશનલ બિઝનેસ, બીઈકોમ, બીપીઈએડ, બીપીઈએએસ, બીસીએ, બીએસસી, બીજેએમસી, એજેએમસી, બીઆરએસ. બીએસડબલ્યુ, બીપીએ, બી મ્યુઝિક, બીએચએમસીટી, બીઈએમ, બીવીએ, બી વોક, બીઆઈડી. બી ડિઝાઈન, બી લાઈબ્રેરી સાયન્સ, બી એલઆઈએસ, ઓપન યુનિવર્સિટીના ડિગ્રી કોર્સ કરી શકે છે.

૪. ધોરણ-૧૨ પછી આગળ શું ?

ધોરણ ૧૨ પછીના ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ માટે કયા કયા વિકલ્પ છે ? વિદ્યાર્થીઓ ભવિષ્યમાં કયા ક્ષેત્રમાં કારકિર્દી ઘડી શકે ?

ધોરણ ૧૨ કોમર્સ પછીના વિકલ્પો

- માત્ર બીકોમ કરવું નહિ, એટલે કે બીકોમની સાથે સાથે સ્કિલ બેઝ કે પ્રોફેશનલ કોર્સીસ જેવા કે સીએ, સીએસ, સીએમએ એસીસીએ, સીપીએ, સીએફએ વગેરે કોર્સીસની પોતાના રસ અને આવડત મુજબની પસંદગી વિદ્યાર્થીઓ કરી શકે છે.
- એકાઉન્ટન્સી, ઈકોનોમિક્સ જેવા વિષયમાં રસ ધરાવતા હોય અને ઉચ્ચ પરિણામ લાવ્યા હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ સીએ કરી શકે.
- જે વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ,લીડરશિપ જેવા ગુણો ધરાવતા હોય અને મેનેજમેન્ટના વિષયમાં સારા માર્ક્સ આવ્યા હોય તેઓ બીબીએ પછી એમબીએ કે ઈન્ટીગ્રેટેડ એમબીએ કરી શકે છે.
- અંગ્રેજી ભાષા પર પ્રભુત્વ ધરાવતા હોય અને સારા વાંચનની સાથે દલીલ કરવામાં નિપુણતા ધરાવતા હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ કાયદાકીય ક્ષેત્રે પાંચ વર્ષનો ઈન્ટિગ્રેટેડ એલએલબી કરી શકે છે.
- ટેક્નોલોજીમાં રસ ધરાવતા હોય તે વિદ્યાર્થીઓ આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ, સાઇબર સિક્યોરિટી, ફોરેન્સિક સાયન્સ ક્ષેત્રે કારકિર્દીનું ઘડતર કરી શકે. બીસીએ, એમસીએ કે પાંચ વર્ષનો ઈન્ટિગ્રેટેડ એમએસસી (આઈટી) કરી શકે છે.
- જો વિદ્યાર્થી આતંરરાષ્ટ્રીય એકાઉન્ટન્સી, મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટન્સી, ૬ આતંરરાષ્ટ્રીય કરવેરા વગેરે કોર્સ કરવા માંગતો હોય તો તે એસીસીએ,સીએમએ યુએસએ,સીપીએ વગેરે કોર્સ કરી શકાય.
- ફાઈનાન્સ, સ્ટોક માર્કેટ, મ્યુચ્યુઅલ ફંડ, ઈન્સ્યોરન્સ વગેરેમાં રસ ૭ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ એમબીએ ફાઈનાન્સ કે સીએફએ યુએસસી જેવો કોર્સ કરી શકે છે.
- જે વિદ્યાર્થી કોર્પોરેટ ક્ષેત્રે કારકિર્દી બનાવવા માગતા હોય તેઓ કંપની લૉ અને સેક્રેટરિયલ પ્રેક્ટિસ માટે સીએસ કરી શકે.

સાયન્સમાં બી ગ્રૂપ પછીના વિકલ્પો

- મેડિકલમાં પ્રવેશ માટે ૧૨ સાયન્સમાં માત્ર પાસ હોવું જ્યારે ડેન્ટલ, આયુર્વેદ તથા હોમિયોપથી માટે ૫૦ ટકા (થિયરી અને પ્રેક્ટિકલ સાથે) હોવા જરૂરી છે.
- જો એક વિષયમાં અથવા તો બે વિષયમાં ફેઈલ હોવ તો પૂરક પરીક્ષા આપી શકો છો.
- મેડિકલમાં પ્રવેશ માટે નીટ યુજીના માર્ક્સ પર જ મેરિટ પર એડમિશન મળતું હોય છે. ધોરણ ૧૨ સાયન્સમાં ૫૦ ટકા સાથે પાસ થવું જરૂરી છે. (કેન્દ્રીય પ્રવેશ સમિતિમાં રજીસ્ટ્રેશન કરાવવું.)
- બી ગ્રૂપના માર્ક્સ સાથે ફીઝીયોથેરાપી, નર્સિંગ, બીએસસી, ફાર્મસી, નેચરોપેથી, એએનએમ, જીએનએમ જેવા કોર્સીસમાં પ્રવેશ મેળવી શકો. (કેન્દ્રીય પ્રવેશ સમિતિમાં રજીસ્ટ્રેશન કરાવવું.)
- દેશ તથા વિદેશમાં અભ્યાસ માટે બાયો ટેકનોલોજી, ફાર્મસી, નર્સિંગ તથા મેનેજમેન્ટ જેવા ડિમાન્ડિંગ કોર્સ છે.
- ધોરણ ૧૨ સાયન્સ બી ગ્રૂપ પછી મેડિકલ તથા પેરા મેડિકલ કોર્સીસ સિવાય ફાર્મસી, વેટરનરી સાયન્સ, એગ્રીકલ્ચર, બીએસસી, ફિઝિયોથેરાપી, નર્સિંગ જેવા વિકલ્પો છે.

નીટ, ગુજકેટને આધારે શામાં પ્રવેશ મળે ?

૧૨ પાસ + નીટ : MBBS, BDS, BAMS, BHMS

૧૨ પાસ + ગુજકેટ : ફાર્મસી, વેટરનરી સાયન્સ, એગ્રીકલ્ચર, ફીઝીયોથેરાપી, નર્સિંગ

૧૨ પાસ : બીએસસી, નર્સિંગ, એએનએમ, જીએનએમ, બીઓટી, નેચરોપથી, બીએસસી કમ્પ્યુટર

સાયન્સમાં એ ગ્રૂપ પછીના વિકલ્પો

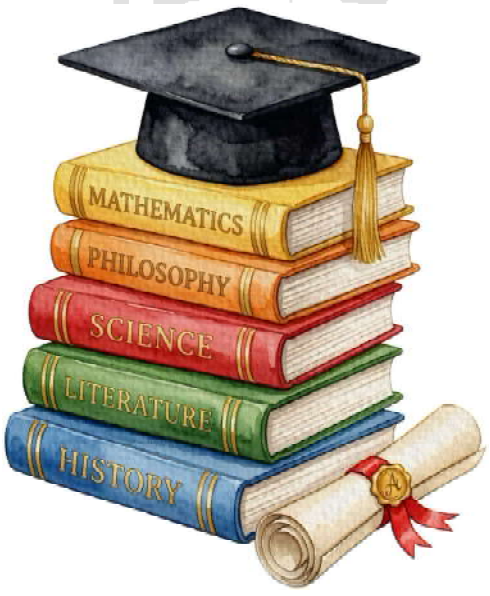
- એ ગ્રૂપના વિદ્યાર્થીઓ માટે ઈજનેરીની બ્રાન્ચઃ એન્જિનિયરિંગની વિવિધ શાખા જેવી કે સિવિલ, મિકેનિકલ, ઈલેકટ્રોનિક્સ એન્ડ કોમ્યુનિકેશન, કેમિકલ, ઓટોમોબાઈલ, એરોસ્પેસ, કમ્પ્યુટર સાયન્સ, આઈટી, ઈન્ફોર્મેશન એન્ડ કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી (આઈસીટી), ઓટોમોબાઈલ, બાયો મેડિકલ, મેકાટ્રોનિક્સ, પેટ્રોકેમિકલ્સ, સાઈબર સિક્યોરિટી, આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ એન્ડ મશીન લર્નિંગ (એઆઈ એમએલ), ડેટા સાયન્સ, મટીરિયલ સાયન્સ, મરીન એન્જિનિયરિંગ સહિત ૨૬થી વધુ બ્રાન્ચ ઉપલબ્ધ છે.
- કમ્પ્યુટર સાયન્સ, એન્જિનિયરિંગની સાઈબર સિક્યોરિટી, બિગ ડેટા એનાલિટિક્સ, આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ, મશીન લર્નિંગ વગેરે વિવિધ સ્પેશિયલાઈઝ બ્રાન્ચની આગામી સમયમાં માંગ રહેશે.
- દેશ અને વિદેશની ગૂગલ, માઈક્રોસોફ્ટ, સિસ્કો, આઈબીએમ, ટીસીએસ, એમેઝોન જેવી અનેક મલ્ટિનેશનલ કંપનીઓમાં ખૂબ જ ઉજ્જવળ તકો રહેલી છે. આવી અનેક મલ્ટિનેશનલ કંપનીઓમાં વિદ્યાર્થીઓને બિઝનેસ એનાલિસ્ટ, ડેટા સાયન્ટિસ્ટ, ચીફ ડેટા ઓફિસર, સિક્યોરિટી એનાલિસ્ટ, સાઈબર લૉ એન્ડ ક્રાઈમ એક્સપર્ટ, સાઈબર ફોરેન્સિક એકસપર્ટ સહિતની વિવિધ કારકિર્દીની તકો રહેલી છે.

સોફ્ટ બ્રાન્ચ માટે વિધાર્થીઓમાં ધસારો થશે

ધોરણ ૧૨ સાયન્સમાં એ ગ્રૂપનું પરિણામ ઊંચું આવવાના કારણે પ્રતિ વર્ષની જેમ આ વર્ષે પણ કમ્પ્યુટર સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ, આઈટી, આઈસીટી, સાઈબર સિક્યોરિટી, ડેટા સાયન્સ,એઆઈએમએલમાં પ્રવેશ માટે વિશેષ માંગ રહેશે. ઉપરાંત સેમી કન્ડક્ટર ટેક્નોલોજીના લીધે ગુજરાતમાં પણ ઈલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ કમ્યુનિકેશન ક્ષેત્રે વિદ્યાર્થીઓનો પ્રવેશ માટે માંગ રહેવાની શક્યતા છે.

પરિણામથી સંતોષ ન હોય તો ફરી પરીક્ષા આપી શકાશે

- નાપાસ થયેલા, પરિણામથી સંતોષ ન હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને માટે જૂન-જુલાઈમાં ફરીથી પરીક્ષા લેવાશે. ફેબ્રુઆરી-માર્ચની રેગ્યુલર પરીક્ષા અને જૂન-જુલાઈની પરીક્ષામાંથી જે તે વિષયની પરીક્ષામાં વધુ ગુણ મેળવ્યા હશે તેને પ્રાધાન્ય અપાશે.
- ફિઝિક્સ, કેમિસ્ટ્રી, મેથ્સના થિયરીના કુલ ૪૫ ટકા અથવા ફિઝિક્સ, કેમેસ્ટ્રિના થિયરી પ્લસ પ્રેક્ટિકલ અને મેથ્સના માર્કસ અથવા ફિઝિક્સ, કમ્પ્યુટરના થિયરી પ્લસ પ્રેક્ટિકલ અને મેથ્સના માર્ક્સ એમ લઘુત્તમ લાયકાતની ગણતરી થાય છે.
- આ રીતે મેરિટ લિસ્ટ તૈયાર થશેઃ ધોરણ ૧૨ સાયન્સના ૬૦ ટકા અને ગુજકેટના ૪૦ ટકાના આધારે સેન્ટ્રલ મેરિટ લિસ્ટ તૈયાર થાય છે.

૫. ધો. ૧૨ કોમર્સ પછી શું ?

બી.કોમ. (બેચલર ઓફ કોમર્સ)

ધોરણ ૧૨ કૉમર્સ પાસ થનાર વિદ્યાર્થી રાજ્યની યુનિવર્સિટીઓ સાથે સંલગ્ન કૉલેજોમાં બી.કૉમ. (બેચલર ઑફ કૉમર્સ)નો ત્રણ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ કરી શકે છે. બી.કૉમ. થયા પછી અનુસ્નાતક કક્ષાએ બે વર્ષનો અભ્યાસ કરવાથી એમ.કૉમ. (માસ્ટર ઑફ કૉમર્સ), એમ.બી.એ., એમ.સી.એ. થઈ શકે છે.

બી.કોમ.ના વિષયો :

(૧) કોસ્ટ એકાઉન્ટિંગ, (૨) સ્ટેટિસ્ટિક, (૩) બિઝનેસ મૅનેજમેન્ટ, (૪) બૅંકિંગ, (૫) એકાઉન્ટન્સી, (૬) ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ઍન્ડ લેબર.

૫.૧ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ (C.A.)

ઝડપથી વિકાસ પામી રહેલા આજના યુગમાં ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ(સી.એ.)નો અભ્યાસક્રમ ખૂબ જ મહત્ત્વનો અને મોભાદાર કારકિર્દીવાળો ગણી શકાય. સી.એ.ની એકઝામ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ ઑફ ઇન્ડિયા, નવી દિલ્હી મારફતે લેવાય છે. **વેબસાઇટ : www.icai.org**

સીએ-સીપીટી (CPT)

સીએ એન્ટ્રી લેવલ કોર્સમાં પ્રવેશ માટે ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટ્સ ઓફ ઈન્ડિયાની કોમન પ્રોફિશિયન્સી ટેસ્ટ (CPT) જૂન મહિનામાં યોજાતી હોય છે. આ પરીક્ષા વર્ષમાં બે વખત (જૂન અને ડિસેમ્બર) યોજવામાં આવે છે.

આ પરીક્ષામાં બેઠકોની સંખ્યા નિશ્ચિત હોતી નથી. જેટલા વિદ્યાર્થીઓ સીપીટી ક્લીયર કરે છે તેમને બીજા લેવલમાં પ્રવેશ મળી જાય છે. પરંતુ આકરી પરીક્ષા હોવાને કારણે માત્ર ૩૦-૪૦% વિદ્યાર્થીઓ જ ક્વોલીફાઈ થાય છે.

બે સત્રમાં થનારી આ પરીક્ષામાં ફંડામેન્ટલ્સ ઓફ એકાઉન્ટીંગ, મર્કેન્ટાઈલ લો, જનરલ ઈકોનોમીક્સ અને ક્વોન્ટિટેટીવ એપ્ટીટ્યુડ સંબંધિત પ્રશ્નો પૂછાય છે. આ પરીક્ષામાં માઈનસ માર્કિંગ હોય છે. સાચા જવાબ માટે ૧ અંક મળશે અને ખોટા જવાબ માટે ૦.૨૫ અંક કાપી લેવાય છે. પરીક્ષા દરમ્યાન વિદ્યાર્થી બેટરી ઓપરેટેડ પોર્ટેબલ કેલક્યુલેટરનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

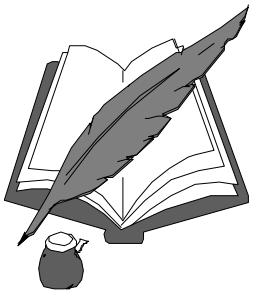
વિદ્યાર્થીઓ સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન સીપીટી માટે રજીસ્ટ્રેશન કરાવી શકે છે. ૫૫% સાથે બી.કોમ., એમ.કોમ. અને કોઈ અન્ય સ્ટ્રીમમાં ૬૦% સાથે ગ્રેજ્યુએટ અથવા પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિગ્રી મેળવનાર વિદ્યાર્થીને સીપીટી આપવાની જરૂર નહીં પડે, તે સીધા જ સીએના બીજા સ્તર આઈપીસીસીમાં પ્રવેશ મેળવી શકે છે. આ વર્ષથી ૩૦% પાસિંગ માર્ક્સનો નિયમ લાગુ કરાશે. તેમાં વિદ્યાર્થીએ ચારેય સેકશનમાં ઓછામાં ઓછા ૩૦% અને ચારેય સેકશનના કુલ ૫૦% માર્ક્સ લાવવા જરૂરી બનશે. એકઝામ પેટર્નમાં ફેરફાર થવાથી હવે વિદ્યાર્થીઓએ બધા જ વિષયમાં સારા માર્ક્સ મેળવવા પડશે. ગયા વર્ષ સુધી અનેક વિદ્યાર્થી ગણિતની અવગણના કરતા હતા અને ફંડામેન્ટલ ઓફ એકાઉન્ટીંગ તથા ઈકોનોમિક્સમાં સ્કોર કરી લેતા હતા, પરંતુ હવે બધા જ વિષયોમાં ૩૦% માર્ક્સ લાવવા જરૂરી છે.

૫.૨ કોસ્ટ એકાઉન્ટન્ટ : (CWA)

ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ કોસ્ટ ઍન્ડ વર્કસ એકાઉન્ટન્ટસ્ ઑફ ઈન્ડિયા કોલકતા દ્વારા આ અભ્યાસક્રમ ચલાવવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે પ્રાઈવેટ કંપનીમાં કોસ્ટ એકાઉન્ટન્ટના હોદ્દા ઉપર આ લાયકાત ધરાવનારને લેવામાં આવે છે. તદ્ઉપરાંત જાહેરક્ષેત્રની કંપનીમાં એકાઉન્ટ ઓફિસર તરીકે નિમણૂંક મળી શકે છે.

સંપર્ક : ૩૦૩, 'સાર૫' બિલ્ડીંગ, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ પાછળ, નવજીવન પ્રેસની સામે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ.

વેબસાઇટ : www.icwai.org

Graduate Level Courses After Class 12 Commerce Students Stream
Costing
• Inter
C.A
• Fundamental
• Intermediate
Company Secretariet (CS)
Chartered Financial Analyst (CFA)
Tax Practitioner
B.Com 3 Years
BCA 3 Years
MCA 2 Years
Ph.D
PG Diploma in Banking & Finance
Industrial Relation & Personal Managment (P.G Course)
B.Ed (Spl Education)
• Hearing Impairment
• Visual Impairment
• Mental Retardation
• Learning Disability
MBA 2 Years
Ph.D
B.Ed
M.Ed
Ph.D
Secondary Teacher
LLB
LLM (2 years)
Ph.D
Judicial Exam
M.Com
Ph.D
Post Doc
Assistant Prof
Career Path
www.careerpath.info

CAREER CHART FOR COMMERCE (Aftre 12 Std)

Diploma Programs Duration: 6 months to 2 Years

- Diploma in Hotel Management
- Diploma in Travel and Tourism
- Diploma in Aviation Flight steward training
- Diploma in Education
- Diploma Fashion Designing
- Diploma in computer aided design (CAD)
- Diploma in Animation, Cartoon and gaming
- Diploma in Gemology or Jwellery Designing
- Diploma in Photography
- Diploma in Radio and Video Jockey

Professional Programs Duration: 3 Years and above

- **CA Program**
- **ICWA**
- **CS Program**
- **CFA Program**
- **B.Com with CA**

Degree Programs Duration: 3 to 5 Years

- B.Com
- B.Com Honors
- BBA
- BBM
- BA
- BA LLB
- BCA
- B.Com with eight other specializations
- Hotel Management
- Fashion designing
- Fine Arts
- Advertising
- Visual Communication
- Journalism/Mass Communication
- Integrated MBA
- Integrated LLB
- Actuarial Science
- Event Management
- BSc Co-Operation

Competitive Exams

·CLAT ·NATA ·NDA ·Civil Service Exam ·NCHMCET ·IBPS ·CAT ·MAT ·GMAT ·XAT

Career Path
www.careerpath.info

આઈસીએઆઈ (ICAI)

ધ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ કોસ્ટ એકાઉન્ટન્ટ્સ ઓફ ઈન્ડિયાના ફાઉન્ડેશન કોર્સ માટે જુલાઈમાં યોજાશે. ઈન્ટરમીડીયેટ અને ફાઈનલ કોર્સની પરીક્ષા પણ જૂન મહિનામાં જ યોજાશે અને તેનું પરિણામ પરીક્ષાના બે મહિના બાદ આવશે. ડિસેમ્બર અને જૂનમાં યોજાનારી આ પરીક્ષામાં ગયા વર્ષે અંદાજે ૪૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓએ ભાગ લીધો હતો. આ વર્ષે પણ અંદાજે તેટલા જ વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લેશે.

ફાઉન્ડેશન કોર્સમાં પ્રવેશ માટે વય ઓછામાં ઓછી ૧૭ વર્ષ અને ઈન્ટરમીડીયેટ કોર્સ માટે ૧૮ વર્ષ જરૂરી છે. ફાઉન્ડેશન માટે ૧૨મું પાસ અને ઈન્ટરમીડીયેટ માટે ગ્રેજ્યુએશનની ડીગ્રી અનિવાર્ય છે. આ ડીગ્રી માટે ફાઉન્ડેશન કોર્સ ઓરલ અને પોસ્ટલની ફી રૂા. ૩,૫૦૦ અને ઈન્ટરમીડીયેટ કોર્સ ઓરલ માટે રૂા. ૧૯,૭૦૦ તથા પોસ્ટલ માટે રૂા. ૧૫,૭૦૦ છે.

ICAIના ઓરલ કોર્સમાં વિદ્યાર્થીઓ સેન્ટરમાં ક્લાસમાં હાજર રહે છે. કોઈ સામાન્ય કોલેજની જેમ બધા જ વિષયોના ક્લાસ લેવાય છે. દેશના ૭૫% ICAI વિદ્યાર્થી ઓરલ પસંદ કરે છે, જ્યારે ૨૫% વિદ્યાર્થીઓ પોસ્ટલ કોર્સ પસંદ કરે છે. પોસ્ટલ કોર્સમાં વિદ્યાર્થીઓને પહેલાં પ્રેક્ટીસનું મટીરીયલ આપવામાં આવે છે. તેનાથી તેમને સેન્ટર પર જઈને ક્લાસમાં હાજરી આપવાની જરૂર પડતી નથી.

આ પરીક્ષામાં એક-એક કલાકના ચાર પેપરમાં ૧૦૦ માર્ક્સના પ્રશ્નો હોય છે. તેમાં ઓર્ગેનાઈઝેશન અને મેનેજમેન્ટ ફન્ડામેન્ટલ, એકાઉન્ટીંગ, ઈકોનોમિક્સ એન્ડ બિઝનેસ ફંડામેન્ટલ અને બિઝનેસ મેથેમેટીક્સ એન્ડ સ્ટેટેસ્ટીક્સ ફંડામેન્ટલ વિષય છે. ક્વોલીફાઈ કરવા માટે બધા જ પેપરમાં ૪૦% અને કુલ ૫૦% માર્ક્સ જરૂરી છે.

૫.૩ કંપની સેક્રેટરી (C.S.)

આ અભ્યાસક્રમ ધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ કંપની સેક્રેટરીઝ ઑફ ઈન્ડિયા, નવી દિલ્હી દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. આ અભ્યાસ પાસ કરનારને ખાનગી અને જાહેરક્ષેત્રની કંપનીમાં આસિસ્ટન્ટ કંપની સેક્રેટરી કે 'કંપની સેક્રેટરી' કે ડેપ્યુટી જનરલ મેનેજરના હોદ્દાની નોકરી મળી શકે છે. વૈશ્વિકયુગમાં આ અભ્યાસક્રમની માંગ વધી રહી છે. **વેબસાઈટ : www.icsi.edu**

- **સી.એફ.એ. (ચાર્ટર્ડ ફાયનાન્સિયલ એનાલિસ્ટ) :** આ અભ્યાસક્રમો ધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ચાર્ટર્ડ ફાયનાન્સિયલ એનાલિસ્ટ ઑફ ઈન્ડિયા, હૈદરાબાદ દ્વારા ચલાવાય છે. ધો-૧૨ પાસ લઘુતમ ૫૦ ટકા મૌખિક કે પોસ્ટલ કોચિંગ લઈ ફાઉન્ડેશનની પરીક્ષા આપી શકાય. **વેબસાઈટ : www.icfai.org**

૫.૪ M.Sc. (CA & IT) & MBA (5 years)

ધોરણ 12 પછી શું સીધો M.Sc. / MBA કોર્સમાં પ્રવેશ મળી શકે ? ઘણાને આ વાતથી નવાઈ પણ લાગશે. પરંતુ આ વાત સાચી તો છે જ અને આ કોર્સ એક career option તરીકે ઊંચી ટકાવારી ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રથમ પસંદગી બને છે.

કોર્સ : (1) M.Sc. in Computer Applications and Information Technology (CA & IT), (2) MBA (5 yrs)

આ કોર્સ ગુજરાત યુનિવર્સિટીની કે. એસ. સ્કૂલ ઑફ બિઝનેસ મેનેજમેન્ટ, અમદાવાદ ખાતે થઈ શકે છે.

- પાંચ વર્ષનો (પૂર્ણ સમયનો) ઈન્ટિગ્રેટેડ ડિગ્રી કોર્સ છે.
- ધોરણ 10 (પ્રથમ પ્રયત્નમાં) અને ધોરણ 12 (પ્રથમ પ્રયત્નમાં જ)
- જનરલ અથવા સાયન્સ શાખામાં પાસ થયા હોય તે જરૂરી છે. (અંગ્રેજી પણ એક વિષય તરીકે જરૂરી.)
- આમાંનો કોઈ એક વિષય પણ ધો. 12માં આવશ્યક છે :

(1) મેથેમેટિકસ (2) સ્ટેટિસ્ટિકસ
(3) એલિમેન્ટ્સ ઑફ એકાઉન્ટન્સી
(4) એલિમેન્ટ્સ ઑફ બુક-કીપિંગ
(5) કેમિસ્ટ્રી (6) બાયૉલોજી (7) ફિઝિકસ

ધો. 12 ઓછામાં ઓછા 50% માર્કસ (SC/ST 45% માર્ક્સ) સાથે પાસ થયા હોય તે જરૂરી છે.

બેઠકો : ● MBA (5 years ઈન્ટિગ્રેટેડ કોર્સ) - કુલ 225 બેઠકો. ● M.Sc. (CA & IT) - 210 બેઠકો

ધો. 12ના પરિણામના જાહેર થયા બાદ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી પાટણ સહિતની યુનિવર્સિટીઓમાં ઈન્ટીગ્રેટેડ અભ્યાસક્રમ માટે જીકાસ પોર્ટલમાં રજીસ્ટ્રેશન બાદ પ્રવેશ કાર્યવાહી થાય છે.

સામાન્ય રીતે ધો. 12માં 70% કે વધુ માર્ક્સ ધરાવતા હોય તેઓ જ આ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવાની આશા રાખી શકે છે. MBA (ઈન્ટિગ્રેટેડ) અને M.Sc. (CA & IT) - આ બંને અભ્યાસક્રમો સારા કારકિર્દી વિકલ્પો માનવામાં આવે છે.

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત ખાતે M.Sc. (ઈન્ફોર્મેશન ઍન્ડ કૉમ્યુનિકેશન ટેક્નૉલોજી)નો બે વર્ષનો કોર્સ પણ થઈ શકે છે. યાદ રહે, આ કોર્સમાં ધો. 12 પછી નહીં પરંતુ ગ્રેજ્યુએશન પછી જ પ્રવેશ મળે છે. એટલે કે B.Sc. (કમ્પ્યૂટર સાયન્સ / B.C.A., B.E. કમ્પ્યૂટર / IT)માં ઓછામાં ઓછા 50% સાથે પાસ થયા હોય તેઓ જ આ વીર નર્મદ દ. ગુજરાત યુનિ.ના કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવી શકે છે.

M.Sc. IT પાંચ વર્ષનો કોર્સ

૧. કે.એસ.સ્કૂલ ઓફ મેનેજમેન્ટ, ગુજ. યુનિ. અમદાવાદ	૨૧૦ બેઠક
૨. હેમચંદ્રાચાર્ય નોર્થ ગુજ. યુનિ., પાટણ	૧૬૦ બેઠક
૩. કૃષ્ણવર્મા કચ્છ યુનિવર્સિટી, ભૂજ	૮૦ બેઠક
૪. સૌરાષ્ટ્ર યુનિ., રાજકોટ	૭૦ બેઠક
૫. વીર નર્મદ સાઉથ ગુજ. યુનિ., સુરત	૧૨૦ બેઠક

MBA પાંચ વર્ષનો કોર્સ

૧. કે.એસ.સ્કૂલ ઓફ મેનેજમેન્ટ, ગુજ. યુનિ. અમદાવાદ	૨૨૫ બેઠક
૨. કૃષ્ણવર્મા કચ્છ યુનિવર્સિટી, ભૂજ	૭૫ બેઠક

રાજ્યમાં ખાનગી યુનિવર્સિટીઓએ પણ M.Sc. IT પાંચ વર્ષનો કોર્સ, MBA પાંચ વર્ષનો કોર્સ તાજેતરમાં અમલમાં મૂક્યો છે.

૫.૫ કોર્પોરેટ ક્ષેત્રે કારકિર્દી (MBA)

આજનો જમાનો ટેકનોલોજીનો છે. ટેકનોલોજીના વિકાસને પરિણામે આજનો આધુનિક યુગ આર્થિક યુગમાં બદલાઈ ગયો છે. જેના પરિણામે વહીવટી ક્ષેત્રે કાબેલ યુવક-યુવતીઓની જબ્બર માંગ ઊભી થઈ છે. નેશનલ તથા મલ્ટીનેશનલ કંપનીઓના સફળ સંચાલન માટે કુશળ વહીવટકર્તાઓની માંગને પહોંચી વળવા યુનિવર્સિટીઓ તથા તેને સંલગ્ન સંસ્થાઓ દ્વારા મેનેજમેન્ટના ખાસ કોર્સીસ ચલાવવામાં આવે છે. જેની વિગતવાર માહિતી નીચે પ્રમાણે છે.

I.I.M. :- ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ મેનેજમેન્ટ (I.I.M.) એ ભારત સરકાર દ્વારા સ્થાપેલી દેશની નંબર વન મેનેજમેન્ટ ઈન્સ્ટીટ્યુટ છે. સમગ્ર ભારત દેશમાં I.I.M.ની માત્ર છ કોલેજો છે. જે નીચે પ્રમાણેના શહેરોમાં આવેલી છે : (૧) અમદાવાદ, (૨) કોલકત્તા, (૩) લખનૌ, (૪) બેંગ્લોર, (૫) ઈન્દોર, (૬) કોઝિકોડ સહિતના સ્થળો પર કાર્યરત છે. આ કોલેજો પૈકી અમદાવાદ I.I.M.નું આકર્ષણ અને દબદબો સવિશેષ છે. I.I.M.માં પ્રવેશ મેળવવા માટે CAT (કોમન એડમીશન ટેસ્ટ) પસાર કરવી પડે છે. CATનું ફોર્મ ભરવા માટે કોઈપણ શાખામાં બેચલર ડિગ્રી ધરાવતા હોવા જોઈએ. B.Sc., B.E., B.Tech., BAMS, BHMS, MBBS, B.Pharm. વિગેરે જેવી ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારોને I.I.M.નું આકર્ષણ રહ્યું છે, કારણ કે I.I.M.માંથી MBA કરેલ સ્ટુડન્ટની મલ્ટીનેશનલ કંપનીઓ, કોર્પોરેટ સેક્ટરમાં જબરી માંગ છે. કોમર્સ અને આર્ટ્સના સ્નાતકોની સાપેક્ષે એન્જિનિયરો અને અન્ય સાયન્સ ગ્રેજ્યુએટ્સ આ પરીક્ષામાં વધુ મેદાન મારી શકે છે અને સાયન્સ શાખાના સ્નાતકોની પાછળ MBAની ડિગ્રી ઉમેરાય ત્યારે તે ક્ષેત્ર ૨૨ કેરેટ સોનું બની જાય છે.

MBAમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે :

ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી I.I.M.ની કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે CATમાં પાસ થવું જરૂરી છે.

I.I.M. સિવાયની ગુજરાતની કોલેજોમાં પ્રવેશ માટે કોમન મેનેજમેન્ટ એપ્ટીટ્યુડ ટેસ્ટ (CMAT) આપવી પડે છે. આ પરીક્ષા જૂન-જુલાઈમાં યોજાય છે. CMATમાં એપીયર થવા માટે કોઈપણ બ્રાન્ચમાં ૫૦% સાથે ગ્રેજ્યુએશન હોવું જોઈએ. છેલ્લા વર્ષની પરીક્ષા આપવાની બાકી હોય તે વિદ્યાર્થીઓ પણ CMATનું ફોર્મ ભરી શકે છે.

ગુજરાત રાજ્યમાં MBAની ૮૦થી વધુ કોલેજો છે. **Website : www.aicte-cmat.in**

ગુજરાત રાજ્યની બહાર MBA કરવા માટે :

ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી (IITS) અને ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ (IISC) જેવી સંસ્થાઓમાં ચાલતા મેનેજમેન્ટના અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે જોઈન્ટ મેનેજમેન્ટ એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ (JMET) લેવામાં આવે છે. જેમાં વિજ્ઞાન, એન્જિનિયરીંગ, ટેકનીકલ, કૃષિ, ફાર્મસી વગેરે શાખાના સ્નાતકો પ્રવેશપાત્ર છે. કોમર્સ અને ઈકોનોમિક્સના અનુસ્નાતકો પણ JMET આપી શકે છે.

૫.૬ બેચલર ઓફ બિઝનેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (B.B.A.)

જો ભવિષ્યમાં આપનું લક્ષ્ય ઉદ્યોગ સાહસિક અથવા તો કંપનીમાં કામ કરવાનું હોય તો બિઝનેસ મેનેજમેન્ટ અથવા બિઝનેસ એડમિનિસ્ટ્રેશનની ડિગ્રી તમારી સફળતા માટે ખૂબ જ જરૂરી છે. આ એક અન્ડર ગ્રેજ્યુએટ મેનેજમેન્ટ અભ્યાસક્રમ છે, જેમાં ૧૦+૨ પછી પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. બેચલર ઓફ બિઝનેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (BBA), બેચલર ઓફ મેનેજમેન્ટ સ્ટડી (BMS) અને બેચલર ઓફ બિઝનેસ મેનેજમેન્ટ (BBM) જે વ્યવસાય અને કોર્પોરેટ મેનેજમેન્ટમાં આકર્ષક કારકિર્દી માટે વિકલ્પ આપે છે. અન્ડર ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમમાં મેનેજમેન્ટના કામો અંગે પૂરતી સમજ આપવામાં આવે છે. સાથોસાથ નેતૃત્વ, તાલીમ અને કૌશલ્યના ગુણ સાથે સમસ્યા ઉકેલવા જ્ઞાન આપવામાં આવે છે. ૩ વર્ષના અભ્યાસક્રમમાં અર્થશાસ્ત્ર, એકાઉન્ટ, માર્કેટિંગ અને બિઝનેસ લૉની સાથે કોમ્પ્યુટર વિષેનો સમાવેશ થાય છે. ઉદ્યોગોની જરૂરિયાત મુજબ માનવસંસાધન તૈયાર કરવું આવશ્યક છે. ઘણી બધી સંસ્થાઓ ઉદ્યોગોને જરૂરી માનવસંસાધન માટે અભ્યાસક્રમમાં વિશેષ ફેરફાર કરતી હોય છે.

૫.૭ બેચલર ઓફ કમ્પ્યૂટર એપ્લિકેશન (B.C.A.)

- **બેચલર ઑફ કમ્પ્યૂટર એપ્લિકેશન (બી.સી.એ.)નો અભ્યાસક્રમ :**
  પ્રવેશ લાયકાત : કોઈપણ પ્રવાહમાં નીચે દર્શાવેલા વિષયો પૈકીના કોઈ એક વિષય સાથે ધો.૧૨ પાસ હોવા જોઈએ.
  વિષયો : ગણિત, વાણિજ્ય ગણિત, આંકડાશાસ્ત્ર, કમ્પ્યૂટર સાયન્સ, એકાઉન્ટિંગ, એકાઉન્ટન્સી, બુક કીપિંગ.
  લઘતમ લાયકાત : ૫૦% ગુણ. અનામત ઉમેદવારો માટે ૪૫% ગુણ.
  પ્રવેશ કાર્યવાહી : ધોરણ-૧૨નાં પરિણામ જાહેર થયા પછી યુનિવર્સિટી દ્વારા દૈનિકપત્રોમાં અપાતી જાહેરાત મુજબ કાર્યવાહી કરીને પ્રવેશ મેળવી શકાય છે. મેરિટને આધારે પ્રવેશ અપાય છે.
- **DOEACCના અભ્યાસક્રમો :** ભારત સરકારે ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ ઈલેકટ્રોનિક્સ અંતર્ગત ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ ઈલેકટ્રોનિક્સ એક્રેડિટેશન ઑફ કમ્પ્યૂટર કોર્સીસ DOEACCની રચના કરી છે. DOEACC તથા AICTE માન્ય કેટલીક સંસ્થાઓ પણ શરૂ કરવામાં આવેલ છે, જે વિદ્યાર્થીઓને તાલીમ, શિક્ષણ આપીને પરીક્ષા માટે તૈયાર કરે છે.
  DOEACC (ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ ઈલેકટ્રોનિક્સ એક્રેડિટેશન ઑફ કમ્પ્યૂટર કોર્સ), DOEACC સોસાયટી, ઈલેકટ્રોનિક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ, નિકેતન CGO કોમ્પ્લેક્ષ, લોધી રોડ, ન્યૂ દિલ્હી-૧૧૦૦૦૩. website : **http://www.doeacc.org.in**
  ઈન્ડેક્ષ-બી, કમ્પ્યૂટર સેન્ટર, બ્લોક નં. ૧૫, ૧લો માળ, ઉદ્યોગ ભવન, ઘ-૪, સેકટર-૧૧, ગાંધીનગર.
- **ત્વરિત રોજગારી આપતા ટૂંકાગાળાના કમ્પ્યૂટર કોર્સ : વેબસાઈટ www.gujaratvidyapith.org**
  અમદાવાદ ખાતે આવેલી ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના કેમ્પસમાં 'યુસીક' (USIC) ના ટૂંકા નામે ઓળખાતું એક સેન્ટર કાર્યરત છે, જેનું પૂરું નામ 'યુનિવર્સિટી સાયન્સ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટેશન સેન્ટર' છે. આ સેન્ટરમાં યુવાનો ઓછા ખર્ચે ઝડપથી પગભર થઈ શકે તે માટે બે ટૂંકાગાળાના સર્ટિફિકેટ અભ્યાસક્રમ ઉપરાંત એક વર્ષની મુદતનો ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમ પણ ચાલે છે.

૬. ધો. ૧૨ આર્ટ્સ પછી શું ?

આર્ટ્સ / હ્યુમેનિટીઝ કેરિયર્સ - સમીક્ષા

સમાજ, ભાષા, કાનૂન અને વિચારનું ક્ષેત્ર

આર્ટ્સ / હ્યુમેનિટીઝ કેરિયર્સ - સમીક્ષા ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને વાંચન, લેખન, ચર્ચા, સમાજ અને લોકો સમજવા માંગે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : 12 Arts પછી BA, લો, જર્નાલિઝમ, સાઈકોલોજી, સિવિલ સર્વિસિસ, ડિઝાઈન વગેરે
- જરૂરી સ્કિલ : રીડિંગ, રાઈટિંગ, એનાલિસિસ, એમ્પથી, કમ્યુનિકેશન
- તકો : લો, મીડિયા, કાઉન્સેલિંગ, ટીચિંગ, સિવિલ સર્વિસિસ, NGO

ગુજરાતમાં આર્ટ્સમાં પ્રવેશ

GCAS અને યુનિવર્સિટી માર્ગ

ગુજરાતમાં આર્ટ્સમાં પ્રવેશ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને એડમિશન પ્રોસેસ સમજવી છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : GCAS દ્વારા આર્ટ્સ/કોમર્સ/સાયન્સ જનરલ પ્રોગ્રામ્સ, પ્રાઈવેટ યુનિવર્સિટીઝ અલગ
- જરૂરી સ્કિલ : ડોક્યુમેન્ટ અપલોડ, મેરિટ, કોર્સ ચોઈસ
- તકો : BA, BSW, BJMC, BFA, B.Ed-લિંકડ પાથવેઝ

આર્ટ્સ સ્ટુડન્ટ પ્રિપેરેશન પ્લાન

વાંચન, લેખન અને ચર્ચા

આર્ટ્સ સ્ટુડન્ટ પ્રિપેરેશન પ્લાન ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને હ્યુમેનિટીઝમાં ડેપ્થ સાથે કેરિયર બનાવવા માંગે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : દૈનિક વાંચન, વીકલી એસેઝ, પબ્લિક સ્પીકિંગ
- જરૂરી સ્કિલ : રાઈટિંગ, સ્પીકિંગ, કરંટ અફેર્સ
- તકો : સિવિલ સર્વિસિસ, લૉ, મીડિયા, એકેડેમિયા માટે આધાર

BA - બેચલર ઓફ આર્ટ્સ

વિષય આધારિત ગ્રેજ્યુએશન

BA - બેચલર ઓફ આર્ટ્સ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને એક વિષયમાં ઊંડાણથી અભ્યાસ કરવા માંગે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BAમાં ઈકોનોમિક્સ, અંગ્રેજી, ગુજરાતી, સાઈકોલોજી, સોસિયોલોજી વગેરે
- જરૂરી સ્કિલ : રીડિંગ, રાઈટિંગ, ક્રિટિકલ થિંકિંગ
- તકો : ટીચર પાથ, સિવિલ સર્વિસિસ, કન્ટેન્ટ, રિસર્ચ આસિસ્ટન્ટ

લો - BA LLB / B.Com. LLB

ન્યાય અને કાયદા ક્ષેત્ર

Law - BA LLB / B.Com. LLB ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

Graduate Level Courses After Class 12 Arts Stream
BBA
MBA
Ph.D
B.S.W
M.S.W
Ph.D
B.A LLB (5 Years)
LLM (2 years)
Ph.D
Judicial Exam
B.A Public Administration
M.A Public Administration
B.A (3 Year)
LLB
LLM
Ph.D
Judicial Exam
WBCS
WBFS
IAS
IPS
IFS
IRS
IES Misc
etc
B.Ed (Spl Education)
• Hearing Impairment
• Visual Impairment
• Mental Impairment
• Learning Impairment
M.Ed
B.Lib
M.Lib
Journalism
B.A (3.Year)
M.Ed
Ph.D
M.A.
M.Phill
Ph.D
Post Doc
Ph.D
Asst. Prof.
Career Path
www.careerpath.info

CAREER CHART FOR Arts/Humanities

Diploma Programs Duration: 6 months to 2 Years

- TTC, Diploma in Education
- Diploma in Foreign Language
- BBA
- Diploma in Travel and Tourism
- Diploma in Hotel Management
- BSW
- Diploma in Aviation, Flight Steward
- Diploma in Photography
- Diploma in Fashion Designing
- Diploma in Interior Designing
- Diploma in Animation & Gaming
- Diploma in Comuputer aided Design (CAD)

Professional Programs Duration: 3 Years and above

- **CA/CPT**
- **CS Program**
- **KWA Program**
- **Integrated LL.B**

Degree Programs Duration: 3 to 5 Years

- BA (Bachelor of Arts)
- BBM
- Library Science
- Mass Communication/
- Journalism
- Fine Arts
- Visual Communication
- LLB
- BBA-LLB
- Fashion Designing
- Interior designing
- Hotel Management
- Psychology
- Photography
- Economics
- Statistics
- Integrated MBA

Competitive Exams

HSEE, CLAT, LSAT, TISSBAT, CPT NCHMCET, CAT, MAT, GMAT, XAT Civil Service

Career Path
www.careerpath.info

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને logic, debate, reading અને justiceમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : ૧૨ પછી ૫ વર્ષ ઈન્ટિગ્રેટેડ લો, CLAT/કોલેજ એન્ટ્રન્સ/મેરિટ
- જરૂરી સ્કિલ : લીગલ રીઝનિંગ, ડ્રાફ્ટિંગ, કમ્યુનિકેશન, એથિક્સ
- તકો : લોયર, કોર્પોરેટ લીગલ, જ્યુડિશિયરી પાથ, પોલિસી

જર્નલિઝમ એન્ડ માસ કોમ્યુનિકેશન

મીડિયા, ન્યૂઝ અને સ્ટોરીટેલિંગ

જર્નલિઝમ એન્ડ માસ કોમ્યુનિકેશન ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને સમાચાર, રાઈટિંગ, કેમેરા અને પબ્લિક ઈશ્યૂઝમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BJMC/BAMC, મીડિયા/ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ્સ સાથે ઈન્ટર્નશિપ્સ
- જરૂરી સ્કિલ : રાઈટિંગ, ઈન્ટરવ્યૂઇંગ, એડિટિંગ, એથિક્સ
- તકો : રિપોર્ટર, એન્કર, કન્ટેન્ટ પ્રોડ્યુસર, PR એક્ઝિક્યુટિવ

સાઈકોલોજી

માનસિક આરોગ્ય અને માનવ વર્તન

સાઈકોલોજી ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને લોકો, ઈમોશન્સ અને કાઉન્સેલિંગ સમજવામાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA/BSc સાઈકોલોજી પછી MA/MSc અને સ્પેશિયલાઈઝેશન
- જરૂરી સ્કિલ : લિસનીંગ, રિસર્ચ, એમ્પથી, એથિક્સ
- તકો : કાઉન્સેલર પાથ, HR, એજ્યુકેશન, મેન્ટલ હેલ્થ સપોર્ટ

સોસિયોલોજી

સમાજ અને પરિવર્તનનો અભ્યાસ

Sociology ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને કમ્યુનિટી, કલ્ચર, ઈનઈક્વાલિટી અને સોશિયલ ઈશ્યૂઝમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA Sociology પછી MSW/MA/રિસર્ચ
- જરૂરી સ્કિલ : ફિલ્ડ વર્ક, એનાલિસિસ, રાઈટિંગ
- તકો : NGO, CSR, રિસર્ચ, ડેવલપમેન્ટ સેક્ટર

પોલિટિકલ સાયન્સ

રાજ્ય, નીતિ અને શાસન

પોલિટિકલ સાયન્સ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને રાજકારણ, કન્સ્ટિટ્યુશન અને પબ્લિક અફેર્સમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA પોલિટિકલ સાયન્સ, પબ્લિક પોલિસી કોર્સિસ
- જરૂરી સ્કિલ : કરંટ અફેર્સ, રાઈટિંગ, ડિબેટ, એનાલિસિસ
- તકો : સિવિલ સર્વિસિસ, પોલિસી, જર્નલિઝમ, પબ્લિક અફેર્સ

હિસ્ટ્રી એન્ડ કલ્ચર સ્ટડીઝ

ભૂતકાળથી વર્તમાન સમજવું

હિસ્ટ્રી એન્ડ કલ્ચર સ્ટડીઝ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને ઈતિહાસ, હેરિટેજ અને કલ્ચરમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA હિસ્ટ્રી, આર્કિયોલોજી /મ્યુઝિયમ સ્ટડીઝ લેટર
- જરૂરી સ્કિલ : રિસર્ચ, ડોક્યુમેન્ટેશન, રીડિંગ
- તકો : આર્કાઈવિસ્ટ,હેરિટેજ ટૂરિઝમ, ટીચિંગ, કન્ટેન્ટ

સિવિલ સર્વિસિસ - UPSC/GPSC ફાઉન્ડેશન

સેવા અને શાસન

સિવિલ સર્વિસિસ - UPSC/GPSC ફાઉન્ડેશન ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને સમાજ માટે કામ, એડમિનિસ્ટ્રેશન અનેપોલિસી માં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : ગ્રેજ્યુએશન કોઈ પણ સ્ટ્રીમ + UPSC/GPSC તૈયારી
- જરૂરી સ્કિલ : કરંટ અફેર્સ, રાઈટિંગ, ડિસિપ્લિન, ડિસિઝન મેકિંગ
- તકો : IAS/IPS/IFS/IRS, GAS, ક્લાસ ૧/૨ સર્વિસિસ

GPSC કેરિયર્સ

ગુજરાત રાજ્ય સેવા

GPSC કેરિયર્સ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને ગુજરાતના વહીવટ અને પબ્લિક સર્વિસમાં કામ કરવું છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : ગ્રેજ્યુએશન પછી GPSC ક્લાસ ૧/૨/૩ પરીક્ષાઓ
- જરૂરી સ્કિલ : ગુજરાતી, GK, કરંટ અફેર્સ, રાઈટિંગ
- તકો : નાયબ કલેક્ટર, મામલતદાર, સેક્શન ઓફિસર, સ્ટેટ સર્વિસિસ

સોશિયલ વર્ક - BSW/MSW

સમાજસેવા અને ડેવલપમેન્ટ સેક્ટર

સોશિયલ વર્ક - BSW/MSW ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેનેકમ્યુનિટી વર્ક અનેસોશિયલ ચેન્જમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BSW પછી MSW, ફિલ્ડવર્ક ફરજિયાત
- જરૂરી સ્કિલ : ફિલ્ડ વર્ક,એમ્પથી, ડોક્યુમેન્ટેશન, પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ
- તકો : NGO, CSR, કમ્યુનિટી મોબિલાઈઝર, વેલ્ફેર ઓફિસર

એજ્યુકેશન એન્ડ ટીચિંગ

શિક્ષણ દ્વારા જીવન બદલવું

એજ્યુકેશન એન્ડ ટીચિંગ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે. આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને બાળકો અને શિક્ષણમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે. શિક્ષક બનવા માટે ટેટ-ટાટ પરીક્ષા પાસ કરવી જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA/BSc/B.Com પછી B.Ed/D.Ed નિયમ મુજબ
- જરૂરી સ્કિલ : સબજેક્ટ ક્લેરિટી, કમ્યુનિકેશન, પેશન
- તકો : ટીચર, ટ્યુટર,એજ્યુકેશન કોઓર્ડિનેટર

ભાષાઓ અને અનુવાદ

ભાષા એટલે Career Skill

ભાષાઓ અને અનુવાદ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી અથવા વિદેશી ભાષાઓ ગમે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA/MA ભાષા, અનુવાદ /કૉપીરાઈટિંગ કોર્સેસ
- જરૂરી સ્કિલ : રાઈટિંગ, ગ્રામર, અનુવાદ, કલ્ચરલ સેન્સ
- તકો : ટ્રાન્સલેટર, કન્ટેન્ટ રાઈટર, એડિટર, લૅન્ગ્વેજ ટ્રેનર

પબ્લિક પોલિસી

સંશોધન અને નીતિ બનાવટ

પબ્લિક પોલિસી ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને સમાજની સમસ્યા અને પોલિસી સોલ્યુશન્સમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA ઈકોનોમિક્સ/પોલિટિકલ સાયન્સ + પોલિસી કોર્સેસ
- જરૂરી સ્કિલ : રિસર્ચ, ડેટા, રાઈટિંગ, એનાલિસિસ
- તકો : પોલિસી રિસર્ચર, થિંક ટેન્ક, ગવર્નન્સ પ્રોજેક્ટ્સ

ડેવલપમેન્ટ સેક્ટર

NGO, CSR અને ગ્રાસરૂટ્સ વર્ક

ડેવલપમેન્ટ સેક્ટર ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને ગ્રામ વિકાસ, શિક્ષણ, આરોગ્ય અને લાઈવલીહૂડમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA/BSW/MSW/ડેવલપમેન્ટ સ્ટડીઝ
- જરૂરી સ્કિલ : ફિલ્ડ રિસર્ચ, કમ્યુનિકેશન, રિપોર્ટિંગ
- તકો : પ્રોગ્રામ એસોસિએટ, CSR કોઓર્ડિનેટર, ડેવલપમેન્ટ કન્સલ્ટન્ટ

લિબરલ આર્ટ્સ

ઈન્ટરડિસિપ્લિનરી કેરિયર પાથ

લિબરલ આર્ટ્સ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને એક કરતાં વધુ વિષય સાથે વિચારવા ગમે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : લિબરલ આર્ટ્સ ડિગ્રી,માઈનર્સ, પ્રોજેક્ટ્સ
- જરૂરી સ્કિલ : ક્રિટિકલ થિંકિંગ, રાઈટિંગ, ડેટા, કમ્યુનિકેશન
- તકો : રિસર્ચ, પોલિસી, મીડિયા, કન્સલ્ટિંગ, એન્ટરપ્રેન્યોરશિપ

ઈવેન્ટ મેનેજમેન્ટ

પ્લાનિંગ અને એક્ઝિક્યુશન

ઈવેન્ટ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને ઈવેન્ટ્સ, કોઓર્ડિનેશન અને ક્રિએટિવિટી ગમે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : ડિપ્લોમા/BBA/ઈવેન્ટ કોર્સેસ + ઈન્ટર્નશીપ
- જરૂરી સ્કિલ : પ્લાનિંગ, વેન્ડર મેનેજમેન્ટ, બજેટિંગ
- તકો : ઈવેન્ટ કોઓર્ડિનેટર, વેડિંગ પ્લાનર, કોર્પોરેટ ઈવેન્ટ્સ

ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂરિઝમ

લોકો, સ્થળો અને સેવા ઉદ્યોગ

ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂરિઝમ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેનેટૂરિઝમ, કલ્ચર અને હૉસ્પિટાલિટી ગમે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : ટૂરિઝમ મેનેજમેન્ટ કોર્સેસ,લૅન્ગ્વેજ સ્કિલ્સ
- જરૂરી સ્કિલ : કસ્ટમર સર્વિસ, જિયોગ્રાફી, કમ્યુનિકેશન
- તકો : ટ્રાવેલ કન્સલ્ટન્ટ, ટૂર ઓપરેટર, ટૂરિઝમ માર્કેટિંગ

આર્કિયોલોજી એન્ડ મ્યુઝિયમ સ્ટડીઝ

હેરિટેજનું સંરક્ષણ

આર્કિયોલોજી એન્ડ મ્યુઝિયમ સ્ટડીઝ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને પ્રાચીન ઈતિહાસ અને ફિલ્ડ રિસર્ચ ગમે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : હિસ્ટ્રી/આર્કિયોલોજી ડિગ્રી + સ્પેશિયલાઈઝ્ડ સ્ટડી
- જરૂરી સ્કિલ : ડોક્યુમેન્ટેશન, પેશન, રિસર્ચ
- તકો : મ્યુઝિયમ આસિસ્ટન્ટ, હેરિટેજ પ્રોજેક્ટ્સ, કન્ઝર્વેશન

ઈકોનોમિક્સ

સમાજ અને બજારનું ગણિત

ઈકોનોમિક્સ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને ડેટા, પોલિસી અને માર્કેટ્સમાં રસ છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA/BSc ઈકોનોમિક્સ, સ્ટેટિસ્ટિક્સ અને ડેટા સ્કિલ્સ
- જરૂરી સ્કિલ : મેથ્સ, સ્ટેટિસ્ટિક્સ, એનાલિસિસ, રાઈટિંગ
- તકો : ઈકોનોમિસ્ટ આસિસ્ટન્ટ, પોલિસી એનાલિસ્ટ, ફાઈનાન્સ એનાલિટિક્સ

કમ્યુનિકેશન એન્ડ PR

પબ્લિક ઈમેજ અને મેસેજ ડિઝાઈન

કમ્યુનિકેશન એન્ડ PR ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને લોકો સાથે સંવાદ અને strategy ગમે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA/BJMC/BBA + PR ઈન્ટર્નશીપ
- જરૂરી સ્કિલ : રાઈટિંગ, મીડિયા રિલેશન્સ, પ્રેઝન્ટેશન
- તકો : PR એક્ઝિક્યુટિવ, કોર્પોરેટ કમ્યુનિકેશન, કેમ્પેઈન પ્લાનર

ડિજિટલ કન્ટેન્ટ કેરિયર્સ

રાઇટિંગ + વિડિયો + સોશિયલ મીડિયા

ડિજિટલ કન્ટેન્ટ કેરિયર્સ ક્ષેત્ર આજના અને આવનારા સમય માટે મહત્વપૂર્ણ કારકિર્દી વિકલ્પ છે. આ ક્ષેત્રમાં માત્ર ડિગ્રી નહીં પરંતુ વિષયની સમજ, પ્રેક્ટિકલ કામ, સંચાર અને સતત શીખવાની ક્ષમતા પણ જરૂરી બને છે.

આ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય છે જેને કન્ટેન્ટ ક્રિએશન અને સ્ટોરીટેલિંગ ગમે છે. શરૂઆતમાં મૂળભૂત વિષય સમજવો, પછી યોગ્ય કોર્સ, ઈન્ટર્નશિપ અને પ્રોજેક્ટ દ્વારા અનુભવ મેળવવો ખૂબ જરૂરી છે.

- અભ્યાસ માર્ગ : BA/BJMC + કન્ટેન્ટ પોર્ટફોલિયો
- જરૂરી સ્કિલ : રાઈટિંગ, એડિટિંગ, SEO, સોશિયલ મીડિયા
- તકો : કન્ટેન્ટ રાઈટર, ક્રિએટર, સ્ક્રિપ્ટરાઈટર, સોશિયલ મીડિયા રોલ્સ

૬.૧ મલ્ટીમીડિયા ડેવલપમેન્ટ ક્ષેત્રે સ્નાતકો અને ફાઇન-આર્ટ્સના વિદ્યાર્થીઓ માટે આકર્ષક તકો

આવનાર યુગ મલ્ટીમીડિયાનો યુગ છે. મનોરંજન અબજોની ઈન્ડસ્ટ્રી ઉપર મલ્ટીમીડિયા અને એનિમેશન ટેક્નૉલોજીએ કબ્જો જમાવી દીધો છે. હવે તો હોલિવુડની તમામ ફિલ્મોમાં આવી ટેક્નોલોજીની કરામત જોવા મળે છે. હિન્દી ફિલ્મ ઉદ્યોગ ઉપરાંત પ્રિન્ટ મીડિયામાં મલ્ટીમીડિયા ટેક્નોલોજી છવાઈ ગઈ છે. ઈન્ટરનેટ ઉપર લૉન્ચ કરવામાં આવતી વેબસાઇટનું નિર્માણ પણ મલ્ટીમીડિયાનો આભારી છે. મોટો ઔધોગિક ગૃહોના ઇન્ટરેક્ટિવ એપ્લિકેશન ડેવલપમેન્ટ અને આર્કિટેક્ચર મોડેલિંગ ક્ષેત્રે પણ મલ્ટીમિડિયાનો ફાળો દિનપ્રતિદિન વધતો જાય છે. ટૂંકમાં કહીએ તો કલ્પનાશક્તિ અને સર્જનશક્તિની આ કળાઓ કસબીઓ એક કમાઉ કારકિર્દીનું નિર્માણ કરી શકે છે. મલ્ટીમીડિયા અને કમ્પ્યૂટર આર્ટ્સના નિષ્ણાતોની આજે ભારતમાં જ નહિ, દુનિયાભરમાં ખૂબ જ માંગ છે. આ ક્ષેત્રમાં તાલીમ લીધી હોય તેવા યુવાનો અને યુવતીઓએ સૉફ્ટવેર કંપનીઓ, પ્રકાશનગૃહ, ફિલ્મપ્રોડક્શન હાઉસ અને એડ-એન્જન્સી શોધતી આવે છે. મલ્ટીમીડિયા ક્ષેત્ર કુશળ તજ્જ્ઞોની આટલી મોટી માંગને ધ્યાનમાં લઈને કેન્દ્ર સરકારે વિચારણા હાથ ધરી હતી. તેને અનુસંધાનમાં ભારત સરકારના કૉમ્યુનિકેશન ઍન્ડ ઈન્ફર્મેશન ટેક્નૉલોજી (આઈ.ટી.) ડિપાર્ટમેન્ટ સંચાલિત સેન્ટર ફૉર ડેવલપમેન્ટ ઑફ એડવાન્સ કમ્પ્યૂટિંગ (સી-ડેક)ને તેની જવાબદારી સોંપવામાં આવી હતી.

૬.૨ વીડિયો એડિટીંગનો અભ્યાસક્રમ

વીડિયો એડિટીંગ એટલે એક કે તેથી વધુ વીડિયો ટેપમાંથી જરૂરી દશ્યોના ભાગ લઈ તેમાં જરૂરી સુધારા-વધારા કરી આવા જુદા જુદા ભાગોને જોડી એક સળંગ ફિલ્મ બનાવવી.

વીડિયો એડિટીંગના મુખ્યત્વે બે પ્રકારો છે : એક 'લિનિયર એડિટીંગ' અથવા 'ટેપ ટુ ટેપ એડિટીંગ' અને બીજું 'નોન લિનિયર એડિટીંગ'. નોન લિનિયર એડિટીંગને 'ડીજીટલ વીડિયો એડિટીંગ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

લિનિયર એડિટીંગમાં એક ટેપ પરથી જરૂરી દશ્યોને બીજી ટેપ પર કોપી કરવામાં આવે છે અને ત્યારબાદ તેમાં સુધારા-વધારા કરવામાં આવે છે. જો કે આમ કરવામાં ઘણીવાર દશ્યોની ગુણવત્તા ઘટી જતી હોય છે. આ એક પરંપરાગત અને લગભગ લુપ્ત થતી જતી ટેકનીક છે.

નોન-લિનિયર એટલે કે ડીજીટલ વીડિયો એડિટીંગમાં શુટિંગ કરેલી વિવિધ કેસેટને કમ્પ્યુટરની ડીસ્ક પર ડીજીટલ સ્વરૂપે તબદીલ (કેપ્ચર) કરવામાં આવે છે. ત્યારબાદ કોઈ ચોક્કસ વીડિયો એડિટીંગ સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરી તેમાં જરૂરી સુધારા-વધારા કરવા ઉપરાંત દશ્યોને વધુ અસરકારક બનાવવા જાતજાતની ઈફેક્ટ પણ આપી શકાય છે.

વીડિયો એડિટર થવાનું વિચારીએ તો કયા પ્રકારનું એડિટીંગ શીખવું જોઈએ ? લિનિયર એડિટીંગ હવે લુપ્ત થવાના આરે છે. જ્યાં પહેલેથી ઉપલબ્ધ છે ત્યાં આ ટેકનીકનો ઉપયોગ થાય છે. પરંતુ મોટેભાગે હવે આ જૂની પદ્ધતિને બદલે ડીજીટલ વીડિયો એડિટીંગ સિસ્ટમ ઉપયોગમાં આવતી જાય છે, કારણ કે લિનિયર એડિટીંગ સિસ્ટમની સરખામણીએ આ ડીજીટલ વીડિયો એડિટીંગ સિસ્ટમ ઝડપી, ઓછી ખર્ચાળ અને સરળ છે. વીડિયો એડિટર તરીકે કારકિર્દી ઘડવા ઈચ્છતા યુવાનોએ ડીજીટલ વીડિયો એડિટીંગમાં જ માસ્ટરી મેળવવી જોઈએ. આ અભ્યાસક્રમમાં બંને પદ્ધતિ હોવાથી ગુજરાત વિદ્યાપીઠમાં આ બંને પદ્ધતિ શીખવાડાય છે, પરંતુ સમયની માંગ પ્રમાણે નોન-લિનિયર એડિટીંગ પદ્ધતિ ઉપર વિશેષ ભાર આપવામાં આવે છે.

વીડિયો એડિટરની કામગીરી :

વીડિયો એડિટર એ વીડિયો શુટિંગ થઈ ગયા પછીનું 'પોસ્ટ પ્રોડકશન' કાર્ય કરે છે અને તેથી ઘણી વખત વીડિયો એડિટરને 'પ્રોડકશન આસીસ્ટન્ટ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. શુટીંગ કરીને લાવવામાં આવેલી વીડિયો કેસેટના દશ્યો(રો-મટીરીયલ)ને

ફૂટેજ કહે છે, જેમાં કયાંય જરૂર કરતાં વધારાના દશ્યો પણ હોઈ શકે તેમજ કોઈ ક્ષતિ કે ભૂલને કારણે રીટેઈક પણ હોઈ શકેને! આ બધું કંઈ આપણને થોડું બતાવાય ! આમ વીડિયો એડિટર ફૂટેજનું પૃથક્કરણ કરી પ્રોડ્યુસર કે ડિરેકટરની જરૂરિયાત પ્રમાણે તેમજ સ્ક્રિપ્ટ અનુસાર બિનજરૂરી દશ્યો કાઢી નાંખે છે. સમયમર્યાદાને ધ્યાનમાં રાખી જરૂરી દશ્યોનું યોગ્ય માત્રામાં સમાયોજન કરે છે. એક તો છૂટાછવાયાં દશ્યો હોય તેમજ પ્રોગ્રામની સમયમર્યાદાને ધ્યાને રાખી દશ્યોમાં કાપકૂપ કરવી પડી હોય અને તેમ છતાં એ જોતી વખતે આપણને જકડી રાખે એટલે કે કયાંય પ્રવાહિતા તૂટતી ન લાગે તો તે કમાલ છે, વીડિયો એડિટરની.

કોણ બની શકે ?

સર્જનાત્મક વિચારસરણી ધરાવતા એવા યુવાનો કે જે કમ્પ્યુટરનું સામાન્ય જ્ઞાન ધરાવતા હોય તેઓ જો ડીજીટલ વીડિયો એડિટીંગના પ્રોગ્રામનો ઉપયોગ કરવાનું શીખી લે તો તેઓ પણ વીડિયો એડિટર બની શકે છે. આ માટે વીડિયો એડિટીંગ કરતાં કોઈ અનુભવી વ્યક્તિ પાસે કામ કરતાં કરતાં ટ્રેનીંગ લઈને તૈયાર થઈ શકાય.

લગ્નની કે ગીતોની કેસેટનું એડિટીંગ કરવું પ્રમાણમાં સહેલું છે, જ્યારે ફિલ્મોનું એડિટીંગ કરવું અઘરું છે. એટલે ફિલ્મોના એડિટીંગ કરવા સુધી પહોંચવું હોય તો ફિલ્મ પ્રોડકશનને લગતું પદ્ધતિસરનું શિક્ષણ અને અનુભવ અનિવાર્ય બની જાય છે.

ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમો :

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ ખાતે એક વર્ષનો ફુલટાઈમ 'પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લામા ઈન ઓડિયો વિઝ્યુઅલ પ્રોડકશન' નામનો અભ્યાસક્રમ ચાલે છે. જેમાં ટીવી પ્રોડકશન સંબંધી તમામ પાસાંઓને આવરી લેવામાં આવે છે. ગુજરાત બહાર પુના ખાતે આવેલી પ્રસિદ્ધ ફિલ્મ એન્ડ ટેલિવિઝન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ઈન્ડિયા ખાતે તેમજ ન્યુ દિલ્હી ખાતે આવેલી અરવિંદ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ માસ કોમ્યુનિકેશન ખાતે એક વર્ષનો 'સર્ટીફીકેટ કોર્સ ઈન વીડિયો એડિટીંગ' ઉપલબ્ધ છે. મુંબઈમાં આવેલી ઝી ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ મીડીયા આર્ટ્સ ખાતે પણ આ વિષયમાં એક વર્ષના ડિપ્લોમા તેમજ છ માસના સર્ટીફીકેટ કોર્સ ઉપલબ્ધ છે.

નોકરીની તકો :

પ્રતિષ્ઠિત સ્ટુડીયો, જાણીતા વીડિયો આલ્બમ બનાવતી કંપનીઓ, એડવર્ટાઈઝીંગ એજન્સીઓ, મલ્ટીમીડિયાનો ઉપયોગ કરતી દરેક સંસ્થાઓ, મોટી ફિલ્મ પ્રોડકશન સંસ્થાઓ તેમજ ગુજરાતમાં સ્થપાઈ ચૂકેલી અનેક ટીવી ચેનલો, દૂરદર્શન વગેરે જગ્યાએ નોકરી મળવાની પૂરી શકયતાઓ રહેલી છે.

સારા વીડિયો એડિટરની મોટી માંગ છે. અમદાવાદ, બરોડા ઉપરાંત મુંબઈમાં મોટી માંગ છે. અમદાવાદમાં એક શિફ્ટ (૮ કલાક) કામ કરનાર અનુભવી વીડિયો એડિટરને આશરે રૂા. ૧૦,૦૦૦ મળી શકે છે. મુંબઈમાં એક દિવસના એડિટીંગ ચાર્જ તરીકે રૂપિયા ૩૦,૦૦૦થી ૪૦,૦૦૦ લેનારા પણ છે. ફિલ્મોનું સારું એડિટીંગ કરી શકનારને તો મોં માંગી કિંમત ચૂકવાય છે.

ઓડિયો એડિટર :

વીડિયો એડિટરની જેમ જ ટેપ પર રેકોર્ડ થયેલ અવાજનું એડિટીંગ કરનાર ઓડિયો એડિટરની પણ હવે સારી માંગ છે. આકાશવાણી, એફ.એમ. રેડિયો સ્ટેશનોની બોલબાલાને લીધે ઓડિયો એડિટર કે સાઉન્ડ રેકોર્ડિસ્ટની પણ સારી એવી માંગ છે. ડીજીટલ સાઉન્ડના જમાનામાં ડીજીટલ ઓડીયો એડિટ માટે ફુલ એડિટ, સાઉન્ડ ફોર્જ જેવા સોફ્ટવેર વધુ ઉપયોગી છે.

૬.૩ ગેમ ડિઝાઈનિંગમાં કેરિયર

મોબાઈલ ગેમ : મોબાઈલ ફોન, પીડીએ, હેન્ડ હેલ્ડ પર રમી શકાય છે. નેટવર્ક ગેમ માટે અનેક ટેકનીકનો ઉપયોગ થાય છે. કેટલાક નૉન નેટવર્ક એપ્લિકેશન પણ છે. તેનો ઉપયોગ ડિવાઈસ પ્લેટફોર્મનું ગેમ સોફ્ટવેર ચલાવવામાં થાય છે.

સામાન્ય રીતે મોબાઈલ ઓપરેટર કે રેડિયો નેટવર્કના માધ્યમથી ડાઉનલોડ કરાય છે. તો ઘણાં કિસ્સામાં આ મોબાઈલ હેન્ડસેટ ખરીદતી વખતે, બ્લૂ ટૂથ કે પછી મેમરી કાર્ડ દ્વારા ડાઉનલોડ કરાય છે. અમુક પ્લેટફોર્મ અને ટેકનીકનો ઉપયોગ કરીને મોબાઈલ ગેમ વિકસાવાય છે. જેમ કે વિન્ડોઝ મોબાઈલ, પામ ઓએસ, સિમ્બિયાન ઓએસ, એડોબ ફ્લેશ લાઈટ, ડોકોમો ડોઝા, સન્સ જેટુએમઈ (જાવા ટુ માઈક્રો એડિશન), ક્વૉલકૉમ્સ બીઆરઓડબલ્યૂ (બાઈનરી રનટાઈમ એન્વાયર્ન્મેન્ટ ફૉર વાયરલેસ-બ્રૂ), ડબલ્યૂઆઈપીઆઈ કે ઈન્ફ્યૂસિયો એક્સએન. આ સિવાય પણ અન્ય પ્લેટફોર્મ ઉપલબ્ધ છે પણ તે એટલા જાણીતા નથી.

વીડિયો ગેમ વિકસાવવાનું કામ મુખ્યત્વે પ્રોગ્રામર અને ગ્રાફિક ડિઝાઈનરનું હોય છે. મલ્ટીમીડિયા મનોરંજનના રૂપમાં આધુનિક વીડિયો ગેમમાં ૩-ડી આર્ટ, સીજી ઈફેક્ટ, સાઉન્ડ ઈફેક્ટ, સંગીત, નાટકીય રજૂઆત અને સૌથી મહત્ત્વની પરસ્પર ક્રિયાઓનો અદ્‌ભુત તાલમેળ હોય છે.

અભ્યાસ ક્યાં કરી શકાય ?

● નેશનલ ઈન્સ્ટિટયૂટ ઓફ ડિઝાઈન, અમદાવાદ, ● ઈમેજ કૉલેજ ઑફ આર્ટ્સ એનિમેશન ઍન્ડ ટેકનૉલોજી, ચેન્નઈ, ● સ્કૂલ ઑફ ઍડવાન્સ ગ્રાફિક્સ એન્જિનિયરિંગ, નવી દિલ્હી, ● નેશનલ મલ્ટિમીડિયા રિસોર્સ સેન્ટર, પુણે, ● માયા એકેડમી ઓફ એડવાન્સ્ડ સિનેમેટિક્સ, મુંબઈ.

૬.૪ કારકિર્દીની શરૂઆત અથવા તેને તેજ રફતાર માટે આઈ.ટી. સર્ટીફીકેશન

આધુનિક કૌશલ પ્રાપ્ત કરવાથી માત્ર યોગ્ય નોકરી જ નહીં પણ સાથોસાથ કારકિર્દીને આગળ વધારવા માટે પણ મદદરૂપ થાય છે. આઈ.ટી. સર્ટીફીકેશન સાથે ટેકનોલોજીમાં નિપુણતા હાંસલ કરવાથી કારકિર્દીમાં અનેક ફાયદા મળે છે. એક સમયે ડેસ્ક ઉપર રહેતા કોમ્પ્યુટર હવે હથેળી આકારના બની ગયા છે એટલે કે ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીમાં તેજીથી વિકાસ થઈ રહ્યો છે. જુદી જુદી કંપનીમાં જરૂરિયાત મુજબ ટેકનોલોજીની સ્કીમ જેના હાથમાં હશે તેની પ્રગતિ અને જરૂરિયાત હંમેશા રહેવાની. સાથેસાથે ટેકનોલોજીમાં થઈ રહેલ બદલાવ સાથે વ્યવસાયિકોએ સતત નવી વસ્તુ શીખવી પડશે. નિયમિત ડિગ્રી અભ્યાસક્રમ સિવાય વ્યવસાયમાં આગળ રહેવા માટે સર્ટીફીકેટ ડિપ્લોમાના માધ્યમથી તકનીકી કૌશલ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. સર્ટીફીકેશન કોમ્પ્યુટર સ્કીલમાં વૃદ્ધિ કરે છે. સર્ટીફીકેશનમાં મુખ્યત્વે ક્લાઉડ કોમ્પ્યુટીંગ, નેટવર્ક સિક્યોરીટી અને પ્રાઈવસીનો સમાવેશ થાય છે. મોબાઈલમાં એમ્બેડેડ સિસ્ટમની સાથે નવી નવી મોબાઈલ એપ્લિકેશન કંપની માટે નવી કારકિર્દીના દ્વારા ખોલે છે. ઈ-ગવર્નન્સ અને ડીજીટલ મિડીયા સર્વિસ સાથે ઈ-કોમર્સ અને હેલ્થ ઈન્ફોમેટીક્સ રોજીંદી જીવન ઉપયોગી સેવાઓની માંગ વધી રહી છે. પ્રોફેશનલ સર્ટીફીકેશન કારકિર્દીને આગળ વધારતા પહેલાં અભ્યાસક્રમ માટેની સંસ્થા પસંદગીમાં ધ્યાન રાખવી. ધોરણ-૧૨ પછી બુનિયાદી પ્રોગામિંગ લેંગ્વેજ શીખવા માટે અવસર પ્રાપ્ત થાય છે. દરેક પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ પ્રવેશ મેળવી શકે છે. સર્ટીફીકેશનના લીધે કૌશલ્યમાં સુધારો થાય છે. પ્રોગ્રામ અનુભવી લોકોની જાણકારીમાં વધારો થાય છે. ક્લાઉડ ફ્લેટ ફોર્મ ઉપર બિઝનેસ એનાલીસીસ શીખવાથી વ્યવહારિક બાબતો જાણવા મળે છે. ઈ-કોમર્સને ડીજીટલ માર્કેટીંગથી મદદ મળે છે. વ્યાપક પ્રવૃત્તિમાં સર્ચ, કી-વર્ડ, સોશ્યલ મીડીયાની પ્રસિદ્ધિ અને ગુગલ એડવર્ડ મદદગાર સાબિત થયા છે.

એકવીસમી સદી જ્યારે મોર્ડન યુગની હાઈટેક હોય, ત્યારે I.T. ફીલ્ડનો ઉલ્લેખ ન કરીએ, તો કેવી રીતે ચાલી શકે ? ઉચ્ચકક્ષાના ટેકનીકલ અભ્યાસક્રમોમાં તેમજ પ્રતિષ્ઠિત શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં શિક્ષણ લેનારા સ્ટુડન્ટ્સને તો રોજગારી મેળવવામાં કોઈ ખાસ તકલીફ પડતી નથી અથવા તો કેમ્પસ ઈન્ટરવ્યુ દ્વારા પ્લેસમેન્ટ થઈ જાય છે. ટૂંકાગાળાના I.T. અભ્યાસક્રમો કરીને સરળતાથી જોબ મેળવી શકાય. આવા કેટલાક અભ્યાસક્રમો નીચે મુજબ છે -

(૧) **મોબાઈલ એપ્સ ડેવલપમેન્ટ :** એન્ડ્રોઈડ મોબાઈલ એપ્સ, વિન્ડોઝ મોબાઈલ એપ્સ વગેરે જેવા અભ્યાસક્રમો ધરાવતો અભ્યાસક્રમ આજના જમાનાની માંગ છે. અભ્યાસક્રમની મુદ્દત ૩થી ૧૨ માસની હોય છે.

(૨) **સિક્યુરીટી ટેસ્ટીંગને લગતા કોર્સ :** મોબાઈલ એપ્લીકેશન બન્યા બાદ તેની સિક્યુરીટી પણ ચકાસવી પડે. આજના મોબાઈલ યુગમાં મોબાઈલ એપ્સ પર સાયબ એટેક વધી રહ્યા છે, આથી અભ્યાસક્રમ ઈન ડીમાન્ડ છે.

(૩) **સાયબર સિક્યુરીટી અને ફોરેન્સીક કોર્સીસ :** જેના I.T. ફીલ્ડમાં સંપર્કો હોય, તેણે અભ્યાસક્રમ કરવા જેવો છે. આવા અભ્યાસક્રમની મુદ્દત બે માસથી શરૂ કરીને બે વર્ષની હોય છે.

(૪) **સર્ચ એન્જીન ઓપ્ટીમાઈઝેશન :** અભ્યાસક્રમમાં ગુગલ અને યાહુ જેવા સર્ચ એન્જિનમાં પહેલા પેઈજ પર કંપનીની વેબસાઈટની લીંક આવે તે માટેની ટ્રેનિંગ આપવામાં આવે છે.

(૫) **ટેકનીકલ સપોર્ટ કોર્સીસ :** કોમ્પ્યુટરમાં એરર અથવા કોમ્પ્યુટરની સ્પીડ ધીમી થઈ જવી કે ડેટા ઉડી જવા વગેરે, આવી નાની-મોટી સપોર્ટ સર્વિસ માટે ટેકનીકલ સપોર્ટ કોર્સીસમાં જોડાઈને ઓછી ફી ભરીને સારી કમાણી કરી શકાય.

૬.૫ હોમ સાયન્સ તથા અન્ય અભ્યાસક્રમો

એગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટી, દાંતીવાડા, જિલ્લા બનાસકાંઠામાં B.Sc. હોમ સાયન્સનો ચાર વર્ષનો કોર્સ ચલાવે છે. જેમાં ફકત બહેનોને જ પ્રવેશ મળે છે. આ ઉપરાંત બી.એ. હોમ સાયન્સનો એ એક અલગ મહત્ત્વ ધરાવતો વિષય છે. ઈન્ટિરિયર ડેકોરેશન અને ઘરની સાજ-સજાવટથી માંડીને આયોજન સુધીની તાલીમ આપતો આ કૉર્સ ત્રણ વર્ષનો હોય છે. અભ્યાસ બાદ ડેકોરેશનની રીતે કન્સલ્ટિંગ સર્વિસ સુધીનાં ક્ષેત્રોનો વિકાસ આ ક્ષેત્રમાં થયો છે. આ અભ્યાસક્રમ શીખવનાર સંસ્થાઓ નીચે મુજબ છે. કેટલીક કૉલેજોમાં B.Sc. હોમ સાયન્સ પણ થઈ શકે છે.

(1) એગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટી, દાંતીવાડા (ચાર વર્ષ)
(2) એસ. એલ. યુ. આર્ટ્સ કૉલેજ, અમદાવાદ
(3) શામળદાસ આર્ટ્સ કૉલેજ, ભાવનગર
(4) આર્ટ્સ કૉલેજ, મોડાસા.
(5) ફૅકલ્ટી ઑફ હોમ સાયન્સ, વડોદરા
(6) ઝેડ. એફ. વિમેન્સ કૉલેજ, સુરત
(7) બી. ડી. આર્ટ્સ કૉલેજ, અમદાવાદ.
(8) એ. કે. દોશી મહિલા કૉલેજ, જામનગર.

● **બેચલર ઑફ રૂલર સ્ટડીઝ (BRS)** ● **બેચલર ઑફ સોશ્યલ વર્ક્સ (BSW)** ● **સોશ્યલ સાયન્સ**

૬.૬ પ્રાથમિક શાળામાં શિક્ષક બનવું છે ?

પી.ટી.સી. (પ્રાઈમરી ટીચર્સ ટ્રેનિંગ સર્ટિફિકેટ) :

ધોરણ 12 પછી ઉપલબ્ધ પી.ટી.સી. અભ્યાસક્રમમાં રાજ્ય સરકારના શિક્ષણ વિભાગ અંતર્ગત પ્રાથમિક શિક્ષણ નિયામકની કચેરી દ્વારા કેન્દ્રીય પ્રવેશ યોજના હેઠળ પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. પ્રાથમિક શાળાઓમાં તાલીમ શિક્ષક તરીકેની નોકરી મેળવવા માટે આ અભ્યાસક્રમ ખૂબ જરૂરી બને છે. ગુજરાતની પ્રાથમિક શાળામાં વિદ્યાસહાયકના ફિક્સ પગારથી મેરિટ આધારે નિમણૂક થાય છે.

ગુજરાતમાં ધોરણ-૧થી ૫ અને ધોરણ-૬, ૭, ૮માં બી.એડ. કરેલ વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિકમાં શિક્ષક તરીકે જોડાવા માટે ગુજરાતમાં ટીચર્સ એપ્ટીટ્યુડ/એલીજીબીલીટી ટેસ્ટ-TAT અને TET પરીક્ષા આપવી ફરજિયાત છે. ભારત સરકાર ૬થી ૧૪ વર્ષના બાળકો માટે મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણ મૂળભૂત અધિકાર તરીકે (આર.ટી.ઈ.) ઐતિહાસિક કાયદો અમલમાં લાવી છે. કમનસીબે ગુજરાતની સરકાર આ કાયદાનો અસરકારક અમલ કરતી નથી, પરિણામે સામાન્ય અને મધ્યમ વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ તેમને મળતા શિક્ષણના મૂળભૂત અધિકારોથી વંચિત રહે છે.

www.gujarat-education.gov.in

૬.૭ ગ્રામ સમાજ શિક્ષણ

ગ્રામ-વિદ્યા વિશારદ

- **બેચલર ઑફ રૂરલ સ્ટડીઝ (બી.આર.એસ.) - અભ્યાસક્રમની મુદત :** ૩ વર્ષ

  પ્રવેશ લાયકાત : ધોરણ ૧૨ પાસ - ઉત્તર બુનિયાદીના વિદ્યાર્થીઓને સારી તક - અનામત વિદ્યાર્થીઓ માટે ૪૦ ટકાથી વધુ - બિનઅનામત વિદ્યાર્થીઓ માટે ૫૦ ટકાથી વધુ. **સંપર્ક :** લોકસેવા મહાવિદ્યાલય લોકભારતી, સણોસરા, જિ. ભાવનગર. આ ઉપરાંત ધોરણ ૧૨ સામાન્ય કે કૉમર્સ વિષયો સાથે પાસ થયા પછી ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાં એક્ષટર્નલ બી.એ. થઈ શકાય છે. ગુજરાતની તમામ યુનિવર્સિટીઓમાં જાહેરાતના અનુસંધાને અરજી કરી ધોરણ ૧૨ પછી ત્રણ વર્ષના રેગ્યુલર કોર્સમાં બેચલર ઑફ આર્ટ્સ થઈ શકાય છે.

સમાજવિદ્યા વિશારદ

આ અભ્યાસક્રમ ધોરણ ૧૨ પછી ત્રણ વર્ષનો છે. નીચેની સંસ્થાઓમાં ઉપલબ્ધ છે :

(૧) શ્રી મહાદેવભાઈ દેસાઈ ગ્રામ સેવા મહાવિદ્યાલય (ભાઈઓ માટે), ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ

(૨) શ્રી મહાદેવભાઈ દેસાઈ ગ્રામ સેવા મહાવિદ્યાલય (બહેનો માટે), ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ

૬.૮ ગ્રામશિક્ષણ (BRS) (૩ વર્ષ)

નવી તાલીમને ધ્યાનમાં રાખી BRS (બેચલર ઑફ રૂરલ સ્ટડીઝ)નો ૩ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ હાલ અનેક સ્થળો ઉપર ચાલે છે. આ અભ્યાસક્રમ ગ્રામ્ય પુનરુત્થાન માટે કામ કરનાર સ્નાતકોને તૈયાર કરવાનો છે. તે દેશનાં ગામડાંઓનો વિકાસ કરે, તેનાં પ્રશ્નો, મુશ્કેલીઓને હલ કરી શકે તેવા યુવાપેઢીની ખૂબ જ જરૂર છે. આ વિદ્યાશાખાઓના અભ્યાસક્રમમાં તમામ વિષયોને આવરી લેવામાં આવેલ છે. જેમ કે ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી, નામું, ગાંધી વિચાર, ગાંધી જીવનદર્શન, રસાયણશાસ્ત્ર, ભારતીય તત્ત્વજ્ઞાનનો ઈતિહાસ, મનોવિજ્ઞાન, આરોગ્યશાસ્ત્ર, ગ્રામ અર્થશાસ્ત્ર, આંકડાશાસ્ત્ર, સહકાર અને પંચાયત, પશુપાલન, કૃષિ, બાગાયત, વિસ્તરણ, સંશોધન કાર્ય, રાજનીતિશાસ્ત્ર, જગતના ધર્મો વગેરે જેવા વિષયનું જ્ઞાન સૈદ્ધાંતિક તથા પ્રાયોગિક રીતે આપવામાં આવે છે. મોટાભાગની કોલેજોમાં છાત્ર નિવાસ ફરજિયાત છે.

લાયકાત : સામાન્ય રીતે ઉચ્ચતર બુનિયાદી પ્રવાહના ઉમેદવારોને પહેલો પ્રવેશ આપે છે. ક્યાંક પ્રવેશ કસોટી દ્વારા તો ક્યાંક ૫૦% ગુણ હોય તો પ્રવેશ આપે છે. કૃષિ, વન તથા ગામડાને લગતી જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં લઈ આ કોર્સ ઘડવામાં આવ્યા છે. આ કોલેજોની જાહેર ખબર જૂન-જુલાઈમાં આવે છે.

રોજગાર : આવા કોર્સ પછી નોકરીની તક મર્યાદિત છે. આ અભ્યાસક્રમ પછી પોતાની ખેતી, પશુપાલન કે ડેરી કે નર્સરી-ફાર્મ બનાવીને કે બાગાયતથી સારી એવી કમાણી કરી શકાય છે. આગળ ભણવા બી.એડ્., ડી.બી.એડ્., ડી.પી.એડ્., એમ.એ., એમ.એસ.ડબલ્યુ. કે એમ.આર.ડી. કે એમ.આર.એસ. જેવા અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવી શકાય છે.

ઉચ્ચ શિક્ષણમાં ઉ.બુ. શાળામાં મદદનીશ શિક્ષક, ગ્રામ વિદ્યાપીઠોમાં શિક્ષક, સંયોજક, સંશોધન મદદનીશ, ગૌશાળા મદદનીશ, વિદ્યા વિસ્તાર, સ્ટોકમેન, ગૃહપતિ વગેરે નોકરી કરી શકાય. ખેત ઉત્પાદન તથા દવાઓની કંપનીમાં તક રહે છે. જિલ્લા ગ્રામવિકાસ એજન્સી, વિવિધ સરકારી કાર્યક્રમો તથા સહકારી બૅંક-મંડળીઓમાં પણ તક રહે છે.

(૧) ડિપ્લોમા કો.ઓ.મૅનેજમેન્ટ (૬ માસ), (૨) બેચલર ઓફ સોશ્યલ વર્ક્સ (૩ વર્ષ), (૩) ડિપ્લોમા લેબર સ્ટડીઝ (૬ માસ), (૪) ડિપ્લોમા નેચરોપેથી ઍન્ડ યોગિક સાયન્સ, (૫) યોગ ડિપ્લોમા (૨ વર્ષ) પાર્ટ ટાઈમ, (૬) ડિપ્લોમા ઈન પેઈન્ટિંગ (૨ વર્ષ).

૬.૯ સમાજસેવાનો અભ્યાસક્રમ (MSW)

૧૭મી સદીમાં ઈંગ્લેન્ડમાં થયેલી ઔદ્યોગિક ક્રાંતિથી માનવસમાજ માટે ઊભી થયેલી અનેક મનોસામાજિક સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે દાન, દયા, સખાવત, પરોપકાર વગેરેની પદ્ધતિઓ નાકામિયાબ નીવડી, અને પરિણામે વૈજ્ઞાનિક જ્ઞાન આધારિત પદ્ધતિઓનો વિકાસ થયો. જેને વ્યવસાયિક સમાજકાર્ય કહે છે. સમાજસેવામાં મદદ કરવા માટે કોઈ વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ, કોઈ આચારસંહિતા કે કોઈ નિયમ નથી હોતા. વળી તેમાં સમાજને આત્મનિર્ભર બનાવવાનો ખ્યાલ ધ્યાને લેવાતો નથી. જ્યારે સમાજકાર્ય સમાજને વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી મદદ કરવા સાથે લાભાર્થીને એવી મદદ કરે છે કે જેથી લાભાર્થી ધીરે ધીરે સ્વનિર્ભર બની શકે. સમાજસેવા ફક્ત સેવાના ઉદ્દેશથી જ કરવામાં આવે છે, જ્યારે સમાજકાર્યમાં સેવાની સાથે આર્થિક ઉત્પાદનનો ખ્યાલ પણ સમાયેલો હોય છે.

ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમો : સામાજિક ક્ષેત્રે સમાજકાર્ય (Social Work) અંગેની કારકિર્દી ઘડવા માટે સ્નાતક કક્ષાએ બેચલર ઑફ સોશ્યલ વર્ક (BSW), બેચલર ઑફ સોશ્યલ સાયન્સ (B.Sc.) અને અનુસ્નાતક કક્ષાએ માસ્ટર ઑફ સોશ્યલ વર્ક (MSW) નામના અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે. MSW કર્યા પછી આગળ એમ.ફિલ. અને પીએચ.ડી. સુધી અભ્યાસ કરવાની તકો પણ રહેલી છે.

ધો. ૧૨ પછી ત્રણ વર્ષનો ફુલટાઈમ બેચલર ઈન સોશ્યલ વર્ક (BSW)નો અભ્યાસક્રમ આણંદ ખાતે આવેલી આણંદ આર્ટ્સ કૉલેજમાં ચાલે છે. તદ્ઉપરાંત ડિસ્ટન્સ લર્નિંગ મોડ દ્વારા ઈન્દિરા ગાંધી નેશનલ ઓપન યુનિવર્સિટીમાં ઘેરબેઠાં અંગ્રેજી અને હિન્દી માધ્યમમાં પણ આ અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે. ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ દ્વારા BSWની સમકક્ષ બેચલર ઑફ સોશ્યલ સાયન્સ અભ્યાસક્રમ પણ સમાજકાર્યમાં કારકિર્દી ઘડવા ઉપલબ્ધ છે.

(૧) એમ.એસ. યુનિવર્સિટી, વડોદરા, (૨) સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી, વલ્લભવિદ્યાનગર, (૩) ભાવનગર યુનિવર્સિટી સ્વામી સહજાનંદ કોલેજ ઓફ કોમર્સ એન્ડ મેનેજમેન્ટ (ત્રણેય જગ્યાએ અંગ્રેજી માધ્યમ), (૪) ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ, (૫) વીર નર્મદ યુનિવર્સિટી, સુરત, (૬) સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ, (૭) ક્રાંતિવીર શ્યામજી કૃષ્ણવર્મા યુનિવર્સિટી, ભુજ (૮) હેમચંદ્રાચાર્ય યુનિવર્સિટી, પાટણ ઉપરાંત યુનિવર્સિટી સાથે સંલગ્ન કોલેજ ખાતે અભ્યાસ ચાલે છે.

નોકરીની તકો : આ અભ્યાસક્રમ પાસ કર્યા પછી સરકારમાં સમાજ કલ્યાણ અધિકારી, સમાજ સુરક્ષા અધિકારી, આઈ.સી.ડી.એસ.માં પ્રોગ્રામ ઑફિસર, સરકારી હોસ્પિટલોમાં પી.એસ.એમ વિભાગોમાં યુ.એન.ડી.પી. સંચાલિત કાર્યક્રમો, તેમજ કોર્પોરેશન અને નગરપાલિકાઓમાં વિવિધ હોદ્દાઓ પર નોકરી મળવાની શક્યતા રહેલી છે. તદ્ઉપરાંત બિનસરકારી સંસ્થા (NGO)માં સંચાલન, વહીવટ તેમજ કાર્યક્રમ અમલીકરણ જેવા વિવિધ સ્તરે પણ નોકરીની અનેક તકો રહેલી છે. કેટલીક મોટી કંપનીઓ પણ પોતાની સામાજિક જવાબદારી અદા કરવા કોઈ ચોક્કસ ક્ષેત્રમાં સમાજકાર્ય કરવા આવા MSW થયેલા વિદ્યાર્થીઓને નોકરીએ રાખે છે. રાજ્યની મોટાભાગની યુનિવર્સિટીઓમાં MSW ચાલે છે.

૬.૧૦ ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, મહાદેવ દેસાઈ ગ્રામસેવા મહાવિદ્યાલય ખાતે સમાજવિદ્યા વિશારદ(B.S.Sc.)નો સ્નાતક કક્ષાનો ૬ સત્ર આધારિત અભ્યાસક્રમ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ દ્વારા ત્રણ વર્ષનો સ્નાતક અભ્યાસક્રમ સમાજવિદ્યા વિશારદ ચાલે છે, તે વર્ષ ૨૦૧૦થી સેમેસ્ટર અને ક્રેડીટ પદ્ધતિ પ્રમાણે શરૂ કરવામાં આવેલ છે. પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીના વિચાર અનુસાર ગુજરાત વિદ્યાપીઠના મૂળભૂત ધ્યેયને અનુરૂપ, વર્તમાન સમયમાં જરૂરી અને વ્યવહારીક જીવનમાં ઉપયોગી એવા આ અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓને ભાષા વ્યવહાર, નેતૃત્વગીરી, માહિતી પ્રસાર, આયોજન, ટેકનોલોજી અને ગ્રામીણ સમાજ માટે વિવિધ વિકાસ પરિયોજનાનું અમલીકરણ અને વ્યવસ્થાપન જેવા વિવિધ ગુણોની તાલીમ આપવાનો ધ્યેય છે.

વર્ષ ૨૦૧૦થી ગ્રામવિકાસ, ગ્રામ અર્થશાસ્ત્ર, સમાજશાસ્ત્ર અને ગ્રામ અર્થશાસ્ત્ર, સમાજશાસ્ત્રનો નવો અભ્યાસક્રમ ચાલુ કરવામાં આવેલ છે. આ અભ્યાસક્રમ ચાલુ કરવા પાછળનો હેતુ ગ્રામીણ વિકાસ માટે કામ કરતી સ્વૈચ્છિક, અર્ધસરકારી કે સરકારી સંસ્થાઓ કે ગામડા, તાલુકા કે જિલ્લા કક્ષાએ કાર્ય કરતા નાના ઉદ્યોગો કે કો-ઓપરેટીવ સંસ્થાઓમાં વધતી જતી માંગ માટે તાલીમબદ્ધ કાર્યકરો પૂરા પાડવા અને સ્વરોજગારી મેળવી શકે તે છે.

અભ્યાસક્રમની માહિતી :

અભ્યાસક્રમ : સમાજવિદ્યા વિશારદ

સમયગાળો : ત્રણ વર્ષ (૬ સત્ર)નો સ્નાતક અભ્યાસક્રમ

ભાષા : ગુજરાતી અને હિન્દી

સામાજિક વિજ્ઞાન : ઈતિહાસ, સમાજશાસ્ત્ર અને ગ્રામ અર્થશાસ્ત્ર, ગૃહ વિજ્ઞાન, ગ્રામવિકાસ

પ્રવેશ ફોર્મ : મે-જૂન મહિનામાં અમદાવાદ, સાદરા અને રાંધેજાથી મળી શકશે.

લાયકાત : કોઈપણ વિદ્યાશાખાના એચ.એસ.સી. (ધોરણ-૧૨) જેમણે ૪૦% કે વધારે ગુણ પ્રાપ્ત કરેલ હોય. ધોરણ-૧૨ના ગુણાંક ઉપરાંત ગાંધી વિચાર અને સામાન્ય જ્ઞાન આધારિત પ્રવેશ કસોટીના આધારે પ્રવેશ આપવામાં આવશે.

સંખ્યા : ૧૨૫ વિદ્યાર્થીઓ

શિષ્યવૃત્તિ : ૬૦% ગુણથી વધારે ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીને મેરીટ આધારિત લોન શિષ્યવૃત્તિ મળી શકશે. એસ.સી./એસ.ટી.ના વિદ્યાર્થીઓને સરકારના નિયમ મુજબ શિષ્યવૃત્તિ મળી શકશે.

૬.૧૧ અર્થશાસ્ત્રમાં આગવી કારકિર્દી

વર્તમાન સમયને આર્થિક વૈશ્વિકીકરણના યુગ તરીકે જોવામાં આવે છે. વિશ્વના બધા જ દેશોમાં ઔદ્યોગિકીકરણ વધ્યું છે. ઉદ્યોગોનાં ઉત્પાદનમાં અનેકગણો વધારો થયો છે. યંત્ર વિદ્યાકીય સુવિધાઓ સાથે ઉત્પાદન પદ્ધતિ વધુ ઝડપી અને વધુ કાર્યક્ષમ બની છે. ભારતના ઉદ્યોગોએ પણ છેલ્લાં પચાસ વર્ષમાં નોંધપાત્ર પ્રગતિ સાધી છે. બજારમાં અવનવી વિવિધતાભરી વસ્તુઓ વેચાવા માંડી છે. આમ એક તરફ પુરવઠો વધ્યો છે. આર્થિક પરિબળોનો સંદર્ભ ખૂબ વ્યાપક બન્યો છે. બજારના પરિપ્રેક્ષ્યમાં કાર્ય કરતી વ્યવસ્થામાં જેમની પાસે આર્થિક પરિબળોની જાણકારી હોય, તેનું યોગ્ય વિશ્લેષણ કરી શકતા હોય તેવા વિશેષજ્ઞોની જરૂર ઊભી થાય છે. ખાનગી ક્ષેત્રોએ અનેક ગૂંચવણભરી વિગતોનું પૃથક્કરણ કરવાનું હોય છે. તેમજ સરકારી વિભાગોની પણ આર્થિક ચલરાશિઓની ઊંડી સમજણ હોવી જરૂરી બને છે. સ્થાનિક સ્તરથી શરૂ કરીને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે આર્થિક પરિબળોનાં યોગ્ય વિશ્લેષણ દ્વારા જ સાચા નિર્ણયો લઈ શકાય છે.

ગુજરાતમાં અર્થશાસ્ત્ર ક્ષેત્રે વિવિધ અભ્યાસક્રમ :

બી.એ. (અર્થશાસ્ત્ર)
લાયકાત : ધોરણ ૧૨ પાસ
સમયગાળો : ૩ વર્ષ

એમ.એ. (અર્થશાસ્ત્ર)
લાયકાત : બી.એ.
સમયગાળો : એમ.એ. ૨ વર્ષ

શાળા-કોલેજમાં અર્થશાસ્ત્ર વિષયના શિક્ષકો પ્રાધ્યાપકો-આચાર્યોની વિશેષ આવશ્યકતા હોય છે. દેશભરની ૫૦૦થી વધુ યુનિવર્સિટીઓ પૈકી મોટાભાગની યુનિવર્સિટીમાં આર્ટ્સ કોલેજ તથા અર્થશાસ્ત્ર ભવન છે.

આ સિવાય દેશમાં ફાઈનાન્સીઅલ એક્સપ્રેસ, ઈકોનોમિક ટાઈમ્સ, વ્યાપાર વગેરે અખબારો તથા બિઝનેસ ટૂડે, બિઝનેસ ઈન્ડિયા, બિઝનેસ વર્લ્ડ, બિઝનેસ સ્ટાન્ડર્ડ વગેરે આર્થિક ક્ષેત્રના માતબર સામયિકોમાં જર્નાલિસ્ટ, એડિટર જેવા પદ માટે અર્થશાસ્ત્રનું જ્ઞાન તથા રસ ધરાવતા ઉમેદવારની જરૂરિયાત હોય છે.

૬.૧૨ વોકેશનલ અભ્યાસક્રમ

B.Sc./B.A./B.Com.(વોકેશનલ)-૩ વર્ષ. UGC દ્વારા ૧૯૯૫થી ગુજરાતની ઘણી કૉલેજોમાં વ્યવસાયલક્ષી અભ્યાસ શરૂ થયા છે.આ અભ્યાસક્રમમાં એક વર્ષ માટે સર્ટિફિકેટ, બે વર્ષ માટે ડિપ્લોમા તથા ત્રણ વર્ષ અભ્યાસ કરવાથી એડવાન્સ ડિપ્લોમા વિદ્યાર્થીઓને એનાયત થાય છે. (૧) કમ્યુનિકેટીવ ઈંગ્લિશ (૨) કમ્પ્યૂટર એપ્લિકેશન (૩) કાર્યાલય વ્યવસ્થા (૪) એડવર્ટાઈઝિંગ, સેલ્સ પ્રમોશન ઍન્ડ સેલ્સ મૅનેજમેન્ટ (૫) સેક્રેટિરયલ પ્રેક્ટિસ (૬) જેમોલોજી (૭) ફોરેન ટ્રેડ પ્રેક્ટિસ ઍન્ડ પ્રોસીજર (૮) ટેક્સ પ્રોસીજર ઍન્ડ પ્રેક્ટિસ (૯) બાયોટેકનૉલોજી(૧૦) ઈન્ડસ્ટ્રીયલ કેમેસ્ટ્રી (૧૧) ઈન્ડસ્ટ્રીયલ માઈક્રોબાયોલોજી (૧૨) ફુડ સાયન્સ (૧૩) મોબાઈલ રીપેરિંગ (૧૪) ડેટા કેર મેનેજમેન્ટ (૧૫) ઈલેકટ્રોનિક્સ મરામત (૧૬) બાયો ઈન્ફર્મેટીવ (૧૭) ગ્રામ ટેકનોલોજી

- એમ.જી. સાયન્સ કૉલેજ, અમદાવાદ (૯)
- સેન્ટ ઝેવિયર્સ, અમદાવાદ (૯,૧૦)
- એલ.ડી.આર્ટ્સ, અમદાવાદ (૩,૪)
- એલ. જે. કૉમર્સ, અમદાવાદ (૨)
- એસ.વી.કૉમર્સ, અમદાવાદ (૨,૩,૫)
- શામળદાસ આર્ટ્સ કોલેજ, ભાવનગર (૧,૨,૩)
- બી.સી.જે. સાયન્સ, ખંભાત (૬, ૧૦)
- જે. એન્ડ જે. સાયન્સ, નડિયાદ (૧૦)
- તોલાણી કૉમર્સ, આદીપુર (૭,૮)
- પી.ટી.આર્ટસ, ગોધરા (૧)

- એચ.કે.આર્ટ્સ, અમદાવાદ (૨)
- કૉમર્સ કૉલેજ, ધોળકા (૩)
- મણિનગર સાયન્સ કોલેજ, અમદાવાદ (૧૩,૧૪,૧૬)
- કામાણી સાયન્સ, અમરેલી (૨)
- એસ.એલ.યુ. આર્ટ્સ એન્ડ કૉમર્સ, અમદાવાદ (૩,૫ - બહેનો માટે)
- શ્રી મ.દે.ગ્રામસેવા મહાવિદ્યાલય, સાદરા, જિ.ગાંધીનગર (૩,૧૨,૧૫- બહેનો માટે)
- શ્રી મ.દે.ગ્રામસેવા મહાવિદ્યાલય, સાદરા, જિ.ગાંધીનગર (૩,૧૨,૧૭-ભાઈઓ માટે)

૬.૧૩ શારીરિક તેમજ માનસિક ખોડખાંપણ ધરાવતાં બાળકોને તાલીમ આપતા શિક્ષકોના અભ્યાસક્રમો

નૅશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફૉર ધ મેન્ટલ હેન્ડિકેપ, સિકંદરાબાદ ૧૯૮૪માં સ્થાપેલી આ સંસ્થા ભારત સરકારના સમાજકલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. તેનાં પ્રાદેશિક તાલીમ કેન્દ્રો, મુંબઈ, કોલકત્તા અને દિલ્હીમાં આવેલાં છે. આ સંસ્થા મેન્ટલ રીટાર્ડેશનમાં સ્નાતક કક્ષાનો અભ્યાસક્રમ ચલાવે છે. ત્રણ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ હૈદરાબાદની ઓસ્માનિયા યુનિવર્સિટી સાથે સંલગ્ન છે. કોર્સમાં ન્યૂરોબાયૉલોજી, સાયકૉલોજી, સ્પેશ્યલ એજ્યુકેશન, સ્પીચ એપોલોજી, ફિઝિયોથેરાપી વગેરે પર વિશેષ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. આ અભ્યાસક્રમમાં ધો-૧૨માં ૫૦ ટકા ગુણ સાથે પાસ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવે છે.

National Institute for Mentally Handicapped, Manovikas nagar, P.O. Bowenpally, Secunderabad.

(૧) બી.એમ. ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ મેન્ટલ હેલ્થ આશ્રમરોડ, નહેરુ બ્રીજ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ.
(૨) ટ્રેનિંગ કૉલેજ ફૉર ટીચર્સ ઑફ ડેફ ઍન્ડ બ્લાઈન્ડ, નવરંગપુરા, આશ્રમરોડ, અમદાવાદ.
(૩) કે.એલ.ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફૉર ધ ડેફ, ૫૧, વિદ્યાનગર, ભાવનગર-૩૬૪૦૦૨
(૪) એસ. એન. ડી. ટી. વુમન્સ યુનિવર્સિટી, ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ સ્પેશ્યલ એજ્યુકેશન, સર વિઠ્ઠલદાસ વિદ્યાવિહાર, જુહુ રોડ સાંતાક્રુઝ (વેસ્ટ), મુંબઈ ૪૦૦૦૪૯.

ગુજરાતમાં કાર્યરત નીચેની સંસ્થાઓમાં મંદબુદ્ધિનાં બાળકોને તાલીમ આપવામાં આવે છે :

(૧) ભગિની મંદિર, ૮, ત્રિમૂર્તિ, નિર્મલ એસ્ટેટ, આર.સી.દત્ત રોડ, વડોદરા-૩૯૦૦૦૫.
(૨) ઉત્થાન તાલીમ કેન્દ્ર, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭.
(૩) ડે સ્કૂલ ફોર મેન્ટલી રીટાર્ડેડ, હિમાવન, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭.
(૪) પ્રકાશ રેસિડેન્સિયલ સ્કૂલ, સરખેજ, અમદાવાદ.

મૂકબધિરોને તાલીમ આપવા માટે સરકારમાન્ય અલીપાવર જંગ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફૉર હિયરિંગ હૅન્ડીકેપ્ડ મુંબઈમાં ચાલી રહી છે. આ સંસ્થાનાં કોલકતા, દિલ્હી અને હૈદરાબાદ ખાતે તાલીમ કેન્દ્રો પણ આવેલાં છે.

મુંબઈ યુનિવર્સિટી સાથે સંલગ્ન અભ્યાસક્રમોમાં સ્નાતક કક્ષાનો એક વર્ષનો શિક્ષકો માટેનો અભ્યાસક્રમ છે. જ્યારે ધો-૧૨ પાસ વિદ્યાર્થીઓને બેચલર ડિગ્રી ઈન ઓડિયૉલોજી નામનો ત્રણ વર્ષનો સ્નાતક અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે.

૬.૧૪ વિકલાંગ શિક્ષણ

- **ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ રિહેબિલિટેશન, સફદરજંગ હૉસ્પિટલ, ન્યૂદિલ્હી-૧૧૦૦૨૯.**
  અઢી વર્ષના અભ્યાસક્રમમાં ધો. ૧૨ સાયન્સ (ભૌતિક, રસાયણ, ગણિત અને અંગ્રેજી) ૫૦% સાથે પાસ (SC/ST ૪૫%) તથા આ અભ્યાસક્રમ માટે ૧૭ વર્ષની ઉંમર હોવી જરૂરી છે. જાહેરાત આવ્યા બાદ અરજીપત્ર મેળવવા જાહેરાતમાં દર્શાવેલ રકમનો IPO એકાઉન્ટ ઑફિસર, સફદરજંગ હૉસ્પિટલ, ન્યૂ દિલ્હીના નામનો ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ તથા પોતાના નામ-સરનામાવાળુ ૧૪ x ૨૪ સેમી.નું યોગ્ય ટિકિટ લગાવેલ કવર સાથે મોકલવું.
- **ઑલ ઈન્ડિયા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફિઝિકલ મેડિસીન એન્ડ રિહેબિલિટેશન, હાજીઅલી પાર્ક, મહાલક્ષ્મી, મુંબઈ-૪૦૦૦૦૩.**
  અપંગ કે પોલિયોગ્રસ્ત માણસો માટેના કેલિપર્સ તથા સાધનો બનાવવાનો તથા ડિઝાઈન કરવાનો આ કોર્સ તબીબી તથા ઇજનેરી શાખાનો સંયુક્ત અભ્યાસક્રમ છે. ૧૦૦ મેડિકલ કોલેજો વચ્ચે આ એક જ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ છે. જેના પ્રવેશપત્ર માટે જૂનમાં જાહેરાતમાં દર્શાવેલ રકમનો પો.ઓ. ડાયરેક્ટર, AIIPMR Bombay નો કઢાવી સાથે ૨૩ x ૧૨ સેમી.નું ટિકિટવાળું કવર મોકલવું. **www.aiipmr.gov.in**
- **રિહેબિલિટેશન કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા, ૪ વિષ્ણુ દિગમ્બર માર્ગ, ન્યૂ દિલ્હી-૧૧૦૦૦૨** ધો. ૧૨ વિજ્ઞાનમાં ૫૦% હોય તેવા ઉમેદવારે જાહેરાતમાં દર્શાવેલ રકમનો (SC/ST રૂા. ૧૨૦) DD/PO રિહેબિલીટેશન કાઉન્સિલ, ન્યુ દિલ્હીના નામે કઢાવી ૨૮ x ૧૨ સેમી. સાઈઝનું સરનામાવાળું કવર મોકલી માર્ચના અંત સુધીમાં પ્રવેશપત્ર ભરવું. **www.rehabcouncil.org**

- **જવાહરલાલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ પી.જી. મેડિકલ એજ્યુ. ઍન્ડ રિસર્ચ, પોંડિચેરી-૬૦૫૦૦૬**
  એપ્રિલ-મે માં એકાઉન્ટ ઓફિસર JIPMER પોંડિચેરીના નામે જાહેરાતાં દર્શાવેલ રકમનો ક્રોસ્ડ ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ (૩૦ x ૨૦ સેમી. માપનું ટિકિટ સાથેનું કવર) મોકલી પ્રવેશપત્ર ભરવું. પ્રવેશ પરીક્ષા જુલાઈ માસમાં પોંડિચેરી લેવાશે.
- **તાતા મેમોરિયલ હોસ્પિટલ, પરેલ, મુંબઈ-૪૦૦૦૧૨.**
  બે વર્ષના રેડિયોથેરાપી ટેકનિશિયન તાલીમ કોર્સમાં ૮ બેઠક ઉપર પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. તાલીમ દરમ્યાન ૨૫ વર્ષથી નીચેના ઉમેદવારોને માસિક રૂા. ૧૨૦૦નું સ્ટાઈપન્ડ પણ અપાય છે. પ્રવેશપત્ર માટે ૨૩ x ૧૦ સેમી. સાઈઝનું ટિકીટવાળું કવર મોકલવાથી વિનામૂલ્યે મે-જૂનમાં મળશે.

-: વિકલાંગ પુનઃવસન ક્ષેત્રે કારકિર્દી :-

વિકલાંગોની શક્તિ પ્રમાણે શારીરિક, માનસિક લાગણી, સામાજિક અને વ્યવસાયિક ઉપયોગિતા, પુનઃવસન વિજ્ઞાનનાં વૈજ્ઞાનિક મેઝરમેન્ટ માટે તાલીમ, શિક્ષણ અને થેરાપીક વ્યવસ્થા છે. પુનઃવસન વિજ્ઞાન એ ગુણવત્તા અને કોમ્પ્રેહેન્સીવની ડીઝાઈન વિકલાંગો માટે કરવામાં આવે છે. વિકલાંગો અને કુટુંબી દ્વારા પુનઃવસન એટલે વ્યવસાય માટેની લાંબી પ્રક્રિયા કરાય છે. જુદા જુદા સ્તરે નોકરી અને વ્યવસાયની વ્યવસ્થા કરે છે. પુનઃવસન એ સતત ચાલતી પ્રક્રિયા છે અને તેની અસર જુદા જુદા વિભાગો ઉપર પડે છે. વિકલાંગો માટે પુનઃવસનના મુખ્ય હેતુ (૧) આત્મક્ષમતા (૨) સામાજિક ક્ષમતા (૩) વ્યવસાયિક ક્ષમતાનો રહેલો છે. વિકલાંગોના એમ્પાવરમેન્ટ માટે પુનઃવસન વ્યવસાયિક/કર્મચારી પાસે તે કામ કરે છે.

વ્યક્તિઓને જુદા જુદા પ્રકારની વિકલાંગતાની અસરો જોવા મળે છે. તેથી તેની જુદા જુદા પ્રકારનાં પુનઃવસનની જરૂરીયાત ઊભી થાય છે અને તેમાં સ્વતંત્રતા અને ગતિશીલતા, વૈદકીય હસ્તક્ષેપ (Medical), કસરત, ખાસ શાળામાં શિક્ષણ, વ્યવસાયિક તાલીમ અને રોજગાર વગેરેની મદદ લેવાય છે.

ભારત સરકારે વિકલાંગો માટે સમાન હક્ક, રક્ષણ, પૂર્ણ ભાગીદારીનો ૧૯૯૫નો વિકલાંગ ધારો બનાવ્યો. ૪૦%થી વધુ વિકલાંગતા હોય તો તેને વિકલાંગ ગણવામાં આવે છે. તેમાં જુદી જુદી કેટેગરી આવે છે. અંધત્વ, અલ્પદૃષ્ટી, લેપ્રોસ્કુડ, બહેરા-મૂંગા, અસ્થિવિષયક, માનસિક વિકલાંગ હોય તેમને શિક્ષણ રોજગારી સામાજિક રક્ષણનાં હક્ક આપ્યા છે. વિકલાંગોના કેરીયર અને વિકાસ માટે ખાસ શાળા, તાલીમ વર્ગો, પુનઃવસન કેન્દ્રોની યોજનાઓ બનાવાઈ છે.

RCI રિહેબિલિટેશન કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ ૧૯૯૨ હેઠળ સ્થાપના થઈ. તેમાં પ્રોફેશનલ કોર્સ શરૂ કરવામાં આવ્યા. પુનઃવસન માટે તાલીમ કોર્સ શરૂ કરવામાં આવ્યા. દેશમાં જુદી જુદી સંસ્થાઓ દ્વારા વિકલાંગો માટે જુદા જુદા પુનઃવસનના વ્યવસાયિક તાલીમ કેન્દ્રો શરૂ કરાયા.

પુનઃવસનમાં સંશોધન અને વિકલાંગો માટે ખાસ શિક્ષણ શરૂ કરાયા તેમાં રજીસ્ટર થયેલ વ્યક્તિ પ્રેક્ટિસ કરી શકે છે.

- Indian Association of Physical Medicine & Rehabilitation (IAPMP) મેડીકલ પુનઃવસન માટે રજીસ્ટર ડૉકટર હોય છે.
- ફિઝિયોથેરાપીમાં Indian Association of Physiotherapists (IAP) રજીસ્ટર થાય છે. તેમાં ટ્રેનિંગ કોલેજ ચલાવાય છે.
- All India Occupational Therapists (AIAOT) દ્વારા પણ તાલીમ અને કોલેજો રજીસ્ટર હોય છે.

-: પુનઃવસન વિજ્ઞાનની શાખાઓ :-

ખાસ પ્રકારનું પુનઃવસન એટલે કે ૧૮ વર્ષ સુધીનાં વિકલાંગ બાળકોને ખાસ પ્રકારની પદ્ધતિથી શિક્ષણ આપવું, ખાસ પ્રકારની સુવિધા, મટિરિયલ, ખાસ પ્રકારની શાળામાં શિક્ષણ આપવું. અને તે ખાસ પ્રકારના શિક્ષણ આપવા માટે જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં જુદા જુદા ખાસ પ્રકારના કોર્ષીસ ચાલે છે. જેમાં અભ્યાસ કરી યોગ્ય કારકિર્દી બનાવી જીવનભર એક સેવા કર્યાનો સંતોષ માની શકાય છે. જેમાં જુદા જુદા પ્રકારના તાલીમવર્ગોમાં જોડાઈને વિકલાંગોના પુનઃવસનમાં મદદરૂપ થઈ શકાય અને સાથે સાથે આપણી કારકિર્દી બનાવી શકાય.

(A) ડિપ્લોમા કક્ષાના કોર્સ :

(૧) ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ઈન મેન્ટલ રિટાયડેશન (DSE-MR)
(૨) ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન સેરેબલ પાલ્સી (DSE-CP)
(૩) ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન હીયરીંગ ઈમ્પાયરમેન્ટ (DSE-HI)
(૪) ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન વિઝ્યુઅલ ઈમ્પાયરમેન્ટ (DSE-VI)
(૫) ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ઓટીઝમ સ્પ્રેક્ટમ ડીસોર્ડર (DSE-ASD)
(૬) ડિપ્લોમા ઈન ઈયરલી ચાઈલ્ડહૂડ સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન મેન્ટલ રીટાયડેશન (MR)

(૭) ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ડીસ્લાઈન્ડ (DSE-Deaf Blind)
(૮) ડિપ્લોમા ઈન ઈન્ડિયન સાઈન લેંગ્વેજ ઈન્ટરપ્રિટીંગ એચ.આઈ.વી. ચિલ્ડ્રન (DIYHI)
(૯) ડિપ્લોમા ઈન ઈન્ડિયન સાઈન લેંગ્વેજ ઈન્ટરપ્રિટીંગ (DISLI) લેવલ

(B) ડીગ્રી કક્ષાના કોર્સ :

(૧) બેચલર ઓફ એજ્યુકેશન/સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન મેન્ટલ રીટાયડેશન (MR) (B.Ed./BS.Ed.)
(૨) બેચલર ઓફ એજ્યુકેશન/સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (B.Ed., BS.Ed.) હીયરીંગ ઈમ્પારમેન્ટ (HI)
(૩) બેચલર ઓફ એજ્યુકેશન/સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (B.Ed./BS.Ed) ઈમ્પારમેન્ટ એન્ડ સેરેબલ પાલ્સી (CP)
(૪) બેચલર ઓફ એજ્યુકેશન/સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (B.Ed./BS.Ed) વિઝયુઅલ ઈમ્પારમેન્ટ (VI)
(૫) આર.એસ.સી. સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન એન્ડ રિહેબિલીટેશન મલ્ટીપલ કેટેગરી બેચલર ઓફ એજ્યુકેશન/સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (B.Ed./B.A.B.Ed.) (VI, HIRMR)
(૬) બેચલર ઓફ આર્ટ્સ એન્ડ બેચલર ઓફ એજ્યુકેશન/સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (B.A., B.Ed.) વિઝયુઅલ ઈમ્પારમેન્ટ

(C) પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લોમા લેવલ કોર્સીસ :

(૧) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન ઈયરલી ઈન્ટરવેશન (મેન્ટલ રિટારડેશન) (PGDEIM-MR)
(૨) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (મેન્ટલ રિટારડેશન) (PGDSE-MR)
(૩) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (સેરેબલ પાલ્સી એન્ડ ન્યુરોલોજીકલ ડિસેબિલીટી) (PGDSE-CP & ND)
(૪) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (મલ્ટીપલ ડિસેબિલીટી ફિઝિકલ એન્ડ ન્યુરોલોજીકલ ડિસેબિલીટી)
(૫) પી.જી. પ્રોફેશનલ ડિપ્લોમા ઈન સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (PGPDSE-MR/VI/HI/LI)

(D) માસ્ટર ડીગ્રી કક્ષાના કોર્સ :

બેચલર ઓફ એજ્યુકેશન/સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન (એમ.એડ./એમ.એસ.એડ.)મા મેન્ટસ રીટારડેશન (MR), મલ્ટીપલ કેટેગરી, હીયરીંગ ઈમ્પારમેન્ટ (HI), વિઝયુઅલ ઈમ્પારમેન્ટ (VI)

મનોવૈજ્ઞાનિક પુનઃવસન વિજ્ઞાન :

મનોવૈજ્ઞાનિક પુનઃવસન વિજ્ઞાન શાખા એટલે મનોવૈજ્ઞાનિક એસેસમેન્ટ જેવા કે બૌદ્ધિક, વર્તન, વિકાસ પેટર્ન, પર્સનાલિટી એટિટ્યુડ, એપ્ટિટ્યુડ વગેરે અને મનૌવૈજ્ઞાનિક થેરાપી આપવામાં આવે છે. કાઉન્સિલીંગ અને માર્ગદર્શન સેવા ઘરેલુ તાલીમ વગેરે જે વ્યક્તિગત અને કુટુંબોને અસરકર્તા હોય, સામાજિક સંસ્થાઓ અને રમત, આર્ટ, ડ્રામા, મ્યુઝિક, કલ્ચરલ અને વધારાની પ્રવૃત્તિ. આ મનોવૈજ્ઞાનિક પુનઃવસન વિજ્ઞાનને લગતા અભ્યાસક્રમો નીચે મુજબ છે :

(A) સર્ટીફિકેટ/ડિપ્લોમા લેવલ કોર્સ

(૧) સર્ટીફિકેટ કોર્સ ઈન ક્લિનીકલ સાયકોલોજી
(૨) ડિપ્લોમા ઈન ક્લિનીકલ સાયકોલોજી (DCP)

(B) પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લોમા લેવલ કોર્સ

(૧) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન ક્લિનીકલ સાયકોલોજી (PGDCP)
(૨) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન રિહેબિલેશન સાયકોલોજી (PGDRP)
(૩) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન ગાઈડન્સ અને કાઉન્સિલીંગ (PGDG&C)
(૪) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન ડેવલોપમેન્ટ રિહેબીલેશન (PGDDR)
(૫) પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન સોશ્યલ વર્ક (PGDSW)

(C) માસ્ટર ડિગ્રી લેવલ અભ્યાસક્રમ

(૧) માસ્ટર ઈન સોશ્યલ વર્ક (MSW)
(૨) માસ્ટર ઈન રિહેબીલેશન સાયન્સ (M.R.Sc.)
(૩) સાયકોલોજીકલ રિહેબીલેશન (M.Sc.)

(D) એમ.ફીલ. લેવલ અભ્યાસક્રમ

(૧) એમ.ફીલ ઈન સોશ્યલ વર્ક
(૨) એમ.ફીલ ઈન રિહેબીલેશન સાયકોલોજી
(૩) એમ.ફીલ ક્લિનિકલ સાયકોલોજી
(૪) એમ.ફીલ ઈન મેડિકલ એન્ડ સોશ્યલ સાયકોલોજી

-: ક્લિનીકલ થેરાપી / પુનઃવસન વિજ્ઞાન :-

પુનઃવસન વિજ્ઞાનમાં વિકલાંગોને ખાસ થેરાપીની સેવા અપાય છે. વિકલાંગતાની ઓળખ, મેડિકલ વ્યવસ્થાપન, સ્પિચ અને ઓડિયોલોજીક વ્યવસ્થાપન હોય છે. અને તે માટે નીચે મુજબના અભ્યાસક્રમ કરી કારકિર્દી બનાવી શકાય.

(A) ડિપ્લોમા લેવલનાં અભ્યાસક્રમ

(૧) ડિપ્લોમા ઈન રિહેબીલેશન થેરાપી (DRT) (૨) ડિપ્લોમા ઈન હિયરીંગ, લેંગ્વેજ અને સ્પિચ (DHLS)
(૩) ડિપ્લોમા ઈન ફિઝીયોથેરાપી (DPT)

(B) ડીગ્રી લેવલના અભ્યાસક્રમ

(૧) બેચલર ઈન મેન્ટલ રિટારડેશન/બેચરલ ઈન રિહેબીલેશન સર્વિસ/થેરાપી (BMR/BRS/BRT)
(૨) સ્પિચ એન્ડ હિયરીંગ (B.Sc.) (૩) ઓડિયોલોજી એન્ડ સ્પિચ રિહેબિલેશન (B.Sc.)

(C) માસ્ટર ડિગ્રી લેવલ અભ્યાસક્રમ

(૧) માસ્ટર ઈન ઓક્યુપેશનલ થેરાપી (MOT) (૨) માસ્ટર ઈન ફિઝિયોથેરાપી (MPT)
(૩) સ્પિચ એન્ડ હિયરીંગ (M.Sc.)
(૪) માસ્ટર ઈન ઓડિયોલોજી, સ્પિચ એન્ડ લેંગ્વેજ પેથોલોજી (MASLP)

ઉપરોક્ત અભ્યાસક્રમની વિશેષ માહિતી નીચેની સંસ્થાઓ દ્વારા પ્રાપ્ય બનશે :

(૧) મેડીકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (MCI), ન્યુ દિલ્હી - **www.mciindia.org**
(૨) રિહેબીલેશન કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (RCI), ન્યુ દિલ્હી - **www.rehabcouncil.org**

૬.૧૫ આઈ.ટી.આઈ.ના રોજગારલક્ષી અભ્યાસક્રમો

દેશમાં જરૂરી સ્કીલ માનવબળ તૈયાર કરવા માટે તત્કાલીન વડાપ્રધાન ડૉ. મનમોહનસિંહની સીધી દેખરેખ હેઠળ **નેશનલ સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ મિશન**ની રચના કરવામાં આવી હતી. જે અન્વયે વિવિધ રાજ્યોને સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ માટે રૂા. ૨૦,૦૦૦ કરોડ જેટલા જંગી નાણાંની ફાળવણી કરવામાં આવી હતી, જેનો લાભ વિવિધ રાજ્યોના લાખો યુવાનોને કૌશલ્ય પ્રાપ્તિ માટે થઈ રહ્યો છે.

ગુજરાતની નીચેની આઈ.ટી.આઈ. (ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓ)માં DPCS (ડેટા પ્રિપરેશન એન્ડ કમ્પ્યૂટર સોફ્ટવેર)ના પ્રમાણપત્ર (સર્ટિ.) ૧ વર્ષના અભ્યાસક્રમમાં ઉમેદવારોને ગુણવત્તાના ધોરણે પ્રવેશ અપાય છે. (૧) કુબેરનગર, અમદાવાદ, (૨) સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર, (૩) તરસાલી રોડ, વડોદરા, (૪) સબસ્ટેશન સામે, સુરેન્દ્રનગર, (૫) વિદ્યાનગર, ભાવનગર, (૬) ખેરાલુ રોડ, વિસનગર, (૭) ગાંધીનગર, (૮) પાલનપુર. વિશેષ માહિતી નજીકની ITI પરથી મળશે. **www.talimrojgar.org**

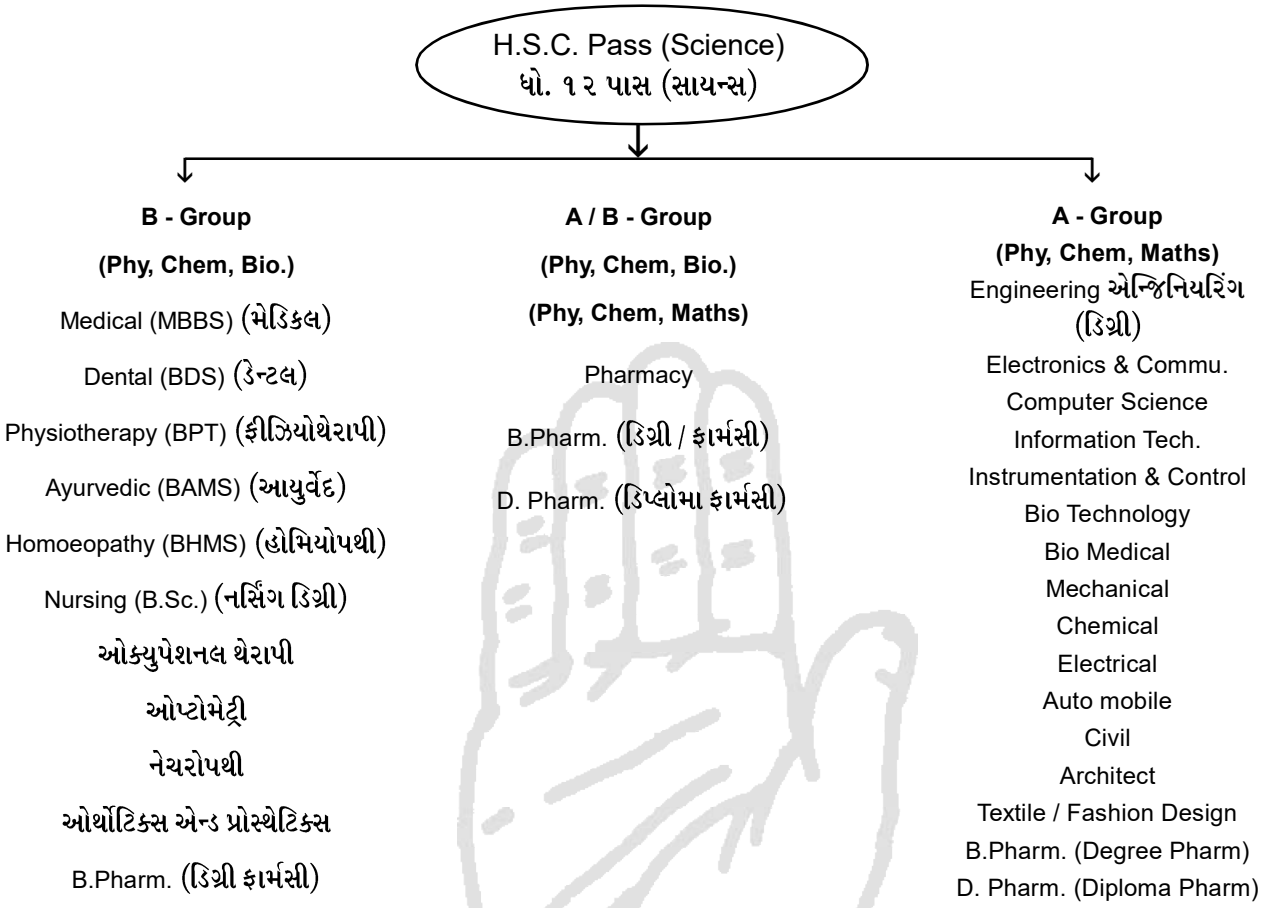
લાયકાત : આ માટે ધો.૧૨ પાસ ઉપરાંત કમ્પ્યૂટરનું કોઈ પણ સર્ટિફિકેટ જરૂરી છે. (૧) ઈન્ટરનેટ, ઈ-મેઈલ સર્વિસ એન્ડ વેબપેઈજ ડેવલપમેન્ટ, (૨) ફાયનાન્સિયલ એકાઉન્ટિંગ વિથ ઈન્વેન્ટરી સિસ્ટમ ઑન કમ્પ્યૂટર, (૩) DTP વિન્ડો-૯૮, કોરલ ડ્રો, પેજમેકર, (૪) વેબ ડિઝાઈનિંગ યુઝિંગ HTML, DHTML & JAVA સ્ક્રિપ્ટ, (૫) ક્લાયન્ટ સર્વર ટેક.યુઝિંગ ઓરેકલ એન્ડ ડેવલપર-૨૦૦૦, (૬) મલ્ટીમીડીયા, (૭) કમ્પ્યૂટર મેન્ટેનન્સ એન્ડ રીપેરિંગ (હાર્ડવેર લેવલ).

- **આઈ.ટી.(ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી) :**
  SCVT પેટર્નના બે પ્રકારના માન્ય અભ્યાસ ૧ વર્ષની મુદતના અભ્યાસક્રમનું માધ્યમ અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી હોય છે.
- **ITI કમ્પ્યૂટર :**
  કમ્પ્યૂટર ઑપરેટર કમ પ્રોગ્રામિંગ આસિસ્ટન્ટ લાયકાત : ધો.૧૨ પાસ ઉપરાંત અંગ્રેજી ટાઈપની જાણકારી જરૂરી છે. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા દેશમાં જરૂરી માનવબળ અને ખાસ કરીને સ્કિલ્ડ વર્કસ અભ્યાસ માટે ITI દરેક જિલ્લામાં તાલુકા કક્ષાએ આવેલી છે.
  ઘેરબેઠાં ભણો : નીચેના બે અભ્યાસક્રમો માટે પરીક્ષા આપી ITI સરકારી પ્રમાણપત્ર મેળવી શકાય છે.
  (૧) ઈન્ટ્રોડકશન ટુ કમ્પ્યૂટર : વિન્ડો ૯૮, ઓપરેટિંગ સિસ્ટમ એન્ડ એમ.એસ. ઑફિસ-૨૦૦૦(ધો.૧૦ પાસ માટે)
  (૨) Auto CAD લાયકાત : ધો.૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહ પાસ.
  અરજીપત્ર રાજ્યની તમામ ITI પરથી મેળવી પરત કરવું. આઈ.ટી.આઈ.માં અનેકવિધ અભ્યાસક્રમો જેવા કે ઓટોમોબાઈલ, ઈલેક્ટ્રોશિયન, મોબાઈલ રીપેરિંગ જે જીવનમાં નાના હુન્નર માટે અતિ ઉપયોગી છે.

કૉંગ્રેસના વડપણ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની અનેક યોજના અન્વયે સ્કિલ માનવબળ માટે દેશની આઈ.ટી.આઈ.માં માળખાકીય સુધારા અને નવી આઈ.ટી.આઈ. સ્થાપવાની કામગીરી ઝડપી ચાલી રહી હતી. જેના ભાગ રૂપે ૫૦૦ નવી આઈ.ટી.આઈ.ની સ્થાપના તથા હાલની આઈ.ટી.આઈ.ના આધુનિકીરણ માટે રૂા. ૭૫૦ કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તથા દર વર્ષે સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ હેઠળ જંગી નાણાંની ફાળવણી કરીને દેશમાં ઉત્તમ કૌશલ્ય ધરાવતું માનવબળ તૈયાર કરવા માટે કમર કસી હતી.

૭. ધો-૧૨ સાયન્સ પછી શું ?

મુખ્ય અભ્યાસક્રમો નીચે મુજબ છે

૭.૧ પ્રવેશફોર્મ ક્યાંથી મળે અને ક્યાં ભરવા ?

-: કેન્દ્રીય પ્રવેશ સમિતિ :-

Joint Admission Committee for Professional Courses (એલ. ડી. એન્જિ. કૉલેજ કેમ્પસ, અમદાવાદ-**15) (www.jacpcldce.ac.in)** દ્વારા ડિગ્રી/ડિપ્લોમા, એન્જિનિયરિંગ/ફાર્મસી તથા **Centralised Medical Admission Committee, GMERS, Civil Hospital Campus, Gandhinagar (www.medadmgujarat.org)** દ્વારા **MBBS/BDS/B.PHYSIO/BAMS/BHMS/Nursing/Occupational/Optomatry** જેવા ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં પ્રથમ વર્ષમાં પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. એન્જિનિયરિંગ વિદ્યાશાખાઓમાં પ્રવેશ માટે ઓનલાઈન પ્રવેશ ફોર્મ ભરવું પડે છે. મેડિકલ, પેરામેડિકલ વિદ્યાશાખાઓમાં પ્રવેશ માટે અલગથી **online** પ્રવેશ કાર્યવાહી કરવામાં આવે છે.

અન્ય અભ્યાસક્રમોમાં એડ્મિશન : ધો. 12 Science પછી ગુજરાતમાં ચાલતા અન્ય અભ્યાસક્રમોમાં એડ્મિશન આપવાનું કામ કરતી એડ્મિશન કમિટીઓની યાદી બનાવીએ : (1) ઍગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટીના અભ્યાસક્રમોમાં એડ્મિશન મેરિટ મુજબ છે અને યુનિવર્સિટીએ નીમેલ પ્રવેશ સમિતિ દ્વારા એડ્મિશન આપવામાં આવે છે. (2) જામનગરમાં આવેલ આયુર્વેદ યુનિવર્સિટીમાં બી.ફાર્મ.(આયુર્વેદ)નો કોર્સ ચાલે છે અને મેરિટ મુજબ પ્રવેશ મળે છે. (3) ગુજરાતમાં આવેલ સાયન્સ કૉલેજોમાં ચાલતા બી.એસસી.ના કોર્સમાં એડ્મિશન પણ મેરિટ મુજબ મળે છે. એનું ફૉર્મ ધો. 12 સાયન્સનું રિઝલ્ટ આવે પછી તરત જ ભરી દેવાનું હોય છે.

-: કયા કોર્સમાં એડ્મિશન લેવું ? :-

ધો. 12 સાયન્સ પછી એન્જિનિયરિંગના ડિગ્રી કોર્સમાં એડ્મિશન લેતી વખતે બે પ્રશ્નો મનમાં ઉદ્ભવે છે : (1) કયા કોર્સમાં એડ્મિશન લેવું ? (2) કઈ કૉલેજમાં એડ્મિશન લેવું ?

Graduate Level Courses After Class 12 Science Students General Stream
B.Sc
M.Sc
Ph.D
BS-MS Dual Degree in Science at IISER (Indian Inst of Science Edu & Research)
Bachelor of Fishery B.F Sc (4 Years)
Master of Fishery. M.F Sc (2 Years)
B.Sc in Nutrition
M.Sc in Nutrition
B.Stat (H) B.Math(H) 3 Years
M.Stat (H) M.Math(H) 2 Years
Ph.D
Post Doc
B.Sc (Agri) B.Sc(Hort) 3 Years
B.Sc (Agri) B.Sc (Hort) 2 Years
Ph.D
M.Tech
Ph.D
Post Doc
A.D.O Exam
Assistant Prof or Scientist of ICAR, BDT, DST, CSIR, IISC,DRDO,DAE
B.A LLB (5 Years)
LLM (2 years)
Ph.D
Judicial Exam
Bachelor in Hotel Managment 4 Years
Bachelor in Hotel Managment 4 Years
MBA
BCA 3 Years
MCA 2 Years
Ph.D
BBA 3 Years
MBA 2 Years
Ph.D
Assistant Professor
Career Path
www.careerpath.info

Graduation / Bachelor Degree (B.Sc) 3Years
GPSC/IAS/IPS /IRS/IES.etc
B.Ed
M.Ed
Master Degree (M.Sc)
Integrated Ph.D (M.sc + Ph.D)
B.Tech
• Chemical Engg.
• Ceramic Engg.
• Oil Technology
• Pharmaceuticals &Fine
• Chemical Technology
• Petrochemical Engg
• Polymer Sc& Technology
B.Tech
• Radio Physics & Electronics
• Information Tech.
• Optical & Opto Electronics
• Instrumentation
BE Leteral
Packing Technology
M.Tech
MBA
Ph.D
Assistant Professor
M.Tech
Ph.D
Asst.Prof.
Post Doctoral
MBA
Ph.D
Post Doctoral
M.Phill
Ph.D
Post Doctoral
B.Ed
M.Ed
Ph.D
Post Doctoral
M.Tech
Ph.D
Post Doctoral
M.Tech
Ph.D
Asst.Prof
Post Doc
Teacher (Secondary Education)
Asst.Prof.
Ph.D
Career Path
www.careerpath.info

Graduation Level Courses after Class 12 Science Students
Engineering
Polytechnic Diploma
AMIE or B.Tech B.E
Post Diploma
Entrance Exam
Engineering
B.E
B.Tech
B.Arch
B.Pharm
Post Graduate
IIT Engg B.Tech
Master of Sc(MS)
Ph.D
Post Doctoral
Asst.Prof.
MBA
Ph.D
Asst.Prof.
M.Tech
Ph.D
Post Doctoral
Integrated M.Sc
• Maths
• Siatics
• Physics
• Metrology
• Chemistry
• Geography
• Geophysics
Ph.D
Asst.Prof.
Career Path
www.careerpath.info

CAREER CHART FOR SCIENCE

Group: PCM

- Engineering (BE/B.Tech)
- B.Arch
- Integrated MSc
- BCA
- B.Com
- Pilot Training
- Defence (Navy, Army, Airforce)
- BSc Degree
- BA
- Diploma Courses
- LLB
- Hotel Management
- Travel and Tourism
- Environmental Science
- Forestry
- Fashion/Designing Courses
- Mass Communication/ Journalism
- Visual Communication
- Fine Arts, Film, Television
- CA, CPT
- ICWA
- CS Program
- Education/Teaching
- BSW/MSW
- BBA/MBA
- Climate change and adaptation

Group: PCB

- MBBS
- BAMS
- BHMS (Homeopathy)
- BUMS (UNANI)
- BDS (Dental)
- BVSC/AH
- BNYS (Naturopathy/Yogic Science)
- BPT (Physiotherapy) Integrated MSc
- BSc Nursing
- Clinical Psychology
- BSc Diary Technology
- B. Pharm
- Pharm D
- B.O.T. (Occupational Therapy)
- Biotechnology
- BMLT
- General Nursing
- Home Science
- Food Technology
- Optometry
- Perfusion Technology
- Anesthesia Technology
- Cardio Vascular Technology

Group: PCBM

Can Applied for both courses of PCB & PCM

Competitive Exams

NEET, JEE Main, NATA, CLAT, AIPVT, KEAM, BITSAT, VITEEE, NDA, NCHMCET, IMUCET, Civil Service/ IFS

Career Path
www.careerpath.info

પસંદગીનો ક્રમ : ધો. 12 સાયન્સ પછી ગુજરાતમાં બી-ગ્રુપના વિદ્યાર્થીઓ માટે (1) M.B.B.S. - મેડિકલ, (2) B.D.S. - ડેન્ટલ, (3) B.Pharm. - બેચલર ઑફ ફાર્મસી, (4) B.A.M.S. - આયુર્વેદ, (5) B.P.T. - બેચલર ઑફ ફિઝિયોથેરાપી, (6) બી.એસસી. નર્સીંગ, (7) B.H.M.S. - હોમિયોપથી, (8) ઓક્યુપેશનલ થેરાપી, (9) ઓપ્ટોમેટ્રી.

એ-ગ્રુપના વિદ્યાર્થીઓ માટે (1) Civil - સિવિલ એન્જિનિયરીંગ, (2) Ele. - ઈલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગ, (3) Mech. - મિકેનિકલ એન્જિનિયરિંગ, (4) C.E. - કમ્પ્યૂટર એન્જિનિયરિંગ, (5) E.C. - ઈલેકટ્રોનિકસ ઍન્ડ કૉમ્યુનિકેશન એન્જિનિયરિંગ, (6) I.T. - ઈન્ફર્મેશન ટેક્નૉલોજી, (7) I.C. - ઈન્સ્ટુમેટેશન ઍન્ડ કન્ટ્રોલ એન્જિનિયરિંગ, (8) Che. - કેમિકલ એન્જિનિયરિંગ, (9) Env.- એન્વાયરમેન્ટલ એન્જિનિયરિંગ, (10) CEPTમાં ચાલતા કોર્સમાં ઈન્ટીરિયર ડિઝાઈન, આર્કિટેક્ચર અને બિલ્ડિંગ કન્સ્ટ્રકશનના કોર્સમાંથી કોઈ પણ કોર્સ.

આ ઉપરાંત અન્ય અભ્યાસક્રમો રસ-રુચિ પ્રમાણે તથા પરિવારના વ્યવસાય આધારે પણ પસંદ કરી શકાય છે. જેમકે, (1) વેટરનરી સાયન્સ ઍન્ડ ઍનિમલ હસબન્ડરી - પશુઓના ડૉક્ટરનો કોર્સ કે જે ઍગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટીમાં ચાલે છે. (2) આણંદમાં ચાલતો ડેરી ટેક્નૉલોજીનો ડિગ્રી કોર્સ (3) આયુર્વેદમાં બેચલર ઑફ ફાર્મસી (4) બાયોમેડિકલ એન્જિનિયરિંગ (5) ફુડ પ્રોસેસિંગ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજીમાં B.E. (6) કોઈ પણ બ્રાંચમાં ડિગ્રી એન્જિનિયરિંગ B.E.નો કોર્સ (7) B.Sc. ઍગ્રિકલ્ચરનો કોર્સ (8) ઍગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટીના અન્ય બેચલર ડિગ્રી કોર્સ (9) પ્રાયમરી ટીચર બનવા માટે PTCનો કોર્સ 12 સાયન્સ પછી કરવાનો (10) B.Sc. માઈક્રોબાયૉલોજી (11) B.Sc. બાયોટેક્નોલોજીનો ગુજરાતમાં ચાલતો કોર્સ (12) કોઈ પણ વિષય સાથે B.Sc.નો કોર્સ (13) સાયન્સમાં આગળ અભ્યાસ કરવો ન હોય તો અંગ્રેજી B.A. અથવા અન્ય કોઈ બેચલર ડિગ્રીમાં પ્રવેશ.

૪૦થી વધુ યુનિવર્સિટીઓને ગુજરાત વિધાનસભા દ્વારા ખાનગી-સ્વાયત્ત-યુનિવર્સિટીનો દરજ્જો આપવામાં આવેલ છે. આ યુનિવર્સિટીઓ ખાનગી હોવાથી ફીના ધોરણો ઊંચા હોય છે અને પ્રવેશ કામગીરી મોટાભાગે પોતાના નિયમો આધારે કરતી હોય છે. કોઈપણ યુનિવર્સિટી-કોલેજોમાં પ્રવેશ લેતાં પહેલાં તેની માન્યતા, કાર્યરત અધ્યાપકો સહિતની વિગતો સત્તાવાર વેબસાઈટ પર ચકાસી લેવી.

૭.૨ ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પછી ગુજરાત રાજ્યમાં ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમો

ધોરણ-૧૧-૧૨ સાયન્સમાં ગ્રુપ પસંદ કરતી વખતે વિદ્યાર્થીઓને ધોરણ-૧૨ પછી મળનારા કોર્સની જાણકારી મળે તે હેતુથી અહીં ગ્રુપવાઈઝ કોર્સની યાદી આપી છે.

એબી ગ્રુપમાં એક વિષય વધુ ભણવાનો રહે છે. તેની સામે એ ગ્રુપના તમામ અભ્યાસક્રમો તથા બી ગ્રુપના તમામ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવાના બંને વિકલ્પો ખુલ્લા રહે છે. એ ગ્રુપ પસંદ કરનાર મેડિકલની તક ગુમાવે છે અને બી ગ્રુપ પસંદ કરનાર વિદ્યાર્થી સંખ્યાબંધ કોર્સ ગુમાવે છે. આ સંજોગોમાં એબી ગ્રુપની પસંદગી વધુ યોગ્ય રહે છે.

ગ્રુપવાઈઝ કોર્સની યાદી

ગ્રુપ - એ
વિષય : મેથ્સ, ફિઝીક્સ અને કેમેસ્ટ્રી

No.	Name of Branch
1.	Civil Engineering
2.	Electrical Engineering
3.	Mechanical Engineering
4.	Computer Engineering
5.	Electronics & Communication Engineering
6.	Information and Communication Technology (ICT)
7.	Instrumentation & Control Engineering
8.	Chemical Engineering
9.	Environmental Engineering
10.	Petroleum Engineering (4 year B.Tech. Programme)
11.	Petroleum Engineering (5 year Dual Degree M.Tech. Programme)
12.	Computer Science & Engineering
13.	Aeronautical Engineering
14.	Information Technology
15.	Electronics
16.	Power Electronics
17.	Electrical & Electronics Engineering
18.	Bio-Medical & Instrumentation Engineering
19.	Bio-Medical Engineering
20.	Bio Technology
21.	Mechatronics
22.	Production Engineering
23.	Construction Technology & Management
24.	Industrial Engineering

25. Automobile Engineering
26. Plastic Technology
27. Metallurgy
28. Rubber Technology
29. Textile Engineering
30. Textile Processing
31. Textile Technology
32. Food Processing Technology
33. Irrigation & Water Management
34. Bachelor of Architecture
35. Interior Design
36. Master of Science in Information Technology (Integrated)
37. Master of Science in Computer Application (Integrated)
38. Bachelor of Business Administration
39. Master of Business Administration (Inte.)
40. Bachelor of Hotel Management
41. Bachelor of Computer Application
42. Fashion Technology (NIFT)
43. Dairy Technology
44. Bachelor of Building Construction
45. Marine Engineering
46. Mining Engineering
47. B.Sc. (PMC & PMS Group)
48. Bachelor of Pharmacy

ગ્રુપ - બી

વિષય : ફિઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને બાયોલોજી

No.	Name of Branch
1.	Bachelor of Medicine & Bachelor of Surgery
2.	Dental
3.	Physiotherapy
4.	Aurvedic
5.	Homeopathy
6.	Bachelor of Pharmacy
7.	Nursing
8.	Vaternity Science
9.	Agriculture
10.	Prosthetics & Orthotics
11.	Optomentry
12.	B.Sc. (PCB & PCZ & Microbiology Group)
13.	B.O.T.

ગ્રુપ - એબી

વિષય : મેથ્સ, ફિઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને બાયોલોજી

No.	Name of Branch
1.	એ ગ્રુપ દ્વારા મળતા તમામ અભ્યાસક્રમો
2.	બી ગ્રુપ દ્વારા મળતા તમામ અભ્યાસક્રમો
3.	Genetic Engineering
4.	Bio Informatics
5.	Food Technology
6.	Tourism Industries

-: ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પછીના અભ્યાસક્રમોમાં ફી કેટલી ? :-

ધોરણ-૧૧-૧૨ સાયન્સના બે વર્ષ સુધી પેટે પાટા બાંધીને પોતાના સંતાનોને ભણાવતા ગરીબ તથા મધ્યમ વર્ગના લોકો માટે ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પછી મળતાં અભ્યાસક્રમોમાં ઊંચી ફી ભરવી અતિ મુશ્કેલ હોય છે. ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પછી તમે જે લાઈનમાં આગળ વધવા માંગતા હો તે લાઈનમાં કુલ સીટની સંખ્યા કેટલી છે ? તેમાં સરકારી બેઠકોની સંખ્યા કેટલી ? પેમેન્ટ સીટ પર વાર્ષિક ફી કેટલી ચૂકવવી પડશે ? તે અંગેની શક્ય હોય ત્યાં સુધીની તમામ વિગતો નીચેના કોષ્ટકમાં આપેલ છે.

ક્રમ	અભ્યાસક્રમનું નામ	કુલ સીટ	સરકારી સીટની સંખ્યા	સેલ્ફ ફાયનાન્સ સીટની સંખ્યા	સેલ્ફ ફાયનાન્સ સીટની વાર્ષિક ફી
૧.	મેડિકલ (૪૧)	૭૨૦૦	૧૪૦૦	૫૮૦૦	૪.૫૦ લાખથી ૨૨.૦૦ લાખ
૨.	ડેન્ટલ (૧૩)	૧૨૫૫	૨૫૦	૧૦૦૫	૩.૦૦ લાખથી ૧૧.૦૦ લાખ
૩.	એન્જિનિયરીંગ (૧૪૧)	૮૦૯૯૫	૧૦૯૬૯	૭૦૦૨૬	૦.૬૫ લાખથી ૩.૨૫ લાખ
૪.	ફાર્મસી (૧૧૬)	૯૯૭૦	૩૮૦	૯૫૯૦	૦.૬૫ લાખથી ૩.૦૦ લાખ
૫.	આયુર્વેદ (૪૫)	૩૬૨૭	૪૩૪	૩૧૯૩	૨.૬૮ લાખથી ૪.૬૦ લાખ
૬.	હોમિયોપેથી (૪૯)	૪૬૧૭	૫૦૦	૪૧૧૭	૧.૦૦ લાખથી ૧.૭૫ લાખ
૭.	ફિઝીયોથેરાપી (૭૦)	૫૧૫૬	૪૭૧	૪૬૮૫	૦.૬૫ લાખથી ૨.૯૦ લાખ
૮.	નર્સિંગ (૨૯૪)	૧૫૬૪૫	૪૦૦	૧૫૨૪૫	૦.૬૫ લાખથી ૧.૬૫ લાખ
૯.	આર્કિટેક્ચર (૨૦)	૧૨૩૨	૧૦૦	૧૧૩૨	૦.૫૦ લાખથી ૩.૦૦ લાખ

તમે આ વર્ષે ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પાસ કર્યું ? ક્યાં ક્યાં ફોર્મ ભરવાના ?

-: રોજ જાહેરાતો વાંચવાની :-

પરિણામ આવે તે દિવસથી ગુજરાત સમાચાર, દિવ્ય ભાસ્કર, સંદેશ, નવગુજરાત સમય, ગુજરાત ટુડે, ગુજરાત મિત્ર, ફૂલછાબ, કચ્છમિત્ર, જયહિંદ, સૌરાષ્ટ્ર સમાચાર, અકિલા, આજકાલ જેવા અગ્રગણ્ય ગુજરાતી વર્તમાનપત્રો તેમજ અમદાવાદથી પ્રસિદ્ધ થતા ટાઈમ્સ ઑફ ઈન્ડિયા, ઈન્ડિયન એક્સપ્રેસ, અમદાવાદ મીરર જેવાં અંગ્રેજી વર્તમાનપત્રોમાં તથા રાજસ્થાનપત્રિકા હિન્દી વર્તમાનપત્રોમાં છપાયેલી જાહેરાતો વાંચવાનું શરૂ કરી દેવાનું. જો તમારા ઘેર એકાદ વર્તમાનપત્ર આવતું હોય તો બાકીનાં વર્તમાનપત્રો નજીકની લાઈબ્રેરીમાં જઈને વાંચવાના અને તમારે ઉપયોગી જાહેરાતોની નોંધ કરી આગળ વધવું.

-: કયાં કયાં ફૉર્મ ભરવાના ? :-

(1) **મેડિકલ/એન્જિનિયરિંગ :** ગુજરાતમાં આવેલ તમામ મેડિકલ, આયુર્વેદિક, હોમિયોપથી ફિઝિયોથેરાપી/બી.એસસી./ નર્સિંગ/ઓક્યુપેશનલ/ઓપ્ટોમેટ્રી કૉલેજો માટે તથા એન્જિનિયરિંગ, ફાર્મસી માટે online ફૉર્મ એમ ત્રણ ફૉર્મ અલગથી ભરવાના હોય છે. ઓનલાઈન ફોર્મ ચોકસાઈથી ભર્યા બાદ તેની પ્રિન્ટ નજીકના નિયત કરેલ હેલ્પ સેન્ટર પર જમા કરાવવાના રહેશે. ઈજનેરી-ફાર્મસીની મૅનેજમેન્ટ ક્વોટાની બેઠકો માટે અલગ અલગ ફોર્મ ભરવાના થશે. નિયમો ચકાસીને મૅનેજમેન્ટમાં ક્વોટામાં ફોર્મ ભરવા.

(2) **આર્કિટેક્ચર એન્જિનિયરિંગ :** આર્કિટેક્ચર એન્જિનિયર બનવા માટે એક જ ફૉર્મ ભરવાનું. ગુજરાતમાં અમદાવાદ, વડોદરા, વલ્લભવિદ્યાનગર અને સુરત સહિત અનેક સંસ્થાઓમાં આર્કિટેક્ચર એન્જિનિયરિંગનો કોર્સ ચાલે છે. કેન્દ્રીય પ્રવેશ સમિતિ, એલ.ડી. એન્જિનિયરિંગ કૉલેજ કેમ્પસ, અમદાવાદ ખાતે પ્રવેશ કાર્યવાહી ઓનલાઈન થાય છે. કુલ 800 માર્ક્સમાંથી 400 કે તેથી વધુ માર્ક્સ હોય તો ફૉર્મ ભરી શકાય. આ માટે NATA પ્રવેશપરીક્ષા આપવી જરૂરી છે.

(3) **એફ.વાય.બી.એસસી., MBA અને M.Sc.નું ફૉર્મ :** અમદાવાદમાં ગુજરાત યુનિવર્સિટી તથા પાટણમાં ઉત્તર ગુજરાત યુનિ. દ્વારા ધોરણ 12 સાયન્સ અને કૉમર્સના સ્ટુડન્ટ માટે પાંચ વર્ષનો ઈન્ટિગ્રેટેડ MBA/M.Sc. (I.T.) નો કોર્સ ચાલે છે. ઈન્ફર્મેશન ટેક્નૉલોજી અને કમ્પ્યૂટર એપ્લિકેશન્સમાં M.Sc.ના કોર્સનું ફૉર્મ પણ મળશે. ગુજરાતમાં સરકારી ૧૫ યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ માટે કોમન એડમીશન સર્વિસ પોર્ટલ (જીકાસ) પર રજીસ્ટ્રેશન કરાવવાનું રહેશે અને ત્યારબાદ જે-તે યુનિવર્સિટીમાં મેરીટના આધારે પસંદગી મુજબ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશની તક મળશે.

(4) **ઍગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટીના કોર્સ :** બેચલર ઑફ વેટરનરી સાયન્સ ઍન્ડ ઍનિમલ હસબન્ડરી (પશુઓ માટેના ડૉકટર), બી.એસસી. એગ્રિકલ્ચર, બેચલર ઑફ એગ્રો એન્જિનિયરિંગ, બી.એસસી. હોર્ટિકલ્ચર, ફોરેસ્ટ્રી, ફિશરીઝ વગેરે તમામ બેચલર ડિગ્રી કોર્સમાં એડ્મિશન માટે અલગ અલગ ફૉર્મ ભરવાના હોય છે.

(5) **ડેરી ટેક્નોલોજી :** એપ્લિકેશન ફોર્મ ડેરી સાયન્સ કૉલેજ, આણંદમાંથી અથવા સરદાર કૃષિનગર દાંતીવાડા ઍગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટીમાંથી અથવા જૂનાગઢ, નવસારીની ઍગ્રિકલ્ચર કૉલેજમાંથી મળે છે. આ માટે પ્રવેશપરીક્ષા લેવામાં આવે છે.

(6) **નર્સિંગનો કોર્સ :** ધોરણ 12 સાયન્સ પ્રવાહ પછી જિલ્લાવાર નર્સિંગ અને મિડવાઈફરીનો કોર્સ છે અને તેનાં ફૉર્મ દરેક જિલ્લાની સિવિલ હૉસ્પિટલમાંથી મળે છે.

(7) **કન્સ્ટ્રકશન ટેક્નોલોજી અને ઈન્ટીરિયર ડિઝાઈન :** 12 સાયન્સ પછી અમદાવાદમાં (1) સ્કૂલ ઑફ બિલ્ડિંગ સાયન્સ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજીમાં કન્સ્ટ્રકશન ટેક્નૉલોજી કોર્સ તેમજ (2) સ્કૂલ ઑફ ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈનમાં ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈનનો કોર્સ ચાલે છે. સેન્ટર ફોર એન્વાયરમેન્ટ ઍન્ડ પ્લાનિંગ ટેક્નોલોજી (સેપ્ટ) કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ કૅમ્પસ, ગુજરાત યુનિવર્સિટી સામે આવેલ સંસ્થાઓમાંથી પ્રવેશ ફૉર્મ મળે છે.

(8) **ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના કોર્સ :** અમદાવાદમાં આવેલ ગાંધીજીનાં આદર્શ મૂલ્યો આધારિત ગૂજરાત વિદ્યાપીઠમાં બી.એસસી. સમકક્ષ બેચલર ડિગ્રી કોર્સ ચાલે છે. વિદ્યાપીઠના કોર્સ સરકારમાન્ય ડિગ્રી સમકક્ષના કોર્સ છે. વધુ વિગતો માટે ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, આશ્રમ રોડ, ઈન્કમટેક્સ ચાર રસ્તા પાસે, અમદાવાદ. ઑફિસમાં રૂબરૂ જઈને માહિતી મેળવવી.

(9) **બિરલા ઈન્સ્ટિટ્યૂટનું ફૉર્મ :** રાજસ્થાનમાં પિલાનીમાં બિરલા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી ઍન્ડ સાયન્સ (BITS) ખાતે એન્જિનિયરિંગના ડિગ્રી કોર્સ ચાલે છે. BITSમાં એડ્મિશન મળે તો તરત જ સ્વીકારી લેવું. BITSની જાહેરાત આવે ત્યારે ફૉર્મ ભરી દેવું. BITSAT (પ્રવેશ પરીક્ષા)ના આધાર પર પ્રવેશ મળે છે. **www.bitspilani.ac.in**

(11) **ઈન્ડીયન સ્ટેટેસ્ટીકલ ઈન્સ્ટીટ્યુટમાં પ્રવેશ** વેબસાઈટ : **www.isid.ac.in**

(12) **નેશનલ સ્કુલ ઓફ ડ્રામા-એનએસડી(NSD)માં પ્રવેશ** વેબસાઈટ : **www.nsd.gov.in**

મેડીકલ, ડેન્ટલ, આયુર્વેદ, હોમિયોપેથી, ઓક્યુપેશનલ થેરાપીમાં વર્ષ ૨૦૨૬-૨૦૨૭ની પ્રવેશ પ્રક્રિયા **NEET** આધારિત કરવામાં આવશે. જ્યારે ફીઝીયોથેરાપી, નર્સિંગ સહિતના અભ્યાસક્રમો માટે ધોરણ-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહના માર્ક આધારિત પ્રવેશ પ્રક્રિયા હાથ ધરાશે. વાલીઓ-વિદ્યાર્થીઓ **NEET** આધારિત પ્રવેશ પ્રક્રિયાના કારણે માનસિક તાણ અનુભવે છે. ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રવેશ પ્રક્રિયા સરળ, ઝડપી અને પારદર્શક રીતે થાય તે માટે રાજ્ય સરકાર ગંભીર બને તે અત્યંત જરૂરી છે. **NEET**ની પરીક્ષાનું પેપર લીક થવાથી પરીક્ષા રદ્દ કરવાની ફરજ પડી, જેના કારણે ૨૨ લાખ કરતાં વધુ વિદ્યાર્થીઓ અને ગુજરાતના ૮૫ હજાર વિદ્યાર્થીઓ હતાશાની ગર્તામાં ધકેલાયા. આ વિદ્યાર્થીઓઓ પુનઃ પરીક્ષા આપવી પડશે.

૭.૩ ઈજનેરી અને ફાર્મસી અભ્યાસક્રમોમાં ઓનલાઈન એડમિશન (વર્ષ ૨૦૨૬) માટે નીચેની વિગતો ખાસ ધ્યાને લેવી.

એડમિશન કમિટી ફોર પ્રોફેશનલ કોર્સિસ (ગુજરાત સરકાર)
એલ.ડી.કોલેજ ઑફ ઍન્જિનિયરીંગ કૅમ્પસ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૧૫. ફોન : (૦૭૯) ૨૬૩૦૦૩૬૦
હેલ્પલાઈન : (૦૭૯) ૨૬૫૬૬૦૦૦. વેબસાઈટ : www.gujacpc.admissions.nic.in

ગુજરાતની તમામ એન્જિનિયરીંગ કોલેજોના એડમિશન ACPC (The Admission Committee for Professional Courses - **www.jacpcldce.ac.in**) દ્વારા કોમન મેરીટ લિસ્ટ બનાવીને **www.gujacpc.gujarat.gov.in** પર ઓનલાઈન કરવામાં આવે છે. ઓનલાઈન એડમિશન હોવાથી અને બધી માહિતી સમયસર એડમિશન કમિટીની વેબસાઈટ પર અપડેટ થતી હોવાથી કોઈપણ વિદ્યાર્થી કોલેજ કે બ્રાન્ચના એડમિશનની માહિતી મેળવી શકે છે.

શૈક્ષણિક લાયકાત :

ધોરણ-૧૨(વિજ્ઞાન પ્રવાહ)ની પરીક્ષા PCM વિષયો સાથે પાસ કરેલી હોવી જોઈએ. Physics અને Maths તથા Chemistry/Biology/Computer વિષયોમાં થિયરી અથવા થિયરી + પ્રેક્ટીકલ સાથે ઓછામાં ઓછા ૪૫% (Open કેટેગરી) અને ૪૦% (SC/ST/SEBC કેટેગરી) માર્ક્સ મેળવેલ હોવા જોઈએ.

ગુજસેટ-૨૦૨૧ની પરીક્ષા આપેલ હોવી જોઈએ.

મેરીટ યાદી બનાવવાની પદ્ધતિ : મેરીટ માર્ક = Board PCM Percentage 0.60 + GUJCET Percentage 0.40

તમામ બોર્ડ (GSEB, CBSE, NIOS, ICSE વગેરે) વચ્ચે એક કોમન મેરીટ લિસ્ટ બનાવવામાં આવશે.

રજીસ્ટ્રેશન સાથે જોડવાના ડોક્યુમેન્ટ્સ :

તમામ વિદ્યાર્થીઓએ SSC માર્કશીટ, HSC માર્કશીટ, GUJCET માર્કશીટ, સ્કુલ લીવીંગ સર્ટીફીકેટ જોડવું જરૂરી છે. TFWS માટે વિદ્યાર્થીઓએ ટીડીઓ, ડીડીઓ, મામલતદાર, કલેક્ટર, જનસેવા કેન્દ્ર પરથી કઢાવેલ કુટુંબની રૂા. ૬ લાખથી ઓછી આવકનો દાખલો જોડવો જરૂરી છે. SC/ST માટે ટીડીઓ, ડીડીઓ, મામલતદાર, કલેક્ટર, જનસેવા કેન્દ્ર પરથી કઢાવેલ જાતિનો માન્ય દાખલો જોડવો જરૂરી છે. SEBC માટે ટીડીઓ, ડીડીઓ, મામલતદાર, કલેક્ટર, જનસેવા કેન્દ્ર પરથી કઢાવેલ જાતિનો માન્ય દાખલો અને પરિશિષ્ટ-૪ મુજબ નોન-ક્રિમીલીયર સર્ટીફીકેટ જોડવું જરૂરી છે. ફીઝીકલ હેન્ડીકેપ વિદ્યાર્થીઓએ જિલ્લાના સિવિલ સર્જન દ્વારા નિયત ફોર્મેટ પ્રમાણે અપાયેલ શારીરિક વિકલાંગતા અંગેનું પ્રમાણપત્ર (પરિશિષ્ટ-ડી(૧) મુજબ) જોડવું જરૂરી છે.

ધોરણ-૧૨ના પરિણામ પછી તરત જ મુખ્ય છાપાઓમાં એડમિશન કમિટીની જાહેરાત આવશે ત્યારે બેંકમાંથી પીન અને ઈન્ફર્મેશન બુકલેટ લેવાના રહેશે. આ પીન ખોવાઈ જશે તો લેવા માટે એડમિશન કમિટી, અમદાવાદ જવું પડશે માટે સાચવીને રાખવો ખૂબ જરૂરી છે. આ પીન કોઈ સાથે શેર ન કરવો હિતાવહ છે.

નિયત સમયમર્યાદામાં www.gujacpc.nic.in પર ઓનલાઈન રજીસ્ટ્રેશન કરવાનું રહેશે. આ રજીસ્ટ્રેશનની પ્રિન્ટ સાચવી રાખવી જરૂરી છે.

હેલ્પ સેન્ટર એ પ્રવેશ સમિતિ દ્વારા સમગ્ર રાજ્યમાં વિવિધ સંસ્થાઓ ખાતે નિયત કરેલ કેન્દ્રો છે જે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશને

લગતી કાર્યવાહીમાં મદદ કરે છે. જે વિદ્યાર્થીઓ કોઈપણ પ્રકારના અનામત કે TFWSનો લાભ લેવા માંગતા નથી તેમણે હેલ્પ સેન્ટર ખાતે જવાની જરૂર નથી. બાકીના બધા વિદ્યાર્થીઓએ ડોક્યુમેન્ટ્સની સેલ્ફ એટેસ્ટેડ ફોટોકોપી નિયત સમયમર્યાદામાં હેલ્પ સેન્ટર ખાતે જમા કરાવવાની રહેશે.

એડમિશન રાઉન્ડ્સ :

એડમિશનના મુખ્યત્વે ચાર રાઉન્ડ હોય છે, જે નીચે મુજબ છે :

૧. મોક રાઉન્ડ (પ્રેક્ટીસ રાઉન્ડ) : આ રાઉન્ડ એ બેઠક પસંદગી તેમજ બેઠકોની ફાળવણીની પ્રક્રિયા સમજવા માટેનો પ્રેક્ટીસ રાઉન્ડ છે. આ રાઉન્ડથી વિદ્યાર્થી અને વાલીઓને આ વર્ષનો ટ્રેન્ડ શું છે ? અંદાજીત કઈ કોલેજમાં કેટલા મેરીટ નંબર પર એડમિશન અટકે છે ? ચોઈસ ફીલીંગ કઈ રીતે કરવી ? વગેરે બાબતોનો ખ્યાલ આવે છે. આ રાઉન્ડનું એડમિશન માન્ય ગણાતું નથી.

૨. એક્ચ્યુઅલ એડમિશન રાઉન્ડ (રાઉન્ડ-૧) : આ ખૂબ જ અગત્યનો રાઉન્ડ છે. આ રાઉન્ડમાં મળેલ એડમિશન કન્ફર્મ કરાવી શકાય છે. મોટાભાગની TFWS બેઠકો આ રાઉન્ડમાં જ ભરાઈ જાય છે જેથી બહુ ચોકસાઈપૂર્વક આ રાઉન્ડમાં ચોઈસ ભરવી. રાઉન્ડ-૧ના એલોટમેન્ટ પછી પ્રવેશ કન્ફર્મ કરાવવા માટે નિયત સમયમર્યાદામાં નક્કી કરેલ રકમ બેંકમાં ભરવાની હોય છે. જો આ રકમ બેંકમાં ભરવામાં નહીં આવે તો પ્રવેશ રદ્દ થઈ જશે અને પછીના રાઉન્ડમાં આ બેઠક પર તમને પ્રવેશ મળશે નહીં. રાઉન્ડ-૧નું એડમિશન કન્ફર્મ કરો કે ન કરો રાઉન્ડ-૨માં ભાગ લઈ શકો છો.

૩. રીશફલીંગ રાઉન્ડ (રાઉન્ડ-૨) : આ ઓનલાઈન પ્રવેશ પ્રક્રિયાનો છેલ્લો રાઉન્ડ છે. રાઉન્ડ-૧ના એલોટમેન્ટમાં ખાલી રહેલી બેઠકો અને બેંકમાં પૈસા ન જમા કરાવવાના કારણે ખાલી પડતી બેઠકોના એડમિશન આ રાઉન્ડમાં થાય છે. રાઉન્ડ-૨માં એટલી જ ચોઈસ ભરવી કે જેમાં એડમિશન મળે તો ચોક્કસ લેવું જ હોય; બાકીની બધી ચોઈસ ડીલીટ કરી નાંખવી. જો તમને રાઉન્ડ-૨માં બેઠક ફાળવવામાં આવશે તો રાઉન્ડ-૧નો પ્રવેશ આપમેળે રદ્દ થઈ જશે અને ફરજિયાતપણે તમારે રાઉન્ડ-૨માં ફાળવવામાં આવેલી બેઠક પર જ એડમિશન લેવું પડશે. જો રાઉન્ડ-૨માં તમે ભરેલી ચોઈસમાં એડમિશન ન મળે તો રાઉન્ડ-૧નું કન્ફર્મ કરાવેલ એડમિશન ચાલુ રહેશે.

૪. ઓફલાઈન રાઉન્ડ કે MQ / VQ Spot Round : રીશફલીંગ રાઉન્ડ પછી સમય સંજોગો અનુસાર એડમિશન કમિટી નિર્ણય લઈને ઓફલાઈન સ્પોટ રાઉન્ડનું આયોજન કરે છે અથવા જે-તે કોલેજને મેરીટ મુજબ બેઠકો ભરવાની સત્તા આપે છે. જો ઓફલાઈન રાઉન્ડ થાય તો રૂબરૂ એડમિશન કમિટી, અમદાવાદ ખાતે જવાનું હોય છે. જો કોલેજોને સત્તા આપવામાં આવે તો જે કોલેજમાં એડમિશન લેવું હોય ત્યાં રૂબરૂ અરજી કરવાની રહેશે અને મેરીટ મુજબ એડમિશન ફાળવવામાં આવશે.

VQ Admission : બધા રાઉન્ડ પૂરા થઈ જાય પછી ખાલી રહેલી બેઠકો પરના એડમિશન માટે રૂબરૂ જે-તે કોલેજનો સંપર્ક કરવાનો રહેશે.

MQ / NRI Admission : SFI કોલેજમાં ૨૫% બેઠકો MQ / NRI એડમિશન માટે ફાળવવામાં આવે છે. આ બેઠકો પરના એડમિશન માટે જે-તે કોલેજનો રૂબરૂ સંપર્ક કરવાનો રહેશે.

જ્યાં સુધી એડમિશન કમિટી દ્વારા ઓનલાઈન પ્રવેશ પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયાની જાહેરાત સત્તાવાર રીતે કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વિદ્યાર્થીએ કોઈપણ પ્રકારની ફી કોલેજ ખાતે ભરવાની રહેશે નહીં. એડમિશન કમિટી કોલેજ ખાતે હાજર થવાની છેલ્લી તારીખ જાહેર કરશે, જે વિદ્યાર્થી તે સમય સુધીમાં કોલેજ ખાતે હાજર નહીં થાય તેનું એડમિશન રદ્દ થવાને પાત્ર છે.

એડમિશન કેન્સલેશન અથવા ફી રીફન્ડ : ઓનલાઈન એડમિશન કેન્સલ કરવાની છેલ્લી તારીખ સુધીમાં જો વિદ્યાર્થી એડમિશન કેન્સલ કરાવશે તો એડમિશન પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા બાદ બેંકમાં જમા કરાવેલ ફી વિદ્યાર્થીને પરત કરવામાં આવશે. એડમિશન કેન્સલેશનની છેલ્લી તારીફ પછી એડમિશન કેન્સલ કરાવનારને ભરેલ ફીનું રીફંડ જે-તે સમયના પ્રવર્તમાન નિયમ મુજબ રહેશે. આવા કિસ્સાઓમાં ખાલી પડેલ બેઠક અન્ય વિદ્યાર્થી દ્વારા ભરાશે તો તેવા જ સંજોગોમાં ભરેલ ફી રીફંડ મળવાને પાત્ર રહેશે અન્યથા એક સેમેસ્ટરની ફી ભરવાની રહેશે. વેકન્ટ રાઉન્ડ પૂર્ણ થયા બાદ એડમિશન કેન્સલ કરાવનાર વિદ્યાર્થીએ એક સેમેસ્ટરની ફી ભરવાની રહેશે.

ઓરીજનલ ડોક્યુમેન્ટ હેલ્પ સેન્ટર કે કોલેજ ખાતે જમા કરાવવાના હોતા નથી, સેલ્ફ એટેસ્ટેડ ફોટોકોપી જ જમા કરાવવાની હોય છે. પૂરતું હોમવર્ક કરીને કાગળ પર ચોઈસની યાદી બનાવવી. ત્યારબાદ જ ઓનલાઈન ચોઈસ ફીલીંગ કરવી. ફીલ કરેલ ચોઈસની પ્રિન્ટ કાઢી લેવી. આલ્ફાબેટીક ક્રમને બદલે તમારે જે ક્રમમાં એડમિશન લેવું હોય તે ક્રમમાં ચોઈસ ભરવી. TFWS અને Non-TFWSની ચોઈસ અલગથી ભરવી. જે બેઠક ઉપર એડમિશન મળે તેમ જ ન હોય તે ચોઈસ ભરવાનો મતલબ નથી. રીઆલીસ્ટીક ચોઈસ ભરવાથી તમે ચોઈસની યાદીને બહુ સારી રીતે મેનેજ કરી શકશો. બહુ ઓછી ચોઈસ પણ ન ભરવી અને બહુ વધારે પણ ન ભરવી.

કોલેજની પસંદગી કેવી રીતે કરશો ?

કોલેજ એ વિદ્યાર્થીના પ્રોફેશનલ જીવનનું પ્રથમ પગથિયું છે. જ્યાં તેની કારકિર્દીનું ગણતર, ભણતર અને ઘડતર થાય છે. જો કોલેજના ચાર વર્ષનો સાચી રીતે શૈક્ષણિક હેતુસર ઉપયોગ કરવામાં આવે તો કારકિર્દીમાં ઝડપથી સફળતા મળે છે.

વિદ્યાર્થીએ કોલેજ ફાઈનલ કરતાં પહેલાં ઘણી બધી બાબતો તપાસવી પડે છે. કોલેજ પસંદગીની વાત આવે ત્યારે મનમાં ઘણાં પ્રશ્નો ઉદ્‌ભવે છે. સરકારી કોલેજ પસંદ કરવી કે ખાનગી કોલેજ પસંદ કરવી ? હોમટાઉનની કોલેજ કે મેટ્રો સીટીની કોલેજ ? શૈક્ષણિક વાતાવરણ કે કોસ્મોપોલીટન કલ્ચર ? ડીસીપ્લીન્ડ એન્વાયરમેન્ટ કે લીબરલ એન્વાયરમેન્ટ ? વગેરે પ્રશ્નો મનમાં ઉદ્‌ભવે છે. સૌથી વધારે મૂંઝવતો પ્રશ્ન છે કે આ બાબતોની સાચી અને સચોટ માહિતી ક્યાંથી અને કેવી રીતે મેળવવી ? વિદ્યાર્થી માટે કુટુંબની આર્થિક પરિસ્થિતિ, હોમટાઉનમાં જ રહેવું છે કે બહારગામ હોસ્ટેલમાં વગેરે બાબતોને ધ્યાનમાં રાખી સારી કોલેજ પસંદ કરવી એ મૂંઝવણભર્યું કામ છે. જો વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી બધી બાબતોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે તો આ કાર્ય સરળ બની જાય છે.

કોલેજની પસંદગી મુખ્યત્વે ત્રણ પ્રકારે કરી શકાય છે :

(૧) કોલેજની ઓફીશીયલ વેબસાઈટ પરથી : કોલેજની વેબસાઈટ પર મહત્ત્વની તમામ માહિતી મળશે જેવી કે ફેકલ્ટી, ઈન્ફ્રાસ્ટ્રકચરલ, પ્લેસમેન્ટ (વિદ્યાર્થી અને કંપનીના નામ સાથે), ફી સ્ટ્રકચર, સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ એક્ટીવીટી વગેરે.

ફેકલ્ટી : સારું શિક્ષણ મેળવવા માટે વેલ-ક્વોલીફાઈડ અને અનુભવી શિક્ષકોની ટીમ હોવી જરૂરી છે. પ્રોફેસરોની સંખ્યા, તેમના ક્વોલીફીકેશન, ટીચીંગની સાથે-સાથે ઈન્ડસ્ટ્રીયલ અનુભવ વગેરે બાબતોની માહિતી મેળવવી જોઈએ.

ઈન્ફ્રાસ્ટ્રકચર : કોલેજનું ઈન્ફ્રાસ્ટ્રકચર કેવું છે તે ફોટો ગેલેરી અથવા ડીપાર્ટમેન્ટના પેજીસમાંથી જાણી શકાય છે. વિવિધ લેબોરેટરી, લાયબ્રેરી, વર્કશોપ, કોમ્પ્યુટર લેબ, ક્લાસરૂમ વગેરેની માહિતી મેળવવી જોઈએ.

ઈ-મટીરીયલ : બુક્સ ઉપરાંત વિદ્યાર્થીને મદદરૂપ થઈ શકે તેવા મટીરીયલ્સ જેવા કે વીડીયો લેક્ચર્સ, લેકચર નોટ્સ, પ્રેઝન્ટેશન્સ વગેરે ઉપલબ્ધ છે કે નહીં તેની માહિતી મેળવવી જોઈએ.

પ્લેસમેન્ટ : કોલેજ દ્વારા પ્લેસ્ડ વિદ્યાર્થીની સંપૂર્ણ માહિતી જેમ કે વિદ્યાર્થીના નામ, કંપનીના નામ, પગાર, જોબ પ્રોફાઈલ વગેરેની માહિતી મેળવવી. ટ્રેઈનીંગ એન્ડ પ્લેસમેન્ટ ઓફિસર પાસેથી વધારે માહિતી મેળવી શકાય.

ફી સ્ટ્રકચર : ટ્યુશન ફી તથા અન્ય ફીની માહિતી વેબસાઈટ પર આપેલ હોવી જોઈએ. કોલેજ વેબસાઈટની સાથે ફી કમિટીની વેબસાઈટની પણ વિઝીટ કરવી જોઈએ.

સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ એક્ટીવીટી : આજના સ્પર્ધાત્મક યુગમાં ટકી રહેવા માટે સ્કીલ મેળવવી જરૂરી છે. કોલેજ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને ઈન્ડસ્ટ્રીઝ રેડી બનાવવા માટે કઈ અને કેવા પ્રકારની ટેકનીકલ એક્ટીવીટી કરાવવામાં આવે છે તેની માહિતી મેળવવી જોઈએ.

(૨) એન્જિનિયરીંગ એડમીશન એપ્લીકેશન પરથી : આ એપ્લીકેશનમાં અગત્યની માહિતીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

બેઝીક માહિતી : એડ્રેસ, ફોન નંબર, વેબસાઈટ, ફી કમિટી દ્વારા માન્ય કરાયેલ ફી, યુનિવર્સિટી એફીલીએશન, બેઠકોની સંખ્યા, ભરાયેલ બેઠકોની સંખ્યા, ગયા વર્ષના કટ-ઓફ વગેરેની માહિતી મેળવી શકાશે.

જીટીયુ રીઝલ્ટ : જીટીયુનો રીઝલ્ટ રેન્ક ટીચીંગ ક્વોલીટી અને વિદ્યાર્થીની વ્યક્તિગત દેખભાળનું પરિણામ છે. રીઝલ્ટ રેન્કને એડમિશન રેન્ક સાથે સરખાવવાથી વધારે આઈડીયા આવશે.

ઈનટેક : કોલેજની કુલ બેઠકો અને બ્રાન્ચ દીઠ બેઠકોની સંખ્યા ક્વોલીટી એજ્યુકેશનમાં મહત્ત્વનો ભાગ ભજવે છે.

વેકેન્ટ સીટ : ૨૦૧૭માં ઘણી કોલેજોમાં કુલ એડમિશનની સંખ્યા બેઠકોની સંખ્યાના ૩૦% કરતાં પણ ઓછી હતી. કોલેજમાં કેટલી બેઠકો ભરાઈ છે એની માહિતી પણ કોલેજ પસંદ કરવા માટે અગત્યનું પરિબળ છે.

(૩) કોલેજની જાતે મુલાકાત લઈને : ઉપરોક્ત પદ્ધતિથી કોલેજ પસંદ કર્યા બાદ કોલેજની રૂબરૂ મુલાકાત લેવી જોઈએ. કોઈપણ કોલેજ કે કેમ્પસમાં પગ મુકતાં જ તે કોલેજ આપણને અનુકૂળ છે કે નહીં તેનો આઈડીયા આવી જશે.

એન્વાયરમેન્ટ : શિસ્તબદ્ધ શૈક્ષણિક વાતાવરણ એ સારા અભ્યાસ માટેની પ્રથમ જરૂરિયાત છે. કેમ્પસનું વાતાવરણ શાંત, સ્વચ્છ અને હેલ્ધી કોમ્પીટીટીવ હોય તો વિદ્યાર્થીને ભણવાની મજા આવે છે.

હોસ્ટેલ અને ટ્રાન્સપોર્ટેશન : જો હોસ્ટેલની સુવિધા હોય તો તેની રૂબરૂ મુલાકાત લઈને નિરીક્ષણ કરવું. જો કોલેજ દ્વારા ટ્રાન્સપોર્ટેશનની સુવિધા ઉપલબ્ધ હોય તો તમારા ઘરની નજીકના પીકઅપ પોઈન્ટની માહિતી મેળવવી જરૂરી છે.

ઈન્ફ્રાસ્ટ્રકચર : જે બ્રાન્ચમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતા હો તેની લેબોરેટરી, લાયબ્રેરી, ક્લાસરૂમ, કોમ્પ્યુટર સેન્ટર, કેન્ટીન વગેરેની મુલાકાત લેવી જોઈએ.

કોલેજ ટાઈમીંગ : કોલેજનો સમય અનુકૂળ હોવો જોઈએ, જેથી વિદ્યાર્થીના કિંમતી કલાકો વેડફાય નહીં અને વિદ્યાર્થી અન્ય કારકિર્દી ઘડતરની પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લઈ શકે.

જો કોઈ વિદ્યાર્થીને પૂછીને કોલેજની પસંદગી કરતા હો તો ૧૦-૧૫ વર્ષ પહેલાં ભણી ગયેલ વિદ્યાર્થીઓ કરતાં હાલમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો મત જાણવો ખૂબ જ જરૂરી છે, કારણ કે તેઓ કોલેજની અત્યારની વાસ્તવિક પરિસ્થિતિથી વાકેફ હોય છે અને કોલેજ વિશેની સાચી માહિતી જાણી શકાય. ઈજનેરી, મેડીકલ સહિતની પ્રવેશ સમિતિની સત્તાવાર વેબસાઈટની ચકાસણી કરીને જ પ્રવેશ લેવો.

૭.૪ એન્જિનિયરીંગ શું છે ?

કોઈપણ મશીન, સ્ટ્રકચર કે સિસ્ટમની ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ અને ઓપરેશન કરવા માટે વૈજ્ઞાનિક જ્ઞાન અને મેથેમેટીકલ પદ્ધતિનો ઉપયોગ એટલે એન્જિનિયરીંગ.

સરળ ભાષામાં કહીએ તો ગણિત અને વિજ્ઞાનની મદદથી જટીલ પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરી આપણી રોજબરોજની જિંદગીને સરળ બનાવવી એટલે એન્જિનિયરીંગ.

આપણી રોજબરોજની જિંદગીની ભૌતિક સુખ, સુવિધા, સગવડો એન્જિનિયરીંગને આભારી છે. કુદરતના નિયમોને શોધવાનું કામ વૈજ્ઞાનિકો કરે છે પણ એ નિયમોની મદદથી જીવનપયોગી સાધનો બનાવવાનું કામ એન્જિનિયરોનું છે. જેમ કે, એકવાર વીજળીની શોધ થઈ એટલે તેના પરથી ઈલેકટ્રીકલ ઈક્વીપમેન્ટ્સ જેવા કે લેમ્પ, પંખો, ફ્રીજ, એસી, વોશીંગ મશીન, કોમ્પ્યુટર, ટેલિવિઝન, મોબાઈલ, વોટર ફિલ્ટર વગેરેનું નિર્માણ એન્જિનિયરોએ કર્યું છે. કોઈપણ એક કુદરતી નિયમ પરથી એન્જિનિયરો અગણિત વસ્તુઓ બનાવી શકે છે. એન્જિનિયરો ટેકનોલોજીને એટલી બધી ઝડપે વિકસાવી રહ્યા છે કે દિન-પ્રતિદિન નવા સંશોધનો થઈ રહ્યા છે. છેલ્લાં થોડાં વર્ષોમાં આપણાં ઘરમાંથી સીઆરટી ટીવીનું સ્થાન પ્લાઝમા/એલસીડી ટીવીએ લીધું હતું અન અત્યારે એલઈડી ટીવી લઈ રહ્યા છે. એ જ રીતે સાદી ટ્યુબલાઈટમાંથી સીએફએલ અને તેમાંથી એલઈડીમાં પરિવર્તન થઈ રહ્યું છે. આંખના પલકારામાં ટેકનોલોજી બદલાઈ જાય છે.

બ્રાન્ચ શું છે ?

સરળ ભાષામાં કહીએ તો બ્રાન્ચ એટલે કામનો પ્રકાર (કાર્યક્ષેત્ર). દા.ત. મિકેનિકલ એન્જિનિયર પ્રોડક્ટ ડીઝાઈન, મશીન ઓપરેશન, મેન્યુફેકચરીંગ વગેરેને લગતા કાર્ય કરે છે. સિવિલ એન્જિનિયર બાંધકામ, પાણીપુરવઠા, ટ્રાન્સપોર્ટેશન વગેરેને લગતા કાર્ય કરે છે. કોઈપણ બ્રાન્ચની વધતા-ઓછા અંશે હંમેશા માંગ રહેવાની જ છે. તમે જે બ્રાન્ચ પસંદ કરશો તેમાં આગળ જતા તમારી પ્રોફેશનલ કારકિર્દી બનશે. આજની તારીખે ગુજરાતમાં ૪૦ કરતાં પણ વધારે બ્રાન્ચની પસંદગી, ૧૩૦ કરતાં વધારે કોલેજોમાં મળી રહે છે.

બ્રાન્ચના પ્રકાર

૧. બેઝીક બ્રાન્ચ (Core Branch)

સામાન્યપણે વિદ્યાર્થીનું એવું માનવું છે કે જૂની બધી બ્રાન્ચ બેઝીક અને નવી બધી બ્રાન્ચ સ્પેશ્યલાઈઝ છે, પણ હકીકતમાં એવું નથી. જે બ્રાન્ચની જરૂરિયાત સર્વવ્યાપી છે, જે બ્રાન્ચમાં નોકરીની તકો રહેલી છે તેવી બ્રાન્ચને બેઝીક બ્રાન્ચ કહેવામાં આવે છે.

બેઝીક બ્રાન્ચમાં નીચેની પાંચ બ્રાન્ચનો સમાવેશ થાય છે.

સિવિલ	બાંધકામ, પાણીપુરવઠા, વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ વગેરે.
મિકેનિકલ	મશીનરી, ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન, ફેકટરી વગેરે.
ઈલેકટ્રીકલ	વીજળીનું ઉત્પાદન, નિયમન અને વિતરણ, ઈલેકટ્રીકલ મશીન, ઈલેકટ્રીફીકેશન વિગેરે.
કોમ્પ્યુટર	સોફ્ટવેર, વેબસાઈટ, મોબાઈલ એપ્સ વગેરે.
ઈ.સી.	ઓટોમેશન, કોમ્યુનિકેશન, હાર્ડવેર વગેરે.

કોમ્પ્યુટર

કોમ્પ્યુટર સાયન્સ
ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી
ઈન્ફર્મેશન એન્ડ કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી

ઈલેકટ્રોનિક્સ કોમ્યુનિકેશન (ઈસી)

ઈલેકટ્રોનિક્સ
ઈલેકટ્રીકલ એન્ડ ઈલેકટ્રોનિક્સ
ઈલેકટ્રોનિક્સ એન્ડ ટેલિકોમ્યુનિકેશન
ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટેશન એન્ડ કન્ટ્રોલ
બાયો મેડીકલ

ઈલેકટ્રીકલ

ઈલેકટ્રીકલ એન્ડ ઈલેકટ્રોનિક્સ
પાવર ઈલેકટ્રોનિક્સ

સિવિલ

આર્કીટેક્ચર
એન્વાયરમેન્ટલ
એન્વાયરમેન્ટલ સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરીંગ
એન્વાયરમેન્ટલ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી
વોટર મેનેજમેન્ટ

મિકેનિકલ

એરોનોટીકલ
ઓટોમોબાઈલ
ઈન્ડસ્ટ્રીયલ
મેન્યુફેકચરીંગ
મેકાટ્રોનિક્સ
પ્રોડકશન
પ્લાસ્ટિક
રબર

કોઈપણ ઈન્ડસ્ટ્રીની શરૂઆત સિવિલ બાંધકામથી થાય છે. ત્યારબાદ મિકેનિકલ મશીનરી ગોઠવાઈને ઉત્પાદન શરૂ થાય છે, જેના માટે ઈલેકટ્રીસીટીની જરૂરિયાત રહે છે. ઈન્ડસ્ટ્રીને મેનેજ કરવા માટે કોમ્પ્યુટર સોફ્ટવેર તેમજ માર્કેટીંગ માટે વેબસાઈટની જરૂરિયાત રહે છે. ઈલેકટ્રોનિક્સ અને કોમ્યુનિકેશનની મદદથી ઈન્ડસ્ટ્રીમાં ઓટોમેશન થાય છે. આ પાંચ બ્રાન્ચની મદદ વગર કોઈપણ ઈન્ડસ્ટ્રી, ઓફિસ કે ઘર ચલાવવું શક્ય નથી. બેઝીક બ્રાન્ચમાં નોકરીની વિપુલ તકો તમારા પોતાના જ શહેરમાં રહેલી છે. આ ઉપરાંત વિવિધ જોબ ટાઈટલ (કાર્યક્ષેત્ર) ધરાવતી નોકરીઓ મનપસંદ સ્થળે મળી રહે છે. ઘરનો બિઝનેસ શરૂ કરવા માટે પણ આ બધી બ્રાન્ચ ઉપયોગી રહે છે. વિદ્યાર્થીઓને ખાસ સૂચન છે કે બને ત્યાં સુધી બેઝીક બ્રાન્ચને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ કારણ કે, બી.ઈ. પછીના તમામ વિકલ્પો ખુલ્લા રહે છે. જે વિદ્યાર્થીઓને બી.ઈ. પછી તરત નોકરી કરવાની ઈચ્છા છે તેમણે બેઝીક બ્રાન્ચ પસંદ કરવી હિતાવહ છે.

૨. સ્પેશ્યલાઈઝ બ્રાન્ચ (Derived Branch)

ખાસ પ્રકારના કાર્યને ધ્યાનમાં રાખીને જે-તે સમયની માંગ મુજબ બેઝીક બ્રાન્ચમાં ફેરફાર કરીને સ્પેશ્યલાઈઝ બ્રાન્ચની રચના કરવામાં આવે છે. દા.ત. મિકેનિકલમાંથી ઓટોમોબાઈલ, મેકાટ્રોનિક્સ, પ્રોડકશન; ઈલેકટ્રીકલમાંથી પાવર ઈલેકટ્રોનિક્સ; કોમ્પ્યુટરમાંથી આઈટી, આઈસીટી વગેરે. બેઝીક બ્રાન્ચનો વિદ્યાર્થી સ્પેશ્યલાઈઝ બ્રાન્ચમાં કામ કરી શકે છે પણ સ્પેશ્યલાઈઝ બ્રાન્ચનો વિદ્યાર્થી બેઝીક બ્રાન્ચમાં કામ કરી શકતો નથી. દા.ત. મિકેનિકલ એન્જિનિયરને ઓટોમોબાઈલ કંપનીમાં નોકરી મળે છે પણ ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરને મિકેનિકલના અન્ય ક્ષેત્રો જેવા કે થર્મલ, પ્રોડક્ટ ડીઝાઈન, મેન્યુફેકચરીંગ વગેરેમાં નોકરી મળતી નથી. સ્પેશ્યલાઈઝ બ્રાન્ચમાં નોકરીની તકો મર્યાદિત પ્રમાણમાં હોય છે. આ ઉપરાંત નોકરી કરવા માટેના સ્થળ પણ ચોક્કસ જ હોય છે. જેમ કે, ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરીંગ માટે મહત્તમ તકો ગુડગાંવ અને પુનામાં છે. જો વિદ્યાર્થી કોઈપણ શહેરમાં નોકરી કરવા જવા તૈયાર હોય અને બ્રાન્ચ વિષેની પૂરી સમજણ મેળવેલી હોય તો જ સ્પેશ્યલાઈઝ બ્રાન્ચને પસંદગી આપવી જોઈએ, અન્યથા બેઝીક બ્રાન્ચમાં બી.ઈ. કર્યા પછી એમ.ઈ.માં સ્પેશ્યલાઈઝેશન પસંદ કરવું જોઈએ.

૩. અન્ય બ્રાન્ચ

બેઝીક બ્રાન્ચ અને સ્પેશ્યલાઈઝ બ્રાન્ચ સિવાયની બ્રાન્ચ અન્ય બ્રાન્ચ તરીકે ઓળખાય છે. અન્ય બ્રાન્ચ બહુ ઓછી કોલેજો દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. એરોનોટીકલ, બાયોટેકનોલોજી, ફુડ પ્રોસેસીંગ, નેનો ટેકનોલોજી, પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરીંગ વગેરે અન્ય બ્રાન્ચ છે. અન્ય બ્રાન્ચ પસંદ કરતાં પહેલાં જે-તે કોલેજની રૂબરૂ મુલાકાત લઈને અત્યારે અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો મત જાણવો અનિવાર્ય છે. આ ઉપરાંત છેલ્લા બેથી ત્રણ વર્ષના પ્લેસમેન્ટ ડેટાનો પણ અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે. જો તમારો ફેમીલી બિઝનેસ અન્ય બ્રાન્ચને લગતો હોય તો તમે તેની પસંદગી કરી શકો છો.

What is Engineering?

- કોઈ પણ મશીન (યંત્ર), સ્ટ્રક્ચર (રચના) કે સિસ્ટમ (પ્રણાલી)ની ડિઝાઇન, ડેવલોપમેન્ટ અને ઓપરેશન કરવા માટે વૈજ્ઞાનિક જ્ઞાન અને મેથેમેટીકલ પદ્ધતીનો ઉપયોગ એટલે એન્જીનીયરીંગ. સરળ ભાષામાં કહીએ તો ગણિત અને વિજ્ઞાનની મદદથી જટીલ પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરીને આપણી રોજીંદી જીંદગીને વધારે સુગમ બનાવવી એટલે એન્જીનીયરીંગ.
- આપણી રોજબરોજની જીંદગીના ભૌતિક સુખ, સુવિધા, સગવડો એન્જીનીયરીંગને આભારી છે.

> એન્જીનીયરીંગ વગર વિજ્ઞાન માત્ર એક ફિલોસોફી (વિચાર) જ બની જાય છે.

> વૈજ્ઞાનિકો એ શોધે છે કે જેનું પહેલેથી જ અસ્તિત્વ હોય છે; એન્જીનીયર્સ એ બનાવે છે કે જેનુ ક્યારેય અસ્તિત્વ હોતુ જ નથી.
> – આલ્બર્ટ આઇન્સટાઇન

> જાણવું એટલે વિજ્ઞાન; બનાવવું એટલે એન્જીનીયરીંગ
> – હેન્રી પેટ્રોસ્કી

વિજ્ઞાન (Pure Science)

- વૈજ્ઞાનિકોનું મુખ્યકામ કુદરતના સિધ્ધાંતોને (નિયમો/ઘટના વગેરે) શોધવાનું છે. આ સિધ્ધાંતોનું કુદરતમાં અસ્તિત્વ હંમેશા હોય જ છે પણ આપણને જાણ હોતી નથી. આ સિધ્ધાંતોને જાણવાનું અને સમજવાનું કામ વૈજ્ઞાનિકો કરે છે.
- આ સિધ્ધાંતો અફર હોય છે જેમાં આપણે કોઇપણ ફેરફાર કરી શકતા નથી.
- ટૂંકમાં, વિજ્ઞાન એટલે કુદરત.

એન્જીનીયરીંગ (Applied Science)

- વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા કોઈ સિધ્ધાંતની શોધ થાય પછી એન્જીનીયરીંગનું કામ શરૂ થાય છે.
- જેમ કે ઇલેક્ટ્રિસિટીની શોધ થઇ ત્યાર પછી પાવર પ્લાન્ટની સ્થાપનાથી લઈને ઇલેક્ટ્રિસિટીનું જનરેશન, ટ્રાન્સમીશન અને ડિસ્ટ્રીબ્યુશન એન્જીનીયર્સનું કામ છે. આ ઉપરાંત ઇલેક્ટ્રિસિટી દ્વારા ચાલતા ઉપકરણો જેવા કે ટ્યુબલાઇટ, ફેન, ફ્રીજ, એસી, વોશિંગ મશીન, કોમ્પ્યુટર, ટેલીવીઝન, મોબાઇલ, વોટર ફિલ્ટર વગેરેની ડિઝાઇન, મેન્યુફેક્ચરિંગ અને મેઇન્ટેનન્સનું કામ પણ એન્જીનીયર્સ જ કરે છે.
- કોઇપણ કુદરતી નિયમના આધારે, એન્જીનીયર્સ અગણિત વસ્તુઓ બનાવી શકે છે.
- ટૂંકમાં, એન્જીનીયરીંગ એટલે માનવજાત.

ટેક્નોલોજી (Implemented Science)

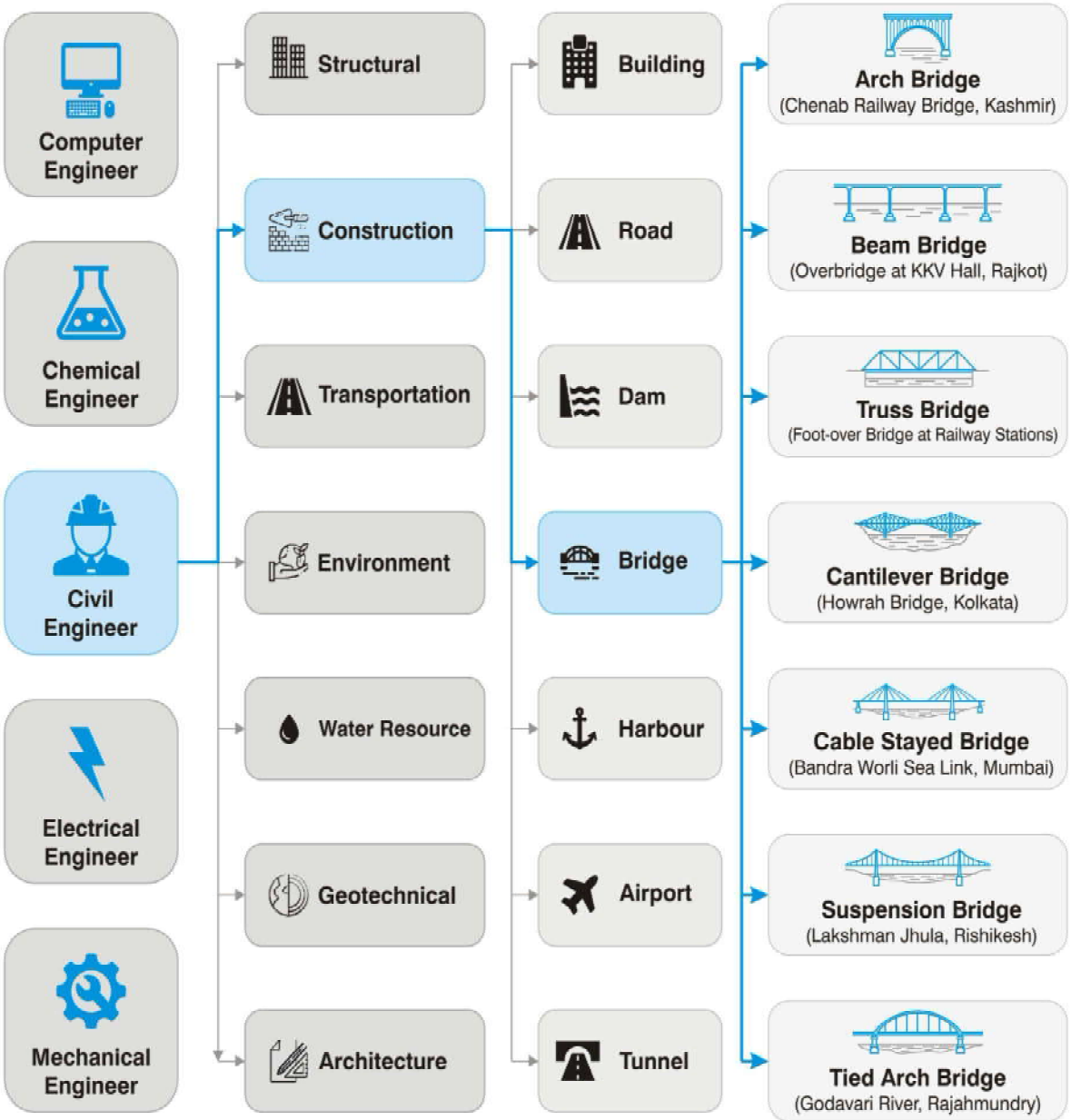
- એન્જીનીયર્ડ પ્રોડક્ટને લોકભોગ્ય (સસ્તી,ટકાઉ,રીપેરેબલ) બનાવીને દરેક ઘર સુધી પહોંચાડવી એટલે ટેક્નોલોજી
- છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં આપણાં ઘરમાંથી CRT TVનું સ્થાન Plasma/LCD TV એ લીધુ હતુ અને અત્યારે LED TV લઇ રહ્યા છે. આ જ રીતે ટ્યુબલાઇટમાંથી CFLમાં અને CFLમાંથી LED લેમ્પમાં પરિવર્તન થઇ રહ્યુ છે.
- એન્જીનીયર્સ ટેક્નોલોજીને એટલી બધી ઝડપે વિકસાવી રહ્યા છે કે આંખના પલકારામાં ટેક્નોલોજી બદલાઇ જાય છે.

ટૂંકમાં એન્જીનીયરીંગ એટલે કોઇપણ સમસ્યાનું નિરાકરણ

- કોઇપણ પ્રોડક્ટનો આઇડીયા/જરૂરીયાત આવે ત્યારે સૌ પ્રથમ R&Dની મદદથી ડિઝાઇન તૈયાર થાય છે. આ ડિઝાઇનના આધારે પ્રોટોટાઇપ બનાવવામાં આવે છે અને તેનું ટેસ્ટીંગ થાય છે. ત્યારબાદ ફાઇનલ પ્રોડક્ટનું માસ પ્રોડક્શન થાય છે. આ આખી પ્રોસેસ એન્જીનીયરીંગ પ્રોસેસ છે.
- સવારે જાગો ત્યારે ટૂથબ્રશથી લઇને રાત્રે સુવો ત્યારે Mosquito Liquid Vaporizer Machine (ગુડનાઇટ, ઓલઆઉટ, મેક્ષો વગેરે) સુધીની તમામ વસ્તુઓ એન્જીનીયર્ડ પ્રોડક્ટ છે.
- **વિકાસશીલ ભારતની મુખ્ય 3 જરૂરીયાતો ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, પાવર અને મેન્યુફેક્ચરિંગ છે જે સિવિલ એન્જીનીયરીંગ, ઇલેક્ટ્રીકલ એન્જીનીયરીંગ અને મિકેનીકલ એન્જીનીયરીંગને આધારીત છે. એન્જીનીયરીંગ ક્ષેત્ર આડકતરી રીતે અન્ય ફિલ્ડમાં પણ નોકરીની અઢળક તકો ઉભી કરે છે.**

Engineering: વિવિધતા અને ઊંડાણતા

- એન્જીનીયરીંગ અને ટેકનોલોજી આપણા રોજબરોજના જીવન સાથે સંકળાયેલા હોવાથી તેમા અગણિત તકો રહેલી છે.
- એન્જીનીયરીંગની ઘણી બધી બ્રાન્ચમાંથી જો સિવિલ એન્જીનીયરીંગનું ઉદાહરણ લઈએ તો સિવિલ એન્જીનીયરીંગમાં અંદાજે 10 કરતાં વધારે પેટા શાખાઓ છે જેવી કે સ્ટ્રકચરલ, કન્સ્ટ્રકશન, ટ્રાન્સપોર્ટેશન, એન્વાયરમેન્ટ, વોટર રીસોર્સ, જીયોટેકનીકલ, આર્કિટેક્ચર વગેરે. જો કન્સ્ટ્રકશનનું ઉદાહરણ લઈએ તો તેમાં બિલ્ડીંગ (Highrise, Lowrise), રોડ, ડેમ, બ્રિજ, હાર્બર, એરપોર્ટ, ટનલ વગેરેનું બાંધકામ આવે છે. આ દરેકની ટેકનોલોજી અને ટેકનીક અલગ–અલગ છે. જો બ્રિજમાં જ આગળ જોઈએ તો તેના પણ ઘણા બધા પ્રકારો છે જે દરેકની નિર્માણ પદ્ધતી જુદી–જુદી હોય છે.
- આમ, સિવિલ એક જ બ્રાન્ચમાં અંદાજે 100 કરતાં પણ વધારે પ્રકારના નિષ્ણાતોની જરૂરીયાત પડે છે.

In a few years, you'll be able to tell your car
"take me home, go here, go there"

How to Select College?

- બ્રાન્ચ સીલેક્શન કરતા પણ કોલેજ સીલેક્શન વધારે કપરૂ કાર્ય છે. કોલેજ પસંદગીની વાત આવે ત્યારે વિદ્યાર્થી અને ખાસ કરીને વાલીના મનમાં ઘણા બધા પ્રશ્નો ઉદ્‌ભવે છે જેમકે,

  ગવર્મેન્ટ કોલેજ કે પ્રાઈવેટ કોલેજ? (ઓછી ફી કે વધારે ફી)

  હોમટાઉનની કોલેજ કે મેટ્રોસીટીની કોલેજ? (નજર સામે જ કે પોતાની જાતે ઘડાય)

  શૈક્ષણીક વાતાવરણ કે કોસ્મોપોલીટન કલ્ચર? (અભ્યાસમાં જ ધ્યાન રહે કે બીજી બાબતોની પણ જાણકારી મેળવે)

- કોલેજ એ વિદ્યાર્થીના પ્રોફેશનલ જીવનનું પ્રથમ પગથીયું છે જ્યાં તેનું ભણતર, ગણતર અને ઘડતર થાય છે. જો કોલેજના 4 વર્ષનો સાચી રીતે શૈક્ષણીક હેતુ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવે તો કેરીયરમાં ઝડપથી સફળતા મળે છે.
- **વિદ્યાર્થીએ કોલેજની પસંદગી કરતા પહેલા નીચેના મુદ્દાઓનો ગહન અભ્યાસ કરવો જોઈએ.**

Key Points for College Selection

Environment

શિસ્તબદ્ધ શૈક્ષણિક વાતાવરણ એ સારા અભ્યાસ માટેની પ્રથમ જરૂરીયાત છે. કોલેજનું કેમ્પસ શાંત, સ્વચ્છ અને હેલ્ધી કોમ્પીટીટીવ હોય તો વિદ્યાર્થીઓને ભણવાની મજા આવે છે. ખાસ અગત્યની બાબત એ છે કે કોલેજ દરમ્યાન ભણતરની સાથે-સાથે વિદ્યાર્થીનુ ઘડતર પણ થાય છે જેમાં કોલેજનું વાતાવરણ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે.

Infrastructure

ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર એટલે માત્ર મોટા બિલ્ડીંગ જ નહિ પરંતુ વિવિધ લેબોરેટરી અને ઈક્વિપમેન્ટસ, કોમ્પ્યુટર લેબ, વર્કશોપ, કલાસરૂમ, લાયબ્રેરી, ઈ-સબસ્ક્રિપ્શન વગેરે. વિદ્યાર્થીની સંખ્યાના (Intake) પ્રમાણમા પણ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર હોવું જરૂરી છે.

ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વિશે સારી રીતે જાણવા માટે કોલેજની રૂબરૂ મુલાકાત લેવી જોઈએ.

Skill Development Activities

વિવિધ સર્વે પ્રમાણે દર વર્ષે બહાર પડતા એન્જીનીયર્સમાંથી માત્ર 50% જ ઈન્ડસ્ટ્રીઝમાં કામને અનુરૂપ સ્કીલ ધરાવે છે. બાકીના એન્જીનીયર્સ જરૂરી સ્કીલના અભાવે ઈન્ડસ્ટ્રીઝ રેડી હોતા નથી માટે તેમને જોબ મળતી નથી.

કોલેજના 4 વર્ષ દરમ્યાન જો વિદ્યાર્થી સારી રીતે સ્કીલ શીખે તો આજના સ્પર્ધાત્મક યુગમાં ઝડપથી પ્રોગ્રેસ કરે છે. કોલેજ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને ઈન્ડસ્ટ્રીઝ રેડી બનાવવા માટે કઈ ટેક્નિકલ એક્ટિવિટી કરાવવામાં આવે છે તેની માહિતી અત્યારે અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી મેળવવી જોઈએ.

Faculties

સારૂ શિક્ષણ મેળવવા માટે વેલ-ક્વોલીફાઇડ અનુભવી પ્રોફેસરોની ટીમ હોવી અત્યંત જરૂરી છે. કોલેજની વેબસાઈટ પરથી તમને પ્રોફેસરોની યાદી, ક્વોલીફીકેશન, અનુભવ, કન્સલ્ટન્સી વર્ક વગેરેની માહિતી મળશે. ટીચીંગ ઉપરાંત ઈન્ડસ્ટ્રીઝનો અનુભવ હોવો પણ ખુબ જ અગત્યનો છે.

Placements

એન્જીનીયરીંગ પ્રોફેશનલ કોર્ષ હોવાથી પ્લેસમેન્ટ ખૂબજ અગત્યનું છે.

કોલેજની વેબસાઈટ પરથી પ્લેસમેન્ટની માહિતી જેવી કે વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા, કંપની, પગારધોરણ વગેરે મળી શકશે. આ ઉપરાંત કોલેજના T&P ઓફિસર પાસેથી પણ તમે વિગતવાર માહિતી મેળવી શકશો.

પ્લેસમેન્ટના ડેટામાં 100% પારદર્શકતા અનિવાર્ય છે.

Vacant Seats	GTU Result	Fee Structure	E-Material	College Timing	Hostel & Transportation

Branch (કાર્ય)

બ્રાન્ચ એટલે કામનો પ્રકાર

- અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા બાદ 40 થી 50 વર્ષ સુધી તમે જે ક્ષેત્રમાં કામ કરવા માંગતા હોય તે મુજબ જ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી જોઈએ જેમકે,
  - સિવિલ એન્જીનીયરનું મુખ્યકામ કન્સ્ટ્રકશનનું છે.
  - મિકેનીકલ એન્જીનીયરનું મુખ્યકામ મેન્યુફેક્ચરિંગનું છે.
  - ઈલેક્ટ્રીકલ એન્જીનીયરનું મુખ્યકામ ઈલેક્ટ્રીસિટીને લગતું છે.
  - કોમ્પ્યુટર એન્જીનીયરનું મુખ્યકામ સોફ્ટવેર ડેવલોપમેન્ટનું છે.

College (કાર્યક્ષેત્ર)

કોલેજ એટલે કામ શીખવતી સંસ્થા

- બ્રાન્ચ જેટલીજ અગત્યની પસંદગી કોલેજની છે કારણ કે અભ્યાસના 4 વર્ષ દરમ્યાન જો પસંદગીનું કામ સારી રીતે શીખવા મળે તો ઝડપથી સારી કેરિયર બનાવી શકાય છે. સારી રીતે કામ શીખવા માટે 3 મુદ્દાઓ ખુબ જ અગત્યના છે.
  1. કામ શીખવનાર માણસો (Professors)
  2. કામ શીખવા માટેના સાધનો (Laboratories & Equipments)
  3. કામ કરવાની પ્રેક્ટીસ (Practicals & Skill Development Activities)

Expert Advice makes a lot of difference

"*Risk comes from **not knowing** what you are doing.*"
- Warren Buffet

"*Arise, awake & stop not till the **goal** is reached*"
- Swami Vivekanand

કોઇ પણ વસ્તુ ખરીદતા પહેલા આપણે અનુભવી લોકો પાસેથી અભીપ્રાય જાણીએ છીએ અને ત્યારબાદ જ ખરીદી કરીએ છીએ. કોલેજ સીલેકશન અને બ્રાન્ચ સીલેકશન વિદ્યાર્થીની કેરિયરનો ટર્નિંગ પોઇન્ટ છે માટે નિષ્ણાંતો પાસેથી ભવિષ્યનો ટ્રેન્ડ, ક્યા ફીલ્ડમાં નવી તકો સર્જાશે, ક્યા ફીલ્ડમાં નોકરીઓનું પ્રમાણ ઘટશે વગેરે બાબતોનું માર્ગદર્શન મેળવીને જ નિર્ણય લેવો હિતાવહ છે.

સિવિલ એન્જિનિયરીંગ : આજ અને આવતીકાલ

પ્ર. સિવિલ એન્જિનિયરીંગ વિશે માહિતી આપશો ?

સિવિલ શબ્દ સિવિલાઈઝેશન પરથી અવતરેલ છે. જ્યારથી માનવે સમુહમાં વસવાટ કરવાનું શરૂ કર્યું ત્યારથી જ સિવિલ એન્જિનિયરીંગની શરૂઆત થઈ ચૂકી હતી. સિવિલ એન્જિનિયરીંગના ક્ષેત્રમાં મુખ્યત્વે બાંધકામ (મકાન, રસ્તા, ડેમ, પુલ વગેરે), પાણીપુરવઠાનું નિયમન (શહેરો અને ગામડાઓમાં ઔદ્યોગિક અને ઘર વપરાશ, ખેતરોમાં સિંચાઈ વગેરે), વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (સોલીડ વેસ્ટ અને વેસ્ટ વોટર ટ્રીટમેન્ટ) અને ટ્રાન્સપોર્ટેશન(રોડ વે, રેલ્વે, વોટર વે)નો સમાવેશ થાય છે.

પ્ર. સિવિલ એન્જિનિયરીંગને કારકિર્દી તરીકે શા માટે પસંદ કરવી જોઈએ ?

સિવિલ એન્જિનિયરીંગ બેઝીક બ્રાન્ચ છે જેની જરૂરિયાત અનંતકાળ સુધી રહેશે. આ ક્ષેત્રમાં દિનપ્રતિદિન ટેકનોલોજીની મદદથી નવા સંશોધનો થાય છે. ટેકનોલોજીની મદદથી સિવિલ એન્જિનિયરીંગ ક્ષેત્ર હરણફાળ પ્રગતિ કરી રહ્યું છે. ભારતમાં બાન્દ્રા-વરલી સી લીંક, નર્મદા ડેમ, કોંકણ રેલ્વે તથા લદ્દાખમાં સૌથી વધારે ઉંચાઈ પર બંધાયેલો પુલ તેના ઉદાહરણો છે.

પ્ર. સિવિલ એન્જિનિયર માટે કારકિર્દીના ક્ષેત્રો કયા છે ?

સિવિલ એન્જિનિયરીંગના અભ્યાસ દરમ્યાન વિદ્યાર્થી મુખ્યત્વે નીચે દર્શાવેલ ક્ષેત્રોનો અભ્યાસ કરે છે.

(૧) સ્ટ્રકચરલ એન્જિનિયરીંગ, (૨) ટ્રાન્સપોર્ટેશન એન્જિનિયરીંગ, (૩) કન્સ્ટ્રકશન ટેકનોલોજી, (૪) વોટર રીસોર્સ મેનેજમેન્ટ, (૫) જીઓ-ટેક એન્જિનિયરીંગ, (૬) બિલ્ડીંગ અને ટાઉન પ્લાનીંગ, (૭) એન્વાયરમેન્ટલ એન્જિનિયરીંગ.

બી.ઈ.નો અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા પછી વિદ્યાર્થી ઉપરનામાંથી કોઈપણ મનપસંદ ક્ષેત્રમાં સારી કારકિર્દી બનાવી શકે છે. આ ઉપરાંત ઉચ્ચ અભ્યાસ ઈચ્છુક વિદ્યાર્થી એમ.ઈ./એમ.ટેક. પણ કરી શકે છે.

પ્ર. સિવિલ એન્જિનિયર માટે નોકરીની તકો ક્યાં રહેલી છે ?

સરકારી ક્ષેત્રમાં R&B, GWSSB, Irrigation, NHAI, GSPL, SSNL, GWRDC, GSPHC, GPCB, GSLDC, GETCO, Municipal Corporations વગેરે.

પબ્લિક સેક્ટર અન્ડરટેકીંગમાં NBCC, IOCL, GNFC, GSFC, GAIL, NTPC, CEL, BHEL, GAIL, ONGC, HP, BEML, ISRO વગેરે.

મલ્ટીનેશનલ કંપની : L&T, Tata Projects, Shapoorji Pallonji, MSK Projects, GMR, DLF< Emmar, HCC, NCC etc.

લોકલ કંપની : Backbone, Classic Network, Sheth Builders, Patel Infra, Kunal Structures, Decora etc.

કન્સલ્ટન્સી વર્ક : બિલ્ડીંગ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ પ્લાનીંગ, સર્વેયર, સ્ટ્રકચરલ ડિઝાઈનીંગ, મટીરીયલ ટેસ્ટીંગ, વેલ્યુઅર વગેરે.

પોતાનો બિઝનેસ : બિલ્ડર, ડેવલપર, લેબર કોન્ટ્રાક્ટર, ગવર્મેન્ટ કોન્ટ્રાક્ટર વગેરે.

પ્ર. સરકારી નોકરી વિશે વધુ માહિતી આપશો.

ગુજરાત સરકાર દ્વારા સિવિલ એન્જિનિયર્સની ભરતીના કેલેન્ડર અંગે જાહેરાત કરવામાં આવી છે. આ ઉપરાંત કેન્દ્ર સરકારની રી-સર્વે, સૌની યોજના, નેશનલ વોટર-વે, મીટરીંગ દ્વારા પાણીની ફાળવણી વગેરે યોજનાઓને પરિપૂર્ણ કરવા માટે પુષ્કળ નોકરીની તકો ઉભી થશે. (ભરતી કેલેન્ડર ક્યારે અમલમાં આવશે તે પ્રશ્ન છે.)

પ્ર. સિવિલ એન્જિનિયરીંગ પછી બિઝેનસની તકો કેવી છે ?

અભ્યાસ બાદ વિદ્યાર્થી કન્સ્ટ્રકશન કંપનીમાં બેથી ત્રણ વર્ષનો અનુભવ મેળવીને માર્ગ અને મકાન વિભાગ અથવા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં એન્જિનિયર તરીકેનું લાયસન્સ મેળવી વિવિધ પ્રકારની કન્સલ્ટન્સી જેવી કે સ્ટ્રકચરલ ડીઝાઈનીંગ, વેલ્યુઅર, પ્લાનર, મટીરીયલ ટેસ્ટીંગ, TPI, PMC કે કન્સ્ટ્રકશનનો બિઝનેસ શરૂ કરી શકે છે. આ ઉપરાંત પર્સનલ બિઝનેસ જેવા કે કન્સ્ટ્રકશન, લેબર કોન્ટ્રાક્ટ પણ શરૂ કરી શકે છે.

પ્ર. સિવિલ એન્જિનિયર બનવા માટે વિદ્યાર્થીઓમાં કઈ લાક્ષણિકતાઓ હોવી જરૂરી છે ?

સિવિલ એન્જિનિયરીંગને પસંદ કરવા માંગતા વિદ્યાર્થીઓમાં સહુ પ્રથમ શારીરિક પરિશ્રમ કરવાનો ગુણ હોવો અત્યંત આવશ્યક છે. આ ઉપરાંત તડકા અને ધુળમાં કામ કરી શકવા જોઈએ. જરૂર પડે તો રીમોટ લોકેશન પર કામ કરવાની પણ તૈયારી હોવી જોઈએ. આ ઉપરાંત ગણિત અને ફીઝીક્સનું પાયાનું જ્ઞાન, ટેકનીકલ ડ્રોઈંગને સમજવા માટે એનાલીટીકલ સ્કીલ, ટીમ વર્ક, કોમ્યુનિકેશન સ્કીલ અને કોમ્પ્યુટરનું પ્રાથમિક જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે.

> **"વૈજ્ઞાનિકો એ શોધે છે કે જેનું પહેલેથી જ અસ્તિત્વ હોય છે; એન્જિનિયરો એ બનાવે છે કે જેનું ક્યારેય અસ્તિત્વ જ હોતું નથી."** - આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈન

મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગ : વિકલ્પ અને તક

પ્ર. મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગ શું છે ?

મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગ એટલે કોઈપણ પાર્ટ્સ કે મશીનની ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ, મેન્યુફેકચરીંગ અને મેઈન્ટેનન્સ. કોઈપણ ઓબ્જેક્ટનું એક સ્વરૂપમાંથી બીજા સ્વરૂપમાં રૂપાંતર એટલે મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગ, જેમ કે લોખંડમાંથી સોય બનાવો કે પછી ટેન્ક બનાવો. આમ તો મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગનો ઈતિહાસ લગભગ માનવજાતના ઈતિહાસ જેટલો જ જૂનો છે, પરંતુ ૧૬મી સદીમાં શરૂ થયેલા ઈન્ડસ્ટ્રીયલ રીવોલ્યુશનથી આજ સુધી મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગનો અવિતરણપણે વિકાસ થઈ રહ્યો છે.

પ્ર. મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગને કારકિર્દી તરીકે શા માટે પસંદ કરવી જોઈએ ?

કોઈપણ દેશના અર્થતંત્રના મજબુત વિકાસ તેમજ રોજગારની તકો ઉભી કરવામાં મેન્યુફેકચરીંગ ક્ષેત્રનો મુખ્ય ફાળો હોય છે. આવનારા વર્ષોમાં એરપોર્ટ, સી-પોર્ટ, હાઈવેઝ, મેટ્રો રેલ્વેઝ, ફુડ પાર્ક, લોજીસ્ટીક પાર્ક, ઈલેકટ્રીકલ વ્હીકલ જેવા ક્ષેત્રોમાં કારકિર્દીની તકો ઉભી થશે. આ યોજનાઓ અંતર્ગત બોઈંગ, એરબસ, મર્સીડીઝ, હુન્ડાઈ, સેમસંગ, ફોર્ડ, ઈસુઝુ, વોલ્વો, એલજી, સીમેન્સ, બોમ્બાર્ડીયર, થાયસેનક્રુપ, આઈટીસી જેવી મલ્ટીનેશનલ કંપનીઓ ભારતમાં મેન્યુફેકચરીંગ ક્ષેત્રે અબજો રૂપિયાનું રોકાણ કરવા માટે આગળ આવી રહી છે, જે ભારતને મેન્યુફેકચરીંગનું વૈશ્વિક કેન્દ્ર બનાવશે અને રોજગાર તથા બિઝનેશ માટેની પુષ્કળ તકો ઉભી કરશે. આ ઉપરાંત મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગમાં બિઝનેસ શરૂ કરવા માટે પણ અઢળક તકો રહેલી છે.

પ્ર. મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગ કર્યા બાદ કેવા પ્રકારના ઉદ્યોગોમાં કારકિર્દી બનાવી શકાય ?

મિકેનિકલ એ એન્જિનિયરીંગની એક એવી બ્રાન્ચ છે જેમાં ડીઝાઈન, રીસર્ચ, મેન્યુફેકચરીંગ, ઓટોમોબાઈલ, એરોનોટીકલ, મરીન, રેલ્વે, પોર્ટ, પાવર, એનર્જી, ફાર્મા, કેમિકલ, ઓઈલ અને ગેસ, ડીફેન્સ જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોમાંથી વિદ્યાર્થી પોતાની રૂચિ મુજબના ક્ષેત્રની સરકારી અને ખાનગી ઈન્ડસ્ટ્રીમાં કારકિર્દી બનાવી શકે છે.

સરકારી સંસ્થાઓ : ISRO, DRDO, Indian Army, HAL, Railway, BHEL, NTPC, SAIL, ONGC, IOC, GNFC, GSFC, GMDC વગેરે.

ખાનગી કંપનીઓ : Tata Motors, Adani Port, Reliance, Ford Motors, Essar, Birla Cement, ABB, Siemens, HUL, M&M, LG, Escorts, Bajaj, TVS, Eicher Motors, Elecon, GMM Pfaudler, AIA Engineering વગેરે.

પ્ર. મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગ માટે ગુજરાત અને ખાસ કરીને સૌરાષ્ટ્રમાં નોકરીની કેવી તકો રહેલી છે ?

ગુજરાતના અમદાવાદમાં ફાર્મા; હાલોલ, બેચરાજી અને સાણંદમાં ઓટોમોબાઈલ; વડોદરામાં ઈલેકટ્રીકલ મશીન; અંકલેશ્વર-વાપીમાં કેમિકલ; સુરતમાં ટેક્સટાઈલ અને ડાયમંડ જેવા વિશ્વવિખ્યાત ઉદ્યોગો આવેલા છે. આ ઉપરાંત સૌરાષ્ટ્ર-કચ્છના રાજકોટમાં મશીન ટુલ્સ તેમજ ફાઉન્ડ્રી, જામનગરમાં પેટ્રોલિયમ તેમજ બ્રાસ પાર્ટ્સ, મોરબીમાં સિરામીક તેમજ ટેક્સટાઈલ અને કચ્છમાં સ્ટીલ, પાવર અને પોર્ટ જેવા ઉદ્યોગોમાં નોકરીની વિપુલ તકો રહેલી છે. સૌરાષ્ટ્રમાં Reliance Industries, Essar Oil, Tata Chemical, Jyoti CNG, Rajoo, Falcon, Hi-Bond, Ultratech, Fieldmarshal, Amul, Shaktiman, Atul Auto, Patel Brass, Rupkala Gears, Silver Motors વગેરે. કચ્છમાં Welspun, Tata Power, Adani Power, Mundra Port, AMW, Sanghi Cement, Suzlon, Essar Steel, Bharat Benz વગેરે.

પ્ર. મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગનું ભવિષ્ય કેવું છે ?

રોબોટીક્સ, ઓટોમેશન, ૩-ડી પ્રિન્ટીંગ, આર્ટીફીશીયલ ઈન્ટેલીજન્સ, મશીન લર્નિંગ વગેરે જેવી લેટેસ્ટ ટેકનોલોજીના આગમનથી આવનારા સમયમાં મેન્યુફેકચરીંગ ક્ષેત્રમાં ખૂબ જ મોટા ફેરફારો થશે જેના લીધે ઉત્પાદન વધુ ઝડપી, સરળ અને સસ્તુ બનશે. આ ઉપરાંત રીન્યુએબલ એનર્જી, બાયોમેડીકલ, હીટ રીકવરી, સ્પેસ એક્સ્પ્લોરેશન, ક્રાયોજેનીક્સ અને નેનો મેન્યુફેકચરીંગ વગેરે જેવા ક્ષેત્રો પણ ભવિષ્યમાં નોકરીની તકો પૂરી પાડશે. આધુનિક યુગમાં યંત્રો જ મનુષ્યની જીવનશૈલી સરળ બનાવે છે. આ યંત્રોના વિકાસમાં અઢળક તકો રહેલી છે જે મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગની ભવિષ્યની માંગનું ઉદાહરણ છે.

ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગ : ઉજ્જવળ ભવિષ્ય

પ્ર. ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગ શું છે ?

ઈલેકટ્રીસીટી આધારિત ટેકનોલોજીના રિસર્ચ, ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ અને મેઈન્ટેનન્સ માટે કામ કરતી બ્રાન્ચ એટલે ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગ. ૧૯મી સદીની શરૂઆતથી ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગનો વિકાસ શરૂ થયો છે જે આજ સુધી અવિરત ચાલુ છે. ઈલેકટ્રીસીટી પણ હવા, પાણી અને ખોરાકની જેમ આપણા જીવનનું એક અવિભાજ્ય અંગ બની ગયું છે.

પ્ર. ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરનો જોબ રોલ શું હોય છે ?

ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયર પાવર જનરેશન, ટ્રાન્સમીશન, ડીસ્ટ્રીબ્યુશન અને ઈલેકટ્રીકલ મશીનના ક્ષેત્રમાં કામ કરે છે. ઈલેકટ્રીસીટી આધારિત આઈડીયાને લોકોપયોગી મશીન, ઈક્વીપમેન્ટ કે સિસ્ટમમાં રૂપાંતરિત કરવાનું કામ પણ તેની જોબનો જ

એક ભાગ છે. ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયર વિવિધ પ્રોજેક્ટમાં પાવર એન્જિનિયર, કન્ટ્રોલ એન્જિનિયર, સર્વિસ એન્જિનિયર, મેઈન્ટેનન્સ એન્જિનિયર વગેરે તરીકે ફરજ બજાવતા હોય છે.

પ્ર. ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગને કારકિર્દી તરીકે શા માટે પસંદ કરવી ?

ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગ એવરગ્રીન બ્રાન્ચ છે. ટેકનોલોજીના વિકાસને કારણે નવા ક્ષેત્રો ખુલી રહ્યા છે. હાલમાં સોલાર ક્ષેત્રનો વિકાસ થઈ રહ્યો છે અને આવનારો સુવર્ણયુગ ઈલેકટ્રીકલ વાહનોનો હશે, જેને લીધે ભવિષ્યમાં બહોળી સંખ્યામાં ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરની જરૂર પડશે. આ ઉપરાંત વિવિધ પ્રકારની નોકરીની તકો રહેલી છે.

૧. સરકારી / અર્ધસરકારી / PSUs : NTPC, Power Grid, BHEL, NHPC, IOCL, DRDO, AAI, BSNL, Railway, Gujarat Metro, ONGC, PGVCL, GETCO, GSECL, ECIL વગેરે.

૨. મલ્ટીનેશનલ કંપનીઓ : Reliance, Tata Power, Essar, Adani Power, L&T, ABB, Schneider, Siemens, Alstom વગેરે.

૩. પોતાનો બિઝનેસ : Electrical Contractor, Electrical Consultant, Electrical Goods Manufacturing etc.

૪. M.E. / M.Tech. : Power System, Control System, Power Electronics & Drive, Embedded System, VLSI વગેરે.

પ્ર. ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગનું ભવિષ્ય કેવું છે ?

JNNSM (Jawaharlal Nehru National Solar Mission) : વર્ષ ૨૦૨૬ સુધીમાં સોલાર ઉર્જા/પવન ઉર્જા દ્વારા 175GW પાવર જનરેટ કરવાની યોજના છે. **NEMMP** (National Electric Mobility Mission Plant) : વર્ષ ૨૦૩૦ સુધીમાં ૫૦થી ૭૦ લાખ ઈલેકટ્રીક વાહનો માટેનો ટાર્ગેટ છે અને ૨૦૩૫ સુધીમાં ૧૦૦% ઈલેકટ્રીક વાહનો માટેનો ટાર્ગેટ છે. આ યોજનાઓ ઝડપથી આગળ વધી રહી છે અને ઘણો પ્રોગેસ કરેલ છે. ભારતની રીન્યુએબલ પાવર જનરેશન કેપેસીટી હાલમાં 57.26GW છે જે ૨૦૩૦ સુધીમાં 350GW કરવાનો ટાર્ગેટ છે. જેને લીધે ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયર માટે અસંખ્ય તકો ઉદ્‌ભવશે. ગુજરાતમાં લાંબા સમયથી સરકારના વિવિધ વિભાગમાં કાયમી એન્જિનિયરોની જગ્યાઓ મોટાપાયે ખાલી છે.

પ્ર. ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગમાં કયા વિદ્યાર્થીઓ પ્રવેશ લઈ શકે છે ?

ધોરણ-૧૨ સાયન્સ એ ગ્રુપ સાથે પાસ થયેલ કોઈપણ વિદ્યાર્થી ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગમાં એડમિશન લઈ શકે છે. કારણ કે સરકારી નોકરી, ખાનગી કંપનીઓમાં નોકરી તેમજ પોતાનો બિઝનેસ શરૂ કરવાની સમાન તકો રહેલી છે. વિદ્યાર્થીએ ચોક્કસપણે કોલેજ પસંદ કરવામાં સાવચેતી દાખવવી જોઈએ. જે કોલેજ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ કન્સલ્ટન્સી સાથે સંકળાયેલ હોય, રેગ્યુલર અભ્યાસક્રમ ઉપરાંત ઈન્ડસ્ટ્રીઝની જરૂરિયતા પ્રમાણેની સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ એક્ટીવીટીઝ કરાવતી હોય, ઈન્ડસ્ટ્રીઝને લગતા જરૂરી ઈક્વીપમેન્ટ્સ હોય, કોમ્પીટીટીવ એકઝામ જેવી કે GATE, જુનિયર એન્જિનિયરની તૈયારી કરાવતી હોય અને ફેકલ્ટીઝ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ અનુભવ ધરાવતા હોય તેવી કોલેજને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ.

કોમ્પ્યુટર / આઈટી એન્જિનિયરીંગ : માન્યતા અને હકીકત

માન્યતા : આજકાલ ઘણાબધા વિદ્યાર્થીઓ કોમ્પ્યુટર બ્રાન્ચને જ પસંદ કરે છે તેથી વહેલું કે મોડું સેચ્યુરેશન આવી જશે.

હકીકત : વિશ્વભરમાં સોફટવેર ડેવલપમેન્ટ ક્ષેત્રમાં ભારતનો દબદબો છે. ભારતીય કંપનીઓ મોનોપોલી ધરાવે છે. હવેના સમયમાં કોઈપણ ક્ષેત્ર એવું નથી કે જ્યાં કોમ્પ્યુટરની જરૂરિયાત ન પડતી હોય. કોમ્પ્યુટર સોફટવેર વગર કોઈપણ બિઝનેસ કરવો અશક્ય બની ગયો છે. સોફટવેરને હંમેશા અપડેટ કરતા જ રહેવા પડે છે માટે નવી તકો વિપુલ પ્રમાણમાં સર્જાય છે. ડીજીટલ ઈન્ડિયાનું મીશન પૂર્ણ કરવા માટે વિવિધ પ્રકારના સોફટવેરની જરૂરિયાત ઉભી થશે. હજી તો ઓનલાઈન શોપીંગ અને ઓનલાઈન પેમેન્ટનો જમાનો શરૂ થયો છે. લોકોએ મોબાઈલ એપ્સનો ઉપયોગ કરવાનું શરૂ કર્યું છે. આ ઉપરાંત IoTમાં પણ અગણિત તકો છે.

માન્યતા : કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગમાં પ્લેસમેન્ટ ઓછું થાય છે.

હકીકત : જો તમે પ્લેસમેન્ટ ડેટાનો અભ્યાસ કરશો તો જાણવા મળશે કે એન્જિનિયરીંગના કુલ પ્લેસમેન્ટમાં ૭૫% પ્લેસમેન્ટ માત્ર આઈટી ઈન્ડસ્ટ્રી દ્વારા જ થાય છે. આઈટી કંપનીઓની જરૂરિયાત કરતા ઘણા ઓછા કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયર બહાર પડે છે માટે સારી કોલેજોમાંથી અન્ય બ્રાન્ચના વિદ્યાર્થીઓને પણ બહોળી સંખ્યામાં આઈટી કંપનીઓ પસંદ કરી જાય છે.

માન્યતા : કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરનો પગાર ખૂબ ઓછો હોય છે.

હકીકત : ગુજરાતની ખ્યાતનામ કોલેજો જેવી કે વગેરેમાંથી સારી કંપનીના કેમ્પસ પ્લેસમેન્ટમાં પસંદ થનારને અંદાજીત રૂા. ૬૦ હજારથી રૂા. ૩ લાખનો માસિક પગાર મળે છે. પછીના ક્રમની કંપનીમાં પસંદ થનારને અંદાજીત રૂા. ૨૫થી ૫૦ હજાર પગાર મળે છે. લોકલ કંપનીમાં પણ ફ્રેશરને રૂા. ૨૦થી ૩૦ હજારના પગારની નોકરી મળે છે. અનુભવની સાથે સાથે પગારવધારો પણ ખૂબ ઝડપથી થાય છે.

માન્યતા : કોમ્પ્યુટરમાં માત્ર હાર્ડવેરનો જ બિઝનેસ થાય છે.

હકીકત : કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયર સોફ્ટવેર, વેબસાઈટ, મોબાઈલ એપ્સ વગેરે ડેવલપમેન્ટનો બિઝનેસ કરી શકે છે, જે મૂડી વગર શરૂ કરી શકાય છે અને મોનોપોલી ધરાવે છે.

માન્યતા : આઈટી ક્ષેત્રમાં માત્ર પ્રોગ્રામીંગની જ નોકરી હોય છે.

હકીકત : આઈટી ક્ષેત્રમાં પ્રોગ્રામીંગ સિવાયની પણ ઘણી બધી નોકરીઓની તકો છે. જેમ કે, બિઝનેસ એનાલીસ્ટ, ડીબીએ, ડેટાબેઝ એનાલીસ્ટ, ડીઝાસ્ટર રીકવરી સ્પેશ્યાલીસ્ટ, ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સ્પેશ્યાલીસ્ટ, નેટવર્ક એડમિનિસ્ટ્રેટર, નેટવર્ક એન્જિનિયર, કવોલીટી એસ્યોરન્સ, સિક્યુરીટી સ્પેશ્યાલીસ્ટ, સ્ટોરેજ-સાન એડમિનિસ્ટ્રેટર, સિસ્ટમ એડમિનિસ્ટ્રેટર, સિસ્ટમ આર્કીટેક્ટ, સિસ્ટમ એનાલીસ્ટ, સિસ્ટમ એન્જિનિયર, ટેકનીકલ કન્સલ્ટન્ટ, ટેકનીકલ સપોર્ટ, વેબ એડમીન વગેરે.

માન્યતા : કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરની નોકરી કંટાળાજનક હોય છે, આખો દિવસ માત્ર કોમ્પ્યુટર સામે બેસી રહેવું પડે છે.

હકીકત : સોફ્ટવેર ડીઝાઈનીંગ, ડેવલપીંગ અને ટેસ્ટીંગ ક્રીએટીવ વર્ક છે, જે ચેલેન્જીંગ પણ છે. એકસરખું બીબાઢાળ કામ બહુ ઓછું હોય છે. કોમ્પ્યુટર સામે બેસવા જેટલું જ કામ પ્રોબ્લેમ એનાલીસીસ, સોલ્યુશન ડીઝાઈનીંગ વગેરેનું હોય છે, જે ટીમવર્ક છે. આ ઉપરાંત દરરોજ નવી ટેકનોલોજી માર્કેટમાં આવે છે અને સતત નવું શીખતા રહેવાનો ઉત્સાહ જાગે છે. જે વિદ્યાર્થીઓને વેબસાઈટ, મોબાઈલ એપ, ગેમ ડેવલપમેન્ટ, સોફ્ટવેર પ્રોગ્રામીંગ વગેરેમાં રસ હોય તેમને આ બ્રાન્ચમાં મજા આવે છે.

માન્યતા : જો કોમ્પ્યુટર આવડતું હોય તો જ કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગમાં એડમિશન લેવાય. અમે ધો. ૧૧-૧૨માં કોમ્પ્યુટર સારી રીતે ભણ્યા નથી એટલે એડમિશન ન લેવાય.

હકીકત : જો આવડતું હોય તો એડમિશન લેવાની જરૂર જ શું છે ? હકીકતમાં વિદ્યાર્થીને કોઈપણ બ્રાન્ચનું જ્ઞાન હોતું જ નથી, એન્જિનિયરીંગના ચાર વર્ષ દરમ્યાન શીખવાનું હોય છે. ધોરણ-૧૧-૧૨માં વિદ્યાર્થી સાયન્સના વિષયો ઉપર જ ધ્યાન આપે છે અને કોમ્પ્યુટર વિષયનો ઉપરછલ્લો અભ્યાસ કરે છે એટલે કોમ્પ્યુટર પ્રત્યે વિદ્યાર્થીને અરૂચિ થાય છે તે સ્વાભાવિક છે. કોમ્પ્યુટરમાં રસ જાગે તેવો ઊંડાણપૂર્વકનો અભ્યાસક્રમ એન્જિનિયરીંગમાં આવે છે.

માન્યતા : ગણિત સારું આવડતું હોય તો જ કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગમાં એડમિશન લેવાય.

હકીકત : સારા કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયર બનવા માટે લોજીકની જરૂર છે, ગણિતની નહીં. પ્રોગ્રામીંગ એ લોજીક છે જેમાં રીઝનીંગ અને એનાલીટીકલ સ્કીલ્સની જરૂર પડે છે, જ્યારે ગણિત આંકડાકીય સૂત્રો અને ગણતરીઓ પણ આધારિત છે.

માન્યતા : બીસીએ, બી.એસસી. (આઈટી), એમ.એસસી. (આઈટી), પીજીડીસીએ વગેરે કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગને કોમ્પીટીશન આપે છે.

હકીકત : કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયર સોફ્ટવેર ડેવલપ કરે છે, જ્યારે બીસીએ, બી.એસસી. (આઈટી), એમ.એસસી. (આઈટી), પીજીડીસીએ વગેરે સોફ્ટવેરના ઈન્સ્ટોલેશન, સપોર્ટ અને ઓપરેશનનું કામ કરે છે.

ઈ.સી. એન્જિનિયરીંગ : ટેકનોલોજીનો વ્યાપ અને તક

પ્ર. ઈ.સી. એન્જિનિયરીંગ શું છે ? તેમાં કયા વિષયો અભ્યાસમાં આવે છે ?

ઈ.સી. એટલે ઈલેકટ્રોનિક્સ અને કોમ્યુનિકેશન જેમાં ઈલેકટ્રીકલ, ઈલેકટ્રોનિક્સ અને કોમ્યુનિકેશન ક્ષેત્રનો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે. અભ્યાસ દરમ્યાન વિદ્યાર્થી ઈલેકટ્રોનિક્સને લગતા વિષયો જેવા કે ડીવાઈસ એન્ડ સર્કીટ, ડીજીટલ ઈલેકટ્રોનિક્સ, કન્ટ્રોલ સિસ્ટમ, આઈસી, એનાલોગ સર્કીટ ડીઝાઈન, માઈક્રોપ્રોસેસર, એમ્બેડેડ સિસ્ટમ વગેરે; ઈલેકટ્રીકલને લગતા વિષયો જેવા કે સર્કીટ એન્ડ નેટવર્ક, કોમ્યુનિકેશનને લગતા વિષયો જેવા કે સિગ્નલ એન્ડ સિસ્ટમ્સ, ઓપ્ટીકલ કોમ્યુનિકેશન, એન્ટેના એન્ડ વેવ પ્રપોગેશન, સેટેલાઈટ કોમ્યુનિકેશન, વાયરલેસ કોમ્યુનિકેશન, મોબાઈલ કોમ્યુનિકેશન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

પ્ર. ઈ.સી. એન્જિનિયરીંગમાં પ્લેસમેન્ટનો કેવો સ્કોપ છે ?

ખ્યાતનામ કોલેજોમાંથી મોટાભાગના ઈ.સી. વિદ્યાર્થીઓનું પ્લેસમેન્ટ મુખ્યત્વે ઈલેકટ્રોનિક્સ, ટેલિકોમ્યુનિકેશન અને આઈટી કંપનીઓમાં થઈ જાય છે. આ ઉપરાંત વિદ્યાર્થી GATE પરીક્ષા પાસ કરીને DRDO, BEL, ECIL, BAARC, AAI, ONGC, IOC, HP, CEL, BBNL, Powergrid, NTPC વગેરે જેવી જાહેર ક્ષેત્રની કંપનીઓમાં સીધી પણ અરજી કરી શકે છે. ઈ.સી.ના વિદ્યાર્થીઓ કોમ્પ્યુટર પ્રોગામીંગ શીખીને આઈટી ઈન્ડસ્ટ્રીઝમાં પણ નોકરી મેળવી શકે છે.

પ્ર. ઈ.સી. એન્જિનિયરને બિઝનેસ માટે તકો કેવી છે ?

આપણા દેશમાં દરેક ક્ષેત્રમાં ઓટોમેશન આવવાનું હજી બાકી છે. જો કોઈ વિદ્યાર્થી નાના પાયે રોકાણ કરીને ઓટોમેશન કે IoT ક્ષેત્રમાં આગળ વધવા માંગતો હોય તો લોકલ લેવલ પર અઢળક તકો છે.

પ્ર. ઈ.સી. એન્જિનિયરીંગનું ભવિષ્ય કેવું છે ?

ભારતમાં ૨૦૩૦ સુધીમાં ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ક્ષેત્રનું વાર્ષિક ટર્નઓવર ૪૦ હજાર કરોડ યુ.એસ. ડોલર પહોંચશે અને તેના ભાગરૂપે ૨.૮ કરોડ નવી રોજગારીની તકો ઉભી થશે. ટેલિકોમ ક્ષેત્રમાં ૨૦૩૦ સુધીમાં ફક્ત મોબાઈલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝનું જ વેલ્યુએશન રૂા. ૨૧,૭૦૦ કરોડ યુ.એસ. ડોલર પહોંચશે અને તેના ભાગરૂપે ૫૦ લાખ નવી રોજગારીની તકો ઉભી થશે. આપણા દેશમાં છેલ્લા બે વર્ષ દરમ્યાન ૫૦ મોબાઈલ મેન્યુફેકચરીંગ યુનિટની સ્થાપના થશે જેના કારણે ૨૦ હજાર કરતાં પણ વધારે નોકરીની તકો ઉભી થશે. IBM, Jaypee, Tower Jazz, HSMC વગેરેને સરકારે ભારતમાં સેમી કન્ડક્ટર મેન્યુફેક્ચરીંગની પરવાનગી આપી છે. ગુજરાતમાં પણ સેમીકન્ડક્ટરની કંપનીની સ્થાપના થઈ રહી છે.

કેમિકલ એન્જિનિયરીંગ

પ્ર. કેમિકલ એન્જિનિયરીંગ શું છે ?

આ બ્રાન્ચ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ કેમિકલ પ્લાન્ટ્સના ડીઝાઈન અને ઓપરેશન સાથે સંકળાયેલી છે. કેમિકલ એન્જિનિયર કેમિકલ મેન્યુફેક્ચરીંગ પ્લાન્ટ માટેની પ્રોસેસ અને ઈક્વીપમેન્ટની ડીઝાઈન, પ્લાનિંગ, ટેસ્ટીંગ અને સાઈડ પ્રોડક્ટની ટ્રીટમેન્ટનું કાર્ય કરે છે. આ ઉપરાંત મોલેક્યુલ પર વિવિધ પ્રોસેસીંગ કરીને નવા કેમિકલ બનાવે છે.

પ્ર. કેમિકલ એન્જિનિયરીંગ ક્ષેત્રે નોકરીની તકો કેવી છે ?

કેમિકલ એન્જિનિયર માટે ખાનગી તેમજ સરકારી અને અર્ધ-સરકારી ક્ષેમિાં નોકરીની ઘણી તકો છે. સારી કોલેજમાં પ્લેસમેન્ટનો રેશિયો ઘણો ઊંચો છે. રિલાયન્સ, જીએચસીએલ, અતુલ, એલેમ્બીક, એસ્સાર, એશિયન પેઈન્ટ્સ વગેરે જેવી કેમિકલ આધારિત કંપનીઓમાં નોકરી મળે છે. આ ઉપરાંત PSUs જેવા કે GSFC, GNFC, GMDC, NTPL, BPCL, IOC વગેરેમાં પણ વિપુલ તકો છે. નોકરી માટેના મુખ્ય શહેરોમાં વાડીનાર, ખાવડી, સિક્કા, અંકલેશ્વર, વડોદરા, સુરત વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

પ્ર. કયા વિદ્યાર્થીઓએ કેમિકલ એન્જિનિયરીંગમાં એડમિશન ના લેવું જોઈએ ?

જે વિદ્યાર્થીને એલર્જીનો પ્રોબ્લેમ હોય તેમના માટે આ બ્રાન્ચ સલાહભરી નથી. સરકારની પોલ્યુશન આધારિત પોલીસીથી પણ જોબ માર્કેટમાં અપ-ડાઉન આવે છે.

પ્ર. બી.એસસી. (કેમેસ્ટ્રી) અને બી.ઈ. (કેમિકલ) વચ્ચે શું તફાવત છે ?

બી.એસસી.(કેમેસ્ટ્રી)માં મુખ્યત્વે મોલેક્યુલ અને તેના બંધારણને લગતો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે. જ્યારે બી.ઈ.(કેમિકલ)માં મોલેક્યુલના એક સ્વરૂપમાંથી બીજા સ્વરૂપમાં રૂપાંતર કરવાની પ્રોસેસ, પ્લાન્ટ અને ઈક્વીપમેન્ટ્સનો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે.

અન્ય બ્રાન્ચ

મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગ

મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગમાં કોઈપણ પાર્ટ્સ કે મશીનની ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ, પ્રોડકશન અને મેઈન્ટેનન્સનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત થર્મોડાયનેમીક્સ, ફલુઈડ મિકેનિક્સ, કેડ/કેમના વિષયો આવરી લેવામાં આવે છે. મિકેનિકલ એન્જિનિયરીંગમાંથી નીચે મુજબની બ્રાન્ચ થોડા ફેરફાર સાથે બનાવવામાં આવેલ છે. ચોક્કસ કારણો માટે નીચેનામાંથી કોઈ બ્રાન્ચ પસંદ કરો તો તે યોગ્ય છે અન્યથા મિકેનિકલને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ.

એરોનોટીકલ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં એરક્રાફટ ડીઝાઈન અને મેઈન્ટેનન્સને લગતો અભ્યાસ આવે છે. જેમાં મટીરીયલ, એસેમ્બલીંગ પાર્ટ્સ, ટેસ્ટીંગ અને મેઈન્ટેનન્સનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. એરોડાયનેમિક્સ, એરક્રાફટ ડીઝાઈન, એરક્રાફટ સ્ટ્રકચર, એરક્રાફટ પોપ્યુલેશન, હેલિકોપ્ટર એન્જિનિયરીંગ, કોમ્પ્યુટેશનલ ફલુઈડ ડાયનેમિક્સ અને એવીઓનિક્સને લગતા વિષયો ભણવામાં આવે છે. ભારતમાં અને ખાસ કરીને ગુજરાતમાં નોકરીની તકો ઓછી છે.

ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં રોડ પર ચાલતા વાહનોની વિવિધ સિસ્ટમ જેવી કે ફલુઅલ સિસ્ટમ, ટ્રાન્સમિશન સિસ્ટમ, સેફટી સિસ્ટમ, ઈલેકટ્રીકલ સિસ્ટમ, ઈલેકટ્રોનિક્સ સિસ્ટમ વગેરેની ડીઝાઈન અને પ્રોડકશનનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત ઓટોમોબાઈલ મેન્યુફેકચરીંગ અને ટેસ્ટીંગના વિષયો પણ ભણવામાં આવે છે. ઓટોમોબાઈલ પાર્ટ્સની ડીઝાઈનનું કામ સામાન્યપણે મિકેનિકલ એન્જિનિયર કરે છે અને વાહનની ડીઝાઈનનું કામ એરોડાયનેમિક્સના નિષ્ણાતો કરે છે.

ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે મેન્યુફેક્ચરીંગ પ્લાન્ટની ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ અને ઈકોનોમિકસ ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત કોમ્પલેક્ષ, પ્રોસેસ, સિસ્ટમ, મેન પાવર, મશીન, ઓર્ગેનાઈઝેશન વગેરેને કેમ વધારે કાર્યક્ષમ બનાવવા તેનો પણ અભ્યાસ કરવાનો હોય છે.

પ્રોડકશન એન્જિનિયરીંગ / મેન્યુફેક્ચરીંગ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે રો-મટીરીયલમાંથી કેવી રીતે ફાઈનલ પ્રોડક્ટ બનાવવી એટલે કે પ્રોડકશન પ્રોસેસનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. કાસ્ટીંગ, ફોર્જીંગ, મશીનીંગ પ્રોસેસ, મેટલ કટીંગ, જોઈનીંગ, ફેબ્રીકેશન જેવી વિવિધ પ્રોડકશન પ્રોસેસનો અભ્યાસ આવરી લેવામાં આવે છે. કેવી રીતે ઓછી કિંમત(ખર્ચ)માં વધારે પ્રોડકશન લઈ શકાય તેના પર પણ ધ્યાન દેવામાં આવે છે.

મેકાટ્રોનિક્સ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં ૬૫% વિષયો મિકેનિકલ અને ૩૫% વિષયો ઈલેકટ્રોનિક્સના હોય છે. મેન્યુફેકચરીંગમાં ઈલેકટ્રોનિક્સની મદદથી ઓટોમેશન વધારવા પર આ બ્રાન્ચમાં ભાર દેવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત કોમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામીંગ, સીમ્યુલેશન, મોર્ડન કન્ટ્રોલ સિસ્ટમને લગતા વિષયો પણ હોય છે.

માઈનીંગ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં સર્વેયીંગ, જીઓલોજી અને ખનીજ ઉત્પાદનના વિવિધ તબક્કાઓ જેમ કે ખનીજ સંશોધન, ખનીજની ગુણવત્તા, ખાણ પ્લાનીંગ, નકશાઓના નિર્માણ, ખાણમાંથી ઉત્પાદન તથા સંચાલનને લગતા વિષયો આવરી લેવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત ખનીજની આડપેદાશોનો યોગ્ય નિકાલ તથા પુનઃઉપયોગને લગતી બાબતો પણ આવરી લેવામાં આવે છે. આ બ્રાન્ચના વિદ્યાર્થીઓ માટે જમશેદપુર, રાંચી જેવા શહેરોમાં તકો છે જ્યાં ખાણ ખોદકામ ઉદ્યોગ મોટાપાયે છે.

મેટલર્જી એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે ધાતુનો અભ્યાસ આવે છે. વિવિધ ધાતુઓ અને મિશ્ર ધાતુઓના ફીઝીકલ અને કેમિકલ ગુણધર્મો ઉપરાંત ધાતુ શુદ્ધિકરણના વિવિધ તબક્કાઓ આવરી લેવામાં આવે છે. ધાતુઓનું ટેસ્ટીંગ, કોટીંગ, હીટ ટ્રીટમેન્ટ, ફાઉન્ડ્રી ટેકનોલોજી, જોઈનીંગ, શીટ મેટલ પ્રોસેસીંગ વગેરે પ્રોસેસનો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે.

પ્લાસ્ટીક ટેકનોલોજી : આ બ્રાન્ચમાં પ્લાસ્ટીક પ્રોડક્ટસનું ડીઝાઈનીંગ, ડેવલપમેન્ટ, પ્રોસેસીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ પર ધ્યાન દેવામાં આવે છે. પ્લાસ્ટીક મટીરીયલ સાયન્સ, ઈન્જેકશન મોલ્ડીંગ ટેકનોલોજી, રીસાયકલીંગ અને વેસ્ટ ટ્રીયમેન્ટ, એક્સટ્રુઝન ટેકનોલોજી, પેકેજીંગ, સ્પેશ્યાલીટી પ્લાસ્ટીક જેવા વિષયો ભણવામાં આવે છે. આ બ્રાન્ચમાં થોડા કેમિકલને લગતા વિષયો પણ હોય છે.

રબર ટેકનોલોજી : આ બ્રાન્ચમાં કુદરતી અને કૃત્રિમ રબર અને લેટેક્ષનું પ્રોસેસીંગ કરીને વિવિધ જીવનોપયોગી વસ્તુઓ બનાવવા માટે લાગુ પડતા વિષયો આવે છે. રબર પ્લાન્ટ અને ઈક્વીપમેન્ટ્સના ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ અને મેન્યુફેક્ચરીંગને લગતા વિષયો અભ્યાસક્રમમાં હોય છે.

ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગ

આ બ્રાન્ચ મુખ્યત્વે પાવર જનરેશન, ટ્રાન્સમિશન અને ડીસ્ટ્રીબ્યુશન તથા ઈલેકટ્રીકલ મશીન અને ડીવાઈસની ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ અને મેઈન્ટેનન્સ સાથે સંકળાયેલી છે. છેલ્લા થોડા વર્ષોથી રીન્યુએબલ એનર્જીનો પણ સમાવેશ થયો છે. થોડા ઈલેકટ્રોનિક્સના વિષયો એનાલોગ અને ડીજીટલ ઈલેકટ્રોનિક્સ, માઈક્રો પ્રોસેસર વગેરે પણ ભણવામાં આવે છે.

પાવર ઈલેકટ્રોનિક્સ : પાવર ઈલેકટ્રોનિક્સ એ ઈલેકટ્રીકલ અને ઈલેકટ્રોનિક્સને જોડતી બ્રાન્ચ છે. ઈલેકટ્રીકલ સાધનો જેવા કે મોટર, પંખો, હેવી લાઈટ્સ, વોશીંગ મશીન વગેરેને સ્માર્ટલી ઈલેકટ્રોનિક્સ પ્રોસેસર ડીવાઈસની નિયંત્રિત કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવે છે. ઈન્વર્ટર એસી, ઈન્વર્ટર ફીઝ, ફેન રેગ્યુલેટર, ઈન્ડકશન સ્ટવ, મોબાઈલ ફોન ચાર્જર, લેપટોપ ચાર્જર વગેરે પાવર ઈલેકટ્રોનિક્સ વગર શક્ય નથી.

કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગ

આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે સોફટવેર ડેવલપમેન્ટને લગતા વિષયો ભણવામાં આવે છે. જેવા કે, પ્રોગ્રામીંગ લેન્ગવેજ, ડેટા સ્ટ્રક્ચર અને અલ્ગોરીધમ, ડીબીએમએસ, નેટવર્ક, કમ્પાઈલર ડીઝાઈન વગેરે. આ બ્રાન્ચ પસંદ કરનાર વિદ્યાર્થીએ કલાકો સુધી એક જ જગ્યાએ બેસીને લોજીકલ વર્ક કરવાનું હોય છે.

ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (આઈટી) : આ કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગની જ એક પેટા બ્રાન્ચ છે. જીટીયુના સીલેબસ પ્રમાણે ૯૦% કરતા વધારે વિષયો સરખા છે એટલા માટે ઈન્ડસ્ટ્રીઝમાં નોકરીમાં સમાન તકો છે. જો વિદ્યાર્થી GATEની પરીક્ષા આપીને આગળ અભ્યાસ કરવા ઈચ્છતો હોય તો આઈટી કરતા કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ કારણ કે કમ્પાઈલર, થીયરી ઓફ કોમ્પ્યુટેશન, માઈક્રોપ્રોસેસર વિષયો આઈટીમાં ભણવામાં આવતા નથી.

ઈન્ફર્મેશન અને કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી (આઈસીટી) : આઈસીટી એ કોમ્પ્યુટર અને ઈ.સી.ના કોમ્બિનેશનથી બનાવવામાં આવેલી બ્રાન્ચ છે જેમાં મુખ્યત્વે કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગના જ વિષયો હોય છે. સામાન્યપણે પથી ૧૦ વિષયો ઈલેકટ્રોનિક્સ અને કોમ્યુનિકેશનના હોય છે. જો DAIICT, SEAS-Ahmedabad University વગેરે જેવી ખ્યાતનામ કોલેજોમાં એડમિશન મળે તો આઈસીટી બ્રાન્ચને પસંદ કરવી જોઈએ અન્યથા કોમ્પ્યુટર એન્જિનિયરીંગ કે આઈટીને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ.

ઈ.સી. એન્જિનિયરીંગ

ઈ.સી.માં ઈલેકટ્રીકલ, ઈલેકટ્રોનિક્સ અને કોમ્યુનિકેશન ક્ષેત્રનો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે. ડીવાઈસ એન્ડ સર્કીટ, ડીજીટલ ઈલેકટ્રોનિક્સ, કન્ટ્રોલ સિસ્ટમ, આઈસી, માઈક્રોપ્રોસેસર, એમ્બેડેડ સિસ્ટમ, સર્કીટ એન્ડ નેટવર્ક, સિગ્નલ એન્ડ સિસ્ટમ્સ, ઓપ્ટીકલ

કોમ્યુનિકેશન, સેટેલાઈટ કોમ્યુનિકેશન, મોબાઈલ કોમ્યુનિકેશન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. ઈ.સી. એન્જિનિયરીંગમાંથી થોડા ફેરફાર સાથે નીચે મુજબની બ્રાન્ચો બનાવવામાં આવે છે. ચોક્કસ કારણ માટે નીચેમાંથી કોઈ બ્રાન્ચ પસંદ કરો તો તે યોગ્ય છે અન્યથા ઈ.સી.ને જ પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ.

બાયોમેડીકલ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં મેડીકલ ફીલ્ડમાં વપરાતા ઈલેકટ્રોનિક્સ સાધનોની ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ અને મેઈન્ટેનન્સને લગતો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે. બાયોમેડીકલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સનું ઉત્પાદન મોટાભાગે વિદેશમાં થતું હોવાથી, ભારતમાં મુખ્યત્વે મેઈન્ટેનન્સને લગતા કાર્યો કરવાના હોય છે.

ઈલેકટ્રોનિક્સ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચ ઈ.સી. સાથે ઘણું સામ્ય ધરાવે છે. જીટીયુના સીલેબસ પ્રમાણે આશરે બે વિષયો અલગ આવે છે.

ઈલેકટ્રોનિક્સ એન્ડ ટેલીકોમ્યુનિકેશન એન્જિનિયરીંગ : જીટીયુના સીલેબસ મુજબ આ બ્રાન્ચનો સીલેબસ ઈલેકટ્રોનિક્સ અને કોમ્યુનિકેશન એન્જિનિયરીંગનો જ છે.

ઈન્સ્ટુમેન્ટેશન એન્ડ કન્ટ્રોલ એન્જિનિયરીંગ : ઈન્સ્ટુમેન્ટેશન એન્ડ મેન્યુફેકચરીંગ એરીયામાં પ્રોસેસ વેરીયેબલ્સના મેઝરમેન્ટ અને કન્ટ્રોલનું સાયન્સ. કન્ટ્રોલ એટલે કન્ટ્રોલ થીયરીની મદદથી જરૂરિયાત પ્રમાણે સિસ્ટમની ડીઝાઈન, આઈસી એન્જિનિયર ઓટોમેશન સિસ્ટમના ડીઝાઈન, કન્ફીગ્યુરેશન અને મેઈન્ટેનન્સનું કામ કરે છે. આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે ઈલેકટ્રીકલ અને ઈલેકટ્રોનિક્સના વિષયો ભણવામાં આવે છે જેમાં ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ડ્રાઈવ, PLC / SCADA, મેઝરમેન્ટ ઈન્સ્ટુમેન્ટનો સમાવેશ થાય છે.

સિવિલ એન્જિનિયરીંગ

સિવિલ એન્જિનિયરીંગના અભ્યાસમાં સ્ટ્રક્ચરલ એન્જિનિયરીંગ, કન્સ્ટ્રકશન ટેકનોલોજી, બિલ્ડીંગ એન્ડ ટાઉન પ્લાનીંગ, વોટર રીસોર્સ મેનેજમેન્ટ, ટ્રાન્સપોર્ટેશન એન્જિનિયરીંગ, જીઓ-ટેક એન્જિનિયરીંગ, સોઈલ મિકેનિક્સને લગતા વિષયો ભણવામાં આવે છે.

એન્વાયરમેન્ટલ એન્જિનિયરીંગ : આ બ્રાન્ચમાં એન્વાયરમેન્ટને (હવા, પાણી અને જમીન) પ્રદૂષિત થતું રોકવાનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. મુખ્યત્વે સોલીડ વેસ્ટ ટ્રીટમેન્ટ, વેસ્ટ વોટર ટ્રીટમેન્ટ, એર પોલ્યુશનને કન્ટ્રોલ કરતા સાધનો, હેલ્થ અને સેફટી સ્ટાન્ડર્ડને લગતા વિષયોનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. આ બ્રાન્ચ સિવિલ એન્જિનિયરીંગ અને કેમિકલ એન્જિનિયરીંગની પેટા બ્રાન્ચ છે.

એન્વાયરમેન્ટલ સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરીંગ : જીટીયુના સીલેબસ મુજબ આ બ્રાન્ચનો સીલેબસ એન્વાયરમેન્ટલ એન્જિનિયરીંગનો જ છે.

એન્વાયરમેન્ટલ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી : આ બ્રાન્ચ પણ એન્વાયરમેન્ટલ એન્જિનિયરીંગને સંલગ્ન બ્રાન્ચ છે. આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ્સ અને વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ સિસ્યમ પર ધ્યાન દેવામાં આવે છે.

વોટર મેનેજમેન્ટ : આ બ્રાન્ચમાં સિવિલ એન્જિનિયરીંગના ઘણા બધા વિષયો ભણવામાં આવે છે. ખાસ ધ્યાન ઈરીગેશન વોટર મેનેજમેન્ટ પર આપવામાં આવે છે, જેમાં હાઈડ્રોલોજી, ગ્રાઉન્ડ વોટર હાઈડ્રોલીક્સ, સોઈલ સાયન્સ, ડીઝાઈન ઓફ ઈરીગેશન ડીસ્ટ્રીબ્યુશન સિસ્ટમ, જીઓટેકનીકલ એન્જિનિયરીંગ જેવા વિષયો ભણવામાં આવે છે.

કેમિકલ એન્જિનિયરીંગ

આ બ્રાન્ચમાં કેમિકલ પ્રોસેસીંગ કરવા માટેની પ્રોસેસ અને ઓપરેશન પ્લાન્ટ તથા મશીનના ડીઝાઈન, ડેવલપમેન્ટ અને મેઈન્ટેનન્સને લગતો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે.

પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરીંગ

આ બ્રાન્ચ હાઈડ્રોકાર્બન (ક્રુડ ઓઈલ અને નેચરલ ગેસ) ઈન્ડસ્ટ્રીઝ પર આધારિત છે, જે બે ભાગમાં વહેંચાયેલી છે. અપસ્ટ્રીમ વિભાગમાં એક્સપ્લોરેશન, ડ્રીલીંગ, પ્રોડકશન અને સ્ટોરેજના લગતા વિષયો ભણવામાં આવે છે જ્યારે ડાઉનસ્ટ્રીમમાં રીફાઈનીંગ, પ્યુરીફીકેશન, માર્કેટીંગ અને ડીસ્ટ્રીબ્યુશનને લગતા વિષયો ભણવામાં આવે છે. પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરો માટે નોકરીના સ્થળો મર્યાદિત છે કારણ કે જ્યાં ઓઈલ એક્સપ્લોરેશન અને રીફાઈનીંગ થતું હોય ત્યાં જ રહેવું પડે છે.

કેમિકલ ટેકનોલોજી

આ બ્રાન્ચ કેમિકલ એન્જિનિયરીંગને સંલગ્ન બ્રાન્ચ છે. ફાર્માસ્યુટીકલ, પોલીમર, રબર અને પીગમેન્ટ્સ, ગ્લાસ અને સિરામકને લગતી ટેકનોલોજીનો અભ્યાસ પણ આવે છે. આ બ્રાન્ચમાં કેમિકલ કરતા વધારે કેમિકલ પ્લાન્ટ્સ પર ફોકસ કરવામાં આવે છે.

નેનો ટેકનોલોજી

આ બ્રાન્ચમાં કોઈપણ મટીરીયલ/પદાર્થના નેના પાર્ટ (૧થી ૧૦૦ નેનોમીટર્સ) પર ફોકસ કરવામાં આવે છે. નેનો ટેકનોલોજીનો વિવિધ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ જેવી કે સીરામીક, મેડીકલ, માઈક્રોઈલેકટ્રોનિક્સ, મેટલ, કેમિકલમાં ઉપયોગ આદારિત વિષયો ભણવામાં આવે છે.

બાયો ટેકનોલોજી

આ બ્રાન્ચમાં બાયોકેમેસ્ટ્રી, જીનેટીક્સ, માઈક્રોબાયોલોજી, પ્રોસેસ એન્જિનિયરીંગ વગેરેને લગતા વિષયોનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. આ બ્રાન્ચ બાયોલોજી અને કેમિકલ એન્જિનિયરીંગના કોમ્બિનેશનથી બનાવવામાં આવેલ છે. જે વિદ્યાર્થીઓને બાયોલોજીમાં રૂચિ હોય તેમને આ બ્રાન્ચ વધારે અનુકૂળ આવે છે. આ બ્રાન્ચ કેમિકલ એન્જિનિયરીંગની એડવાન્સ બ્રાન્ચ છે, જે રિસર્ચ પર આધારિત છે.

ફુડ પ્રોસેસીંગ ટેકનોલોજી

આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે ફુડને લગતા વિષયો અભ્યાસમાં આવે છે. જેમ કે ફુડ કેમેસ્ટ્રી, ફુડ થર્મોડાયનેમિક્સ, ફુડ ન્યુટ્રીશન, ફુડ ટ્રાન્સપોર્ટેશન વગેરે. આ ઉપરાંત ફુડ પ્રોસેસીંગના પ્લાન્ટમાં વપરાતા સાધનોની ડીઝાઈન અને મેન્યુફેકચરીંગને લગતા વિષયો પણ ભણવામાં આવે છે.

મરીન એન્જિનિયરીંગ

આ બ્રાન્ચ ફક્ત યુ. વી. પટેલ કોલેજ ઓફ એન્જિનિયરીંગ, ગણપત યુનિવર્સિટી, મહેસાણા ખાતે જ ઉપલબ્ધ છે. જે ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ શીપીંગ, ભારત સરકાર દ્વારા પ્રમાણિત છે. મરીન એન્જિનિયરીંગનો રોલ મર્ચન્ટ શીપની મશીનરીના ઓપરેશન અને મેઈન્ટેનન્સનો હોય છે. આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે ઈલેકટ્રીકલ, ઈલેકટ્રોનિક્સ અને મિકેનિકલના વિષયો ભણવામાં આવે છે. વધારે માહિતી માટે સીધો કોલેજનો જ સંપર્ક કરવો જોઈએ.

ટેક્સટાઈલ એન્જિનિયરીંગ

આ બ્રાન્ચમાં કાપડ અને યાર્નના પ્રોસેસીંગ અને મેન્યુફેકચરીંગ માટેની પદ્ધતિઓનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. મુખ્યત્વે કાપડના ગુણધર્મો જેવા કે કલર, ડીઝાઈન, છાપકામ, ફીનીશીંગ ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત ટેક્સટાઈલ મેન્યુફેકચરીંગને લગતા વિષયો પણ ભણવામાં આવે છે. જેવા કે વેટ પ્રોસેસીંગ, પ્રોસેસીંગ ઓફ નોન કન્વેન્શનલ ફાઈબર, ડાઈંગ ટેકનોલોજી, મેન્યુફેકચરીંગ ઓફ પોલીસર મટીરીયલ વગેરે.

ટેક્સટાઈલ ટેકનોલોજી

આ બ્રાન્ચ ટેક્સટાઈલ એન્જિનિયરીંગને સંલગ્ન જ છે. આ બ્રાન્ચમાં કાપડના મેન્યુફેકચરીંગ પર વધારે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. યાર્ન મેન્યુફેકચરીંગ, વીવીંગ ટેકનોલોજી, મેન મેઈડ ફાઈબર ટેકનોલોજી, નીટીંગ ટેકનોલોજી, વુલન સ્પીનીંગ જેવા વિષયોનો અભ્યાસ આવે છે.

એગ્રીકલ્ચર એન્જિનિયરીંગ

આ બ્રાન્ચ ખેતી ઉત્પાદન અને પ્રોસેસીંગને લગતી છે. આ બ્રાન્ચમાં મુખ્યત્વે મિકેનિકલ, સિવિલ, કેમિકલ અને ફુડ પ્રોસેસીંગ એન્જિનિયરીંગને લગતા વિષયો ભણવામાં આવે છે. જો કોઈ વિદ્યાર્થીને ટેકનોલોજીની મદદથી ખેતી કરવામાં રસ હોય તો આ બ્રાન્ચને પસંદગી આપવી જોઈએ.

બ્રાન્ચની પસંદગી કેવી રીતે કરવી ?

બ્રાન્ચના પ્રકાર, કઈ બ્રાન્ચમાં શું ભણવાનું હોય છે તથા કારકિર્દીની કેવી તકો રહેલી છે તેની માહિતી આપણે મેળવી. સામાન્યપણે, દરેક એન્જિનિયરીંગ બ્રાન્ચ(કાર્યક્ષેત્ર)ની દુનિયાભરમાં જરૂરિયાત હોય જ છે. બધી બ્રાન્ચના એન્જિનિયરની વધતા ઓછા અંશે માંગ હોય છે. જો વિદ્યાર્થી પોતાની શારીરિક ક્ષમતા, કામ કરવાની પદ્ધતિ, ઘરનું પ્રોફેશનલ અને ઈકોનોમીકલ વાતાવરણ તથા ભવિષ્યમાં કેવી કારકિર્દી બનાવવી છે તેને કેન્દ્રમાં રાખીને બ્રાન્ચની પસંદગી કરો તો સરળતાથી સફળતા મેળવી શકાય છે.

સૌથી વધુ પ્લેસમેન્ટ કઈ બ્રાન્ચમાં થાય છે ?

સૌથી વધુ પ્લેસમેન્ટ કોમ્પ્યુટર અને ઈ.સી. બ્રાન્ચમાં આઈટી ઈન્ડસ્ટ્રી દ્વારા થાય છે. ત્યારબાદ મિકેનિકલ પછી ઈલેકટ્રીકલ, કેમિકલ અને આઈ.સી. બ્રાન્ચમાં પ્લેસમેન્ટ થાય છે. સિવિલ બ્રાન્ચમાં પ્લેસમેન્ટનું પ્રમાણ ઓછું હોય છે. સૌથી વધુ સેલેરી કોમ્પ્યુટર બ્રાન્ચમાં મળે છે.

સરકારી નોકરી કરવી હોય તો કઈ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી જોઈએ ?

કોઈપણ ગ્રેજ્યુએટ જીપીએસસી, યુપીએસસી વગેરેની પરીક્ષા આપી સરકારી નોકરી મેળવી શકે છે. એન્જિનિયરીંગને લગતી સરકારી નોકરીની મહત્તમ તકો સિવિલ અને પછી ઈલેકટ્રીકલ એન્જિનિયરીંગમાં છે. મિકેનિકલ અને ઈ.સી.માં સરકારી નોકરી ઓછી હોય છે. કોમ્પ્યુટરમાં તો પ્રમાણ સાવ નહીંવત્ છે. અનામત કેટેગરીનો વિદ્યાર્થી જો સિવિલ કે ઈલેકટ્રીકલમાં પ્રવેશ મેળવે તો તેને સરકારી નોકરી મળવાની શક્યતાઓ વધી જાય છે.

Branch Selection: FAQ

સૌથી સારી બ્રાન્ચ કઇ છે?

દરેક એન્જીનીયરીંગ બ્રાન્ચ(કાર્યક્ષેત્ર)ની દુનીયાભરમાં જરૂરીયાત હોય જ છે. વિદ્યાર્થી કોઇપણ બ્રાન્ચમાં અભ્યાસના 4 વર્ષ દરમ્યાન લગનથી તનતોડ મહેનત કરીને સારી કારકિર્દી બનાવી શકે છે. તેમ છતા, જો વિદ્યાર્થી પોતાની **શારીરિક ક્ષમતા, કામ કરવાની પધ્ધતી, ફેમિલી બેકગ્રાઉન્ડ અને આર્થિક પરિસ્થિતી તથા ભવિષ્યમાં કેવી કેરીયર બનાવવી છે** તેને ધ્યાનમાં રાખીને બ્રાન્ચ પસંદ કરે તો સરળતાથી સફળતા મેળવી શકે છે.

સૌથી વધુ પ્લેસમેન્ટ કઇ બ્રાન્ચમાં થાય છે?

સૌથી વધુ પ્લેસમેન્ટ કોમ્પ્યુટર/I.T. અને મિકેનીકલ બ્રાન્ચમાં થાય છે. ત્યારબાદ સિવિલ, ઇલેક્ટ્રીકલ અને કેમિકલ બ્રાન્ચમાં પ્લેસમેન્ટ થાય છે. ઇ.સી. બ્રાન્ચમાં ઇલેક્ટ્રોનીક્સ કંપનીઓનું પ્લેસમેન્ટ ઓછું હોય છે પણ I.T. કંપનીઓ તક આપે છે. સૌથી વધુ સેલેરી કોમ્પ્યુટર બ્રાન્ચમાં મળે છે.

ગવર્મેન્ટ જોબની સૌથી વધુ તકો કઇ બ્રાન્ચમાં છે?

કોઇપણ ગ્રેજ્યુએટ GPSC, UPSC વગેરેની પરીક્ષા આપી ગવર્મેન્ટ જોબ મેળવી શકે છે. એન્જીનીયરીંગને લગતી ગવર્મેન્ટ જોબની મહત્તમ તકો સિવિલ બ્રાન્ચમાં છે. ત્યારબાદ ઇલેક્ટ્રીકલ અને મિકેનીકલ બ્રાન્ચમાં તકો હોય છે. કોમ્પ્યુટર અને ઇ.સી. બ્રાન્ચમાં ગવર્મેન્ટ જોબ ખૂબ જ ઓછી છે. અનામત કેટેગરીનો વિદ્યાર્થી જો સિવિલ કે ઇલેક્ટ્રીકલમાં એડમિશન મેળવે તો તેને ગવર્મેન્ટ જોબ મળવાની શક્યતાઓ ખૂબ જ વધી જાય છે.

White Collar Job અને Blue Collar Jobમાં શું તફાવત છે? (Office Job & Field Job)

કોમ્પ્યુટર બ્રાન્ચમાં માત્ર ઓફીસ જોબ હોય છે જે White Collar Job તરીકે પણ ઓળખાય છે. જેમાં કલાકો સુધી એક જ જગ્યાએ બેસીને લોજીકલ વર્ક કરવાનું હોય છે. સિવિલ, મિકેનીકલ, ઇલેક્ટ્રીકલ, કેમિકલ, આઇ.સી. વગેરેમાં ફીલ્ડ જોબ વધારે હોય છે જેમાં સાઇટ અથવા પ્લાન્ટ પર સુપરવીઝન થી લઇને મેઇન્ટેનન્સ સુધીના કામ હોય છે. જે Blue Collar Job તરીકે પણ ઓળખાય છે.

કઇ બ્રાન્ચમાં હોમટાઉનમાં પણ નોકરી મળવાની તકો છે?

ગુજરાતના કોઇપણ શહેરમાં કોમ્પ્યુટર, મિકેનીકલ, ઇલેક્ટ્રીકલ અને સિવિલ બ્રાન્ચમાં તરત જ નોકરી મળી રહે છે.

ગણિત બહુ ગમતુ હોય તો કઇ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી? ગણિત ફાવતુ ન હોય તો કઇ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી?

ગણિતનો મહત્તમ ઉપયોગ સિવિલ અને ઇલેક્ટ્રીકલ બ્રાન્ચમાં આવે છે. ત્યારબાદ મિકેનીકલ અને ઇ.સી. બ્રાન્ચમાં હોય છે. ગણિતનો સૌથી ઓછો ઉપયોગ કોમ્પ્યુટર બ્રાન્ચમાં હોય છે.

વિદ્યાર્થીનીએ (Girl Students) કઇ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી જોઇએ?

21st Century Girl કોઇપણ બ્રાન્ચમાં કામ કરી શકે છે પણ જો બધા પરીબળોને ધ્યાનમાં લઇએ તો Girl Student કોમ્પ્યુટર બ્રાન્ચમાં સારી કેરીયર આસાનીથી બનાવી શકે છે. Next Generation Digital Mom, Flexible Job Timings, Work from Home, Gender Neutral Industry, No Physical Work, Job within City Area, Settle in any city after Marriage, Easy Placement from College, Good Opportunity in Teaching Areas, Local to Global Jobs, etc.

Foreign Countriesમાં સેટલ થવુ હોય તો કઇ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી જોઇએ?

Foreign Countries જેવા કે USA, UK, Canada, Australiaમાં સેટલ થવા માટે કોમ્પ્યુટર અને ત્યારબાદ ઇ.સી. બ્રાન્ચને પસંદગી આપવી જોઇએ. મિકેનીકલ એન્જીનીયર્સ માટે Germanyમાં સારી તકો છે.

આજકાલ ઇ.સી.નો ટ્રેન્ડ ડાઉન છે અને મને ઓછા માર્કસ પર ખ્યાતનામ કોલેજમાં ઇ.સી.માં એડમિશન મળે છે તો લેવુ કે નહી?

ઇલેક્ટ્રોનીક્સ ફીલ્ડનું R&D અને ડિઝાઇનીંગ કામ મુખ્યત્વે USAમાં થાય છે જ્યારે મહત્તમ મેન્યુફેક્ચરીંગ China, Taiwan અને Koreaમાં થાય છે. ઇલેક્ટ્રોનીક્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ બહુ concentrated છે જેમાં મુખ્યત્વે Intel, Samsung, Qualcomm, Huawei વગેરે જેવી કંપનીઓનું વર્ચસ્વ છે. આ ઉપરાંત ઇલેક્ટ્રોનીક્સ મેન્યુફેક્ચરીંગનું સેટઅપ બહુ મોટા રોકાણથી લાર્જ સ્કેલ પર કરવું પડે છે જેને લીધે નાના શહેરોમાં ઇલેકટ્રોનીક્સ કંપનીઓની સંખ્યા નહીવત્ત છે. ભારતમાં બેંગ્લોર, હૈદરાબાદ અને પૂના ખાતે ઘણી MNCના ડેવલોપમેન્ટ સેન્ટર આવેલા છે જ્યાં ઇ.સી. એન્જીનીયર માટે નોકરીની તકો છે. ગુજરાતમાં ઇ.સી. એન્જીનીયર્સ માટે જૂજ તકો રહેલી છે.

એરોનોટીકલ, ઓટોમોબાઇલ, બાયોટેકનોલોજી, મેકાટ્રોનીક્સ વગેરે જેવી નવા જમાનાની બ્રાન્ચમાં એડમિશન લેવાય?

આ બધી બ્રાન્ચના એન્જીનીયર્સ માટે ગુજરાતમાં નહીંવત્ત તકો છે. ઉપરાંત આ બધી બ્રાન્ચમાં નોકરીની તકો માત્ર જે-તે ફીલ્ડના એક્સપર્ટસ માટે જ હોય છે. જેના માટે 10-15 વર્ષનો અનુભવ મેળવવો અનિવાર્ય છે. બેઝીક બ્રાન્ચમાં B.E. કર્યા બાદ સ્પેશ્યલાઇઝડ બ્રાન્ચમાં M.E. કરવું જોઇએ.

અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા બાદ ઘરનો બિઝનેસ શરૂ કરવો હોય તો કઇ બ્રાન્ચ વધારે સારી? (Start-UP)

જો કોઇ વિદ્યાર્થીને સારી રીતે સેટ થયેલો ફેમિલી બિઝનેસ હોય તો તેને લગતી બ્રાન્ચ જ પસંદ કરવી જોઇએ. જો કોઇ વિદ્યાર્થીને નવો બિઝનેસ શરૂ કરવો હોય અને પૂરતી મુડી હોય તો કોઇ પણ બ્રાન્ચ પસંદ કરી શકાય છે. પરંતુ જો ઓછી મુડીથી બિઝનેસ શરૂ કરવો હોય તો કોમ્પ્યુટર અને સિવિલ બ્રાન્ચને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઇએ. વિદ્યાર્થીઓને ખાસ નિવેદન છે કે 4-5 વર્ષનો અનુભવ લીધા બાદ જ બિઝનેસમાં ઝંપલાવવું જોઇએ.

વ્હાઈટ કોલર (ઓફિસ) અને બ્લુ કોલર (ફીલ્ડ) નોકરીમાં શું તફાવત હોય છે ?

કોમ્પ્યુટર અને ઈ.સી.માં ઓફિસ જોબ કરવાની હોય છે, જેમાં કલાકો સુધી એક જ જગ્યાએ બેસીને લોજીકલ વર્ક કરવાનું હોય છે. સિવિલ, મિકેનિકલ, ઈલેકટ્રીકલ, કેમિકલ, આઈ.સી. વગેરેમાં ફીલ્ડ જોબ વધારે હોય છે. જેમાં પ્લાન્ટ અથવા સાઈટ પર સુપરવિઝનથી લઈને મેઈન્ટેનન્સ સુધીના કામ હોય છે. ખાસ કરીને જે વિદ્યાર્થીને તડકો, ધુળની એલર્જી હોય તેમણે સિવિલ બ્રાન્ચની પસંદગી ન કરવી જોઈએ.

ગણિત બહુ ગમે છે અથવા ગમતું નથી, તો કઈ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી ?

ગણિતનો મહત્તમ ઉપયોગ સિવિલ અને ઈલેકટ્રીકલ બ્રાન્ચમાં આવે છે, ત્યારબાદ મિકેનિકલ, ઈ.સી.માં અને સૌથી ઓછો કોમ્પ્યુટરમાં હોય છે.

વિદ્યાર્થીનીઓ કઈ બ્રાન્ચ પસંદ કરી શકે ?

૨૧મી સદીમાં સ્ત્રી કોઈપણ બ્રાન્ચમાં કામ કરી શકે છે પણ જો બધા પરિબળોને ધ્યાનમાં લઈએ તો વિદ્યાર્થીની કોમ્પ્યુટર ક્ષેત્રમાં સારી કારકિર્દી આસાનીથી બનાવી શકે છે. લગ્ન પછી કોઈપણ શહેરમાં આસાનીથી નોકરી મળી રહે છે. જો કોઈ સ્ત્રીને સરકારી નોકરીમાં રૂચિ હોય તો સિવિલ કે ઈલેકટ્રીકલ બ્રાન્ચને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ.

વિદેશ જવું હોય તો કઈ બ્રાન્ચ પસંદ કરવી જોઈએ ?

વિદેશ જેવા કે અમેરિકા, ઈંગ્લેન્ડ, કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયામાં સેટલ થવા માટે કોમ્પ્યુટર અને ઈ.સી. બ્રાન્ચને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ.

આજકાલ ઈ.સી.નો ટ્રેન્ડ ડાઉન છે અને ઓછા માર્ક્સ પર મનગમતી કોલેજમાં ઈ.સી.માં એડમિશન મળે તો લેવું કે નહીં ?

ઈલેકટ્રોનિક્સ ફીલ્ડનું R&D અને ડીઝાઈનીંગ કામ મુખ્યત્વે અમેરિકામાં થાય છે જ્યારે મેન્યુફેક્ચરીંગ ચીન, તાઈવાન અને કોરિયામાં થાય છે. આ ઉપરાંત ઈલેકટ્રોનિક્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ બહુ કોન્સન્ટ્રેટેડ છે, જેમાં મુખ્યત્વે ઈન્ટેલ, સેમસંગ, ક્વોલકોમ, હુવેઈ વગેરે જેવી કંપનીઓનું વર્ચસ્વ છે. આ ઉપરાંત ઈલેકટ્રોનિક્સ મેન્યુફેકચરીંગનું સેટઅપ બહુ મોટા રોકાણથી લાર્જ સ્કેલ પર કરવું પડે છે જેને લીધે નાના શહેરોમાં નાના અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગોની સંખ્યા નહીંવત્ છે. ભારતમાં બેંગ્લોર, હેદ્રાબાદ અને પૂના ખાતે ઘણી MNCના ડેવલપમેન્ટ સેન્ટર આવેલા છે જ્યાં ઈ.સી. એન્જિનિયર માટે નોકરીની તકો છે. જો કોઈ વિદ્યાર્થી ઓટોમેશન કે IoT ક્ષેત્રમાં પોતાનો બિઝનેસ કરવા માંગતો હોય તો લોકલ લેવલ પર ઘણી તકો રહેલી છે, પણ આ ક્ષેત્રો હજી ડેવલપીંગ છે.

અભ્યાસ બાદ ઘરનો બિઝનેસ શરૂ કરવો હોય તો કઈ બ્રાન્ચ વધારે સારી ?

જો કોઈ વિદ્યાર્થીને ઘરનો સારી રીતે સેટ થયેલો બિઝનેસ હોય તો તેને લગતી બ્રાન્ચ જ પસંદ કરવી જોઈએ. જો કોઈ વિદ્યાર્થીને નવો બિઝનેસ શરૂ કરવો હોય અને સારી એવી માત્રામાં મૂડી હોય તો કોઈપણ બ્રાન્ચ પસંદ કરી શકાય છે. જો ઓછી અથવા નહીંવત્ બિઝનેસ શરૂ કરવો હોય તો કોમ્પ્યુટર, સિવિલ અને ઈ.સી. બ્રાન્ચને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓને ખાસ નિવેદન છે કે ૩-૪ વર્ષનો અનુભવ લીધા બાદ જ બિઝેનસમાં જંપલાવવું જોઈએ. વિદ્યાર્થીએ બેઝીક બ્રાન્ચ (સિવિલ, મિકેનિકલ, ઈલેકટ્રીકલ, કોમ્પ્યુટર અને ઈ.સી.)ને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ. બેઝીક બ્રાન્ચમાં નોકરીની મહત્તમ તકો, નોકરીમાં વિવિધતા, પોતાના હોમટાઉનમાં પણ નોકરીની તકો અને ખુદનો બિઝનેસ શરૂ કરી શકાય છે.

જો કોઈ વિદ્યાર્થી રફ એન્ડ ટફ હોય અને ટ્રાવેલિંગ ગમતું હોય તો સિવિલ, મિકેનિકલ કે ઈલેકટ્રીકલ બ્રાન્ચને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ.

> **"એન્જિનિયરીંગ વગર વિજ્ઞાન માત્ર એક ફીલોસોફી (વિચાર) જ બની જાય છે."**
>
> **- અજ્ઞાત**
>
> **"જાણવું એટલે વિજ્ઞાન અને બનાવવું એટલે એન્જિનિયરીંગ."**
>
> **- હેન્રી પેટ્રીસ્કી**

૭.૫ ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટયૂટ ઓફ ટેક્નોલોજી (IIT)

દેશની નામાંકિત તથા વિદેશોમાં પણ આઈ.આઈ.ટી. પ્રખ્યાત સંસ્થા છે. દેશભરમાંથી જે વિદ્યાર્થીઓ તેમાં પ્રવેશ મેળવી શકે તે પોતાની જાતને ધન્ય ગણે છે. IITની શાખાઓ ચેન્નઈ,દિલ્હી,ગૌહાતી,કાનપુર,ખડકપુર,મુંબઈ, રૂરકી, ગાંધીનગર ખાતે આવેલી છે. IITમાં ચાલતા એન્જિનિયરિંગ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવો સહેલો નથી પરંતુ એક વાર પ્રવેશ મેળવીને કોર્ષ કરતાં તમારે કઈ નોકરી કરવી તેની પસંદગી કરવી અઘરી થઈ પડે તેટલી નોકરી દેશ-વિદેશમાં હાજર હોય છે. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઉચ્ચ શિક્ષણના વ્યાપ માટે નવી આઠ IIT સ્થાપવાની જાહેરાત થઈ છે.જેમાંની એક આઈ.આઈ.ટી.ની ગુજરાતમાં સ્થાપના થઈ છે.

પ્રવેશ : પંદર શહેરોમાં આવેલી IIT ઉપરાંત ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી (BHU), વારાણસી તથા ભુવનેશ્વર તથા ઈન્ડિયન સ્કૂલ ઑફ માઈન્સ (ISM)-ધનબાદમાં પ્રવેશ માટે સંયુક્ત પ્રવેશ પરીક્ષા લેવાય છે. જે JEE (જોઈન્ટ એન્ટ્રન્સ એક્ઝામિનેશન)ના નામે પ્રખ્યાત છે.

લાયકાત : ૬૦% (SC/ST/અપંગ ૫૫%) સાથે ધો.૧૨ વિજ્ઞાનપ્રવાહ સાથે પાસ અથવા તો પરીક્ષા દેનાર આ માટે અરજીપાત્ર હોય છે.

વય : ઉમેદવારની ઉંમર ૨૪ વર્ષથી ઓછી હોવી જરૂરી છે. (SC/ST/PH પાંચ વર્ષની છૂટ)

IIT માં ૩૫ જેટલા સ્નાતક ઈજનેરી અભ્યાસક્રમો ઉપરાંત B.Pharm., B.Arch. તથા સાત M.Sc. અભ્યાસક્રમો તથા ૪૩ M.Tech.અભ્યાસક્રમો થાય છે. જ્યારે રસાયણ, ભૌતિક,ગણિત,આંકડાશાસ્ત્ર,એપ્લાઈડ જિયૉલોજી, એપ્લાઈડ ફિઝિક્સ, તથા કમ્પ્યુટરના M.Sc. કોર્સ થાય છે.

- **IIT, Kharagpur** **http://www.iitkgp.ac.in/**
- **IIT, Bombay** **http://www.iitb.ac.in/**
- **IIT,, Madras** **http://www.iitm.ac.in/**
- **IIT, Kanpur** **http://www.iitk.ac.in/**
- **IIT, Delhi** **http://www.iitd.ac.in/**
- **IIT, Guwahati** **http://www.iitg.ac.in**
- **IIT, Roorkee** **http://www.iitr.ac.in/**
- **IIT, Ropar** **http://www.iitrpr.ac.in/**
- **IIT, Bhubaneswar** **http://www.iitbbs.ac.in/**
- **IIT, Hyderabad** **http://www.iith.ac.in/**
- **IIT, Gandhinagar** **http://www.iitgn.ac.in/**
- **IIT, Patna** **http://www.iitp.ac.in/**
- **IIT, Kanpur** **http://www.iitk.ac.in/iitj/**
- **IIT, Rajasthan** **http://www.iitk.ac.in**
- **IIT, Indore** **http://www.iiti.ac.in/**

- **બિરલા ઈન્સ્ટિટયૂટ ઑફ ટેકનોલોજી, મેસરા, રાંચી-૩૮૫ ૨૧૫(બિહાર)**
  આ ખ્યાતનામ સંસ્થામાં ચાલતા B.Arch. (૫ વર્ષ) તથા BE સિવિલ/ કમ્પ્યૂટર સાયન્સ/ ઈલેક્ટ્રિકલ ઍન્ડ ઈલેક્ટ્રોનિક્સ/ ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ઍન્ડ કમ્યૂનિકેશન / મિકેનિકલ/પ્રોડકશન એન્જિનિયરિંગ/પોલિમર એન્જિ./ IT તથા B.Pharm./BHMCT (બેચલર ઑફ હૉટલ મૅનેજમેન્ટ ઍન્ડ કેટરિંગ) ના ચાર વર્ષના અભ્યાસક્રમમાં JEE પરીક્ષા દ્વારા પ્રવેશ મળે છે.
  Controller of Examemination, Birla Institute of Technology, Mesra, Ranchi- 835 215.
  website : **www.bitmesra.ac.in.**
- **બિરલા ઈન્સ્ટિટયૂટ ઑફ ટેકનોલોજી, પિલાની -૩૩૩૦૩૧(રાજસ્થાન)**
  આ સંસ્થાની બે કોલેજો છે.(૧)પિલાની તથા (૨)ગોવા ખાતે આવેલી છે જેમાં નીચે પ્રમાણેના અભ્યાસક્રમો ઉપલબ્ધ છે.
  (૧) BITS, પિલ્લાની : BE (ઓનર્સ) ઈન કેમિકલ, સિવિલ, કમ્પ્યૂટર સાયન્સ, ઈલેક્ટ્રિકલ ઍન્ડ ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ઍન્ડ મિકેનિકલ, બીફાર્મ.
  (૨) BITS, ગોવા : BE(ઓનર્સ)ઈન કેમિકલ, કમ્પ્યૂટર સાયન્સ, ઈલેક્ટ્રીકલ એન્ડ ઈલેક્ટ્રોનિકસ, ઈલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટેશન, મિકેનિકલ
  લાયકાત : ધો.૧૨ વિજ્ઞાન (PCB)માં ૮૦ (દરેકમાં ૬૦%) સાથે પાસ જરૂરી છે.
  પ્રવેશ : 'BITS એડમિશન ટેસ્ટ' દ્વારા પ્રવેશ અપાય છે. ધો.૧૨ ની ઑનલાઈન ટેસ્ટ ઓબ્જેક્ટિવ ટાઈપની લેવાય છે.
  Admissions officer, Birla Institute of Technology, Pilani - 333031
  વેબસાઈટ : http:/ **www.bitspilani.ac.in/BITSAT**
- **ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સ્પેસ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી.**
  જેમને સ્પેસ સાયન્સમાં રસ છે તેમને માટે બેસ્ટ કોલેજ ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સ્પેસ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી (IIST) આઈઆઈએસટી છે. ભારત સરકારની આ કોલેજમાં સ્પેસ સાયન્સ અને ટેકનોલોજીના (૧) બીટેક ઈન એવિઓનિક્સ, (૨) બીટેક ઈન એરોસ્પેસ એન્જિનિયરીંગ અને (૩) બીટેક ઈન ફિઝીકલ સાયન્સના કોર્સ ચાલે છે. એડમિશન માટે અલગ એન્ટ્રન્સ એકઝામ છે. ફોર્મ ભરવાની જાહેરાત ડિસેમ્બરમાં આવે છે. એકઝામ એપ્રિલમાં હોય છે. ધોરણ-૧૨ સાયન્સમાં ફિઝીક્સ,

કેમેસ્ટ્રી અને મેથેમેટીક્સ PCM વિષયો રાખેલ હોય તો તમે IISTની એન્ટ્રન્સ આપી શકો છો. વધુ માહિતી માટે વેબસાઈટ www.iist.ac.in જોવા વિનંતી છે.

- **ઈન્ડિયન સ્કૂલ ઑફ માઈન્સ, ધનબાદ.**
  અહીં ચાર વર્ષના B.Tech. કમ્પ્યૂટર, ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટેશન, માઈનિંગ મશીનરી,મિનરલ એન્જિ., પેટ્રોલિયમ એન્જિ. અભ્યાસ થાય છે. જાહેરાત ડિસેમ્બરમાં આવે છે.તે માટે IIT JEE પરીક્ષાનું જ પ્રવેશપત્ર ભરવાનું હોય છે.
- **આર્મી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેકનોલોજી ડીઘી હિલ્સ, પૂના - ૪૧૧ ૦૧૫**
  ફક્ત ભૂમિદળના ચાલુ અથવા નિવૃત્ત કર્મચારીઓનાં સંતાનોને મે માસમાં પ્રવેશ પરીક્ષા દ્વારા ૬૦-૬૦ બેઠકો પર BE મિકેનિકલ/ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ઍન્ડ કૉમ્યુનિકેશન/કમ્પ્યૂટર એન્જિનિયરિંગ પ્રવેશ અપાય છે. આર્મીમાં નોકરી અંગે બૉન્ડ લખી આપવાનું હોય છે.૫૦% સાથે (SC/ST45%) ધો.૧૨ વિજ્ઞાન પાસ કે પરીક્ષા દેનાર અરજીપત્ર છે.૧૬થી ૨૧ વર્ષની ઉંમર જરૂરી છે. આ માટે JEE પરીક્ષા દ્વારા પ્રવેશ અપાય છે. જેની જાહેરાત જાન્યુઆરી માસમાં તથા પરીક્ષા મે માસમાં હોય છે.
- **સ્કૂલ ઑફ પ્લાનિંગ ઍન્ડ આર્કિટેકચર, દિલ્હી :**
  આ ડીમ્ડ.યુનિ.માં આર્કિટેક્ચર(૬૮ બેઠક)નો પાંચ વર્ષનો તથા પ્લાનિંગ (૨૨ બેઠક)નો ૪ વર્ષનો અભ્યાસ છે.
  ૬૦% (PCME સહિત) ધો.૧૨ વિજ્ઞાનમાં જરૂરી છે. (SC/ST/અપંગને ૫૫%)
  આ માટે પ્રવેશ પરીક્ષા દ્વારા પ્રવેશ અપાય છે. જેની જાહેરાત જાન્યુઆરી માસમાં તથા પરીક્ષા મે માસમાં હોય છે.
  સ્કૂલ ઑફ પ્લાનિંગ ઍન્ડ આર્કિટેક્ચર, ૪,બ્લોક-B, ઈન્દ્રપ્રસ્થ એસ્ટેટ, ન્યૂ દિલ્હી-૧૧૦ ૦૦૨.
- **પોંડિચેરી એન્જિનિયરિંગ કૉલેજ, પિલ્લાઈ ચાવડી,પોંડિચેરી-૬૦૫ ૧૪૦**
- **વાલચંદ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેકનોલોજી, અશોક ચોક, સોલાપુર-૪૧૩ ૦૦૬**
  જૈન વિદ્યાર્થીઓ માટેની લઘુમતી કૉલેજ છે.પ્રવેશપત્ર જૂનમાં ભરવું.
- **ઝાકીર હુસેન કૉલેજ ઑફ એન્જિ.ઍન્ડ ટેકનોલોજી, અલીગઢ મુસ્લિમ યુનિવર્સિટી, અલીગઢ-૨૦૨ ૦૦૧**
  પ્રવેશપત્ર મેળવવા માટે મે-જૂન માસમાં રૂ.૩ નો P.O.'ફાયનાન્સ ઑફિસર, AMU, અલીગઢ' ના નામે લખી સાથે ૬X૧૨ સે.મી. લાંબુ ટિકિટવાળું કવર મોકલવાથી મળશે. પ્રવેશ પરીક્ષા જુલાઈ માસમાં PCMના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો દ્વારા લેવાય છે.
- **વેલ્લોર એન્જિનિયરીંગ કોલેજ (VIT)**
  ભારતની બેસ્ટ એન્જિનિયરીંગ કોલેજોમાં સ્થાન ધરાવતી વેલ્લોર ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી(VIT)માં એડમિશન માટે અલગ એન્ટ્રન્સ એકઝામ છે. અઢી કલાકના પેપરમાં ૧૨૦ ઓબ્જેક્ટીવ ટાઈપ પ્રશ્નો હોય છે. ફિઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને બાયોલોજી PCB વિષયો રાખેલ હોય અને ફિઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને મેથેમેટીક્સ PCM વિષયો રાખેલ હોય તે બન્ને ગ્રુપના સ્ટુડન્ટ VITની એન્ટ્રન્સ એકઝામ આપી શકે છે. બાયોલોજી(બી ગ્રુપ)વાળા માટે બીટેક ઈન બાયો ટેકનોલોજી જેવા એન્જિનિયરીંગના બેચલર ડિગ્રી કોર્સ VITમાં ચાલે છે. VIT હવે યુનિવર્સિટી બની છે અને તેની VIT એન્જિનિયરીંગ એન્ટ્રન્સ એકઝામ VITEEEની જાહેરાત જાન્યુઆરી-ફેબ્રુઆરીમાં આવે છે. એકઝામ એપ્રિલમાં હોય છે. વધુ માહિતી માટે વેબસાઈટ www.vit.ac.in જુઓ.
- **SRM યુનિવર્સિટીની એન્જિનિયરીંગ કોલેજ :**
  SRM યુનિવર્સિટી ભારતની ટોપ યુનિવર્સિટીઓમાં ગણાય છે. એમાં વીસ હજારથી વધારે સ્ટુડન્ટ ભણે છે. એની એન્જિનિયરીંગ કોલેજમાં એડમિશન માટે અલગ એન્ટ્રન્સ એકઝામ આપવાની હોય છે. અલગ-અલગ બ્રાન્ચમાં મળી લગભગ પાંચ હજાર સીટ SRM યુનિવર્સિટીની એન્જિનિયરીંગ કોલેજમાં છે. ફોર્મ ભરવાની જાહેરાત માર્ચમાં આવે છે અને એકઝામ મે મહિનામાં હોય છે. PCM (એ ગ્રુપ) અને PCB (બી ગ્રુપ) આ બન્ને ગ્રુપના સ્ટુડન્ટ SRM એન્જિનિયરીંગ એન્ટ્રન્સ એકઝામ (SRMEEE) આપી શકે છે.

૭.૬ પેટ્રો કેમિકલ એન્જિનિયરિંગમાં પ્રવેશ

તેજસ્વી વિદ્યાર્થિઓ માટે ઉજ્જવળ કારકિર્દી ઘડવાની અપાર સંભાવના ધરાવતું ક્ષેત્ર પેટ્રોકેમિકલ એન્જિનિયરિંગ છે. આ ક્ષેત્રે અપસ્ટ્રીમ (તેલ અને ગૅસની શોધ) અને ડાઉનસ્ટ્રીમ (રિફાઈનિંગ) બંને સ્તર પર પ્રતિભાશાળી લોકોની ખોટ છે.

ઉત્તર પ્રદેશના રાયબરેલી જિલ્લામાં જૈસ ખાતે આવેલી ડીમ્ડ યુનિવર્સિટી રાજીવ ગાંધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ પેટ્રોલિયમ ટેક્નૉલોજીમાંથી આ અભ્યાસ કરી શકાય છે. પેટ્રોલિયમ કૉર્પોરેશન લિમિટેડ અને ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને નેચરલ ગૅસ મંત્રાલયના સંયુક્ત ઉપક્રમે રાજીવ ગાંધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ પેટ્રોલિયમ ટેક્નૉલોજી (આરજીઆઈપીટી) સંસ્થા કામ કરે છે.
વેબસાઈટ www.rgipt.in

કાનપુર વિશ્વવિદ્યાલય, કલ્યાણપુર, કાનપુર - ૨૦૮૦૨૪, અલીગઢ મુસ્લિમ વિશ્વવિદ્યાલય, ઈન્સ્ટિયૂટ ઑફ પેટ્રોલિયમ સ્ટડિઝ ઍન્ડ કેમિકલ એન્જિનિયરિંગ, અલીગઢ-૨૦૨૦૦૨

ભૌતિકશાસ્ત્ર, રસાયણશાસ્ત્ર, ગણિત (પીસીએમ) અને અંગ્રેજી સાથે ૧૨મું ધોરણ પાસ કરેલા વિદ્યાર્થીઓ ઇન્ડિયન સ્કૂલ ઑફ માઈન્સ, ધનબાદ ખાતે પેટ્રોલિયમ પ્રોસેસિંગ અને પેટ્રોકેમિકલમાં અનુસ્નાતક (એમ.એસસી.) કક્ષાનો અભ્યાસ કરી શકે છે. તદુપરાંત યુનિવર્સિટી ઑફ પેટ્રોલિયમ ઍન્ડ એનર્જી સ્ટડિઝ, દહેરાદૂન (ઉત્તરાખંડ) અને ગુજરાત પેટ્રોલિયમ યુનિવર્સિટી, ગાંધીનગર ખાતે પણ પેટ્રોકેમ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે. **વેબસાઈટ www.pdpu.ac.in**

૭.૭ ધો-૧૨ (સાયન્સ)ના વિદ્યાર્થીઓ માટે હોર્ટિકલ્ચરની હરિયાળી કારકિર્દી ઉત્તમ વિકલ્પ દર્શાવે છે.

કૃષિ ઉત્પાદનો અને હોર્ટિકલ્ચરના વ્યવાસયમાં ખૂબ કમાણી રહેલી છે. ખાસ કરીને સાયન્સના વિદ્યાર્થીઓ માટે આ ક્ષેત્ર આશાનું એક નવું કિરણ લઈને આવ્યું છે. જે વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામ્ય વિસ્તારમાંથી આવે છે. જેઓ ધો.૧૨માં સાયન્સ સાથે ભણ્યા છે. તેઓ કૃષિ અંગેનો જૂજ અનુભવ ધરાવતા હોય તો હોર્ટિકલ્ચર ફલોરિકલ્ચર ટીસ્યુકલ્ચર વગેરે શાળાઓમાં નિષ્ણાંતોની હંમેશા જરૂર રહે છે.

કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો પણ શાકભાજી અને ફળોના ઉત્પાદન અને વિકાસ માટે વિશિષ્ટ એગ્રીએક્ષપર્ટ ઝોન ઊભા કરી રહી છે. પોલિ-હાઉસ, નેટહાઉસ અને સ્પેશ્યલ લોટન ઓફ સિઝનમાં વિવિધ પ્રકારના ફળો અને શાકભાજી બારેમાસ ઉગાડવામાં આવે છે. આ ઉત્પાદનને વૈશ્વિક બજારમાં માંગ મુજબ દર મહિને વેચવામાં આવે છે. કેટલાક પર્વતીય વિસ્તારોમાં આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી છે. તાજેતરમાં ઓર્ગેનિક હોર્ટિકલ્ચર નામની નવિન પ્રશાખા પણ ઉદ્‌ભવી છે. જે હાલ ઓર્ગેનિક પ્રકારના ઉત્પાદનની દેશીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય માર્કેટમાં સારી માંગ છે. લેન્ડસ્કેપની ડિઝાઈનમાં પણ ખાસ્સું વૈવિધ્ય આવી ગયું છે. જે હેઠળ મોટા ટાઉનશીપ હોટેલ્સ કોર્પોરેટ ઓફિસો, વૈભવી બંગલાઓમાં લેન્ડસ્કેપીંગ વિશેષજ્ઞોની જરૂર પડતી હોય છે.

ધો.-૧૨ (સાયન્સ) પાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ B.Sc. (હોર્ટિકલ્ચર)નો અભ્યાસ કરી શકે છે. મોટાભાગની યુનિવર્સિટીઓને પોતાની અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા હોય છે. B.Sc. એગ્રીકલ્ચર અથવા B.Sc. (હોર્ટિકલ્ચર)ના વિદ્યાર્થીઓ M.Sc. પ્રોગ્રામમાં જોડાઈ શકે છે. ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ફોર એગ્રીકલ્ચર રીસર્ચ (KAR) પ્રવેશ પરીક્ષા મારફત પ્રવેશ અપાવે છે. આ અંગે ઓલ ઈન્ડિયા ધોરણે પરીક્ષા લેવામાં આવે છે. ત્યારબાદ Ph.D. સુધીનો અભ્યાસ થઈ શકે છે.

ગુજરાતમાં નવસારી એગ્રીકલ્ચર, યુનિવર્સિટીમાં B.Sc. (હોર્ટિકલ્ચર)ની ૨૬ બેઠકો છે. જ્યારે M.Sc. ની ૧૬ બેઠકો છે. આ ઉપરાંત નીચેની યુનિવર્સિટીઓમાં B.Sc. હોર્ટિકલ્ચરનું પ્રશિક્ષણ આપવામાં આવે છે.

૭.૮ એગ્રિકલ્ચર યુનિવર્સિટીના અભ્યાસક્રમો

ભારત એ એક કૃષિપ્રધાન દેશ છે. કૃષિ ક્ષેત્રનો વિકાસ અને સંશોધન જોતાં ખેડૂત તાલીમબદ્ધ ન થાય તો ખેડૂતની મહેનત એળે જાય. એટલે કે 'પ્રગતિશીલ ખેડૂત' એ આજના યુગની આવશ્યકતા છે. આપણે ત્યાં પ્રથમ ઍગ્રિકલ્ચર કૉલેજ 1947માં જ આણંદ ખાતે શરૂ થઈ. 1973માં ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના થઈ અને તેનું વડું મથક સરદાર પટેલ કૃષિનગર (દાંતીવાડા) બનાસકાંઠામાં રખાયું અને તેનાં કૅમ્પસ જૂનાગઢ, નવસારી તથા આણંદમાં રખાયાં. વર્ષ 2004થી આ યુનિવર્સિટીનું 4 કૃષિ યુનિવર્સિટીઓમાં વિભાજન થયું અને એ રીતે દરેક કૃષિ યુનિવર્સિટી સ્વતંત્ર બની.

- કૃષિ યુનિવર્સિટી, સરદાર પટેલ કૃષિનગર, દાંતીવાડા, જિ. બનાસકાંઠા. **www.sdau.edu.in**
- આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી, યુનિવર્સિટી કૅમ્પસ, આણંદ. **www.aau.in**
- જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી, મોતીબાગ કૅમ્પસ, જૂનાગઢ. **www.jau.in**
- નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી, યુનિવર્સિટી કૅમ્પસ, નવસારી. **www.nau.in**

આ યુનિવર્સિટીની કૉલેજો ગ્રાન્ટ ઈન એઈડ છે. એટલે કે સ્વનિર્ભર ન હોવાથી ફી પ્રમાણમાં હળવી હોય છે. દરેક યુનિવર્સિટીમાં હૉસ્ટેલ અને લાઈબ્રેરી સુવિધા પણ છે. કૃષિજ્ઞાન મેળવીને ખેતીમાં પરિવર્તન લાવવું દેશ માટે આવશ્યક છે.

પ્રાપ્ય અભ્યાસક્રમો :

(1) બી.એસસી. કૃષિ : મુદત : 4 વર્ષ (8 સેમેસ્ટર) **પ્રવેશ લાયકાત :** એચ.એસ.સી. વિજ્ઞાન પ્રવાહ

- બી.એ. કૉલેજ ઑફ ઍગ્રિકલ્ચર, આણંદ (100)
- એન. એન. કૉલેજ ઑફ ઍગ્રિકલ્ચર, નવસારી (100)
- કૉલેજ ઑફ ઍગ્રિકલ્ચર, જૂનાગઢ (100)
- કૉલેજ ઑફ ઍગ્રિકલ્ચર, સરદાર કૃષિનગર, જિ. બનાસકાંઠા (100)

(2) **બી. વી. એસસી. (વેટરનરી સાયન્સ ઍન્ડ ઍનિમલ હસબન્ડરી) :**
મુદત : 5 વર્ષ (10 સેમેસ્ટર) **પ્રવેશ લાયકાત :** એચ.એસ.સી. વિજ્ઞાન પ્રવાહ
- ગુજરાત કૉલેજ ઑફ વેટરનરી સાયન્સ ઍન્ડ ઍનિમલ હસબન્ડરી (45)
- કૉલેજ ઑફ વેટરનરી સાયન્સ ઍન્ડ એનિમલ હસબન્ડરી, કૃષિનગર (દાંતીવાડા) (45)

(3) **બી.ટેક. કૃષિ ઈજનેરી : મુદત :** 4 વર્ષ (8 સેમેસ્ટર) **પ્રવેશ લાયકાત :** એચ.એસ.સી. વિજ્ઞાન પ્રવાહ
- કૃષિ ઈજનેરી અને ટેક્નોલોજી મહાવિદ્યાલય, જૂનાગઢ (50)

(4) **બી.એસસી. હોર્ટિકલ્ચર : મુદત :** 4 વર્ષ (8 સેમેસ્ટર) **પ્રવેશ લાયકાત :** એચ.એસ.સી. વિજ્ઞાન પ્રવાહ
- એસ્પી કૉલેજ ઑફ હોર્ટિકલ્ચર, નવસારી (25)

(5) **બી.એસસી. ફોરેસ્ટ્રી : મુદત :** 4 વર્ષ (8 સેમેસ્ટર) **પ્રવેશ લાયકાત :** એચ.એસ.સી. વિજ્ઞાન પ્રવાહ
- એસ્પી કૉલેજ ઑફ ફોરેસ્ટ્રી, નવસારી (25)

(6) **બી.એસસી. ફિશરીઝ : મુદત :** 4 વર્ષ (8 સેમેસ્ટર) **પ્રવેશ લાયકાત :** એચ.એસ.સી. વિજ્ઞાન પ્રવાહ
- કૉલેજ ઑફ ફિશરીઝ, વેરાવળ (20)

(7) **બી. ટેક. ડેરી ટેક્નોલોજી : મુદત :** 4 વર્ષ **પ્રવેશ લાયકાત :** એચ.એસ.સી. વિજ્ઞાન પ્રવાહ
- શેઠ એમ. સી. કૉલેજ ઑફ ડેરી સાયન્સ, આણંદ (30)

નોંધ : ઉપરના 1 થી 6ના અભ્યાસક્રમો માટે કોર્સ દીઠ જે તે યુનિવર્સિટીની કૉલેજમાં પ્રવેશપત્ર ભરવાનું રહે છે. ખેડૂત પુત્ર, પુત્રી, પૌત્ર કે પૌત્રીને તમામ કોર્સમાં પ્રવેશ સમયે 5% ગુણ વધારાના મળે છે, જ્યારે ફિશરીઝ કોર્સમાં માછીમારોનાં સંતાનોને 15% ગુણ વધારાના મળે છે. બેઠકોની સંખ્યા તથા પ્રવેશ માટે જે તે વર્ષે નક્કી કરેલા નીતિ-નિયમો પ્રમાણે પ્રવેશ આપવામાં આવશે.

રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ ઍગ્રીકલ્ચર અભ્યાસક્રમ :

- **વેટરનરી કાઉન્સિલ ઑફ ઈન્ડિયા, એ વિંગ, બીજો માળ, ઑગષ્ટ ક્રાંતિ ભવન, નવી દિલ્હી-૧૧૦ ૦૬૬**
  દેશભરમાં આવેલી વેટરનરી કૉલેજની ૧૫% બેઠકો ઉપર રાષ્ટ્રીય ધોરણે પ્રવેશપરીક્ષા લઈ કોર્સમાં પ્રવેશ આપવાનું ૧૯૯૫ ના વરસથી નક્કી થયું છે. આ અંગેનું પ્રવેશપત્ર જાહેરાતમાં દર્શાવેલ રકમનો ડ્રાફ્ટ સંસ્થાના નામે મોકલવાથી માર્ચ-એપ્રિલમાં મળે છે. જેના આધારે મે માસમાં પરીક્ષા લેવાય છે.
- **ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઑફ ઍગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ એજ્યુકેશન ડિવિઝન. કૃષિ અનુસંધાન ભવન,પૂસા ગેટ, દિલ્હી-૧૨**
  કૃષિ,હોર્ટિકલ્ચર, એગ્રિકલ્ચર એન્જિનિયરિંગ,ફોરેસ્ટ્રી, ડેરી, હોમસાયન્સ, ફૂડ ટેક્નોલોજી તથા સેરીકલ્ચર, ઍગ્રી માર્કેટિંગ, ફિશરી જેવા કોર્સમાં દેશભરની કૃષિ યુનિવર્સિટી,ડેરી કૉલેજ તથા કૃષિ સંસ્થાઓની ૧૫% બેઠક ઉપર પ્રવેશપરીક્ષા દ્વારા પ્રવેશ આપવાનું શરૂ થયું છે. ધો.૧૨ વિજ્ઞાનમાં ૬૦% (SC/ST ૫૦%) હોય કે આવે તેમ હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓએ આ પરીક્ષા (PCBMના ૧૮૦ પ્રશ્નો) આપવાની રહે છે.
  પ્રવેશપત્ર : ફેબ્રુઆરી માસમાં સિન્ડિકેટ બૅંકની નીચેની શાખાઓ ઉપરથી મળશે : (૧) માણેક ચોક, અમદાવાદ, (૨) માડવી, વડોદરા તથા (૩) કાલવા ચોક, જૂનાગઢ
  Deputy Director (Edn.), ICAR, New Delhi.
- **જી.બી.પંત યુનિવર્સિટી ઑફ ઍગ્રી કલ્ચર, ઍન્ડ ટેક, પંતનગર-૨૬૩૧૪૫**
  કૃષિ,હોર્ટિકલ્ચર,વેટરનરી,ઍનિમલ હસબન્ડરી,ફોરેસ્ટ્રી,ફિશરીઝ, હોમ સાયન્સ કોર્સમાં પંતનગર ખાતે જૂન માસમાં પ્રવેશપરીક્ષા દ્વારા પ્રવેશ અપાય છે. આ પ્રવેશપત્ર મેળવવા માટે જાહેરાતમાં દર્શાવેલ રકમનો DD "P.E.E.C.R.F. Account, GBPUAT, Pantnagar"ના નામનો SBI Code 01133 કઢાવી સાથે ૩૦ x ૨૫ સે.મી. સાઈઝનું કવર મોકલવાથી માર્ચ-એપ્રિલમાં મળશે.
- **જવાહરલાલ નહેરુ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નોલોજી, બોરાવન (ખારગાઉ), મધ્યપ્રદેશ**
  AICTE માન્ય એવા IT, ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, મિકેનિકલ,કમ્પ્યૂટર,ઈલેક્ટ્રિકલ,એન્જિ.અભ્યાસ થાય છે.
  ધો.૧૨ માં ૫૦ % (વિજ્ઞાન પ્રવાહ) ધરાવતા ઉમેદવારો અરજીપાત્ર છે.પેમેન્ટ સીટ પર એડમિશન મળે છે.
  જુલાઈમાં જાહેરાત આવે છે. ડિસે.માં ૧૭ વર્ષથી ઓછી ઉંમર જરૂરી છે.

૭.૯ અર્થ સાયન્સિસ

ધરતીનાં રહસ્યોની શોધ માત્ર રસપ્રદ જ નથી, બલ્કે આર્થિક દૃષ્ટિએ પણ લાભદાયક હોઈ શકે છે અને આપના માટે કૅરિયરની વિપુલ શક્યતાઓ ખોલનારી પણ. આઈઆઈટી-મુંબઈનો ડિપાર્ટમેંટ ઑફ અર્થ સાયન્સિસ, પેટ્રોલિયમ જિયો સાયન્સિસમાં બે વર્ષનો એમ.ટેક. કોર્સ કરાવે છે. કુલ ૧૧ બેઠકો છે અને તેમાં અર્થ સાયન્સિસના બધા પ્રૅક્ટિકલ એસ્પેક્ટ્સનો સમાવેશ થાય છે.

M.Sc. કાર્યક્રમોમાં થિયરીના પાસાઓનો સમાવેશ કરાય છે, તો એમ.ટેક. કાર્યક્રમોમાં પેટ્રોલિયમની શોધ, મેટલ તથા નૉન-મેટલિક મિનરલ્સ તથા ગ્રાઉન્ડ વૉટરની શોધ જેવા પ્રૅક્ટિકલ પાસાઓ પર ધ્યાન અપાય છે. અર્થ સાયન્સિસ પ્રોગ્રામ માત્ર ઈન્ડસ્ટ્રિયલ ગ્રોથ માટે કાચો માલ શોધવામાં મદદ જ નથી કરતો, બલ્કે પૃથ્વીના આધારભૂત પાસાઓની પણ માહિતી આપે છે.

આઈઆઈટીનો અર્થ સાયન્સિસ જિયોએક્સપ્લોરેશન (ભૂ-અન્વેષણ)માં પણ કોર્સ કરાવે છે. તેમાં પૃથ્વીની સપાટીની નીચેના જળ/ખનિજ/પેટ્રોલિયમ શોધ જેવા વિષયોમાં પણ એમ.ટેક. કરાવાય છે.

પૃથ્વી વિજ્ઞાનોનું અધ્યયન ઘણું પ્રયોગશીલ અને આર્થિક દૃષ્ટિએ લાભદાયક છે. ઊર્જા, પૃથ્વી વિજ્ઞાનની વધતી માંગના આ યુગમાં ઉન્નત શોધ પદ્ધતિ, કોલસા તેમજ પેટ્રોલિયમ, પરમાણુ ખનિજ અને ભૂ-તાપ ઊર્જાના અત્યાર સુધી અજાણ અને કઠિન સ્રોતોના અન્વેષણનો મોકો આપે છે.

યોગ્યતા: એમ.એસસી. (જિયૉલોજી), એમ.એસસી (જિયોફિઝિક્સ) અને વેલિડ ગેટ સ્કોર

કોર્સ ફી : રૂ. ૪૬,૦૦૦

ઈન્સ્ટિટ્યૂટસ્ : ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી (આઈઆઈટી)-મુંબઈ/રૂડકી/ખડગપુર

દેશમાં આવેલ સેલ્ફ ફાયનાન્સ એન્જિનિયરીંગ/ફાર્મસી કોલેજમાં તમામ અભ્યાસક્રમોમાં ટ્યુશન ફી માફી(TFW)ની ભારત સરકારની વિશિષ્ટ યોજના

ઈજનેરી, ફાર્મસી અને ટેકનિકલ અભ્યાસક્રમમાં આર્થિક સ્થિતિ નબળી અને ઊંચા ફીના ધોરણોને લીધે અનેક ગુણવત્તા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અન્ય અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ લેતા હતા. ભારત સરકારે ઈજનેરી, ફાર્મસીમાં ગુણવત્તા ધરાવતા અને આર્થિક રીતે નબળા વિદ્યાર્થી/વિદ્યાર્થીનીઓ માટે સંસ્થાની ૫% બેઠકોની વ્યવસ્થા કરી છે જેમાં રૂા. ૮ લાખથી ઓછી આવક ધરાવતાં માબાપના સંતાનો આ લાભ મેળવી શકશે. આ યોજના માટે શહેરી વિસ્તારમાં કલેકટર ઑફિસથી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં તાલુકા વિકાસ અધિકારી/મામલતદાર પાસેથી આવકનું પ્રમાણપત્ર મેળવવાનું રહેશે. (સરપંચ, તલાટી તથા સરકારી કર્મચારી ફોર્મ નંબર ૧૬ આવકનું પ્રમાણપત્ર માન્ય ગણાશે નહીં.) ભારત સરકારની આ યોજનાને લીધે ગુજરાતના ઈજનેરી વિદ્યાશાખામાં ૩૦,૦૦૦ અને ફાર્મસીમાં ૪,૦૦૦ કરતાં વધુ વિદ્યાર્થીઓને લાભ થયો છે. ગુજરાતમાં સરકારી અને સ્વનિર્ભર એમ બે પ્રકારની કોલેજો છે. સરકારી કોલેજોમાં વાર્ષિક રૂા. ૧,૫૦૦/- જેટલી ટોકન ફી ભરવાની હોય છે, જ્યારે સેલ્ફ ફાયનાન્સમાં રૂા. ૭૫,૦૦૦/-થી ૨,૫૦,૦૦૦/- સુધીની વાર્ષિક ફી ભરવાની હોય છે. સેલ્ફ ફાયનાન્સ કોલેજોમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતા વિદ્યાર્થીઓને ઉપર મુજબની ફી ભરવી ફરજિયાત છે. આર્થિક રીતે નબળા હોય પરંતુ અભ્યાસમાં તેજસ્વી હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને ફી વગર સેલ્ફ ફાયનાન્સમાં પ્રવેશ મળી શકે તે હેતુથી કોલેજની કુલ બેઠકોના ૫% બેઠકો પર નિ:શુલ્ક શિક્ષણની યોજના AICTE દ્વારા અમલમાં આવેલ છે.

નિ:શુલ્ક શિક્ષણની યોજનામાં જોડાનાર કોલેજને ૬૦ વિદ્યાર્થીઓના વર્ગમાં કોઈપણ જાતના વધારાના સ્ટાફ વગર અને અન્ય કોઈ શરતો વગર ૬૩ વિદ્યાર્થીઓને એ વર્ગમાં સમાવવાના રહે છે. વધારાના ૩ વિદ્યાર્થીઓની ટ્યુશન ફી લેવાની રહેતી નથી. આ સ્કીમ હેઠળ તમામ એન્જિનિયરીંગ તથા ફાર્મસી કોલેજોમાં ૫% સીટ પર સંપૂર્ણ મેરીટ મુજબ લાયક ઉમેદવારોને ફી વગર પ્રવેશ આપવામાં આવશે. 'ફી માફી યોજના'ને કારણે કોઈ કોલેજને આર્થિક નુકસાન જતું નથી, કારણ કે તેની મંજૂર થયેલી બેઠકો ઉપરાંત ૫% બેઠકો વધારાની આપવામાં આવે છે. ગુજરાત સરકાર દ્વારા ટ્યુશન ફી માફી યોજના સમયસર યોગ્ય રીતે લાગુ ન કરવાને કારણે ગુજરાતના વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીનીઓ ઉત્તમ યોજનાના લાભથી બે વર્ષ વંચિત રહ્યા હતા. હવે, જોઈન્ટ એડમિશન કમિટી ફોર પ્રોફેશનલ કોર્સિસ દ્વારા આ યોજના લાગુ પાડી દેવામાં આવી છે અને પ્રવેશ ફોર્મમાં આ બાબતનો ઉલ્લેખ પણ કરવામાં આવેલ છે. પરંતુ આ યોજનાની અપૂરતી જાણકારીને કારણે ઘણા લાયક વિદ્યાર્થીઓ ફી માફીના લાભ ગુમાવી રહ્યા છે.

આ યોજનાને કારણે જરૂરિયાતવાળા વિદ્યાર્થીઓને વગર ફીએ ભણવાનો મોકો તો મળે જ છે, સાથે AICTE દ્વારા મંજૂર થયેલી કુલ સીટની ૫% સીટનો ચોખ્ખો વધારો થાય છે, પરિણામે વધારાના ૫% વિદ્યાર્થીઓનો પ્રવેશ પ્રશ્ન હલ થાય છે. આશા છે કે રાજ્ય સરકાર આ યોજના માટે વધુ પ્રચાર-પ્રસાર કરે અને ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓને વધુ લાભ આપે.

૭.૧૦ ફાર્મસીમાં એડ્મિશન

ગુજરાતમાં ખૂબ ઉજ્જવળ તકો :

ભારતમાં દવા બનાવવાનો ઉદ્યોગ ખૂબ મોટો ઉદ્યોગ ગણાય છે. ભારતમાં દર વર્ષે જેટલી દવાઓનું ઉત્પાદન થાય છે તેના 50% ઉત્પાદન એકલા ગુજરાતમાં થાય છે. 21મી સદીમાં ફાર્માસ્યુટિકલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝનો વિકાસ ખૂબ મોટા પાયે થવાની ધારણા છે.

ગુજરાતમાં માત્ર ૬ (૩૮૦ બેઠક) સરકારી અને ગ્રાન્ટ ઈન એઈડ કૉલેજો છે જ્યારે ૧૧૦ (૯૫૯૦ બેઠક) સ્વનિર્ભર ફાર્મસી કૉલેજો છે પણ માત્ર ગણીગાંઠી કૉલેજોમાં જ પૂરતી સુવિધા અને અધ્યાપકો છે. **સરકારની જવાબદારી છે કે સરકારી/ગ્રાન્ટ ઈન એઈડ કોલેજોની સ્થાપના કરે.**

ફાર્મસીનો ડિગ્રી કોર્સ બહેનો માટે ખૂબ સારો કોર્સ છે. ગુજરાતમાં પણ બી.ફાર્મ. કર્યા પછી બહેનોને સારી નોકરી મળે છે.

બી.ફાર્મ. પછીની તકો :

(૧) અમેરિકામાં અથવા અન્ય દેશોમાં નોકરી-ધંધા માટે જવાની તક.

(૨) મેડિકલ રેપ્રિઝેન્ટેટિવ તરીકે મલ્ટીનેશનલ ફાર્માસ્યુટિકલ કંપનીમાં નોકરી મળે.

(૩) ફાર્માસ્યુટિકલ કંપનીના રિસર્ચ તથા પ્રોડકશન વિભાગમાં ફાર્માસિસ્ટ તરીકે નોકરી મળે.

આગળ અભ્યાસની તક :

બિરલા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી ઍન્ડ સાયન્સ (BITS) રાજસ્થાનમાં પિલ્લાઈમાં આવેલી છે તેમાં અથવા ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી (IIT) મુંબઈમાં કે અન્ય આઈ.આઈ.ટી.માં ફાર્મસીનો માસ્ટર ડિગ્રી કોર્સ કરવાની તક મળે. એમ.ફાર્મ. કર્યા પછી સારા પગાર સાથેની નોકરી ઝડપથી મળે અને ફોરેન જવાની તક પણ વધારે થાય.

૭.૧૧ બાયોટેક્નોલોજીના કોર્સ

આજે મેડિકલ, કમ્પ્યૂટર, મૅનેજમેન્ટ જેવાં ક્ષેત્રો નંબર વનના સ્થાન પર છે. બે વર્ષ પછી બાયોટેક્નૉલોજીનું ફિલ્ડ સુપરવનના સ્થાન પર હશે. ઈન્ફર્મેશન ટેક્નૉલોજીની સાથે સાથે ઈન્ફર્મેશન અને કૉમ્યુનિકેશન ટેક્નૉલોજીનો આ સમય છે. માનવજાતિનું ઉજ્જવળ ભવિષ્ય આવતી કાલે બાયોટેક્નૉલોજીના હાથમાં હશે.

બાયોટેક્નૉલોજી એટલે શું ? : બાયૉલોજી (સજીવસૃષ્ટિનું વિજ્ઞાન) અને એન્જિનિયરિંગને ભેગાં કરી જે નવી ટેક્નૉલોજી વિકસાવવામાં આવી તેને બાયોટેક્નૉલોજી કહેવામાં આવે છે.

વનસ્પતિ સૃષ્ટિ, પ્રાણીસૃષ્ટિ, જીવજંતુઓની સૃષ્ટિ અને સમગ્ર સજીવસૃષ્ટિ બાયોટેક્નૉલોજીના ફિલ્ડમાં ગણાય છે. માનવજાતિના કલ્યાણ માટે એ બધાનો ઉપયોગ સારી રીતે કેમ કરાય એનું શિક્ષણ બાયોટેક્નૉલોજી આપે છે.

બાયોટેકનૉલોજીનાં ક્ષેત્રો :

(1) જિનેટિક એન્જિનિયરિંગ (2) DNA ટેક્નૉલોજી (3) જિનેટિક સાયન્સ (4) માઈક્રો બાયૉલોજી (5) કેમિકલ એન્જિનિયરિંગ (6) બોટની (7) ઝૂઑલોજી-પ્રાણીશાસ્ત્ર (8) બાયોફિઝિક્સ (9) બાયોકેમિસ્ટ્રી (10) ઍગ્રિકલ્ચર (11) ફૂડ ઈન્ડસ્ટ્રી (12) ફાર્માસ્યુટિકલ ઈન્ડસ્ટ્રી (13) ડિટરજન્ટ ઈન્ડસ્ટ્રી અને કેમિકલ ઈન્ડસ્ટ્રી (14) કમ્પ્યૂટર સાયન્સ (15) બાયોમિકેનિકલ (16) બાયો ઈન્ફોર્મેટિક્સ

કમ્પ્યૂટર અને ઈન્ફર્મેશન ટેક્નૉલોજીના ફિલ્ડમાં નંબર વનનું સ્થાન ધરાવનાર બૅંગલોરમાં બાયોટેક્નૉલોજીની સૌથી વધારે રિસર્ચ સંસ્થાઓ આવેલી છે. બાયોટેક ઈન્ડસ્ટ્રીઝનો વિકાસ પણ બેંગલોર અને તેની આજુબાજુના વિસ્તારોમાં ખૂબ સારો થયો છે.

રાષ્ટ્રીય કક્ષાની સંસ્થાઓ :

(1) ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ સાયન્સ, બૅંગલોર (2) જવાહરલાલ નહેરુ સેન્ટર ફૉર એડવાન્સ રિસર્ચ (3) ઈન્ડિયન વેટરનરી રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (4) ઈન્ડિયન હોર્ટિકલ્ચર રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (5) ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફૉર બાયો ઈન્ફોર્મેટિકસ ઍન્ડ એપ્લાઈડ બાયોટેક્નૉલોજી (6) નેશનલ ડેરી રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (7) ટાટા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ફન્ડામેન્ટલ રિસર્ચ જેવી નેશનલ લેવલની સંસ્થાઓ બૅંગલોરમાં આવેલી છે. ફૂડ ટેક્નોલોજી પણ બાયોટેક્નૉલોજીના ક્ષેત્રમાં ગણાય છે. કર્ણાટકના મૈસૂર શહેરમાં ભારત સરકારની સેન્ટ્રલ ફૂડ ટેક્નૉલોજી રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ આવેલી છે.

નવી દૃષ્ટિથી જોવાની જરૂર : બાયોટેક્નૉલોજીમાં લેટેસ્ટ ક્ષેત્ર બાયો ઈન્ફોર્મેટિકસનું ગણાય છે. કમ્પ્યૂટરનો ઉપયોગ બાયોટેક ઈન્ડસ્ટ્રીમાં કરવાથી બાયો ઈન્ફોર્મેટિકસ બન્યું. એવાં બીજાં ઘણાં ક્ષેત્રોમાં થવાનું છે. 12 સાયન્સના સ્ટુડન્ટ અને તેમનાં મમ્મી-પપ્પાએ બાયોટેક્નૉલોજીના ભવિષ્યને નજર સમક્ષ રાખીને અભ્યાસક્રમ પસંદ કરવાની જરૂર છે. નવી બાબત સ્વીકારવાનો સમય છે.

બાયોટેક્નૉલોજીમાં બી.એસસી. :

આપણે ત્યાં યુ.જી.સી.ના વ્યવસાયિક અભ્યાસક્રમોના ઉપક્રમે એક વિષય તરીકે બી.એસસી.માં બાયોટેક્નૉલોજી ભણાવવામાં આવે છે. અમદાવાદ, રાજકોટ અને વલ્લભવિદ્યાનગરમાં બી.એસસી./એમ.એસસી. (પાંચ વર્ષ ઈન્ટીગ્રેટેડ) બાયોટેક્નૉલોજીના કૉર્સ શરૂ કરવામાં આવેલા છે. ઈન્ટરનેશનલ લેવલે બાયોટેક્નૉલોજીનો જે કોર્સ ચાલે છે તેવો કોર્સ કર્ણાટકની કૉલેજોમાં શરૂ થયો છે. બી.એસસી. (જિનેટિક્સ), બી.એસસી. (બાયોટેક્નૉલોજી) જેવા લેટેસ્ટ અભ્યાસક્રમો બેંગલોરમાં શરૂ થયા છે.

નોકરી અને વ્યવસાયની તકો :

બાયોટેક્નૉલોજીમાં બી.એસસી. કર્યા પછી **સ્કાય ઈઝ ધ લિમિટ** જેટલી તકો નોકરી અને વ્યવસાય માટે છે. ફૂડ ઈન્ડસ્ટ્રી પ્લાન્ટ બીડિંગ, સીડ ટેક્નૉલોજી, ડિટરજન્ટ ઈન્ડસ્ટ્રી, મેડિકલ સાયન્સ, રોગપ્રતિકારકતા અને હેલ્થ સાયન્સીઝ જેવાં અનેક ક્ષેત્રોમાં રિસર્ચ વર્કની તકો છે. સારા પગાર સાથેની નોકરી અને વ્યવસાય માટે બાયોટેક્નૉલોજીનો કોર્સ પસંદ કરજો.

ભારતમાં આવેલ બાયોટેક સ્કૂલ :

- સ્કૂલ ઑફ લાઈફ સાયન્સ, હૈદરાબાદ યુનિવર્સિટી, હૈદરાબાદ.
- જૈવ પ્રૌદ્યોગિકી (ટેકનોલોજી) સ્કૂલ, જે. એન.યુ., નવી દિલ્હી.
- રાજીવ ગાંધી જૈવ પ્રૌદ્યોગિકી કેન્દ્ર, તિરુઅનંતપુરમ, કેરલ.
- ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ કેમિકલ ટેક્નૉલોજી, મુંબઈ, મહારાષ્ટ્ર.
- આણ્વિક જીવવિજ્ઞાન તથા જેનેટિક એન્જિનિયરિંગ વિભાગ, જી. બી. પંત કૃષિ ઔદ્યોગિકી સંસ્થા, પંતનગર
- પી.ઈ.એસ. ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેકનોલોજી, બેંગ્લોર.
- માઈક્રોબાયોલોજી અને બાયોટેકનૉલોજી વિભાગ, એમ.એસ.વિશ્વ વિદ્યાલય, વડોદરા, ગુજરાત.
- શ્રી એમ. એન. વીરાણી સાયન્સ કોલેજ, રાજકોટ, ગુજરાત.
- બાયોટેકનૉલોજી ભવન, ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ, ગુજરાત.
- સરકારી વિજ્ઞાન કોલેજ, ખોખરા, અમદાવાદ, ગુજરાત.
- ગુજરાત બાયોટેકનૉલોજીલ યુનિવર્સિટી, ગાંધીનગર.

૫ વર્ષ : એમ.એસસી./એમ.ટેક./એ.એસસી. બાયોટેકનોલોજી

આ પ્રોગ્રામ જીવવિજ્ઞાન અથવા વિજ્ઞાન સંબંધી સ્નાતકકક્ષાનો વિદ્યાર્થી આમાં પ્રવેશપરીક્ષા આપી શકે છે. આ કોર્સ માટે બે મુખ્ય પ્રવેશપરીક્ષા ઓલ ઈન્ડિયા બાયોટેક્નૉલોજી તરફથી લેવાય છે. ૫૦૦ સીટો ઉપલબ્ધ છે અને ૩૨ સંસ્થાઓમાં આ પ્રવેશપરીક્ષા લેવામાં આવે છે. બીજી પ્રવેશપરીક્ષા આઈ.આઈ.ટી. જેવી સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ લેવા માટે સંયુક્ત પરીક્ષા લેવાય છે.

દેશભરની યુનિવર્સિટીઓમાં ચાલતા એમ.એસસી. બાયોટેકનોલોજીમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે એક ટેસ્ટ યોજાય છે. જે કમ્બાઈન્ડ બાયોટેકનોલોજી એન્ટરન્સ એકઝામ (CBEE) તરીકે ઓળખાય છે. દેશભરમાં નક્કી કરેલાં કેટલાંક સ્થળોએ આ પરીક્ષા યોજાય છે. આ પરીક્ષા હેઠળ એમ.એસસી. એગ્રીકલ્ચર, એમ.એસસી. બાયોટેક અને એમ.ટેક. બાયોટેકમાં પ્રવેશ મેળવી શકાય છે. દિલ્હી સ્થિતિ જવાહરલાલ નહેરૂ યુનિવર્સિટી (જેએનયુ) આ પરીક્ષાનું આયોજન કરે છે.

પરીક્ષા આપવા માટે વિજ્ઞાનના કોઈપણ વિષયમાં ૫૫ માર્કસ સાથે પાસ થયા હોવા જોઈએ. પરીક્ષા બાદ દેશની કોઈપણ માન્ય યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ મેળવી શકાય છે. પરીક્ષા દેશભરમાં નક્કી થયેલાં ૬૮ સ્થળોએ યોજાશે. એપ્લીકેશન ફોર્મ ડેપ્યુટી રજીસ્ટ્રાર, જેએનયુ, નવી દિલ્હી-૧૧૦૦૬૭ પર ૧૮૦ રૂપિયાનો બેન્ક ડ્રાફ્ટ મોકલવાથી અથવા તો જેએનયુએ નક્કી કરેલી યુનિવર્સિટીઓમાંથી મળી શકે છે. ગુજરાતમાં એમ.એસ. યુનિવર્સિટી અને સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી સાથે જેએનયુએ સહયોગ સાધ્યો છે. આ માટેની વધુ વિગતો જેએનયુની વેબસાઈટ **(www.jnu.ac.in)** પરથી મળી શકશે. એપ્લીકેશનમાં કયા કોર્સ માટે પરીક્ષા આપવાની છે તે સ્પષ્ટ લખવું.

પીએચ.ડી. બાયોટેકનોલોજી :

જો તમે રિસર્ચ કરવા માંગો છો તે એના માટે બાયોટેકનૉલોજીમાં Ph.D. જરૂરી છે. પીએચ.ડી. માટે ફેલોશિપ મળે છે. નોકરી ના કરવી હોય અને રિસર્ચ કરીને આજીવિકા કમાવવી હોય તો Ph.D. કરી શકાય છે. ગેટ પરીક્ષા (એન્જિનિયરિંગ ગ્રેજ્યુએટ) યુ.જી.સી., જે.આર.એફ., સી.એસ.આઈ.આર., આઈ.સી.એમ.આર.માં ફેલોશિપથી પ્રવેશ આસાનાથી મેળવી શકાય છે. ભારતમાં આઈ.આઈ.એસ.સી. જેવી સંસ્થાઓમાં બી.એસસી. પછી ૬ વર્ષનો Ph.D. પ્રોગ્રામ કરાવવામાં આવે છે.

www.admissionnews.com **www.indiaedu.com**
www.sucesseds.net **www.jnu.ac.in**

૭.૧૨ ફોરેસ્ટ્રી મેનેજમેન્ટનો કોર્સ કર્યા પછી વન અને પર્યાવરણ ક્ષેત્રે આકર્ષક કારકિર્દી

આધુનિક સમયમાં વન અને પર્યાવરણ પ્રત્યે સંવેદનશીલતામાં અનેકગણો વધારો થયો છે. સરકારે પર્યાવરણની જાળવણી માટે અને વનોના રક્ષણ માટે ઈન્ડિયન ફોરેસ્ટ સર્વિસની રચના કરી. આ સેવાના અધિકારીઓની દરેક રાજ્યમાં નિમણૂક કરવામાં આવે છે.

કૉર્પોરેટ જૂથો પણ પર્યાવરણની જાળવણી માટે અઢળક નાણાં ખર્ચે છે. પર્યાવરણની જાળવણીને સમાજસેવાના એક ભાગ તરીકે જોવામાં આવે છે. મોટી કંપનીઓમાં તેના માટે એક અલાયદો વિભાગ હોય છે. જો તમે વન પર્યાવરણ અંગેનો અભ્યાસ કર્યો હોય તો આવી કંપનીઓમાં એક્ઝિક્યુટીવ તરીકે આકર્ષક જોબ મેળવી શકો છો. ફોરેસ્ટ મૅનેજમેન્ટ અથવા ફોરેસ્ટ્રી મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ આ માટે હાથવગો થઈ રહે છે. તમે ફોરેસ્ટ્રી મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ કર્યો હોય તો પર્યાવરણ ક્ષેત્રે કાર્યરત સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ (N.G.O.)માં પણ જોડાઈ શકો છો.

ફોરેસ્ટ્રી મૅનેજમેન્ટના અભ્યાસની સવલત ભારત સરકારની ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ફોરેસ્ટ મૅનેજમેન્ટ (IIFM) ખાતે ઉપલબ્ધ છે. ભોપાલ સ્થિત આ સંસ્થા ભારત સરકારના વન અને પર્યાવરણ વિભાગ હેઠળ કાર્યરત સ્વાયત્ત સંસ્થા છે.

IIFM બે વર્ષનો પૂર્ણ સમયનો પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ફોરેસ્ટ્રી મૅનેજમેન્ટના નામનો કોર્સ ચાલે છે. આ કોર્સને ઑલ ઈન્ડિયા કાઉન્સિલ ઑફ ટેક્નિકલ એજ્યુકેશન (AICTE)ની માન્યતા મળેલી છે. કોર્સમાં પસંદ થયેલા વિદ્યાર્થીઓને સરકાર તરફથી સ્ટાઈપેન્ડ મળવાપાત્ર છે.

સંસ્થાઓનાં નામ :

(૧) ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ફોરેસ્ટ મૅનેજમેન્ટ, ભોપાલ **(www.iifm.ac.in)**
(૨) અલીગઢ મુસ્લિમ યુનિવર્સિટી **(www.amu.ac.in)**
(૩) ફોરેસ્ટ્રી રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ, દહેરાદૂન **(www.icfree.org)**
(૪) ઈન્ડિયન ઍગ્રિકલ્ચર રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ, દિલ્હી **(www.iari.res.in)**

The Chairperson, PGDFM, Admissions,
Indian Institute of Forest Management,
Nehrunagar, Bhopal-462003 (MP)
www.iifm.ac.in/admission

ફોરેસ્ટ રિસર્ચ ઈન્સ્ટીટ્યુટ યુનિવર્સિટી, દહેરાદૂન :

(૧) એમ.એસસી. ફોરેસ્ટ્રી — સીટ : ૩૮
યોગ્યતા : કૃષિ અથવા ફોરેસ્ટ્રી અથવા વિજ્ઞાન વિષયમાં ગ્રેજ્યુએશન અથવા તો બોટની સાથે ગ્રેજ્યુએશન, કેમેસ્ટ્રી, જીયોલોજી, મેથેમેટીકસ, ફીઝીકસ, ઝુઓલોજીમાંથી કોઈપણ એક વિષય હોવો જોઈએ.

(૨) એમ.એસસી. વુડ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી — સીટ : ૩૮
યોગ્યતા : ફીઝીકસ, કેમિસ્ટ્રી અને મેથેમેટીકસમાં ગ્રેજ્યુએશન અથવા તો ફોરેસ્ટ્રીમાં બી.એસસી.ની ડિગ્રી

(૩) એમ.એસસી. એન્વાયરમેન્ટ મેનેજમેન્ટ — સીટ : ૩૮
યોગ્યતા : બેસિક અથવા એપ્લાઈડ સાયન્સની કોઈપણ એક બ્રાન્ચમાં ત્રણ વર્ષ ગ્રેજ્યુએશન અથવા તો કૃષિ કે ફોરેસ્ટ્રીમાં ગ્રેજ્યુએશન અથવા તો એન્વાયરમેન્ટ સાયન્સમાં બી.ઈ./બી.ટેક.

(૪) પોસ્ટ માસ્ટર ડિપ્લોમા ઈન નેચરલ રિસોર્સ મેનેજમેન્ટ — સીટ : ૨૪, સમય : ૧ વર્ષ
યોગ્યતા : એસ.એસ.સી.

પ્રવેશ પરીક્ષાના માર્ક : પ્રવેશ પરીક્ષામાં સામાન્ય વર્ગ માટે ૫૦% અને એસસી/એસટી વર્ગ માટે ૪૫% માર્ક પ્રાપ્ત કરેલ હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ પ્રવેશ માટે અરજી કરી શકે છે.

પરીક્ષા સેન્ટર : દેહરાદૂન, જબલપુર, બેંગ્લોર, કલકત્તા, ચંદીગઢ, દિલ્હી, લખનઉ, જોધપુર, શિમલા, રાંચી, કોઈમ્બતુર અને જોરહટ. અરજીપત્રક અને જાણકારી બુલેટિન **www.fri.icfre.gov.in** પરથી પણ ડાઉનલોડ કરી શકાય છે.

Forest Research Institute (Deemed) University,
POIPI, Kaulgarh Road,
Dehradun - 248 195.

૮. મેડિકલ અને હેલ્થકેર સર્વિસ

સ્ટેટસ અને ઈન્કમ બંને રીતે શ્રેષ્ઠ : મેડીકલ લાઈન

ધોરણ-૧૨ સાયન્સ ફીઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને બાયોલોજી સાથે એટલે કે બી ગ્રુપ સાથે પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓને MBBSમાં પ્રવેશ મળી શકે છે. **મેડીકલ-ડેન્ટલ-આયુર્વેદ-હોમીયોપથીમાં પ્રવેશ માટે NEET ફરજિયાત છે.**

MBBSનો અભ્યાસક્રમ સાડા પાંચ વર્ષનો છે. MBBS પૂર્ણ કર્યા બાદ બીજા ત્રણ વર્ષ રેગ્યુલર અભ્યાસ કરીને અનુસ્નાતક M.D., M.S. વિગેરે સ્પેશ્યાલિસ્ટ થઈ શકાય છે. તેના પછી પણ આગળ અભ્યાસ કરવા ઈચ્છતા ઉમેદવારો માટે સુપર સ્પેશ્યાલીસ્ટ ન્યુરો સર્જન, હાર્ટ સર્જન વિગેરે બની શકાય છે. MBBS પૂર્ણ કર્યા બાદ M.D., M.S. કે સુપર સ્પેશ્યાલિસ્ટ બનવા માટે ઓલ ઈન્ડિયા લેવલે લેવાતી એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ પસાર કરવી પડે છે. પી.જી. માટેની લિમિટેડ સીટ્સ હોવાથી એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટનો કોઠો વીંધવો ખૂબ કપરો બને છે.

મેડીકલ ક્ષેત્ર ખૂબ પરિશ્રમ માંગી લે તેવી લાઈન છે. માનવીના આરોગ્ય સાથે જોડાયેલું ફિલ્ડ હોવાથી સમાજની અપેક્ષા ઘણી ઊંચી હોય છે. આર્થિક તથા સામાજિક મોભો ખૂબ વધુ હોય છે. આ લાઈનમાં પૈસા તથા માન બંને મળે છે, પરંતુ તેની સામે આ ફિલ્ડને સંપૂર્ણ સમર્પિત બનીને જીવવાની તૈયારી રાખનાર વ્યક્તિ જ સફળતાની ટોચને સર કરી શકે છે. ઝડપી અને ચોક્કસ નિર્ણય અર્થાત્ ક્વીક અને પરફેક્ટ ડીસીઝન પાવર એક સર્જનની મોટી લાક્ષણિકતા બની રહે છે. બીજા અભ્યાસક્રમોની સરખામણીમાં આ અભ્યાસક્રમ વધુ સમય માંગે છે, ખર્ચાળ પણ છે તેમજ કમાવાની શરૂઆત બીજી કારકિર્દીની સાપેક્ષે મોડી થાય છે.

ડૉકટર બનવું વધારે સારું :

21મી સદીના સમયને ધ્યાનમાં લઈએ તો પહેલી પસંદગી MBBSને આપવી. MBBS પછી આગળ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશન(MS/MD)નો અભ્યાસ કરવાનો ધ્યેય રાખવો.

MBBS પછી આગળ અભ્યાસ :

(1) MD અથવા MSનો કોર્સ કરવો. આ કોર્સ ત્રણ વર્ષનો છે. (2) હૉસ્પિટલ મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ કરવો. MBBS પછી બે વર્ષનો માસ્ટર ડિગ્રી કોર્સ છે. (3) મેડિકલના કોઈ એક ફિલ્ડમાં સુપર સ્પેશ્યલાઈઝેશનના કોર્સ કરવા. (4) સ્પેસ મેડિસિન અને સ્પેસ હેલ્થકેરના ફિલ્ડમાં માસ્ટર ડિગ્રી કોર્સ કરવો.

- **હૉસ્પિટલમાં નવી જોબ :** ભવિષ્યમાં કરોડો રૂપિયાના ખર્ચે મોટી હૉસ્પિટલો ઠેર ઠેર જોવા મળશે. આ બધી હૉસ્પિટલો ખાનગી હશે. સરકારી હૉસ્પિટલોમાં આધુનિક સગવડો હશે. આ બધી હૉસ્પિટલોમાં કેવી કેવી જોબ હશે ? ચીફ એક્ઝિકયુટિવ ઑફિસર (CEO), ચીફ ફાઈનાન્સ ઑફિસર (CFO), ઑપરેશન વિભાગના વડા (COO), ચીફ મેડિકલ ઑફિસર, ડાયરેક્ટર ઑફ નર્સિંગ, ડાયરેક્ટર ઑફ મેડિકલ સર્વિસિઝ વગેરે. મહિને રૂપિયા બે લાખથી ત્રણ લાખ સુધીનો પગાર મળી શકે છે.
- **મધ્યમકક્ષાની જગ્યા :** એન્જિનિયરિંગ ડાયરેક્ટર, વાઈસ પ્રેસિડેન્ટ એડ્મિનિસ્ટ્રેશન, VP માર્કેટિંગ, જનરલ મૅનેજર એકાઉન્ટ્સ, આસિસ્ટંટ નર્સિંગ, આસિસ્ટન્ટ સર્વિસિઝ જેવી મિડલ લેવલ પોસ્ટ હશે. પગાર મહિને રૂ. 50 હજારથી એક લાખ જેટલો મળશે.
- **જનરલ લેવલ :** આસિ. જનરલ મૅનેજર મટીરિયલ, પરચેઝ (ખરીદી), I.T. - AGM, સ્ટાફ ભરતી માટે HRD મૅનેજર, પબ્લિક રિલેશન મૅનેજર, ફન્ટ મૅનેજર, ચીફ સિક્યુરિટી ઑફિસર, માર્કેટિંગ એક્ઝિક્યુટિવ, એકાઉન્ટન્ટ, IT આસિસ્ટન્ટ જેવી અનેક જગ્યાઓ હશે. આ પ્રકારની જગ્યાઓ પર માસિક પગારનું ધોરણ રૂ. દસ હજારથી ચાલીસ હજાર સુધીનું હશે.
- **ડૉક્ટરી લાઈન :** MBBS, MD, MS, DM મેડિકલની પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ કે માસ્ટર ડિગ્રી ધરાવનાર અન્ય ક્ષેત્રના ડૉક્ટર ગણવાના. ડેન્ટલ એટલે કે દાંતના ડૉક્ટરોમાં BDS, MDS દાંતના સુપર સ્પેશ્યાલિસ્ટ ડૉક્ટર હેલ્થકેરમાં ગણાય.
- **આયુર્વેદ ડૉક્ટર :** BAMS, MD આયુર્વેદ, આયુર્વેદના સ્પેશ્યાલિસ્ટ ડૉક્ટર વગેરે માટે પણ ખૂબ સુંદર ભવિષ્ય છે. એ જ રીતે હોમિયોપથીના ડૉક્ટર BHMS પણ હેલ્થકેરમાં ગણાય.
- **પેરા મેડિકલ કોર્સ :** બેચલર ઑફ ફિઝિયોથેરાપી, બેચલર ઑફ ઑક્યુપેશનલ થેરાપી જેવા મેડિકલ સાથે જોડાયેલ અભ્યાસક્રમો પેરામેડિકલ કોર્સ કહેવાય છે.
- **નર્સિંગનો કોર્સ :** 12 સાયન્સ પછી બી.એસસી. નર્સિંગનો કોર્સ સૌથી સારો. 12 કૉમર્સ કે આર્ટ્સના વિષયો હોય તો જનરલ નર્સિંગનો કોર્સ પણ છે. બહેનો માટે નર્સિંગમાં જવાબી તકો વધારે છે.
- **ફાર્મસીનો કોર્સ :** બેચલર ઑફ ફાર્મસી, માસ્ટર ઑફ ફાર્મસી અને ફાર્માસ્યુટિકલ ઈન્ડસ્ટ્રીનું મહત્ત્વ વધશે. આયુર્વેદ ફાર્મસી અને ઔષધીય વનસ્પતિ (મેડિસિનલ પ્લાન્ટ્સ) વિજ્ઞાનના કોર્સની બોલબાલા થશે.

-: હૉસ્પિટલ મૅનેજમેન્ટ :-

મુંબઈમાં ટાટા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ સોશ્યલ સાયન્સિઝ હૉસ્પિટલ એડ્મિનિસ્ટ્રેશનના કોર્સમાં બેચલર ડિગ્રી પછી એડ્મિશન મળે છે. એ જ રીતે હેલ્થ એડ્મિનિસ્ટ્રેશનનો કોર્સ પણ છે. રાજસ્થાનમાં BITS પિલાની દ્વારા MBBS ડૉક્ટરો માટે કોરસપોન્ડન્સ પ્રકારનો હૉસ્પિટલ મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ ચલાવવામાં આવે છે. આપણે ત્યાં હૉસ્પિટલ મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ ચલાવતી બે-ત્રણ સંસ્થાઓ જ છે.

- **CEOની પોસ્ટ :** MBBS કર્યા પછી જો હૉસ્પિટલ મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ કર્યો હોય તો પ્રાઈવેટ હૉસ્પિટલમાં CEOની પોસ્ટ પર પહોંચતાં ખાસ સમય ન લાગે. BE કે B.Tech. કરીને પછી હૉસ્પિટલ મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ કરો તો પણ ખૂબ જ ઉજ્જવળ ભવિષ્ય છે. BAMS પછી પણ હૉસ્પિટલ મૅનેજમેન્ટનો કોર્સ કરી શકાય.
- **એન્જિનિયરિંગ ડાયરેક્ટર :** મોટી હૉસ્પિટલોમાં એન્જિનિયરિંગ વિભાગના ડાયરેક્ટરની જગ્યા હોય છે. BE પછી MBA કર્યું હોય તેમને આ જગ્યા મેળવવી સહેલી પડે છે.
- **MBBS/BDSમાં સરકારી સીટ :** સરકારી મેડિકલ/ડેન્ટલ કૉલેજમાં લેવામાં આવતી ફી અથવા ઓછી ફી ભરવાની હોય તેવી સીટ સરકારી સીટ કહેવાય છે. આ કૉલેજોમાં હૉસ્પિટલ તથા સ્ટાફની સગવડો સારી હોય છે અને ફી ઘણી વ્યાજબી હોય છે.
- **MBBS/BDSમાં પેમેન્ટ સીટ :** ગુજરાતમાં સ્વનિર્ભર મેડિકલ/ડેન્ટલ કૉલેજમાં આવેલી બેઠકો પેમેન્ટ સીટ કહેવાય છે. જેમાં કૉલેજ તેનો ખર્ચ વિદ્યાર્થીની ફીથી સરભર કરે છે. ગુજરાતમાં સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓની સંખ્યામાં વધારો થયો છે. અમુક સંસ્થાઓ જ વ્યવસ્થિત માળખાકીય સુવિધાઓ, પૂરતા અધ્યાપકો તથા હૉસ્પિટલની સગવડો ધરાવે છે. ૭૫% સીટો પર કેન્દ્રીય ધોરણે પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. ૧૫% એન.આર.આઈ. બેઠકો અને ૧૦% બેઠકો મેનેજમેન્ટ ક્વોટા છે. જેમાં પણ મેરીટ આધારે પ્રવેશ આપવાનો હોય છે. પ્રવેશ લેતા પહેલાં પૂરતી ચકાસણી કરવી. ફીના ધોરણો અતિ ઊંચા હોય છે.
- **જાહેરાત :** MBBS/BDS/BAMS/BHMS અને ફિઝિયોથેરાપીમાં એડ્મિશન મેળવવા એક જ ફૉર્મ ભરવાનું હોય છે.
  - મેડિકલ (MBBS) • ડેન્ટલ (BDS) • આયુર્વેદ (BAMS) • હોમિયોપેથિક (BHMS)

  ફિઝિયોથેરાપી/નર્સિંગનો કોર્સ પેરામેડિકલ કોર્સમાં ગણાય છે. વિદેશમાં આ અભ્યાસક્રમની માંગ વધુ છે.

આયુર્વેદમાં બેચલર ડિગ્રી : BAMSનો કોર્સ આયુર્વેદિક મેડિકલનો બેચલર ડિગ્રી કોર્સ છે. MBBSની જેમ આ કોર્સ પણ સાડા પાંચ વર્ષનો છે. એમાં પણ એક વર્ષ ઈન્ટર્નશિપનું હોય છે. સરકારમાં નોકરી મળે તો પગાર ડૉક્ટર જેટલો જ મળે છે. MBBSનો અભ્યાસ કર્યા પછી સરકારમાં 100% નોકરી મળે છે, જ્યારે BAMS કરનારને સરકારમાં નોકરી મળવાની શક્યતા અત્યારે ઓછી છે.

પાંચ વર્ષ પછી : બાયોટેક્નૉલોજીનો યુગ ઝડપથી આવી રહ્યો છે. હેલ્થકેર ઈન્ડસ્ટ્રી અત્યારે ટોપના સ્થાને છે. વનસ્પતિજન્ય દવાઓ અને હર્બલ કોસ્મેટિક ચીજવસ્તુઓની માંગ રોજરોજ વધતી જાય છે. વિશ્વની મલ્ટીનેશનલ ફાર્માસ્યુટિકલ કંપનીઓને પણ હર્બલ પ્રોડક્ટ (વનસ્પતિજન્ય દવા)નું અલગ ડિવિઝન ઊભું કરવું પડેલ છે. મેડિકલ સાયન્સ અને હેલ્થકેર ઈન્ડસ્ટ્રીઝના વિકાસની દિશા જોતાં એટલું ચોક્કસ કહી શકાય કે પાંચ વર્ષ પછી આયુર્વેદની અને આયુર્વેદના ડૉક્ટરોની ડીમાન્ડ સારી હશે.

12 સાયન્સ પછી BAMSમાં એડ્મિશન મળે. ધોરણ 10 અથવા ધોરણ 12 સાયન્સમાં સંસ્કૃત વિષય રાખેલ હોવો જોઈએ.

17 વર્ષની ઉંમર : MBBS//BAMS માટે 17 વર્ષ પૂરાં થયેલ હોવાં જોઈએ. જો 17 વર્ષ પૂરાં થતાં ન હોય તો પણ ફૉર્મ તો ભરવાનું જ. ભણવાનું તે પછીના વર્ષે શરૂ થાય છે. મેરિટ મુજબ જો BAMSમાં એડ્મિશન મળશે તો તમારું એડ્મિશન આવતા વર્ષ માટે પેન્ડિંગ રાખવામાં આવશે.

બેચલર ઑફ હોમિયોપથી મેડિસિન :

એલોપથી અને આયુર્વેદની જેમ હોમિયોપથી પણ એક ઉપચાર પદ્ધતિ છે. કેટલાક રોગોમાં હોમિયોપથીની સારવાર ખૂબ જ અસરકારક છે. હોમિયોપથીના ડૉક્ટર તરીકે સ્વતંત્ર પ્રૅક્ટિસ કરી શકાય છે. સાથે સાથે હોમિયોપથી દવાઓનો સ્ટોર પણ રાખી શકાય. એમ.ડી. હોમિયોપથી અભ્યાસક્રમ ગુજરાતમાં શરૂ થયો છે. હોમિયોપથીની સારવાર આજે વધુ ને વધુ લોકપ્રિય થતી જાય છે અને આવતાં ચાર-પાંચ વર્ષમાં વધુ ઉજ્જવળ ભવિષ્ય છે.

ગુજરાતની બધી હોમિયોપથિક કૉલેજો ખાનગી છે. કોઈ સરકારી કૉલેજ નથી. માટે ફીનાં ધોરણ ઊંચાં છે.

કેન્દ્રીય પ્રવેશ પદ્ધતિ અંતર્ગત મેરિટ આધારે પ્રવેશ મળે છે. પ્રવેશ માટે બી.જે. મેડિકલ પ્રવેશ સમિતિ, સિવિલ કેમ્પસ, શાહીબાગ, અમદાવાદ ખાતે તમામ કૉલેજો માટે માત્ર એક જ ફૉર્મ ભરવાનું હોય છે. મૅનેજમેન્ટ ક્વોટામાં જે તે સમયના નિયમ અનુસાર અલગથી ફૉર્મ ભરવું. પ્રવેશ જાહેરાત આવે પછી હોમિયોપથીની કૉલેજોમાંથી ફૉર્મ અને માહિતી-પુસ્તિકા મળે છે.

પસંદગી : BHMSનો કોર્સ સારો છે. ડૉક્ટર તરીકે પ્રૅક્ટિસ કરી શકાય છે. સ્વતંત્ર પ્રૅક્ટિસ માટે સારી તકો છે. તાલુકા લેવલનાં શહેરો અને વિસ્તારમાં વધુ સારી તકો છે. વિશ્વમાં હોમિયોપેથીના ડૉક્ટરની માંગ વધી રહી છે.

૮.૧ ઓલ ઈન્ડીયા ક્વોટા અન્વયે MBBS/BDS કોર્સમાં પ્રવેશ માટે NEET પરીક્ષા દ્વારા પ્રવેશ

ધોરણ 12 પાસ કરનાર, ધોરણ 12માં અભ્યાસ કરનાર બી ગ્રુપ ધરાવતા વિદ્યાર્થીનું સ્વપ્ન 'મેડિકલ શાખા'માં પ્રવેશ મેળવવાનું, તબીબ બનવાનું છે. ભારતનાં અન્ય રાજ્યોની સરખામણીમાં ગુજરાતમાં તબીબી વિદ્યાશાખામાં પ્રવેશ માટે વધુ સ્પર્ધા અનુભવાય છે. ભારતભરની સરકારી-ગ્રાન્ટેડ મળી કુલ 87 મેડિકલ કૉલેજો તથા 25 જેટલી ડેન્ટલ કૉલેજોમાં 'ઑલ ઈન્ડિયા ક્વોટા સ્કીમ' હેઠળ 15% જેટલી બેઠકો રીઝર્વ રાખવામાં આવે છે અને આ બેઠકો પર આ 'NEET' દ્વારા પ્રવેશ અપાય છે. આપણા ગુજરાતની છ કૉલેજો જેમાં અમદાવાદની બી.જે. મેડિકલ કૉલેજ, જામનગર, સુરત, વડોદરા, રાજકોટ અને ભાવનગરની મેડિકલ કૉલેજોનો સમાવેશ થાય છે.

૮.૨ ગુજરાતની મેડિકલ, ડેન્ટલ, ફિઝિયોથેરાપી, આયુર્વેદ, હોમિયોપેથી કોલેજોની યાદી (૨૦૨૫-૨૬)

મેડિકલ કોલેજ (૬ + ૩૫ = ૪૧) (૧૪૦૦ + ૫૮૦૦ = ૭૨૦૦)

- બી.જે. મેડિકલ કૉલેજ - અમદાવાદ (૨૫૦)
- એમ.પી. શાહ મેડિકલ કૉલેજ - જામનગર (૨૫૦)
- પી.ડી.યુ. મેડિકલ કૉલેજ - રાજકોટ (૨૦૦)
- પ્રમુખ સ્વામી મેડિકલ કૉલેજ - કરમસદ (SFI) (૧૫૦)
- AMC M.E.T. મેડિકલ કૉલેજ - અમદાવાદ (SFI) (૨૦૦)
- ગુજરાત અદાણી ઈન્સ્ટિ. ઓફ મેડી.સાય.-ભૂજ (SFI) (૧૫૦)
- ગોત્રી મેડીકલ કોલેજ - વડોદરા (SFI) (૨૦૦)
- GMERS મેડીકલ કોલેજ - ગાંધીનગર (SFI) (૨૦૦)
- GMERS મેડીકલ કોલેજ - વલસાડ (SFI) (૨૦૦)
- GMERS મેડીકલ કોલેજ - હિંમતનગર (SFI) (૨૦૦)
- GMERS મેડીકલ કોલેજ - વડનગર (SFI) (૨૦૦)
- સુરત મ્યુનિ. ઈન્સ્ટિ. ઑફ એજ્યુ. એન્ડ રિસર્ચ - સુરત (SFI) (૧૫૦)
- નુતન મેડીકલ કોલેજ - વિસનગર (SFI) (૧૫૦)
- ડો. એમ.કે.શાહ મેડીકલ કોલેજ - અમદાવાદ (SFI) (૨૫૦)
- ડો. કિરણ સી. પટેલ મેડીકલ કોલેજ - ભરૂચ (SFI) (૨૦૦)
- સરકારી મેડિકલ કૉલેજ - વડોદરા (૨૫૦)
- સરકારી મેડિકલ કૉલેજ - સુરત (૨૫૦)
- સરકારી મેડિકલ કૉલેજ - ભાવનગર (૨૦૦)
- સી.યુ. શાહ મેડિકલ કૉલેજ - સુરેન્દ્રનગર (SFI) (૧૦૦)
- N.H.L. મ્યુનિ.મેડિકલ કૉલેજ-અમદાવાદ (SFI) (૨૫૦)
- સોલા મેડીકલ કોલેજ - અમદાવાદ (SFI) (૨૦૦)
- કેન્સર મેડીકલ કોલેજ - અમદાવાદ (SFI) (૧૫૦)
- GMERS મેડીકલ કોલેજ - પાટણ (SFI) (૨૦૦)
- GMERS મેડીકલ કોલેજ - જૂનાગઢ (SFI) (૨૦૦)
- પારૂલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ - વાઘોડીયા-વડોદરા (SFI) (૧૫૦)
- બનાસ મેડીકલ કોલેજ એન્ડ રીસર્ચ સેન્ટર-પાલનપુર (SFI) (૨૦૦)
- ઝાયડસ મેડીકલ કોલેજ એન્ડ હોસ્પિટલ-દાહોદ (SFI) (૨૦૦)
- ડો. એન.ડી.દેસાઈ મેડીકલ કોલેજ-નડિયાદ (SFI) (૧૫૦)
- શાંતાબા મેડીકલ કોલેજ - અમરેલી (SFI) (૨૦૦)
- નેશનલ મોર્ડન મેડી. એજ્યુ. એન્ડ રીસર્ચ ઈન્સ્ટી.-સીલવાસા (SFI) (૮)

ડેન્ટલ કોલેજો (૨ + ૧૧ = ૧૩) (૨૫૦ + ૧૦૦૫ = ૧૨૫૫)

- ગવર્નમેન્ટ ડેન્ટલ કૉલેજ - અમદાવાદ (૧૨૫)
- એમ.પી. પટેલ ડેન્ટલ કૉલેજ - વડોદરા (SFI) (૪૦)
- અમદાવાદ ડેન્ટલ કૉલેજ - ગાંધીનગર (SFI)(૧૦૦)
- ધરમસિંહ દેસાઇ ડેન્ટલ કૉલેજ - નડિયાદ (SFI) (૧૦૦)
- કોલેજ ઓફ ડેન્ટલ સાયન્સ - સાણંદ (SFI) (૧૦૦)
- વૈદિક ડેન્ટલ કૉલેજ - દમણ (SFI) (૧૫)
- ગોએન્કા ડેન્ટલ કોલેજ - ગાંધીનગર (SFI) (૧૦૦)
- ગર્વમેન્ટ ડેન્ટલ કૉલેજ - જામનગર (૧૨૫)
- કર્ણાવતી ડેન્ટલ કૉલેજ - અમદાવાદ (SFI) (૧૦૦)
- નરસિંહભાઈ પટેલ ડેન્ટલ કૉલેજ - વિસનગર (SFI) (૧૦૦)
- મ્યુનિસિપલ ડેન્ટલ કૉલેજ, અમદાવાદ (SFI) (૧૨૫)
- એસ.જી.ડી.એચ.ઈ.આર. ડેન્ટલ કોલેજ - પાટણ (SFI) (૧૨૫)
- અમરગઢ ડેન્ટલ કૉલેજ, અમરગઢ (SFI) (૧૦૦)

આયુર્વેદ કોલેજો (૫ + ૪૦ = ૪૫) (૪૩૪ + ૩૧૯૩ = ૩૬૨૭)

- સરકારી અખંડાનંદ આયુર્વેદ કૉલેજ - અમદાવાદ (૯૪)
- સરકારી આયુર્વેદ કૉલેજ - જૂનાગઢ (૭૫)
- ડો. વસંત પરીખ આયુર્વેદ કોલેજ - મહેસાણા (૮૦)
- શ્રી ઓ.એચ. નાઝર આયુર્વેદ કૉલેજ - સુરત (૧૦૦)
- પારુલ ઈન્સ્ટિ. આયુર્વેદ કૉલેજ - વડોદરા (SFI) (૧૦૦)
- ધન્વન્તરી આયુર્વેદ કોલેજ - મહીસાગર (SFI) (૫૦)
- સરકારી શેઠ જે. પી. આયુર્વેદ કૉલેજ - ભાવનગર (૬૮)
- સરકારી આયુર્વેદ કોલેજ - વડોદરા (૭૫)
- સ્ટેટ મોડેલ ઈન્સ્ટી. ઓફ આયુર્વેદ સાયન્સીસ - કોલવડા (૭૫)
- જે. એસ. આયુર્વેદ કોલેજ - નડિયાદ (SFI) (૧૦૦)
- જી.જે.પટેલ આયુર્વેદકોલેજ - વલ્લભવિદ્યાનગર (SFI) (૧૦૦)
- શ્રી વી.એમ.મહેતા ઈન્સ્ટી. ઓફ આયુર્વેદ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)

- ઈવા કોલેજ ઓફ આયુર્વેદ - ધોરાજી (SFI) (૬૦)
- સ્વામિનારાયણ આયુર્વેદ કોલેજ - કલોલ (SFI) (૧૦૦)
- કે.જે.ઈન્સ્ટી. ઓફ આયુર્વેદ - સાવલી (SFI) (૬૦)
- નેત્ર ચિકિત્સા આયુર્વેદ કોલેજ - અમરેલી (SFI) (૬૦)
- મુરલીધર આયુર્વેદ કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- નોબલ આયુર્વેદ મેડીકલ કોલેજ - જૂનાગઢ (SFI) (૧૦૦)
- ભાર્ગવ આયુર્વેદ મેડીકલ કોલેજ - બોરસદ (SFI) (૧૦૦)
- અરીહંત આયુર્વેદ મેડીકલ કોલેજ - અડાલજ (SFI) (૧૦૦)
- ગોકુલ આયુર્વેદિક કોલેજ - સિદ્ધપુર (SFI) (૬૦)
- મર્ચન્ટ આયુર્વેદિક કોલેજ - વિસનગર (SFI) (૫૪)
- પારુલ ઈન્સ્ટિ. આયુ. એન્ડ રીસર્ચ - વડોદરા (SFI) (૧૦૦)
- એસ.એસ.અગ્રવાલ ઈન્સ્ટિ. ઓફ આયુ.-નવસારી (SFI) (૧૦૦)
- નુતન આયુ. કોલેજ એન્ડ રીસર્ચ સેન્ટર - વિસનગર (SFI) (૧૦૦)
- સિદ્ધેશ્વર હનુમાનજી આયુ. કોલેજ - દસાડા (SFI) (૬૦)
- ઈન્ડીયન ઈન્સ્ટી. ઓફ આયુર્વેદ રીસર્ચ - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)
- શ્રી આરએમડી આયુર્વેદ કોલેજ - વલસાડ (SFI) (૬૦)
- આર.કે.યુનિવર્સિટી આયુર્વેદ કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)
- ગ્લોબલ ઈન્સ્ટી. ઓફ આયુર્વેદ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- અનન્ય કોલેજ ઓફ આયુર્વેદ - કલોલ (SFI) (૬૦)
- બી.જી.ગેરૈયા આયુર્વેદ કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- ક્રિષ્ના આયુ. મેડી. કોલેજ - વડોદરા (SFI) (૫૪)
- જય જલારામ આયુર્વેદ મેડી. કોલેજ - પંચમહાલ (SFI) (૬૦)
- મંજુશ્રી રીસર્ચ ઈન્સ્ટી. ઓફ આયુ. સાય. - પીપળજ (SFI) (૧૦૦)
- મોનાર્ક આયુ. મેડી. કોલેજ - દસક્રોઈ (SFI) (૬૦)
- શ્રી બાલા હનુમાન આયુ. મહાવિદ્યાલય - માણસા (SFI) (૩૧)
- હિમાલય આયુ. ચિકિ. અને મહાવિદ્યાલય - વડસ્મા (SFI) (૬૦)
- પાયોનીયર આયુ. કોલેજ એન્ડ હોસ્પિ. - વડોદરા (SFI) (૬૦)
- શ્રીધર અતુલકુમાર જાની આયુ. મેડી. કોલેજ - અમરેલી (SFI) (૬૦)

હોમીયોપથી કોલેજો (૪ + ૪૫ = ૪૯) (૫૦૦ + ૪૧૧૭ = ૪૬૧૭)

- આણંદ હોમિયોપથી કૉલેજ - આણંદ (૧૨૫)
- ગુજરાત હોમિયોપથી કૉલેજ - વડોદરા (૧૨૫)
- સરકારી હોમિયોપેથી કોલેજ - સિદ્ધપુર (૧૨૫)
- વડોદરા હોમિયોપથી કૉલેજ - વડોદરા (SFI) (૧૦૦)
- શ્રી શામળાજી હોમિયોપથી કૉલેજ - ગોધરા (SFI) (૧૦૦)
- સ્વામી વિવેકાનંદ હોમિયોપથી કૉલેજ - ભાવનગર (SFI) (૧૦૦)
- શ્રી મહાલક્ષ્મી મહિલા હોમિયોપથી કૉલેજ - વડોદરા (SFI) (૧૦૦)
- પાયોનિયર હોમિયોપેથી મેડી. કોલેજ - વડોદરા (SFI) (૧૦૦)
- શ્રી બી.જી.ગેરૈયા હોમિયોપેથી મેડી. કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)
- એસ.એસ.અગ્રવાલ હોમિયોપેથી કોલેજ - નવસારી (SFI) (૧૦૦)
- કામદાર હોમિયોપેથી કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)
- અરીહંત હોમિયોપેથી કોલેજ - ગાંધીનગર (SFI) (૧૦૦)
- લક્ષ્મીબેન હોમિયોપેથી કોલેજ - ભાંડુ(મહેસાણા) (SFI) (૧૦૦)
- મર્ચન્ટ હોમિયોપેથી કોલેજ - વાસણા(મહેસાણા) (SFI) (૧૦૦)
- સી.ડી.પચ્ચીગર હોમિયોપથી કૉલેજ - સુરત (SFI) (૧૦૦)
- પારૂલ ઈન્સ્ટી. ઓફ હોમિ. એન્ડ રીસર્ચ - વડોદરા (SFI) (૧૦૦)
- લીંબડી હોમિ. મેડી. કોલેજ એન્ડ હોસ્પિટલ - લીંબડી (SFI) (૧૦૦)
- પી. પી. સવાણી હોમિ. મેડી. કોલેજ - કોસંબા (SFI) (૬૦)
- આરડેક્ટા હોમિ. મેડી. કોલેજ - સાબરકાંઠા (SFI) (૬૦)
- નુતન હોમિ. મેડી. કોલેજ - મહેસાણા (SFI) (૧૦૦)
- શ્રી આર્યતેજ હોમિ. મેડી. કોલેજ - મોરબી (SFI) (૬૦)
- વલ્લાન હોમિ. મેડી. કોલેજ - વડોદરા (SFI) (૬૦)
- શ્રી સ્વામિ. ગુરુકુલ હોમિ. મેડી. કોલેજ - જામનગર (SFI) (૬૦)
- ડો. વી.એચ.દવે હોમિયોપથી કૉલેજ - આણંદ (૧૨૫)
- એ.જે.સાવલા હોમિયોપથી કૉલેજ - મહેસાણા (૧૦૦)
- અમદાવાદ હોમિયોપથી કૉલેજ - ઘુમા (SFI) (૧૦૦)
- રાજકોટ હોમિયોપથી કૉલેજ - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)
- સી.એન.કોઠારી હોમિયોપથી કૉલેજ - વ્યારા (SFI) (૧૦૦)
- બી.એ.ડાંગર હોમિયોપથી કૉલેજ - રાજકોટ (SFI) (૮૦)
- જવાહરલાલ નહેરુ હોમિયોપથી કૉલેજ - વાઘોડિયા (SFI) (૧૦૦)
- એમ.કે.સંઘવી હોમિયોપથી કૉલેજ - વડોદરા (SFI) (૫૦)
- શ્રી એચ.એન.શુક્લ હોમિયોપેથી કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)
- નોબલ હોમીયોપેથી કોલેજ - જૂનાગઢ (SFI) (૧૦૦)
- એલ.આર.શાહ હોમિ. કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)
- જય જલારામ હોમિયોપેથી કોલેજ - શહેરા (SFI) (૧૦૦)
- અનન્ય કોલેજ ઓફ હોમિયોપેથી - કલોલ (SFI) (૧૦૦)
- આર્યવીર હોમિયોપેથી કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૯૦)
- શ્રી સ્વામિનારાયણ હોમિ. કોલેજ - કલોલ (SFI) (૧૦૦)
- ગાંધીનગર હોમિ. મેડીકલ કોલેજ - ગાંધીનગર (SFI) (૧૦૦)
- વિદ્યાદીપ હોમિ. મેડીકલ કોલેજ - સુરત (SFI) (૧૦૦)
- ભાર્ગવ હોમિ. મેડીકલ કોલેજ - બોરસદ (SFI) (૧૦૦)
- ગોકુલ હોમિ. મેડી. કોલેજ - પાટણ (SFI) (૧૦૦)
- શ્રી સરદાર પટેલ મહીલા હોમિ. મેડી. કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- શ્રીમતી વસંતબેન વ્યાસ હોમિ. મેડી. કોલેજ - મહેસાણા (SFI) (૧૦૦)
- મોનાર્ક હોમિ. મેડી. કોલેજ - દસક્રોઈ (SFI) (૬૦)

ફિઝિયોથેરાપી કોલેજો (૫ + ૬૫ = ૭૦) (૪૭૧ + ૪૬૮૫ = ૫૧૫૬)

- ગર્વ. ફિઝિયોથેરાપી કૉલેજ-અમદાવાદ (૧૦૦)
- ગર્વ. ફિઝિયોથેરાપી કૉલેજ-સુરત (૫૦)
- ગર્વ. ફિઝિયોથેરાપી કોલેજ-જામનગર (૧૦૦)
- કે. એમ. પટેલ કોલેજ ઑફ ફિઝિયો.-કરમસદ(SFI) (૩૦)
- સાર્વજનિક ફિઝિયોથેરાપી કૉલેજ-સુરત (SFI) (૪૦)
- સ્કુમ કોલેજ ઓફ ફિઝિયોથેરાપી-અમદાવાદ (SFI) (૭૫)
- ગર્વ. ફિઝિયોથેરાપી કૉલેજ-વડોદરા (૧૦૦)
- ગર્વ. ફિઝિયોથેરાપી કોલેજ-દાહોદ (૩૭)
- એસ.બી.બી. કૉલેજ ઑફ ફિઝિયો. અમદાવાદ (SFI)(૫૦)
- બી. જી. પટેલ ફિઝિયો. કોલેજ-આણંદ (SFI) (૫૦)
- એસપીબી ફિઝિયોથેરાપી કોલેજ - સુરત (SFI) (૧૦૦)
- આર.કે. કૉલેજ ઓફ ફિઝિયોથેરાપી - રાજકોટ (SFI) (૧૦૦)

- લપકામણ ફિઝિયોથેરાપી કૉલેજ - અમદાવાદ (SFI) (૭૫)
- શ્રી ઘંટાકર્ણ મહાવીર ફિઝિયોથેરાપી કૉલેજ-ગોધરા (SFI) (૩૦)
- પાયોનિયર ફિઝિયો. કૉલેજ - વડોદરા (SFI) (૧૦૦)
- અમદાવાદ ફિઝિયો. કૉલેજ - બોપલ (SFI) (૮૫)
- ડી. એમ. પટેલ ફિઝિયો. કોલેજ - અમરેલી (SFI) (૩૦)
- શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ફિઝિયો. કૉલેજ - સુરત (SFI) (૧૦૦)
- ખ્યાતિ ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- એલ.જે.ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૧૦૦)
- ગોકુલ ફિઝિયો. કોલેજ-સિદ્ધપુર (SFI) (૫૦)
- શારદા કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-પેથાપુર (SFI) (૫૦)
- શ્રી સુલેશ્વરી કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-ભાંડુ (SFI) (૪૦)
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ફિઝિયો. કોલેજ-રાણીપ (SFI) (૭૦)
- ખ્યાતિ કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-પલોડીયા (SFI) (૫૦)
- આરૂષ ફિઝિયો. કોલેજ-અમદાવાદ (SFI) (૧૦૦)
- શમા ઈન્સ્ટી. ઓફ મેડીકલ સાયન્સ-અમદાવાદ (SFI) (૩૦)
- બી.ડી.બારડ ફિઝિયો. કોલેજ-કોડીનાર (SFI) (૩૦)
- અનન્ય કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-કલોલ (SFI) (૫૦)
- નોલેજ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ફિઝિયો.-બાકરોલ (SFI) (૫૦)
- ચાણક્ય કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-ભુજ (SFI) (૬૦)
- મહાત્મા ગાંધી ફિઝિયો. કોલેજ-અમદાવાદ (SFI) (૧૦૦)
- બી.એન.પટેલ કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-આણંદ (SFI) (૬૦)
- વિદ્યાદીપ ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-કીમ (ઓલપાડ) (SFI) (૧૦૦)
- હરીવંદના ફિઝિયો. કોલેજ-રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- એમ.એમ.શાહ ફિઝિયો. કોલેજ-મહેમદાવાદ (SFI) (૪૦)
- સી.યુ.શાહ ફિઝિયોથેરાપી કૉલેજ - સુરેન્દ્રનગર (SFI) (૬૫)
- જે.જી.કૉલેજ ઓફ ફિઝિયો. - અમદાવાદ (SFI) (૭૫)
- ચરોતર ફિઝીયો. કૉલેજ - ચાંગા (SFI) (૧૦૦)
- પારૂલ ફિઝિયો. કૉલેજ - વાઘોડિયા (SFI) (૧૦૦)
- એસ.એસ.અગ્રવાલ ફિઝિયો. કૉલેજ - નવસારી (SFI) (૭૫)
- શ્રી સહજાનંદ ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-ભાવનગર (SFI) (૬૦)
- શ્રીમતી એસ.આર.શાહ ફિઝિયો. કોલેજ-કડી (SFI) (૫૦)
- ભારતીમૈયા કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-સુરત (SFI) (૫૦)
- સી.એમ.પટેલ કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-ગાંધીનગર (SFI) (૭૦)
- મર્ચન્ટ ફિઝિયો. કોલેજ-બાસણા (SFI) (૫૦)
- કામદાર ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-રાજકોટ (SFI) (૭૫)
- વિનસ ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-ગાંધીનગર (SFI) (૫૦)
- એન.આર.ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૧૦૦)
- આકાર કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- અપોલો ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૬૫)
- સતીષ ગોસ્વામી કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-વહેલાલ (SFI) (૫૦)
- પી.પી.સવાણી સ્કુલ ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૮૦)
- નીઓટેક ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-વડોદરા (SFI) (૭૫)
- દયામાન ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- નુતન કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-વિસનગર (SFI) (૫૦)
- વાયબ્રન્ટ ફિઝિયોથેરાપી કોલેજ-સુરત (SFI) (૪૦)
- વિક્ટોરીયા જ્યુબીલી કોલેજ ઓફ ફિઝિયો.-અમદાવાદ (SFI) (૩૦)
- શ્રી ઓધવરામ ફિઝિયો. કોલેજ-માંગરોળ-સુરત (SFI) (૬૦)
- કે.જે. ઈન્સ્ટી. ઓફ ફિઝિયો.-પાદરા-વડોદરા (SFI) (૫૦)
- એમ.બી.ગોહિલ ઈન્સ્ટી. મેડીકલ સાયન્સ એન્ડ રીસર્ચ સેન્ટર-નવસારી (SFI) (૪૦) વગેરે.

નર્સિંગ કોલેજો (૮ + ૨૮૬ = ૨૯૪) (૪૦૦ + ૧૫૨૪૫ = ૧૫૬૪૫)

- કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (૬૦)
- કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - જામનગર (૪૦)
- કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - ભાવનગર (૬૦)
- સરકારી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - રાજકોટ (૫૦)
- જે. જી. કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- સહજાનંદ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - ગાંધીનગર (SFI) (૬૦)
- મણિબા-ભુલા નર્સિંગ કોલેજ - બારડોલી (SFI) (૫૦)
- શ્રી આનંદ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- શ્રી સહજાનંદ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - ભાવનગર (SFI) (૫૦)
- ડો. આંબેડકર કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - દહેગામ (SFI) (૫૦)
- શ્રી સરસ્વતી બી.એસસી. નર્સિંગ કોલેજ - ધોરાજી (SFI) (૪૦)
- મુરલીધર કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- સ્ત્રી કેળવણી મંડળ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ-અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- સ્વ. રતિભાઈ પ્રભુદાસ પટેલ નર્સિંગ કોલેજ-આણંદ (SFI) (૪૦)
- ભાગ્યલક્ષ્મી નર્સિંગ કોલેજ - મોડાસા (SFI) (૬૦)
- શારદા કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - કલોલ (SFI) (૬૦)
- નૂતન કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વિસનગર (SFI) (૧૦૦)
- કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વડોદરા (૫૦)
- કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - પાટણ (૪૦)
- સરકારી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - સુરત (૫૦)
- સરકારી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - સિદ્ધપુર (૫૦)
- ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ સાયન્સીસ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- જોઈતીબા કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વિસનગર (SFI) (૬૦)
- સી.એમ.પટેલ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - ગાંધીનગર (SFI) (૬૦)
- બીએમસીબી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - ભુજ (SFI) (૫૦)
- શંકરસિંહ વાઘેલા બાપુ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ-ગાંધીનગર (SFI) (૬૦)
- અપોલો ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - ગાંધીનગર (SFI) (૬૦)
- શુભમ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- એસ.એસ.અગ્રવાલ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - નવસારી (SFI) (૫૦)
- દિનશા પટેલ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - નડિયાદ (SFI) (૬૦)
- જી.વી.એમ. નર્સિંગ કોલેજ - શહેરા (SFI) (૬૦)
- મધર ટેરેસા કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વિસનગર (SFI) (૬૦)
- સાન્દ્રા શ્રોફ રાફેલ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વાપી (SFI) (૬૦)
- પાયોનિયર કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વડોદરા (SFI) (૬૦)

- શાંતિનિકેતન કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - માણસા (SFI) (૪૦)
- વેલ્ફેર ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - ભરૂચ (SFI) (૪૦)
- ટી એન્ડ ટીવી સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ - સુરત (SFI) (૫૦)
- કામદાર કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- વિક્ટોરીયા જ્યુબિલી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - કલોલ (SFI) (૩૫)
- સોહમ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- મહાવીર કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - બાયડ (SFI) (૬૦)
- જીસીએસ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- સી.યુ.શાહ ઈન્સ્ટી. ઓફ નસિંગ - વઢવાણ (SFI) (૫૦)
- બાલાજી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - ગોંડલ (SFI) (૫૦)
- એકતા નર્સિંગ કોલેજ - ખેડબ્રહ્મા (SFI) (૬૦)
- વિનાયક કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - નડીયાદ (SFI) (૬૦)
- ખ્યાતિ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- ચૌધરી ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - ગાંધીનગર (SFI) (૫૦)
- મણીકાકા ટોપીવાલા ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - ચાંગા (SFI) (૬૦)
- નરનારાયણ શાસ્ત્રી ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ-જેતલપુર (SFI) (૫૦)
- સદ્‌ભાવ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - સાબરકાંઠા (SFI) (૪૦)
- મુની સેવા આશ્રમ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વાઘોડીયા (SFI) (૩૦)
- શ્રી કિષ્ના ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - બનાસકાંઠા (SFI) (૬૦)
- કે.જે.ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - મહેસાણા (SFI) (૫૦)
- ડી.એલ.પટેલ બીએસસી નર્સિંગ કોલેજ-હિંમતનગર (SFI) (૬૦)
- વાયબ્રન્ટ નર્સિંગ કોલેજ - સુરત (SFI) (૬૦)
- જે.કે. કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - પાદરા (SFI) (૬૦)
- શ્રી એચ.એસ.રાદડીયા નર્સિંગ કોલેજ - જામકંડોરણા (SFI) (૫૦)
- શ્રી સ્વામિનારાયણ નર્સિંગ કોલેજ-કેવડીયા કોલોની (SFI) (૪૦)
- કિરણ નર્સિંગ કોલેજ-કતારગામ - સુરત (SFI) (૬૦)
- શ્રી સ્વામિ. ગુરુકુલ નર્સિંગ કોલેજ - જામનગર (SFI) (૫૦)
- સોઢા ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ નર્સિંગ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- મહાત્મા ગાંધી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - જૂનાગઢ (SFI) (૪૦)
- સ્વયંભુ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- જેએમડી ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ નર્સિંગ - ગાંધીનગર (SFI) (૬૦)
- કલાજીભાઈ આર. કટારા નર્સિંગ કોલેજ - શામળાજી (SFI) (૪૦)
- અરિહંત ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ-કલોલ - ગાંધીનગર (SFI) (૬૦)
- ડી. આઈ. પટેલ સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ - સિદ્ધપુર (SFI) (૫૦)
- સાબર સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ - ભિલોડા (SFI) (૪૦)
- એસએન્ડડી દાદરવાલા કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - દાહોદ (SFI) (૪૦)
- બી.જમનાદાસ પટેલ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- પંચામૃત ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૫૫)
- મેડીલીન્ક ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- મહેસાણા ડીસ્ટ્રી. બેન્ક સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ - મહેસાણા (SFI) (૬૦)
- સીગ્મા ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - વડોદરા (SFI) (૪૦)
- જય સોમનાથ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- શ્રીમતી મિત્તલ વાય. પટેલ મહિલા કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - જસદણ (SFI) (૫૦)
- શ્રી સરસ્વતી કન્યા કેળવણી મંડળ સંચાલિત કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - કડી (SFI) (૩૦) વગેરે.
- ચિત્રીણી નર્સિંગ કોલેજ ફોર વુમન - પ્રાંતિજ (SFI) (૬૦)
- શ્રેય ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- પારૂલ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - વાઘોડીયા (SFI) (૧૦૦)
- ગ્રો મોર ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - હિંમતનગર (SFI) (૪૦)
- શ્રી જી.એચ.પટેલ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - કરમસદ (SFI) (૪૦)
- વીણા સિંઘી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- વિનાયક ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ નર્સિંગ - બાકરોલ (SFI) (૬૦)
- એએમસી મેટ નર્સિંગ કોલેજ - અમદાવાદ (SFI) (૫૦)
- ગોકુલ નર્સિંગ કોલેજ - સિદ્ધપુર (SFI) (૫૫)
- અનન્ય સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ - કલોલ (SFI) (૭૦)
- સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ ઝાયડસ હોસ્પિટલ - આણંદ (SFI) (૬૦)
- શ્રી એચ.એન.શુક્લ નર્સિંગ ઈન્સ્ટી. - રાજકોટ (SFI) (૬૦)
- નોલેજ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - બાકરોલ (SFI) (૬૦)
- રત્નપ્રભા નર્સિંગ સ્કુલ - વડનગર (SFI) (૫૦)
- કિષ્નાબેન એમ. જાની કોલેજ ઓફ નર્સિંગ-અમરેલી (SFI) (૪૦)
- બ્રહ્માનંદ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - વિસાવદર (SFI) (૬૦)
- પી.પી.સવાણી સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ - કોસંબા (SFI) (૬૦)
- શ્રી સ્વામિનારાયણ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ-પોરબંદર (SFI) (૩૦)
- શમા કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- શાંતમ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- ભારત નર્સિંગ કોલેજ - ડીસા (SFI) (૬૦)
- શ્રી સ્વામિ. કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - કલોલ (SFI) (૧૦૦)
- વિદ્યાદીપ ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - ઓલપાડ (SFI) (૫૫)
- અંબાજી નર્સિંગ કોલેજ - કડી (SFI) (૬૦)
- મંજુશ્રી ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ સાયન્સ - ગાંધીનગર (SFI) (૫૫)
- શ્રી સ્વામિ. નર્સિંગ કોલેજ-ખુંધ - ચીખલી (SFI) (૪૦)
- અર્પિત નર્સિંગ સ્કુલ એન્ડ કોલેજ - રાજકોટ (SFI) (૫૦)
- નોબલ નર્સિંગ કોલેજ - જૂનાગઢ (SFI) (૪૦)
- મર્ચન્ટ નર્સિંગ કોલેજ-બાસણા - વિસનગર (SFI) (૬૦)
- શ્રી એન.એલ.આમોદરા નર્સિંગ કોલેજ - હળવદ (SFI) (૨૦)
- ઉર્મિલા ગોસ્વામી કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૬૦)
- રાજકૃપા ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ નર્સિંગ - દાહોદ (SFI) (૫૦)
- માનવ નર્સિંગ સ્કુલ - વિસનગર (SFI) (૩૦)
- બી.એમ.પટેલ સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ-હાજીપુર-પાટણ (SFI) (૬૦)
- શ્રી નુતન કેવળણી મંડળ નર્સિંગ સ્કુલ - વલસાડ (SFI) (૪૦)
- એસકેએલપી નર્સિંગ ઈન્સ્ટીટ્યુટ - ભુજ-કચ્છ (SFI) (૬૦)
- નવકાર ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - અમદાવાદ (SFI) (૪૦)
- અક્ષર નર્સિંગ કોલેજ - અરવલ્લી (SFI) (૫૦)
- એ.કે.પટેલ સ્કુલ ઓફ નર્સિંગ - ગાંધીનગર (SFI) (૬૦)
- રાનીબેન માધાભાઈ ભાદરકા નર્સિંગ કોલેજ - સુરત (SFI) (૬૦)
- ક્રાઈસ્ટ કોલેજ ઓફ નર્સિંગ - રાજકોટ (SFI) (૨૦)
- વાત્સલ્ય ઈન્સ્ટી. ઓફ નર્સિંગ - ખંભાત (SFI) (૪૦)

૮.૩ ડૉક્ટર બનવા માટેના વધુ વિકલ્પો

મહાત્મા ગાંધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ મેડિકલ સાયન્સીઝ, પો.ઓ. સેવાગ્રામ, વર્ધા (MGIMS) : આ સંસ્થાની સ્થાપના ઈ.સ. 1944માં રાષ્ટ્રપિતા મહાત્મા ગાંધી દ્વારા કરવામાં આવી હતી. આ સંસ્થા ગ્રામવિસ્તારને લગતા અથવા તેમાં રસ ધરાવતા ડૉક્ટરો અને નર્સને તાલીમ આપે છે. તેમને ગ્રામવિસ્તારના આરોગ્યના પ્રશ્નો બાબતમાં તાલીમ આપવામાં આવે છે. આ મેડિકલ કૉલેજોના મેડિકલ સ્ટુડન્ટ ગ્રામવિસ્તારમાં મહિનામાં એક વખત જાય છે અને તેઓ ત્યાંની સામાજિક અને આરોગ્યલક્ષી વિગતોનો રેકોર્ડ રાખે છે. આ કૉલેજમાં એમ.બી.બી.એસ.નો અભ્યાસક્રમ પૂરો કર્યા પછી આવા તબીબોને ગ્રામ્યવિસ્તારની જનતાની સેવા કરવાની બે વર્ષ માટેની તેમની ફરજ બનાવેલ છે. આ સેવાકાર્ય પછી જ તેમને પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટનું એડમિશન મળે છે. **સંસ્થાનું સરનામું :** MGIMS, મુ.પો. સેવાગ્રામ, વર્ધા, પિનકોડ : 442102.

બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટી - ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ મેડિકલ સાયન્સીઝ, વારાણસી : અહીં MBBS અને BAMS કૉર્સમાં પ્રવેશ મળે છે. MBBS કૉર્સમાં પ્રવેશ માટેની "કોમ્પીટિટિવ રિટર્ન ટેસ્ટ" વારાણસી, દિલ્હી, કોલકત્તા, હૈદરાબાદ કેન્દ્રો ખાતે યોજાશે. Office of the Director, Institute of Medical Sciences, Banaras Hindu University, Varanasi 221005.

ઑલ ઈન્ડિયા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ મેડિકલ સાયન્સીઝ (AIIMS) : આપણા દેશની આ ટોચની સુવિધાઓ ધરાવતી તબીબી સંસ્થા / હૉસ્પિટલ મેડિકલ કૉલેજ છે. આપ રેડિયો / ટીવી પર સમાચાર સાંભળતી વખતે કે અખબારોમાં પણ સંસ્થાનો નામોલ્લેખ સાંભળતા હશો જ. તબીબી શિક્ષણ માટે આ સંસ્થાની ખ્યાતિ દેશવિદેશમાં છે. સરનામું : The Assistant Controller of Examinations, All India Institute of Medical Sciences, Ansari Nagar, New Delhi 110029.

આર્મ્ડ ફોર્સિસ મેડિકલ કૉલેજ, પુણે : પુણે ખાતે આવેલ આ મેડિકલ કૉલેજમાં ઑલ ઈન્ડિયા એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ દ્વારા પ્રવેશ મળે છે અને 60% સાથે ધોરણ 12 (વિજ્ઞાન પ્રવાહ) પાસ ભાઈ-બહેનો આ પરીક્ષા આપી શકે છે. સામાન્ય રીતે આ પરીક્ષા પણ મે માસના પ્રથમ સપ્તાહમાં લેવામાં આવે છે અને પરીક્ષા કેન્દ્રોની યાદીમાં અમદાવાદ શહેરનો સમાવેશ થાય છે.

સેન્ટ જોન્સ મેડિકલ કૉલેજ, બૅંગ્લોર : આ કૉલેજમાં પણ MBBS કૉર્સમાં પ્રવેશપરીક્ષા દ્વારા જ પ્રવેશ મળે છે. મે માસમાં પ્રવેશ કસોટી યોજાય છે અને મોટાભાગે છેલ્લા અઠવાડિયામાં હોય છે. સામાન્ય રીતે એપ્રિલ મહિનાના પ્રથમ વીકથી પ્રવેશ ફૉર્મનું વિતરણ શરૂ થાય છે.

જવાહરલાલ નહેરુ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશન ઍન્ડ રિસર્ચ (JIPMER) www.jipmer.edu.in : આ નામાંકિત મેડિકલ કૉલેજ દક્ષિણ ભારતમાં પોંડિચેરી ખાતે આવેલ છે. આ સંસ્થામાં પણ MBBSમાં પ્રવેશપરીક્ષા દ્વારા જ પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. JNMC - જવાહરલાલ નહેરુ મેડિકલ કૉલેજ કે જે AMU - અલીગઢ મુસ્લિમ યુનિ. સંલગ્ન છે. ફેબ્રુઆરીના ફર્સ્ટ વીકમાં પ્રવેશ જાહેરાત આવે છે અને એપ્રિલની શરૂઆતમાં ફૉર્મ ભરીને પરત કરવાનું હોય છે. પ્રવેશકસોટી જૂનના પ્રથમ સપ્તાહમાં યોજાય છે. આ કૉલેજ અલીગઢ ખાતે આવેલી છે.

PMT : 'દિલ્હી પ્રી. મેડિકલ ટેસ્ટ'ના નામે ઓળખાતી એક પ્રવેશકસોટી નીચેની ત્રણ કૉલેજોના પ્રવેશ માટે સંયુક્ત રીતે યોજાય છે : ● મૌલાના આઝાદ મેડિકલ કૉલેજ (180 બેઠકો) ● યુનિ. કૉલેજ ઑફ મેડિકલ સાયન્સ (100 બેઠકો) ● લેડી હાર્ડિંગ્ઝ મેડિકલ કૉલેજ (લેડીઝ માટે 130 બેઠકો)

૮.૪ પબ્લિક હેલ્થ

ભારતને દર વર્ષે ૧૦,૦૦૦ પબ્લિક હેલ્થ ઑફિશિયલ્સની જરૂર પડે છે, મૅકિન્સેની એક રિપોર્ટ એવું જ કહે છે, પરંતુ દેશમાં હકીકતમાં દર વર્ષે ૩૦૦થી ૪૦૦ હેલ્થ ઑફિશિયલ્સ જ તૈયાર થાય છે. બિરલા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલૉજી (બિટ્સ), પિલાનીમાં સંયોજક, માસ્ટર ઑફ પબ્લિક હેલ્થ, "ડિમાન્ડ અને સપ્લાય વચ્ચે આટલા મોટા ગૅપને જોતાં પબ્લિક હેલ્થ (જાહેર આરોગ્ય)માં રજૂ કરાઈ રહેલા કોર્સોનો મહત્ત્વ વધી જાય છે."

બિટ્સ પિલાની માસ્ટર્સ ઑફ પબ્લિક હેલ્થ કોર્સ ઉપલબ્ધ કરાવે છે. જોકે ભારતે દવા ક્ષેત્રે પર્યાપ્ત ઉન્નતિ કરી છે, પરંતુ તેના ફાયદા ગ્રામીણ પ્રજા સુધી પહોંચ્યા નથી. બે વર્ષના આ કાર્યક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓમાં કૉમ્યુનિટી ડાઇગ્નોસિસના વિકાસ માટે વ્યૂહરચના તૈયાર કરવા અને ઈન્ટરવેશન કાર્યક્રમ લાગુ કરવાની યોગ્યતા વિકસિત કરાય છે. સાથે જ પબ્લિક હેલ્થ પૉલિસીસની પ્લાનિંગ, ડેવલપમેન્ટ અને તેમને લાગુ કરવાનો ડેટા તૈયાર કરવાની ટ્રેનિંગ અપાય છે.

પબ્લિક હેલ્થ સર્વિસમાં આ કોર્સ તેમાં ભણનાર વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપક ક્ષિતિજો ઉપલબ્ધ કરાવે છે અને આ ક્ષેત્રે દક્ષતાના પરિદૃશ્યને સમુદાયથી પ્રયોગશાળા સુધી લઈ જાય છે. આ કોર્સમાં રુચિ ધરાવનારા ગરીબો તેમજ સમાજના વંચિતોની મદદ કરી શકે છે અને દેશના સમગ્ર જાહેર આરોગ્યને સારું રાખવામાં પોતાનું યોગદાન આપી શકે છે.

યોગ્યતા : બીએસસી, એમબીબીએસ, બીડીએસ, બીએચએમએસ, બીએએમએસ, એલએલબી, એમએસડબ્લ્યૂ, એમએસસી
કોર્સ ફી : રૂ. ૧.૨ લાખ (બિટ્સ) **ઈન્સ્ટિટ્યૂટ્સ :** બિટ્સ પિલાની, પુણે યુનિવર્સિટી, પંજાબ યુનિવર્સિટી

૮.૫ ધોરણ ૧૨ પછી જનરલ નર્સિંગનો કોર્સ

કેટલાક અભ્યાસક્રમો ખૂબ જ સારા હોય છે, પરંતુ એમાં રસ બહુ ઓછા લોકોને હોય છે. કેટલાકને એ ક્ષેત્ર ગમતું નથી. કેટલાક અભ્યાસક્રમો અંગે સમાજમાં ગેરસમજ અથવા મર્યાદિત જાણકારી હોય છે. નર્સિંગ તથા હોટેલ મૅનેજમેન્ટના કોર્સ વિશે ગુજરાતીઓમાં આવી સ્થિતિ છે. જેના માટે શૈક્ષણિક જાગૃતતા જરૂરી છે. આ અભ્યાસક્રમ બાદ નોકરીની વિપુલ તકો છે.
જરૂરી લાયકાત : (1) સામાન્ય પ્રવાહ અથવા વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં ધોરણ 12 પાસ, (2) વય : 17થી 35 વર્ષ હોવી જોઈએ.
મેરિટનું ધોરણ : જનરલ નર્સિંગના કોર્સમાં પ્રવેશ ધોરણ 12માં મેળવેલ માર્ક્સની મેરિટ મુજબ મળે છે. વિજ્ઞાનપ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓને અગ્રિમતા આપવામાં આવે છે. **ફૉર્મ કયાંથી લેવાનું ? :** તમે જે જિલ્લામાંથી ધોરણ 12ની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય તે જિલ્લાની સિવિલ હૉસ્પિટલ (સરકારી હૉસ્પિટલ)માં આવેલ જનરલ નર્સિંગ સ્કૂલમાંથી એપ્લિકેશન ફૉર્મ મળશે. રાજ્યમાં ખાનગી નર્સિંગ સ્કૂલ પણ શરૂ થયેલ છે. દરેક જિલ્લાની નર્સિંગ સ્કૂલમાં તે જિલ્લાનું મેરિટ લિસ્ટ મૂકવામાં આવશે.

નર્સિંગનો કોર્સ કર્યા પછી અમેરિકા અને ઈંગ્લેન્ડમાં નોકરીની ખૂબ સારી તકો છે.

પહેલી પસંદગી બી.એસસી. નર્સિંગ : અમેરિકા, ઈંગ્લેન્ડ અને બીજા દેશોમાં બી.એસસી. નર્સિંગ કરેલ હોય તેમને નોકરી મળે છે. ગુજરાત બહાર કર્ણાટકમાં બી.એસસી. નર્સિંગમાં ફિઝિકસ, કેમિસ્ટ્રી અને બાયૉલોજી પ્રેક્ટિકલ સાથે 45% માર્ક્સ હોય ત્યાં એડ્મિશન મળે છે. બહેનો ઉપરાંત ભાઈઓ પણ આ કોર્સ કરી શકે છે. બી.એસ.સી. નર્સિંગમાં સરકારી તથા ખાનગી સંસ્થામાં પ્રવેશ માટે **કેન્દ્રીય સમિતિ, બી.જે.મેડિકલ કોલેજ, સિવિલ કૅમ્પસ** પ્રવેશ ફૉર્મ ભરવું.

કોંગ્રેસ સરકારની ઉત્તમ પહેલ - નેશનલ નોલેજ નેટવર્કની સ્થાપના

તત્કાલીન વડાપ્રધાન ડૉ. મનમોહનસિંઘ અને યુ.પી.એ.ના ચેરપર્સન શ્રીમતી સોનિયા ગાંધીના નેતૃત્વમાં કેન્દ્ર સરકારે દેશની આવનાર પેઢીના જ્ઞાનની સમૃદ્ધિ માટે અને જ્ઞાન આધારિત દેશના વિકાસ માટે નેશનલ નોલેજ નેટવર્કની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. નેશનલ નોલેજ નેટવર્ક દ્વારા દેશમાં આવેલ રાષ્ટ્રીય અને પ્રાદેશિક શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને હાઈસ્પિડ ડેટા કોમ્યુનિકેશનથી જોડવામાં આવી છે. નેશનલ નોલેજ નેટવર્કમાં ખાસ કરીને શિક્ષણ, કૃષિ, આરોગ્ય, ઈ-ગર્વનન્સ બાબતો ઉપર ખાસ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા દેશની ૪૦૦થી વધુ યુનિવર્સિટીઓ અને ૧૦૦થી વધુ રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓને એકબીજા સાથે જોડવામાં આવી છે. દેશમાં ૧૯ હજાર નોલેજ નેટવર્ક નોડ ઊભા થઈ રહ્યા છે. જેનાથી જે યુનિ.માં જે તે વિષયના નિષ્ણાત અધ્યાપકોનો લાભ દેશની અન્ય યુનિ.ના વિદ્યાર્થીઓને મળશે. નેશનલ નોલેજ નેટવર્કથી ગ્રામ્ય વિસ્તારનાં કરોડો વિદ્યાર્થીઓને દેશમાં થઈ રહેલા વિવિધ શોધ-સંશોધનનો સીધો લાભ મળશે, જેનાથી ભારત જ્ઞાનશક્તિ દ્વારા ૨૧મી સદીમાં વિશ્વમાં નામાંકિત રાષ્ટ્ર તરીકે પ્રસ્થાપિત થશે. દેશમાં શોધ અને સંશોધન માટે ઈનોવેશન કાઉન્સિલની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. જેના ભાગરૂપે દરેક રાજ્યમાં પણ સ્ટેટ કાઉન્સિલ ઊભી થશે. સમગ્ર દેશની લાયબ્રેરીને ફાયબર ઓપ્ટિક નેટવર્ક દ્વારા જોડવામાં આવી રહી છે. **www.nkn.in**

૨૧મી સદીના ઊભરતા જ્ઞાન યુગમાં ભારતની અહમ ભૂમિકાને ધ્યાને લઈ રાષ્ટ્રીય જ્ઞાન આયોગ(નૅશનલ નૉલેજ કમિશન)ની વડાપ્રધાનના સીધા માર્ગદર્શન હેઠળ આંતરરાષ્ટ્રીય ટેકનોક્રેટ શ્રી સામ પિત્રોડાના અધ્યક્ષપદે રચના કરવામાં આવી છે. આયોગ દ્વારા જ્ઞાનના પાંચ પરિમાણો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યાં છે. ● Access to Knowledge - જ્ઞાન મેળવવાનો હક ● Knowledge Concepts - જ્ઞાન વિભાવના ● Creation of Knowledge - જ્ઞાન નિર્માણ ● Knowledge Application - જ્ઞાન પ્રયોજન ● Delivery of Services - સેવાઓનું વિતરણ. Knowledge નેટવર્કની સ્થાપના કરવા બાબતમાં રાષ્ટ્રીય કક્ષાનું નેટવર્ક બનાવવા જરૂરી હાર્ડવેર ઓપ્ટિકલ ફાઈબર લાઈનો ઈ-ગર્વનન્સ, સુરક્ષા તથા લોકલ એરિયા નેટવર્કની સ્થાપના સાથે હેલ્થ ઈન્ફોર્મેશન, લાઈબ્રેરી, પૂર્વ સ્નાતક શિક્ષણ, મેડિકલ શિક્ષણ, કાયદાકીય શિક્ષણ, મૅનેજમેન્ટ શિક્ષણ, ભાષાકીય બાબતોનું ગ્રુપ તથા પરંપરાગત જ્ઞાન જેવી વિવિધ બાબતો અંગે આયોગ દ્વારા જરૂરી ભલામણો કરવામાં આવી છે. **(www.knowledgecommission.gov.in)** ● ઉચ્ચ શિક્ષણનો પ્રસાર (Expansion) ● ઉત્કૃષ્ટતા (Excellence) ● સામેલગીરી (Inclusion). ઉચ્ચ શિક્ષણનો ઝડપી પ્રસાર થાય અને આ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશવા માગતા યુવાનોને સ્થાન મળે તે માટે વધુ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના તથા હાલમાં અસ્તિત્વ ધરાવતી કૉલેજો તથા યુનિવર્સિટીની ગુણવત્તા સુધારવા ઉપર ભાર આપવામાં આવ્યો છે.

Graduation Level Courses after Class 12 Science Students
Medical And Paramedical
Paramedical Courses
Bachelor in Physio (BPT)
Master in Physio MPT
Career Path
www.careerpath.info
Entrance Exam
D.Pharm
B.Pharm
M.Pharm.
Ph.D
Vet & Animal Husbandary (B.Vsc & A.H)
Vet Serv Exam
M.VSc & A.H
Ph.D
BHMS BAMS
MD MS
Asst.Prof.
MBBS/BDS B.Pharma
MD/MDS/MS/ M.Pharm
Diploma Nursing (GNM)
Bachelor in Nursing
Master in Nursing
Ph D

૯. વિવિધ ઈન્સ્ટીટ્યુટ્સમાં પ્રવેશ માટેની પ્રવેશ પરીક્ષા

૯.૧ આર્કિટેક્ચર/ડિઝાઈન માટે CEPT

ગુજરાત ખાતે ભારતની શિક્ષણ ક્ષેત્રે નામાંકિત સંસ્થાઓ આવેલી છે :

- ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ મૅનેજમેન્ટ - IIM (બેચલર ડિગ્રી કોઈ પણ વિષય સાથે પછી એડ્મિશન મળે.)
- નૅશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ડિઝાઈન - NID (ધોરણ 12 કોઈ પણ પ્રવાહ પછી એડ્મિશન મળે)
- મુદ્રા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ કૉમ્યુનિકેશન, અમદાવાદ - MICA (કોઈ પણ વિષયમાં બેચલર ડિગ્રી ધરાવનારને એડ્મિશન મળે.)
- સેન્ટર ફૉર એન્વાયરનમેન્ટલ પ્લાનિંગ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજી - CEPT કન્સ્ટ્રક્શન ટેક્નો., ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈન અને આર્કિટેક્ચર ધોરણ ૧૨ વિજ્ઞાનપ્રવાહ તથા અનુસ્નાતક માટે ઈજનેરી સ્નાતક પ્રવેશ માટે અરજી કરી શકે છે.
- નૅશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ફૅશન ટેક્નૉલોજી NIFT (ધોરણ 12 પછી અને બેચલર ડિગ્રી પછી એડ્મિશન મળે.)
- ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ રૂરલ મૅનેજમેન્ટ, આણંદ - IRMA (બેચલર ડિગ્રી પછી એડ્મિશન મળે.)

ગુજરાતનું ગૌરવ :

અમદાવાદ એજ્યુકેશન સોસાયટીએ ઈ.સ. 1935માં સેન્ટર ફૉર એન્વાયરનમેન્ટલ પ્લાનિંગ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજીની સ્થાપના કરેલી. ગુજરાત યુનિવર્સિટી રોડ પર યુનિવર્સિટીના મેઈન બિલ્ડિંગ તરફ જતાં રસ્તાની સામે કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ કૅમ્પસ આવેલું છે. CEPT આ કૅમ્પસમાં છે. બિલ્ડિંગ સાયન્સ, કન્સ્ટ્રક્શન ટેક્નૉલોજી, પ્લાનિંગ આર્કિટેક્ચર અને ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈનના ફિલ્ડમાં ભારતની સૌથી શ્રેષ્ઠ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ તરીકે CEPTનું નામ છે. જેને સ્વાયત્ત યુનિવર્સિટી તરીકેનો દરજ્જો મળેલ છે.

સેન્ટર ફૉર એન્વાયરનમેન્ટલ પ્લાનિંગ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજી પાસે ચાર કૉલેજો છે :

(1) સ્કૂલ ઑફ બિલ્ડિંગ સાયન્સ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજી (2) સ્કૂલ ઑફ ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈન

(3) સ્કૂલ ઑફ આર્કિટેક્ચર અને (4) સ્કૂલ ઑફ પ્લાનિંગ

આ ચારમાંથી પહેલી ત્રણ કૉલેજોમાં 12 પછી બેચલર ડિગ્રી સમકક્ષ અભ્યાસક્રમો ચાલે છે, જ્યારે સ્કૂલ ઑફ પ્લાનિંગ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ એટલે કે બેચલર ડિગ્રી પછી માસ્ટર ડિગ્રી સમકક્ષના કોર્સ ચલાવે છે.

ડિપ્લોમા ઈન ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈન

CEPTની સ્કૂલ ઑફ ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈનમાં 12 પછી પાંચ વર્ષનો ડિપ્લોમા ઈન ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈન કોર્સ ચાલે છે. આ કોર્સમાં બહેનો વધારે રસ ધરાવે છે. ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈનના ક્ષેત્રનો ઝડપથી વિકાસ થઈ રહ્યો છે. CEPTનો આ કોર્સ કર્યા પછી વધુ અભ્યાસ માટે ઘણા અમેરિકા જવાનું પસંદ કરે છે. આ કોર્સને પણ બેચલર ડિગ્રી સમકક્ષ કોર્સ તરીકે સરકારે માન્યતા આપેલ છે.

સેન્ટર ફૉર એન્વાયરનમેન્ટલ પ્લાનિંગ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજી (CEPT), કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ કૅમ્પસ, યુનિવર્સિટી બસ સ્ટૅન્ડ પાસે, યુનિવર્સિટી રોડ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ 380 009. વેબસાઈટ : **www.ceptindia.org**

ગુજરાત સ્ટુડન્ટ માટે :

કેટલાકના મનમાં એવો ખ્યાલ છે કે NID અને IIMની જેમ CEPTમાં ગુજરાતના બહુ ઓછા સ્ટુડન્ટ છે, પરંતુ આ માન્યતા સાચી નથી. (1) કન્સ્ટ્રકશન ટેક્નૉલોજીના કોર્સમાં કુલ 30 સીટ છે. એમાંથી 22 સીટ ગુજરાત HSC બોર્ડના સ્ટુડન્ટ માટે છે, 8 સીટ અન્ય બોર્ડના સ્ટુડન્ટ માટે છે (2) ઈન્ટિરિયર ડિઝાઈનના કોર્સમાં પણ 30માંથી 22 સીટ ગુજરાત બોર્ડના સ્ટુડન્ટ માટે છે. (3) આર્કિટેક્ચરમાં કુલ 40 સીટ છે. એમાંથી 30 સીટ ગુજરાતના સ્ટુડન્ટ માટે છે.

જનરલ કૅટેગરી માટે : 50% પ્રૅક્ટિકલના માર્ક્સ સહિત 12 ની પરીક્ષામાં જેટલા વિષયો હોય તે તમામ વિષયોના કુલ માર્ક્સના 50% કે તેથી વધારે માર્ક્સ હોય તો ફૉર્મ ભરી શકાશે.

અનામત કૅટેગરી માટે : (1) SEBCના ઉમેદવાર માટે 45% અને (2) SC અને ST કૅટેગરીના ઉમેદવાર માટે 40% કે તેનાથી વધારે માર્ક્સ હોય તો CEPTનું ફૉર્મ ભરી શકાય. સરકારના નિયમ મુજબ દરેક કોર્સમાં અનામત કૅટેગરીની સીટ છે.

ગુજરાત બોર્ડ હોય તો : CEPTના અને આર્કિટેક્ચરના કોર્સમાં 75% સીટ ગુજરાત બોર્ડના સ્ટુડન્ટ માટે છે.

કુલ 800માંથી (1) જનરલ કૅટેગરીમાં 400 માર્ક્સ, (2) SEBC માટે 360 માર્ક્સ અને (3) SC અને ST કૅટેગરી માટે 320 માર્ક્સ અથવા તેનાથી વધારે માર્ક્સ હોય તો CEPTમાં અને આર્કિટેકટમાં ફૉર્મ ભરી શકશો.

૧૨ વિ.પ્ર.માં ફિઝિક્સ, કેમિસ્ટ્રી, મૅથ્સ અને અંગ્રેજીના તથા સામાન્ય પ્રવાહમાં બિઝનેશ મેથ્સ અથવા સ્ટેટેસ્ટિક્સ વિષય રાખનાર માટે ગુજરાતમાં પ્રાપ્ય આર્કિટેક્ચરનો અભ્યાસ અને કૉલેજોની વિગત :

ધોરણ ૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહ તથા સામાન્ય પ્રવાહ માટે ગુજરાતમાં ૩ (૧૨૦) + ૧૮ (૧૧૪૦) = ૨૧ (૧૨૬૦) આર્કિ. કૉલેજો આવેલી છે. ૧૮ કૉલેજો સેલ્ફ ફાઈનાન્સ તથા ૩ કૉલેજો ગવર્મેન્ટ છે.

NATA : (આર્કિ. એન્ટ્રન્સ માટે માત્ર NATA ટેસ્ટ લેવાનું શરૂ કર્યું છે.) **www.nata.in**

ગવર્મેન્ટ અને સેલ્ફ ફાઈનાન્સ કૉલેજોમાં ઍડમિશન માટે નેશનલ એપ્ટિટ્યૂડ ટેસ્ટ (NATA) કાઉન્સિલ આર્કિટેક્ચર દ્વારા લેવાશે, જેની વિગત નીચે મુજબ છે :

● M. S. UNIVERSITY, વડોદરા ● CEPT - અમદાવાદ ● સરદાર વલ્લભભાઈ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેકનૉલોજી, વાસદ ● સાર્વજનિક કૉલેજ ઑફ એન્જિનિયરીંગ એન્ડ ટેક્નોલોજી, સુરત ● એ.વી.આઈ.ઈ.ડી. વિદ્યાનગર ● શ્રી ઈન્દુભાઈ પારેખ સ્કૂલ ઑફ આર્કિટેક્ચર, વી.વી.પી. કૅમ્પસ, રાજકોટ ● આર્કિટેક્ચર કૉલેજ, વડોદરા ● ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ ● એલ.જે. ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ આર્કિટેક્ચર, અમદાવાદ.

પરીક્ષા માટેના ફૉર્મ કાઉન્સિલની વેબસાઈટ **(www.nata.in)** ઉપરથી ડાઉનલોડ થઈ શકશે અથવા તો પરીક્ષાના કેન્દ્રો ઉપર જણાવેલ આર્કિટેક્ચર કૉલેજમાંથી મેળવી શકાશે.

પરીક્ષા વિશેની માહિતી નીચે મુજબ છે :

ટેસ્ટ બે ભાગમાં લેવાશે. જેમાં ડ્રોઈંગની બે કલાકની પરીક્ષા હશે અને ત્યાર બાદ એક કલાકની કમ્પ્યૂટર આધારિત ઑનલાઈન ટેસ્ટ આપવાની રહેશે. કમ્પ્યૂટર ટેસ્ટમાં જેમને ફક્ત માઉસ ક્લિક કરતાં ફાવતું હશે તેઓ પણ સહેલાઈથી આ ઑનલાઈન ટેસ્ટ આપી શકશે. પ્રવેશ માટે માર્ક્સની ગણતરીમાં બારમા ધોરણના માર્ક તેમજ નાટા ટેસ્ટના પચાસ પચાસ ટકા ધ્યાને લેવાશે.

૯.૨ નેવલ આર્કિટેક્ચર

નેવલ એન્જિનિયરિંગ, બી.ટેક. નેવલ આર્કિટેક્ચર : નેવલ આર્કિટેક્ટ શબ્દ તેના નામમાં જ પોતાનો અર્થ સમજાવી દે છે. નેવલ આર્કિટેક્ટ એક એવા વ્યવસાય સાથે જોડાયેલો શબ્દ છે જેને બહુ ઓછી વ્યક્તિ ઓળખે છે. આ વ્યવસાય નેવલ આર્કિટેક્ચર એક અલગ જ ક્ષેત્ર દર્શાવે છે. આ વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલ વ્યક્તિનું કાર્ય મુખ્યત્વે શિપ ડિઝાઈન કરવી, શિપ કે બોટ, સબમરીન કે સ્ટીમર જેવા અનેક દરિયાઈ જહાજોની ડિઝાઈનો તૈયાર કરવાનું રહે છે, પછી તે વ્યવસાયિક ધોરણે હોય કે સેના સુરક્ષા માટે નેવીની જરૂરિયાત મુજબ ડિઝાઈન તૈયાર કરવાનું રહે છે.

તદ્ઉપરાંત મર્ચન્ટશિપ, દરિયાઈ ઓઈલ / ગૅસ ટૅન્કર, કાર્ગોશીપ, ક્રુઝ લાઈનર્સ વગેરે, પૅસેન્જર વ્હિકલ ફેરી બોટ, યુદ્ધજહાજોમાં ફ્રિગેટ્સ, ડિસ્ટ્રોયર્સ, એરક્રાફ્ટ કૅરિયર્સ, એમ્ફિશિયસ શિપ્સ વગેરે, સબમરિન તથા દરિયાઈ વાહનો, હોવરક્રાફ્ટ, મલ્ટી પુલ શિપ, હાઈડ્રોફોઈલ ક્રાફ્ટ વગેરે. ફિશિંગ બોટ, પાયલોટ વેશલ્સ, રેસ્ક્યુક્રાફ્ટ, પાવર બોટ વગેરેની ડિઝાઈન તૈયાર કરવી તેમજ તે ડિઝાઈન પ્રમાણે તેનું બાંધકામ કરવું તે તેમનું મુખ્ય કાર્ય હોય છે.

કારકિર્દીની તકો : અત્યારે નેવલ આર્કિટેક્ટને એન્જિનિયરીંગની કક્ષામાં મૂકવામાં આવે છે અને તેથી તેને એન્જિનિયરીંગ કહેવામાં આવે છે. નેવલ આર્કિટેક્ટનું નવું નામ નેવલ એન્જિનિયરિંગ તેથી જ રાખવામાં આવેલું છે અને તેની ભવ્યતાઓ આવા એન્જિનિયરોની કાબેલિયત અને સર્જનાત્મક બુદ્ધિના કારણે છે. તેથી જ આ ક્ષેત્રમાં કારકિર્દીની તકો ઘણી બધી છે. હાલમાં નેવલ આર્કિટેક્ટોની સંખ્યા આપણા દેશમાં ખૂબ જ ઓછી છે. તેનો રેશિયો વસ્તીના પ્રમાણે જોવા જઈએ તો ૮ લાખ વ્યક્તિએ એક બેસે છે. જ્યારે માંગ પૂરા વિશ્વમાં ખૂબ જ રહેલી છે. અત્યારે વિશ્વભરમાં નેવલ આર્કિટેક્ટની માંગ દર વર્ષે ૬ હજારની છે જ્યારે તૈયાર થાય છે ફક્ત સાડા ત્રણ હજાર ! અત્યારે શિપ બિલ્ડિંગ ઉદ્યોગ ખૂબ જ આગળ વધ્યો છે તેથી નેવલ આર્કિટેક્ટોની માંગ વધી જવા પામી છે. તેથી આવા ક્ષેત્રમાં કારકિર્દી બનાવવા ઈચ્છતા વિદ્યાર્થીઓ માટે ઘણી ઉત્તમ તક ઊભી થઈ છે.

નેવલ આર્કિટેક્ટોની ફરજોમાં શિપ કે સ્ટીમર વગેરેને જ્યાં પણ રિપેરિંગની જરૂરત હોય, ફેરફારોની જરૂરત હોય ત્યાં તેવા ફેરફારો કરવા, રીપેરિંગ કરાવવું, તેવા સંબંધી ક્ષેત્રોમાં રિસર્ચ કરવું તેમજ તેમાં ડેવલપમેન્ટ કરવું.

અભ્યાસક્રમ અને સંસ્થાઓ : ધોરણ ૧૨ પછી નેવલ આર્કિટેક્ચરના ચાર વર્ષીય ડિગ્રી કોર્સમાં એડમિશન લેવા માટે એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ આપવી પડે છે. તે ઉપરાંત ઈન્ડિયન નેવીના સ્નાતકો આ કોર્સ કરી શકે છે. તે માટે ટેકનિકલ કેડેટ એન્ટ્રી મેળવી શકે છે તે માટેની વ્યવસ્થા ગ્રેડિંગ પર આધારિત હોય છે. તે સિવાય ગ્રૅજ્યુએટ એન્જિનિયરો જેમ કે મિકેનિકલ, એરોનૉટિક્સ, સિવિલ વગેરે નેવલ આર્કિટેક્ટનો કોર્સ કરી શકે છે.

- નેવલ કૉલેજ ઑફ એન્જિનિયરિંગ
  આઈ. એન. એસ. શિવાજી, લોનાવાલા - ૪૧૦૪૦૨.
  કોર્સ - નેવલ એન્જિનિયરિંગ
- કૉલેજ ઑફ એન્જિનિયરિંગ
  વોલ્ટેઈર - વિશાખાપટ્ટનમ - ૫૩૦૦૦૩
  કોર્સ - બી.ઈ. નેવલ આર્કિટેક્ટ

- કોચિન યુનિવર્સિટી ઑફ સાયન્સ ઍન્ડ ટેક્નૉલોજી
  ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ ટેક્નૉલોજી,
  શ્રીકારા કૅમ્પસ, કોચિ - ૬૮૨૦૨૨.
  કોર્સ - બી.ટેક. નેવલ આર્કિટેક્ટ, બી. કે. શિપ બિલ્ડિંગ
- ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી
  ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ શિપ ટેક્નૉલોજી, ખડગપુર - ૭૨૧૩૦૨.
  કોર્સ - બી.ટેક. નેવલ આર્કિટેક્ચર.
- ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ શિપ બિલ્ડિંગ ટેક્નૉલોજી
  મે ફેર હાઉસ, વાસ્કો-દી-ગામા - ગોવા
  કોર્સ - પોસ્ટ ડિપ્લોમા ઈન નેવલ આર્કિટેક્ચર
- ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી
  ચેન્નાઈ - ૬૦૦૦૩૬.
- ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી
  ન્યૂ દિલ્હી, ૧૧૦૦૧૬.
  કોર્સ-પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લોમા ઈન નેવલ આર્કિ.

ઉપરોક્ત સંસ્થાઓમાં એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ બાદ એડમિશન મળશે. ઈન્ડિયન નેવીમાં નેવલ આર્કિટેક્ચરનો કોર્સ કરી શકાય છે.

નેવલ આર્કિટેક્ચરનો કોર્સ કરાવતી ખાનગી સંસ્થાઓ :

- બિરલા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી ઍન્ડ સાયન્સ
  પિલાની - ૩૩૩૦૩૧ (મેરિટ પર આધારિત એડમિશન)
- અન્ના યુનિવર્સિટી
  ચેન્નાઈ - ૬૦૦૦૨૫.
- બિરલા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજી
  પી.ઓ. મેસ્ત્રા - રાંચી - ૮૩૫૨૧૫.
- પંજાબ એન્જિનિયરિંગ કૉલેજ
  સેક્ટર-૧૨, ચંદીગઢ - ૧૬૦૦૧૨.

ખડગપુરની ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નૉલોજીમાં ખૂબ જ વ્યવસાયિક ધોરણે અને ગંભીરતાથી અભ્યાસક્રમ ચલાવવામાં આવે છે.

૯.૩ 'મર્ચન્ટ નેવી'ની આકર્ષક કારકિર્દી

ધોરણ 12 વિજ્ઞાન પ્રવાહ પાસ મિત્રો IIT - JEE આપીને • 4 વર્ષના બેચલર ઈન મરીન એન્જિનિયરિંગ કોર્સમાં • ત્રણ વર્ષના બેચલર ઈન નોટિકલ સાયન્સ કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવી શકે છે.

કામગીરી :

'મર્ચન્ટ નેવી'માં શિપ પરના મુખ્ય વિભાગોમાં સૌપ્રથમ ડેક ડિપાર્ટમેન્ટ આવે છે, જેનું વડાપણું માસ્ટર, ચીફ મેટ કે કૅપ્ટન પાસે હોય છે. ત્યારબાદ 'ફર્સ્ટ મેટ' આવે છે. આ બંને અધિકારીઓને સહાય માટે સેકન્ડ મેટ હોય છે. ત્યારબાદ થર્ડ મેટ અને હાર્બર માસ્ટર આવે છે અને ત્યારબાદ શિપનો પાયલોટ અને સેરંગ (Serang) આવે છે. એન્જિન ડિપાર્ટમેન્ટમાં ટોચ પર શિપ એન્જિનિયર હોય છે અને તેની સહાયમાં સેકન્ડ, થર્ડ, ફોર્થ એન્જિનિયર્સ તથા બીજો સ્ટાફ હોય છે. આ ડિપાર્ટમેન્ટમાં જ ઈલેક્ટ્રિકલ ઑફિસર, રેડિયો ઑફિસર અને 'સી કેન્ની' (Sea canny) હોય છે. આ Sea canny જહાજનું સ્ટીયરિંગ સંભાળે છે. ત્યારબાદ આવે છે સર્વિસ ડિપાર્ટમેન્ટ - તેમાં ચીફ સ્ટુઅર્ડ અને ચીફ કુક ટોચ પર હોય છે - સહાયમાં કુક મેકર્સ અને મેસ મેન હોય છે. અંતમાં નૉટિકલ સર્વેયર્સ, લાઈટ કીપર્સ, ડ્રેસ ડાઈવર્સ અને સ્કીન ડાઈવર્સ હોય છે.

પસંદગીની પ્રક્રિયા / તાલીમ :

મર્ચન્ટ શિપ પર નેવિગેટિંગ ઑફિસર તરીકે નિમણૂક મેળવવા, મર્કેન્ટાઈલ મરીનના માસ્ટર અને મેટ્સની પરીક્ષાને લગતા ભારતના કાયદાઓ પ્રમાણેનું 'સર્ટિફિકેટ ઑફ કોમ્પીટન્સી' (Competency) મેળવવું જરૂરી છે. T.S. 'ચાણક્ય' પરથી ક્વોલિફાય થનાર (નેવિગેટિંગ ઑફિસર તરીકે)નું ફર્સ્ટ કોમ્પીટન્સી સર્ટિફિકેટ 'સેકન્ડ મેટ' (ફોરેન ટ્રેડ)નું હોય છે. ટ્રેનિંગશિપ 'ચાણક્ય' પર નૉટિકલ સાયન્સના ત્રણ વર્ષના ડિગ્રી કોર્સ બાદ કેડેટ ઑફિસર મર્ચન્ટ શિપના ડેક ડિપાર્ટમેન્ટ પર એક વર્ષ તાલીમ દરમ્યાન સ્ટાઈપન્ડ ચૂકવવામાં આવે છે. ત્યારબાદ જ તેને 'સેકન્ડ મેટ' (ફોરેન ટ્રેડ)નું સર્ટિફિકેટ મળે છે. યુનિવર્સિટી ઑફ મુંબઈ દ્વારા B.Sc. (નૉટિકલ સાયન્સ)ની પરીક્ષા પાસ કરનારે સર્ટિફિકેટ ઑફ કોમ્પીટન્સી એકઝામમાંથી કેટલીક છૂટછાટો મળે છે. મરીન એન્જિનિયર્સ માટેની પરીક્ષા મિનિસ્ટ્રી ઑફ સરફેશ ટ્રાન્સપોર્ટ અંતર્ગત ડાયરેક્ટર જનરલ ઑફ શિપિંગ, મુંબઈ દ્વારા લેવામાં આવે છે.

B.Sc. (નૉટિકલ સાયન્સ), T.S. ચાણક્ય, નવી મુંબઈ (ત્રણ વર્ષ) તથા મરીન એન્જિનિયરિંગ ઍન્ડ રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (MERI), કોલકતા, 4 વર્ષના મરીન એન્જિનિયરિંગ ડિગ્રી કોર્સમાં પ્રવેશ :

આ બંને અભ્યાસક્રમોમાં IITની દર વર્ષે મે માસમાં યોજાતી જોઈન્ટ એકઝામ (JEE) દ્વારા પ્રવેશ મળે છે. T.S. 'ચાણક્ય' (૯૦ બેઠક) અને MERI (૧૨૦)માં પ્રવેશ માટે કોઈ અલગ પરીક્ષા નથી. JEEમાં બેસવા માટે IITમાં અરજી કર્યા બાદ ઉમેદવારે ડાયરેક્ટર જનરલ ઑફ શિપિંગને આ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે એક અલગ અરજી પણ પહોંચાડવાની હોય છે.

TS ચાણક્યના કોર્સ માટે ચશ્માધારી વિદ્યાર્થી ન ચાલે, પરંતુ તેનું નોર્મલ વિઝન 6/6 બંને આંખોમાં હોવું જરૂરી છે, MERI માટે ચશ્માધારી ઉમેદવારે ચાલે, પરંતુ તેની આંખના નંબર -2.5 અથવા + 2.5થી વધુ ન હોવા જોઈએ. વળી, ડિફેક્ટિવ કલર વિઝન ન હોવું જોઈએ.

(1) Director General of Shipping, Jahaz Bhavan, W. H. Marg, Mumbai 400001

(2) T. S. Chanakya, Karave, Nerul, Navi Mumbai 400706

(3) Marine Engineering & Research Institute, P-19, Taratola Road, Kolkatta 700088.

૯.૪ જોઈન્ટ એન્ટ્રન્સ એક્ઝામ : JEE

સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન દ્વારા દેશની IIT અને NIT અને DTUમાં એડમિશન મેળવવા માટે જોઈન્ટ એન્ટ્રન્સ એક્ઝામ(JEE) લેવામાં આવે છે. સંયુક્ત પ્રવેશ પરીક્ષા (Joint Entrance Exam-JEE) આ વર્ષથી બે તબક્કામાં થઈ રહી છે. JEE પરીક્ષા AIEEE જેવી જ હશે, જેમાં ફીઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને મેથ્સ ત્રણેય વિષયોનું બનેલું માત્ર એક જ પ્રશ્નપત્ર હશે. જેમાં NCERTના ધોરણ-૧૧ અને ૧૨ના વિષયને આવરીને પ્રશ્નપત્રો તૈયાર કરવામાં આવશે. JEE બે ભાગમાં યોજાતી હોય છે. JEE મેઈન ઓફલાઈન અને ઓનલાઈન. આ પરીક્ષાઓના મેરીટના આધારે પહેલાં ૧.૫૦ લાખ વિદ્યાર્થીઓ JEE એડવાન્સ માટે એપીયર થઈ શકશે. તેની ઓફલાંઈન JEE મેઈન દેશભરમાં યોજાશે. જોઈન્ટ એન્ટ્રન્સ એક્ઝામ(JEE)ની પરીક્ષા બે મોડમાં લેવાતી હોય છે - ઓફલાઈન અને ઓનલાઈન. આ બંનેમાંથી વિદ્યાર્થીઓ કોઈપણ એક મોડ પરીક્ષા આપવા માટે પસંદ કરી શકે છે.

નેશનલ કાઉન્સીલ ઓફ એજ્યુકેશનલ રિસર્ચ એન્ડ ટ્રેનિંગ(NCERT)ના સિલેબસમાંથી ગુજરાત બોર્ડ ૮૫% અને CBSE ૯૦% સિલેબસ ધોરણ-૧૧ અને ૧૨માં અભ્યાસ કરાવે છે. NCERTના સિલેબસના આધારે ફીઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને મેથ્સમાંથી એક ઓબ્જેક્ટીવ ટાઈપનું પેપર તૈયાર કરવામાં આવે છે. જેથી ગુજરાત બોર્ડના વિદ્યાર્થીઓએ ૧૫% અને સીબીએસઈના વિદ્યાર્થીઓએ ૧૦% વધારે અભ્યાસ પર ધ્યાન આપવું પડશે. આ પ્રશ્નોનું લેવલ ઊંચું હોવાથી તેના માટે તૈયારીઓ પણ વધુ કરવી પડશે.

ધોરણ-૧૨ પછી જોઈન્ટ એન્ટ્રન્સ એક્ઝામ મેઈન (JEE) આપવાની રહેશે. JEE મેઈનના ૬૦% અને બોર્ડના ૪૦%ના આધારે મેરીટ બનશે. જ્યારે ગુજરાતની કોઈ કોલેજમાં પ્રવેશ માટે ૫૦-૫૦%ને આધારે મેરીટ તૈયાર થશે. આ મેરીટના આધારે વિદ્યાર્થીઓને કોલેજમાં કાઉન્સેલીંગ માટે બોલાવવામાં આવશે. જેમણે આઈઆઈટીમાં અભ્યાસ કરવો હોય તેમને JEE મેઈન પરીક્ષાના પ્રથમ દોઢ લાખ ઉમેદવારોમાં સ્થાન મેળવવાનું રહેશે. આ ઉપરાંત વિદ્યાર્થી બોર્ડમાં ટોપ ૨૦ પર્સેન્ટાઈલમાં હોવો જોઈએ તો જ તે JEE એડવાન્સ પરીક્ષા માટે લાયક ગણાશે. સાથોસાથ, ગુજરાતમાં એન્જીનિયરીંગના પ્રવેશ માટે GUJCET દાખલ કરવામાં આવી છે.

૧૭ I.I.T., ૨૦ N.I.T., ૮ I.I.I.T.ની ૯,૬૪૭ બેઠકો માટે ૧૪ લાખ વિદ્યાર્થીઓ બે સ્તરની પરીક્ષા આપશે, જેમાંથી ૧.૫૦ લાખ વિદ્યાર્થી જ JEE મેઈન્સ બાદ JEE એડવાન્સ આપી શકશે. ગયા વર્ષે ૪.૮૦ લાખ વિદ્યાર્થીઓએ તેમાં ભાગ લીધો હતો.

I.I.T.માં પ્રવેશ માટે બોર્ડના ટોપ ૨૦ પર્સેન્ટાઈલમાં સમાવેશ જરૂરી છે. જૂના વિદ્યાર્થીઓને આમાં રાહત અપાઈ છે. ગયા વર્ષે ૧૨મું પાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓને ટોપ ૨૦ પર્સેન્ટાઈલની ફોર્મ્યુલામાંથી બહાર રખાયા છે. આ વિદ્યાર્થીઓ ગયા વર્ષના નિયમોના આધારે જ I.I.T.-JEEમાં ભાગ લઈ શકશે. નવો નિયમ માત્ર ફ્રેશર્સ પર જ લાગુ પડશે. કોઈપણ વિદ્યાર્થીના પર્સેન્ટાઈલ સ્કોરની ગણતરી માટે મેરીટમાં તેની નીચેના ઉમેદવારની સંખ્યાને પરીક્ષાર્થીઓની કુલ સંખ્યાથી ભરવામાં આવશે ત્યારબાદ તેને ૧૦૦ ગણી કરાશે. એડવાન્સમાં પર્સેન્ટાઈલ ૮૦% અપ રખાતા વિદ્યાર્થીઓ માટે IITમાં પ્રવેશ થોડો કઠીન બનશે. JEE મેઈન પરીક્ષામાં હેતુલક્ષી પ્રકારના ૩૦ પ્રશ્નોને ૩ કલાકમાં પૂરા કરવાના હોય છે. પ્રશ્નો ફીઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને મેથ્સ વિષયમાંથી પૂછવામાં આવે છે.

ટ્રીપલ આઈટીમાં પ્રતિ સેમેસ્ટર રૂા. ૭૦-૫૦ હજાર, I.I.T.માં રૂા. ૯૦ હજાર, N.I.T.માં રૂા. ૧૭,૫૦૦ અને IIMમાં મેનેજમેન્ટ કોર્સની વાર્ષિક ફી રૂા. ૮થી ૧૬.૫૦ લાખ છે.

I.I.T. પ્રવેશ પરીક્ષાની નવી વ્યવસ્થામાં જે બોર્ડમાં આકરી ચકાસણી થાય છે તે રાજ્યોના વિદ્યાર્થીઓને લાભ થશે. જેમ કે, ૧૨માની પરીક્ષામાં મેઘાલયમાં ૪૯% અને આંધ્રપ્રદેશમાં ૮૭% લાવનાર વિદ્યાર્થીઓ તેમના રાજ્યોના ટોચના ૨૦ પર્સેન્ટાઈલમાં સ્થાન મેળવશે. પરંતુ I.I.T.માં પ્રવેશ માટે બંનેએ I.I.T.-JEE એડવાન્સમાં ભાગ લેવો જ પડશે.

આ પરીક્ષામાં માત્ર ૨% વિદ્યાર્થીઓ જ પાસ થઈ શકે છે. I.I.T.માં ૧૦૦% અંક આજ સુધી કોઈ વિદ્યાર્થી લાવી શક્યા નથી, જ્યારે CBSEમાં ૧૨મા ધોરણમાં ૧૦૦% મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધી રહી છે. ૨૦૧૧માં અલગ અલગ વિષયોમાં ૧૦૦% લાવનાર વિદ્યાર્થીઓ લગભગ ૬,૪૫૦ હતા.

I.I.T.માં ૭૫% શહેરી અને ૨૫% ગ્રામીણ પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ હોય છે. તેમાંથી ૩૦થી ૩૫%નું કોમ્યુનિકેશન સ્કીલ નબળું હોય છે, પરંતુ બે વર્ષના કોમન ટેસ્ટ સ્ટડી પીરિયડમાં તેઓ અંગ્રેજીમાં પણ નિષ્ણાત થઈ જાય છે. I.I.T.ના બધા

જ વિદ્યાર્થીઓ ક્લાસમાં ૯૦% હાજરી ધરાવે છે. સંસ્થાન તરફથી તેમને વર્ષમાં માત્ર એક જ દિવસ સ્વૈચ્છિક રજા મળે છે. વી.આઈ.પી. વીઝીટથી ક્લાસ પર અસર થતી નથી. આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરના સેમિનાર દરમ્યાન પણ ક્લાસ ચાલતા રહે છે.

આજના વિદ્યાર્થીઓ કમ્પ્યુટરના એક્સપર્ટ હોય છે, તેથી આ પરીક્ષાથી ગભરાવાની જરૂર નથી. ઓફલાઈન પરીક્ષાના પેપર જોઈને તેને એનેલાઈઝ કરવા જોઈએ, કારણ કે ઓફલાઈન હોય કે ઓનલાઈન તેની પેટર્ન તો સરખી જ રહેવાની. જેટલી સરળતાથી સ્કુલની પરીક્ષા આપતા હોય તેમ જ આ પરીક્ષા આપવી જોઈએ. શાંતિથી અને ધ્યાનથી દરેક ઓપ્શન પર ક્લીક કરો, ઓપ્શન સિલેક્ટ કરવામાં જરા પણ બેદરકાર ન રહો.

ધ્યેય નક્કી કરી તૈયારી કરો તો સફળતા મળશે જ.

પરીક્ષા માટેનાં સૂચનો :

સતત ગતિ અને સર્તકતા જરૂરી છે. જેના દ્વારા પ્રશ્નો હલ કરી શકાય છે.

● JEEની પરીક્ષા આપતી વખતે સમયનો ખાસ ખ્યાલ રાખવો. સમય ઓછો પડે છે. સમયમર્યાદામાં પેપર પૂરું કરવો. ● સતત મહાવરો કર્યો હશે અને પ્રશ્નો હલ કરવાની પ્રેક્ટીસ કરેલી હશે તો પરીક્ષાના સમયે કામ લાગે છે. ● પોતાની જાતે જ પ્રશ્નપત્ર હલ કરવાં. ● ઉતાવળમાં ભૂલ થવાની સંભાવના છે. ઉતાવળ કર્યા વિના સમયમર્યાદામાં પેપર લખવું. ● JEE કઠિન નથી પણ સહેલું પણ નથી, માત્ર જરૂર છે મહેનતની. ● JEEની પરીક્ષાની તૈયારી સમયે કેલ્ક્યુલેટરનો ઉપયોગ ટાળવો. પોતાની માનસિક શક્તિ અનુસાર જ ગણિતના કોયડા હલ કરવા. ● બુદ્ધિથી પ્રશ્નોના જવાબ આપવા. ● મેરિટમાં આવવા માટે મહેનત જરૂરી છે. ● વિવિધ ટિપ્સ ભેગા કરવા અને એના પર અમલ કરવો. આત્મવિશ્વાસ વધારવો, સકારાત્મક વિચારો દ્વારા સફળતા મેળવી શકાય છે.

પરીક્ષાનાં બે અઠવાડિયા પહેલાં બધા જ વિષયોના મહત્ત્વના પોઈન્ટની નોટ તૈયાર કરીને એ અનુસાર મુદ્દા તૈયાર કરવા અને વાંચવા.

● અત્યંત મહત્ત્વના મુદ્દાઓની અલગ નોંધ કરવી. ● બધો જ અભ્યાસક્રમ પરીક્ષા પહેલાં પૂરો કરી લેવો. જેમ જેમ પરીક્ષા નજીક આવે ત્યારે માત્ર રિવિઝન કરવું. ● પેપર લખવાનો મહાવરો ઘરે કરવો. ● માર્ક ટેસ્ટ આપવી.

પરીક્ષાના એક દિવસ પહેલાં :

● તનાવમુક્ત રહો, મગજને શાંત રાખો. ● આત્મવિશ્વાસ કેળવો, પોતાની જાત પર વિશ્વાસ રાખવો. ● હકારાત્મક વિચારો કરો. ● પોતાની જાતને કહો કે હું JEEમાં સફળ થઈશ. ● પોતાના મિત્રોને 'કેટલું વાંચશું' આવા પ્રશ્નો ના પૂછવા, આનાથી તનાવ ઉત્પન્ન થાય છે. ● ૬ થી ૭ કલાકની ઊંઘ લેવી. ● પરીક્ષા સ્થળ પર ૧ કલાક પહેલાં પહોંચી જવું.

૯.૫ પ્લાસ્ટિક એન્જિનિયરિંગ એન્ડ ટેક્નોલોજી(સિપેટ)ના અભ્યાસક્રમો

પરિવર્તનના એક ભાગ રૂપે આપણે આજે ઘરમાં, ઑફિસમાં સર્વત્ર પ્લાસ્ટિકનો બહોળો વપરાશ કરતા થયા છીએ. અરે, આપણા સ્કૂટરમાં, મોટરના કેટલાક પાર્ટ્સ પણ પ્લાસ્ટિકના બનેલા હોય છે. પ્લાસ્ટિકસના વધતા ઉપયોગ સાથે પ્લાસ્ટિક ક્ષેત્રે નોકરી તથા વિચાર - કારકિર્દીની તકો પણ વધુ ને વધુ ઉજ્જવળ થતી રહી છે. પ્લાસ્ટિક એન્જિનિયરિંગમાં કાચા માલ તરીકે ડામર, કોલસો, પેટ્રોલિયમ પદાર્થો, લાકડું, કુદરતી ગૅસ વગેરેનો ઉપયોગ કરી કૃત્રિમ (સિન્થેટિક) મટીરિયલ બનાવવામાં આવે છે. પ્લાસ્ટિક ટ્રેનિંગનાં વિવિધ પાસાં જોઈએ તો - શિક્ષણ, સંશોધન, ડિઝાઈનિંગ, ટેક્નિકલ સર્વિસ અને માર્કેટિંગ. આમ, પ્લાસ્ટિક ઈન્ડસ્ટ્રીની વિવિધ શાખાઓ - પ્લાસ્ટિક પ્રોસેસિંગ ટેક્નોલોજી, પ્લાસ્ટિક ટેસ્ટિંગ, કન્વર્ઝન ટેક્નોલોજી, પ્લાસ્ટિક મોલ્ડિંગ ટેક્નોલોજી અને ડિઝાઈનિંગ - આપણે ગણાવી શકીએ.

પ્લાસ્ટિકના વિવિધ ઉપયોગો બાબતે ટ્રેનિંગ, સલાહ, ટેસ્ટિંગ માટે કાર્યરત એવી સંસ્થા છે - સિપેટ. પૂરું નામ છે સેન્ટ્રલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ પ્લાસ્ટિક એન્જિનિયરિંગ ઍન્ડ ટેક્નોલોજી. આ સંસ્થાનું વડું મથક તો ચેન્નાઈમાં છે, પરંતુ તેનું એક કેન્દ્ર અમદાવાદમાં જ છે. અમદાવાદ ઉપરાંત અમૃતસર, ભોપાલ, પટણા, ભુવનેશ્વર, હૈદરાબાદ, હાવરા, ઈમ્ફાલ, લખનઉ અને મૈસૂર (કર્ણાટક) ખાતે બીજાં કેન્દ્રો આવેલાં છે. આ અભ્યાસક્રમો સ્વરોજગારી અને નોકરીની તકો પૂરી પાડે છે.

આ સિપેટ એ કેન્દ્ર સરકારની રસાયણો અને ખાતર મંત્રાલયની હેઠળ કામ કરતી રાષ્ટ્રીય સ્વાયત્ત સંસ્થા છે. સ્ટેટ ઑફ આર્ટ કમ્પ્યૂટરની સહાય સાથેનાં યંત્રો અને સાધનોની સહાય વડે અહીં પ્રૅક્ટિકલ ટ્રેનિંગ આપવામાં આવે છે.

ફૉર્મ મેળવવાનું સરનામું :

Chief Manager (P), CIPET Extension Centre,
Plot No. 630, Phase IV, GIDC, Vatva, Ahmedabad 382 445.

૯.૬ કારકિર્દીનું ઝડપી વાહન ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ

એક જમાનામાં મોજશોખની ચીજ ગણાતી કાર એ હવે મોટાભાગના લોકોની જીવન જરૂરિયાતની વસ્તુ બની ગઈ છે, એમ કહેવું જરાય ખોટું નથી. અનાજ પકવવા ટ્રેકટર, અનાજ અને માલસામાન સહિત માણસોની હેરફેર માટે ટ્રક, રીક્ષા, બસ, સ્કુટર, કાર વગેરે ઓટોમોબાઈલનો ઉપયોગ હવે દિનપ્રતિદિન વધતો જઈ રહ્યો છે.

ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ એટલે શું ?

પેટ્રોલ, ડીઝલ, ગેસ કે બેટરીથી ચાલતાં તમામ પ્રકારનાં વાહનોને ઓટોમોબાઈલ કહે છે, અને તમામ પ્રકારનાં વાહનોની ડીઝાઈન, ઉત્પાદન, મેઈન્ટેનન્સ અને જાળવણીના કાર્યને ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ કહે છે. વાહનો રીપેર કરવાં એ તો ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગનું એક પાસું છે. આથી ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ એટલે માત્ર બ્લુ કોલર જોબ એમ સમજવું બિલકુલ ખોટું છે. ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ એ મૂળભૂત રીતે મિકેનીકલ એન્જિનિયરિંગની જ એક પેટા શાખા છે.

ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમો :

જો કોઈ વ્યકિતએ ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રે કારકિર્દી બનાવવી હોય તો તે પોતાની ક્ષમતા અને જરૂરિયાત મુજબ જુદા જુદા અભ્યાસક્રમમાં જોડાઈ શકે છે. જે વ્યકિતએ ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રે રીસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટનું કાર્ય કરવું હોય તો તેવી વ્યકિતએ બી.ઈ. (ઓટો) થઈ તેથી આગળ એમ.ઈ. તેમજ પીએચ.ડી.નો અભ્યાસ કરવો જોઈએ.

જે વ્યકિતને ઓટોમોબાઈલ ડીઝાઈન, મેન્યુફેકચરીંગ વગેરે જેવા સંચાલકીય ઉત્પાદનલક્ષી કાર્યમાં રસ પડતો હોય તેમણે પણ બી.ઈ.(ઓટો)નો અભ્યાસક્રમ પંસદ કરવો પડે. ગુજરાતમાં ટેકનીકલ શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા અમદાવાદની એલ.ડી. એન્જિનિયરિંગ કોલેજ તેમજ ઈન્ડસ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી અને કરમસદ ખાતેની એ.ડી. પટેલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી એમ ત્રણ કોલેજોમાં બી.ઈ. (ઓટો) ભણાવાય છે. આ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે ધોરણ-૧૨ના પરિણામ પછી ગુજરાતમાં કેન્દ્રીય ધોરણે પ્રવેશ મેળવવા માટે એડમિશન કમિટી ફોર પ્રોફેશનલ કોર્સીસ ખાતે ઓનલાઈન અરજી કરવી પડે છે. તેના બાદ **ACPC** મેરીટ આધારે પસંદગી પ્રમાણે પ્રવેશ ફાળવણી કરે છે.

જો ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પાસ થવામાં મુશ્કેલી હોય અને જેમણે ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રે ઉત્પાદન તેમજ મેઈન્ટેનન્સમાં સુપરવાઈઝર સ્તરની કારકિર્દી બનાવવી હોય તો તેવા ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષય સાથે ધોરણ-૧૦ પાસ વિદ્યાર્થીઓ માટે ગુજરાતના ટેકનીકલ શિક્ષણ વિભાગ સંચાલિત ડિપ્લોમા ઈન ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ નામનો અભ્યાસક્રમ પણ ઉપલબ્ધ છે.

ધોરણ-૧૦ પછીના વિવિધ અભ્યાસક્રમો અંગે તેમજ તેની પ્રવેશવિધિ અંગે વિગતવાર માહિતી માટે એડમિશન કમિટી ફોર પ્રોફેશનલ કોર્સીસની વેબસાઈટ **www.cdacgujarat.org** નો સંપર્ક કરી શકાય.

ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રે મિકેનિક કે ફીટર વગેરે જેવા કુશળ કામ કરી ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રે રોજગારીની તક ઝડપી શકાય. આ માટે રાજ્યભરમાં આવેલ આઈ.ટી.આઈ.માં ચાલતા મિકેનિક મોટર વ્હીકલ, મિકેનિક ડીઝલ, મિકેનિક ઓટો ઈલેકટ્રીકલ એન્ડ ઈલેકટ્રોનિકસ, ડ્રાઈવર કમ મિકેનિક, સર્વિસીંગ ઓફ ન્યુ જનરેશન કાર જેવા ઓટોમોબાઈલ સંબંધિત તેમજ અન્ય મિકેનિકલ સંબંધિત અભ્યાસક્રમોમાં પણ પ્રવેશ લઈ શકાય. આ બધા અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવા ધોરણ-૧૦ પાસ હોવું ફરજિયાત છે. પ્રવેશ અંગેની વધુ વિગત માટે નજીકની આઈ.ટી.આઈ.નો અથવા **www.talimrojgar.org**નો સંપર્ક કરી શકાય.

ઓટોમોબાઈલ ડિઝાઈન અંગે :

જેમણે ઓટોમોબાઈલ મેઈન્ટેનન્સને બદલે ઓટોમોબાઈલ ડિઝાઈન ક્ષેત્રે પોતાની કારકિર્દી ઘડવી છે તેમના માટે અમદાવાદ તેમજ ગાંધીનગર ખાતે રાષ્ટ્રીય સ્તરે ખ્યાતિપ્રાપ્ત સંસ્થા નેશનલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ડિઝાઈન સંસ્થામાં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લોમા પ્રોગ્રામ ઈન ટ્રાન્સપોર્ટેશન એન્ડ ઓટોમોબાઈલ નામનો અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે. આ અભ્યાસક્રમમાં ઓટોમોબાઈલ, મિકેનિકલ, મેકાટ્રોનિકસ વગેરે વિષયમાં બી.ટેક. અથવા બી.ઈ.ની. પદવી ધરાવતા યુવાનો પ્રવેશપાત્ર છે. આ અભ્યાસક્રમ આશરે ૨થી અઢી વર્ષના સમયગાળાનો છે. આ અભ્યાસક્રમની વધુ માહિતી મેળવવા માટે સંસ્થાની વેબસાઈટ **www.nid.edu**નો સંપર્ક કરી શકાય.

નોકરીની તકો :

દેશમાં ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રે નોકરીની તકો વધવાની છે. આજે વિવિધ પ્રકારનાં વાહનોનો વપરાશ વધ્યો છે અને વિદેશી કંપનીઓએ ભારતમાં આવી આ ક્ષેત્રમાં ઝુકાવ્યું હોવાથી નોકરીની તકો વધી છે. ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ કર્યા પછી સરકારી તેમજ ખાનગી સંસ્થાઓમાં વિવિધ હોદ્દાઓ પર નોકરીની અનેક તકો ઉપલબ્ધ છે. આર.ટી.ઓ.માં આસી. મોટર વ્હીકલ ઈન્સપેકટર તરીકે રાજ્ય પરિવહન નિગમમાં હેડ મિકેનિક તરીકે મ્યુનિસિપલ ટ્રાન્સપોર્ટ સર્વિસ, પી.ડબલ્યુ.ડી., પોલીસ તેમજ ભારત સરકારના સંરક્ષણ ખાતામાં સરકારી નોકરી મળવાની શકયતાઓ છે. ખાનગી ક્ષેત્રે વાહનોનું ઉત્પાદન કરતી કે વાહનોના વિવિધ સ્પેરપાર્ટ્સનું ઉત્પાદન કરતી કંપનીઓમાં મિકેનિક તરીકે નોકરી મળી શકે છે. પ્રખ્યાત કંપનીઓના ઓથોરાઈઝડ

ડીલર્સને ત્યાં અને સર્વિસ સ્ટેશનોમાં પણ એક ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયર રાખવો જરૂરી હોય છે અને આવા ઢગલાબંધ માન્ય ડીલર્સ અને સર્વિસ સ્ટેશનો આજકાલ દિવસેને દિવસે વધતાં જાય છે. જ્યાં ડિપ્લોમા ઈન ઓટોમોબાઈલ એન્જિનિયરિંગ થયેલા લોકો માટે નોકરીની તકો વધતી જાય છે. ગ્લોબલાઈઝેશન અને આર્થિક ઉદારીકરણની નીતિને કારણે ઘણી વિદેશી ઓટોમોબાઈલ જાયન્ટ ગણાતી કંપનીઓએ ભારતમાં ઘણા મોટા અને સારા ઉત્પાદન એકમો શરૂ કર્યા છે ત્યારે ઓટોમોબાઈલ ઈન્ડસ્ટ્રીમાં નવા ધગશવાળા ટેલેન્ટેડ યુવાન એન્જિનિયરોની મોટી માંગ ઉભી થઈ છે.

સ્વરોજગારીની શકયતાઓ :

ઓટોમોબાઈલ ઉદ્યોગમાં રીપેરીંગ કામકાજના જાણકાર માણસને 'હાથવગા હુન્નરનો માણસ' કહેવાય છે. જે મિકેનિક વાહનનો ફોલ્ટ ઓળખી શકે, એ ઘડીના છઠ્ઠા ભાગમાં રૂપિયા રળી લઈ શકે છે. આ ક્ષેત્રમાં મિકેનિક તરીકે ખૂબ ઓછા મૂડીરોકાણ દ્વારા નાના પાયા પર પોતાનો સ્વરોજગાર ઉભો કરી શકાય છે. થોડા વધુ મૂડીરોકાણની વ્યવસ્થા કરી વ્હીલ બેલેન્સીંગ, વ્હીલ એલાઈન્મેન્ટ, ગેસ કીટ ફીટીંગ, કાર એરકન્ડીશનીંગ, એસેસરીઝ મેન્યુફેકચરીંગ અને માર્કેટીંગ જેવા સ્વરોજગાર ઉભા કરી શકાય છે. વાહનોના અકસ્માત બાદ ઈન્સ્યુરન્સ કલેઈમ મેળવવા માટે સર્વેયરનું પ્રમાણપત્ર અત્યંત જરૂરી હોય છે. આમ, ઈન્સ્યુરન્સ કંપની સાથે સર્વેયર કે લોસ એસેસર તરીકેનો સ્વતંત્ર વ્યવસાય કરી શકાય છે. એ જ રીતે ઓટો એડવાઈઝર, ડ્રાઈવિંગ સ્કુલ કે આર.ટી.ઓ. એજન્ટ તરીકેનો વ્યવસાય પણ કરી શકાય. ડિપ્લોમા ઈન ઓટોમોબાઈલ કર્યા પછી મિકેનિક તરીકે થોડો અનુભવ મેળવ્યા બાદ કોઈ જાણીતી કંપનીના ઓટોમોબાઈલ શો-રૂમનો ધીકતો ધંધો પણ શરૂ કરી શકાય છે.

૯.૭ ટ્રાન્સપોર્ટેશન અને ઓટોમોબાઇલ ડિઝાઇન

ભારતમાં ટ્રાન્સપોર્ટેશન મહદઅંશે ટેક્નોલૉજી ડ્રિવેન છે. ઑટોમોબાઈલની ડિઝાઈનમાં કંઝ્યુમરની જરુરિયાતો, એનર્જીની બચત, કલ્ચરલ સેન્સિટિવિટી અને પર્યાવરણ બાબતની ચિંતાઓ ઉપર ખાસ ધ્યાન અપાયુ નથી, પરંતુ ભારતની ગ્રોઈન્ગ ઈકોનૉમીમાં ટ્રાન્સપોર્ટેશનની ઝડપી માંગણીને જોતાં હવે આ બધા ફૅક્ટરો ઘણા મહત્વના થઈ ગયાં છે. દેશની કેટલીક ઈન્સ્ટિટ્યૂટોએ સમયની માંગને જોતાં ઘણા ટ્રાન્સપોર્ટેશન તથા ઑટોમોબાઈલ ડિઝાઈન કોર્સ શરુ કર્યા છે.

નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ડિઝાઈન (એનઆઈડી) ટ્રાન્સપોર્ટેશન તેમજ ઑટોમોબાઈલ ડિઝાઈનમાં અઢી વર્ષનો પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ કોર્સ ચલાવે છે. કોર્સ કર્યા બાદ વિદ્યાર્થી ઈન્ડસ્ટ્રીઝવા ટ્રાન્સપોર્ટેશન તથા ઑટોમોટિવ સેક્ટરમાં પ્રોફેશનલ ડિઝાઈનર બની શકે છે. તેથી સ્ટુડન્ટસ્‌ની ટ્રાસ્પપોર્ટેશન ડિઝાઈનની બાબતમાં સોશિયો-ઈકોનૉમિક, ઈકોલૉજિકલ, કલ્ચરલ તથા એન્વાયરમેન્ટસ મુદ્દાઓ સંબંધે સમજણ ડેવલપ થાય છે અને તેમને પ્રોફેશનલ ડિઝાઈનરની નૈતિક જવાબદારીઓ સમજવામાં મદદ મળે છે.

મહારાષ્ટ્ર ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નોલૉજી ટૂલ ડિઝાઈન કોર્સમાં છ માસનો પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લોમા ઑફર કરે છે. કોર્સ કર્યા બાદ ઑટો ઈન્ડસ્ટ્રી કે કન્ઝ્યૂમર ઈલેક્ટ્રૉનિક્સ કંપનીઓમાં નોકરી મેળવી શકાય છે.

યોગ્યતાઃ બી.ઈ./બી.ટેક/બી.આર્ક/મૅકેનિકલ કે પ્રોડક્શન એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા

કોર્સ ફી : ૧૫ લાખ રૂા. વાર્ષિક

ઈન્સ્ટિટ્યૂટસ્‌ : નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ડિઝાઈન (અમદાવાદ), મહારાષ્ટ્ર ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ટેક્નોલૉજી.

૯.૮ ફાયર ટેક્નોલોજી

ધરતીકંપ, પૂર, આગ, વાહન અકસ્માતો વિગેરે જેવી દુર્ઘટનાઓ બને ત્યારે બચાવ, રાહત અને પુનર્વસનનાં ત્રણ ક્રમિક પગલાં લેવા માટે જે મેનેજમેન્ટ કરવામાં આવે છે તેને ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ કહેવામાં આવે છે.

ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટમાં 'ફાયર ફાઈટીંગ'નું ચાવીરૂપ સ્થાન છે. આગ એક એવી દુર્ઘટના છે કે તેમાં ઝડપી અને ચોકસાઈપૂર્વક પગલાં ન લેવાય તો આર્થિક નુકસાનની સાથોસાથ જાનહાનિ પણ મોટાપાયે થાય છે. આજના યુગમાં સુરક્ષા અને સલામતીની જરૂરિયાતને લક્ષમાં લઈ ફાયર ટેકનોલોજી ક્ષેત્રને અપગ્રેડ કરવામાં આવી રહ્યું છે. આજે ફાયર ફાઈટીંગ ઉદ્યોગનું કદ ૧,૬૦૦થી ૨,૦૦૦ કરોડ થવા જાય છે, ત્યારે તાલીમબદ્ધ યુવાવર્ગની આ ક્ષેત્રે માંગ વધી રહી છે.

જે દેશમાં ઔદ્યોગિકીકરણની ઝડપી ગતિ અને નિરંકુશ વસ્તીમાં વધારો થઈ રહ્યો હોય, ત્યાં ફાયર સેફ્ટી એટલે કે અગ્નિ સામે સુરક્ષાનું મિકેનિઝમ પાછળ જતું રહ્યું છે. તેથી આપણે ફાયર રિસ્ક પ્રત્યે અગાઉ કરતા વધુ આશંકિત થઈ ગયા છીએ. આજે એવા ટ્રેન્ડ પ્રોફેશનલ્સની ભારે ડિમાન્ડ છે, જે ડિઝાસ્ટર મૅનેજમેન્ટ તથા પ્રિવેન્શનના ક્ષેત્રે કામ કરી શકે. ગુજરાતની કૉલેજ ઑફ ફાયર ટેક્નૉલૉજી (સીએફટી) દેશની એવી પ્રથમ ટ્રેનિંગ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ છે, જે ફાયરમાં બી.એસસી.નો કોર્સ કરાવે છે. આ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફાયરમૅન ઍન્ડ સેફ્ટી ઍન્ડ સિક્યુરિટીમાં સ્પેશિયલાઈઝ્ડ કોર્સ પણ ચલાવે છે. ફાયરમાં ત્રણ વર્ષનો બી.એસસી. કોર્સ ગુજરાત યુનિવર્સિટી દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત છે. આ કોર્સ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓને ફાયર ટેક્નૉલૉજી તેમજ ઈક્વિપમેન્ટસ્‌માં

નવીનતમ વસ્તુઓ શિખવાડવામાં આવે છે. સીએફટીનું બ્રિટનની લીડ્સ યુનિવર્સિટી સાથે ટાઇઅપ છે. "ઘણા વિદ્યાર્થીઓ લીડ્સથી માસ્ટર્સ ડિગ્રી કરી રહ્યા છે." પ્રેક્ટિકલ ટ્રેનિંગની સુવિધાઓ તેમજ ફાયર બ્રિગેડ સ્ટેશનો જેવાં વિવિધ સંગઠનો સાથે ઈન્ટરેક્શન પણ આ કૉલેજ કરે છે, જેથી આ ઈન્ડસ્ટ્રીમાં થઈ રહેલ નવા વિકાસ તથા નવી માહિતીઓથી વિદ્યાર્થીઓ વાકેફ રહે. ટ્રેનિંગ દરમ્યાન કોઈ અકસ્માત ન થાય, તેના માટે દરેક વિદ્યાર્થીને અકસ્માત વીમા પૉલિસી અપાય છે.

સંરક્ષણ, રેલ્વે, એરપોર્ટ ઓથોરીટી, ઈલેકટ્રીસીટી બોર્ડ, પેટ્રોકેમિકલ સંકુલો, ઓઈલ કંપનીઓ, ઈન્ડસ્ટ્રીઝ વિગેરેમાં ફાયર તજજ્ઞોની જરૂર પડે છે. અગ્નિશમનની ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારોને આકર્ષક પગારથી જોબ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. આજના જમાનામાં ફાયર પ્રોટેક્શન, સેફ્ટી, ફાયર, ફાઈટિંગ ઍન્ડ ડિઝાસ્ટરમાં પ્રોફેશનલ એજ્યુકેશન જરૂરી થઈ ગયું છે. આ ટ્રેનિંગ બાદ ઘણી નોકરીઓ છે. વિદ્યાર્થીઓને ઍરપૉર્ટ, રિફાઇનરીઓ કે રિલાયન્સ, નિરમા કે ટાટા જેવી ટૉપ કંપનીઓમાં તકો મળી શકે છે.

આ ઉદ્યોગમાં માનવબળની જરૂરિયાત છે સામે ઉપલબ્ધ પૂરવઠો ઘણો જ ઓછો છે. ફાયરના ક્ષેત્રમાં રોજગારીની વિપુલ તકો છે. વધતી જતી વસ્તી, ઔદ્યોગિકરણ અને શહેરીકરણને લીધે આગ લાગવાનાં જોખમો વધતા જાય છે. આ ક્ષેત્રે અભ્યાસ કર્યા પછી વિદ્યાર્થીને સંરક્ષણ ક્ષેત્રે રેલ્વેઝ, એરપોર્ટ ઓથોરીટી, જુદા જુદા રાજ્યોમાં વિદ્યુતબોર્ડ તેમજ ઈલેક્ટ્રીક કંપનીઓ, ઓ.એન.જી.સી., તમામ મ્યુ. કોર્પોરેશન, નગરપાલિકાઓ તેમજ જીલ્લા પંચાયતો, ખાણ ખનિજ ક્ષેત્રે, રિફાઈનરી ક્ષેત્રે, ગેસ પ્લાન્ટ, સરકારી નિગમો વગેરેમાં નોકરીની તકો ઉપલબ્ધ બને છે.

આગ, અકસ્માતથી થયેલા નુકશાનનો અંદાજ મેળવવા તજજ્ઞોની જરૂર પડે છે. ભારતમાં સંરક્ષણ, રેલ્વે એરપોર્ટ, પેટ્રોકેમીકલ્સ સંકુલો, ઓઈલ કંપનીઓ, ઓ.એન.જી.સી., કેન્દ્રીય ઈન્ડ્રસ્ટ્રીયલ ફોર્સ વગેરેમાં અગ્નિશમનની પદવી ધરાવતા યુવાનોને આકર્ષક પગારથી નોકરી મળી શકે છે. ફાયર સર્વેયર તરીકે ફાયર કન્સલટન્સી, પેટ્રોલિયમ કંપનીઓની લાયઝન ઓફિસર, ફાયર ફાઈટીંગ ઉપકરણોનાં ઉત્પાદન ક્ષેત્રે પણ પ્રેક્ટીસ કરીને વિપુલ આવક ઊભી કરી શકાય છે.

કોર્સનું નામ : B.Sc. (ફાયર ટેકનોલોજી) **સમયગાળો :** ૩ વર્ષ

કોર્સમાં સમાવિષ્ટ વિષયો :

(૧) ફન્ડામેન્ટલ ઓફ ફાયર, (૨) ફાયર ફાઈટીંગ, (૩) કોમ્યુનિકેશન, (૪) ઈલેકટ્રીકલ, (૫) મિકેનીકલ, (૬) ફીઝીક્સ, (૭) એપ્લાઈડ ફીઝીક્સ, (૮) પેરામેડીકલ ડીટેકશન, (૯) ફાયર પ્રિવેન્શન અને ઈન્વેસ્ટીગેશન, (૧૦) રેસક્યુ, (૧૧) ઈક્વીપમેન્ટ, (૧૨) ક્વોલીટી એશ્યોરન્સ, (૧૩) ફાયર લો, (૧૪) કોમ્પ્યુટર વિગેરે જેવા વિષયો આવરી લેવામાં આવેલ છે.

ફોર્મ અને પ્રોસ્પેક્ટર્સ મેળવના માટે નીચેના સરનામે સંપર્ક કરવો :

યોગ્યતા : (૧) ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પાસ અથવા (૨) એન્જિનિયરીંગનો કોઈપણ બ્રાન્ચનો ડિપ્લોમા કોર્સ પાસ કરેલ હોય અને ફિટનેસ.

કોર્સ ફી : વાર્ષિક રૂ. ૫૦,૦૦૦

ઈન્સ્ટિટ્યૂટ : કોલેજ ઓફ ફાયર ટેકનોલોજી, એ-૫, જયમંગલ હાઉસ, ગાંધીગ્રામ રેલ્વે સ્ટેશનની પાસે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૬. ફોન નં. : (૦૭૯) ૨૬૫૮૪૦૮૦, ૨૬૫૮૭૦૦૯.

કેમ્પસ એડ્રેસ : ૮૬, ખોડા ગામ, સાણંદ-વિરમગામ હાઈવે, અમદાવાદ. **Website : www.firecollege.co.in**

૯.૯ વિદ્યાર્થીમાંથી ગણિતજ્ઞ બનાવતો અભ્યાસક્રમ

મેથેમેટિકલ ટ્રેનિંગ ઍન્ડ ટેલેન્ટ સર્ચ :

ગણિતમાં સ્વતંત્ર વિચાર વિકસાવવા અને પ્રતિભાશાળી યુવાનોને ગણિતના ઊંડાણપૂર્વકના અભ્યાસ માટે પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવા માટે દર વર્ષે દેશની કોઈ ખ્યાતનામ સંસ્થામાં મેથેમેટિકલ ટ્રેનિંગ ઍન્ડ ટેલેન્ટ સર્ચ (એમટીટીએસ) પ્રોગ્રામનું આયોજન કરવામાં આવે છે. આ પ્રોગ્રામ ગણિતના પ્રતિભાવંત વિદ્યાર્થીઓને મંચ પૂરું પાડે છે. આમ આ રીતે ગણિતમાં કારકિર્દી બનાવવાનો પાયો નખાય છે. એમટીટીએસમાં ગણિત વિષય પરસ્પરના સંવાદ દ્વારા ભણાવાય છે. અહીં વિદ્યાર્થીઓ જાતે સમસ્યાઓની ફોર્મ્યુલા બનાવે છે. ધારણા, પૂર્વધારણા તૈયાર કરે છે અને તેને વ્યાખ્યાયિત કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે. દરરોજનો અભ્યાસ લેક્ચર અને સમસ્યાના હલ વચ્ચે વહેંચાયેલો છે.

મેથેમેટિક્સ ટ્રેનિંગ ઍન્ડ ટેલેન્ટ સર્ચ (એમટીટીએસ)ના પ્રોગ્રામમાં ભણાવવા કોઈ એક નહીં પરંતુ દેશની અનેક અગ્રગણ્ય સંસ્થાઓમાંથી ફૅકલ્ટીને આમંત્રિત કરીને બોલાવવામાં આવે છે. આ અધ્યાપકો ગણિતના ક્ષેત્રે ખ્યાતનામ અને ગણિતને સમર્પિત હોય છે. આ પ્રોગ્રામનો સમયગાળો લગભગ એક મહિનાનો હોય છે.

અભ્યાસ માટેની લાયકાત : ગણિત વિષયમાં સ્નાતક થયેલા વિદ્યાર્થીઓ (બી.એસસી. વિથ મેથ્સ, બી.સ્ટેટ, બી.ટેક વગેરે) અથવા તો પહેલા કે બીજા વર્ષમાં એક વિષય તરીકે ગણિતનો અભ્યાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓ આમાં ભાગ લઈ શકે છે.

પ્રવેશ : એમટીટીએસ પ્રોગ્રામ અંગેની જાહેરાત લગભગ ડિસેમ્બર મહિનામાં દેશનાં મુખ્ય અખબારોમાં પ્રસિદ્ધ થાય છે. આ ઉપરાંત બી.એસસી. ગણિત સાથે જોડાયેલી સંસ્થાઓમાં પોસ્ટર મોકલાવાય છે.

પ્રવેશ મેળવવા માટેની અરજી સામાન્ય રીતે ફેબ્રુઆરીમાં કરાય છે. અરજીપત્રક અને તેને લગતી જાણકારી માટે યુનિવર્સિટીના ગણિત વિભાગના અધ્યક્ષનો સંપર્ક કરી શકો છો. આ કોર્સ માટે પસંદગી પામેલા ઉમેદવારોને માર્ચ સુધીમાં જાણ કરવામાં આવે છે.

અત્યાર સુધીમાં કઈ કઈ સંસ્થાઓમાં આ પ્રોગ્રામ આયોજિત થયો છે ?

આઇઆઈટી - મુંબઈ, ચેન્નઈ, કાનપુર, ગુવાહાટી, ખડગપુર.

આરઆઈટી - મૈસૂર, પંજાબ યુનિવર્સિટી, ચંદીગઢ ગોવા યુનિવર્સિટી, ફર્ગ્યૂસન કૉલેજ, પુણે, પોંડિચેરી યુનિવર્સિટી, જાદવપુર યુનિવર્સિટી, કોલકાતા એસપી કૉલેજ, પુણે, ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ કેમિકલ ટેકનોલોજી, મુંબઈ.

૯.૧૦ સમગ્ર એશિયાખંડની નં. ૧ ટેકનીકલ ઈન્સ્ટીટ્યુટની પ્રવેશ પરીક્ષા - I.I.T.-JEE (Advance)

ભારતની નંબર વન એન્જિનિયરીંગ કોલેજ ઓફ ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી તેમજ અન્ય શ્રેષ્ઠ એન્જિનિયરીંગ કોલેજોમાં એડમિશન મેળવવા માટે એક પરીક્ષા આપવી પડે છે. આ પરીક્ષાનું નામ છે - JEE (Joint Entrance Examination).

JEE પાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓને I.I.T.માં એડમિશન મળે છે. JEE એક એવી એડમિશન ટેસ્ટ છે, જે ભારતની એક-એકથી ચઢિયાતી એન્જિનિયરીંગ કોલેજો અને વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચેનો સેતુ છે. ધોરણ-૧૧-૧૨ સાયન્સના બે વર્ષ કઠિન સાધના સમજીને અભ્યાસ કર્યો હોય તેમજ ધોરણ-૧૧-૧૨ સાયન્સના અભ્યાસક્રમ કરતાં વધુ ઉચ્ચકક્ષાનાં અભ્યાસક્રમને તૈયાર કરવાની સમર્થતા ધરાવતા હોય તેવા અતિ હોંશિયાર તેમજ મહેનતુ વિદ્યાર્થીઓ જ JEEમાં પાસ થઈ શકે છે.

આજના સ્પર્ધાત્મક યુગમાં નોકરીની પાછળ ઉમેદવારોએ દોડવું પડે છે. પરંતુ અહીં ઉલટું બને છે. I.I.T.માંથી બહાર આવતા એન્જિનિયરો માટે નોકરી આપનાર કંપનીઓની વચ્ચે સ્પર્ધા જામે છે. નોકરી ઉમેદવારોની પાછળ પડે છે. આ છે I.I.T.માં એડમિશનનો ચમત્કાર...! આશા રાખીએ સાક્ષાત્કાર માટે તમે તૈયારી કરશો જ.

I.I.T.ની કોલેજો નીચેના શહેરોમાં આવેલી છે :

મુંબઈ, દિલ્હી, ગુવાહાટી, કાનપુર, ખડગપુર, મદ્રાસ, રુરકી, હૈદ્રાબાદ, ગાંધીનગર (ગુજરાત), પટના, પંજાબ, રાજસ્થાન, વારાણસી (બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટીને I.I.T.નો દરજ્જો મળેલ છે), ધનબાદ (India School of Minesને I.I.T.નો દરજ્જો મળેલ છે.)

ઉપરોક્ત ૧૪ કોલેજોમાંથી કોઈપણ કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે JEEE (Advance) આપવી પડે છે. આ ૧૪ કોલેજોની પ્રવેશ પરીક્ષાનો કોઠો વિંધવો આસાન નથી. છતાં પરિશ્રમ, પ્રયત્ન અને પ્રારબ્ધ હશે તો પરિણામ તમારા પક્ષે હશે તે વાત પણ ભૂલવા જેવી નથી.

પરીક્ષા પદ્ધતિ :-

(૧) I.I.T.-JEEની પરીક્ષા વધુમાં વધુ બે વખત જ આપી શકાશે. ધોરણ-૧૨ સાયન્સની પરીક્ષા આપેલ હોય તે વર્ષ અને ત્યાર પછીના વર્ષે એમ સળંગ બે વર્ષ સુધી જ પરીક્ષા આપી શકાશે. (માર્ચ, ૨૦૦૬થી અમલમાં આવેલ નવા નિયમ મુજબ)

(૨) ફીઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રીના અને મેથેમેટીક્સના ૩-૩ કલાકના બે પ્રશ્નપત્રો રહેશે.

(૩) પ્રશ્નપત્રો સંપૂર્ણ બહુ વિકલ્પ પ્રકારના (MCQ Based) રહેશે. દરેક પ્રશ્નનાં ચાર વિકલ્પ આપવામાં આવશે. જેમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને mgs (Machine Gradable Sheet)માં HB પેન્સિલ વડે ઘાટો ભાગ કરવાનો રહેશે.

(૪) ખોટા જવાબ માટે નેગેટીવ માર્કીંગ સિસ્ટમ છે.

(૫) પ્રશ્નપત્રની ભાષા અંગ્રેજી અથવા હિન્દી વિદ્યાર્થી ઈચ્છે તે રાખી શકે છે. (પ્રવેશ ફોર્મમાં જ જણાવી દેવું ફરજિયાત છે.)

(૬) લોગ ટેબલ તેમજ કેલ્ક્યુલેટરના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ છે.

(૭) B.Arch. અને B.Dec. માટે એપ્લાય થવા ઈચ્છતા વિદ્યાર્થીઓને વધારામાં એપ્ટીટ્યુડ ટેસ્ટ પણ આપવાની રહેશે, જેની ભાષા માત્ર અંગ્રેજીમાં જ રહેશે.

પ્રવેશ ફોર્મ તથા પરીક્ષા :-

(૧) પ્રવેશ ફોર્મ મેળવવાની જાહેરાત સામાન્ય રીતે નવેમ્બર-ડિસેમ્બરમાં આવે છે. એપ્રિલના પહેલા કે બીજા અઠવાડિયાના રવિવારે પરીક્ષા યોજાય છે.

(૨) ગુજરાતમાં અમદાવાદ, રાજકોટ, સુરત અને વડોદરા પરીક્ષાના કેન્દ્રો છે. ગુજરાત I.I.T. Bombay Zoneમાં આવે છે.

(૩) સામાન્ય રીતે મે મહિનાના આખરમાં પરિણામ જાહેર થાય છે.

પ્રવેશ લાયકાત :-

(૧) ધોરણ-૧૨ સાયન્સમાં મેથ્સ, ફીઝીક્સ અને કેમેસ્ટ્રી વિષયો હોવા જોઈએ.

(૨) ધોરણ-૧૨ સાયન્સની પરીક્ષા ઓછામાં ઓછા ૬૦% ગુણ સાથે પસાર કરેલી હોવી જોઈએ. (અનામત કેટેગરીમાં આવતા ઉમેદવારો માટે આ ધોરણ ૫૫%નું રહેશે.) **Website : www.jeemain.nic.in**

૯.૧૧ IISTમાં પ્રવેશ

IIST - Indian Institute of Space Science and Technology એ ભારત સરકારના અવકાશ વિભાગ દ્વારા સ્થાપિત સંસ્થા છે.

"God's own country" ગણાતા કેરાલા રાજ્યના પાટનગર થિરૂવનન્તપુરમ્થી ૨૦ કિ.મી. દૂર વલિયામાલા ખાતે IISTનું રમણીય કેમ્પસ આવેલ છે. આ કેમ્પસમાં ૪ શૈક્ષણિક બ્લોક્સ ઉભા કરવામાં આવ્યા છે. ક્લાસ રૂમ્સ, સંશોધન કાર્ય માટેની પ્રયોગશાળાઓ, કોમ્પ્યુટર સેન્ટર, પુસ્તકાલય, સ્ટુડન્ટ એક્ટીવીટી સેન્ટર, રમત-ગમતની સુવિધાઓ, હોસ્ટેલ અને સ્ટાફ માટેના ક્વાટર્સ કેમ્પસમાં ઉપલબ્ધ છે. IISTમાં પ્રવેશ મેળવીને B.Tech.ના ચાર વર્ષે સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ કરનાર ઉમેદવારને ISRO તથા કોઈપણ અવકાશ સંશોધન સંસ્થામાં આકર્ષક પગારથી નોકરીની ગેરંટી મળી જાય છે. IISTમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે IIST એડમિશન ટેસ્ટ એટલે કે ISAT પસાર કરવી પડે છે. IISTના ફોર્મની જાહેરાત નવેમ્બર માસમાં આવે છે. ફોર્મ ઓનલાઈન ભરવાનું હોય છે. ફોર્મ ભરવા માટે વેબસાઈટ www.iist.ac.inની મુલાકાત લેવી.

પ્રવેશ લાયકાત :-

ધોરણ-૧૨માં મેથેમેટીક્સ, ફીઝીક્સ અને કેમેસ્ટ્રી વિષયો સાથે ઓછામાં ઓછા ૭૦% ગુણ હોવા જરૂરી છે. SC/ST/PD કેટેગરીમાં આવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે આ ધોરણ ૬૦%નું રહેશે.

ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમો :-

(1) B.Tech. in Aerospace Engineering (59 Seats)

(2) B.Tech. in Avionics (58 Seats)

(3) B.Tech. in Physical Sciences (39 Seats)

IISTના કેન્દ્રો :-

પરીક્ષાઓ કુલ ૨૩ કેન્દ્રો પરથી લેવામાં આવે છે. ગુજરાત માટે અમદાવાદ કેન્દ્ર ફાળવવામાં આવ્યું છે.

પરીક્ષા ક્યારે હોય ? :-

પરીક્ષા સામાન્ય રીતે એપ્રિલ માસમાં લેવાય છે.

પરીક્ષા ફી :-

GEN અને OBC કેટેગરીમાં આવતા વિદ્યાર્થી માટે ફી રૂા. ૬૦૦. SC/ST/PD અને તમામ કેટેગરીમાં વિદ્યાર્થીનીઓ માટે ફી રૂા. ૩૦૦.

પરીક્ષા પદ્ધતિ :-

પ્રશ્નપત્ર બહુવિકલ્પ પ્રકારના પ્રશ્નો ધરાવતું હોય છે. ફીઝીક્સ, કેમેસ્ટ્રી અને મેથેમેટીક્સના પ્રશ્નો પૂછાય છે. દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલા ચાર વિકલ્પોમાંથી ખરો વિકલ્પ નક્કી કરીને ખાસ તૈયાર કરાયેલી Optical Response Sheet(ORS)માં HB પેન્સિલનો ઉપયોગ કરી બબલ્સ ભરવાના હોય છે. દરેક સાચા જવાબ માટે ૩ ગુણ છે, જ્યારે ખોટા જવાબ માટે ૧ માર્ક માયનસ કરવામાં આવે છે.

૯.૧૨ વેલ્લોર ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી (VIT)

VITએ ચેન્નાઈથી ૧૨૦ કિ.મી. દૂર તીરૂવલ્લમથી કાટપડી જતાં હાઈવે પર આવેલી ખ્યાતનામ કોલેજ છે. આ કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે ધોરણ-૧૨ સાયન્સમાં ઓછામાં ઓછા ૬૦% હોવા જરૂરી છે.

VITEE (Vellore Institute of Technology Entrance Examination)ની જાહેરાત પ્રતિવર્ષ ડિસેમ્બર માસમાં પ્રસિદ્ધ થાય છે. ફોર્મ ભરવાનો સમયગાળો લગભગ દોઢથી બે માસ જેટલો હોય છે. પરીક્ષા એપ્રિલ માસમાં યોજાય છે અને પરિણામ મે માસમાં જાહેર કરવામાં આવે છે. પરીક્ષાનું પેપર MCQ based હોય છે. નેગેટીવ માર્કિંગ સિસ્ટમ નથી એટલે દિલથી પેપર ભરી દેવું.

પ્રવેશ ફોર્મ :-

પ્રવેશ ફોર્મ મેળવવા માટે રૂા. ૭૫૦નો ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ ઈન ફેવર ઓફ VIT University, Payable at Vellore - 632014 નામનો કઢાવીને પોસ્ટ દ્વારા મોકલવો. ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટની પાછળ તમારું નામ, સરનામું ખાસ લખવું. VITમાં ઓનલાઈન અરજી કરવાની સુવિધા નથી.

જો VITEEના મોડલ પેપર્સ મેળવવા ઈચ્છતા હો તો રૂા. ૧૦૦નો વધારાનો ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ મોકલવો તથા ડ્રાફ્ટની સાથે રૂા. ૨૫ની સ્ટેમ્પ લગાડેલું A/4 સાઈઝનું કવર મોકલવું.

સુવિધાઓ :-

VIT Campusમાં બોયસ/ગર્લ્સ માટે અલગ-અલગ હોસ્ટેલની સુવિધા છે. આ ઉપરાંત, કેમ્પસમાં જ બેન્ક, ATM, પોસ્ટ ઓફિસ, રેસ્ટોરન્ટ અને ડિપાર્ટમેન્ટ સ્ટોર્સ પણ આવેલ છે. જે-તે રાજ્યના બોર્ડ ફર્સ્ટ વિદ્યાર્થીને પ્રથમ વર્ષે સંપૂર્ણ ફી માફી આપવામાં આવે છે. VITEEના મેરીટમાં પ્રથમ ૫૦ ક્રમાંક સુધીના વિદ્યાર્થીઓને પ્રતિવર્ષ રૂા. ૨૫,૦૦૦ની સ્કોલરશીપ આપવામાં આવે છે.

VITની વિશેષ જાણકારી માટે વેબસાઈટ **www.vit.ac.in**.

કોંગ્રેસ નેતૃત્ત્વવાળી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા દેશના વિકાસ માટે ઐતિહાસિક કાયદો....

''પ્રાથમિક શિક્ષણ દરેક બાળકનો મૂળભૂત અધિકાર''

બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો અધિનિમય-૨૦૦૯

(ગુજરાત સરકાર કયારે અસરકારક અમલ કરશે ?)

કૉંગ્રેસ નેતૃત્ત્વવાળી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા દેશના વિકાસ માટે ૬થી ૧૪ વર્ષના બાળકો માટે શિક્ષણની ખાત્રી આપતાં ઐતિહાસિક કાયદાથી ભારત દેશને એક નવી દિશા મળશે. શિક્ષણ દ્વારા સમાજના વિકાસ માટે પ્રતિબદ્ધ કેન્દ્ર સરકાર શિક્ષણ ક્ષેત્ર આમૂલ પરિવર્તનની દિશામાં જઈ રહી છે. શિક્ષણનો અધિકારથી દેશના બાળકોને અને ખાસ કરીને લાખો પરિવાર કે જેમની પાસે બાળકોને ભણાવવા માટે નાણાંની વ્યવસ્થા નથી તેમના બાળકોને શિક્ષણ મૂળભુત અધિકાર તરીકે પ્રાપ્ત થશે.

કૉંગ્રેસની નેતૃત્ત્વવાળી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા એજ્યુકેશન લોન પર વ્યાજની સબસીડી, એજ્યુકેશન લોન સરળતાથી ઉપલબ્ધ થાય અને વિવિધ યોજના હેઠળ મેરીટ સ્કોલરશીપની જોગવાઈ કરવામાં આવી રહી છે. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કોઈપણ સંસ્થા કેપીટેશન ફી લઈ શકશે નહીં આ બાબતે તાજેતરમાં કાયદાનું સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે જેના કારણે દેશમાં શિક્ષણનું વ્યાપારીકરણ કરતા તત્ત્વો પર રોક લાગુ પડશે અને શિક્ષણની ગુણવત્તામાં સુધારો થશે. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા દસમી પંચવર્ષીય યોજના કરતાં અગિયારમી પંચવર્ષીય યોજનામાં પાંચ ગણા નાણાંની ફાળવણી કરવામાં આવી હતી. તત્કાલીન વડાપ્રધાન ડો. મનમોહનસિંહજી અને યુપીએના ચેરપર્સન શ્રીમતી સોનિયા ગાંધીએ કટિબદ્ધતાથી સૌને માટે શિક્ષણ, શિક્ષણ દ્વારા રાષ્ટ્રનો વિકાસના નારાને સાર્થક કરવા કામગીરી કરી.

રાજ્ય સરકારની જવાબદારી છે કે રાજ્યના ૬થી ૧૪ વર્ષના બાળકોને શિક્ષણ ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે વ્યવસ્થા તંત્ર ઊભું કરે. ગુજરાતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ ગુણવત્તાની દૃષ્ટિએ સર્વત્ર ટીકાપાત્ર બન્યું છે ત્યારે **રાજ્ય સરકાર ગંભીર બનીને પ્રાથમિક શિક્ષણમાં કેન્દ્ર દ્વારા દાખલ થયેલ આમૂલ સુધારા અમલમાં મૂકે તો જ ગુજરાતના શિક્ષણની દશા અને દિશા બદલાશે.**

- દરેક બાળકને કોઈપણ પ્રકારના ભેદભાવ વગર ૮ ધોરણ સુધી મફત શિક્ષણનો અધિકાર.
- દરેક બાળકને ઉત્તમ ભણતર માટે જરૂરી તમામ સગવડો કરવાની જવાબદારી હવેથી સરકાર માટે ફરજીયાત બને છે.
- પાંચમાં ધોરણ સુધીની નિશાળ એક કિમી. અને આઠ ધોરણની નિશાળ ત્રણ કિમી.ની અંદર હશે.
- ખાનગી શાળાઓમાં ૨૫% પ્રવેશ આર્થિક રીતે નબળા તેમજ વંચિત સમાજના બાળકો માટે અનામત રહેશે.
- ખાનગી શાળાઓમાં કોઈપણ પ્રકારનું ડોનેશન લેવા પર પ્રતિબંધ.
- પ્રવેશ સમયે ઈન્ટરવ્યૂ પ્રથા પર પ્રતિબંધ
- દરેક શાળામાં શાળા સંચાલન સમિતિ બનાવવામાં આવશે.

૯.૧૩ ધોરણ-૧૨ પાસ માટે વિવિધ પ્રવેશ કસોટીની સંક્ષિપ્ત વિગતોનું પત્રક

Sr.	Test Name	Course Branch	Quality Entry	Testing Month	Advt. Month	Test Nature	Avail of Forms	Contact Point
1	NEET	MBBS/ BDS + All India 15% seats	HSC PCB + Eng passed or appeared mini age 17 yrs.	May	October/ November each yr.	I Object II Non-objective	Nationalized Bank Prescribed by Government	CBSE Preetvihar 2, Com. Centre, New Delhi-110002 **www.cbseneet.nic.in**
2	JEE-IIT	7IIT+ass-ciated Navy Mines	HSE PCM or AICTE Tech Dip pass appear Age upto 25	April	Nov./Dec every year	I Object II Non-objective	"	**www.iit.ac.in/jee** Every year One IIT to conduct JEE Exam
3	JEE	BE B.Tech B.Archit B.Pharm of NEC & others	HSC PCM pass appear Age upto 24	May	Dec./Jan every year	Objective	Nationalized Bank Prescribed by Government	**www.jeemain.ac.in**
4	AFMC	MBBS Army Doctor	HSC PCB 60% I Div pass/appear or BSC P/A Age 17 to 22 (24 for B.Sc.) Male/Female	May	"	"	Head Post-office of Dist.	Armed Forces Medical College Pune (Maha.)
5	NID	NID Grad Program	HSC or Graduate pass appear	December	Sept. Oct. Every year	"	Download or Person/ post	National Inst. of design Paldi, Ahmedabad-6, Ph. (079)26639622 **www.nid.edu**
6	NATA For All	CEPT Prog. Architect Gujarat and other Arch. college (Guj.)	HSC PCM pass appear	May/June June/July	April May every yr. each yr. May/June	"	"	CEPT Navrangpura Ahmedabad-9 ph. (079)26302470 **www.cept.ac.in** concerned college
7	GNUCET	BABCOM BSCLLB integrated Advocate 5 yrs.	HSC Pass/ appeared	"	"	"	"	Gujarat National Law University Sect 25 GIDC Gandhinagar 382028 (Guj.) **www.gnu.edu**
8	GUJCET	Guj. State Engi./para med. seats	HSC PCB HSC PCM	"	"	" MCQ	Prescribed by Govt.	**www.gseb.gov.in**
9	ISAT	Aerospace	HSC 70% + MPC	April	November	Objective		**www.iist.ac.in**
10	VIT		HSC 60%	April	December	MCQ		**www.vit.ac.in**

૧૦. રાષ્ટ્રીય સંસ્થામાં વિશિષ્ટ અભ્યાસક્રમ

૧૦.૧ ગુજરાત નેશનલ લો યુનિવર્સિટી-5 વર્ષનો ઈન્ટિગ્રેટેડ LL.B. (Hons.) પ્રોગ્રામ

ગુજરાત લૉ યુનિવર્સિટીમાં પાંચ વર્ષના સમયગાળાના ત્રણ અભ્યાસક્રમ છે :
(1) B.A., LL.B. (Honours), (2) B.Sc., LL.B. (Honours), (3) B.Com., LL.B. (Honours)
દરેક અભ્યાસક્રમ માટે 60-60 બેઠકો છે.

- **કોણ આ કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવી શકે ?**
  ઓછામાં ઓછા 50% માર્ક્સ સાથે 10 + 2 એક્ઝામ. જે તે વિષયજૂથમાં પાસ કરી હોવી જોઈએ. આ ક્વૉલિફાઇંગ 10 + 2ની પરીક્ષા આપી રહેલા વિદ્યાર્થી પણ ઉપર્યુક્ત અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે અરજી કરી શકે.
- **વયમર્યાદા :** જે તે શૈક્ષણિક વર્ષની 1લી જુલાઈના રોજ ઉમેદવારની વય 20 વર્ષથી ઓછી હોવી જોઈએ. (SC/ST ઉમેદવારો માટે 22 વર્ષથી ઓછી.)

આ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ All India Entrance Test અને Pre Admission ઈન્ટરવ્યૂને આધારે આપવામાં આવશે. પ્રવેશ પરીક્ષા મે માસમાં અમદાવાદ, વડોદરા, ચેન્નાઈ, દિલ્હી, જયપુર, કોલકતા, મુંબઈ, રાજકોટ અને સુરત કેન્દ્રો પર લેવામાં આવશે. આ પ્રવેશ પરીક્ષા અંતર્ગત ઉમેદવારોનો કાયદાને કારકિર્દી તરીકે અપનાવવા માટેનો અભિગમ, જનરલ નોલેજ તથા વર્ણનાત્મક/analytical જવાબો આપવાની ઉમેદવારની આવડત ચકાસવામાં આવશે. Entrance Testને 80% તથા ઈન્ટરવ્યૂને 20% weightage આપવામાં આવશે.

સરનામું : Registar, Gujarat National Law University, Old NIFT Campus, E-4, GIDC, Electronic Zone, Gandhinagar 382 028. વેબસાઈટ : **www.gnlu.ac.in**

૧૦.૨ કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (ક્લેટ)

યોગ્યતા અંડર ગ્રેજ્યુએટ માટે :

બારમા ધોરણમાં ઓછામાં ઓછા ૫૦% મેળવેલા હોવા જોઈએ.
એસસી/એસટી/ઓબીસી અને વિકલાંગોએ ૪૫% સાથે બારમું ધોરણ પાસ કરેલું હોવું જોઈએ.
બારમા ધોરણની પરીક્ષા આપી રહેલા વિદ્યાર્થીઓ પણ ક્લેટની પરીક્ષા આપી શકે છે.
સામાન્ય વર્ગના ઉમેદવારો માટે મહત્તમ વયમર્યાદા ૨૦ વર્ષ.
એસસી/એસટી અને વિકલાંગ ઉમેદવારો માટે મહત્તમ વયમર્યાદા ૨૨ વર્ષની છે.

પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ માટે :

કોઈપણ માન્યતાપ્રાપ્ત યુનિવર્સિટીમાંથી એલએલ.બી./બી.એલ.ની ડિગ્રી હોવી જોઈએ.
એલએલ.બી./બી.એલ.માં ઉમેદવારે ૫૫% કરતાં ઓછા માર્ક મેળવેલા ન હોવા જોઈએ.
એસસી/એસટી/ઓબીસી અને વિકલાંગોએ ઓછામાં ઓછા ૫૦% મેળવેલા હોવા જોઈએ.

ક્લેટ પરીક્ષાની પદ્ધતિ : અંડર ગ્રેજ્યુએટ માટે

કુલ ૨૦ માર્કની પરીક્ષા હોય છે, જેમાં ૪૦ માર્ક અંગ્રેજી અને કોમ્પ્રીહેન્સન, ૫૦ માર્કનું સામાન્ય જ્ઞાન તથા કરંટ અફેર્સ, ૨૦ માર્કનું ગણિત, ૪૫ માર્કનું લોજીકલ રીઝનીંગ અને ૪૫ માર્કના કાયદાકીય જાગૃતિ સંબંધિત પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે છે.

પરીક્ષામાં કુલ ૨૦૦ પ્રશ્નો પૂછાય છે. પરીક્ષાનો સમય બે કલાકનો હોય છે.

પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ માટે :

પરીક્ષામાં લો ઓફ કોન્ટ્રેક્ટ્સ, લો ઓફ ટોર્ટ્સ, ક્રિમિનલ લો, બંધારણીય કાયદો અને લીગલ થિયરી સાથે જોડાયેલા સવાલ પૂછવામાં આવે છે.

પરીક્ષામાં ૧૦૦ પ્રશ્નો વૈકલ્પિક હોય છે. જેમાં દરેકનો ૧ માર્ક હોય છે. બે નિબંધ પૂછાય છે, જેમાં દરેકના ૫૦ માર્ક હોય છે.

પરીક્ષાનો કુલ સમય બે કલાકનો હોય છે.

ફોર્મ કયાં મળશે ?

ક્લેટ પરીક્ષા માટે ઓએમઆર અરજીપત્ર, બ્રોશર સાથે રૂા. ૧૫૦ આપીને દેશની બધી જ પોસ્ટ ઓફિસોમાંથી કે દેશની ૧૨ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓમાંથી પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. **www.clat.ac.in**

Career path for LAW
Post Graduate Diploma course
Legal Correspondent at Media
Work for LPO - legal process outsourcing
Working with NGO
Competative Exam
All India Bar Examination (AIBE)
Advocate
Court of Law
Criminal Lawyer
Income tax Lawyer
Cyber Lawyer
Civil Litigation
Corporate Firm
Legal Advisor
Document Drafting Lawyer
Public Service Commission Examination
Asst. PUBLIC PROSECUTOR
Junior Law Office
Law officers
Bank
MNC
Criminology & Penology
Drugs Policy Advisor
Criminal Intelligence Analyst
Environment Law
Environment Consultant
Environment Proctor Analyst
General Manager
Product Manager
Environment Analyst
LLM(PG)
UGC NET/SET
Labour Law
Labour Officer Govt.Officer
Taxation Law & Practice
Incometax consultant / Lawyer
Intellectual property rights
Legal Advisor MNC
Cyber Law
Cyber Lawyer & Expert
www.careerpath.info

ક્લેટ (CLAT)

દેશની ૧૪ નેશનલ લો ઈન્સ્ટીટ્યુટ યુનિવર્સિટીઝના અન્ડર ગ્રેજ્યુએટ (યુજી) અને પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ (પીજી) ડીગ્રી પ્રોગ્રામ્સમાં પ્રવેશ માટે મે મહિનામાં કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ(CLAT)નું આયોજન થતું હોય છે.

યુજીની ૧,૬૮૫ બેઠકો માટે અંદાજે ૩૫,૦૦૦થી વધુ વિદ્યાર્થીઓ આ પરીક્ષા આપે તેવી શક્યતા છે. જેમાં જનરલ માટે ૪૫% સાથે ૧૨મું અને ૨૦ વર્ષથી ઓછી વય તથા અ.જા./જ.જા. માટે ૪૦% અને વય ૨૨ વર્ષથી ઓછી હોવી જોઈએ. પીજીની ૩૯૮ બેઠક માટે ૧,૩૮૫ વિદ્યાર્થીઓ આ પરીક્ષા આપશે. જેમાં જનરલ માટે ૫૫% સાથે LL.B. પાસ કર્યું હોવું જરૂરી છે તથા અ.જા./જ.જા.ના વિદ્યાર્થી માટે ૫૦% જરૂરી છે. દેશની બધી જ નેશનલ લો ઈન્સ્ટીટ્યુટોમાં સરેરાશ વાર્ષિક ફી રૂા. ૪૦ હજાર જેટલી છે. ખાનગી લો ઈન્સ્ટીટ્યુટ સિમ્બાયોસીસમાં વાર્ષિક ફી રૂા. ૧.૪૬ લાખ જેટલી છે.

દેશની ટોચની ૫ લો ઈન્સ્ટીટ્યુટમાં NLIU, બેંગ્લોર, નેશનલ એકેડેમી ઓફ લીગલ સ્ટડીઝ એન્ડ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી, હૈદ્રાબાદ, NLIU, ભોપાલ, કેમ્પસ લો સેન્ટર, નવી દિલ્હી તથા સિમ્બાયોસીસ સોસાયટી લો કોલેજ, પૂણેનો સમાવેશ થાય છે.

અન્ડર ગ્રેજ્યુએટમાં ૨૦૦ માર્કસના પ્રશ્નપત્રમાં મલ્ટીપલ ચોઈસવાળા ૨૦૦ પ્રશ્ન પૂછાશે. તેમાં અંગ્રેજીના ૪૦, જનરલ નોલેજના ૫૦, ન્યુમેરિકલ એબિલીટીના ૨૦, લીગલ એપ્ટીટ્યુડના ૫૦ અને લોજીકલ રીઝનીંગના ૪૦ માર્ક્સ હશે. પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટમાં ૧૫૦ માર્ક્સના પ્રશ્નપત્રમાં કોન્સ્ટીટ્યુશનલ લો અને જ્યુરીસપ્રૂડેન્સ સંબંધિત ચાર પ્રશ્ન ૨૫-૨૫ માર્ક્સના હશે, જેનો જવાબ વિસ્તારથી આપવાનો રહેશે.આ ઉપરાંત ૫૦ મલ્ટીપલ ચોઈસવાળા પ્રશ્ન હશે. પરીક્ષાનો સમય બે કલાકનો હશે.

એક ગણતરી પ્રમાણે ભારતમાં એક લાખ લોકો પર એક કાયદાકીય સલાહકાર છે, જ્યારે અમેરિકામાં તેની સંખ્યા ૨૫૬ લોકોએ એકની છે. ભારતભરમાં દર વર્ષે ૬૦-૭૦ હજાર જેટલા લો ગ્રેજ્યુએટ પાસ થાય છે, જ્યારે અમેરિકામાં દર વર્ષે ૪૫ હજાર જેટલા લો ગ્રેજ્યુએટ પાસ થાય છે.

૧૦.૩ ક્લેટ પરીક્ષા આયોજિત કરતી નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓ

ગુજરાત નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, ગાંધીનગર (જીએનએલયુ)
ધ વેસ્ટ બંગાલ નેશનલ યુનિવર્સિટી ઓફ જ્યુડીશીયલ સાયન્સીસ, કોલકાતા (ડબલ્યુબીએનયુજેએસ)
નેશનલ લો સ્કુલ ઓફ ઈન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગાલુરુ (એનએલએસઆઈયુ)
એલએએલએસએઆર યુનિવર્સિટી ઓફ લો, હૈદરાબાદ (એનએએલએસએઆર)
નેશનલ લો ઈન્સ્ટીટ્યુટ યુનિવર્સિટી, ભોપાલ (એનએલઆઈયુ)
ધ વેસ્ટ બંગાલ નેશનલ યુનિવર્સિટી ઓફ જ્યુડીશીયલ સાયન્સીસ, કોલકાતા (ડબલ્યુબીએનયુજેએસ)
નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, જોધપુર (એનએલયુ)
હિદાયતુલ્લા નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, રાયપુર (એચએનએલયુ)
ડો. રામમનોહર લોહિયા, નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, લખનઉ (આરએમએલએનએલયુ)
રાજીવ ગાંધી નેશનલ યુનિવર્સિટી ઓફ લો, પટિયાલા (આરજીએનયુએલ)
ચાણકય નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, પટના (સીએનએલયુ)
નેશનલ યુનિવર્સિટી ઓફ એડવાન્સ્ડ લીગલ સ્ટડીઝ, કોચી (એનયુએએલએસ)
નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, દિલ્હી (એનએલયુડી)

વકીલાતનો વ્યવસાય :

ઘરમાં, સ્કુલ-કોલેજમાં કે ઓફિસમાં પોતાના હક્કની રજૂઆત ન કરી શકતી વ્યક્તિ માટે જો આપણે રજૂઆત કરીએ તો આપણને ઘણીવાર 'એના બદલે તું કેમ વકીલાત કરે છે ?' એવું કહેવામાં આવે છે, ખરુંને ! બસ, આ રીતે કોઈકના હક્ક માટે કે કોઈકને થયેલ અન્યાય કે નુકસાનને કાયદાની પરિભાષામાં તર્કબદ્ધ દલીલો સાથે અસરકારક રીતે રજૂઆત કરી નિવેડો લાવી આપનાર વ્યક્તિને વકીલ, એડવોકેટ કે લોયર કહે છે, અને તેમના દ્વારા કરવામાં આવતી કામગીરીને વકીલાત તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. એ રીતે, એડવોકેટ ન્યાય પ્રણાલી તેમજ દેશમાં પ્રવર્તમાન વિવિધ બાબતોના કાયદાનો જાણકાર નિષ્ણાત છે. એડવોકેટ તેના અસીલની વાત ધ્યાનથી સાંભળે છે, બરાબર સમજે છે અને તેને લાગુ પડતા કાયદા તેમજ ભૂતકાળના સંબંધિત ચુકાદાઓને ટાંકીને વ્યક્તિને ન્યાય અપાવવા ભારતીય ન્યાય પ્રણાલી અનુસાર યોગ્ય સ્તરે યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરે છે.

કાયદા ક્ષેત્રે અભ્યાસક્રમો

કાયદાના ક્ષેત્રે કારકિર્દી ઘડવા એલએલ.બી.ની ડિગ્રી મેળવવી આવશ્યક છે. કોઈપણ ફેકલ્ટીમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી એલએલ.બી.ના અભ્યાસક્રમમાં જોડાઈ શકાય. આ અભ્યાસક્રમ ગ્રેજ્યુએટ પછી ત્રણ વર્ષનો છે, જેના બે ભાગ પડે છે,

શરૂઆતના બે વર્ષને એલએલ.બી. જનરલ અને પાછળના એક વર્ષને એલએલ.બી. સ્પેશ્યલ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. એટલે એમ કહી શકાય કે ત્રણ વર્ષમાં બે ડિગ્રી મળે છે. એલએલ.બી. સ્પેશ્યલમાં ખાસ કરીને ન્યાય પ્રણાલીની પ્રક્રિયાના કાયદા તેમજ વિવિધ અંગેની પ્રેક્ટિકલ ટ્રેનિંગ આપવામાં આવે છે. આમ, ગ્રેજ્યુએટ થવાના ત્રણ વર્ષ અને એ પછી એલએલ.બી.ના ત્રણ વર્ષ ગણીએ તો એ રીતે કારકિર્દી શરૂ કરવા માટે કુલ છ વર્ષ લાગે છે. એના બદલે જે યુવાનોએ કાયદાના ક્ષેત્રે જ પોતાની કારકિર્દી ઘડવી છે, તેમના માટે પાંચ વર્ષનો ઈન્ટીગ્રેટેડ બી.એ. એલએલ.બી.નો અભ્યાસક્રમ એ ઉત્તમ વિકલ્પ ગણી શકાય. કોઈપણ પ્રવાહમાં ૪૫% સાથે ધોરણ-૧૨ પાસ કરનાર વિદ્યાર્થી આ પાંચ વર્ષના અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ મેળવી શકે છે. બાર કાઉન્સીલ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા જુદા જુદા રાજ્યોમાં નેશનલ લો યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરી છે, જે અંતર્ગત ગાંધીનગર ખાતે ગુજરાત નેશનલ લો યુનિવર્સિટી આવેલી છે. આ ઉપરાંત એમ.એસ. યુનિવર્સિટી, વડોદરા તેમજ સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી સાથે સંલગ્ન આણંદ લો કોલેજ સહિત અમદાવાદની નિરમા યુનિવર્સિટી ખાતે ગુજરાતમાં માત્ર ચાર જ જગ્યાએ પાંચ વર્ષનો આ ઈન્ટીગ્રેટેડ અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે.

પાંચ વર્ષના અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ માટે નેશનલ લેવલ ઉપર કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ યોજાય છે. જેના પરિણામને આધારે પ્રવેશ ફાળવવામાં આવે છે. એલએલ.બી. થયા પછી આગળ એલએલ.એમ. પણ કરી શકાય છે. એલએલ.એમ.માં કોર્પોરેટ લો, ઈન્ટરનેશનલ લો, ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રોપર્ટી લો, સિવિલ લો, ક્રિમીનલ લો વગેરે વિષયોમાંથી કોઈ એક પસંદ કરી કોઈ એક ચોક્કસ કાયદાના સ્પેશ્યાલીસ્ટ થઈ શકાય છે. એલએલ.એમ. પ્રમાણમાં અઘરું છે, અને દર વર્ષે તેનું પરિણામ ખૂબ જ નીચું આવે છે. જો કે, એ વાત મહત્ત્વની છે કે, એલએલ.એમ. કરનારનું સ્ટેટસ ખાસ્સું ઉંચું ગણાય છે.

સફળ કેમ થવું ? : માત્ર કાયદાની ડિગ્રી મેળવવાથી 'એડવોકેટ' જરૂર થઈ શકાય છે, પરંતુ સફળ એડવોકેટ બની શકાતું નથી. કાયદાના ક્ષેત્રે સફળ કારકર્દી ઘડવી હોય તો તમારામાં માહિતી વાંચીને તેનું સચોટ અર્થઘટન કરવાની આવડત હોવી અત્યંત જરૂરી છે. કોઈપણ કિસ્સાની વિગતવાર છણાવટ કરીને વિશ્લેષણાત્મક વિચાર કરવાની ક્ષમતા તમને બીજા એડવોકેટ કરતાં જુદા પાડે છે. કોર્ટરૂમમાં કેસ ચાલતો હોય ત્યારે અપીલ કરવા, વ્યવસ્થિત વિરોધ કરવા તેમજ અમુક કિસ્સામાં અન્યાય સામે ભાંગી પડ્યા હોવાનો અભિનય કરવાની આવડત વ્યક્તિને પ્રસિદ્ધ એડવોકેટ બનાવે છે. અંગ્રેજી ભાષા પર પ્રભુત્વ ધરાવનાર વ્યક્તિ પોતાનું કાર્યક્ષેત્ર સ્થાનિક સ્તરેથી રાષ્ટ્રીય સ્તરે વિકસાવી શકે છે.

નોકરી કે સ્વ-વ્યવસાય : LL.B. કે LL.M. થયા પછી નોકરી અને સ્વતંત્ર વ્યવસાય બંનેની તકો છે. એલએલ.એમ. થયેલા યુવાનોને કોલેજોમાં અધ્યાપક તરીકે નોકરી મળી શકે છે. વકીલાતના થોડાક અનુભવ પછી ગવર્મેન્ટ પ્લીડર તેમજ બહોળા અનુભવ પછી દેશમાં મહત્ત્વના ગણાતા એડવોકેટ જનરલ, એટર્ની જનરલ, સોલીસીટર જનરલ, જસ્ટીસ વગેરે હોદ્દાઓ ઉપર પણ કાનુની સેવાઓ આપવાનું સૌભાગ્ય મળી શકે છે. એલએલ.બી. સ્પેશ્યલ પાસ થયેલા યુવાનો જી.પી.એસ.સી.ની જાહેરાત અન્વયે અરજી કરી પરીક્ષા પાસ કરે તો ફર્સ્ટ કલાસ જ્યુડીશીયલ મેજીસ્ટ્રેટ પણ થઈ શકે છે. ખાનગી ક્ષેત્રે પણ કેટલાક નામાંકિત વકીલોની પેઢીમાં તેમજ કેટલીક મલ્ટીનેશનલ કંપનીઓમાં પણ કંપની વતી કાયદાકીય પ્રશ્નો હલ કરવા માટે LL.B. કે LL.M. થયેલા થોડા અનુભવી વ્યક્તિઓને નોકરી મળી શકે છે. કોઈ નામાંકિત એડવોકેટ સાથે ટ્રેનિંગ લઈ સ્વતંત્ર વ્યવસાય કરનાર એડવોકેટ વ્યવસાયમાં માન અને મોભા સાથે ઘણી સારી આવક ઉભી કરી શકે છે. એલએલ.બી. એ એક પ્રોફેશનલ ડિગ્રી હોઈ LL.B. કે LL.M. કરનાર યુવાનો નોકરી કરતાં પોતાનો સ્વતંત્ર વ્યવસાય કરે તે વધુ ઈચ્છનીય છે.

૧૦.૪ LL.B.ની સાથે અન્ય ડિગ્રી/ડિપ્લોમા કોર્સ

LL.B.ની સાથે અન્ય ડિગ્રી/ડિપ્લોમા કે સર્ટીફીકેશન હોય, તો કારકિર્દીમાં વધુ મદદરૂપ થાય. ચાલુ વર્ષનો ટ્રેન્ડ જોતાં આગામી વર્ષોમાં નીચેના અભ્યાસક્રમ સોનામાં સુગંધ ભેળવે તેવા છે.

(૧) **Diploma in IPR (Intellectual Property Rights) :** પેટન્ટ, કોપીરાઈટ, ગુડવિલ વગેરેનું વેલ્યુએશન કરવાનું શીખવતો અભ્યાસક્રમ.

(૨) **Certificate in Space Law :** અવકાશી કાયદાનો અભ્યાસક્રમ.

(૩) **Certificate/Diploma in Energy Law :** પેટ્રોલિયમ પ્લાન્ટ, સોલાર એનર્જી, વિન્ડ એનર્જીના કાયદાનું જ્ઞાન મેળવવા માટે કરવા જેવો અભ્યાસક્રમ.

(૪) **Certificate in Cyber Criminology :** પ્રોફેશનલ્સ તેમજ નોકરીયાતોએ કરવા જેવો અભ્યાસક્રમ.

(૫) **Diploma/Certificate in DNA Finger Print :** પ્રોફેશનલ્સ તેમજ નોકરીયાતોએ કરવા જેવો અભ્યાસક્રમ.

(૬) **Management Field :** માર્કેટીંગ, એચ.આર., પ્રોડકશન, ફાઈનાન્સ જેવા પરંપરાગત ક્ષેત્રો ઉપરાંત મીડીયા મેનેજમેન્ટ, ઈવેન્ટ મેનેજમેન્ટ, હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ, હોસ્પિટાલિટી મેનેજમેન્ટ, ટુર્સ એન્ડ ટ્રાવેલિંગ મેનેજમેન્ટ, ઈમેજ મેનેજમેન્ટ વગેરે.

૧૦.૫ પેટન્ટ લો

ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટી અથવા બૌદ્ધિક સમ્પત્તિ બિઝનેસ કૉમ્પીટન્સના મુખ્ય ક્ષેત્ર તરીકે ઊપસ્યું છે. પાંચ વર્ષના ગાળા, ૧૯૯૭-૨૦૦૧ દરમ્યાન યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ પેટન્ટ ઍન્ડ ટ્રેડમાર્ક ઑફિસ (યુએસપીટીઓ)એ લગભગ ૫ લાખ પેટંટો આપ્યાં છે. આ આંકડાઓથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સમગ્ર વિશ્વમાં કંપનીઓમાં પેટન્ટિંગની પ્રવૃત્તિ પુરજોશમાં ચાલી રહી છે.

દિલ્હી સ્થિત ગ્લોબલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટી (જીઆઈઆઈપી)માં ઈન્ટરનેશનલ પેટન્ટ અને ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટીમાં છ માસનો પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ચલાવાય છે. આ કોર્સમાં પેટન્ટ કાનૂન તથા કૉપીરાઇટ કાનૂન જેવા પરંપરાગત આઈપી કોર્સિસ ઉપરાંત ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, આઈટી, મિકેનિકલ, કેમિકલ અને બાયોટેક્નૉલૉજી પેટન્ટ પ્રૅક્ટિસ જેવા વધુ એડવાન્સ કોર્સિસ પણ ભણાવાય છે. આંતરરાષ્ટ્રીય એકેડમિશિયન, આઈપી એટૉર્ની, પેટન્ટ એજન્ટ અને રેસિડન્ટ ફૅકલ્ટી આંતરરાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમોથી વાકેફ કરાવવા તાલીમ આપે છે. તેમાં પેટન્ટ અને આઈપીના પ્રૅક્ટિકલ, બિઝનેસ અને કાનૂની પાસાઓ પર ખાસ ધ્યાન અપાય છે. આ પ્રોગ્રામમાં ભાગ લેનારા મેન્ટરિંગ સેશન વડે અમેરિકી અને યુરોપિયન પ્રૅક્ટિશનર તેમજ એટૉર્ની દ્વારા શીખે છે. આ કોર્સ સાઈસ તથા એન્જિનિયરિંગ કે તેનાથી સંબંધિત વિષયના બૅકગ્રાઉન્ડ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે તૈયાર કરાયો છે.

આઈઆઈટી-ખડગપુરની રાજીવ ગાંધી સ્કૂલ ઑફ ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટી લૉમાં ત્રણ વર્ષનો ફુલ ટાઇમ રેસિડેન્શિયલ એલએલબી પ્રોગ્રામ ચલાવાય છે, જેનાથી ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટી રાઇટ્સમાં સ્પેશિયલાઇઝેશન બાદ બૅચલર ઑફ લૉની ડિગ્રી અપાય છે. બીજી બાજુ એકૅડેમી ઑફ ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટી સ્ટડીઝમાં એક વર્ષનો પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લોમાનો કોર્સ ચલાવવામાં આવે છે.

કોર્સ કર્યા બાદ વ્યક્તિ પાસે એવી યોગ્યતા હોય છે કે તે કોઈ પણ આઈપી અને પેટન્ટ સાથે સંકળાયેલ કામ કરી શકે છે. ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટીમાં કૅરિયર સલામત છે. ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટી પ્રોફેશનલ ઉચ્ચાભ્યાસ તેમજ ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટીના વિવિધ ક્ષેત્રોમાંથી કોઈ એકમાં વિશેષજ્ઞતા હાંસલ કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કરી પોતાનું ભાગ્ય પોતે જ બદલી શકાય છે.

ભારતીય કંપનીઓ સમગ્ર વિશ્વમાં સફળ થવા માટે સંશોધન અને વિકાસમાં રોકાણ વધારી રહી છે. આ રોકાણોના અસરકારક કૉમર્શિયલ વળતર માટે આઈપીમાં શાર્પ સ્કિલ્સની જરૂરિયાત છે. ઈન્ટરનેશનલ પેટન્ટ્સ તેમજ ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રૉપર્ટી રાઇટ્સના કોર્સ આ મહત્ત્વની અને વધતી જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરે છે.

યોગ્યતા : ગ્રેજ્યુએટ (એઆઈપીએસ) સાયન્સ/અંગ્રેજી. ગ્રેજ્યુએટ (જીઆઈઆઈપી)

કોર્સ ફી : રૂ. ૧.૫ લાખ (એઆઈપીએસ) રૂ. ૩.૯૫ લાખ (જીઆઈઆઈપી)

ઈન્સ્ટિટ્યૂટ : એઆઈપીએસ-મુંબઈ, જીઆઈઆઈપી-દિલ્હી, આઈઆઈટી-ખડગપુર (એલએલબી)

૧૦.૬ પ્રિન્ટ મિડિયા અથવા ટેલિવિઝનના જર્નાલિસ્ટ બનવા માટે ઉપયોગી કોર્સ

શું તમે રેડિયો, ટેલિવિઝન કે પ્રિન્ટ મીડિયામાં જર્નાલિસ્ટ (પત્રકાર) બનીને કારકિર્દીની શરૂઆત કરવા માંગો છો ? જો હા, તો તે કોર્સ કરવા માટે 'ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ માસ કૉમ્યુનિકેશન' બેસ્ટ ગણાય.

આઈઆઈએમસી (IIMC)

ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ માસ કોમ્યુનિકેશન(આઈઆઈએમસી)ના પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસમાં પ્રવેશ માટે પરીક્ષા મે મહિનામાં યોજાશે. આઈઆઈએમસીના ઢેંકનાળ કેમ્પસમાં જર્નાલિઝમ(ઉડિયા)ની પરીક્ષા મે મહિનામાં યોજાશે અને તેનું પરિણામ જૂનના પ્રથમ સપ્તાહમાં આવશે. આ મીડિયા કોર્સમાં પ્રવેશ માટેની લાયકાત ગ્રેજ્યુએશનની ડિગ્રી અથવા ત્રીજા વર્ષની પરીક્ષા આપી હોવા તેવા વિદ્યાર્થી છે. આ કોર્સની કુલ ૩૮૫ બેઠકો માટે અંદાજે ૪,૦૦૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓ આ પરીક્ષામાં ભાગ લેશે. (૧) અંગ્રેજી જર્નાલિઝમ, (૨) હિન્દી જર્નાલિઝમ, (૩) રેડિયો એન્ડ ટેલિવિઝન જર્નાલિઝમ, (૪) એડવર્ટાઈઝીંગ એન્ડ પબ્લિક રિલેશન્સ અને (૫) જર્નાલિઝમ (ઉડિયા) એમ પાંચ પીજીડીએમ કોર્સીસમાં પ્રવેશ મેળવવા માટેની આ પરીક્ષા છે. આ કોર્સમાં કોર્સ ૧ અને ૨ માટે રૂા. ૫૦ હજાર, કોર્સ ૩ માટે રૂા. ૯૨ હજાર, કોર્સ ૪ માટે રૂા. ૭૦ હજાર અને કોર્સ ૫ માટે રૂા. ૨૮ હજાર વાર્ષિક ફી છે. જામિયા મિલિયા ઈસ્લામિયાના એજેકે માસ કોમ્યુનિકેશન રિસર્ચ સેન્ટરમાં બે વર્ષના એમએ(જર્નાલિઝમ)ની ફી અંદાજે રૂા. ૧.૩૦ લાખ જ્યારે માખનલાલ ચતુર્વેદી યુનિવર્સિટીમાં અંદાજે રૂા. ૩૪ હજાર જેટલી ફી છે. ૨ કલાકની આ પ્રવેશ પરીક્ષામાં વૈકલ્પિક અને વર્ણનાત્મક પ્રકારના પ્રશ્નો પૂછાય છે. તેમાં સામાન્ય જાગૃતિ, આંતરરાષ્ટ્રીય ડેવલપમેન્ટ, સામાજિક ઈતિહાસ, સામાજિક અભિગમભ, એપ્ટીટ્યુડ અને મેન્ટલ મેકઅપ, લેંગ્વેજ કેપેબિલિટી, એનાલિટિકલ કોમ્પ્રિહેન્શન સ્કિલ્સ, એડવર્ટાઈઝીંગ અને પબ્લિક રિલેશન્સ, બ્રાંડ અવેરનેસ અને રિકોલ તથા ક્વોન્ટિફીકેશન સ્કીલના પ્રશ્નો પૂછાશે. આઈઆઈએમસીના બે નવા પ્રાદેશિક સેન્ટર્સ-અમરાવતી(મહારાષ્ટ્ર) અને આઈઝોલ(મિઝોરમ)માં વર્ષ ૨૦૧૧માં શરૂ થયા હતા. આ બંને સેન્ટર પર ક્ષેત્રોમાં મીડિયા ઈન્સ્ટીટ્યુટની ખોટ પૂરી કરવા માટે શરૂ કરાયા છે. આ ઉપરાંત આઈઆઈએમસીના અન્ય સેન્ટર દિલ્હી, જમ્મુ-કાશ્મીર, કોટ્ટાયમ (કેરળ) અને ઢેંકનાળ(ઓરિસ્સા)માં છે. **વેબસાઈટ : www.iimc.nic.in**

રાજ્યની મોટાભાગની યુનિવર્સિટીમાં સ્નાતક પછી પત્રકારત્વનો અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે. ગુજરાત યુનિવર્સિટી ખાતે CDC/MDCનો વિશેષ અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે. ભવન્સ એચ.બી. ઈન્સ્ટીટયુટ ઓફ કોમ્યુનિકેશન, અમદાવાદ ખાતે પણ પત્રકારત્વનો અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે. સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી ખાતે પણ ધોરણ-૧૨ પછી પત્રકારત્વનો અભ્યાસક્રમ ઉપલબ્ધ છે.

આ અભ્યાસક્રમમાં કોઈ પણ વિદ્યાશાખાની પદવી ધરાવતા યુવા મિત્રો જોડાઈ શકે છે. આ વર્ષે સ્નાતક ડિગ્રીના છેલ્લા વર્ષની (ટી.વાય.)ની પરીક્ષા આપવાની હોય તેઓ પણ કોર્સમાં જોડાવા માટે અત્યારે ફૉર્મ ભરી શકે છે.

The Registrar, Indian Institute of Mass Communication, Aruna Asaf Ali Marg, JNU Campus. New Delhi - 110067 વેબસાઈટ : **www.iimc.gov.in**

૧૦.૭ એવિએશન ઉદ્યોગમાં નોકરીની વિશાળ તકો

ભારતમાં એરોનોટીકલ એન્જિનિયરીંગની સીટ માંગના પ્રમાણમાં ઓછી છે. ગુજરાતમાં એરોનોટીકલ એન્જિનિયરનો કોર્સ એકમાત્ર વાસદની કોલેજમાં છે, જેની ૬૦ સીટ છે.

ભારતમાં I.I.T.ની ચાર કોલેજોમાં એરોસ્પેસ એન્જિનિયરીંગનો કોર્સ ચાલે છે. I.I.T.માં એડમિશન મેળવવું એ લોઢાના ચણા ચાવવા જેટલું અઘરું છે. ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટની અવેરનેસના અભાવે બહુ માર ખાય છે અને એટલે જ I.I.T.માં ટોપ રેન્ક મેળવવો ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ માટે સ્વપ્ન સમી વાત રહી છે.

એરોનોટીકલ એન્જિનિયરીંગમાં પ્રવેશ મેળવવાનો બીજો રસ્તો છે. Joint Entrance Examination અર્થાત્ JEE આ પરીક્ષામાં ટોપ રેન્ક મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રતિષ્ઠિત કોલેજોના દરવાજા ખૂલે છે.

એરોનોટીકલ એન્જિનિયરોની જગતભરમાં ડીમાન્ડ છે. કદાચ ઓછી ટકાવારીને કારણે અથવા મર્યાદિત સીટને કારણે એરોનોટીકલ એન્જિનિયરીંગના કોર્સમાં ધોરણ-૧૨ સાયન્સ પછી સીધો પ્રવેશ ન મળી શકે તો મૂંઝાવા જેવું નથી. વિમાનના મેઈન્ટેનન્સ એન્જિનિયરીંગનો ૩ વર્ષનો કોર્સ કરીને મહિને રૂા. ૩૫,૦૦૦/-થી રૂા. ૪૦,૦૦૦/-ના પગારની નોકરી આરામથી મળી શકે છે.

એવિયેશન ઉદ્યોગમાં ખૂબ મહત્ત્વના એક કોર્સનું નામ છે એરક્રાફ્ટ મેઈન્ટેનન્સ એન્જિનિયરીંગ (AME)

AMEનું કાર્ય વિમાન ઉડવાની તૈયારી કરે તે પહેલાં તે ઉડવા માટે સંપૂર્ણ જોખમરહિત છે, તેનું પ્રમાણપત્ર આપવાનું છે. AMEની પરમિશન વગર કોઈપણ વિમાન ઉડાડી શકાતું નથી. નો ત્રણ વર્ષનો કોર્સ કરવા માટે તમારે ત્રણ લાખ રૂપિયા જેટલો ખર્ચ આવે છે. ધોરણ-૧૨ સાયન્સ મેથ્સ, ફીઝીક્સ અને કેમેસ્ટ્રી વિષયો સાથે ઓછામાં ઓછા ૫૦% ગુણ સાથે પાસ કરવું જરૂરી છે. AMEમાં પ્રવેશ લેવા માટે સંસ્થાઓની યાદી આગળના પાના પર આપેલ છે.

Aircraft Maintenance Engineering (AME)માં પ્રવેશ મેળવવા માટે સામાન્ય રીતે ફેબ્રુઆરીમાં તેની પ્રવેશ જાહેરાત આવે છે. Indian Institute Aeronautical, Payable at Delhiના નામનો રૂા. ૧,૫૦૦/-નો ડ્રાફ્ટ મોકલવાથી રૂબરૂ અથવા રોકડેથી ફોર્મ મેળવી શકાશે. આ ફોર્મ ધોરણ-૧૨માં ભણતા હોય તે વર્ષે પણ ભરી શકાય છે. ફોર્મ ભર્યા પછી મે માસમાં તેની પ્રવેશ પરીક્ષા યોજાય છે. આ પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીને AMEના કોર્સમાં એડમિશન આપવામાં આવે છે.

એરોસ્પેસ ઈન્ડસ્ટ્રી કે વિમાન નિર્માણમાં ઈન્ફોટેકના એન્જિનિયરો, એરોસ્પેસ એન્જિનિયરો અને એરક્રાફ્ટ મેઈન્ટેનન્સ એન્જિનિયરોના નોકરી માટેના સ્કોપ વધતા જ જાય છે, કારણ કે આજે ઉતારુ વિમાન કંપનીઓની સંખ્યા અને ઉડ્યનો બંનેમાં ધરખમ વધારો થયો છે. આથી પાઈલટોની પણ ખૂબ જરૂર રહેવાની છે. ઓરિએન્ટ ફલાઈટ સ્કુલ, ચેન્નાઈ ખાતે ઉડ્યનની તાલીમ આપવામાં આવે છે.

વિમાનોની સંખ્યા વધે એટલે પાઈલટોની જરૂર તો પડે જ. આ ઉપરાંત તેના મેઈન્ટેનન્સ માટે કુશળ એન્જિનિયરોની માંગ વધે તે સ્વાભાવિક છે. માત્ર એક બોઈંગ કંપનીની જ વાત કરીએ તો આજે ૧૪૫ દેશોમાં બોઈંગ વિમાનો વેચાય છે, તેનું વાર્ષિક વેચાણ ૨૭,૬૭,૫૦૦ કરોડ રૂપિયાનું છે. તેનો નફો ૧૦૦ અબજથી વધુ છે. આ કંપનીમાં ૧,૫૫,૯૩૮ કર્મચારીઓ કામ કરે છે. જો તમારી પાસે એરોનોટીકલ એન્જિનિયરીંગની ડિગ્રી હોય કે પછી મિકેનીકલ એવિએશનની એન્જિનિયરીંગની ડિગ્રી હોય તો અમેરિકામાં દોઢ-બે લાખના માસિક પગારથી નોકરી પાકી થઈ જાય છે.

૧૦.૮ એવિએશન મેનેજમેન્ટ

ભારતીય એવિએશન ઈન્ડસ્ટ્રીઝ આગામી બે વર્ષોમાં ૨૫ ટકાની દરે ગ્રોથ કરશે. આ અનુમાનને જોતાં તેમાં પ્રવેશ કરવા આનાથી બહેતર સમય ન હોઈ શકે. તકને ઝડપી લેવા ઘણી સંસ્થાઓએ એવિએશન મેનેજમેન્ટમાં કોર્સિસ શરૂ કર્યા છે. ડિપ્લોમા કોર્સ છ માસથી બે વર્ષ સુધીના હોઈ શકે છે.

એવીએશન ટ્રેનિંગ એકેડેમીએ એવિએશન મૅનેજમેન્ટમાં છ માસનો કોર્સ તથા એવિએશન એન્ડ હૉસ્પિટાલિટી મૅનેજમેન્ટમાં એક વર્ષનો ઈન્ટેન્સિવ કોર્સ શરૂ કર્યો છે. એકેડેમીના બધા સેંટરો એકદમ લેટેસ્ટ એર બસ ૩૨૦ મૉક અપ, સુંદર ડાઇનિંગ સૂટ તથા ગ્રૂમિંગ લૅબથી સજ્જ છે. છ માસના કોર્સની ફી રૂ. ૧ લાખ અને બાદના કોર્સની ફી રૂા. ૧.૨૫ લાખ છે.

એર હોસ્ટેસ એકેડેમી એક વર્ષનો એવિએશન એન્ડ હૉસ્પિટાલિટી મૅનેજમેન્ટ ડિપ્લોમા તથા બે વર્ષનો ગ્લોબલ એવિએશન એન્ડ હૉસ્પિટાલિટી ઑફર કરે છે. આ કોર્સની કિંમત રૂ. ૧,૧૮,૦૦૦ છે. કોર્સ હેઠળ કેબિન ક્રૂ, એવિએશન ટર્મિનૉલૉજી, ઇમર્જન્સી હૅંડલિંગ તથા બૉમ્બના ખતરા જેવી આપાતકાલીન પરિસ્થિતિઓને પહોંચી વળવાની તાલીમ આપવાનો સમાવેશ થાય છે. કૉમ્યુનિકેશન સ્કિલ્સ તથા બિઝનેસ એટિકેટમાં દક્ષતા લાવવા પર્સનાલિટી ઈન્હેસમેન્ટ પર ભાર મૂકવામાં આવે છે.

ઈન્ડસ્ટ્રીઝના ઝડપી વિસ્તરણને જોતાં એક ટેલેન્ટેડ કૅન્ડિડેટ માટે અહીં સારી જૉબ મેળવવામાં કોઈ સમસ્યા નથી. સ્ટુડન્ટ્સ ડોમેસ્ટિક તેમજ ઈન્ટરનેશનલ એરલાઈન્સમાં કેબિન ક્રૂ તરીકે કામ કરી શકે છે. તેઓ એરપોર્ટમાં ગ્રાઉન્ડ સ્ટાફ તરીકે સામેલ થઈ શકે છે.

સ્ટુડન્ટ્સની ભરતી કરવા વર્જિન એટલાન્ટિક, અમેરિકન એરલાઈન્સ, સ્પાઇસ જેટ, ઈન્ડીગો, કિંગફિશર એરલાઈન્સ જેવી વિખ્યાત કંપનીઓ લાઇનમાં ઊભી છે. દેશની ટૉપ-હોટેલોમાં આપ ફ્રન્ટ ઑફિસ એક્ઝિક્યુટિવ્સ તેમજ ગેસ્ટ રિલેશન્સ એક્ઝિક્યુટિવ્સ તરીકે કામ કરી શકો છો. કોર્સ આપને બીપીઓની સ્કિલ્સથી પણ સજ્જ કરે છે. આ રીતે જૉબની અસામાન્ય તકો મોજૂદ છે. "એવિએશન ઈન્ડસ્ટ્રીઝમાં બૂમ આવ્યા બાદ આ સૌથી વધુ ગ્લેમરસ કેરિયર વિકલ્પ છે."

યોગ્યતા : ૧૦+૨, સારી કૉમ્યુનિકેશન સ્કિલ્સ

કોર્સ ફી : રૂ. ૧થી ૨ લાખ

ઈન્સ્ટિટ્યૂટ્સ : કિંગફિશર ટ્રેનિંગ એકેડેમી, ફૅકલીન, મૅપલ્સ, એરહોસ્ટેસ ટ્રેનિંગ એકેડેમી

૨૦૧૧ સુધી ભારતમાં ૧૦ ટકા વાર્ષિકના દરે ઈન્ટરનેશનલ પૅસેન્જર ટ્રાફિકમાં વૃદ્ધિ થશે. એશિયા-પૅસિફિક રિજયન માટે અંદાજિત ગ્રોથ રેટ ૬ ટકાની સરખામણીમાં ઘણો વધુ છે. તેથી કોમ્પીટ અને ટ્રેઇન્ડ લોકોની ભારે માંગ રહેશે.

૧૦.૯ ઝળહળતી કારકિર્દીનું આકર્ષક ક્ષેત્ર એડવર્ટાઇઝિંગ

ટેલિવિઝન ઉપર આવતી એડવર્ટાઈઝ નાના-મોટા સહુ કોઈના દિલ પર ગજબનો જાદુ કરે છે. જાહેરખબરમાં જે કંઈ દેખાડાય છે તે વાસ્તવિક છે. તેવું આપણે બધા માની લઈએ છીએ. એડવર્ટાઈઝિંગના ક્ષેત્રે કારકિર્દી ઘડવા માગતા વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉજ્જવળ તક રહેલી છે. તેમાં કૉપી રાઈટરથી માંડીને રિસર્ચનું કામ કરનારા લોકો માટે સોનેરી તક સાંપડે છે. તેમાં સર્જનાત્મક વૃત્તિ ધરાવનારા લોકો માટે અઢળક તક મળી રહે છે.

એડવર્ટાઈઝિંગમાં મુખ્યત્વે પાંચ વિભાગ છે. ક્લાયન્ટ સર્વિસિંગ, એકાઉન્ટ પ્લાનિંગ, ક્રિએટિવ, માર્કેટ રિસર્ચ અને મીડિયા એમ પાંચ વિભાગ છે. આ બધા વિભાગમાં કામ કરનારની કાર્યક્ષમતા અલગ અલગ હોવા છતાં તે બધાની જ કામ કરવાની રીત સંપૂર્ણપણે સર્જનાત્મક હોય છે.

અભ્યાસ ક્યાં કરશો ?

- નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ડિઝાઈન, અમદાવાદ (ગુજરાત)
- મુદ્રા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ કૉમ્યુનિકેશન્સ, અમદાવાદ (ગુજરાત)
- ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ માસ કૉમ્યુનિકેશન, નવી દિલ્હી
- એમ.એસ.યુનિવર્સિટી, વડોદરા, (ગુજરાત)
- સર જે.જે. ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ એપ્લાઈડ આર્ટ, મુંબઈ (મહારાષ્ટ્ર)
- ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ
- સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ
- ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ

૧૦.૧૦ ફેશન તથા ડિઝાઈનિંગ ક્ષેત્ર

વૈશ્વિક દૃષ્ટિકોણ ધરાવતા પ્રથમ વડાપ્રધાન જવાહરલાલ નહેરુ દ્વારા દેશના વિકાસ માટે જરૂરી માનવ સંસાધન તૈયાર કરવા માટે સ્થાપેલ રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ ગુજરાતમાં આવેલી છે. (૧) નૅશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ડિઝાઈન (૨) નૅશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ફૅશન ટેક્નૉલોજી. ડિઝાઈન એ આપણા જીવનનો આંતરિક ભાગ છે. પ્રક્રિયાનું પરિણામ વસ્તુ, પ્રોડક્ટ કે પર્યાવરણ માટે હોઈ શકે. ડિઝાઈન એ એવી જવાબદારીપૂર્વકની પ્રવૃત્તિ છે કે જેમાં સર્જનશક્તિનો સમાવેશ થયેલો છે. જે આકાર આપવાનો છે તે માટે તે વસ્તુ કોના માટે ? શા માટે ? શામાંથી બનાવવી ? આ સમજવાળી વ્યક્તિ એવી હોવી જોઈએ કે જેને ઉપયોગિતાની જાણકારી, મટીરિયલ અને ટેક્નૉલોજીનું ઊંડાણપૂર્વકનું જ્ઞાન સાથે સમાજઉપયોગી હોય તેવું જવાબદારીપૂર્વક કામ કરવાનું હોય છે. જેથી મોટા ઔદ્યોગિક એકમોમાં, ફૅશન ઈન્સ્ટિટ્યુટમાં તેમજ ભારત સરકારના સાહસોમાં ફૅશન ડિઝાઈનરોની માંગ દિવસે દિવસે વધતી જાય છે.

ફૅશનના ક્ષેત્રે ભારત સરકારની સંસ્થા નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ફૅશન ટેક્નૉલોજી : (NIFT)

વર્તમાન યુગની સ્પર્ધાનો મુખ્ય વિષય બની ચૂકેલી ફૅશન કલ્પનાશીલતા અને સર્જનાત્મકતાથી ભરપૂર છે. આવી ફૅશનમાં જો ભણતરથી યોગ્ય માર્ગદર્શન ભળે તો સફળતા રહેલી છે. વિશ્વના અન્ય દેશોની જેમ ભારતમાં છેલ્લા ઘણાં વર્ષોથી ફૅશન પ્રત્યે લોકોમાં વૈજ્ઞાનિક અભિગમ કેળવાતો જાય છે.

NIFT એ ભારત સરકારના ટેક્ષટાઈલ મંત્રાલયના નેજા હેઠળ ચાલતી ફેશન ટેકનોલોજીની અગ્રગણ્ય સંસ્થા છે. NIFTમાં ડિઝાઈન, મેનેજમેન્ટ અને ટેકનોલોજીનો ત્રિવેણી સંગમ થયેલો છે. ફેશનની દુનિયા જેટલી રંગીન છે, તેના કરતાં પણ NIFTના કોર્સ વધારે સંગીન છે. ફેશનની દુનિયામાં ઉજ્જવળ અને ફેશનેબલ કારકિર્દી બનાવવા ઈચ્છતા યુવક-યુવતીઓમાં આભને આંબવાની મહત્ત્વકાંક્ષા, દુનિયા પર છવાઈ જવાની ઊંડી ઝંખના, તીવ્ર અવલોકન શક્તિ, નવા પ્રવાહોનું પૂર્વાનુમાન કરવાની દૃષ્ટિ, ટેકનીકલ માઈન્ડ તેમજ સર્જનશક્તિ જેવા મહત્ત્વના ગુણો ખૂબ જ જરૂરી છે.

NIFTની કોલેજો :-

NIFTની સમગ્ર ભારતમાં સાત કોલેજો છે. દિલ્હી, મુંબઈ, કોલકત્તા, હૈદ્રાબાદ, બેંગ્લોર, ચેન્નાઈ તેમજ ગુજરાતમાં ગાંધીનગર ખાતે NIFTની કોલેજ આવેલી છે. સમગ્ર દેશમાં ગાંધીનગરની કોલેજ પ્રથમ સ્થાન ધરાવે છે.

NIFTની અગત્યતા :-

NIFTમાં પ્રવેશ મેળવવો એટલે 'સમય સે આગે ચલના' જેવી ગૌરવરૂપ વાત બને છે. NIFTની શિક્ષણ આપવાની પદ્ધતિ અને તાલીમને ફેશન જગતની કોઈપણ સંસ્થા પડકારી શકે તેમ નથી. NIFTના બધા જ કોર્સ સારા છે. NIFTમાં અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા બાદ નોકરીની વિપુલ તકો ઉપલબ્ધ છે, અલબત્ત તમે આર્થિક રીતે સદ્ધર હોવ તો તમારો પોતાનો મેન્યુફેક્ચરીંગ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરીને તમારા જેવા દસને નોકરીએ રાખી શકો એટલી મોટી કમાણી થઈ શકે છે.

પ્રવેશ પદ્ધતિ :-

NIFTના પ્રવેશની જાહેરાત સામાન્ય રીતે ડિસેમ્બર માસમાં આવે છે. NIFTની કોલેજોમાંથી પ્રવેશ ફોર્મ મળે છે અથવા વેબસાઈટ પરથી મેળવી શકાય છે. NIFT દ્વારા પ્રવેશ પરીક્ષા લેવાય છે. પ્રવેશ પરીક્ષામાંથી Short List કરેલા ઉમેદવારોને સિચ્યુએશન ટેસ્ટ અને ગ્રુપ ડીસ્કશન માટે રૂબરૂ ઈન્ટરવ્યુમાં બોલાવવામાં આવે છે. ઉમેદવારની ફેશન અંગેની જાણકારી, રસ, રુચિ, આત્મવિશ્વાસ, ફેશન અંગેના ખ્યાલો, અભિગમ વિગેરે જેવી બાબતોની ચકાસણી ઈન્ટરવ્યુ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

નોંધ :- લેખિત પરીક્ષામાં ઓબ્જેક્ટીવ પ્રકારના પ્રશ્નો હોય છે, નેગેટીવ માર્કિંગ સિસ્ટમ નથી.

અભ્યાસક્રમો :

(૧) **અંડર ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ડિઝાઈન (૪ વર્ષ)**
- (એ) **ફૅશન ઍન્ડ એપેરલ :** ● ફેશન ડિઝાઈન ● લેધર ડિઝાઈન
- (બી) **ફૅશન ઍન્ડ લાઈફસ્ટાઈલ એસેસરીઝ :** ● ફેશન ઍન્ડ લાઈફસ્ટાઈલ એસેસરીઝ ડિઝાઈન ● પર્સનલ પ્રોડક્ટ્સ ઍન્ડ ઈન્ટિરિયર એસેસરીઝ ● ફૂટવેર ઍન્ડ લેધર પ્રોડક્ટ્સ ● જ્વેલરી પ્રોડક્ટ્સ ● ઈન્ટિરિયર પ્રોડક્ટ્સ, હેન્ડિક્રાફ્ટ્સ, મિક્ષ મીડિયા એન્ડ ગ્લાસ
- (સી) **ફૅશન એન્ડ ટેક્ષટાઈલ :** ● નીટવેર ડિઝાઈન ● ટેક્ષટાઈલ ડિઝાઈન
- (ડી) **ફૅશન કોમ્યુનિકેશન**

(૨) **અંડર ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ફૅશન ટેકનોલોજી (૪ વર્ષ)**

(૩) **પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ફૅશન મૅનેજમેન્ટ (૨ વર્ષ)**

(૪) **પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ફૅશન ટેક્નૉલોજી (૨ વર્ષ)**

પ્રવેશ લાયકાત :

- અંડર ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ડિઝાઈનમાં માન્ય એજ્યુકેશન બોર્ડ દ્વારા ધો. ૧૨ (૧૦+૨) પાસ.
- અંડર ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ફૅશન ટેક્નૉલોજીના અભ્યાસક્રમમાં માન્ય એજ્યુકેશન બોર્ડ દ્વારા ધો. ૧૨ (૧૦+૨) પાસ. ફિઝિક્સ, કેમિસ્ટ્રી અને મેથ્સ સાથે ફરજિયાત.
- પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ફેશન મેનેજમેન્ટમાં માન્ય યુનિ.ના સ્નાતક અથવા નિફ્ટ સંસ્થા દ્વારા ચાલતા એસેસરી કે ફૅશન ડિઝાઈન કે એફ.આઈ.ટી.માં ડિપ્લોમા પ્રાપ્ત કરનાર.
- પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ ઈન ફૅશન ટેક્નૉલોજીમાં બી.ઈ. / બી.ટેક. (ટેક્ષટાઈલ્સ / એપેરલ્સ / મિકેનિકલ / ઈન્ડસ્ટ્રિયલ / પ્રોડક્શનના ઈલેક્ટ્રોનિક્સ / કમ્પ્યૂટર / ઈન્ફર્મેશન ટેક્નૉલોજી).

Website : www.nift.ac.in

૧૦.૧૧ હોસ્પિટાલિટી મેનેજમેન્ટ અને હોટલ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રે વિશાળ તકો

સેવા જેનો મૂળ મંત્ર છે અને અતિથિ દેવો ભવઃના સૂત્ર સાથે હોસ્પિટાલિટી તેજીથી આગળ વધતું ક્ષેત્ર છે, જેમાં નિષ્ણાત લોકોની હંમેશા જરૂરિયાત રહેશે. ભારતમાં પૂરતી પ્રતિભા છે. ભારતના લોકો હંમેશા અતિથિ દેવો ભવઃના સૂત્રને સાર્થક કરે છે. હોસ્પિટાલિટી ક્ષેત્ર ભારતમાં તેજીથી આગળ વધતું ક્ષેત્ર છે. અનેક વિદેશી ગ્રુપો હોસ્પિટાલિટી વ્યવસાયમાં ભારતમાં રોકાણ કરી રહ્યા છે. ભારતમાં હોસ્પિટાલિટી ક્ષેત્રે ૨ લાખથી વધુ વ્યવસાયિકોની દર વર્ષે માંગ છે, જેની સામે માત્ર ૧૮ હજાર હોસ્પિટાલિટી ગ્રેજ્યુએટ ઉપલબ્ધ થઈ રહ્યા છે. હોસ્પિટાલિટી ક્ષેત્રમાં કુશળ બુદ્ધિપ્રતિભાની માંગ રહી છે. આ ક્ષેત્રમાં હોટલ ઓપરેશન અને તેનું મેનેજમેન્ટ અગત્યનું હોય છે. સાથોસાથ હોટલ સાથે જોડાયેલ રેસ્ટોરન્ટ પણ એટલું જ મહત્ત્વનું હોય છે. હોસ્પિટાલિટી ક્ષેત્રે ૨૪ કલાક ગ્રાહકોને સેવા આપવા માટે તત્પર રહેવું પડે છે. હોસ્પિટાલિટી અથવા હોટલ મેનેજમેન્ટ સ્નાતક અભ્યાસક્રમમાં ચાર બાબતોનો સમાવેશ થાય છે.

૧. ફુડ પ્રોડકશન - જ્યાં ભોજન તૈયાર થાય છે.

૨. ફુડ એન્ડ બેવરેજ સર્વિસ - જ્યાં રેસ્ટોરન્ટ અથવા ઓફિસ કેફેટેરિયામાં અતિથિઓની જરૂરિયાત પૂરી કરવામાં આવે છે.

૩. ફ્રન્ટ ઓફિસ - જ્યાં અતિથિના સ્વાગત સાથે હોટલમાં ઉપલબ્ધ વ્યવસ્થા વિષેની જાણકારી આપવાની હોય છે.

૪. એકોમોડેશન મેનેજમેન્ટ - જ્યાં કર્મચારીઓની જવાબદારી હોય છે કે, અતિથિઓને તેમના ઘર જેવી સહજતા ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે.

હોટલને 'Commercial Hospitality'ના વ્યવસાય તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. હોટલનું પ્રાથમિક કાર્ય જોઈએ તો જેઓ ઘરથી દૂર છે તેમને રહેવાની સગવડ પૂરી પાડવાની સાથે સાથે તેમની મૂળભૂત જરૂરિયાતોની પૂર્તિ કરવાનું છે. આ ઉપરાંત વ્યવસાયિક કારણોસર મિટિંગ્સ, કોન્ફરન્સીઝનું આયોજન હોટલમાં થાય છે. છેલ્લા કેટલાંક વર્ષોમાં આપણે ત્યાં હોટલ ઉદ્યોગમાં જબરદસ્ત પ્રગતિ થઈ છે. આપણા અર્થતંત્ર/અર્થનીતિમાં આવેલ પરિવર્તનની વિધાયક અસર આ વ્યવસાય પર પડી છે.

અભ્યાસક્રમો :

ભારત સરકારના પ્રવાસન મંત્રાલય દ્વારા 'નેશનલ કાઉન્સિલ ફૉર હોટલ મૅનેજમેન્ટ ઍન્ડ કેટરિંગ ટેક્નૉલોજી' (NCHMCT)ની સ્થાપના વ્યવસાયિકોની તાલીમ આપવા કરવામાં આવી છે. આ NCHMCT એક સંયુક્ત પ્રવેશપરીક્ષા લે છે અને આ પ્રવેશપરીક્ષા દ્વારા ત્રણ વર્ષના ''બૅચલર ઑફ સાયન્સ પ્રોગ્રામ ઈન હૉસ્પિટાલિટી ઍન્ડ હોટલ એડ્મિનિસ્ટ્રેશન''ના કોર્સમાં પ્રવેશ મળે છે. આ અભ્યાસક્રમ અમદાવાદ, બૅંગલોર, જયપુર, મુંબઈ, દિલ્હી, ગોવા સહિત 24 જેટલાં સ્થળોએ ગવર્નમેન્ટ સ્પોન્સર્ડ હોટલ મૅનેજમેન્ટ સંસ્થાઓમાં ચાલે છે. ગાંધીનગર ખાતે પણ આ ઈન્સ્ટિટ્યૂટની શાખા છે જ. **www.nchmct.org** પરથી પણ માહિતી મળી શકે છે. આ B.Sc. કોર્સમાં સંયુક્ત પ્રવેશ પરીક્ષા JEE દ્વારા પ્રવેશ મળે છે.

શૈક્ષણિક લાયકાત : અંગ્રેજી વિષય સાથે ધોરણ 12 અથવા સમકક્ષ પરીક્ષા પાસ કરેલી હોવી જોઈએ.

વય : 1લી જુલાઈના રોજ 22 વર્ષથી વધુ ન હોવી જોઈએ. SC/ST ઉમેદવારો માટે આ મહત્તમ વયમર્યાદા 25 વર્ષની છે.

કુલ બેઠકોની 15% બેઠકો SC ઉમેદવારો માટે અને 7.5% બેઠકો ST ઉમેદવારો માટે અનામત છે.

આ વર્ષમાં 10 + 2ની પરીક્ષા આપી રહેલા મિત્રો પણ અરજી કરી શકે છે.

JEE-CELL, National Council for Hotel Management & Catering Technolgoy, Library Avenue, Pusa Complex, New Delhi 110 012.

Main Courses of Hospitality Institutes

Course	Institute	Period	Eligibility	Selection Procedure	Website
Bachelor of Science Program in Hospitality and Hotel Administration	IHM (30 Campus) / 15 Private Institute (Recognized : NCHMCT/IGNOU)	3 years	10+2	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
BSC in Hospitality and Hotel Administration (Specialization)	IHM (Chennai, Goa, Hydrabad, Calcutta, Mumbai)	3 years	10+2	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
MSC in Hotel Administration	IHM (Lucknow, Pusa, Chennai, Bangalore)	2 years	Graduation / Diploma in Hotel Management	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
Diploma in Food Production	IHM (8 Campus)	1 year	10+2	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in

Diploma in Food and Beverages Service	IHM (Hajipur, Jaipur, Pusa, Shimla, Shrinagar)	1 year	10+2	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
Diploma in Front Office Operation	IHM (2 Campus)	1 year	10+2	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
Diploma in House Keeping	IHM (Guwahati, Jaipur)	1 year	10+2	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
Diploma in Bakery and Confessionary	IHM (Jaipur, Shrinagar)	1 year	10+2	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
Craftsmanship Certificate Course in Food and Beverages Service	IHM (Bhubaneshwar, Goa)	1.5 years	10th Pass	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
Craft Certificate Course in Food Production and Patisserie	IHM (14 Campus)	1.5 years	10th Pass	NCHMCT JEE Entrance Exam	www.nchm.nic.in
BSC in Hospitality Studies and Catering Services	APJ Institute of Hospitality, New Mumbai	3 years	10+2	Online Test + PI	www.aih.edu.in
BSC (Hospitality Studies)	APJ Institute of Hospitality, New Mumbai	3 years	10+2	Online Test + PI	www.aih.edu.in
Bachelor of Catering Technology and Catering Arts	Usmania University, Hydrabad	3 years	10+2	All India Entrance Exam + GD + PI	www.iactchefacademy.com
BSC in Catering Science and Hotel Administration	Merit Swiss Asian School of Hotel Management, Ooty	3 years	10+2	Not Applicable	www.meritworldwide.com
BSC/BA in Hotel Management, Catering & Tourism	IIHM (6 Campus)	3 years	10+2	E-Chat + GD + PI	www.iihm.ac.in
Welcome Legionnaire Program (for Gents)	ICT Hospitality Management Institute	4.5 years	10+2	Test + PI	www.itchotels.in/itchmi/WelcomLegionnaire-programme.html
BA (Honors) Hotel Management	IHM, Aurangabad	4 years	10+2	Test + GD + PI	www.ihma.ac.in
BA (Honors) Culinary Arts	IHM, Aurangabad	4 years	10+2	Test + GD + PI	www.ihma.ac.in

૧૦.૧૨ વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન ક્ષેત્ર (CSIR)

સપ્ટેમ્બર, ૧૯૪૨ની સાલમાં વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે સંશોધનને વેગ મળે તે માટે ભારતમાં એક સંસ્થા શરૂ કરવામાં આવી. એને નામ અપાયું કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફીક એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ રિસર્ચ. આ સંસ્થાનો એ ઉદ્દેશ રહ્યો છે કે, તેના દ્વારા સમગ્ર દેશમાં જાતજાતની લોકોપયોગી શોધખોળો માટે અલગ-અલગ વિસ્તારમાં સંશોધન કેન્દ્રોની સ્થાપના કરવી. ૧૯૪૭માં ભારત સ્વતંત્ર થયું. એ સમયે આ સંસ્થાને ભારત સરકારના સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી વિભાગની સીધી દેખરેખ હેઠળ મૂકવામાં આવી. આજે આ સંસ્થાની રાહબરી હેઠળ જમ્મુ-કાશ્મીરથી લઈને ચેન્નાઈ સુધી, આસામથી લઈને ભાવનગર સુધી સમગ્ર દેશમાં ઓગણચાલીસ સંશોધન સંસ્થાઓ તથા અન્ય કેન્દ્રો કામગીરી કરી રહ્યા છે.

આઝાદી બાદ ખૂબ જ ટૂંકાગાળામાં ભાવનગર ખાતે સેન્ટ્રલ સોલ્ટ, બેંગ્લોરમાં નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરી, ગોવામાં નેશનલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ઓશનોગ્રાફી વગેરે સંશોધનકાર્ય કરતી સંસ્થાઓની સ્થાપના સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી વિભાગની રાહતબરી હેઠળની કામગીરી કરતી CSIR સંસ્થા દ્વારા થઈ. હવે કોઈપણ એક સંસ્થા શરૂ થાય એટલે એમાં કામગીરી કરવા માટે અનેક પ્રકારના માણસોની જરૂર ઉભી થાય. આમાં સામાન્ય મજુરથી માંડીને ટેકનોલોજીના નિષ્ણાત હોય એવા તજજ્ઞોનો સમાવેશ થાય છે. આમ, તે દરેક સંશોધન સંસ્થાઓ સ્વાયત્ત સંસ્થાઓ છે. પણ તે ભારત સરકારના CSIRના નિયંત્રણ હેઠળ ગણાય છે. આ સંસ્થા માત્ર કેન્દ્ર કે રાષ્ટ્રીય પ્રયોગશાળાઓનું નિયમન જ કરે છે એવું નથી, એ પોતે પણ સંશોધનક્ષેત્રે કામગીરી કરી રહી છે.

રાષ્ટ્રીય નીતિ અને ઉજ્જવળ ભવિષ્યની તરફ મીટ માંડીને, નિકાસને પ્રોત્સાહન મળે, દેશમાં ઉત્પાદન વધારી શકાય અને આયાતનું પ્રમાણ ઘટાડી શકાય, દેશમાં બનાવવામાં આવેલી વસ્તુની ગુણવત્તા જળવાઈ રહે અને કિંમત ઓછી રહે, ઉર્જાના

પરંપરાગત અને બિનપરંપરાગત સ્રોતોનો ઉપયોગ થઈ શકે, નકામી વેડફાતી ચીજો ફરી ઉપયોગમાં લઈ શકાય, નવી નવી ટેકનોલોજીનો, નવી નવી પદ્ધતિઓનો વિકાસ થાય એ માટેનું સંશોધનકાર્ય આ સંસ્થાની રાહબારી હેઠળ થાય છે. ટેકનોલોજીના વિકાસ ઉપરાંત આ સંસ્થા દ્વારા દેશના ઉદ્યોગોને જરૂરી જાણકારી પુરી પાડવામાં આવે છે.

આ સંસ્થાના દિલ્હીમાં આવેલા મુખ્ય મથકના ટેકનોલોજી યુટીલાઈઝેશન ડિપાર્ટમેન્ટ (TUD) દ્વારા ઉદ્યોગોને આપવામાં આવતી જાણકારી સેવાઓનું આયોજન કરવામાં આવે છે. ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ યોગ્ય રીતે થાય તે માટે અલગ અલગ વિભાગ છે, જે TUD તરીકે ઓળખાય છે. આ વિભાગ દ્વારા દેશભરમાં દસ જેટલાં પોલીટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર સેન્ટર ચલાવવામાં આવે છે. એક જગ્યાએ ઉપયોગમાં લેવાયેલી ટેકનોલોજીનો બીજી જગ્યાએ પણ ઉપયોગ થઈ શકે તેમ હોય ત્યારે આવા કેન્દ્રની મદદથી ટેકનોલોજીની જાણકારી મળે છે. ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ થાય તે વિભાગમાં પેટન્ટ વિભાગ પણ છે. અહીં પેટન્ટ અરજીઓની દરખાસ્તો આવે છે. અરજીની ચકાસણી કરીને પછી પેટન્ટ આપવામાં આવે છે. આ સંસ્થાની પ્રયોગશાળાઓ ઉદ્યોગો સાથે ટેકનોલોજીના નિષ્ણાતો તેમજ નાણાંકીય સહયોગથી કામ કરે છે. CSIR ન્યુ દિલ્હી હસ્તકની બધી જ રાષ્ટ્રીય સંશોધન સંસ્થાઓ આધુનિક સાધનો, યંત્રસામગ્રી અને કુશળ તજજ્ઞોથી સુસજ્જ છે. તેથી બહારના ઉદ્યોગોનું પરીક્ષણ અને પૃથક્કરણ અંગેનું કામ કરી આપવા માટે પણ તે સમર્થ છે. કેટલાક એકમો એવા હોય છે કે જેમાં તાલીમની જરૂર રહે છે. ટેકનોલોજી અંગેની વિશિષ્ટ તાલીમ મેળવવા માટેની સગવડો પણ આ સંસ્થાની પ્રયોગશાળાઓમાં છે.

CSIRના નેજા હેઠળ ઘણાં સામયિકોનું પ્રકાશન થાય છે. વિજ્ઞાનની વાત સામાન્ય જન સમાજ સુધી સરળતાથી પહોંચી શકે તેવા તેમજ સંશોધનને લગતાં જુદી જુદી વિગતોના સામયિકો પ્રગટ કરવામાં આવે છે. વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ થાય તો જ લોકોને એનો લાભ મળી શકે. વિજ્ઞાનને લોકભોગ્ય બનાવવા માટે નવા નવા સંશોધનો અને તેના ઉપયોગો અંગેના સચિત્ર લેખો લોકો સમજી શકે એવી સરળ ભાષામાં આ સંસ્થા દ્વારા જુદી જુદી ત્રણ ભાષામાં પ્રગટ થાય છે : (૧) સાયન્સ રિપોર્ટર-અંગ્રેજી માસિક, (૨) વિજ્ઞાન પ્રગતિ-હિન્દી માસિક, (૩) સાયન્સ કી દુનિયા-ઉર્દૂ ત્રિમાસિક. આ પ્રકાશનો અંગેની વિશેષ માહિતી મેળવવા માટે સિનિયર સેલ્સ એન્ડ ડીસ્ટ્રીબ્યુશન ઓફિસર, પબ્લિકેશન્સ એન્ડ ઈન્ફર્મેશન ડાયરેકટર, CSIR, હિલ સાઈડ રોડ, ન્યુ દિલ્હી-૧૨ને અંગ્રેજી અથવા હિન્દીમાં લખવાથી મળી શકે છે. આ ઉપરાંત, વિજ્ઞાનને લગતાં જુદા જુદા વિષયોના પુસ્તકોનું પ્રકાશન પણ સમયાનુસાર થતું રહે છે.

વિજ્ઞાનના ક્ષેત્રમાં કામ કરતી યુવાપ્રતિભાને સંશોધનકાર્ય માટે પ્રોત્સાહન મળી રહે એ હેતુથી સી.એસ.આઈ.આર. યંગ સાયન્ટીસ્ટ એવોર્ડ આપે છે. આ ઉપરાંત, સી.એસ.આઈ.આર. સાથે સંકળાયેલી સંસ્થામાં રહીને સંશોધન કરનારા વિદ્યાર્થીઓને આ સંસ્થા દ્વારા જુનિયર રિસર્ચ ફેલોશીપ અને સિનિયર રિસર્ચ ફેલોશીપ એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવે છે. જેમાં બેથી ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે સંશોધન કરનારને નિયમિત રીતે દર મહિને ચોક્કસ રકમ મળતી રહે છે. એવી જ રીતે પીએચ.ડી.ની પદવી પ્રાપ્ત કર્યા પછી આગળ સંશોધન કાર્ય કરનારને પ્રોત્સાહન મળી રહે એ માટે પોસ્ટ ડોકટરલ ફેલોશીપ એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવે છે. આધુનિક શોધખોળોમાં મોખરે રહેવામાં આ સંસ્થા પ્રેરકબળ પૂરું પાડનારી છે.

સી.એસ.આઈ.આર.ની સિદ્ધિઓ :

- ભારતમાં સૌપ્રથમ ડીએનએ ફિંગરપ્રિન્ટની શરૂઆત કરી.
- કુદરતી રીતે વાંસમાં વીસ વર્ષે ફુલ આવે તેની જગ્યાએ અઠવાડિયામાં ફુલ એવા તેવા વાંસની જાત વિકસાવી.
- અઠવાડિયે એક જ વાર લેવી પડે તેવી કુટુંબ નિયોજનની સ્ટેરોઈડ વગરની ગોળી 'સહેલી' શોધ કરી.
- મોલેકયુલર ડિસ્ટીલેશન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને દેશની સો વર્ષ જૂની દિગ્બોઈ રિફાઈનરી રીનોવેટ કરી.
- ચૌદ જણ બેસી શકે તેવા 'સારસ' વિમાનની રચના કરી.
- હળદર અને લીમડાના ગુણોની અમેરીકન પેટન્ટને સફળતાપૂર્વક ચેલેન્જ કરી. વિકસતા દેશોમાં, પેટન્ટમાં, પ્રથમ ત્રણના ક્રમમાં સ્થાન મેળવ્યું. યુએસ પેટન્ટમાં મોખરાના સ્થાને રહી.

કેન્દ્રની કોંગ્રેસ સરકાર દ્વારા અભ્યાસની સાથોસાથ દેશના યુવાનો વ્યવસાયિક કારકિર્દી ઘડી શકે તે માટે વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ માટે દેશની કુલ ૪૩૨ કોલેજો માટે રૂા. ૭,૧૩૨ લાખ, વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે રૂા. ૧૦,૩૭૨ લાખ તથા વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫ માટે રૂા. ૧૩,૪૦૦ લાખ જેટલી માતબર રકમની ફાળવણી કરવામાં આવી છે. ગુજરાતના વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીનીઓને વ્યવસાયિક અભ્યાસક્રમોનો ફાયદો થાય તે માટે ૧૩ કોલેજોમાં વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ માટે રૂા. ૨૧૬ લાખ, વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે રૂા. ૩૪૬ લાખ તથા વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫ માટે રૂા. ૪૫૬ લાખની ફાળવણી કરવામાં આવી હતી. હાલની કેન્દ્રની ભાજપ સરકારે શિક્ષણ માટે નાણાંકીય ફાળવણીમાં કાપ મૂકીને ગરીબ-સામાન્ય-મધ્યમ વર્ગના બાળકોને શિક્ષણથી વંચિત રાખવાનો પ્રયત્ન શરૂ કરી દીધો છે.

૧૧. સંરક્ષણ ક્ષેત્રે આગવી કારકિર્દી

૧૧.૧ ઈન્ડિયન આર્મી - 10 + 2 ટેક્નિકલ એન્ટ્રી સ્કીમ

ધોરણ 12 (સાયન્સ) 70% સાથે પાસ થયેલા માટે એક કાંકરે બે પક્ષી મારવા જેવી વાત.

ભારતીય લશ્કરી દળોમાં જોડાવાની એક વધુ તક આપને જણાવીએ. જેઓ ધોરણ 12 (ફિઝિક્સ-કેમિસ્ટ્રી-મૅથ્સ) વિજ્ઞાન વિષયો સાથે અને ઓછામાં ઓછા 70% માર્ક્સ સાથે પાસ થયા છે, તેમને માટે આ તક બહુ જ મહત્ત્વની છે. આ કોર્સ અંતર્ગત આપને એન્જિનિયરિંગ ડિગ્રી પણ મળે છે અને તાલીમ પૂરી થતાં જ લેફ્ટનેન્ટની રૅન્ક અને તે પદ પર મળતાં પગાર-ભથ્થાં તો ખરાં જ. આમ, જેઓને એન્જિનિયર બનવાનું સ્વપ્ન છે અને આર્મીમાં જોડાઈને કાર્ય કરવાની ધગશ પણ છે, એવા મિત્રો માટે 'એક કાંકરે બે પક્ષી' મારવા જેવી આ વાત છે. **એન્જિનિયરિંગની ડિગ્રી મેળવ્યા બાદ નોકરી કે કામ શોધવાની ફિકર પણ નહીં.**

કોણ અરજી કરી શકે ? ઈન્ડિયન આર્મીમાં ટેક્નિકલ એન્ટ્રી (10 + 2 સ્કીમ) અંગેની જાહેરાત વર્ષમાં બે વાર એપ્રિલ અને ઑક્ટોબર માસ દરમિયાન આવે છે. અપરિણીત પુરુષ નાગરિક જ અરજી કરી શકે. **વય :** સાડાસોળથી સાડાઓગણીસ વર્ષ વચ્ચે હોવી જોઈએ.

શિક્ષણ : ધોરણ 12 (ફિઝિક્સ, મૅથ્સ, કેમિસ્ટ્રી વિષયો સાથે) અને ઓછામાં ઓછા 70% માર્ક્સ સાથે પાસ હોવા જોઈએ.

પસંદગીની પ્રક્રિયા :

પ્રાપ્ત થયેલા એપ્લિકેશનમાંથી ચૂંટેલા ઉમેદવારોને જ SBS (સર્વિસ સિલેક્શન બોર્ડ)ના ઈન્ટરવ્યૂ માટે બોલાવવામાં આવશે. આ SBS ઈન્ટરવ્યૂ અંગેની માહિતી નીચે મુજબ છે.

- PSYCHOLOGICAL TESTS
- GROUP TESTING OFFICER'S TEST
- PRESIDENT'S INTERVEIWS
- PILOT APTITUTDE TEST

SSB ઈન્ટરવ્યૂનો ગાળો 5 દિવસનો રહેશે.

સમગ્ર તાલીમનો ખર્ચ - પુસ્તકો - વાચનસામગ્રી, ભોજન અને પહેરવેશ સહિત - આર્મી દ્વારા કરવામાં આવશે.

કેટલીક અગત્યની વાત : આ માટેની અરજી સામાન્ય રીતે આ સરનામે મોકલવાની હોય છે :

ADG Recruiting, 10 + 2 (TES), West Block - III, R. K. Puram, New Delhi 110 066.

એપ્લિકેશન સાથે ધોરણ 10 પાસ કર્યાના સર્ટિફિકેટની પ્રમાણિત નકલ (જન્મતારીખની સાબિતી માટે) તથા ધોરણ 12ની માર્કશીટની / સર્ટિફિકેટની પ્રમાણિત નકલ (શૈક્ષણિક લાયકાતની સાબિતી અર્થે) જરૂર મોકલવા.

ઉત્તમ નોકરી - ઉત્તમ પગાર - સાથે દેશસેવા તો ખરી જ.

૧૧.૨ સંરક્ષણ ક્ષેત્રે એરમેનની કારકિર્દી

રાષ્ટ્રની સલામતી વિશે અભ્યાસપૂર્ણ દૃષ્ટિબિંદુ વ્યક્ત કરતાં કેન્દ્ર સરકારે દ્વારા સંરક્ષણ બજેટમાં ૩૪%નો વધારો કરતાં જણાવ્યું કે, યુદ્ધ કરવાની ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવી અને તેને વધારવી એ રાષ્ટ્ર માટે અનિવાર્ય બાબત છે. ભારતની નીતિ હંમેશાં સંરક્ષણાત્મક રહી છે. આપણે કોઈ દેશ પર હુમલો કરવાની મેલી મુરાદ ન ધરાવીએ પરંતુ હુમલા સામે રક્ષણ થઈ શકે તે માટે પણ મજબૂત, વિશાળ અને અદ્યતન શસ્ત્રસરંજામથી સજ્જ એવું સૈન્ય અનિવાર્ય છે.

સૌરાષ્ટ્ર-ગુજરાતમાં યોજાતા ભરતી મેળાઓમાં અસંખ્ય ઉમેદવારો ઊમટી પડે છે. પરંતુ માત્ર સૈનિક ક્લાસમાં જ જોડાય એટલું પૂરતું નથી. NDA તેમજ CDSC અને અન્ય ડાયરેક્ટ એન્ટ્રી સ્કીમ દ્વારા ઑફિસર (લેફ્ટેનન્ટ કેડર)માં જોડાય તે માટે સહિયારા પરિણામસભર પ્રયત્નો જરૂરી છે.

રિટાયર્ડ કર્નલ શ્રી પ્રકાશ વિશ્વે પ્રસિદ્ધ કરેલ પુસ્તક Career in The Army, Navy and Air Force માં જણાવ્યા અનુસાર ભારતીય સૈન્યમાં આશરે ૪૦ થી ૪૫ પ્રકારે એન્ટ્રી મળી શકે છે. જ્યાં તબીબી ક્ષેત્ર, એન્જિનિયરિંગ ક્ષેત્ર, કાયદા ક્ષેત્રના વિશેષજ્ઞોથી માંડીને ક્લાર્ક, પટાવાળા કે ચોકીદાર સુધીની જગ્યાઓ પર કારકિર્દીની તક મળે છે, પરંતુ જરૂર હોય છે દેશદાઝની, નિશ્ચિત થયેલાં શારીરિક ધોરણો - શૈક્ષણિક લાયકાતો વગેરેને પુરવાર કરવાની.

ભારતીય હવાઈ દળના મુખ્યતઃ ત્રણ વિભાગ છે. (૧) ફ્લાઇંગ બ્રાંચ (૨) ટેકનિકલ બ્રાંચ (૩) ગ્રાઉન્ડ ડ્યુટી બ્રાંચ

એરફોર્સમાં પણ ઑફિસર કેડરમાં એનસીએ અથવા સીડીએસઈ અથવા યુનિવર્સિટી એન્ટ્રી સ્કિમ (બહેનો માટે સ્પેશ્યલ વુમન્સ એન્ટ્રી સ્કિમ) દ્વારા ભરતી થાય છે. પરંતુ એરમેન એટલે કે વાયુ સૈનિકમાં ભરતી થવા માટે બે પ્રકારની પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવે છે. **www.careerairforce.nic.in**

૧૧.૩ નેવલ કોલેજ ઓફ એન્જિનિયરીંગમાં પ્રવેશ

નેવલ કોલેજ ઓફ એન્જિનિયરીંગ એ ભારતીય નૌકાદળ દ્વારા સંચાલિત લોનાવાલા ખાતે આવેલી સંસ્થા છે. આ કોલેજ સમગ્ર એશિયા ખંડની શ્રેષ્ઠ એન્જિનિયરીંગ કોલેજ ગણાય છે. આ કોલેજમાં ભારતીય નૌકાદળની મરીન, એરોનોટીકલ, ઈલેકટ્રીકલ, ઈલેકટ્રોનિક એન્જિનિયરીંગ તથા નેવલ આર્કિટેકચરની બ્રાન્ચ માટે ઓફિસરોને તૈયાર કરવામાં આવે છે. શ્રેષ્ઠ શિક્ષણની સાથોસાથ શિસ્ત, રમતગમત, ઈતર પ્રવૃત્તિઓ તેમજ વ્યાવસાયિકતા આ બધા જ ક્ષેત્રોમાં આ કોલેજ આગવું સ્થાન ધરાવે છે.

સ્વિમીંગ, રાઈડીંગ, ગોલ્ફ જેવી રમત રમવાની તમામ સુવિધાઓ તેમજ સાહસવીરો માટે પર્વતારોહરણ, હોટ એર બલુનિંગ, રીવર રાફટીંગ, વિન્ડ સર્ફીંગ વિગેરે જેવી સાહસિક રમતો શીખવાની તક પણ નૌકાદળના ખર્ચે તમને મળી શકે છે. આ કોલેજમાં એડમિશન મેળવનાર તમામ વિદ્યાર્થીઓને સમગ્ર કોર્સ દરમ્યાન પુસ્તકો, રહેવા-જમવા, કપડાં સહિતનો તમામ ખર્ચ ભારતીય નૌકાદળ દ્વારા આપવામાં આવશે. આ ઉપરાંત કોર્સ પૂર્ણ થયા બાદ જોબ ગેરંટી પણ ખરી. તો આ કોલેજની પ્રવેશ લાયકાત અને પ્રવેશ પદ્ધતિ વિષે જાણકારી મેળવી લઈએ.

પ્રવેશ લાયકાત :-

(૧) ધોરણ-૧૨માં મેથ્સ, ફીઝીક્સ અને કેમેસ્ટ્રી વિષયો હોવા જરૂરી છે. (એ અથવા એબી ગ્રુપ)

(૨) ધોરણ-૧૨માં આ ત્રણ વિષયોની ટકાવારી ૭૫% કે તેથી વધુ હોવી જરૂરી છે.

(૩) ધોરણ-૧૦ કે ધોરણ-૧૨માં અંગ્રેજીમાં ઓછામાં ઓછા ૫૦ ગુણ હોવા જરૂરી છે.

(૪) ૧૬.૫થી ૧૯.૫ વર્ષની વચ્ચેની ઉંમર હોવી જરૂરી છે.

પરીક્ષા પદ્ધતિ :-

નેવલ કોલેજ ઓફ એન્જિનિયરીંગની વર્તમાનપત્રોમાં જાહેરાત આવે છે. આ જાહેરાતોમાં છપાયેલા અરજીપત્રકને વ્યવસ્થિત રીતે ભરીને નિયત કરેલ તારીખ સુધીમાં તેમાં દર્શાવેલા સરનામે પહોંચાડવાનું હોય છે.

આ અરજીપત્રકો પૈકીના કેટલાક ઉમેદવારોને ભોપાલ અથવા બેંગ્લોર ખાતે સર્વિસ સિલેકશન બોર્ડ સમક્ષ રૂબરૂ ઈન્ટરવ્યુ માટે બોલાવવામાં આવશે. સતત પાંચ દિવસ સુધી અલગ-અલગ પ્રકારની પરીક્ષાઓ સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ કરનાર વિદ્યાર્થીઓને મેરીટ મુજબ ટ્રેનિંગ માટેનો ઓર્ડર આપવામાં આવે છે. આમ, પ્રવેશ કામગીરી પ્રમાણમાં અઘરી છે, પરંતુ પસંદગી પામનાર વિદ્યાર્થીની લાઈફ સ્ટાઈલ બદલી જાય છે એ પણ હકીકત છે.

પ્રવેશ મેળવ્યા બાદ :-

ટ્રેનિંગ મો સિલેક્ટ થનાર વિદ્યાર્થીઓને પ્રારંભમાં છ માસ નેવલ એકેડેમી, ગોવા ખાતે નેવલ ઓરિએન્ટેશન કોર્સ એટેન્ડ કરવાનો રહેશે અને ત્યારબાદ નેવલ કોલેજ ઓફ એન્જિનિયરીંગ, લોનાવાલા ખાતે ૪ વર્ષનો ડિગ્રી એન્જિનિયરીંગનો અભ્યાસ કરવાનો રહેશે. અહીં વિદ્યાર્થીઓને જવાહરલાલ નહેરૂ યુનિવર્સિટીની બી.ટેક.ની ડિગ્રી મળે છે અને ભારતીય નૌકાદળમાં ટેકનિકલ ઓફિસર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે છે.

આ અભ્યાસક્રમની કેટલીક વિશેષ વાત :-

(૧) અહીં શિસ્ત અને અભ્યાસની નિયમિતતા અનિવાર્ય હોવાથી ચાર વર્ષના અભ્યાસગાળા દરમ્યાન દર છ માસે વિદ્યાર્થીને ત્રણ અઠવાડિયાની ફિક્સ એક સાથે જ રજા આપવામાં આવે છે. તે રજાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ પોતાના ઘરે જઈ શકે છે.

(૨) અભ્યાસક્રમના સાડા ત્રણ વર્ષ બાદ અભ્યાસની સાથોસાથ દર મહિને રૂા. ૮,૦૦૦/- જેટલું સ્ટાઈપેન્ડ આપવામાં આવે છે.

(૩) ચાર વર્ષ સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ કરનાર વિદ્યાર્થીને રૂા. ૧૧,૫૦૦/-ના સ્ટાર્ટીંગ પગારથી સર્વિસ આપવામાં આવે છે અને ત્યારબાદ નિયમોનુસાર પગાર વધતો જ રહે છે.

(૪) પગાર ઉપરાંત સમગ્ર દેશમાં લીલ ટ્રાવેલ કન્સેશનનો લાભ, પોતાના માટે તથા પોતાના કુટુંબ માટે ફ્રી મેડીકલ સર્વિસ, પ્રતિવર્ષ ૬૦ દિવસની રજાઓ ઉપરાંત ૨૦ પરચૂરણ રજાઓ એટલે કે વાર્ષિક પોણા ત્રણ માસની રજાઓ જેવા સંખ્યાબંધ લાભો મળે છે.

૧૧.૪ ઈન્ડિયન આર્મીમાં એન્જિનિયર

રાષ્ટ્રપ્રેમ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ માટે પોતાના દેશની સુરક્ષા સર્વોપરી હોય છે. દેશની સુરક્ષા માટે નવી નવી ટેકનોલોજીનું સંશોધન કરવું અને તેનું આર્મીમાં ઈમ્પ્લીમેન્ટેશન કરવું એ સાયન્સ લાઈનમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી આર્મીની અપેક્ષા હોય છે, તેથી એન્જિનિયરીંગની ખાસ કોલેજો આર્મી વિભાગ દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. આ કોલેજોમાં એડમિશન મેળવવું એટલે દેશની સેવા કરવાનો ઉત્તમ અવસર પામવો સાથોસાથ એન્જિનિયર બનવાનું સ્વપ્ન સાકાર કરવું અને અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા બાદ

નોકરી મેળવવા માટે કોઈ જગ્યાએ ફાંફાં મારવાની ઝંઝટમાંથી ૧૦૦% મુક્તિ, કારણ કે અહીં એન્જિનિયરીંગ પૂર્ણ થતાંની સાથે જ નોકરીનો ઓર્ડર તૈયાર હોય છે.

પ્રવેશ લાયકાત :-

(૧) ધોરણ-૧૨માં મેથ્સ, ફીઝીક્સ અને કેમેસ્ટ્રી વિષયો હોવા જરૂરી છે. (એ અથવા એબી ગ્રુપ)

(૨) ધોરણ-૧૨માં આ ત્રણ વિષયોની ટકાવારી ૭૦% કે તેથી વધુ હોવી જરૂરી છે.

(૩) ધોરણ-૧૦ કે ધોરણ-૧૨માં અંગ્રેજીમાં ઓછામાં ઓછા ૫૦ ગુણ હોવા જરૂરી છે.

(૪) ૧૬.૫થી ૧૯.૫ વર્ષની વચ્ચેની ઉંમર હોવી જરૂરી છે.

પ્રવેશ લાયકાત :-

ઈન્ડિયન આર્મીમાં ટેકનીકલ એન્ટ્રી અંગેની જાહેરાત વર્તમાનપત્રોમાં વર્ષમાં બે વખત આવતી હોય છે. જેના અનુસંધાને વિદ્યાર્થીએ પ્રવેશ પરીક્ષા માટેની અરજી કરવાની હોય છે. ત્યારબાદ સર્વિસ સિલેકશન બોર્ડ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને રૂબરૂ ઈન્ટરવ્યુ માટે બોલાવવામાં આવે છે. સતત પાંચ દિવસ સુધી ચાલનારા આ ઈન્ટરવ્યુમાં સફળ થનાર ઉમેદવારોને ગુણવત્તા યાદીને આધારે ટ્રેનિંગનો લેટર આપવામાં આવે છે.

૧૧.૫ ગર્લ્સ : આર્મી ઓફિસર તરીકે

આર્મીમાં બહેનોની ભરતી કરવાનો નિર્ણય લેવાતાં સાહસિક યુવતીઓ મોટા પ્રમાણમાં આર્મીમાં જોડાઈ રહી છે. બહેનોને આર્મીમાં ઓફિસર તરીકે નિમણુંક આપવામાં આવે છે. બહેનોને લશ્કરી જવાનોની માફક યુદ્ધ મોરચે લડવા જવાનું કે સીયાચીન જેવી બર્ફિલી પહાડી સરહદો પર પેટ્રોલિંગ માટેનું કાર્ય કરવાનું હોતું નથી. બહેનોને આર્મી હેડક્વાર્ટર અથવા બ્રિગેડ હેડ ક્વાર્ટરની વહીવટી જગ્યાઓ પર પોસ્ટીંગ આપવામાં આવે છે. એન્જિનિયરીંગમાં સ્નાતક થયેલ બહેનોને એન્જિનિયરીંગ રેજીમેન્ટમાં પોસ્ટીંગ અપાય છે.

બહેનો માટે આર્મીમાં ઓફિસર તરીકે બે રીતે પસંદગી કરવામાં આવે છે.

(૧) ટેકનીકલ એન્ટ્રી સ્કીમ :

(૧) B.E./B.Tech. (ઈલેકટ્રોનિક, ટેલિકોમ, મિકેનીકલ, ઈલેકટ્રીકલ, સિવિલ પૈકી કોઈપણ બ્રાન્ચમાં), B.Arch., B.Sc. સાથે પસાર કરેલ હોય તેવા બહેનોને જ આ સ્કીમ હેઠળ અરજી કરવાની હોય છે.

(૨) આ સ્કીમ હેઠળ જોડાવા ઈચ્છતી બહેનોને ટકાવારીનું કોઈ ધોરણ લાગુ પડતું નથી. એન્જિનિયરીંગના પાસિંગ માર્ક્સ મળ્યા હોય તો પણ અરજી કરી શકાય છે.

(૨) નોન ટેકનીકલ એન્ટ્રી સ્કીમ :

(૧) B.A., B.Com., B.B.A., B.Sc. સાથે પસાર કરેલ હોય તેવી બહેનો આ સ્કીમ હેઠળ જોડાઈ શકે છે.

(૨) સ્નાતક પરીક્ષામાં ઓછામાં ઓછા ૬૦% ગુણ ધરાવતી બહેનો જ અરજી કરી શકશે.

N.C.C.ની સર્ટીફીકેટ બી-ગ્રેડ સાથે મેળવેલ હોય તો ૧૦%ની છૂટ આપવામાં આવે છે.

(૩) માસ્ટર ડિગ્રીમાં ૫૦% ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થી બહેનો અરજીને પાત્ર છે.

બંને સ્કીમ હેઠળ નીચેની બાબતો સામાન્ય રહેશે :

(૧) વય મર્યાદા : ઉમેદવારોની વય ૧૯થી ૨૫ વર્ષની વચ્ચે હોવી જોઈએ.

(૨) શારીરિક યોગ્યતા : ઊંચાઈ ઓછામાં ઓછી ૧૫૨ સેમી અને વજન ૪૨ કિ.ગ્રા.

(૩) પગારધોરણ : માસિક ૧૮થી ૨૦ હજારનો પ્રારંભિક પગાર આપવામાં આવે છે.

(૪) અન્ય લાભો :

(અ) વર્ષમાં ૬૦ દિવસની હક્ક રજા + ૨૦ દિવસની કેઝ્યુઅલ લીવ.

(બ) વિવિધ પ્રકારના એલાઉન્સીસ

(ક) વીમાની મુસાફરીમાં ૫૦% કન્સેશન

(ડ) નોકરીના સાત વર્ષ અથવા ૩૭ વર્ષની વય બેમાંથી જે વહેલું પૂર્ણ થતું હોય તે ગણીને સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિની તક.

(૫) પસંદગીની પ્રક્રિયા :

એમ્પ્લોયમેન્ટ ન્યુઝમાં પ્રતિવર્ષ જૂન-જુલાઈમાં ખાસ જાહેરાત આવે છે. સામાન્ય રીતે જાહેરાતમાં જ અરજીપત્રકનો નમૂનો આપેલો હોય છે.

ભરેલું ફોર્મ મોકલવાનું સરનામું :

Additional Directorate General Recruiting (Women Entry Section)

West Block, 3, R.K.Puram, New Delhi - 110 066.

નિયત સમયગાળામાં અરજી કરનારે અલ્હાબાદ, ભોપાલ અથવા બેંગ્લોર ખાતે સાયકોલોજી અને ગ્રુપ ટેસ્ટ માટે બોલાવવામાં આવે છે. ત્યારબાદ મૌખિક ઈન્ટરવ્યુ લેવામાં આવે છે. આ બંને તબક્કામાંથી સફળ થનાર યુવતીઓનું મેરીટ લિસ્ટ તૈયાર કરવામાં આવે છે. ફીટનેસ ટેસ્ટમાંથી પસાર થનાર યુવતીઓને નિમણુંક આપવામાં આવે છે.

૧૧.૬ નેશનલ ડીફેન્સ એકેડમી NDAમાં પ્રવેશ

લશ્કરની ત્રણેય પાંખ આર્મી, નેવી અને એરફોર્સમાં ઓફિસર બનવા માટે તમારે નેશનલ ડીફેન્સ એકેડમી(NDA)ની પરીક્ષા પાસ કરવી પડે છે. આ પરીક્ષા UPSC દ્વારા વર્ષમાં બે વખત લેવામાં આવે છે. રોમાંચક, સાહસપૂર્ણ અને ગૌરવપ્રદ કારકિર્દી ઘડવા માંગતા તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને NDAમાં જોડાવાનો વિચાર કરવો જ જોઈએ.

આર્મી, નેવી અને એરફોર્સ ત્રણ વીંગ પૈકી નેવી અને એરફોર્સ માટે સાયન્સ લાઈન હોવી જોઈએ, કારણ કે આજના સમયમાં એરફોર્સ અને નૌકાદળને અદ્યતન ટેકનોલોજીથી સુસજ્જ કરવામાં આવેલ છે. અદ્યતન ટેકનોલોજી ધરાવતા શસ્ત્રો, રડાર, કોમ્પ્યુટરાઈઝડ પ્લેન, જહાજો વિગેરેનું ટેકનીકલ નોલેજ ધરાવતા કુશળ એન્જિનિયરો તૈયાર કરવાનું અને ત્યારબાદ તેમને ઓફિસર બનાવવાનું કાર્ય NDA દ્વારા થાય છે. આથી, આ ક્ષેત્રમાં સાયન્સના ટેલેન્ટેડ યુવાનોની તીવ્ર માંગ રહે છે.

NDAની પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીને પૂણે નજીક ખડકવાસલા ખાતે NDA દ્વારા ઉભા કરાયેલા વિશાળ અને અતિરમણીય કેમ્પસમાં રહીને તાલીમ મેળવવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. તાલીમ દરમ્યાન એન્જિનિયરીંગનું હાઈફાઈ એજ્યુકેશન ઉપરાંત ઓફિસર ટ્રેનીંગ પણ આપવામાં આવે છે. આમ, ટ્રેનીંગ પૂર્ણ થતાની સાથે જે શાખામાં પ્રવેશ મેળવ્યો હોય તે શાખાના સ્નાતકની ડિગ્રી મળે છે. સાથોસાથ એક ઉચ્ચકક્ષાના ઓફિસરની કાબેલિયત પણ પ્રાપ્ત થાય છે. તાલીમ પૂર્ણ થયે નોકરીની ૧૦૦% ગેરંટી છે. તાલીમ દરમ્યાન રહેવા, જમવા, પુસ્તકો, અભ્યાસ વિગેરેનો તમામ ખર્ચ સરકાર તરફથી આપવામાં આવે છે. આવી તક પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થનો સમન્વય થાય ત્યારે જ મળે છે.

પ્રવેશ લાયકાત :-

(૧) એરફોર્સ અને નેવી આ બે વિંગ માટે ધોરણ-૧૨ સાયન્સના વિદ્યાર્થીઓ જ પ્રવેશપાત્ર છે. (૨) ધોરણ-૧૨ સાયન્સ મેથ્સ અને ફીઝીક્સ વિષયો સાથે પાસ કરેલું હોવું જોઈએ. (ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ માટે એ અથવા એબી ગ્રુપ હોવું જોઈએ.) (૩) ધોરણ-૧૨ સાયન્સમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓ પણ ફોર્મ ભરી શકે છે. **(૪) ઉંમર** ૧૯ વર્ષ જરૂરી છે.

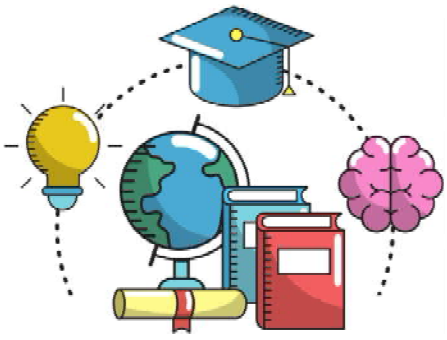
પ્રવેશ ફોર્મની વિગત :-

(૧) નેશનલ ડીફેન્સ એકેડેમીની જાહેરાત UPSC દ્વારા સામાન્ય રીતે એમ્પ્લોયમેન્ટ ન્યુઝમાં પ્રસિદ્ધ થતી હોય છે. NDAની જાહેરાત સામાન્ય રીતે ઓક્ટોબર-નવેમ્બરમાં આવે છે. (૨) પ્રવેશ ફોર્મ દરેક શહેરની હેડ પોસ્ટ ઓફિસમાંથી રૂા. ૨૦ ચૂકવવાથી મળે છે. જાહેરાત તથા ફોર્મની સાથેના માહિતીપત્રકનો કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કરી ફોર્મ ભરવું.

The Secretary, Union Public Service Commission (UPSC), Dholpur House, Shahjahan Road, New Delhi - 110 069.

પરીક્ષા પદ્ધતિ :-

નેશનલ ડીફેન્સ એકેડેમી (NDA) એકઝામમાં કુલ બે પેપર આપવાના હોય છે : (૧) પેપર-૧ - મેથેમેટીક્સ - ૩૦૦ ગુણ - સમય-અઢી કલાક, (૨) પેપર-૨ - જનરલ એબિલીટી - ૬૦૦ ગુણ - સમય-અઢી કલાક. બંને પેપર અંગ્રેજી અને હિન્દી બંને ભાષામાં આપવામાં આવે છે. બંને પ્રશ્નપત્રો ઓબ્જેક્ટીવ પ્રકારના જ છે. દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી ખરો વિકલ્પ પસંદ કરીને દર્શાવવાનો હોય છે.

૧૧.૭ નેશનલ સિક્યોરિટી (રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા) અને પેટ્રોલિયમ અને ક્રૂડ ઓઈલ ક્ષેત્રે કારકિર્દી

ગુજરાત આ બંને ક્ષેત્રોના ઉત્કૃષ્ટ શિક્ષણ છે. જો તમે પણ દેશની સેવામાં અથવા ગ્લોબલ એનર્જી સેક્ટરમાં હાઈપેઇંગ અને પ્રતિષ્ઠિત કારકિર્દી બનાવવા ઈચ્છો છો, તો ગુજરાતમાં ઉપલબ્ધ કેટલાક કોર્સ અને યુનિવર્સિટીઓની માહિતી નીચે મુજબ છે :

નેશનલ સિક્યોરિટી અને ડિફેન્સ કોર્સ

આજનો યુગ માત્ર સરહદો સાચવવાનો નથી, પણ સાયબર ક્રાઈમ, આંતરિક સુરક્ષા અને ડેટા પ્રોટેક્શનનો પણ છે. ગુજરાતમાં આ ક્ષેત્રે વૈશ્વિક કક્ષાનું શિક્ષણ આપતી સંસ્થાઓ આવેલી છે.

રાષ્ટ્રીય રક્ષા યુનિવર્સિટી – ગાંધીનગર (દહેગામ)

- બી.એ./એમ.એ. ઈન ડિફેન્સ એન્ડ સ્ટ્રેટેજિક સ્ટડી
- એમ.ટેક. / પીજી ડિપ્લોમા ઈન સાયબર સિક્યોરિટી એન્ડ ડિજિટલ ફોરેન્સિક
- પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશન ડિપ્લોમા ઈન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ સેફટી એન્ડ સિક્યુરિટી
- ડિપ્લોમા ઈન પોલીસ સાયન્સ

www.rru.ac.in

નેશનલ ફોરેન્સિક સાયન્સિસ યુનિવર્સિટી, ગાંધીનગર

નેશનલ ફોરેન્સિક સાયન્સિસ યુનિવર્સિટી સાયબર સુરક્ષા અને ગુના શોધખોળ ક્ષેત્રે એક્સપર્ટ્સ તૈયાર કરે છે.

- એમ.એસસી. / ઈન્ટિગ્રેટેડ એમ.એસસી. ઈન સાયબર સિક્યોરિટી
- પીજી ડિપ્લોમા ઈન સાયબર લૉ એન્ડ સાયબર ક્રાઈમ ઈન્વેસ્ટિગેશન
- એમ.એસસી. ઈન હોમ લેન્ડ સિક્યોરિટી

આ કોર્ષ પૂર્ણ કર્યા પછી તમે ઈન્ટેલિજન્સ બ્યુરો, રો, સેન્ટ્રલ આર્મ્ડ પોલીસ ફોર્સિસ, સાયબર સિક્યોરિટી એનાલિસ્ટ અથવા મોટી કોર્પોરેટ કંપનીઓમાં સિક્યોરિટી હેડ તરીકે જોડાઈ શકો છો. **www.nfsu.ac.in**

પેટ્રોલિયમ, ક્રૂડ ઓઇલ અને એનર્જી કોર્ષ

ગુજરાતને ભારતનું 'પેટ્રો કેમિકલ હબ' કહેવામાં આવે છે. દેશની અગ્રણી ઓઈલ રિફાઇનરીઓ અને કેમિકલ ઉદ્યોગો ગુજરાતમાં હોવાથી અહીં આ ક્ષેત્રે રોજગારીની અઢળક તકો છે.

પંડિત દીનદયાળ એનર્જી યુનિવર્સિટી – ગાંધીનગર

આ યુનિવર્સિટી પેટ્રોલિયમ અને એનર્જી સેક્ટરમાં વિશ્વભરમાં પ્રખ્યાત છે.

- બી.ટેક / એમ.ટેક ઈન પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરિંગ

આ અભ્યાસક્રમમાં ક્રૂડ ઓઈલ શોધવું અને ડ્રિલિંગ કરવું તેમજ ડાઉનસ્ટ્રીમ એટલે કે રિફાઈનિંગ પ્રક્રિયા બંને શીખવવામાં આવે છે.

- એમ.ટેક. ઈન પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરિંગ
- એમબીએ ઈન એનર્જી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર

www.pdpu.ac.in

મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી, વડોદરા

- બી.ઈ. / એમ.ઈ. ઈન પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરિંગ અને કેમિકલ એન્જિનિયર **www.msubaroda.ac.in**

આ ક્ષેત્રના સ્નાતકોને ઓએનજીસી, રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ, નાયરા એનર્જી, આઇઓસીએલ, બીપીસીએલ જેવી વૈશ્વિક ઓઈલ એન્ડ ગેસ કંપનીઓમાં ડ્રિલિંગ એન્જિનિયર, રિઝર્વોયર એન્જિનિયર કે પ્રોડક્શન કંટ્રોલર તરીકે લાખોના પેકેજ સાથે નોકરીની તક મળે છે.

પરંપરાગત ડિગ્રીઓ સાથે આ આધુનિક અને સ્પેશિયલાઈઝ્ડ કોર્સ તમને ભીડથી અલગ પાડે છે. જો તમારી રુચિ દેશની સુરક્ષા, ટેકનોલોજી અને દેશભક્તિ તરફ હોય તો રાષ્ટ્રીય રક્ષા કે ફોરેન્સિક સાયન્સનો માર્ગ પકડો. જો તમને ગણિત, વિજ્ઞાન, અર્થતંત્ર અને વૈશ્વિક ઉર્જા માર્કેટમાં રસ હોય, તો પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરિંગ તમારા માટે સોનેરી ભવિષ્યના દ્વાર ખોલશે.

૧૨. ઈન્દિરા ગાંધી નેશનલ ઓપન યુનિવર્સિટીના વિશિષ્ટ અભ્યાસક્રમો

ઈન્દિરા ગાંધી નેશનલ ઓપન યુનિવર્સિટી (ઇગ્નો) દ્વારા ઘેર બેઠા અભ્યાસ કરી શકાય તેવા અનેક સ્નાતક કક્ષાના, પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ, ડિપ્લોમા તેમજ પ્રમાણપત્ર અભ્યાસક્રમો ચલાવવામાં આવે છે. તાજેતરમાં ઇગ્નોનો ડિપ્લોમા મેનેજમન્ટ અને એમ.બી.એ. અભ્યાસક્રમ સારો એવો લોકપ્રિય બન્યો છે. ખાસ કરીને નોકરીની સાથોસાથ વધુ અભ્યાસ કરી સુદૃઢ કારકિર્દી બનાવવા માંગતા યુવા મિત્રો માટે આ અભ્યાસક્રમો ઉપયોગી થઈ પડે છે.નીચે મુજબના માસ્ટર ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોનો એમાં સમાવેશ થાય છે. બી.એ., બી.કૉમ. અંગે 'ઇગ્નો'ની કચેરીનો સંપર્ક સાધીને માહિતી મેળવવી.

સ્નાતક અભ્યાસક્રમો : બી.એ., બી.કૉમ કરવા માટેના પ્રિપેરેટરી પ્રોગ્રામ ઉપલબ્ધ છે. આ કોર્સ બી.પી.પી. તરીકે ઓળખાય છે. આ તૈયારીનો કોર્સ કર્યા પછી તમે ગ્રેજ્યુએટની પરીક્ષામાં સીધા બેસવાની લાયકાત મેળવી શકો છો.

કમ્પ્યૂટર અને લાયબ્રેરી સાયન્સ : ૧. માસ્ટર ઑફ કમ્પ્યૂટર એપ્લિકેશન (MCA) ૨. પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન લાયબ્રેરી ઓટોમેશન ઍન્ડ નેટવર્કિંગ ૩. સર્ટિફિકેટ ઈન કમ્પ્યૂટિંગ (CIC) ૪. પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન ઓડિયો પ્રોગ્રામ પ્રોડકશન (PGDAPP)

પત્રકારિત્વ અને કોમ્યુનિકેશન : ૧. ડિપ્લોમા ઈન ક્રિએટિવ અંગ્રેજી (DCE) ૨. ડિપ્લોમા ઈન ક્રિએટિવ હિન્દી (DCH) ૩. પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન ટ્રાન્સલેશન (PGDT) ૪. પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન રેડિયો પ્રસારણ (PGDRP) - ઑલ ઈન્ડિયા રેડિયોના સહયોગથી ૫. પી.જી. ડિપ્લોમા જર્નાલિઝમ ઍન્ડ માસ કોમ્યુનિકેશન (PGJMC)

હેલ્થ ન્યુટ્રિશન અને ચાઈલ્ડ કેર : ૧. બેચલર ઓફ સાયન્સ ઈન નર્સિંગ (B.Sc. (N)) ૨. પી. જી. ડિપ્લોમા ઈન જિરીયાટ્રિક મેડિસિન ૩. ડિપ્લોમા ઈન હૉસ્પિટલ ઍન્ડ હેલ્થ મેનેજમેન્ટ (PGDHM) ૪. ડિપ્લોમા ઈન ન્યુટ્રિશન ઍન્ડ હેલ્થ એજ્યુકેશન (DNHE) ૫. ડિપ્લોમા ઈન એચઆઈવી એન્ડ ફેમિલી એજ્યુકેશન (DAFE) ૬. સર્ટિફિકેટ ઈન એચઆઈવી ઍન્ડ ફૅમિલી એજ્યુકેશન (CAFE)

એન્જિનિયરિંગ અને ગ્રામ વિકાસ : ૧. બેચલર ટેક્નૉલોજી ઈન સિવિલ (કન્સ્ટ્રકશન મેનેજમેન્ટ) (BTCM) ૨. બેચલર ટેક્નૉલોજી ઈન સિવિલ (વૉટર રિસોર્ટ એન્જિનિયરિંગ) ૩. પી. જી. ડિપ્લોમા ઈન રૂરલ ડેવલપમેન્ટ (PGDRD) ૪. એડવાન્સ ડિપ્લોમા ઈન વોટર રીસોર્સ એન્જિનિયરિંગ (ADWRE)

ટુરિઝમ મેનેજમેન્ટ : ૧. પી.જી. ડિપ્લોમા ઈન ઇન્ટરનેશનલ બિઝનેસ ઑપરેશન (PGDIBO) ૨. ડિપ્લોમા ઈન ટુરિઝમ સ્ટડી (DTS) ૩. સર્ટિફિકેટ ઈન ટુરિઝમ સ્ટડી (CTS)

મહિલા અને યુવા વિકાસ : ૧. સર્ટીફીકેટ ઈન એમ્પાવરીંગ વુમન થ્રુ સેલ્ફ હેલ્થ ગ્રુપ. (CWDL) ૨. સર્ટીફીકેટ ઈન એમ્પ્રોવમેન્ટ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (CWED) ૩. સર્ટીફીકેટ ઈન યુથ ઈન ડેવલપમેન્ટ વર્ક (CCYP) ૪. ડિપ્લોમા ઈન યુથ ઈન ડેવલપમેન્ટ વર્ક (DCYP)

આ ઉપરાંત પર્યાવરણ, ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ, માનવ અધિકારો, ગ્રાહક સુરક્ષા, લેબોરેટરી, ટેકનિક જેવાં અનેકવિધ પ્રમાણપત્ર કોર્સ 'ઇગ્નો' માં ઉપલબ્ધ છે.

ઇગ્નોના ઉપર દર્શાવેલા તમામ અભ્યાસક્રમો અંગે માહિતી આપતા વિગતવાર પ્રોસ્પેક્ટસ માટે Director (SR & E) IGNOU, Maidan Garhi, New Delhi-110066 ને રૂ. ૮૦ નો પોસ્ટલ ઑર્ડર કે ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ (IGNOU ના નામે) મોકલવાથી મળી શકશે. ગુજરાતના યુવાનો નીચેના સરનામેથી કાર્યક્રમ અંગેની માહિતી અને પ્રોસ્પેક્ટસ રૂબરૂ રૂ. ૨૦ ની ચુકવણી કરીને મેળવી શકશે.

ઈન્દિરા ગાંધી નેશનલ ઓપન યુનિવર્સિટી, પ્રાદેશિક કેન્દ્ર (ગુજરાત રાજ્ય),
નિરમા ઈન્સ્ટિટ્યૂટની સામે, સરખેજ - ગાંધીનગર હાઈવે, છારોડી, અમદાવાદ-૩૮૨૪૮૧.
www.ignou.ac.in

૧૩. ડો. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટીના અભ્યાસક્રમો

શૈક્ષણિક, સામાજિક, આર્થિક, ભૌગોલિક તેમજ વ્યવસાયિક સંજોગોને લીધે ઉચ્ચ શિક્ષણથી વંચિત રહેલ તમામ લોકોને પોતપોતાની પસંદગીના અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણ પોતાના અનુકૂળ સમયે, પોતાની બુદ્ધિ અનુસાર, પોતાની ઝડપે ઘેર બેઠાં પ્રાપ્ત કરવાની ઉત્તમ તક આપતી ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી નવા-નવા અભ્યાસક્રમો વિકસાવે છે ને દેશની અન્ય યુનિવર્સિટીઓ સાથે સંકળાયેલી હોઈ, રાષ્ટ્રીય-આંતરરાષ્ટ્રીય જ્ઞાન પૂરું પાડે છે.

૪૦ થી વધુ અભ્યાસક્રમો શીખવતી આ ઓપન યુનિવર્સિટી રાજ્યભરમાં ૭૫ થી વધુ અભ્યાસ કેન્દ્રો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને ઘર આંગણે અભ્યાસ કરવાની સોનેરી તક પૂરી પાડે છે. ધીમે ધીમે આ અભ્યાસક્રમો લોકપ્રિય થઈ રહ્યા છે.

જે તે અભ્યાસક્રમની નિયત ફી લઘુતમ સમયગાળા માટે ભરવાની હોય છે. મહત્તમ સમયગાળો વિદ્યાર્થીને અભ્યાસ પોતાની અનુકૂળતાએ પૂરો કરવાની સગવડ તરીકે રાખવામાં આવે છે. તે માટે કોઈ વધારાની ફી લેવામાં આવતી નથી.

❖ **ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી, આર.સી. ટેકનિકલ કૉલેજ કૅમ્પસ, હાઈકોર્ટ સામે, સરખેજ-ગાંધીનગર હાઈવે, અમદાવાદ-૬૦.** **www.baou.org**

- **એફ.વાય. થી ટી.વાય. :** આર્ટ્સ ગ્રેજ્યુએટ થવું હોય તો બીપીપીમાં આર્ટ્સના વિષયો ભણવાના આવે. બીપીપી પાસ કરો એટલે તમે એફ.વાય.બી.એ.માં એડ્મિશન મેળવો અને છેલ્લે ટી.વાય.બી.એ.ની એકઝામ આપી શકો. આ જ રીતે કૉમર્સ ગ્રેજ્યુએટ થવું હોય તો (1) એફ.વાય.બી.કૉમ. (2) એસ.વાય.બી.કૉમ. અને (3) ટી.વાય.બી.કૉમ. તમે આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટીમાં કરી શકશો.
- **ફૉર્મ ભરે તેને એડ્મિશન :** (1) બીપીપીના કોર્સમાં જે ફૉર્મ ભરે તેને એડ્મિશન મળે. (2) જો તમે ધોરણ 12 આર્ટ્સ કરેલ હોય તો તમને એફ.વાય.બી.એ.માં અને (3) ધોરણ 12 કૉમર્સવાળાને એફ.વાય.બી.કૉમ.માં એડ્મિશન મળે. (4) ઓપન યુનિવર્સિટી હોવાથી જેટલાં ફૉર્મ ભરે તેટલાને એડ્મિશન મળે છે. પ્રવેશ સમસ્યા રહેતી નથી.

❖ **સરકાર દ્વારા માન્ય કોર્સ :** આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટીની સ્થાપના ગુજરાત સરકારે કરેલી છે. ભારત સરકારે સ્થાપેલી ઈન્દિરા ગાંધી નેશનલ ઓપન યુનિવર્સિટી જે રીતે અંગ્રેજીમાં અને હિંદીમાં ભણાવે છે તે રીતે આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી ગુજરાતીમાં ભણાવે છે. એમાં બી.એ. કે બી.કૉમ. કરો તો એની કિંમત બીજા યુનિવર્સિટીના બી.એ. અને બી.કૉમ. જેટલી જ છે.

- **વધુ ઉપયોગી કોને ?** જો તમે ધોરણ 12 પાસ કરેલ ન હોય અથવા દસમા ધોરણથી ઓછું ભણેલા હો તો ગ્રેજ્યુએટ સુધી ભણવા માટે આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી સૌથી સારી છે. ઘેર રહીને, ધંધો કે નોકરી કરતાં કરતાં બી.એ. પાસ કરી શકો અથવા બી.કૉમ. કરી શકો. બીજા સર્ટિફિકેટ કોર્સ પણ આ યુનિવર્સિટીમાં ચલાવવામાં આવે છે.
- **ફૉર્મ કયાં મળે છે ?** બીપીપીના કોર્સમાં અથવા બી.એ. કે બી.કૉમ.માં એડ્મિશન લેવું હોય તો એ માટેના અરજીફૉર્મની કિંમત રૂ. 50 છે. તમારા ગામમાં કે શહેરમાં આંબેડર ઓપન યુનિવર્સિટીનાં અભ્યાસ કેન્દ્રો છે. જો ના હોય તો નજીકના ગામમાં હશે. કોઈ પણ અભ્યાસકેન્દ્ર પર ફૉર્મ અને માહિતી પૂરી મળે છે.

❖ **ડૉ. આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી ખાતે ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમો :**

● ડૉકટરેટ ઑફ ફિલોસોફી (Ph.D.) ઈન હ્યુમૅનિટિઝ ● માસ્ટર ઑફ આર્ટ્સ - અંગ્રેજી (MEG) ● માસ્ટર ઑફ આર્ટ્સ - હિન્દી (MHD) ● માસ્ટર ઑફ આર્ટ્સ - સમાજશાસ્ત્ર (MSO) ● સ્નાતક પદવી માટેનો પ્રારંભિક અભ્યાસક્રમ (BPP) ● બેચલર ઑફ આર્ટ્સ (B.A.) ● બેચલર ઑફ કૉમર્સ (B.Com.) ● પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ડિપ્લોમા ઈન ડિસ્ટન્સ એજ્યુકેશન (PGDDE) ● ડિપ્લોમા ઈન ક્રિએટિવ રાઈટિંગ ઈન ઈંગ્લિશ (DCE) ● ડિપ્લોમા ઈન ક્રિએટિવ રાઈટિંગ ઈન હિન્દી (DCH) ● ડિપ્લોમા ઈન ફાયનાન્સિયલ મૅનેજમેન્ટ (DFM) ● ડિપ્લોમા ઈન ટૅક્ષ પ્રેક્ટિસ (ડાયરેક્ટર ટેક્ષીસ) (DDT) ● ડિપ્લોમા ઈન ઈનડાયરેકટર ટેક્ષીસ (DIT) ● ડિપ્લોમા ઈન ઈન્સ્યોરન્સ (DIN) ● ગ્રામ આરોગ્ય કાર્યકરનો ડિપ્લોમા (DVHW) ● સર્ટિફિકેટ ઈન ફૂડ ઍન્ડ ન્યુટ્રિશન (CFN) ● સર્ટિફિકેટ ઈન કમ્પ્યૂટિંગ (CIC) ● સર્ટિફિકેટ ઈન ટૂરિઝમ માર્કેટિંગ (CTM) ● સર્ટિફિકેટ ઈન ટૂરિઝમ મૅનેજમેન્ટ (CMT) ● સર્ટિફિકેટ ઈન પર્સનલ કમ્પ્યૂટર સૉફ્ટવેર (CPCS) ● સર્ટિફિકેટ ઈન ટીચિંગ ઑફ ઈંગ્લિશ (CTE) ● સર્ટિફિકેટ ઈન એન્વાયરનમેન્ટ સ્ટડીઝ (CES) ● સર્ટિફિકેટ ઈન કન્ઝ્યુમર પ્રોટેકશન (CCP) ● સર્ટિફિકેટ ઈન પાર્ટિસિપેટરી ફોરેસ્ટ મૅનેજમેન્ટ (CPFM) ● સર્ટિફિકેટ ઈન નેચરોપથી (CIN) ● સર્ટિફિકેટ ઈન હૅન્ડલૂમ વિવર (CIHV) ● સર્ટિફિકેટ ઈન કેન વર્કર (CINC) ● સર્ટિફિકેટ ઈન મોટર રિવાઈન્ડર (CIMR) ● સર્ટિફિકેટ ઈન કાર્પેન્ટર (CICP) ● સર્ટિફિકેટ ઈન મિકેનિક (CIJM) ● સર્ટિફિકેટ ઈન હ્યુમન રાઈટ્સ (CHR)

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટીમાં ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાનનો અભ્યાસક્રમ ગત વર્ષથી શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૪. ધો.૧૨ પછી નોકરી સંલગ્ન સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા

- **પોસ્ટલ આસિ./સોર્ટિંગ આસિ.:** આ પ્રકારની જગ્યાઓ ખાલી પડે તે સમયે વર્તમાનપત્રોમાં જાહેરાત દ્વારા ભરતીની પ્રક્રિયા શરૂ થાય છે. જે-તે ડિવિઝનના સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટને અરજી કરવાની હોય છે.
  ધો.૧૨ પાસ હોય તેવા ૧૮ થી ૨૫ વર્ષના ઉમેદવારો આ માટે અરજીપાત્ર હોય છે.(SC/ST ને ઉપલી વયમર્યાદામાં પાંચ વર્ષની તથા OBCને ત્રણ વર્ષની છૂટ મળે છે.) ઉમેદવારે રોજગાર કચેરીમાં નામની નોંધણી કરાવેલી હોવી જરૂરી છે.
  આ ભરતીની પસંદગી ધો.૧૨ના ગુણ, કમ્પ્યૂટરનું જ્ઞાન, ટાઈપની જાણકારી, સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ગુણના આધારે થાય છે.પરીક્ષામાં સામાન્ય જ્ઞાન, બુદ્ધિચાતુર્યના પ્રશ્નો પુછાય છે.
- **સ્પેશ્યલ કલાસ રેલવે એપ્રેન્ટિસ (SCRA) :** UPSC (યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન) દ્વારા આ પરીક્ષા વર્ષમાં એક વાર અમદાવાદ કેન્દ્રમાં હોય છે.
  લાયકાત : પ્રથમ કે દ્વિતીય વર્ગ સાથે ધો.૧૨ ગણિત ઉપરાંત ભૌતિક કે રસાયણ પૈકી એક વિષય સાથે ધો.૧૨ પાસ અથવા મુખ્ય ગણિત તથા ભૌતિક કે રસાયણ વિજ્ઞાન ગૌણ વિષય સાથે B.Sc. કરેલ અથવા છેલ્લા વર્ષની પરીક્ષા દેનાર અરજીપાત્ર છે અથવા પ્રથમ કે દ્વિતીય વર્ગ સાથે પ્રથમ કે દ્વિતીય વર્ષ બી.એસ.સી. ગણિત તથા એક વિષય ભૌતિક અને રસાયણ સાથે પાસ અરજીપાત્ર છે. ઉમેદવારની ઉંમર પ્રવેશ વર્ષના ઑગસ્ટમાં ૧૭ થી ૨૧ વર્ષની હોવી જરૂરી છે. SC/STને પાંચ વર્ષની તથા OBCને ત્રણ વર્ષની છૂટ મળે છે.
  અંગ્રેજી માધ્યમમાં ત્રણ પ્રશ્નપત્રો હેતુલક્ષી સ્વરૂપે હોય છે. પ્રશ્નપત્ર-૧ માં જનરલ નૉલેજ અને સાયકૉલોજી ટેસ્ટ પ્રશ્નપત્ર-૨માં ફિઝિકલ સાયન્સના તથા પ્રશ્નપત્ર-૩માં કેમિસ્ટ્રીના સવાલો હોય છે.
- **LIC તથા GIC માં આસિસ્ટન્ટ :** લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પો. તથા જનરલ ઈન્સ્યોરન્સ કૉર્પોરેશનમાં આસિસ્ટંટ (સહાયક)ની ભરતી : જ્યારે જગ્યાઓ ખાલી પડે તે સમયે વર્તમાનપત્રોમાં આ માટેની જાહેરાત આવે છે.
  હિન્દીનું જ્ઞાન આવશ્યક છે.(ધો.૧૦ કે ૧૨ માં હિન્દી વિષય જરૂરી) આ જ રીતે ટાઈપિસ્ટની પણ ભરતી થાય છે.પરીક્ષા હિન્દી/અંગ્રેજીમાં હોય છે.
- **ધી શિપિંગ કૉર્પોરેશન ઑફ ઈન્ડિયા, પો.બો.નં.૯૪૨૯, મુંબઈ-૪૦૦૦૯૩**
  લાયકાત : ધો.૧૨ વિજ્ઞાનમાં ભૌતિક, રસાયણ તથા ગણિતના વિષયોમાં ૬૦% (૨૦ વર્ષથી ઓછી ઉંમર) ધરાવતા કે B.Sc. (૨૨ વર્ષથી ઓછી ઉંમરના) થયેલ ઉમેદવાર અરજીપાત્ર છે.(SC/ST ઉમેદવારને પાંચ વર્ષની છૂટ). ત્રણ માસની આ ટ્રેનિંગ દરમિયાન રૂ.૪૦ હજાર ખર્ચ આવે છે. ત્યારબાદ તેઓને ટ્રેઈની નેવિગેટિંગ ઑફિસર કેડેટ (TNOC) તરીકે શિપિંગ કૉર્પો. માં નોકરી મળે છે. આગળ જતાં માસ્ટર (કૅપ્ટન)ના પદ સુધી પહોંચી શકાય છે.
  જાહેરાત સામાન્ય રીતે માર્ચ માસમાં આવે ત્યારે અરજીપત્ર ભરવું. પરીક્ષા ડિસેમ્બર દરમિયાન દિલ્હી, મુંબઈ , કલકત્તા, ચેન્નાઈ ખાતે લેવાય છે. જેમાં અંગ્રેજી ભાષા તથા જનરલ નૉલેજ, એપ્ટિટ્યૂડના પ્રશ્નો હોય છે. ત્યારબાદ મૌખિક તથા તબીબી ટેસ્ટ હોય છે.
- **કોઈમ્બતૂર મરીન કૉલેજ :** ડી.જી.શિપિંગ,ગવર્નમેન્ટ ઑફ ઈન્ડિયા દ્વારા માન્ય BE-મરીન એન્જિ.નો ચાર વર્ષનો અભ્યાસક્રમ આ કૉલેજમાં ચાલે છે. ધો.૧૨ માં ભૌતિક, ગણિત અને રસાયણમાં ૬૦ % અને અંગ્રેજીમાં ૫૦% ગુણ ધરાવતા ઉમેદવારો અરજીપાત્ર હોય છે. Coimbatore Marine College, Coimbatore.
  વેબ: **www.coimbatororemarinecollege.com** ઈ-મેઈલ : **cmcmarine@vsnl.net**
- **ઈન્ટરનેશનલ મેરીટાઈમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ :** પ્રી-સી ડેક કેડેટ કોર્સ માટે ૬૦% સાથે ધો.૧૨ પાસ હોય તેવા ૨૦ થી ૨૩ વર્ષની ઉંમરના ઉમેદવારો અરજીપાત્ર છે.જાહેરાત આવે ત્યારે તેમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે રૂ.૫૦૦ નો ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ International Maritime Institute Ltd., 13,Institutional Area, Surajpur Kasna Road, Greater Noida-201306(U.P.)
  Web site : http://www.imiindia.com અંગ્રેજી છાપામાં જાહેરાત જોવા મળે છે.
- **નેશનલ ફાયર સર્વિસ કૉલેજ નાગપુર :** ૨૪ જગ્યા માટે નેશનલ ફાયર સર્વિસ કોલેજ નાગપુર (મહારાષ્ટ્ર) ખાતે ૩૩ અઠવાડિયાનો સબઑફિસર્સ કોર્સ થાય છે. ૨૧ અઠવાડિયા કૉલેજમાં તથા ૧૨ અઠવાડિયા દેશનાં મોટાં ફાયર સ્ટેશનોમાં ટ્રેનિંગ લેવાની હોય છે. પરીક્ષા મુંબઈ ખાતે ઑક્ટોબર માસમાં લેવાય છે. જેમાં સામાન્ય જ્ઞાન,અંગ્રેજી,સામાન્ય વિજ્ઞાન તથા ગણિતના પ્રશ્નો હશે. પ્રશ્નપત્ર હિન્દી તથા અંગ્રેજી માધ્યમમાં ધો.૧૨ ની કક્ષાના હેતુલક્ષી સ્વરૂપના હોય છે. પાસ થનાર માટે તબીબી પરીક્ષા યોજાય છે.
  લાયકાત : ઉમેદવાર ધો.૧૨ પાસ ઉપરાંત હિન્દી-અંગ્રેજી બન્નેમાં વાંચવા,લખવા તથા બોલવાની ક્ષમતા ધરાવતો હોવો જરૂરી છે.૧૬૫ સે.મી.ઊંચાઈ , ૫૦ કિ.ગ્રા.વજન ,૮૧ સે.મી.છાતી તથા પાંચ સે.મી.છાતીનો ફુલાવો જરૂરી છે.૧૮થી ૨૩ વર્ષની ઉંમર જાન્યુ.માં જરૂરી છે.(SC/ST ને પાંચ વર્ષની છૂટ મળે છે.) આ અંગેની જાહેરાત જૂન-જુલાઈમાં આવે તે સમયે અરજીપત્ર ભરવું. વર્તમાનપત્રોમાં જાહેરાત આવે છે.
- **સીમા સુરક્ષા દળ(બી.એસ.એફ.) :** ધો.૧૨ પાસ ઉમેદવારોની ભરતી આસિસ્ટન્ટ સબ ઈન્સ્પેકટર (કલાર્ક)ની જગ્યા માટે થાય છે. સ્ત્રી-પુરુષ બન્ને ઉમેદવાર અરજીપાત્ર હોય છે. પગારધોરણ ઉપરાંત અન્ય ભથ્થાં તથા લાભ મળે છે. શૈક્ષણિક લાયકાત ઉપરાંત

૧૬૭.૫ સે.મી. ઊંચાઈ તથા ૮૧ સે.મી.છાતી તથા પાંચ સે.મી.છાતીનો ફુલાવો જરૂરી છે વજન ૪૩ કિ.ગ્રા. જરૂરી છે. ઉંમર ૧૮ થી ૨૫ વર્ષની હોવી જોઈએ. લેખિત પરીક્ષા, ટાઈપિંગ સ્પીડ ટેસ્ટ તથા પર્સનલ ઈન્ટરવ્યૂ,મેડિકલ ટેસ્ટ લેવાય છે.લેખિત પરીક્ષામાં હિન્દી-અંગ્રેજી ભાષા, જનરલ આઈ.ક્યુ, ન્યૂમેરિકલ એપ્ટિટયૂડ, કલેરિકલ એપ્ટિટયૂડના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો હોય છે. ડિસેમ્બરમાં જાહેરાત આવે છે.

- **એકચ્યુઅરી :** એકચ્યુઅરિસ્ટનું કાર્ય જુદાજુદા પ્રકારના આંકડા એકઠા કરીને તેનું પૃથક્કરણ કરી તેને સરળ અને સીધી-સાદી ભાષામાં રજૂઆત કરવાનું છે. સામાન્યતઃ વીમા કોર્પોરેશનમાં એકચ્યુઅરિસ્ટનું કાર્ય લોકોના આયુષ્યના આંકડા,બીમાર, પડવું, વાગવું વિ. બાબતો ધ્યાનમાં લઈ તેનું પૃથક્કરણ કરી જીવન વીમાના પ્રીમિયરના દર નક્કી કરવાનું રહે છે. તેમજ મિલકતોને આગ, ભાંગફોડ,લૂંટ વિગેરેથી થતા નુકસાનના આંકડા ઉપરથી મિલકતો ઉપરના વીમાના દર નક્કી કરવાના હોય છે. વિશેષમાં સરકારી વિભાગોમાં સ્ટોક એક્સચેન્જ વગેરે જગ્યાઓએ તેના જ્ઞાનનો ઉપયોગ થઈ શકે છે. સામાન્યતઃ શક્ય-અશક્યતાના સિદ્ધાંતને અનુસરીને પેન્શન, પ્રોવિડન્ટ ફંડ, ગ્રેચ્યુઈટી, શેરની કિંમત, શેરમાં વ્યાજ વગેરેની ગણતરી કરી તેના દર નક્કી કરવામાં એકચ્યુઅરિસ્ટ તેના જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી શકે છે.એકચ્યુઅરીના વ્યવસાયમાં પ્રવેશવા ઇચ્છનાર વ્યક્તિને ખૂબ જ ઊંચા પ્રકારનું ગણિતશાસ્ત્રનું અને આંકડાશાસ્ત્રનું જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે. વિશેષમાં તેની યાદશક્તિ ઘણી સારી હોવી જોઈએ અને ઉચ્ચ પ્રકારના પૃથક્કરણ માટે બુદ્ધિઆંક પણ ઊંચો હોવો જોઈએ. આ માટે ઘેરબેઠાં પરીક્ષા આપી શકાય. જે વર્ષમા એપ્રિલ/મે તથા સપ્ટેમ્બર /ઑક્ટોબર માસમાં યોજાય છે. જેમાં ગણિતનાં બે તથા અંગ્રેજીનું એક પેપર હોય છે. (૧) પ્રવેશ પરીક્ષા (ધો.૧૨ પછી)(૨) ગ્રુપ 'એ' પરીક્ષા (૩) ગ્રુપ'બી' પરીક્ષા એકચ્યુઅરિઅલ સોસાયટી ઑફ ઈન્ડિયા, C/o. લાઈફ ઈન્સ્યુરન્સ કૉર્પોરેશન ઑફ ઈન્ડિયા,સેન્ટ્રલ ઑફિસ,યોગક્ષેમ જીવન વીમા માર્ગ, મુંબઈ-૪૦૦૦૨૧.
- **ઈન્ડિયન બેંક્સ એસોસીએશન (IBA) :** ઈન્ડિયન બેંક્સ એસોસીએશન એ તમામ ભારતીય બેંકોની સ્વૈચ્છિક કેન્દ્રિય સંસ્થા છે. આઈ.બી.એ તમામ બેંકો અને બેંકોમાં ભરતી પ્રક્રિયામાં સંકળાયેલ Institute of Banking Personnel Selection (IBPS) આ તમામ સંસ્થાનોએ સાથે મળીને બેંકોમાં હાલ ચાલતી ભરતી પ્રક્રિયામાં ઉમેદવારોના હિતમાં એક ખૂબ જ મહત્ત્વનો નિર્ણય કર્યો છે. આ અનુસાર ઉમેદવારે હવે એકેએક બેંકમાં અરજી કરી, ફી ભરી અને દર રવિવારે લેખિત કસોટી નહિ આપવી પડે. **www.iba.org.in**

  આ નવી સૂચિત પદ્ધતિ હેઠળ હવે આઈ.બી.પી.એસ. વર્ષમાં બે વાર લેખિત કસોટી લઈ ઉમેદવારને એના પરફોર્મસ પ્રમાણે સ્કોર કાર્ડ્સ ઈસ્યુ કરશે. આ પરીક્ષા લેવા બાબતે IBPSની જાહેરાત ઉમેદવારે મિડીયા દ્વારા જોવાની રહેશે. જે બેંકને ભરતીની જરૂરિયાત ઉભી થશે એ પોતાની જાહેરાત આપશે. જેમાં બેંક ઉંમર, શૈક્ષણિક લાયકાત, જગ્યાએ વિગેરેની વિજ્ઞપ્તિ કરશે. ઉમેદવાર એના અનુસંધાનમાં જે તે બેંકને અરજી કરશે તથા સાથે સાથે આઈબીપીએસ દ્વારા એને ઈસ્યુ કરેલ સ્કોર કાર્ડ્સની નકલ પણ સમ્મિલીત કરશે. ટૂંકમાં કોઈપણ બેંક હવે પોતાની આગવી લેખિત પરીક્ષા નહિ લે. કેટલા સ્કોરથી ઉપરા ઉમેદવારોને ઈન્ટરવ્યૂ, ગ્રુપ ડિસ્કશન વિગેરે માટે બોલાવવા એ બેંક પોતે જ નક્કી કરી શકશે. આ નવી પદ્ધતિ ૧ જૂન ૨૦૧૧થી અમલી બને ત્યાં સુધી જે બેંકોમાં અધવચ્ચેની પ્રક્રિયા હાલની પદ્ધતિ પ્રમાણે સંપન્ન કરાશે.

  સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા આ સૂચિત પ્રક્રિયામાં સામેલ નથી. તેથી સ્ટેટ બેંકમાં આઈબીપીએસનું સ્કોર કાર્ડ સ્વીકૃત નહીં રહે. આઈબીપીએસ દ્વારા જારી સ્કોરકાર્ડની વેલિડીટી એક વર્ષની રહેશે.
- **સ્ટાફ સિલેકશન કમિશન (SSC) :** સ્ટાફ સિલેકશન કમિશન દ્વારા કેન્દ્ર સરકારનાં જુદા જુદા ખાતાઓમાં કલાર્ક, આસિસ્ટન્ટ કે ઓફિસરની પરીક્ષાઓ લઈ તેમાં ઉત્તીર્ણ થનાર ઉમેદવારના ઈન્ટરવ્યૂ લઈ પસંદગી કરવામાં આવે છે. જેની જાહેરાતો સમાચારપત્રો, એમ્પ્લોયમેન્ટ ન્યુઝમાં આવે છે. જેની વેબસાઈટ : **http://ssc.nic.in**

બેંકમાં નોકરી પ્રાપ્ત કરવા જુદી જુદી બેંકોમાં જુદી જુદી પરીક્ષા લેવામાં આવતી જે હવે IPBS દ્વારા વર્ષમાં બે વખત લેવાશે. અને તેનું સ્કોરકાર્ડ જે તે બેંકની જાહેરાત સમયે તે જોડવાનું રહેશે.

ઉપરોક્ત તમામ રેલ્વે, બેંક, સ્ટાફ સિલેકશન, UPSC, GPSC દરેક પરીક્ષામાં ઉપયોગી પુસ્તકો અને મેગેઝીનો હોય છે. તૈયારી સમયે ખૂબ જ ઉપયોગી સાબિત થયા છે. ઉપરોક્ત પરીક્ષાની તૈયારી શરૂ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટે શરૂઆતમાં

(૧) નવનીત, કુમાર, કિરણ પ્રકાશનના જનરલ નોલેજનાં પુસ્તકો વાંચવા સરળ પડશે.

(૨) રોજગાર સમાચાર, ગુજરાતી લેટેસ્ટ ફેક્ટ, યોજના, ગુજરાતી, પ્રતિયોગિતા કિરણ (હિન્દી) મેગેઝીન વાંચવા સરળ પડશે.

ત્યારબાદ થોડા સમય પછી નીચેના પુસ્તકો ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે.

(૧) ભારત એક ખોજ (૨) વિઝાર્ડ (૩) જનરલ સ્ટડી મેન્યુઅલ ટાટા પ્રકાશન (૪) જનરલ સ્ટડી મેન્યુઅલ, એસ.ચાંદ પ્રકાશન (૫) રિઝનીંગ વર્બલ-નોન વર્બલ, આર.એસ.અગ્રવાલ, એસ.ચાંદ પ્રકાશન (૬) ઓબ્જેક્ટિવ એરિથમેટિક્સ, આર.એસ.અગ્રવાલ, એસ.ચાંદ પ્રકાશન (૭) જનરલ નોલેજ લ્યુસન્ટ (૮) ધોરણ ૭ થી ૧૦ ઈતિહાસ, વિજ્ઞાન, ભૂગોળ, બંધારણ. (CBSC નો અભ્યાસક્રમ) (૯) ઈંગ્લીશ ફોર કોમ્પિટિટીવ એકઝામ ગુપ્તા, હિમાલય પબ્લિશર્સ (૧૦) હાઈસ્કૂલ ઈંગ્લીશ ગ્રામર એન્ડ કોમ્પિટીશન, રેન એન્ડ માર્ટિન, એસ.ચાંદ પ્રકાશન

મેગેઝીન : (૧) CSR (૨) ક્રોનીકલ (૩) પ્રતિયોગીતા દર્પણ (૪) યોજના અંગ્રેજી (૫) રિડર ડાઈજેસ્ટ (૬) એમ્પ્લોયમેન્ટ ન્યુઝ

વિદ્યાર્થી મિત્રો ઉપરોક્ત પુસ્તકો/મેગેઝીન દરેક વ્યક્તિ સાથે ખરીદી ના શકે એટલે ગ્રુપમાં વહેંચીને ખરીદી શકાય અથવા તો તમને અનુકૂળ આવે તેવા પુસ્તકો કે મેગઝીન મેળવી વાંચી શકાય. તમામ પુસ્તકો કે મેગેઝીન એકસાથે ખરીદવા તે ઉચિત નથી.

૧૫. UPSC દ્વારા IAS / IFS / IRS ઓફિસર બનવું છે ?

રેલવે, ઈન્કમટૅક્સ, રેવન્યૂ, એકાઉન્ટ-ઑડિટ, કસ્ટમ્સ-સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ જેવા કેન્દ્ર સરકારના તેમજ રાજ્ય સરકારોમાં ઈન્સ્પેક્ટર, ક્લાર્ક, સુપરવાઈઝર વગેરે હોદ્દાઓ માટે યુ.પી.એસ.સી. દ્વારા વિવિધ ભરતી પરીક્ષાઓ યોજાતી હોય છે. પરંતુ આવા દરેક વિભાગોમાં વહીવટી અમલદારોની ભરતી માટે ભારતભરમાં ફક્ત એક જ એવી આ બધી જ પરીક્ષાઓમાં શિરમોર એટલે સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષા લેવામાં આવે છે. જેને આપણે આઈ.એ.એસ. પરીક્ષા તરીકે ઓળખીએ છીએ.

આ પરીક્ષા દ્વારા દેશની સર્વોપરી ગણાતી ઈન્ડિયન એડમિનિસ્ટ્રેટિવ સર્વિસ (IAS), ઈન્ડિયન પોલીસ સર્વિસ (IPS), ઈન્ડિયન ફોરેન સર્વિસ (IFS), ઈન્ડિયન રેવન્યૂ સર્વિસ (IRS), ઈન્ડિયન ઈન્ફર્મેશન સર્વિસ (IIS) જેવી અનેક સેવાઓમાં ગૌરવવન્તુ સ્થાન મેળવી શકાય છે. અત્રે એ ઉલ્લેખનીય છે કે આ પરીક્ષા ચાલુ રાખવા પાછળ સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલના ખાસ પ્રયત્ન રહ્યા હતા.

શા માટે કૉલેજના અભ્યાસ સાથે આઈ.એ.એસ.ની તૈયારી ?

ઉત્તર ભારતના રાજ્યમાં યુવાનો ધો. ૧૦ થી જ આઈ.એ.એસ. બનવાની તૈયારી શરૂ કરતા હોય છે. ગ્રેજ્યુએશન વખતે તેઓ સાથોસાથ સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષા માટે વાંચન, ચર્ચાઓ વગેરેમાં ગળાડૂબ હોય છે. જેથી સ્નાતક થયા પછી તેમને સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષામાં ઝળહળતી સફળતા પ્રાપ્ત થાય. દિલ્હીની કેટલીક યુનિવર્સિટીઓમાં દેશભરમાંથી સંખ્યાબંધ યુવાનો અને યુવતીઓ આઈ.એ.એસ. બનવાની અભિલાષા સાથે આવે છે અને દિવસરાત તૈયારીમાં લાગ્યા હોય છે.અહીં તૈયારી માટેના સુંદર સ્ટડી મટીરિયલ્સ પણ મળી રહે છે અને આવી પરીક્ષાની તૈયારી માટેનું વાતાવરણ પ્રાપ્ત થાય છે. એથી જ દિલ્હીને આઈ.એ.એસ. ઉમેદવારોના કાશી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

યુ.પી.એસ.સી. (UPSC)

સિવિલ સર્વિસીસના ખાલી પદો માટે યોજાતી યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન(UPSC)ની પ્રાથમિક પરીક્ષા મે મહિનામાં યોજાતી હોય છે. તેમાં સફળ થનાર વિદ્યાર્થી મેઈન અને ત્યારબાદ ઈન્ટરવ્યુ માટે ક્વોલીફાઈ થશે. પ્રાથમિક પરીક્ષા બાદ ડિસેમ્બરના રોજ મેઈન પરીક્ષા થશે, તેમાં વેકેન્સી કરતાં ૧૩ ગણા વધુ વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લેશે. આ પરીક્ષામાં ૧,૦૦૦ બેઠકો માટે આશરે ૫ લાખ વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લેશે. આ પરીક્ષા માટે ૨૧-૩૦ વર્ષની વય, ગ્રેજ્યુએશનની ડિગ્રી અથવા ૨૦૨૧માં ગ્રેજ્યુએશનના ફાઈનલ વર્ષમાં પ્રવેશતા વિદ્યાર્થી પ્રાથમિક લાયકાત છે. સિવિલ સર્વિસીસ મેઈન પરીક્ષામાં આ વર્ષે નવની જગ્યાએ સાત પેપર હશે. વધુમાં પર્સનલ ઈન્ટરવ્યુના માર્ક્સ ૩૦૦થી ઘટાડીને ૨૭૫ કરાયા છે. પહેલા જનરલ સ્ટડીઝના બે પેપર હતા, પરંતુ હવે ચાર પેપર હશે, જેમાં પ્રત્યેક પેપર ૨૫૦ માર્ક્સનું હશે. પહેલાં બે વૈકલ્પિક પેપર હતા, હવે એક જ વૈકલ્પિક પેપર હશે.

પ્રિલિમિનરી પરીક્ષામાં ૨૦૦ માર્ક્સના પ્રશ્નપત્રમાં મલ્ટીપલ ચોઈસવાળા ૨૦૦ પ્રશ્ન પૂછાશે. આ પ્રશ્નપત્ર હિન્દી અને અંગ્રેજીમાં હશે. જો કે, અંગ્રેજી સેકશનના પેસેજમાં હિન્દી ટ્રાન્સલેશન નહીં અપાય. ખોટો જવાબ આપવા બદલ ૦.૩૩ માર્ક્સ કપાશે. મેઈન પરીક્ષામાં ૨૦૭૫ માર્ક્સના પ્રશ્નપત્રમાં જનરલ સ્ટડીઝ, અંગ્રેજી કોમ્પ્રિહેન્સન, બે વૈકલ્પિક વિષયો અને પર્સનાલીટી ટેસ્ટ હશે. તેમાં લેખિત પરીક્ષા ૧૮૦૦ માર્ક્સની અને પર્સનાલિટી ટેસ્ટ ૨૭૫ માર્ક્સની હશે.

લેખિત પરીક્ષાનું સ્વરૂપ અને કૉલેજમાં આયોજનબદ્ધ તૈયારી ....

સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષા મુખ્ય બે તબક્કાઓમાં વહેંચાયેલી છે. (૧) પ્રિલિમિનરી પરીક્ષા અને (૨) મુખ્ય પરીક્ષા.

(૧) મુખ્ય પરીક્ષા માટેના ઉમેદવારોની પસંદગી માટે પ્રિલિમિનરી પરીક્ષા, કે જે હેતુલક્ષી પ્રકારની હોય છે. (૨) મુખ્ય પરીક્ષા (લેખિત અને મૌખિક).

પ્રિલિમિનરી પરીક્ષામાં બે બહુવિકલ્પ પ્રકારના હેતુલક્ષી પ્રશ્નપત્રો આવે છે, જેમાં એપ્ટિટ્યુડ ટેસ્ટનું પ્રશ્નપત્ર ૨૦૦ ગુણનું અને સામાન્ય અભ્યાસ પ્રશ્નપત્ર ૨૦૦ ગુણનું હોય છે. આમ પ્રિલિમિનરી પરીક્ષા ૪૦૦ ગુણની હોય છે. પ્રિલિમિનરી પરીક્ષા માત્ર સ્ક્રીનિંગ ટેસ્ટ છે. આ પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણ એ મેરિટ લિસ્ટમાં ગણવામાં આવતા નથી. પ્રિલિમિનરી પરીક્ષાનો હેતુ મુખ્ય પરીક્ષા માટે ઉમેદવારની ગુણવત્તા તપાસવા માટેનો જ હોય છે. અહીં મુખ્ય પરીક્ષામાં બેસવું હોય તો પ્રિલિમિનરી પરીક્ષા પાસ કરવી આવશ્યક હોય છે.

મુખ્ય પરીક્ષા બે તબક્કાઓમાં વહેંચાયેલી છે. (૧) લેખિત પરીક્ષા (૨) ઈન્ટરવ્યૂ (મૌખિક પરીક્ષા).

લેખિત પરીક્ષાત્મક પ્રકારના ૯ (નવ) પ્રશ્નપત્ર હોય છે. જે ઉમેદવારોએ મુખ્ય પરીક્ષામાં યુ.પી.એસ.સી.એ નક્કી કરેલા માર્ક્સ મેળવ્યા હોય તેમને ઈન્ટરવ્યૂ માટે બોલાવવામાં આવે છે. આમ ધારો કે ૫૦૦ ઉમેદવારોની ભરતી થવાની હોય તો ઈન્ટરવ્યૂ માટે બોલાવવામાં આવનાર ઉમેદવારની સંખ્યા લગભગ ૧૦૦૦ થી ૧૫૦૦ રાખવામાં આવે છે.

મુખ્ય પરીક્ષાના નવ વર્ણનાત્મક પ્રશ્નપત્રો પૈકી ભારતીય ભાષા અને અંગ્રેજી ભાષાના પ્રશ્નપત્રોમાં માત્ર ક્વોલિફાય જ થવાનું હોય છે. ઈન્ટરવ્યૂ (મૌખિક પરીક્ષા) ૩૦૦ ગુણ ધરાવે છે. લેખિત પરીક્ષા અને ઈન્ટરવ્યૂના ગુણોનો સરવાળો કરીને અંતિમ મેરિટ લિસ્ટ બનાવવામાં આવે છે. આ મેરિટ લિસ્ટમાં આવેલા ક્રમ મુજબ ઉમેદવારોને તેની પસંદગી પ્રમાણે વિવિધ સેવાઓમાં સ્થાન આપવામાં આવે છે.

પ્રિલિમિનરી પરીક્ષામાં એક અને મુખ્ય પરીક્ષામાં કુલ બે વૈકલ્પિક પેપરો હોય છે. જેની પસંદગી અગાઉથી કરવી જરૂરી છે અને તે પ્રમાણે તેની તૈયારીઓ રૂપે સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષામાં આપ જે વિષય કૉલેજમાં ભણવાના હો તે જ વિષય રાખવો.

જનરલ સ્ટડીઝની તૈયારી માટે દિલ્હીના કોઈ પણ સ્ટાન્ડર્ડ પ્રકાશન ગૃહની અંગ્રેજી ગાઈડ તેમજ નેશનલ કાઉન્સિલ ફૉર એજ્યુકેશન રિસર્ચ ઍન્ડ ટ્રેઈનિંગ (NCERT) ના ધો. ૧૦ થી ૧૨ ના ઈતિહાસ, ભૂગોળ, નાગરિકશાસ્ત્ર, બંધારણ, સામાન્ય વિજ્ઞાન, સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ ઉપરનાં પુસ્તકો મેળવવાં જરૂરી છે.

પ્રિલિમ્સ પરીક્ષાના માર્ક્સ પરીક્ષાની મેરિટમાં ગણતરીમાં લેવામાં આવતા નથી. પરંતુ મુખ્ય પરીક્ષામાં બેસવાની લાયકાત મેળવવા માટે ખૂબ જ અનિવાર્ય છે. આથી જનરલ સ્ટડીઝ અને ઓપ્શનલનું તલસ્પર્શી વાંચન અને ગહન તૈયારી કૉલેજ દરમ્યાન જ થઈ જાય એ વધુ ફાયદાકારક છે.

ઈન્ટરવ્યૂનું મહત્ત્વ અને આયોજન :

ઉમેદવારની પ્રમાણિકતા, સિવિલ સર્વિસ એક્ઝામ પ્રત્યેનો અભિગમ તથા આત્મવિશ્વાસ, બુદ્ધિ-કુશાગ્રતા, ત્વરિત નિર્ણય લેવાની ક્ષમતા, વિવેકબુદ્ધિ જેવા ગુણો જાણવાનો પ્રયત્ન ઈન્ટરવ્યૂમાં થતો હોય છે. સિવિલ સર્વિસમાં જે તે કક્ષાએ એડમિનિસ્ટ્રેટર એટલે કે વહીવટદારની પોસ્ટ હોય છે.

સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષામાં ઉત્તરની ભાષા ગુજરાતી રાખી શકાય છે.

ભારતીય બંધારણના આઠમા શેડ્યુલમાં આવેલ ભાષાઓમાંથી કોઈ પણ ભાષામાં પ્રશ્નપત્રો લખવાની ઉમેદવારોને યુ.પી.એસ.સી.એ છૂટ આપેલી છે. આથી ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ સિવિલ સર્વિસીઝ પરીક્ષા ગુજરાતીમાં આપી શકે છે. મોટાભાગના વિદ્યાર્થીઓના મગજમાં એવી ગ્રંથિ ઘર કરી ગઈ હોય છે કે ફાંકડું અંગ્રેજી આવડે તો અને તો જ આઈ.એ.એસ. કે આઈ.પી.એસ. અધિકારી થઈ શકાય. આથી ગુજરાતી માધ્યમના વિદ્યાર્થીઓને નાસીપાસ થયા વિના વ્યવસ્થિત તૈયારી કરીને સફળ થવાય છે.

વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩થી સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષામાં માળખાકીય મહત્ત્વનો ફેરફાર દાખલ થયો છે. સિવિલ સર્વિસીઝ પરીક્ષામાં પ્રિલિમ પરીક્ષામાં પૂછાતા હેતુલક્ષી પ્રશ્નો માટે હવેથી નેગેટિવ માર્કિંગ દાખલ કરાયું છે. આ પદ્ધતિમાં દરેક ખોટા જવાબ માટે એક તૃતીયાંશ માર્ક કપાઈ જશે. આથી હવે માત્ર યાદશક્તિના આધારે અથવા તુક્કાના આધારે જવાબો ટીક કરનાર નુકસાનમાં રહેશે. જેણે ખરેખર વિષય અને વાંચન આત્મસાત્ કર્યું હશે અને મહત્તમ જવાબો સાચા હશે તેઓ જ મેરિટમાં આવી શકશે.

આઈ.એ.એસ. પરીક્ષામાં બેસવા અંગેની લાયકાત :

રાષ્ટ્રીયતા : ઈન્ડિયન એડમિનિસ્ટ્રેટિવ સર્વિસ અને ઈન્ડિયન પોલીસ સર્વિસ માટે ઉમેદવાર માટે ભારતીય નાગરિકત્વ હોવું ફરજિયાત છે. અન્ય સર્વિસ માટે ઉમેદવારે યુ.પી.એસ.સી.નો સંપર્ક કરવો.

ઉંમર : ઉમેદવારની ઉંમર ૨૧ વર્ષની હોવી જોઈએ અથવા ૩૦ વર્ષ કરતાં ઓછી હોવી જોઈએ. જેનો આધાર જે તે વર્ષના ઑગસ્ટની ૧લી તારીખ રહેશે. પાછલી વયમર્યાદામાં અનુસૂચિત જાતિ / અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારોને પાંચ વર્ષ અને અન્ય પછાત વર્ગોના ઉમેદવારોને ત્રણ વર્ષની છૂટ આપવામાં આવશે.

ન્યૂનતમ શૈક્ષણિક લાયકાત : ઉમેદવારે ભારત સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા સ્થપાયેલ કોઈ પણ વિશ્વ વિદ્યાલયમાંથી સ્નાતકની પદવી હાંસલ કરેલ હોવી જોઈએ.

પ્રયત્નોની સંખ્યા : સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષામાં દરેક ઉમેદવારને મહત્તમ ચાર પ્રયત્નો મળશે. અનુસૂચિત જાતિ / અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારો માટે પ્રયત્નોની કોઈ મર્યાદા નથી. અન્ય પછાત વર્ગોના ઉમેદવારો માટે સાત પ્રયત્નો રહેશે. તેનો અર્થ એ સરે કે, અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ ૩૫ વર્ષ સુધી ધારે તેટલી વખત પરીક્ષામાં બેસી શકે છે. જ્યારે અન્ય પછાત વર્ગોના વિદ્યાર્થીઓ ૩૩ વર્ષ સુધી મહત્તમ સાત પ્રયત્નો આપી શકે છે.

જરૂર છે માત્ર તમારામાં પડેલી તમારી અંદર રહેલી સુષુપ્ત શક્તિઓને ઓળખવાની. રસ્કિને કહ્યું છે કે નબળામાં નબળા માણસને પણ ઈશ્વરે કોઈ ને કોઈ વિશિષ્ટ શક્તિઓનો પુંજ આપ્યો જ હોય છે. જરૂર છે માત્ર આપણી જાતને ઓળખવાની.
"If you can not love a person whom you see than how can you love your self whom you never seem."

- **સરદાર પટેલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ પબ્લિક એડમિનિસ્ટ્રેશન** **www.spipa.gujarat.gov.in**
  ઈસરો સામે, જોધપુર-સેટેલાઈટ રોડ, અમદાવાદ.

ગુજરાતની તમામ સરકારી યુનિવર્સિટીઓમાં યુપીએસસી-જીપીએસસી સહિતની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે કોચીંગની વ્યવસ્થા ઉભી કરવામાં આવી છે. સાથોસાથ રાજ્યમાં અનેક સામાજીક સંસ્થાઓએ વ્યાજબી ફીમાં રહેવા-જમવાની વ્યવસ્થા સાથે યુપીએસસી-જીપીએસસી સહિતની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે કોચીંગની સુવિધા ઉભી કરી છે, જેના કારણે હજારો વિદ્યાર્થીઓને ખાસ કરીને દીકરીઓને લાભ મળી રહ્યો છે.

યુ.જી.સી.ની નેટ પરીક્ષા દ્વારા અધ્યાપક બનવાનું સપનું સાકાર કરો

અભ્યાસમાં તેજસ્વી હોય તેવા ઘણા યુવામિત્રો કોલેજમાં પ્રાધ્યાપક (લેક્ચરર) બનવાનું વિચારે છે. આ માટે યુ.જી.સી. એટલે કે યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ કમિશન દ્વારા દર વર્ષે બે વાર NETની પરીક્ષાનું આયોજન કરવામાં આવે છે, જે પરીક્ષા ૮૩ જેટલા અલગ અલગ વિષયો માટે લેવામાં આવે છે. હ્યુમેટી (આર્ટ્સ, મનોવિજ્ઞાન, સાયન્સ વગેરે) માટે CSIR-NETનું આયોજન પણ કરવામાં આવે છે. જો તમે બંને પરીક્ષા પાસ ન કરવા માંગતા હોવ તો SLET - સ્ટેટ લેવલ એલીજીબીલીટી ટેસ્ટ પરીક્ષા આપી ઉત્તીર્ણ થઈ પ્રાધ્યાપક બનવાનું સપનું સાકાર કરી શકો છો. આ પરીક્ષાના આયોજનની કામગીરી વડોદરા સ્થિત મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાડ યુનિવર્સિટીને સોંપવામાં આવી છે.

યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ કમિશન એ આપણા દેશની યુનિવર્સિટીઓ અને ત્યાંના શિક્ષણનું નિયમન કરતી સંસ્થા છે. NET અને CSIR-NETનું આયોજન વર્ષમાં બે વાર થાય છે, જેમાં અનુસ્નાતકમાં અભ્યાસ કરી રહેલા અને એક વર્ષમાં માર્કશીટ આવી જવાની સંભાવના હોય તેઓ નિર્ધારિત ટકાવારી લાવવાની અપેક્ષાએ આ પરીક્ષામાં બેસી શકે છે. NET પરીક્ષા માટે ફોર્મ ભરવાની, પરીક્ષા આપવા અને પરિણામ બાદ NET સર્ટીફીકેટ મેળવવા સુધીની સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા ઓનલાઈન થાય છે. આ માટેની વેબસાઈટ ugcnet.nta.nic.in છે. આ પરીક્ષા માટે ફોર્મ ભરવા માટે અનુસ્નાતકમાં ઓછામાં ઓછા ૫૫% હોવા ફરજિયાત છે. UGC-NET પરીક્ષાનું પેપર ૩૦૦ માર્ક્સનું હોય છે, જેમાં ૧૫૦ પ્રશ્નો આવે છે. એક પ્રશ્નના સાચા જવાબ માટે બે માર્ક્સ મળે છે. તમામ પ્રશ્નો ઓબ્જેક્ટીવ પ્રકારના હોય છે, જેમાં કોઈ નેગેટીવ માર્કીંગ હોતું નથી.

યુજીસી નેટ (UGC-NET)

યુનિવર્સિટીમાં ટીચીંગ જોબ કે Ph.D.માં એડમિશન માટે ક્વોલીફાઈંગ એક્ઝામ નેશનલ એલીજીબીલીટી ટેસ્ટ (NET) જુન મહિનામાં યોજાશે અને તેનું પરિણામ નોટીફીકેશનમાં આપેલ નિર્ધારિત સમય કે તે પહેલાં આવતું હોય છે. આ પરીક્ષા દર વર્ષે અંદાજીત ૭ લાખ પરીક્ષાર્થીઓ આપે છે, જેમાંથી માત્ર ૬% પરીક્ષાર્થીઓને ક્વોલીફાય જાહેર કરવામાં આવે છે. આ તમામ પરીક્ષાર્થીઓને ડીજીટલ NET સર્ટીફીકેટ UGC દ્વારા આપવામાં આવે છે. સાથોસાથ ક્વોલીફાય થયેલા ૬% પરીક્ષાર્થીઓમાંથી UGC ૪૦૦૦ જેટલા વિદ્યાર્થીઓને જુનિયર રીસર્ચ ફેલોશીપ (JRF) આપવામાં આવે છે. જેમાં ૩૫૦૦૦ રૂપિયા પ્રતિ મહિને રીસર્ચ કામગીરી માટે UGC દ્વારા આપવામાં આવે છે. આ માટે આપની વયમર્યાદા ૨૮ વર્ષ નક્કી કરવામાં આવેલ છે. S.C./S.T. અને O.B.C. વિદ્યાર્થીઓને મળતી વયમર્યાદાની છૂટ મળે છે. લેક્ચરશીપ માટે કોઈ વયમર્યાદા નથી. જુનિયર રીસર્ચ ફેલોશીપ માટેની નિર્ધારિત સ્ટાઈપેન્ડ મેળવવા માટે M.Phil. કે Ph.D.માં પ્રવેશ મેળવવો ફરજિયાત છે. વર્ષે લગભગ ૭.૫ લાખ વિદ્યાર્થીઓ UGC-NETની પરીક્ષા આપે છે, જેમાંથી ૧૦%થી પણ ઓછા વિદ્યાર્થીઓ ક્વોલીફાય થાય છે. જેમાંથી ૧%થી પણ ઓછા વિદ્યાર્થીઓને જુનિયર રીચર્સ ફેલોશીપ મળે છે.

૧૬. વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ

ભારતમાંથી ઘણા વિદ્યાર્થીઓ ઉપરના દેશોમાં ઉચ્ચ અભ્યાસઅર્થે જાય છે. ત્યાં જવા માટે અંડર ગ્રેજ્યુએટ SAT (સ્કોલેસ્ટિક એપ્ટિટ્યૂડ ટેસ્ટ), TOEFL વગેરે તથા પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ માટે GRE (ગ્રેજ્યુએટ રેકોર્ડ એક્ઝામિનેશન), GMAT (ગ્રેજ્યુએટ મેનેજમેન્ટ એપ્ટિટ્યૂડ ટેસ્ટ) વગેરે IELTS (ઇન્ટરનેશનલ ઇંગ્લિશ લેંગ્વેઝ ટેસ્ટ) એક્ઝામ પાસ કરવી જરૂરી છે. પાસપોર્ટ હોવો જરૂરી છે.

૧૬.૧ વિઝા માટે કયા દસ્તાવેજો જોઇએ ?

● એક કરતાં વધારે વર્ષ માટે અધિકૃત હોય તેવો પાસપોર્ટ ● અનકન્ડિશનલ લેટર ઑફ એડમિશન અથવા ઇ-20 ● અસલ એજ્યુકેશનલ સર્ટિફિકેટ્સ, માર્ક શીટ્સ, ટ્રાન્સ્ક્રિપ્ટ વગેરે ● IELTS અથવા તો TOFEL સ્કોર ● GMAT અથવા તો GRE સ્કોર અથવા તો બીજા એલિજિબિલિટી સર્ટિફિકેટ ● અભ્યાસક્રમના કુલ ખર્ચ કરતાં વધારે નાણાકીય વ્યવસ્થા હોવાના પુરાવા.

૧૬.૨ વિદેશ અભ્યાસ માટેની પ્રાથમિક લાયકાત

1. International English Language Testing System - IELTS - **www.ielts.org**
2. Scholastic Aptitude Test (SAT) - **www.collegeborad.com** (for undergraduate in US)
3. Graduate Management Admission Test (GMAT) - **www.mba.com** (for MBA abroad)
4. Graduate Record Examination (GRE) (for Master programme abroad)
5. TOFEL - Testing of English as foreign language
6. Test De Evolution of French (TEF) - **www.fiaf.org**

૧૬.૩ વિદેશ અભ્યાસ અર્થે અગત્યના સરનામા અને વેબસાઇટો

- **અમેરિકા માટે :**
  www.unitedstates visas.gov
  www.lisembassy.state.gov/mumbai
  78, Bhulabhai Desai Road,
  Lincoln House, Mumbai-400 026. India.
  admit@bridgeport.edu
- **કેનેડા માટે :**
  cic.g.ca (canada immigration) www.cic.gc.ca
  Canada High Commission, Immigration
  Section, Chanakyapuri, P.O.Box
  No. 5209, New Delhi-110021
- **જર્મની માટે :**
  www.hrk.de • www.germany campus.de
- **બ્રિટિશ માટે :**
  On education in the U.K.
  http://www.educationuk.org
  information about
  British Education online.
- **U.K. Universities, Colleges**
  http:/www.sici.w/u.ac.uk/ukinfo/
  uk.map.html
  British High Commission,
  Churchgate, Mumbai India
  For Scholarship : **www.dada.de**
- **ઑસ્ટ્રેલિયા માટે :**
  www.immi.gov.au

● **IELTS :** IELTS (International English Language Testing System)નો ઉપયોગ યુકેની યુનિવર્સિટીઓ પ્રવેશ મેળવવા ઇચ્છતા વિદ્યાર્થીઓના અંગ્રેજી ભાષા ઉપરના પ્રભુત્વને ચકાસી તેમની પ્રવેશ યોગ્યતા નક્કી કરવા માટે થાય છે. આ ટેસ્ટ દ્વારા વિદ્યાર્થી યુકેમાં રહેવા અને ભણવા માટે અંગ્રેજીમાં અસરકારક રીતે કોમ્યુનિકેશન કરી શકે છે કે નહીં તે ચકાસવામાં આવે છે. ટેસ્ટ એકેડેમીક અને જનરલ ટ્રેનિંગ મોડ્યુલ એમ બે ભાગમાં વિભાજિત હોય છે. દરેક મોડ્યુલમાં ચાર વિભાગ હોય છે : લીસનીંગ, રીડીંગ, રાઇટીંગ અને સ્પીકીંગ.

IELTS પરીક્ષાનું ફોર્મ ભરવા તથા ટેસ્ટના દિવસે પાસપોર્ટનો "I-Card" તરીકે ઉપયોગ થતો હોય છે. તેના સિવાય પ્રવેશ મળશે નહીં. The British Council, IDP Education Australia અને University of Cambridge Examination દ્વારા ભેગા મળીને વૈશ્વિક સ્તરે આ પરીક્ષા કન્ડકટ કરવામાં આવે છે. બધા જ ટેસ્ટ University of Cambridge ESOL (English for Speakers of Other Languages) દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યા છે.

www.britishcouncil.org.in/ielts **www.learnenglish.org.uk**
www.ielts.org **www.ieltsindia.com**

● **ગ્રેજ્યુએટ રેકોર્ડ એકઝામીનેશન (GRE) :**

ગ્રેજ્યુએટ રેકોર્ડ એકઝામીનેશન (GRE) ટેસ્ટ, અમેરિકામાં ગ્રેજ્યુએટ લેવલે મેનેજમેન્ટ સિવાયના ક્ષેત્રોમાં પ્રવેશ માટે આપવી આવશ્યક છે. આ ટેસ્ટમાં તમારી શૈક્ષણિક કારકિર્દીમાં તમે વર્બલ, ક્વોન્ટીટેટીવ અને એનાલીટીકલ રાઈટીંગ ક્ષેત્રોમાં કેવી સ્કીલ્સ ડેવલપ કરી છે તે ચકાસવામાં આવે છે. આ ટેસ્ટમાં તમે મેળવેલો સારો સ્કોર સારી ગ્રેજ્યુએટ સ્કુલમાં પ્રવેશ કાર્યને આસાન બનાવી શકે છે. અત્યારે આ ટેસ્ટ કોમ્પ્યુટર ઉપર લેવાય છે અને 'કોમ્પ્યુટર બેઝડ GRE' તરીકે ઓળખાય છે. આ ટેસ્ટ જનરલ અને સબ્જેકટ એમ બે અલગ રીતે લેવામાં આવે છે. કેટલીક ગ્રેજ્યુએટ સ્કુલો GRE સબ્જેકટનો સ્કોર માંગતી હોય છે. GRE સબ્જેકટ ૧૪ વિષયોમાં આ ટેસ્ટ લેવામાં આવે છે : (૧) બાયોકેમેસ્ટ્રી, (૨) બાયોલોજી, (૩) કેમેસ્ટ્રી, (૪) કોમ્પ્યુટર સાયન્સ, (૫) ઈકોનોમિકસ, (૬) એન્જિનિયરીંગ, (૭) જીઓલોજી, (૮) હીસ્ટ્રી, (૯) લીટરેચર ઈન ઈંગ્લિશ, (૧૦) મેથેમેટીકસ, (૧૧) મ્યુઝીક, (૧૨) ફિઝીકસ, (૧૩) સાઈકોલોજી, (૧૪) સોશીયોલોજી.

કોમ્પ્યુટર બેઈઝડ GRE : જનરલ ટેસ્ટમાં ત્રણ અથવા ચાર સેકશન હોય છે.

વર્બલ એબીલીટી : આ સેકશનમાં આવતા ૩૦ પ્રશ્નો નીચેના ચાર વિભાગોમાં વિભાજીત હોય છે :

(૧) એન્ટોનીમ : શબ્દભંડોળ (વોકેબ્યુલરી) સાથે સીધી રીતે સંકળાયેલા આ પ્રશ્નોમાં જે-તે શબ્દની સામે પાંચ શબ્દો આપેલ હશે, તેમાંથી શ્રેષ્ઠ વિરોધી શબ્દ તમારે પસંદ કરવાનો હોય છે. આમાંથી ઘણા બધા શબ્દોથી તમે બિલકુલ અપરિચિત હશો. તમારું વિશાળ વાંચન અને વિશાળ શબ્દભંડોળ તમને મદદરૂપ થઈ શકે છે.

(૨) એનલોજી : એન્ટોનીમની જેમ એનલોજી સાથે સંકળાયેલા પ્રશ્નો પણ શબ્દભંડોળ સાથે સંકળાયેલા હોય છે. અહીં શબ્દ અને વિચાર વચ્ચેનો સંબંધ તમારે સમજવાનો હોય છે. તમને શબ્દોની એક જોડી આપેલી હશે. તમારે બીજા એવા જ સંબંધવાળી જોડી શોધવાની હશે. અહીં ઘણી બધી અલગ-અલગ પ્રકારની રીલેશનશીપ હોય છે. મોટેભાગે સમાનાર્થી અને કારણ તથા અસર સાથે સંકળાયેલ જોડીઓ વધારે આપવામાં આવે છે.

(૩) સેન્ટેન્સ કમ્પ્લિશન : અહીં તમારી 'રીડીંગ કોમ્પ્રિહેન્શન' અને 'વોકેબ્યુલરી' બંને સ્કિલ્સની ભેગી ચકાસણી કરવામાં આવે છે. આપેલ વાકયનું લોજીક, સ્ટાઈલ અથવા ટોન સમજવો ખૂબ જરૂરી છે. વિકલ્પોમાંથી વાકયને પૂર્ણ કરતો શ્રેષ્ઠ વિકલ્પ શોધવાનો હોય છે.

(૪) રીડીંગ કોમ્પ્રિહેન્શન : અહીં તમારી પદ્ધતિસર વાંચનની, સમજવાની અને અર્થઘટન કરવાની ક્ષમતાની ચકાસણી કરવામાં આવે છે. તમારા અભ્યાસમાં અને પછી વ્યવહારિક જીવનમાં પણ આ આવડત ખૂબ જ ઉપયોગી છે. જુદાં જુદાં ક્ષેત્રોનું વાંચન તમને મદદરૂપ થઈ શકે છે.

www.ets.org

● **એક નવું આકાશ : અમેરિકામાં અભ્યાસ :**

અમેરિકામાં ન રહેતા હોય, ત્યાંના નાગરિક ન હોય છતાં અમેરિકામાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કરવા ઈચ્છતા વિદ્યાર્થીઓ F-1 (નોન-ઈમિગ્રન્ટ) સ્ટુડન્ટ વિસા મેળવીને અમેરિકાની યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ મેળવી શકે છે. F-1 સિવાય પણ અન્ય કેટલાક પ્રકારના વિસા મેળવીને ઉચ્ચ અભ્યાસ અર્થે વિદ્યાર્થીઓ અમેરિકા જઈ શકે છે.

અભ્યાસ માટે અપાતા વિવિધ પ્રકારના વિસા કયા કયા છે ?

F-1 અથવા તો સ્ટુડન્ટ વિસા : યુ.એસ.ના અભ્યાસક્રમમાં જોડાવા માંગતા બહારના દેશના વિદ્યાર્થીઓ માટે આ સૌથી સામાન્ય વિસા છે. અમેરિકાની અધિકૃત યુનિવર્સિટી અને કોલેજમાં અભ્યાસ કરવા માંગતા વિદ્યાર્થીઓએ આ વિસા મેળવવા જરૂરી છે.

J-1 અથવા તો એકસચેન્જ વિઝીટર વિસા : યુ.એસ.માં ચાલતા એકસચેન્જ વિઝીટર પ્રોગ્રામમાં સામેલ થવા માંગતા વિદ્યાર્થીઓ માટે J-1 વિસા છે. શૈક્ષણિક અને સાંસ્કૃતિક એકસચેન્જ પ્રોગ્રામ માટે 'J-1' વિસા આપવામાં આવે છે.

M-1 અથવા સ્ટુડન્ટ વિસા : આ વિસા યુ.એસ.ની સંસ્થાઓમાં બિનશૈક્ષણિક અથવા વ્યવસાયિક અભ્યાસ કે તાલીમ પ્રાપ્ત કરવા માંગતા હોય તેવા લોકો માટે છે.

ધ્યાનમાં રાખવા જેવી બાબત : જો તમારે યુ.એસ.ના રાજદૂતાવાસના વિસા માટેની અરજી કરવી હોય તો સૌપ્રથમ SEVIS (સ્ટુડન્ટ એન્ડ એકસચેન્જ વિઝીટર ઈન્ફર્મેશન સિસ્ટમ) અંતર્ગત જરૂરી એવા દસ્તાવેજ જેવા કે I-20 અથવા તો DS-2020 હોવા જોઈએ. આ દસ્તાવેજ અમેરિકાની યુનિવર્સિટી કે કોલેજ કે પછી જે ખાતામાં તમે જવા માંગતા હો તેનો અધિકૃત પત્ર તમારી પાસે હોવો જરૂરી છે. વિદ્યાર્થીઓએ વિસાની અરજી કરતી વખતે સાથે આ સ્પોન્સ પત્ર બીડવો જરૂરી છે. કોઈપણ એકસચેન્જ પ્રોગ્રામ અથવા સંસ્થા કે કોલેજમાં શૈક્ષણિક પ્રવેશ મેળવી લીધા પછી જ વિદ્યાર્થીઓને SEVIS હેઠળ પત્ર મળી શકે છે. એટલા માટે વિસાની અરજી કરતાં પહેલાં સંસ્થા કે અભ્યાસક્રમમાં જોડાવા માટેની જરૂર પ્રવેશ કાર્યવાહી પૂરી કરવી જોઈએ.

જો તમે એકસચેન્જ પ્રોગ્રામ હેઠળ ભાગ લેવા માંગતા હો તો સંસ્થા કે કોલેજ તરફથી સંમતિપત્ર મેળવવો જરૂરી છે. તમને સ્પોન્સર કરનારી સંસ્થા કે કોલેજ પણ તમને વિસા મેળવવા માટેની યોગ્ય માહિતી પૂરી પાડે છે. આ ઉપરાંત અમેરિકામાં અભ્યાસ વિશેનું જરૂરી માર્ગદર્શન પણ પૂરું પાડે છે. વિસા મેળવવા માટેની અરજી કરતી વખતે જરૂરી દસ્તાવેજની સાથોસાથ SEVIS ફી અને વિસા પ્રોસેસીંગ ફી ચૂકવવી જરૂરી છે.

યુ.એસ. એમ્બેસી, કોન્સ્યુલેટની અહીં જણાવેલી પ્રક્રિયા જુદી પણ પડી શકે છે માટે યુ.એસ. એમ્બેસીની સત્તાવાર વેબસાઈટની મુલાકાત લેવી. જેથી કરીને તમે વેબસાઈટ પરથી વિસા માટેના ઈન્ટરવ્યુનો ચોક્કસ સમય અને તારીખ મેળવી શકો. ફરી એકવાર આ પ્રક્રિયા પણ અલગ હોઈ શકે છે માટે યુ.એસ. એમ્બેસીની વેબસાઈટ પર ક્લિક કરો.

વિદ્યાર્થીઓ જ્યારે વિસાના ઈન્ટરવ્યુ માટે જાય ત્યારે જરૂરી દસ્તાવેજો જેવા કે વિસા કવોલીફાઇંગ દસ્તાવેજ (I-20/DS-2020), શૈક્ષણિક પ્રમાણપત્રો, નાણાંકીય સપોર્ટ માટેના દસ્તાવેજ, વિસા પ્રોસેસીંગ ફી અને SEVIS ફીની રસીદ અને સંપૂર્ણ વિગતો ભરેલું વિસા અરજી ફોર્મ સાથે હોવું અનિવાર્ય છે. વિદ્યાર્થીઓએ ખાતરીપૂર્વક ચકાસી લેવું જોઈએ કે તેમણે જે વિગતો વિસા અરજીપત્રકમાં ભરી છે તે સંપૂર્ણપણે સાચી છે.

● વિદેશમાં શિક્ષણની પહેલી કસોટી : TOEFL :

દેશની યુનિવર્સિટીમાં ખાસ કરીને અમેરિકામાં અભ્યાસ કરવા માંગતા વિદ્યાર્થીઓએ ટેસ્ટ ઓફ ઈંગ્લિશ એઝ એ ફોરેન લેંગ્વેજ (TOEFL) પરીક્ષા આપવી પડે છે. TOEFL જે વિદ્યાર્થીની પ્રથમ ભાષા અંગ્રેજી નથી તેમણે આ પરીક્ષા આપવી પડે છે. દ્વારા એ જાણી શકાય છે કે વિદ્યાર્થી અમેરિકન ઉચ્ચારણોવાળું અંગ્રેજી બરાબર સાંભળતા, વાંચતા, લખતાં અને બોલતાં કેટલું આવડે છે ? TOEFLમાં મેળવેલા ગુણ વિશ્વના ૧૧૦ દેશની ૬,૦૦૦ કરતાં વધુ કોલેજ માન્યતા પ્રાપ્ત શૈક્ષણિક સંસ્થામાં સ્વીકૃત છે.

સપ્ટેમ્બર ૨૦૦૬થી TOEFL એકઝામ ઈન્ટરનેટ બેઝડ ટેસ્ટ (iBT) બની છે. જ્યાં ઈન્ટરનેટ સુવિધા ઉપલબ્ધ નથી ત્યાં iBT ઉપરાંત પેપર બેઝડ ટેસ્ટ દ્વારા પણ TOEFL આપી શકાય છે.

ઈન્ટરનેટ બેઝડ ટેસ્ટ :

TOEFL ઈન્ટરનેટ બેઝડ ટેસ્ટ અંગ્રેજી ભાષાની પકડને ચકાસે છે. ભાષાના પ્રભુત્વમાં લખવું, વાંચવું, બોલવું અને સાંભળવું એમ ચારેય બાબતોનો સમાવેશ થાય છે.

ઈન્ટરનેટ બેઝડ ટેસ્ટ અધિકૃત ગણાય છે અને અભ્યાસ દરમ્યાન કોલેજ કે સંસ્થામાં બોલાતી, લખાતી, વંચાતી અને સંભળાતી ભાષા પર ભાર મૂકવામાં આવે છે. ઈન્ટરનેટ બેઝડ ટેસ્ટ (iBT)ના કુલ ચાર વિભાગ છે :

૧. વાંચન ક્ષમતા ચકાસવી : વિદ્યાર્થી શિક્ષણ સામગ્રી બરાબર વાંચી શકે એ ક્ષમતા ચકાસવા માટેનો આ વિભાગ છે.

૨. શ્રવણ ક્ષમતા ચકાસવી : કોલેજ કે સંસ્થામાં અંગ્રેજીમાં અપાતા પ્રોફેસરના લેકચર વિદ્યાર્થી બરાબર સમજી શકે છે કે કેમ ? એ ચકાસવા માટેનો આ વિભાગ છે.

૩. બોલવાની ક્ષમતા ચકાસવી : વિદ્યાર્થીની અંગ્રેજીમાં બોલવાની ક્ષમતા આ વિભાગ દ્વારા ચકાસવામાં આવે છે.

૪. લેખન ક્ષમતા ચકાસવી : કોલેજ, યુનિવર્સિટીમાં ભણાવાતા અભ્યાસક્રમ દરમ્યાન વિદ્યાર્થી અંગ્રેજીમાં કેટલું અને કેવી રીતે લખી શકે છે તે આ વિભાગ વડે ચકાસવામાં આવે છે.

TOEFLના કેન્દ્રો : ઈન્ટરનેટ બેઝડ : અમદાવાદ, વડોદરા, સુરત, મુંબઈ **પેપર બેઝડ :** બેંગ્લોર, હૈદ્રાબાદ, ત્રિવેન્દ્રમ

TOEFL માટેની યોગ્યતા : કોઈપણ વ્યક્તિ TOEFL આપી શકે છે. તેમાં કોઈ ઉંમરનો બાધ નડતો નથી કે ચોક્કસ ડિગ્રીની આવશ્યકતા નથી. TOEFLમાં મેળવેલા ગુણ બે વર્ષ સુધી માન્ય ગણાય છે.

કેવી રીતે એપ્લાય કરી શકાય ? ઈન્ટરનેટ બેઝડ ટેસ્ટીંગ (iBT) : તમારા શહેરમાં કે આસપાસના વિસ્તારમાં પસંદ કરેલા અધિકૃત એજ્યુકેશન ટેસ્ટીંગ સર્વિસ (ETS) કેન્દ્રો TOEFL iBT આપી શકાય છે. iBTની ટેસ્ટ ફી ૧૫૦ અમેરિકન ડોલર છે. પેપર બેઝડ (PBT)ની ફી ૧૪૦ અમેરિકન ડોલર છે. ટેસ્ટના નિર્ધારીત દિવસે તમારું યોગ્ય ઓળખપત્ર (ID) સાથે લઈ જવું અનિવાર્ય છે. iBT માટે તમે ઓનલાઈન નોંધણી કરાવી શકો છો. આ ઉપરાંત ફોન દ્વારા પણ નોંધણી કરાવી શકાય છે, અથવા તો ઈ-મેઈલ દ્વારા પણ નોંધાવી શકાય છે.

● નેશનલ મેરીટ સ્કોલરશીપ :

નેશનલ મેરીટ સ્કોલરશીપ કોર્પોરેશન (NMSC) તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને મેરીટના આધારે ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે સ્કોલરશીપ પૂરી પાડે છે. આ પ્રતિષ્ઠિત સંસ્થા ખૂબ જૂની છે. ૧૯૬૪થી દર વર્ષે હજારો વિદ્યાર્થીઓને સ્કોલરશીપ આપે છે. નેશનલ મેરીટ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત પસંદગી પામેલા હાઈસ્કૂલ લેવલના ૫૫,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓને તથા નેશનલ એચીવમેન્ટ પ્રોગ્રામ હેઠળ કોલજના અંડર ગ્રેજ્યુએટ્સ ૧૦,૫૦૦ કરતાં વધુ વિદ્યાર્થીઓને સ્કોલરશીપ આપે છે. કોલેજના અભ્યાસ પાછળ દર વર્ષે કુલ ૫૦ મિલિયન ડોલર (૫ કરોડ રૂપિયા)ની સ્કોલરશીપ જાહેર કરે છે. NMSCની આ સ્કોલરશીપ મેળવવા માટે અમેરિકાના નાગરિક બનવું જરૂરી છે. જે વિદ્યાર્થીએ કાયમી ધોરણે નિવાસી બનવા માટે અરજી કરી હોય તે પણ આ સ્કોલરશીપ મેળવવા માટેની પરીક્ષા આપવાને પાત્ર બની શકે છે. સ્કોલરશીપ મેળવવા માટેના કવોલીફાઇંગ ટેસ્ટમાં દર વર્ષે અંદાજે ૧,૩૦,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લે છે. તેમાંથી ફકત ૪,૬૦૦ વિદ્યાર્થીઓ સ્કોલરશીપ મેળવે છે. નેશનલ મેરીટ સ્કોલરશીપ કોર્પોરેશન, ૧૫૬૦, શેરમન એવન્યુ, સ્યુટ ૨૦૦, ઈવેન્સ્ટન, ઈલીનોઈસ ૬૦૨૦૧-૪૮૯૭. **www.nationalmerit.org**

૧૭. કોંગ્રેસ સરકારની ઉચ્ચતર અભ્યાસ માટે શૈક્ષણિક લોનની યોજના

વિવિધ બૅંક મારફત સમગ્ર ભારતમાં તથા વિદેશમાં અભ્યાસ માટે ઉચ્ચતર અભ્યાસ માટેની શૈક્ષણિક લોન યોજના અમલમાં છે. વિવિધ રાષ્ટ્રીયકૃત બૅંકો-સંસ્થામાંથી આ લોન મેળવી શકાય છે. આ અંગે કોઈ પણ બૅંકના સંપર્ક દ્વારા જરૂરી માહિતી મળી શકે છે. કૉંગ્રેસ પક્ષની કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પ્રવર્તમાન સમયમાં બૅંક દ્વારા આ લોન મંજૂરી માટેના નિયમો ઉદાર બનાવાયા છે અને એજ્યુકેશન લોન માટે થનાર વ્યાજની સબસીડી ભારત સરકાર ચૂકવશે.

લોન મળી શકે તેવા અભ્યાસક્રમો :

- ૧૦ + ૨ની પદ્ધતિમાં શાળા કક્ષાએ
- બી.એ., બી.કૉમ., બી.એસસી. વગેરે અભ્યાસક્રમ માટે
- અનુસ્નાતક અને પીએચ.ડી. અભ્યાસ અર્થે
- એન્જિનિયરિંગ, મેડિકલ, ઍગ્રિકલ્ચર, વેટરનરી, લૉ, ડેન્ટલ, મૅનેજમેન્ટ, કમ્પ્યૂટર જેવા પ્રોફેશનલ કોર્સીસ માટે
- ICWA, CA, CFA વગેરેના અભ્યાસ માટે
- IIM, IIT, IISC, XIRI, NIFT જેવી સંસ્થાઓમાં અભ્યાસ માટે
- ડિપ્લોમા, ડિગ્રી જેવા UGC, AICTE, ICMR, MCI/DCI/CCN દ્વારા માન્ય કોર્સ માટે

વિદેશ અભ્યાસ માટે માન્ય અભ્યાસક્રમો :

- સ્નાતક કક્ષાએ : માન્ય યુનિ.ના રોજગારલક્ષી પ્રોફેશનલ કોર્સીસ માટે
- અનુસ્નાતક કક્ષાએ : MBA, MS માટે
- CIMA - London, CPA in USA વગેરે દ્વારા ચાલતા અભ્યાસક્રમો માટે
- ધોરણ ૧૦ (એસ.એસસી) અને તેથી ઉપરના ધોરણ પાસની માર્કશીટ
- ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ મેળવવા અંગેના પત્રની નકલ

લોન માટે જરૂરી દસ્તાવેજ :

- ધો.૧૦ અથવા ધો.૧૨ પાસની માર્કશીટ
- પ્રવેશપત્રની નકલ
- અભ્યાસક્રમ દરમિયાન થનારા સંભવિત ખર્ચની વિગત
- બે પાસપોર્ટ ફોટોગ્રાફ્સ - અરજદાર તથા સહ અરજદાર (વાલી, પિતા, માતા સહ અરજદાર બની શકે)
- અરજદાર - સહ અરજદારના બૅંક સ્ટેટમેન્ટની (લેવડ-દેવડ)ની છેલ્લા છ માસની વિગત
- છેલ્લાં ૩ વર્ષના આવકવેરા રીટર્ન - એસેસમેન્ટ ઑર્ડરની નકલ
- બે બૅંક ગૅરન્ટર, તેનાં નામ, સરનામાં, રહેઠાણના જરૂરી પુરાવા સહિત તેની આવકના પુરાવા, પગાર સ્લીપ વગેરે
- લોનની રકમ અન્વયે જરૂરી માર્જીન મની ધરાવતા હોવાના પુરાવા બૅંક બૅલેન્સ વગેરે
- અન્ય કોઈ પણ બૅંક, સંસ્થા, પેઢીમાંથી લોન ન મેળવ્યા અંગેનું અને ગૅરન્ટર ન બન્યા હોવા અંગેનું કબૂલાતનામું.
- લોનની રકમ વધુ હોય ત્યારે જરૂરી સિક્યુરિટી માટે સ્થાવર મિલકત - મકાન, જમીન વગેરેના દસ્તાવેજ ગીરો મૂકવા જરૂરી રહે છે.
- સ્થાવર મિલકત અંગે - ટાઈટલ ક્લીયરન્સ સર્ટિ. વેલ્યુએશન રિપોર્ટ રજૂ કરવાના રહે છે.
- આ ઉપરાંત લોન મંજૂર કરનાર સંસ્થા / બૅંકના નિયમોનુસાર જરૂરી અન્ય દસ્તાવેજ. શૈક્ષણિક લોન મેળવવા જરૂરી કેટલીક વિગતો આપની જાણ-માહિતી માટે દર્શાવેલ છે તેમ છતાં સમયાંતરે બૅંક સંસ્થાઓ દ્વારા અમલી બનતા ફેરફારોને આધીન કાર્યવાહી કરવાની રહે છે.

- State Bank of India - **www.statebankofindia.com**
- Punjab National Bank - **ww.punjabnationalbank.org**
- Bank of Baroda - **www.bankofbaroda.com**
- IDBI Bank - **www.idbibank.com**
- Vijaya Bank - **www.vijaybank.com**
- State Bank of Hyderabad - **www.sbhyd.com**

● **કારકિર્દીની સંજીવની એજ્યુકેશન લોન (કેન્દ્રની કોંગ્રેસ સરકારનું શિક્ષણ માટેનું ઉત્તમ પગલું) :**

કારકિર્દીને ચોક્કસ ઊંચાઈ પર લઈ જવા માટે ઉચ્ચ કે ટેકનીકલ શિક્ષણ અનિવાર્ય છે, પરંતુ બીજી બાજુ આ શિક્ષણ ખૂબ જ મોંઘું બન્યું છે. કેટલીક પ્રતિષ્ઠિત યુનિવર્સિટીઓ તેમજ સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓ દ્વારા લેવાતી વિવિધ ફીની રકમ એટલી મોટી હોય છે કે મધ્યમ વર્ગના મોટાભાગના લોકો પાસે તેટલી પૂરી રકમ એકસામટી હોવી અશકય છે. મોટાભાગની તમામ રાષ્ટ્રીયકૃત બેંકો, સહકારી બેંકો તેમજ ખાનગી બેંકો દ્વારા વિવિધ એજ્યુકેશન લોન મળી શકે છે. ભારત સરકારે એજ્યુકેશન લોન માટે વિશેષ જોગવાઈ કરેલ છે. ભારત સરકારની સેન્ટ્રલ સેક્ટર સ્કીમ ફોર એજ્યુકેશન લોન અન્વયે લોન તરીકે મળવાપાત્ર મહત્તમ રકમ ગણવા માટે, અભ્યાસ કરવા માટે સ્કૂલ, કોલેજ, હોસ્ટેલ, લાયબ્રેરી તેમજ લેબોરેટરીને ચૂકવવાની સંપૂર્ણ ફી સહિત અભ્યાસ માટે જરૂરી પુસ્તકો, સાધનો, ઉપકરણો, યુનિફોર્મ લાવવા માટેના ખર્ચ ઉપરાંત અભ્યાસ અર્થે ભરવી પડતી જરૂરી કોશન મની કે રીફન્ડેબલ ડીપોઝીટ, વિદેશમાં અભ્યાસના કિસ્સામાં પેસેજ મની તેમજ હવાઈ સફરનો ખર્ચ વગેરે ખર્ચાઓનો સમાવેશ કુલ અભ્યાસખર્ચમાં કરી શકાય છે. લોન લેનાર વ્યક્તિની પરત ચૂકવણીની ક્ષમતાને ધ્યાને રાખી લોન માટે ગણનાપાત્ર કુલ અભ્યાસ ખર્ચ અથવા એજ્યુકેશન લોનની મહત્તમ મર્યાદા એ બેમાંથી જે રકમ ઓછી હોય તેટલી લોન મંજૂર થઈ શકે છે.

ભારત સરકારે રાષ્ટ્રીય બેંકો દ્વારા અભ્યાસ અર્થે રૂા. ૪ લાખની લોન સુધી માર્જીન મની શૂન્ય રાખવામાં આવી છે એટલે કે અભ્યાસ માટે જરૂરી તમામ ખર્ચ જેટલી પૂરી રકમની લોન મળી શકે છે.

અભ્યાસ માટે લોન લીધા પછી વિદ્યાર્થીનો અભ્યાસ પૂરો થાય ત્યાં સુધી લોન પરના વ્યાજની ચૂકવણી સબસીડીરૂપે ભારત સરકાર આપશે. મોટાભાગની તમામ રાષ્ટ્રીયકૃત બેંકો લોનની પરત ચૂકવણીનો સમય, અભ્યાસક્રમનો સમયગાળો ૧ વર્ષ અથવા વિદ્યાર્થીને નોકરી મળ્યાના છ માસ, એ બેમાંથી જે વહેલું હોય તે નક્કી કરે છે. દેશમાં અભ્યાસક્રમ માટે મહત્તમ રૂા. ૧૦ લાખ અને વિદેશમાં અભ્યાસ માટે મહત્તમ રૂા. ૨૦ લાખ સુધીની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે પ્રાપ્ત સરકારી સહાય

- ધોરણ -૧૧ સામાન્ય પ્રવાહ (વિજ્ઞાનપ્રવાહ સિવાય)માં દાખલ થનાર વિદ્યાર્થીઓને ટ્યુશન માટે પ્રથમ વર્ષ રૂ. ૮,૦૦૦ અને બીજા વર્ષે રૂ. ૪,૦૦૦ સહાય આપવામાં આવે છે. તથા ધોરણ-૧૧ વિજ્ઞાનપ્રવાહમાં દાખલ થનાર વિદ્યાર્થીઓને ટ્યુશન માટે પ્રથમ વર્ષે રૂ. ૧૫,૦૦૦ અને બીજા વર્ષે રૂ. ૧૦,૦૦૦ની સહાય આપવામાં આવે છે.
- કૉલેજ સાથે સંકળાયેલા છાત્રાલયમાં રહેતા વિદ્યાર્થીઓને ફંડમાંથી ભોજન બીલ સહાય તરીકે દર મહિને રૂ. ૬૦૦ વિદ્યાર્થી દીઠ આપવામાં આવે છે.
- સિવિલ, મિકેનિકલ, ઈલેક્ટ્રિકલ, આર્કિટેક, પ્લાસ્ટિક અને ફાઈન આર્ટના પ્રથમ વર્ષમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીને રૂ. ૩,૦૦૦ની નાણાકીય સહાય આપવામાં આવે છે.
- પુસ્તક બૅંક યોજના હેઠળ મૅડિકલ, એન્જિનિયરિંગ, એગ્રિકલ્ચર, વેટરીનરી, પોલિટેકનિક, લૉ, સી.એ., એમ.બી.એ., બાયોસાયન્સ જેવા અભ્યાસક્રમોમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તકોની કિંમતના પાંચ ટકા ડિપોઝિટ લઈને બે વિદ્યાર્થી દીઠ એક સેટ આપવામાં આવે છે. અનુસ્નાતકમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓને વિદ્યાર્થીદીઠ એક સેટ આપવામાં આવે છે.
- કૉમર્શિયલ પાયલોટ લાયસન્સની તાલીમ મેળવવા ઈચ્છતા અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને રૂ. ૨૦ લાખ સુધીની લૉન ૪ ટકાના વ્યાજે આપવામાં આવે છે.
- વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ અર્થે જવા માગતા વિદ્યાર્થીઓને રૂ. ૧૦ લાખની ૪ ટકા વ્યાજે લૉન આપવામાં આવે છે.
- ડૉ. આંબેડકર સરકારી છાત્રાલયોમાં મહાવિદ્યાલયમાં અભ્યાસ કરતા અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને તમામ સવલતો વિના મૂલ્યે આપવામાં આવે છે.
- મામા સાહેબ ફડકે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અનુસૂચિત જાતિના તેજસ્વી વિદ્યાર્થી/વિદ્યાર્થીનીઓને રહેવા, ભણવાની વિના મૂલ્યે સગવડ એક જ કેમ્પસમાં મળી રહે તે માટે રાજ્યમાં ૧૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ચલાવવામાં આવે છે.
- એસ.એસ.સી. બૉર્ડની પરીક્ષામાં પ્રથમ ક્રમ મેળવતા તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને અનુક્રમે ધોરણ-૧૦ અને ૧૨માં તમામ પ્રવાહમાં આવનારને ઈનામ આપવામાં આવે છે.
- પસંદ થયેલી માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં અનુસૂચિત જાતિના તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે.
- એસ.સી.એસ.ટી. વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક લૉન પર વ્યાજ સબસીડી મળશે. સરકારી માન્યતા પ્રાપ્ત કૉલેજોમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવનાર અને આર્થિક રીતે પછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવતી શૈક્ષણિક લૉન પર વ્યાજ સબસીડી આપવાનું કેન્દ્ર સરકારે જાહેર કર્યું છે.

૧૮. શિષ્યવૃત્તિ

ભારત સરકારના સહયોગથી ગુજરાત રાજ્યમાં નીચે મુજબની શિષ્યવૃત્તિ તથા લોન આપવામાં આવે છે,જેના અરજીપત્રક (ક્રમ ૧થી ૯) વિદ્યાર્થી જે જિલ્લામાં ભણતો હોય તે જિલ્લાની શિક્ષણાધિકારીની કચેરીમાંથી વિનામૂલ્યે મેળવી તેમાં લખેલ નિયત સમયે (દર વર્ષે જૂન-જુલાઈ માસમાં) નીચેના સરનામે મોકલી દેવા.

હિસાબી અધિકારશ્રી, ૨, શિષ્યવૃત્તિ શાખા, ઉચ્ચ શિક્ષણ નિયામક કચેરી, બ્લોક નં.૧૨, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૦.

જે વિદ્યાર્થી ગુણવત્તાના ધોરણે મળતી આ શિષ્યવૃત્તિને પાત્ર હશે તેની જાણ તે જે સંસ્થામાં ભણતો હોય ત્યાં કરવામાં આવશે.વિદ્યાર્થીના માતા-પિતા કે વાલીની વાર્ષિક આવક ગયા વર્ષના એપ્રિલથી આ વર્ષના માર્ચ વચ્ચેની ગણવી. ધો.૧૦ પછી જેને સ્કૉલરશિપ મળી હોય તેમણે ધો.૧૨ પછી ફરી અરજી કરવાની રહેશે.

(૧) ગુજરાત રાજ્ય ઉચ્ચ શિક્ષણ શિષ્યવૃત્તિ : (૯૦૨ વિદ્યાર્થીઓ માટે)

(૨) ગુ.રા.વ્યાજમુક્ત લોન : (૬૨૬)

(૩) શિક્ષકના બાળકને શિષ્યવૃત્તિ : (૩૬)

(૪) ગુજરાત રાજ્ય પોસ્ટ એસ.એસ.સી. આંતર રાજ્ય યોજના : (૩૦)

(૫) ગુજરાત રાજ્ય ટ્રાઈબલ તાલુકાના વતની માટે ઉચ્ચ શિક્ષણની યોજના : (૧૫)

(૬) કેન્દ્ર સરકારની લોન : (૧૦૦)

(૭) હિન્દીના અભ્યાસ માટે : (૧૩૫)

(૮) નૅશનલ-મેરિટ શિષ્યવૃત્તિ : (૧૪૪૪)

(૯) સંસ્કૃત સ્કૉલરશિપ : (૧૦૦)

(૧૦) **અન્ય અભ્યાસ માટે**

(૧) ચાણક્ય ટ્રેનિંગ શિપ(ડફરીન) તાલીમ માટે ૬ વિદ્યાર્થીઓને સહાય અપાય છે. (૨) શ્રી વનસ્થલી વિદ્યાપીઠ, રાજસ્થાનમાં ભણવા જતી બે બહેનોને સહાય મળે છે. (૩) ફિલ્મ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ, પૂના ભણવા જતા ૫ વિદ્યાર્થીઓને માસિક ૨૫૦ રૂ. અપાય છે. (૪) જૂના સૌરાષ્ટ્ર વિભાગના વિદ્યાર્થીઓને જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી દ્વારા સહાય મળે છે.

(૧૧) Director,Centre for Cultural Resources and Training, Bahawalpur house, Bhagwandas Road, New Delhi-1: (૩૦૦ બાળકો)

(૧૨) **રાષ્ટ્રીય પ્રતિભા ખોજ પરીક્ષા :** ભારત સરકાર દર વર્ષે ૭૫૦ જેટલા તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને વર્ષે રૂ. ૨૦૦૦ થી ૨૭૦૦ સ્કૉલરશિપ રૂપે આપે છે. પ્રથમ સ્ક્રીનિંગ પરીક્ષા (ગુજરાત) રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ, દિલ્હી ચકલા, અમદાવાદા દ્વારા ડિસેમ્બર માસમાં લેવાય છે. જેના દ્વારા પ્રવેશપત્રો ઑકટોબરમાં જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીની કચેરીમાંથી લઈ ભરવાનાં હોય છે. આ અંગે બે પેપર હોય છે. ૧૦૦ ગુણ અભ્યાસના વિષયના હોય છે. દોઢ કલાકનાં પેપર ગુજરાતી કે ગમે તે ભાષામાં આપી શકાય છે.

(૧૩) **કામદારોનાં સંતાનો માટે :** ભારત સરકાર ઑફિસ ઑફ વેલ્ફેર ઍન્ડ શ્રમ કમિશ્નર, શ્રમ મંત્રાલય, ત્રિલોક ભવન, ગાંધીનગર, ભીલવાડા-૩૧૧ ૦૦૧ (રાજસ્થાન) તરફથી ખાણ, બીડી કે સીને કામદારોનાં બાળકોને શિષ્યવૃત્તિ, પુસ્તકો, નોટ તથા ડ્રેસની સહાય અપાય છે. ઑકટોબર માસમાં વેલફેર એડમિનિસ્ટ્રેટર, બળિ યા કાકા રોડ, કાંકરિયા, અમદાવાદ અરજી કરવી.

(૧૪) **નૅશનલ ઓવરસીઝ :** ૬૦ તેજસ્વી અનુ.જાતિ/જનજાતિના ઉમેદવારોને ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે સરકારી સહાય મળે છે. ઉપસચિવ, કલ્યાણ મંત્રાલય, રૂમ નં. ૨૪૦, એ-વિંગ, શાસ્ત્રીભવન, ન્યૂ દિલ્હી-૧.

(૧૫) **ડે.જનરલ મેનેજર એન્જિનિયર્સ ઈન્ડિયા લિ. એન્જિ. ઈન્ડિયા ભવન, ચોથા માળે, ૧ બી.કે. પ્લેસ, દિલ્હી-૬૬.** ઈજનેરીમાં ભણતા કે પ્રવેશ લેનાર ૨૫ SC/ST ને મહિને રૂ. ૭૫૦ આપે છે.

(૧૬) **ONGC તેલભવન, દહેરાદૂન :** એન્જિનિયરિંગના બીજા વર્ષમાં કે MBA કે MSC (જિઓફિઝિક્સ કે જિઓલોજી)ના પ્રથમ વર્ષના SC/ST એવા ૫૦ વિદ્યાર્થીઓને મહિને રૂ. ૬૦૦ થી ૧,૦૦૦ સુધીની શિષ્યવૃત્તિ મળશે.
સંપૂર્ણ બાયોડેટા તથા જરૂરી ગુણપત્રકો સાથેની અરજી ૨૮ ફેબ્રુઆરી પહેલા પહોંચાડવી.

(૧૭) **ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ સાયન્સ, બેંગ્લોર :** સંસ્થા દ્વારા ૧૨ વિજ્ઞાનના શ્રેષ્ઠ વિદ્યાર્થીઓને જેઓ બી.એસસી. કરી સંશોધન કરવા વિચારે છે તેમને મદદ કરે છે.

(૧૮) **રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃત સંસ્થાન, ૫૬,૫૭ ઈન્સ્ટિટ્યૂશનલ એરિયા, જનકપુરી, ન્યૂ દિલ્હી-૫૮ :** કૉલેજમાં જેઓ સંસ્કૃત/પાલી ભાષા સાથે અભ્યાસ કરવા ઈચ્છતા હોય તેઓને ડૉક્ટરેટ સુધીની શિષ્યવૃત્તિ અપાય છે. એમ્પલોયમેન્ટ ન્યૂઝમાં જાહેરાત આવે અરજી કરવી.

(૧૯) **સેન્ટ્રલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ઈન્ડિયન લૅંગ્વેજ, માનસ ગંગોત્રી, મૈસૂર-૫૭૦ ૦૦૬ :** ભારતીય ભાષાના સંશોધન અર્થે જેઓ આગળ ધપવા ઈચ્છતા હોય તેવા પી.જી. વિદ્યાર્થીઓએ સંપૂર્ણ બાયોડેટા સાથે સાદા કાગળમાં જૂન-જુલાઈમાં અરજી કરવી. પ્રતિમાસ રૂ. ૬૦૦ આપવામાં આવે છે.

(૨૦) **ધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મૅથેમૅટિકલ સાયન્સ (IMSc.) CIT કૅમ્પસ, તારામલી, ચેન્નઈ અથવા ધમરેતા રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ મૅથેમૅટિક્સ એન્ડ મૅથેમૅટિક્સ ફિઝિક્સ (MRI), ૧૦ કસ્તુરબા ગાંધી માર્ગ, અલ્હાબાદ :** ગણિત, ભૌતિક કે કમ્પ્યૂટરના વિશેષ અભ્યાસ માટે ઉમેદવારોએ રૂ. ૫ ની ટિકિટ ચોંટાડેલ ૨૫x૧૧ સેમી. કદનું કવર મોકલી ઉપરના કોઈ પણ સરનામેથી ડિસેમ્બરમાં પ્રવેશપત્ર મેળવવું. આ માટેની પ્રવેશપરીક્ષા ફેબ્રુઆરીમાં અમદાવાદમાં લેવાય છે.

(૨૧) **સેક્રેટરી, એરોનૉટિક્સ રિસર્ચ ઍન્ડ ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ, જૂન-૩૩૨, બી-વિંગ, સેના ભવન, ન્યૂ દિલ્હી-૧૧.** એરોનૉટિક્સ, ઈજનેરીમાં IIT કે પંજાબમાં અભ્યાસ કરનારને સહાય આપવામાં આવે છે.

(૨૨) **રમતવીર માટે :** આ માટે જિલ્લા રમતગમત અધિકારી મારફતે નિયામક શ્રી, યુવક સેવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિ વિભાગ, બ્લોક-૧૧,ત્રીજો માળ, ડૉ.જીવરાજ મહેતા ભવન ઉપર એપ્રિલના અંત પહેલાં મોકલવું.

(૨૩) **ગુજરાત બહાર અભ્યાસ માટે :** ગુજરાતના રહેવાસી તથા ગુજરાતમાં ન હોય તેવા ઈજનેર ડિગ્રી (માટે ૭) કે ડિપ્લોમા (માટે ૨) કોર્સ માટે સ્કૉલરશિપ રૂપે ગુજરાત સરકાર આપે છે. આ માટે સપ્ટેમ્બર માસમાં ટેક્નિકલ શિક્ષણ નિયામક,ગુજરાત રાજય, બ્લૉક-૨, બીજા માળે, ગાંધીનગર પત્રવ્યવહાર કરવો.

(૨૪) **સમાજકલ્યાણ ખાતા તરફથી અસ્વચ્છ વ્યવસાય માટે :** ચામડું કમાવવા કે માથે મેલું ઉપાડનારાનાં બાળકોને,આદર્શ શાળામાં ભણતા ધો.૧ થી ૧૦ માટે શિષ્યવૃત્તિ અપાય છે. વારસાગત રીતે અસ્વચ્છ વ્યવસાયમાં રોકાયેલા હોય તેવા સફાઈ કામદારનાં બાળકોને પણ આ શિષ્યવૃત્તિ મળે છે. એક ઘરનાં બે બાળકોને આપી શકાય તેવી આ શિષ્યવૃત્તિ માટે જિલ્લા પંચાયત હસ્તકના સમાજકલ્યાણ અધિકારી (ગામડા માટે)કે શહેરી વિસ્તાર માટે જિલ્લા પછાત વર્ગ કલ્યાણ અધિકારીનો જુલાઈમાં સંપર્ક કરવો.

(૨૫) **કચ્છ જિલ્લાના વતની માટે :** આઈ.ટી.આઈ. ઈજનેરી, કૃષિ જેવા અભ્યાસ કરતા હોય તેમણે જાન્યુઆરીમાં શિક્ષણાધિકારી, ભૂજની કચેરીથી તથા મેડિકલ, ફાર્મસી, આયુર્વેદિક શાળામાં ભણતા હોય તેમણે સિવિલ સર્જન, સિવિલ હૉસ્પિટલ, ભૂજથી પ્રવેશપત્ર મંગાવી ભરી દેવું.

(૨૬) **હુસેની યાવર મેમોરિયલ ટ્રસ્ટ સ્કૉલરશિપ :** ઉચ્ચ અભ્યાસ કે પરદેશમાં ભણવા જવા માટે જૂના ખંભાતના વતનીઓનાં સંતાનોને વર્ષે રૂ. ૮૦૦૦/- આપવામાં આવે છે. આ માટે ટેક્નિકલ શિક્ષણ નિયામક, ગાંધીનગરને લખવું.

(૨૭) **તેજસ્વી વિદ્યાર્થી ફેલોશીપ :** વાર્ષિક રૂ. ૧૮,૦૦૦ ની આવકમર્યાદા ધરાવનાર વિદ્યાર્થીઓને ધો. ૧૦ માં ૭૦ ટકા કે તેથી વધુ ગુણ હશે તો ૧૦૦૦ ઉમેદવારો (૨૦૦-ST, SC, ૧૫૦-SEBC, ૬૦૦-OPEN)ને ગુણવત્તાના ધોરણે આપવામાં આવશે. આ માટે ગુજરાત માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, પરીક્ષા વિભાગ, મરાઠા મહોલ્લો, શીંદે કોલોની, વડોદરા, શાળા મારફતે પ્રવેશપત્ર મંગાવી ભરી દેવું.

(૨૮) **સમાજ કલ્યાણ ખાતું :** પ્રાથમિકથી કૉલેજ સુધીના અભ્યાસક્રમો ભણતા SC/ST/SEBC વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ અપાય છે. તે માટે જિલ્લા સમાજકલ્યાણ કચેરી ખાતેથી કાર્યવાહી કરવી.

(૨૯) **માજી સૈનિક કલ્યાણ કચેરી :** લાલ બંગલા, જામનગર પરથી માજી સૈનિકોનાં બાળકોને કોઈ પણ અભ્યાસ માટે ઑક્ટોબર માસમાં અરજીપત્ર મેળવવાથી શિષ્યવૃત્તિ મળશે.

(૩૦) **આદિજાતિ વિકાસ :** ધો.૧૦ કે ધો.૧૨માં દરેક પ્રવાહમાંથી વધુ ગુણ મેળવનાર પૈકી ધો.૧૦માં પાંચ તથા ધો.૧૨માં ત્રણ વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહક ઈનામ આપવામાં આવે છે. આ માટે અનુ.જનજાતિના તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓએ બોર્ડની પરીક્ષાના પરિણામની નકલ તથા જાતિનો દાખલો મોકલી નીચેના સરનામે અરજી કરવી. પાયલોટની ટ્રેનિંગ માટે ચાર લાખ રૂપિયાની લોન ૪ ટકાના દરે મળે છે. નિયામક, આદિજાતિ વિકાસ, બ્લૉક નં. ૪, ત્રીજે માળે, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૦.

(૩૧) **સમાજ કલ્યાણ ખાતુ, ગાંધીનગર :** અનુસૂચિત જાતિના યુવાનો કે જે CA તથા ICWA ના કોર્સ કરે છે, તેઓને માસિક મદદ મળે છે.

(૩૨) **સમાજ સુરક્ષા ખાતું, ગાંધીનગર :** ધો. ૧ થી ૯ નાં અપંગ-બહેરા-મૂંગા, અંધ, અપંગ કે મંદબુદ્ધિનાં બાળકોને નિયમ મુજબ શિષ્યવૃત્તિ મળે છે. અરજી ઑગસ્ટના પ્રથમ અઠવાડિયા સુધીમાં કરવી.

(૩૩) **ડે.ડાયરેક્ટર, સ્ટીલ ઑથોરિટી ઑફ ઈન્ડિયા, ખેલ વિભાગ, હિમાચલ હાઉસ, નવમા માળે, કસ્તુરબા માર્ગ, દિલ્હી-૧ :** રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ રમતગમતમાં ઝળકનારને ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે સહાય મળે છે.

(૩૪) **સચિવશ્રી, લલિતકલા અકાદમી, બ્લૉક નં. ૧૧, ગ્રાઉન્ડ ફલોર, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૦.**

(ક) કલાકારોને વૈયક્તિક કે સામૂહિક કલા પ્રદર્શન યોજવા ઇચ્છતા હોય તેમને રાજ્યમાં કલા પ્રદર્શન માટે રૂ. ૨૦૦૦ અને રાજ્ય બહાર પ્રદર્શન યોજવા માટે રૂ. ૪૦૦૦ની નાણાંકીય સહાય આપવામાં આવે છે.

(ખ) લલિત કલા વિષયક એટલે કે ચિત્રકલા, શિલ્પકલા, વ્યવહારિક કલા, ગ્રાફિક કલા કે છબીકલાને લગતાં પુસ્તક પ્રકાશન કરવા માટે ખરેખર ખર્ચના ૫૦% (વધુમાં વધુ રૂ. ૨૦,૦૦૦) સુધીની નાણાકીય સહાય આપવાની યોજના છે.

(ગ) લલિત કલાના ક્ષેત્રમાં ડિગ્રી અથવા ડિપ્લોમા મેળવ્યા બાદ જો કોઈ કલાકાર ઘનિષ્ઠ તાલીમ લેવા ઇચ્છતા હોય તેવા કલાકારને માસિક રૂ. ૩૦૦ અને ગુરુને માસિક રૂ. ૧૦૦ની શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે. અરજીપત્રક નિયમો વગેરે મેળવવા એપ્રિલ માસમાં ૧૧x૨૫ માપનું રૂ. ૫ નું કવર ટિકિટ લગાવી પોતાનું સરનામું લખી સાથે મોકલવું.

મુખ્યમંત્રી યુવા સ્વાવલંબન યોજના (MYSY) : આ યોજના અંતર્ગત ધોરણ-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં ૮૦% કે તેથી વધુ મેળવી ડીગ્રી એન્જિનિયરીંગ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવનાર વિદ્યાર્થી કે જેના કુટુંબની કુલ વાર્ષિક આવક રૂા. ૬ લાખથી ઓછી હોય તેમને સરકારશ્રી દ્વારા વાર્ષિક ટ્યુશન ફીની ૫૦% રકમ અથવા રૂા. ૫૦ હજાર પૈકી જે ઓછી રકમ હોય તેટલી સ્કોલરશીપ દર વર્ષે આપવામાં આવે છે. શૈક્ષણિક સત્ર શરૂ થયા બાદ જ્યારે સરકારશ્રી દ્વારા જાહેર કરવામાં આવે ત્યારે વિદ્યાર્થીએ પોતે હેલ્પ સેન્ટર ખાતે નિયત સમયમર્યાદામાં અરજી કરવાની રહેશે. સરકારશ્રી દ્વારા ડોક્યુમેન્ટ્સની ખરાઈ કર્યા બાદ ૨-૩ માસના સમયગાળામાં વિદ્યાર્થીને બેંક એકાઉન્ટમાં સ્કોલરશીપની રકમ સીધી જમા થઈ જશે. રહેઠાણના તાલુકાની બહાર અભ્યાસ કરતા અને સરકારી/અનુદાનિત છાત્રાલયમાં પ્રવેશ ન મળ્યો હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને રહેવા જમાવ માટે પ્રતિ માસ રૂા. ૧,૨૦૦/-ની સહાય મળવાપાત્ર છે. જ્યારે પ્રથમ વર્ષે એકવાર સાધન-પુસ્તક પેટે રૂા. ૫,૦૦૦/-ની સહાય મળવાપાત્ર છે. જો વિદ્યાર્થી નાપાસ થાય અથવા ૫૦% ઓછા માર્ક આવે તો તે સેમેસ્ટરમાં મુખ્યમંત્રી યુવા સ્વાવલંબન યોજનાનો લાભ મળે નહીં.

SC/ST (અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ) : આ કેટેગરીના તમામ વિદ્યાર્થીઓ કે જેમના કુટુંબની કુલ વાર્ષિક આવક રૂા. ૨.૫ લાખથી ઓછી હોય તેમને સરકારશ્રી દ્વારા ટ્યુશન ફીની ૧૦૦% રકમની સ્કોલરશીપ દર વર્ષે આપવામાં આવે છે. સરકારશ્રી દ્વારા સ્કોલરશીપની રકમ જ્યારે કોલેજને આપવામાં આવે ત્યારે વિદ્યાર્થીએ ભરેલ ફી પરત કરવામાં આવે છે. એસસી કેટેગરીના વિદ્યાર્થીએ પ્રવેશ મળ્યા બાદ જો ફી શીપ કાર્ડ કઢાવેલ હશે તો કોલેજ ખાતે ટ્યુશન ફી ભરવાની રહેતી નખથી. પ્રવેશ મળ્યા બાદ નિયત સમયમર્યાદામાં ઓનલાઈન અરજી કરવાની રહેશે.

NT/DNT (વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિ) : આ જાતિઓના વિદ્યાર્થીઓ કે જેમના કુટુંબની કુલ વાર્ષિક આવક રૂા. ૨ લાખથી ઓછી હોય તેમને સરકાર દ્વારા રૂા. ૫૦ હજરની સ્કોલરશીપ દર વર્ષે આપવામાં આવે છે. પ્રવેશ મળ્યા બાદ નિયત સમયમર્યાદામાં ઓનલાઈન અરજી કરવાની રહેશે.

મેરીટ-કમ-મીન્સ સ્કોલરશીપ : ભારત સરકાર દ્વારા લઘુમતી જ્ઞાતિ જેવી કે મુસ્લિમ, ખ્રિસ્તી, શીખ, જૈન, પારસી વગેરેના વિદ્યાર્થી જેમના કુટુંબની કુલ વાર્ષિક આવક રૂા. ૨.૫૦ લાખ કરતાં ઓછી હોય અને છેલ્લી પરીક્ષામાં ઓછામાં ઓછા ૫૦% ગુણ મેળવેલ હોય તેમને આ સ્કોલરશીપનો લાભ મળે છે. રૂા. ૨૦ હજાર અથવા ટ્યુશન ફી પૈકી જે ઓછી રકમ હશે તે મળવાપાત્ર છે. નિભાવખર્ચ માટે હોસ્ટેલમાં રહેનાર વિદ્યાર્થીને દર વર્ષે રૂા. ૧૦ હજાર અને અન્યને રૂા. ૫ હજાર મળવાપાત્ર છે. આ સ્કોલરશીપ મેળવવા માટે શૈક્ષણિક સત્ર શરૂ થયા બાદ નિયત સમયમર્યાદામાં www.minorityaffairs.gov.in પર અરજી કરવાની હોય છે. ૧૨મી પંચવર્ષીય યોજના પ્રમાણે દર વર્ષે દેશભરમાંથી ૬૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓને આ સ્કોલરશીપનો લાભ મળે છે, જેમાંથી ગુજરાતના ૧૬૯૭ વિદ્યાર્થીઓને આ યોજનાનો લાભ મળે છે, ૩૦% સ્કોલરશીપ વિદ્યાર્થીનીઓ માટે અનામત રાખવામાં આવે છે. બીપીએલ કુટુંબના વિદ્યાર્થીઓને આવકના પ્રમાણમાં પ્રાથમિકતા આપવામાં આવે છે.

સ્કોલરશીપ સ્કીમ ફોર ગર્લ્સ ફોર ટેકનીકલ એજ્યુકેશન : MHRD દ્વારા 'એમ્પાવરીંગ વુમન થ્રુ ટેકનીકલ એજ્યુકેશન' માટે સ્કોલરશીપ શરૂ કરવામાં આવી છે જે AICTE દ્વારા મેનેજ થાય છે. દર વર્ષે ૪૦૦૦ ગર્લ્સને આ સ્કોલરશીપનો લાભ મળે છે. આ સ્કોલરશીપ મેરીટના ધોરણે આપવામાં આવે છે. રૂા. ૩૦ હજાર અથવા ટ્યુશન ફી પૈકી જે ઓછી રકમ હશે તે મળવાપાત્ર થાય છે. નિભાવખર્ચ પેટે દર મહિને રૂા. ૨ હજાર મળવાપાત્ર છે. TFWSમાં એડમિશન મેળવનાર ગર્લ્સ પણ આ સ્કોલરશીપ માટે હક્કદાર છે, જેમાં સ્કોલરશીપની રકમ બુક્સ, સાધનો, સોફ્ટવેર, કોમ્પ્યુટર, વાહન વગેરે ખરીદવા માટે વાપરી શકાય છે.

પોસ્ટ મેટ્રીક સ્કોલરશીપ : સરકાર દ્વારા SEBC અને વિચરતી/વિમુક્ત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ માટે પોસ્ટ મેટ્રીક સ્કોલરશીપ શરૂ કરવામાં આવી છે. જે માટે ડીજીટલ ગુજરાત પોર્ટલ મારફતે વિદ્યાર્થીએ ઓનલાઈન અરજી કરવાની રહેશે. આ યોજનામાં વિવિધ પ્રકારની કેટેગરી હોવાથી જે કેટેગરી લાગુ પડતી હોય તેની માહિતી વિદ્યાર્થીએ કોલેજમાંથી મેળવી નિયત સમયમર્યાદામાં અરજી કરવાની રહેશે. અંદાજીત રૂા. ૫ હજારની રકમ ફાળવવામાં આવે છે.

ઉચ્ચ શિક્ષણ વિદેશ માટે :

(૧) **એરકોટ મુદ્દલીએટ ફાઉન્ડેશન, કેનસિંગ્ટન, ૮૫૭, પૂનામલી હાઈ રોડ, ચેન્નાઈ-૧૦.**
માસ કોમ્યુનિકેશન, ઈન્ફર્મેશન ટેક, MBA, બેઝિક મેડિકલ, જીવ વિજ્ઞાન કે અન્ય ટેક્નોલોજીના અનુસ્નાતક ડૉક્ટરેટ કોર્સ માટે પ્રથમ વર્ગના ઈજનેરો, ડૉકટરો, નર્સ વગેરેને દેશ/પરદેશમાં ભણવા માટે વ્યાજમુક્ત લોન મળશે. રૂ. ૫ ની ટિકિટવાળું સ્વ-સરનામાવાળું કવર મોકલી પ્રવેશપત્ર મેળવી લેવું, જે ભરીને ૩૧ જુલાઈ પહેલાં પરત કરવું.

(૨) **બ્રિટિશ લાઈબ્રેરી, લૉ ગાર્ડન, અમદાવાદ.** ● બ્રિટિશ શેવનીંગ શિષ્યવૃત્તિ - કાયદા તથા પત્રકારત્વના ક્ષેત્રે ૫-૭ વર્ષથી કામ કરતાં હોય તેઓ માટે છે. ● આર્ટ્સ વિષયવાળા માટે હ્યુમન રાઈટ્સ સ્કૉલરશિપ મળી શકે છે. એપ્રિલ-મેમાં સંપર્ક કરવો.

(૩) **ઈલેક્સ ફાઉન્ડેશન, પો.બો. ૨૧૦૮, દિલ્હી-૭.** યુરોપ, અમેરિકા કે બ્રિટનમાં સ્નાતક પછી આગળ ભણવા નબળા તેજસ્વીઓ માટે શિષ્યવૃત્તિ મળે છે. ૧૯-૩૦ વર્ષના ઉમેદવારોએ ૧૦ x ૨૩ સે.મી. કદનું રૂ. ૬ ની ટિકિટવાળું કવર મે-જૂનમાં મોકલવું. વેબસાઈટ : **www.ilaksfoundation.org.**

(૪) **શિક્ષા વિભાગ, માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (કૉમનવેલ્થ સ્કૉલરશિપ), કર્જન રોડ, બેરસ્ક, કસ્તુરબા ગાંધી માર્ગ, દિલ્હી-૧૧)** બ્રિટનમાં વિજ્ઞાન, ટેક્નોલોજી કૃષિ કે મેડિકલ ક્ષેત્રે જવા અપાય છે.

(૫) **USEFI (યુ.એસ. એજ્યુકેશનલ ફાઉન્ડેશન ઈન ઈન્ડિયા)**
દર વરસે અલગ વિષયો માટે શિષ્યવૃત્તિ બહાર પાડે છે. WSEFI, 12, Haily Road, New Delhi - 110 001.

(૬) **રહોડ્સ સ્કૉલર ડૉ. મૃદુલા શાસ્ત્રી મેમોરિયલ ટ્રસ્ટ, ૧૪૧, કાળીદાસ સાયન (પશ્ચિમ), મુંબઈ-૨૨**
૧૫ માર્ચ પહેલાં ૨૫ રૂ. નો મ.ઓ. M.D. / M.S. પછીના ઉચ્ચ અભ્યાસ કરવા તબીબી ક્ષેત્રની શિષ્યવૃત્તિ મેળવવી.

(૭) **રહોડ્સ સ્કૉલરશિપ, સેન્ટર સ્ટીફન્સ કૉલેજ, દિલ્હી-૭**
યુનિ. ઑફ ઑક્સફર્ડમાં વિજ્ઞાન, કાયદો, આર્ટ્સ કે તબીબીમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ લેવા જવા ઇચ્છનારે રૂ. ૫ ની ટિકિટવાળું ૧૦ x ૨૩ સે.મી. કદનું સ્વ-સરનામાવાળું કવર સપ્ટેમ્બરમાં મોકલી પ્રવેશપત્ર મેળવી લેવું.

(૮) **કેમ્બ્રિજ સોસાયટી બૉમ્બે સ્કૉલરશિપ ફંડ, ટ્રસ્ટીશ્રી, ૯૧, લેન્ડ માર્ક, દહાણુકર માર્ગ, મુંબઈ-૨૬.**
જેઓએ કેમ્બ્રિજમાં પ્રવેશ લીધો હોય તેની સાબિતી સાથે રૂ. ૧ લાખની શિષ્યવૃત્તિ મેળવવા માંગતા (ગુજરાત / મહારાષ્ટ્ર કે ગોવાના ઉમેદવારોએ, ઑક્ટોબરમાં કેમ્બ્રિજમાં ભણવા જતાં પહેલાં સંપૂર્ણ વિગત સાથે અરજી કરવી.

(૯) **કેમ્બ્રિજ નહેરુ સ્કૉલરશિપ :** Ph.D. ના અભ્યાસ માટે કેમ્બ્રિજ યુનિવર્સિટીમાં અભ્યાસ કરવા ઇચ્છતા ૨૬ વર્ષથી નાના વિદ્યાર્થીઓએ ઑગસ્ટ માસમાં અરજીમાં સંપૂર્ણ માહિતી મોકલી અરજીપત્રક મંગાવવું. દર વર્ષે ૧૦ ઉમેદવારોને ભાડું તથા ફી તથા તમામ ખર્ચ આપવામાં આવે છે. જોઈન્ટ સેક્રેટરી, નહેરુ ટ્રસ્ટ ફૉર કેમ્બ્રિજ યુનિવર્સિટી, તીનમૂર્તિ હાઉસ, ન્યૂ દિલ્હી-૧૧.

(૧૦) **ઈન્ડો સોવિયેત ફાઉન્ડેશન :** ૧૨, ભારતી આર્ટિસ્ટ કોલોની (પ્રતિવિહાર), ન્યૂ દિલ્હી-૯૨ તરફથી દર વર્ષે ૨૫૦ વિદ્યાર્થીઓને રશિયામાં કોઈ પણ પ્રકારના અભ્યાસ માટે પસંદ કરવામાં આવે છે. આ માટે સંપૂર્ણ માહિતી સાથે જૂન માસમાં અરજી કરવી.

ટ્રસ્ટ દ્વારા મળતી સહાય

(૧) સર સયાજીરાવ ડાયમંડ જ્યુબીલી ટ્રસ્ટ કુમાર છાત્રાલય, ગુ.યુ. હેલ્થ સેન્ટર પાસે, નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૯, જૂના વડોદરા રાજ્યના ગરીબ તથા તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓ જે અમદાવાદમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કરવા જતા હોય તેમની માટે મફત રહેવા-જમવાની (કુમાર / કન્યા) વ્યવસ્થા છે. ધો. ૧૨નું પરિણામ આવે પછી ૧૦ દિવસમાં ૬૦ ટકા માર્ક્સ ઉપરના વિદ્યાર્થીએ ૫ રૂ. નો મ.ઓ. કરવો.

(૨) સર સયાજીરાવ હીરક મહોત્સવ અને સ્મારકનિધિ, ફતેહગંજ પોસ્ટ ઑફિસની બાજુમાં, નિઝામપુરા જવાના રસ્તે, વડોદરા-૩૯૦૦૦૨ માં પણ ઉપર મુજબની વ્યવસ્થા છે.

(૩) આર. એચ. પાટુક એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, જે. જે. સર્કલ બિલ્ડિંગ, ત્રીજે માળે, ૨૦૯, ડી.એન. રોડ, ફોર્ટ, મુંબઈ-૧. દેશમાં ઈજનેરી શાખામા અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓએ ૩૦ જૂન પહેલાં રૂ. ૫ ની ટિકિટ મોકલી અરજીપત્રક મંગાવવું.

(૪) જે. એમ. ટાટા એન્ડાઉમેન્ટ ફૉર એજ્યુકેશન, ૨૪, હોમી મોદી સ્ટ્રીટ, બૉમ્બે હાઉસ, મુંબઈ-૧, ૩૧ જાન્યુ. સુધીમાં ૧૦ નો મ.ઓ. (પરદેશની લોન તથા ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે) કરવો.

(૫) શ્રી બૃહદ ભારતીય સમાજ, ઈન્ટરનેશનલ હાઉસ, ૧૭૮, બેકબે રેક્લેમેશન, મુંબઈ-૧. આ સમાજ દ્વારા સરકારી શિષ્યવૃત્તિ ન લેતા હોય તેવા ૨૫૦૦ થી ઓછી આવકવાળાને ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે સહાય અપાશે. ૩૧ ઑગસ્ટ પહેલાં ૫ રૂ. ની ટિકિટવાળું લાંબું કવર મોકલી પ્રવેશપત્ર મંગાવી લેવું.

(૬) પછાત, બક્ષીપંચ તથા આર્થિક પછાત વિદ્યાર્થીઓને વિના મૂલ્યે રહેવાની ઘણા જિલ્લામાં સરકારી છાત્રાલયમાં વ્યવસ્થા છે. તે માટે જે તે જિલ્લા પછાત વર્ગ કલ્યાણ અધિકારીની કચેરીમાં ફૉર્મ ભરવું.

(૭) જોષી સાંકળેશ્વર આશારામ ટ્રસ્ટ, ૨૮૧૨, પીપરડી પોળ, રાયપુર, અમદાવાદ-૧, ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે અમદાવાદમાં જ ભણતા બ્રાહ્મણ-વિદ્યાર્થીઓને સહાય કરે છે.

(૮) મોંઘીબાઈ મણિભાઈ ટ્રસ્ટ, લોહાણા ઉદ્યોગ શાળા, અમર ભુવન, ભાવનગર (લોહાણા માટે).

(૯) ગુજરાત ખનિજ વિકાસ નિગમ લિ., ઉદ્યોગ ભવન, સચિવાલય સામે, ગાંધીનગર. (દેશની કોઈ પણ માઈનિંગ કૉલેજમાં અભ્યાસ કરવા જતા વિદ્યાર્થીને નોકરીની ખાતરીસાથે શિષ્યવૃત્તિ આપે છે.)

(૧૦) નારાયણ વિશ્વનાથ માંડલિક ટ્રસ્ટ, નરીમાન સંતોક, મુલ્લા એન્ડ સોલિસિટર્સ, જહાંગીર વાડિયા બિલ્ડિંગ, એમ. જી. રોડ, મુંબઈ.

(૧૧) વિમેન્સ ગ્રેજ્યુએટ યુનિયન, C/o. શ્રીમતી ડોલીબેન મસાણી, ૧૪૬, ક્વિન્સ રોડ, મુંબઈ-૨૦ (ફક્ત બહેનો માટે).

(૧૨) શ્રી મહારાજા ફતેહસિંહરાવ ચેરિટીઝ, ઈન્દુમતિ પૅલેસ, રાજમહેલ રોડ, વડોદરા. (ફક્ત વડોદરાના રહીશો માટે).

(૧૩) શ્રી વિઠ્ઠલદાસ ગોપાળજી તથા ઠાકરશી ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, શ્રી વિઠ્ઠલદાસ ચેમ્બર્સ, ૧૬, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૧.

(૧૪) મહાલક્ષ્મી ટેમ્પલ ટ્રસ્ટ, મહાલક્ષ્મી મંદિર, બાબુલનાથ રોડ, મુંબઈ-૭.

(૧૫) વસનજી ગંગાધર ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, ગોકળદાસ દેવજીની વાડી, કેનેડા બ્રિજ, ન્યૂ બિલ્ડિંગ, મુંબઈ-૭.

(૧૬) ગંગાધર વ્રજભૂષણદાસ ટ્રસ્ટ, ગંગાવાડી, બાબુલનાથ રોડ, મંદિર પાસે, મુંબઈ-૭.

(૧૭) શેઠ મફતલાલ ચેરિટી ટ્રસ્ટ, શ્રી યોગેન્દ્ર એન. મફતલાલ હાઉસ, ચર્ચગેટ, રેક્લેમેશન, મુંબઈ-૨૦.

(૧૮) શ્રી વલ્લભદાસ કે. સ્મારક નિધિ, કચ્છ કેશવ, એસ. વી. રોડ, ઓપેરા હાઉસ, મુંબઈ-૪.

(૧૯) IPCL વડોદરા દ્વારા ઈજનેરી કે તબીબીમાં ભણતા અને ૫૦% ઉપર માર્ક્સ મેળવનાર પછાત વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને દર મહિને રૂ. ૬૦૦ મળશે. આ માટે ૩૧મી મે પહેલાં સંપૂર્ણ માહિતી સાથે કૉલેજના વડાની સહી સાથે અરજી કરવી.

(૨૦) ધ કેનેરા બૅંક સિલ્વર જ્યુબિલી એજ્યુકેશન ફંડ, ૧૧૨, જૈમામ, રાજેન્દ્ર રોડ, બેંગ્લોર.

(૨૧) દામોદર કલ્યાણજી મેમોરિયલ ટ્રસ્ટ, ૧૪, નેતાજી સુભાષ રોડ, કલકત્તા-૧.

(૨૨) ધ લોટસ ટ્રસ્ટ, ધ ચેરમેન, લિબર્ટી ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, જે. પી. લાહોર ચાલ, ડાયમંડ બિલ્ડિંગ, મુંબઈ-૨.

(૨૩) લાલભાઈ દલપતભાઈ ચેરિટી ટ્રસ્ટ, પાનકોર નાકા, અમદાવાદ.

(૨૪) શ્રી રાજકોટ લોહાણા બોર્ડિંગ હાઉસ, રજપૂતપરા, શેરી નં. ૮, રાજકોટ-૧.

(૨૫) નાનજીભાઈ કાલીદાસ મહેતા સહાયક ટ્રસ્ટ, મહારાણા મિલ્સ લિ., પોરબંદર.

(૨૬) જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ, ૨૨, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૧.

(૨૭) શ્રી ઝાલાવાડી સ્થાનકવાસી જૈન સભા, ૪૭, ડૉ. એન. વી. વેલકર ટ્રસ્ટ, પ્રથમ માળે, કોલાભદ્ર લેન, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ-૨.

વણિક સમાજ માટે :

(૨૮) વૈશ્વિક મોઢ ફેડરેશન, ''શ્રદ્ધા'' દત્તાત્રેય મંદિર પાસે, વી.બી. શેઠ રોડ, જામનગર-૩૬૧૦૦૮ દ્વારા એજ્યુકેશન લોન જ્ઞાતિના વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવે છે.

(૨૯) મોઢ વણિક વિદ્યાર્થીભવન, ૫, રાજપૂતપરા, રાજકોટ ખાતે મોઢવણિક વિદ્યાર્થીઓને રહેવા-જમવાની વ્યવસ્થા સાથે મેરિટ આધારે સ્કૉલરશિપ/ફી માફી યોજના છે.

(૩૦) મોઢ વણિક કન્યા છાત્રાલય, કોટેચા સ્કૂલની બાજુમાં, કાલાવાડ રોડ, રાજકોટ ખાતે મોઢવણિક વિદ્યાર્થિનીઓને રહેવા-જમવાની વ્યવસ્થા સાથે મેરિટ આધારે સ્કૉલરશિપ/ફી માફી યોજના છે.

(૩૧) શ્રી ઘોઘારી વિસા ઓશવાળ શુભેચ્છક મંડળ, ૭૦, સુતાર ચાલ, મુંબઈ-૨.

(૩૨) શ્રી ધનજી દેવજી કચ્છી વીસા ઓશવાળ કેળવણી ફંડ, ૮૩૧, ક્લાઈવ રોડ, દાણાબંદર, મુંબઈ-૯.

(૩૩) શ્રી કચ્છી વિસા ઓશવાળ જૈન એજ્યુકેશન સોસાયટી, મસીનાથ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૯.

(૩૪) શ્રી વિશાશ્રીમાળી વણિક વિદ્યોત્તેજક સંસ્થા, ગ્રેઈન માર્કેટ, જામનગર.
(૩૫) શ્રી મુક્તિધામ જૈન વિદ્યાપીઠ, થલતેજ ચાર રસ્તા, ગાંધીનગર હાઈ-વે, અમદાવાદ તરફથી નિવાસી પ્રાથમિક શાળામાં વિના મૂલ્યે પ્રવેશ અપાય છે.
(૩૬) શ્રી સ્થાનિક જૈન વિદ્યાર્થી સહાયક ફંડ, કિષ્ના કુંજ, ખોજાખાનાવાળી શેરી, રાજકોટ.
(૩૭) શ્રી વિસનગર વણિક જ્ઞાતિ ઉન્નતિ મંડળ, ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, ૧, મરીન સ્ટ્રીટ, ધોબી તળાવ, મુંબઈ.
(૩૮) શ્રી સૌરાષ્ટ્ર દશા શ્રીમાળી સેવા સંઘ, રણવીર બિલ્ડિંગ, ત્રીજો માળ, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૪.
(૩૯) શ્રી ચૂડા સ્થાનકવાસી જૈન મિત્ર મંડળ, તારાચંદ વોરા, મોડર્ન ટ્યૂબ ઍન્ડ સ્ટેશનરી માર્ટ, ૫૮, નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૩.
(૪૦) સરસ્વતી એજ્યુકેશન સોસાયટી, શેઠ ગોવિંદદાસ ભવન, મ્યુ. માર્કેટ સામે, નવરંગપુરા, અમદાવાદ. શ્રી દશા શ્રીમાળી ૪૨ જ્ઞાતિના વિદ્યાર્થીઓએ સપ્ટેમ્બરના અંત સુધીમાં શિષ્યવૃત્તિ માટે જ પ્રવેશપત્રો ભરી દેવા.
(૪૧) યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુળ, ગુરુકુળ ચેમ્બર્સ, ૧૮૭/૧૮૯, મુમ્બાદેવી રોડ, મુંબઈ. સંસ્થા દ્વારા ૫ થી ૧૨ ધોરણના વિદ્યાર્થીને વાર્ષિક રૂ. ૩૦૦ ની સહાય મળે છે.
(૪૨) શેઠ ગોરધનદાસ રણછોડદાસ ભગત એજ્યુ. ટ્રસ્ટ ફંડ, ૧૨૭, ભગત બિલ્ડિંગ, શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૨. દશા મેવાડા વણિક જ્ઞાતિના કૉલેજમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓએ ૧૫ ફેબ્રુઆરી પહેલાં પ્રવેશપત્ર મેળવી લેવું.

ફક્ત બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિના વિદ્યાર્થીઓ માટે :

(૪૩) શ્રી વડનગર નાગર ફંડ, એ/૫૮, પન્નાલાલ ચેરિટીઝ, ગ્રાન્ટ રોડ, મુંબઈ-૭.
(૪૪) બ્રહ્મસભા, ૧૯૦, રાજા રામમોહનરાય રોડ, મુંબઈ-૪.
(૪૫) શ્રીમાળી બ્રાહ્મણ સર્વોદય સમાજ, ૨૯, ગુલવાડી, મુંબઈ-૪.
(૪૬) શ્રી કેવલરામ માવજી દવે, શ્રીમતી જયલક્ષ્મી જયશંકર પાઠક સ્મારક બ્રાહ્મણ બોર્ડિંગ, ૬, રાજપૂતપરા, રાજકોટ.
(૪૭) શ્રી એમ. એચ. જોષી વિદ્યાર્થી ભવન, ૬, ત્રિભુવન રોડ, મુંબઈ-૪.

ફક્ત લોહાણા વિદ્યાર્થીઓ માટે :

(૪૮) શ્રી દેવચંદ પ્રાગજી, ૧૦૬, ભંડારી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૩.
(૪૯) શ્રી કચ્છી લોહાણા મહાજન, ૩૩, હરીયાસ્થાન, વડગાદી, મુંબઈ-૩.
(૫૦) શેઠ આર.સી.સી. લોહાણા બાલાશ્રમ, ૬૩, પટેલ રોડ, ચીંચપોકલી, મુંબઈ-૩.
(૫૧) શ્રી રાજકોટ લોહાણા સેવા ટ્રસ્ટ બાલાશ્રમ, ૬૩, બસ સ્ટેશન પાછળ, રાજકોટ.
(૫૨) ઘોઘારી લોહાણા મહાજન, ૪, નેલગલી વિઠ્ઠલવાડી, મુંબઈ-૪.
(૫૩) શ્રી મહિરવા લોહાણા બોર્ડિંગ હાઉસ, માણિકરાવ રોડ, રાવપુરા, બરોડા.

ફક્ત પાટીદાર પટેલ વિદ્યાર્થી માટે જ :

(૫૪) શ્રી કડવા પાટીદાર કેળવણી સંસ્થા, પ્રમુખલાલ મેન્શન, કડવા પોળ, અમદાવાદ.
(૫૫) શ્રી કડવા પાટીદાર કેળવણી મંડળ, C/o. શ્રી કાળિદાસ લલ્લુભાઈ પટેલ, જુડાખડી, મહિધરપુરા, સુરત.
(૫૬) કડવા પાટીદાર કુળદેવી, શ્રી ઉમિયા માતાજી પરિવાર, ઊંઝા-૩૮૪૧૭૦. ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે મે માસમાં પ્રવેશપત્ર ભરવું.

ફક્ત પંચાલ વિદ્યાર્થી માટે જ :

(૫૭) શ્રી પંચાલ યુવક મંડળ, ઘી કાંટા રોડ, અમદાવાદ.
(૫૮) ચરોતર મનુ પંચાલ કેળવણી ટ્રસ્ટ, C/o. સિમ્પલેક્ષ એન્જિ. વર્ક્સ, ગોળ લીમડા બસ સ્ટૅન્ડ પાસે, આસ્ટોડિયા, અમદાવાદ-૧.

ફક્ત બ્રહ્મક્ષત્રિય વિદ્યાર્થી માટે જ :

(૫૯) બ્રહ્મક્ષત્રિય ટ્રસ્ટ ફંડ, ૩૨, પ્રીતમનગર, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૬.
(૬૦) શેઠ મોનાજી બોધાભાઈ બ્રહ્મક્ષત્રિય વિદ્યોત્તેજક ફંડ, ગિરધરલાલજી મોરારજી બિલ્ડિંગ, બીજો માળ, ભૂલેશ્વર, મુંબઈ-૧.
(૬૧) ધ સેક્રેટરી, વિદ્યોત્તેજક મંડળ, સુખદવાળા બિલ્ડિંગ, હોર્મલી રોડ, કોર્ટ, મુંબઈ (ભાટિયા જ્ઞાતિના વિદ્યાર્થી માટે).

અન્ય જ્ઞાતિ :

(૬૨) ટ્રાન્સવાલ કોળી હિતવર્ધક મંડળ, ટ્રાન્સવાલ ભવન, ગણદેવી રોડ, લુન્સીકુઈ, નવસારી, વલસાડ, નવસારી, ભરૂચ તથા સુરત (દ.ગુજરાત)ના કોળી વિદ્યાર્થીઓને ધો. ૧૦ પછી ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે લોન / શિષ્યવૃત્તિ મળશે. બંને પ્રવેશપત્રો અલગ ભરવા માટે દરેકને રૂ. ૬ ની ટિકિટ ૧૫ સપ્ટેમ્બર પહેલાં મોકલવી.
(૬૩) મોચી જ્ઞાતિ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, એમ.જી. રોડ, યુનિયન બૅંક સામે, પોરબંદર.

- **કોમર્શીયલ પાયલોટ તાલીમ લોન :**
  કમિશ્નર, આદિજાતિ વિકાસની કચેરી, બ્લૉક નં. ૪, પ્રથમ માળે, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર દ્વારા એસ.ટી. કૅટેગરીના યુવાન ભાઈ-બહેનોને કોમર્શિયલ પાયલોટની તાલીમ માટે ૪ ટકાના દરે રૂ. ૪,૦૦,૦૦૦ (ચાર લાખ) સુધીની લોન આપવામાં આવે છે. આ માટે ધોરણ ૧૨ વિજ્ઞાનપ્રવાહ સાથે પાસ થયેલ ૧૮ વર્ષની (પૂરા થયેલ) ઉંમરના ઉમેદવારો અરજીપાત્ર છે. જેમને ફ્લાઇંગ ક્લબ અથવા એવિયેશન ટ્રેનિંગ સ્કૂલમાં પ્રવેશ મળેલ છે અથવા પ્રવેશ અપાશે તેવી બાંહેધરી મળે તો જ આ લોન મળવાપાત્ર છે. ગુજરાતમાં ફ્લાઇંગ ક્લબ સિવિલ એરોડ્રામ, હરણી એરપૉર્ટ, વડોદરા તથા શાહીબાગ, અમદાવાદ ખાતે છે. અરજી જુલાઈ-ઑગસ્ટમાં સાદા કાગળ પર કરવી.

ઉચ્ચ શિક્ષણ વિદેશ માટે :

- **વિકાસ વર્તુળ ટ્રસ્ટ :** ગુજરાતમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ એટલે કે ઈજનેરી, મેડિકલ, ફાર્મસી, ફિઝિયૉથેરાપી, કમ્પ્યૂટર જેવા અભ્યાસક્રમમાં ધો. ૧૨ પછી પ્રવેશ મેળવી ભણવા ઇચ્છતા વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે. જે વિદ્યાર્થીઓને ધો. ૧૨ વિજ્ઞાનમાં ૮૦ ટકા ઉપર ગુણ હોય અને આર્થિક સ્થિતિ નબળી હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓએ આવકનું પ્રમાણપત્ર, રૂા. ૫ ની ટિકિટ સાથે વિકાસ વર્તુળ ટ્રસ્ટ, પો.બો.૧, ભાવનગર ઉપર જૂનના અંત સુધીમાં પત્ર લખવો જેથી શિષ્યવૃત્તિ માટેનું અરજીપત્ર મોકલાશે. આ શિષ્યવૃત્તિ અમેરિકાની BREAD સંસ્થાના સહયોગથી અપાશે.
- **વિકલાંગ શિષ્યવૃત્તિ - સાધન સહાય :** સમાજ સુરક્ષા ખાતું, ગાંધીનગર દ્વારા અંધ, બહેરામૂંગા તથા મંદબુદ્ધિના વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ પ્રતિવર્ષ અપાય છે. નોકરી ન કરતા હોય તેવા ઉમેદવારોએ શાખા / સંસ્થા / કૉલેજમાં અભ્યાસ કરતા હોય તે લેખિત આધાર ફૉર્મ મેળવવા માટે સાથે રાખવો. જેમાં વિદ્યાર્થી કયા ધોરણમાં અભ્યાસ કરે છે તથા કયા પ્રકારની વિકલાંગતા ધરાવે છે તેનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ કરવો. અરજીપત્ર જૂનમાં ઉપર મુજબ અરજી કરવાથી વિના મૂલ્યે જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા અધિકારીની કચેરીમાંથી મળી શકશે. અરજી શાળા-સંસ્થા મારફત પરત કરવાની હોય છે. આ માટે છેલ્લી પરીક્ષા ૪૦% કે તેથી વધુ ગુણથી પાસ કરી હોવી જરૂરી છે. વિકલાંગતાનું પ્રમાણ ૨૫% હોવું જોઈએ.
- **માધ્યમિક શિષ્યવૃત્તિ પરીક્ષા :** રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ દ્વારા લેવાતી પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શિષ્યવૃત્તિ પરીક્ષા સપ્ટેમ્બર માસમાં લેવાય છે. ગુજરાતના તમામ તાલુકા મથકે આ પરીક્ષા લેવાય છે. ધો. ૫ તથા ધો. ૮ માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થી અરજીપાત્ર છે. અરજીપત્ર પ્રાથમિક માટે જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીની તથા માધ્યમિક માટે જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરી પરથી જુલાઈ માસની શરૂઆતમાં મળશે. આ શિષ્યવૃત્તિમાં કોઈ પણ જાતની આવકને ધ્યાનમાં લીધા સિવાય મેરિટના ધોરણે અપાય છે.
- **PPL ટ્રેનિંગ શિષ્યવૃત્તિ :** સિવિલ એવિએશન ડિપાર્ટમેન્ટ, નવી દિલ્હી દ્વારા PPL (પ્રાયવેટ પાયલોટ લાયસન્સ)માં એડમિશન મેળવેલ હોય તેવા ૪૦ SC/ST ઉમેદવારોને શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે. ઉંમર ૧૭ થી ૨૦ વર્ષની હોય તથા ધો. ૧૨ વિજ્ઞાન પાસ હોય તેવા SC/ST કૅટેગરીના ઉમેદવારો મે માસમાં જાહેરાત આવે તે પ્રમાણે અરજી કરી શકે છે. જાહેરાત અંગ્રેજી એમ્પ્લોયમેન્ટ ન્યૂઝમાં જોવા મળે છે. આ શિષ્યવૃત્તિ અંતર્ગત PPL માટેનો પૂરો ખર્ચ સરકાર ભોગવે છે. પ્રવેશપરીક્ષા અમદાવાદ ખાતે યોજાય છે. Director General of Civil Aviation (Training Section), Technical Centre, Opposite Sardarjang, Airport, New Delhi - 110 003.
- **કામદારોનાં સંતાનો માટે :** ઑફિસ ઑફ વેલફેર ઍન્ડ શ્રમ કમિશ્નર, શ્રમ મંત્રાલય, ત્રિલોક ભવન, ગાંધીનગર, ભીલવાડા-૩૧૧ ૦૦૧ (રાજસ્થાન) તરફથી ખાણ, બીડી, ડોમલાઈટ તેમજ ચલચિત્ર ઉદ્યોગના કામદારોનાં બાળકો માટે શિષ્યવૃત્તિ; પુસ્તકો, નોટ તથા ટ્રેડ માટે સહાય અપાય છે. જે માટે જુલાઈથી ઑક્ટોબર વચ્ચે અરજી કરવી. વેલફેર એડમિનિસ્ટ્રેટર, બળિયાકાકા રોડ, કલ્યાણબાગ, કાંકરિયા, અમદાવાદ ખાતેથી અરજીપત્ર મળશે અથવા સારસા, પાટણ, બોરસદ, વડનગર, રણવાવ, ડુંગરપુર, ક્વારી, છોટાઉદેપુર, ગડુ ખાતેના દવાખાનાના ચિકિત્સકનો સંપર્ક કરવો.
- **ઈન્ડિયન ઓઈલ સ્કૉલરશીપ :** ઈન્ડિયન ઓઈલ કૉર્પોરેશન લિ. દ્વારા ધો. ૧૦ પછી ITI તથા ધો. ૧૨ પછી એન્જિ. / MBBS અભ્યાસ માટે કુલ ૩૫૦ સ્કૉલરશિપ આપવામાં આવે છે. જે માટે ધો. ૧૦ કે ધો. ૧૨ માં ૬૫ ટકા (SC/ST ૬૦% તથા PC/PH ૫૦%) જરૂરી છે. કુટુંબની વાર્ષિક આવક રૂ. ૧ લાખથી વધુ ન હોવી જોઈએ. મેરિટના ધોરણે સ્કૉલરશિપ આપવામાં આવે છે. ઉંમર ૧૫ થી ૩૦ વર્ષ વચ્ચે જરૂરી છે. અરજીપત્ર **www.iocl.com** પરથી મેળવવું. જાહેરાત સપ્ટેમ્બર આસપાસ જોવા મળે છે. ABC Assessment Services Private Ctd., Post Box No. 007, Srinivaspuri Post Office, New Delhi-110065.

૧૯. નોકરીઓમાં નવી પેઢી

સોશ્યલ મિડીયાગ્રસ્ત અને ટેકસેવી એવા આ યુગમાં એમ્પ્લોયર્સ/કંપનીઓની જરૂરિયાતો અને કર્મચારીઓની આકાંક્ષાઓ-અપેક્ષાઓમાં ધરખમ બદલાવ આવ્યો છે. આજકાલના યુવાનો કારકિર્દી પરત્વે વધારે સતર્ક અને સજાગ બન્યા છે. ઘણાં યુવાનો જુની પ્રસ્થાપિત પેઢીઓના બદલે નવી કંપનીઓમાં ઝુકાવવાનું પસંદ કરે છે. ભારતની આ નવી પેઢીના ભાવિ કર્મચારીઓ સલામત નોકરી અને ઊંચા પગાર સિવાયની બાબતો વિચારવા લાગ્યા છે. કોર્પોરેટ ઈન્ડિયામાં, હવે, આ નવી પેઢીની આકાંક્ષાઓ-અપેક્ષાઓ ધ્યાનમાં રાખવી પડે છે. આ નવી પેઢીના યુવાનો પોતે વિશિષ્ટ હોવાનું માને છે અને તેમની સાથે વિશિષ્ટ વ્યવહાર-વર્તન થવા જોઈએ તેવી આશા-અપેક્ષા રાખે છે. તેમનામાં ઊંચા જોખમની તૈયારી સાથે એક પાયાની સલામતીના સમન્વયની ખેવના છે. આ તમામ બાબતો વર્તમાન એમ્પ્લોયર્સ માલિકો માટે નવા જ પડકારો સર્જે છે.

કર્મચારીની કંપની પાસેથી અપેક્ષાઓમાં ધરખમ બદલાવ આવ્યો છે. હવેના સરેરાશ કર્મચારી માટે પણ સારો પગાર-જીવનની ગુણવત્તા અને નોકરી વચ્ચે સંતુલન, સહભાગિતાની ભાવના વગેરે બાબતો આવશ્યક છે. આજના જ્ઞાનઆધારિત માર્કેટમાં શ્રેષ્ઠ કુશળતાવાળા કર્મચારીઓ મેળવવા માટે તેમને જાળવી રાખવા એ ચાવીરૂપ બાબત બની છે. સ્પર્ધામાં ટકી રહેવા માટે આ અનિવાર્ય છે. કંપની-સંગઠનની સમૃદ્ધ કાર્ય સંસ્કૃતિમાં હવે નવી દિશા છે. હવે પારદર્શી અને પ્રોત્સાહક કામગીરીનું વાતાવરણ, કર્મચારીના સ્વાસ્થ્ય ઉપર ધ્યાન રાખવાની તેમજ તેમની કુશળતાઓ વધારવાની તક અને સમાજને પણ કાંઈક મળવાની તક, આ બધી બાબતો જરૂરી બની છે.

કંપનીઓ માટે પણ હવે વલણ બદલાયું છે. હવે કંપનીમાં મેનેજર્સ નહીં, પરંતુ ભાવિ નેતાઓ શોધે છે. અત્યંત તીક્ષ્ણ વિચારશક્તિ, સર્જનશીલતા, વાતાચીતમાં કુશળતા અને સહયોગ આ બધી બાબતો કંપનીને સફળતા ભણી દોરી જશે એવી નવી ફિલસૂફી કંપનીઓએ સ્વીકારી છે. હવે કંપનીને વિકાસમાં મદદરૂપ બને તેવા લિડર્સને કંપની શોધે છે. કર્મચારીની નિમણૂંકમાં હવે, વ્યક્તિની પ્રેરણાશક્તિ, વિકાસ-પ્રગતિની ઝંખના અને વર્તમાન વ્યવસ્થાને પડકારવાની ક્ષમતા વગેરે બાબતો નિર્ણાયક બની છે.

વર્તમાન તેમજ ભાવિ વલણો જોતાં, ૨૦૧૪નું વર્ષ નોકરીના ઉમેદવારો માટે ઘણું સારું અને આશાસ્પદ બની રહેશે. એફએમસીજી, કન્ઝ્યુમર ડ્યુરેબલ્સ, રિટેઈલ, હોસ્પિટાલિટી, ફાર્મા, હેલ્થકેર અને બેંકીંગ ક્ષેત્રે તો ઘણો વધારો જોવા મળી રહ્યો છે. ઈ-કોમર્સ અને રિટેઈલમાં પણ ઘણી નવી તકો ઉભી થનાર છે. હવે કંપનીઓ નિમણુંકો આપવામાં બીબાઢાળ પદ્ધતિમાંથી બહાર આવી ગઈ છે અને કામગીરીના સ્થળે વૈવિધ્યને પ્રોત્સાહન મળે છે. જેમ કે, માનવ સંસાધન વિભાગની જગ્યા માટે મનોવિજ્ઞાનની ડિગ્રી ધરાવતાં ઉમેદવારને માનવ સંસાધનમાં એમબીએ થયેલા ઉમેદવાર જેટલું જ મહત્ત્વ આપવામાં આવશે. હવે આર્ટ્સ અને કોમર્સના સ્નાતકો માટે પણ, પહેલાં કરતાં તકો ઘણી વધારે ઉજળી બની છે.

બીજું, કંપનીઓ હવે ભાવિ કર્મચારી કંપની માટે યોગ્ય છે કે નહીં તે જાણવા માટે તેના ઓનલાઈન વર્તનની ચકાસણી કરી છે અને સોશ્યલ નેટવર્કિંગ સાઈટ ઉપર તેની સઘન તપાસ કરવામાં આવે છે. પ્રથમ શ્રેણીની સંસ્થાનો ૪.૦ જીપીઓ સ્કોર ધરાવતાં ઉમેદવાર, વાસ્તવિક દુનિયામાં તેમના કૌશલ્યનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરે છે તે બાબતને પણ એટલું જ મહત્ત્વ આપવામાં આવે છે. ટૂંકમાં, માત્ર કાગળ ઉપરનો સ્કોર હવે પૂરતો નથી. ઘણી કંપનીઓ વર્તમાન તેમજ ભાવિ કર્મચારીઓ સાથે સંપર્ક બનાવી રાખવા માટે લિન્કડઈન, ફેસબુક, ટ્વિટર અને ગ્લાવર્ક જેવી સોશ્યલ નેટવર્કિંગ સાઈટ્સનો ઉપયોગ કરે છે.

અલબત્ત, હજુ પ્રણાલિકાગત ભરતી-સ્વરૂપોનો અંત આવી ગયો નથી અને હજુ પણ એકબીજાના સંદર્ભથી નોકરીઓ મળવાનું, નોકરીએ રાખવાનું એટલું જ ચાલુ છે. પરંતુ તેમાં પણ આ નવું પરિમાણ ઉમેરાયું છે. વિશેષતઃ જુનિયર અને મિડલ લેવલ ઉપર સંદર્ભજૂથો દ્વારા ભરતી મહત્ત્વની અને અસરકારક નીવડે છે. આવી ભરતીમાં કર્મચારીઓ જળવાઈ રહેવાનું પ્રમાણ પણ સારું એવું જોવા મળે છે.

આમ તો, ભારતને કૌશલ્ય અથવા તો કુશળ કર્મચારીઓ માટેની સોનાની ખાણ ગણવામાં આવે છે, પરંતુ સાથે સાથે, કોર્પોરેટ ક્ષેત્રની અપેક્ષાઓની સાથે ઉમેદવારો-નવા નવા સ્નાતકોની વાસ્તવિક ઉપયોગિતા ઉણી ઉતરે છે, તે બાબત ચિંતાજનક છે. યોગ્ય વલણની સાથે ટેકનિકલ કુશળતામાં પણ એટલી જ જરૂરી છે.

નવા નોકરી ઈચ્છુક ઉમેદવારોમાં નવી નવી, હજુ જામેલી નહીં એવી કંપનીઓમાં જોડાવાનું વલણ નોંધપાત્ર બન્યું છે. ભારતમાં કામ કરતાં લોકોના વયજૂથની વસ્તી અત્યંત ઝડપથી વધી રહી છે અને આવતાં ૨૦ વર્ષ સુધી દર મહિને દસ લાખ કામદારોનો વધારો થતો રહેશે. સંયુક્ત રાષ્ટ્રના અહેવાલ મુજબ, ૨૦૧૦ અને ૨૦૫૦ની વચ્ચે ભારતની શહેરી વસ્તીમાં ૪૯૭ મિલિયનનો વધારો થશે. આમ છતાં, કોર્પોરેટ ઈન્ડિયાને, કંપનીની ગ્રતિ માટે જરૂરી એવી કુશળતાવાળા કર્મચારીઓ મેળવવામાં મુશ્કેલીઓ પડી રહી છે. ગયા વર્ષે ભારતના ૮૧% જેટલાં સી.ઈ.ઓ. દ્વારા અત્યંત ચાવીરૂપ કુશળ કર્મચારીઓનો અભાવ એ બાબતને તેમના ધંધા સામેના ભાવિ ખતરા તરીકે ગણાવી હતી. અલબત્ત, ઉમેદવારોની ભારે છત અને જરૂરી કુશળતાવાળા કર્મચારીઓના અભાવ વચ્ચેના આ અંતરને દૂર કરવા નોંધપાત્ર પ્રયાસો શરૂ કરવામાં આવ્યા છે. 'એડપ્ટ ટુ સર્વાઈવ' નામના

એક સંશોધનમાં, વિવિધ દેશોની કૌશલ્ય અનુકૂલનશીલતા તપાસવાનો અભિગમ આપવામાં આવ્યો છે. ટેલેન્ટ એડપ્ટેબિલિટીમાં, નેધરલેન્ડ્સ, યુકે અને કેનેડા મોખરાના સ્થાને હતા. જ્યારે ભારત ૩૪ના સ્કોર સાથે આવા ૧૧ રાષ્ટ્રો પૈકી દસમા સ્થાને હતો. અત્યંત રસપ્રદ બાબતરૂપે, ભારતીય કંપનીઓમાં ભરતી પ્રક્રિયામાં સોશ્યલ મિડીયાના ઉપયોગનું પ્રમાણ ઘણું વધારે છે.

આ સમગ્ર પરિસ્થિતિમાં, સરકારે શિક્ષણની રોજગારલક્ષિતા વધારવા માટે કૌશલ્ય નીતિઓ અંગે વિગત-પ્રચૂર અભિગમ અપનાવવાની જરૂર છે. નેશનલ સ્કિલ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સીલ એન્ડ પ્લાનિંગ કમિશન જેવા પગલાં આ દિશામાં શરૂ કરવામાં આવ્યા છે. શિક્ષણ ક્ષેત્રે ઉદ્યોગ ક્ષેત્ર સાથે વધારે નિકટતાથી કામ કરીને આવી કુશળતાના અંતરને ઘટાડવાના અને શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ વચ્ચે સંતુલન સાધવાના પ્રયાસો જરૂરી છે. કોર્પોરેટ ક્ષેત્ર દ્વારા વધારે અનુકૂળ કુશળતાનું સર્જન કરવા આંતરમાળખું અને પ્રોત્સાહન પૂરા પાડવામાં આવે તે જરૂરી છે. જ્યારે વ્યક્તિગત કક્ષાએ, દરેક વ્યક્તિએ કારકિર્દી અંગે લાંબાગાળાની દૃષ્ટિએ વિચારવું જોઈએ, અને એક કરતાં વધારે કુશળતાઓ પ્રાપ્ત કરીને અનુકૂલનશીલતા વધારીને પોતાનું ભાવિ સુરક્ષિત કરવું જોઈએ.

હવે, કંપનીઓ મહિલાઓની નોકરીની સલામતીનું આયોજન કરે છે

નોકરી કરતી મહિલાઓ માટે લગ્ન, માતૃત્વ અને ઘરની પળોજણ એ તેમની કારકિર્દી માટે અંતરાયરૂપ બાબતો બનતી હતી તે ઘટના હવે ભૂતકાળ બની ગઈ છે. હવે તો વધુને વધુ કંપનીઓ એવી નીતિઓ અપનાવી રહી છે કે જેથી મહિલાઓ તેમની કારકિર્દી સાથે સમાધાન કર્યા વગર તેમનું કૌટુંબિક જીવન પણ જાળવી શકે. જેમ કે, ટ્રાન્સફર એટલે કે બદલી કરતી વખતે મહિલા કર્મચારીઓના કુટુંબની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે છે. એક કંપનીમાં સિનિયર મેનેજમેન્ટ કક્ષાના એક મહિલા કર્મચારીને અમેરિકા બેઠાં-બેઠાં કામ કરવાની અને જ્યારે જરૂર હોય ત્યારે જ ભારત આવવાની છૂટ આપવામાં આવી છે.

ઘણી કંપનીઓ અંગત જીવનની જવાબદારીઓને લીધે નોકરી છોડી દેનાર મહિલાઓને ફરીથી નોકરીમાં રાખવા સક્રિયાત્મક ભૂમિકા ભજવે છે. પ્રસૂતિની લાંબી રજાઓ અને કામગીરીના પરિવર્તનશીલ કલાકો ઉપરાંત, મેનેજરોને મહિલા કર્મચારીઓની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખવા વિશેષ સૂચના આપવામાં આવે છે. કેટલીક કંપનીઓ તો મહિલા કર્મચારીઓની કારકિર્દીની પ્રગતિને તેમના જીવનની ઘટનાઓથી સુરક્ષિત રાખવાનો પ્રયત્ન કરે છે. એક કંપનીએ તો નવી નવી માતા બનેલી મહિલા કર્મચારીઓ માટે માર્ગદર્શિકા તૈયાર કરી છે. પરિણામે, પ્રસૂતિ બાદ નોકરી પર પુનઃ પાછી ફરતી મહિલાઓનું પ્રમાણ વધ્યું છે. ઘણી કંપનીઓ તો, જરૂર પડ્યે, સમજાવટ અને ખાતરી માટે, મહિલા કર્મચારીઓના જીવનસાથીને રૂબરૂ બોલાવીને ચર્ચા કરે છે. એટલું જ નહીં પરંતુ ઉચ્ચકક્ષાની મહિલા કર્મચારીના માર્ગદર્શન હેઠળ મહિલા કર્મચારીઓ શોધવાની અને તેમને જાળવી રાખવાની પદ્ધતિઓ વિકસાવવામાં આવે છે.

એક મોજણી અનુસાર અત્યારે યુવાનોના નોકરીના વિવિધ ક્ષેત્રો અંગે નીચે મુજબની પસંદગી જોવા મળી હતી :

નોકરીનું ક્ષેત્ર	પુ (%)	સ્ત્રી (%)	નોકરીનું ક્ષેત્ર	પુ (%)	સ્ત્રી (%)	નોકરીનું ક્ષેત્ર	પુ (%)	સ્ત્રી (%)
બેન્કિંગ અને ફાયનાન્સ	૨૬	૨૬	શિક્ષણ	૩	૮	ફેશન અને લાઈફસ્ટાઈલ	૫	૫
ઈન્ફર્મેશન અને ટેકનોલોજી	૧૭	૧૬	એન્ટરટેઈનમેન્ટ-મિડીયા	૫	૫	એનજીઓ	૨	૧
હોસ્પિટાલિટી	૮	૮	એવિએશન	૩	૩	ફીટનેસ	૧	૨
ઉત્પાદન	૭	૫	રિટેઈલ	૪	૨	ટુરિઝમ	૧	૨
બાંધકામ	૭	૪	હેલ્થકેર	૨	૪	ઈન્સ્યોરન્સ	૧	૧
એડવર્ટાઈઝીંગ	૬	૪	ટેલિકોમ	૨	૩			

★ ગત વર્ષની સરખામણીએ, આ વર્ષે ૩૫% એચ.આર. મેનેજર્સ એન્ટ્રી લેવલ(પ્રારંભિક તબક્કા)ના ઉમેદવારોની વધારે ભરતી કરશે.
★ ૪૨% લોકો અનુભવી લોકોની વધુ ભરતી કરશે.
★ ૮૦% લોકોનું કહેવું છે કે દેશમાં કુશળ કર્મચારીઓની ઉપલબ્ધિ સંતોષકારક છે.
★ ૪૮% લોકોનું કહેવું છે કે સોશ્યલ મિડીયા યોગ્ય ઉમેદવાર શોધવામાં મદદ કરે છે.

આ વર્ષે નીચે મુજબના ક્ષેત્રોમાં નોકરીઓની તકો સર્જાશે :

બેન્કિંગ ક્ષેત્રે	૫૦,૦૦૦ થી ૬૦,૦૦૦	એન્ટરટેઈનમેન્ટ-મિડીયા ક્ષેત્રે	૩૫,૦૦૦ થી ૪૦,૦૦૦
આઈ.ટી. ક્ષેત્રે	૧,૨૫,૦૦૦	હેલ્થકેર ક્ષેત્રે	૧,૦૦,૦૦૦
રિટેઈલ ક્ષેત્રે	૯૦,૦૦૦	હોસ્પિટાલિટી ક્ષેત્રે	૮૦,૦૦૦
શિક્ષણ ક્ષેત્રે	૫૦,૦૦૦		

અગત્યની વેબસાઇટો

Ahmedabad Management Association	www.amaindia.org
CEPT University	www.cept.ac.in
Indian Institute of Management (IIM)	www.iirnahd.ernetin
National Law University, Gandhinagar	www.gnlu.ac.in
National Institute of Design (NID)	www.nid.edu
NIFT, Gandhinagar	www.nift.ac.in
Physical Research Laboratory	www.prl.res.in
Indian Institute of Technology (IIT)	www.iitgn.ac.in
Anand Agriculture Univesity, Anand	www.aau.in
Bhavnagar University, Bhavnagar	www.mkbhavani.edu.in
Centre for Environmental Planning & Technology, Ahmedabad	www.cept.ac.in
Gujarat Agriculture University, Dantiwada	www.sday.edu.in
Gujarat Ayurved University, Janinagar	www.ayurveduniversity.com
Gujarat University, Ahmedabad	www.gujaratuniversity.org.in
Gujarat Vidyapith, Ahmedabad	www.gujaratvidyapith.org
Hemchandracharya North Gujarat University, Patan	www.ngu.ac.in
Junagadh Agriculture University, Junagadh	www.jau.in
Maharaja Sayajirao University, Baroda	www.msubaroda.ac.in
Navsari Agriculture University, Navsari	www.nau.in
Sardar Palel University, Vallabh Vidhyanagar	www.spuvvn.edu
Sardar Vallabhbhai National Institute & Tecnology, Surat	www.svnitac.in
Saurashtra University, Rajkot	www.saurashtrauniversity.edu
Veer Narmad South Gujarat University, Surat	www.sgu.emet.in

Councils of India

All India Council of Technical Education, New Delhi	www.aicte-india.org
Bar Council of Gujarat, Ahmedabad	www.barcouncilofgujarat.org
Bar Council of India, New Delhi	www.barcouncilofindia.nic.in
Central Council for Indian Medicine, New Delhi	www.ccindia.org
Dental Council of India, New Delhi	www.dciindia.org
Distance Education Council, New Delhi	www.ugc.ac.in
Indian Council for agricultural Research, New Delhi	www.icar.org.in
Medical Council of India, New Delhi	www.mciindia.org
National Assessment & Acreditation Council, New Delhi	www.naacindia.org
National Council for Teacher Education, Bhopal	www.ncte-in.org
Pharmacy Council of India, New Delhi	www.pci.nic.in
University Grant Commission, New Delhi	www.ugc.ac.in

ગુજરાતમાં ૨૦૦૮-૦૯ થી ગુજરાત ટેક્નોલોજી યુનિવર્સિટી અસ્તિત્વમાં આવી છે. રાજ્યમાં અલગ અલગ યુનિવર્સિટી સાથે સંકળાયેલી ઈજનેરી, ફાર્મસી, પોલિટેકનિકની સાથોસાથ MBA તથા MCA અભ્યાસક્રમોની કોલેજોનો આ યુનિવર્સિટીમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. રાજ્યમાં સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓમાં ફીનાં ધોરણો નક્કી કરવા માટે સુપ્રિમ કોર્ટના આદેશ બાદ રાજ્ય સરકારે વિધાનસભા દ્વારા પ્રવેશ અને ફી નિયમન માટે કાયદો ઘડીને નિવૃત્ત ન્યાયાધીશના વડપણ હેઠળ સમિતિની રચના કરી છે. આ સમિતિ ફીનાં ધોરણો સાથે પ્રવેશના નિયમો નક્કી કરવાનું કાર્યક્ષેત્ર ધરાવે છે. વિદ્યાર્થી તથા વાલીઓ ઊંચી ફી, વધારાની ફી, ડોનેશન, પ્રવેશમાં ગેરરીતિ તથા અપૂરતી સુવિધા માટે પુરાવા સાથે નીચેના સરનામે ફરિયાદ કરી શકે છે. આશા રાખવામાં આવે છે કે નામદારશ્રીના વડપણ હેઠળની સમિતિ ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાજબી ફરિયાદો અંગે પારદર્શક રીતે સમયસર ન્યાય આપશે.

ચેરમેનશ્રી, ફી નિયમન સમિતિ (મેડીકલ)

પાંચ બંગલા, પોલિટેકનિક પાછળ, ગુલબાઈ ટેકરા, અમદાવાદ-૧૫. **www.frcmedical.org**

ચેરમેનશ્રી, ફી નિયમન સમિતિ (ટેકનીકલ)

બીજો માળ, રૂમ નં. ૧૨૬, એસીપીસી બિલ્ડીંગ, એલ.ડી. એન્જીનિયરીંગ કોલેજ કેમ્પસ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૧૫.

www.gujacpc.admissions.nic.in, www.gujacpc.gujarat.gov.in, www.jacpcldce.ac.in

સમગ્ર માર્ગદર્શન પુસ્તિકામાં કોઈ પણ ત્રુટિ હોય અથવા પૂરક માહિતી-વિસ્તૃત માહિતી માટે આપ સંપર્ક કરી શકો છો : **www.incgujarat.com**

Science, Commerce or Arts ?
Which stream is best after 10th

Confused about which stream is best after 10th ? Science, Commerce, or Arts ? Find guidance to choose based on your interests and goals.

Understanding Science, Arts, and Commerce Streams

Science Stream

- Subjects offered : Physics, Chemistry, Biology, Mathematics
- Suitable for students with a strong inclination towards analytical and logical thinking
- It opens up opportunities in fields like engineering, medicine, research, and technology
- Fun fact : Albert Einstein, the famous physicist known for his groundbreaking theories, struggled in school as a child. He even failed his first college entrance exam ! But his love for science and curiosity about the world helped him persevere and become one of the greatest scientists of all time.

Commerce Stream

- Subjects offered : Accountancy, Business Studies, Economics, Mathematics
- Ideal for students with an interest in business, finance, and management
- Prepares students for careers in accounting, banking, entrepreneurship, and marketing
- Fun fact : Have you ever wondered how the famous billionaire entrepreneur, Elon Musk, started his journey ? He studied physics and economics in college, combining his love for science and business !

Arts Stream

- Subjects offered : History, Geography, Political Science, Sociology, Psychology,Languages
- Suitable for students with a passion for humanities, social sciences, and creative fields
- Leads to diverse career options such as journalism, law, teaching, social work, and fine arts
- Fun fact : Frida Kahlo, the renowned Mexican artist, faced many challenges throughout her life, including a severe injury that left her bedridden. But she never gave up on her passion for art. She used her pain and experiences to create powerful and unique paintings that inspired people around the world.

Advantages and Disadvantages of Choosing Science, Commerce and Arts

Science Stream :

Advantages	Disadvantages
Wide variety of career options in the fields like engineering, medicine, research, and technology	Rigorous and demanding curriculum with a heavy focus on theory and practical experiments
Develops analytical, logical and problem-solving skills	Limited scope for creativity and self-expression
High demand for professionals in STEM fields, leading to good job prospects and salary packages	Requires a strong base in mathematics and science subjects

Opportunities for innovation, research and making groundbreaking discoveries	Can be stressful due to the competitive nature of the field and the pressure to perform well academically

Commerce Stream :

Advantages	Disadvantages
Prepares students for careers in business, finance, economics and management	Limited scope for students who are not interested in business or finance-related fields
Develops skills in accounting, marketing, entrepreneurship and leadership	May not provide a strong foundation in subjects like science and technology
Wide range of career options, including banking, accounting, marketing and entrepreneurship	Requires a good understanding of mathematics and numerical skills
Provides practical knowledge and real-world applications of business concepts	Can be less challenging compared to the Science stream, leading to a perception of being less prestigious

Arts Stream :

Advantages	Disadvantages
Offers a wide range of subjects in humanities, social sciences and languages	Limited job opportunities compared to Science and Commerce streams
Develops critical thinking, communication and creative skills	May not provide a strong foundation in technical or business-related skills
Allows for self-expression, exploration of interests, and personal growth	Perceived as less prestigious or valuable compared to Science and Commerce streams
Prepares students for careers in fields like journalism, law, teaching, and social work	Lower average starting salaries compared to Science and Commerce graduates

Factors to Consider When Choosing a Stream after 10th

When it comes to deciding which stream to pursue after completing 10th grade, it's essential to consider various factors that can impact your future career prospects. One crucial aspect to think about is which stream has more scope in the future.

1. **Academic performance and interests :**
   - Evaluate your strengths, weaknesses, and interests in different subjects
   - Consider your academic performance in the subjects related to the stream you're interested in
2. **Career aspirations and opportunities :**
   - Research potential career paths aligned with each stream
   - Consider the job market demand and future prospects in your preferred fields
3. **Aptitude and skills :**
   - Assess your aptitude and skills through self-evaluation or aptitude tests
   - Choose a stream that aligns with your natural abilities and skill set

4. Subject combinations and curriculum :
- Understand the subject combinations offered in each stream
- Review the curriculum and assess your comfort level with the subjects

5. Higher education requirements :
- Research the educational qualifications needed for your desired undergraduate programs
- Ensure that the stream you choose fulfills the eligibility criteria for future studies

6. Personal interests and passions :
- Consider your hobbies, extracurricular activities, and passions
- Choose a stream that allows you to pursue your interests alongside academics

7. Long-term goals and flexibility :
- Think about your long-term goals and how each stream aligns with them
- Consider the flexibility to change streams or explore interdisciplinary options in the future

Career Opportunities After Taking Science, Commerce and Arts

As you all know how many streams are there after 10th, now let's get to know about the various career opportunities after 10th :

Stream	Field	Opportunities
Science	Medicine	Doctor, Dentist, Pharmacist, Nurse, Physiotherapist
	Engineering	Mechanical Engineer, Electrical Engineer, Civil Engineer, Computer Science Engineer, Chemical Engineer
	Research	Scientist (Physics, Chemistry, Biology), Research Analyst, Lab Technician
	Environmental Science	Environmental Engineer, Ecologist, Conservation Scientist, Sustainability Consultant
	Agriculture	Agriculture Scientist, Co-operative Sector
Commerce	Accounting and Finance	Chartered Accountant (CA), Cost and Management Accountant (CMA), Company Secretary (CS), Financial Analyst, Investment Banker, Auditor
	Management and Business Administration	Business Consultant, Operations Manager, Human Resource Manager, Marketing Manager, Entrepreneur
	Economics and Statistics	Economist, Statistician, Data Analyst, Market Research Analyst
	Banking and Insurance	Bank Manager, Insurance Agent, Risk Manager, Loan Officer
Arts	Humanities and Social Sciences	Psychologist, Sociologist, Historian, Anthropologist, Political Scientist, Journalist
	Languages and Literature	Linguist, Content Writer, Editor, Translator, Teacher, Professor
	Law and Legal Services	Lawyer, Judge, Legal Consultant, Paralegal
	Media and Communication	Public Relations Specialist, Advertising Executive, Media Planner, Graphic Designer, Filmmaker
	Creative Arts	Artist, Musician, Actor, Dancer, Fashion Designer, Interior Designer

Best Courses After 10th : High-Salary Diploma & Career Options

Congratulations on completing your 10th grade ! It's a significant milestone. This is an important milestone; now it's time to decide what to do after 10th to shape your future. With so many career options after 10th, it's completely normal to feel a little unsure. Should you continue with higher secondary education ? Or would a diploma course after 10th be a better choice ?

If you're wondering, "Which stream is best after 10th ?", the answer depends on your interests, skills, and long-term career goals. Many courses are now available, including those from prestigious colleges such as IIT, IIM and many more.

But what is the best course after class 10th that pays a good salary with stability ? As AI advances rapidly, students must choose AI-proof careers or correlate with AI prospects.

What to do after 10th ?

If you're planning to continue with 11th and 12th grade, your first big decision is choosing a stream. Do not worry ! We've got you covered. After finishing 10th grade, you have several options, and what you choose will have a significant impact on your future. Here are some of the top career opportunities you can do after 10th :

Which Stream is Best After 10th ? Choosing Between Science, Commerce, and Arts

You can concentrate your studies on science, commerce, or the arts. It serves as a foundation for further education.

Stream	Subjects	Career Opportunities
Science	Physics, Chemistry, Biology, Mathematics	Engineering, Medicine, Research, Technology
Commerce	Accountancy, Business Studies, Economics, Mathematics	Accountancy, Finance, Business Management, Entrepreneurship
Arts/ Humanities	Literature, History, Sociology, Psychology, Political Science	Journalism, Social Work, Teaching, Arts

If you're unsure about committing to two more years of academics, don't worry ! There are many diploma courses after 10th that can help you start your career sooner while still keeping the door open for further studies.

Diploma Courses after 10th :

Not everyone wants to follow the traditional path of 11th and 12th grade-and that's okay ! If you're eager to learn practical skills and start working sooner, a diploma course after 10th could be a fantastic choice.

You can take short-duration polytechnic courses after 10th in engineering, fashion design, and hotel management. These courses teach you real skills and can help you land a job after polytechnic.

Why choose a diploma after 10th ? It's shorter (1-3 years), job-focused, and many diploma holders earn well right after completing their course.

List of Diploma Courses After 10th with High Salary

Here are some of the best diploma courses after 10th that can lead to great careers :

1. Diploma in Engineering

A diploma in Engineering offers a promising gateway to several high-paying careers. Specialisations like Mechanical Engineering, Civil Engineering, and Electrical Engineering are in demand across industries. Depending on your chosen specialisation and experience level, you can expect a pay range of INR 3-8 lakhs per annum. Engineering diplomas provide a solid technical foundation, making you an attractive candidate for various engineering roles.

2. Diploma in Medical Lab Technology (MLT)

A Diploma in Medical Lab Technology (MLT) can lead to a rewarding career as a Medical Laboratory Technician. With experience and specialisation, MLT professionals can earn a salary ranging from INR 2-6 lakhs annually. These technicians are crucial in diagnostic labs and hospitals, conducting tests and ensuring accurate medical reports.

3. Diploma in Digital Marketing

A Diploma in Digital Marketing opens doors to lucrative careers in today's digital age. Positions like Digital Marketing Manager, SEO Specialist, and Social Media Manager are well-compensated. With experience, digital marketing professionals can earn salaries ranging from INR 4-10 lakhs annually. These experts boost a company's online presence and drive business growth.

4. Diploma in Interior Design

A diploma in Interior Design can pave the way for a creative and well-paying career. Interior Designers and Interior Architects can earn salaries ranging from INR 3-12 lakhs per annum. Your income potential largely depends on your expertise and client base. Interior designers transform spaces, making them functional, aesthetically pleasing, and aligned with their clients' preferences.

5. Diploma in Hotel Management

The hospitality industry offers exciting career prospects for those with a Diploma in Hotel Management. Roles such as Hotel Manager and Food and Beverage Manager are financially rewarding, with potential annual salaries of INR 3-10 lakhs.

Accumulating experience in the hotel and hospitality sector can lead to increased earning potential. Hotel managers oversee daily operations, ensuring guest satisfaction and efficient service delivery.

6. Diploma in Culinary Arts

For culinary enthusiasts, a Diploma in Culinary Arts can set the stage for a fulfilling career. Chefs and Head Cooks can earn salaries ranging from INR 2-8 lakhs annually, depending on their expertise and specialisation. With experience, culinary experts can command higher salaries in the culinary industry. They master the art of cooking, creating exquisite dishes that delight diners.

7. Diploma in Financial Accounting

Financial professionals with a Diploma in Financial Accounting are highly sought after. Careers as Accountants, Financial Analysts, and Auditors offer salaries in the range of INR 3-10 lakhs per annum, especially for those with professional certifications.

These experts manage financial transactions, analyse data, and ensure the financial health of organisations. Professional certifications further enhance earning potential in this field.

Duration : 3 years

Details : Diploma courses in various engineering streams like Computer, IT, ICT, Mechanical, Civil, Electrical, and Electronics can be pursued after the 10th. These programs provide a strong foundation in technical skills.

Vocational Training

You can learn skills such as plumbing, electrical repair, and auto repair. These vocations do not require much academic training and can lead to long-term career opportunities.

Skill Development :

Spend time developing skills in computer programming, graphic design, and web marketing. To develop useful skills, consider taking online classes or attending workshops.

High Salary Courses After 10th Arts

If you have completed 10th grade and are interested in the arts, there are various courses to pursue. One common choice is a Bachelor of Arts (B.A.), which allows you to specialise in disciplines such as literature, sociology, or psychology. This course provides a well-rounded education and opens up a variety of professional opportunities, including journalism, social work, teaching, and advanced studies in certain fields.

Aside from the regular B.A., there are specialised art courses in fine arts, performing arts, and design that give practical skills and prepare students for employment in visual arts, theatre, and graphic design.

Course	Career Options	Eligibility	Duration	Key Skills	Salary Range (INR)
Fine Arts (Painting, Sculpture, etc.)	Artist, Art Teacher, Art Therapist, Graphic Designer, Animator	10th Pass	3-4 years (Diploma)	Creativity, Technical Skills (specific to medium), Art History	15,000 to 75,000+
Performing Arts (Drama, Dance, Music)	Actor, Dancer, Musician, Singer, Teacher, Performer	10th Pass with an aptitude for performance	3-4 years (Diploma)	Performance Skills, Stamina, Discipline, Collaboration	10,000 to 1,00,000+ (highly variable)
Fashion Design	Fashion Designer, Pattern Maker, Clothing Technologist, Fashion Stylist, Costume Designer	10th Pass with an aptitude for design	1-3 years (Diploma)	Design Skills, Technical Skills (sewing, draping), Trend Forecasting	15,000 to 50,000+

Course	Career Options	Eligibility	Duration	Key Skills	Salary Range (INR)
Interior Design	Interior Designer, Space Planner, Set Designer, Visual Merchandiser	10th Pass with an aptitude for design	1-2 years (Diploma)	Design Skills (3D modelling), Space Planning, Colour Theory, Project Management	20,000 to 75,000+
Animation & VFX	2D Animator, 3D Animator, Motion Graphics Artist, Visual Effects Artist	10th Pass with an aptitude for art and technology	1-2 years (Diploma)	Animation Software (After Effects, Maya), Storytelling, Visual Effects	25,000 to 1,00,000+
Graphic	Graphic Designer, Web Designer, UI/UX Designer, Multimedia Designer	10th Pass with an aptitude for design	1-2 years (Diploma)	Design Software (Photoshop, Illustrator), Creativity, Visual Communication	20,000 to 50,000+
Mass Commu-nication	Journalist, Public Relations Specialist, Social Media Manager, Content Writer, Event Manager	10th Pass	3 years (Diploma/ Bachelor's)	Communication Skills, Writing Skills, Critical Thinking, Media Literacy	15,000 to 75,000+

High Salary Courses After 10th Science

If you have finished 10th grade and are interested in science, you can choose from various courses. One popular option is a Bachelor of Science (B.Sc) in physics, chemistry, biology, or mathematics. This course prepares students for professions in engineering, medicine, research, and technology.

B.Sc programmes frequently feature hands-on lab activities to help students apply what they've learned. Aside from the standard B.Sc, there are various specialised science degrees, such as vocational programmes or certificates in computer science, biotechnology, and environmental science.

Course	Career Options	Eligibility	Duration	Key Skills	Salary Range (INR)
Engineering Diploma (Speciali-zations like Civil, Mechanical, Computer Science)	Civil Engineer, Mechanical Eng., Software Developer, Network Administrator	10th Pass with Maths & Science	3 Years	Technical Skills (specific to chosen field), Project Management, Problem Solving	15,000 to 50,000+
Mecial Lab Technology	Medical Laboratory Technician, Phlebotomist, Research Assistant	10th Pass with Science	1-2 Years	Laboratory Techniques, Medical Terminology, Attention to Detail	15,000 to 30,000+

Course	Career Options	Eligibility	Duration	Key Skills	Salary Range (INR)
Pharmacy Assistant	Pharmacy Technician, Sales Representative (Pharmaceuticals)	10th Pass with Science	1-2 Years	Pharmaceutical Knowledge, Inventory Management, Customer Service	10,000 to 25,000+
Biotechnology	Research Assistant, Lab Technician, (Biotechnology), Quality Control Specialist	10th Pass with Science	1-2 Years	Laboratory Techniques, Research Skills, Data Analysis	20,000 40,000+
Agriculture Diploma (Specializations like Horticulture, Dairy Technology)	Agricultural Officer, Farm Manager, Food Scientist, Quality Control Analyst	10th Pass with Science	2-3 Years	Agriculture Techniques, Animal Husbandry, Food Processing	15,000 to 40,000+
Computer Science	Web Developer, Software Developer, IT Support Specialist, Network Administrator	10th Pass	1-2 Years (Diploma)	Programming Languages, Problem Solving, Technical Skills	15,000 to 40,000+
Nursing	Registered Nurse, Nurse Practitioner, Clinical Research Nurse	10th pass With Science (Followed by Bachelor's Degree)	Minimum 3 years (Diploma) + Bachelor's Degree	Patient Care Skills, Critical Thinking, Communication Skills	20,000 to 1,00,000 + (highly variable)

Commerce Courses After 10th

After 10th class, students, with an interest in commerce, have options to pursue multiple commerce or finance-related courses. A Bachelor of Commerce (B.Com) degree with specialisations in finance, accounting, or business management is a popular choice. B.Com programmes teach you about business and finance, preparing you for professions in accounting, banking, business administration, and entrepreneurship.

For individuals who desire to specialise further, courses such as Chartered Accountancy (CA), Company Secretary (CS), and Cost and Management Accountancy (CMA) are popular choices following the 10th grade. Aside from normal B.Com courses, there are specialised commerce courses in fields such as marketing, retail management, and financial planning.

Course	Career Options	Eligibility	Duration	Key Skills	Salary Range (INR)
Diploma in	Accounting Assistant, Bookkeeper, Tax Assistant	10th Pass	1-2 Years	Accounting Principles, Bookkeeping Software, Taxation Basics	10,000 to 25,000+

Course	Career Options	Eligibility	Duration	Key Skills	Salary Range (INR)
Diploma in Business Administration	Business Development Executive, Operations Executive, Customer Service Representative	10th Pass	1-2 Years	Business Fundamentals, Communication Skills, Customer Service	12,000 to 30,000+
Diploma in Entrepreneurship	Enterpreneur, Business Owner, Start-up Founder	10th Pass	1-2 Years	Business Planning, Marketing Strategies, Financial Management	Variable (depends on business success)
Diploma in Retail Management	Retail Store Manager, Sales Associate, Visual Merchandiser	10th Pass	1-2 Years	Customer Service, Sales Techniques, Inventory Management	15,000 to 35,000+
Diploma in Marketing	Marketing Assistant, Social Media Marketing Specialist, Content Marketing Specialist	10th Pass	1-2 Years	Marketing Principles, Digital Marketing Skills, Communication Skills	10,000 to 30,000+
Company Secretary Diploma	Company Secretary Assistant	10th Pass	1-2 Years	Corporate Law, Compliance Management, Secretarial Practices	10,000 to 30,000+

List of Best Courses After 10th

Here is the list of courses after 10th that offer promising career opportunities and have the potential for high salaries.

1. Diploma in Engineering : Duration : 3 years

Details : Diploma courses in various engineering streams like Mechanical, Civil, Electrical, and Electronics can be pursued after the 10th. These programs provide a strong foundation in technical skills.

2. Diploma in Medical Lab Technology (MLT) : Duration : 2 years

Details : If you are interested in healthcare, a diploma in MLT can lead to a career as a medical laboratory technician working in diagnostic labs and hospitals.

3. Diploma in Computer Applications (DCA) : Duration : 6 months to 1 year

Details : DCA courses cover computer fundamentals, programming languages, and office applications, making you proficient in computer usage.

4. Diploma in Digital Marketing : Duration : 6 months to 1 year

Details : Digital marketing is booming. This diploma equips you with SEO, social media marketing, and online advertising skills.

5. Diploma in Animation and Multimedia : Duration : 1 to 2 years

Details : For the creatively inclined, this course opens doors to animation studios and the gaming industry.

6. Diploma in Interior Design : Duration : 1 to 2 years

Details : Explore your passion for design with courses teaching interior design principles and practical applications.

7. Diploma in Hotel Management : Duration : 1 to 2 years

Details : Learn the ropes of the hospitality industry, from hotel operations to catering and event management.

8. Diploma in Culinary Arts : Duration : 1 to 2 years

Details : If you're a food enthusiast, this course can lead to a chef or culinary expert career.

9. Diploma in Fashion Designing : Duration : 1 to 2 years

Details : Unleash your creativity in the fashion world. Learn about garment design, textile technology, and fashion trends.

10. Diploma in Event Management : Duration : 1-year

Details : Event management courses prepare you for organising and managing various events, from weddings to corporate functions.

11. Diploma in Financial Accounting : Duration : 6 months to 1 year

Details : Develop accounting and financial management skills in high demand across industries.

12. Diploma in Beauty and Wellness : Duration : 6 months to 1 year

Details : Courses in beauty and wellness can lead to careers as beauticians, makeup artists, or spa therapists.

Short-Term Courses After 10th

Short-term courses after 10th are an excellent option if you want to acquire specific skills quickly and enter the workforce sooner. Here are some short-term courses to consider :

Short-Term Courses After 10th	Duration	Course Description
Certificate in Web Development	6-12 months	Learn programming languages and web design to create websites.
Certificate in Graphic Designing	6-12 months	Develop skills in graphic design and create visual content for marketing and advertising.
Certificate in Photography	6-12 months	Master the art of Photography and potentially start a freelance photography career.
Certificate in Beauty and Wellness	6-12 months	Become a certified beautician or wellness therapist, providing skin care and relaxation services.

Why Study Short-Term Courses After 10th ?

Studying short-term courses after the 10th grade has numerous advantages. These courses provide a quick method to learn specialised skills, making them ideal for those who want to start working or exploring a particular area of interest right away. Short-term courses are also less expensive, allowing more people to pursue an education.

Completing short-term courses can also help to improve a resume by providing practical skills that are directly applicable to specific employers.

To put it simply, taking short-term classes after 10th grade is a low-cost option to start a profession or learn more about various fields of study and employment.

How to Choose the Right Course After 10th ?

Still unsure which course after 10th is right for you ? Here are some smart steps to make the best choice :

Self-Assessment : Consider your hobbies, strengths, and weaknesses. Consider subjects and activities that you truly enjoy. Identify your skills and abilities. What are your inherent strengths and weaknesses ?

Research Career Options : Investigate various job alternatives based on your preferences. Examine job descriptions, career advancement opportunities, and required abilities. Attend career counselling sessions or workshops to acquire insight into various areas.

Consider Future Trends : Look into new job trends and industries that are expected to be in demand in the future. Consider fields such as technology, sustainability, and healthcare.

Consult with Mentors and Teachers : Get advice from teachers, mentors, or career counsellors. They can share helpful insights based on their experience. Discuss your goals, objectives, and potential career options with someone who can provide knowledgeable guidance.

FAQs on Best Courses After 10th & High Salary Career Options

1. What are the best courses after 10th for a high salary ?

The best courses after 10th with high salary include Diploma in Engineering, Medical Lab Technology (MLT), Digital Marketing, Interior Design, Hotel Management, and Financial Accounting. These courses offer strong career opportunities and competitive salaries.

2. What diploma courses after 10th offer quick job placement ?

Diploma courses after 10th like Diploma in Computer Science, Diploma in Retail Management, Diploma in Business Administration, and Diploma in Web Development provide fast employment opportunities and in-demand skills.

3. Which stream is best after 10th for future career growth ?

Your choice depends on your career goals :

Science – Ideal for Engineering, Medicine, Biotechnology, IT.

Commerce – Best for Finance, Business, Chartered Accountancy, Marketing.

Arts/Humanities – Suitable for Journalism, Psychology, Teaching, Design.

4. What are the best short-term courses after 10th ?

Short-term courses like Certificate in Web Development, Graphic Designing, Photography, Digital Marketing, and Beauty & Wellness offer quick skills and job-ready training.

5. Can I get a high-paying job after 10th without higher studies ?

Yes ! Job-oriented diploma courses after 10th such as Engineering Diploma, Digital Marketing, and Medical Lab Technology can lead to high-paying careers without requiring a degree.

Graduate Level Courses After Class 12 Commerce Students Stream
Costing
• Inter
C.A
• Fundamental
• Intermediate
Company Secretariet (CS)
Chartered Financial Analyst (CFA)
Tax Practitioner
B.Com 3 Years
BCA 3 Years
MCA 2 Years
Ph.D
B.Ed (Spl Education)
• Hearing Impairment
• Visual Impairment
• Mental Retardation
• Learning Disability
Industrial Relation & Personal Managment (P.G Course)
PG Diploma in Banking & Finance
B.Ed
M.Ed
Ph.D
Secondary Teacher
MBA 2 Years
Ph.D
LLB
LLM (2 years)
Ph.D
Judicial Exam
M.Com
Ph.D
Post Doc
Assistant Prof
Career Path
www.careerpath.info

CAREER CHART FOR COMMERCE (Aftre 12 Std)

Diploma Programs Duration: 6 months to 2 Years

- Diploma in Hotel Management
- Diploma in Travel and Tourism
- Diploma in Aviation Flight steward training
- Diploma in Education
- Diploma Fashion Designing
- Diploma in computer aided design (CAD)
- Diploma in Animation, Cartoon and gaming
- Diploma in Gemology or Jwellery Designing
- Diploma in Photography
- Diploma in Radio and Video Jockey

Professional Programs Duration: 3 Years and above

- **CA Program**
- **ICWA**
- **CS Program**
- **CFA Program**
- **B.Com with CA**

Degree Programs Duration: 3 to 5 Years

- B.Com
- B.Com Honors
- BBA
- BBM
- BA
- BA LLB
- BCA
- B.Com with eight other specializations
- Hotel Management
- Fashion designing
- Fine Arts
- Advertising
- Visual Communication
- Journalism/Mass Communication
- Integrated MBA
- Integrated LLB
- Actuarial Science
- Event Management
- BSc Co-Operation

Competitive Exams

·CLAT ·NATA ·NDA ·Civil Service Exam ·NCHMCET ·IBPS ·CAT ·MAT ·GMAT ·XAT

Career Path
www.careerpath.info

Best Commerce Courses After 12th

Here we shall discuss all the courses after 12th commerce in detail. Know the subjects involved in each course and job profiles for the course.

B.Com. (Bachelor of Commerce)

B.Com is one of the most popular 3-year undergraduate courses among the commerce stream students. In this course, students are taught the fundamentals of accounting and finance beyond the basics covered during the 12th class. Those who have completed their higher secondary education (10+2) from a recognized board are eligible to apply for this course.

- The Graduate Course can be pursued through Correspondence or Distance learning as per interest.
- Correspondence option is preferred for pursuing professional courses like CA and CS, otherwise, a full-time course is beneficial.
- The degree provides the students with a wide range of managerial skills and competence in an area of Commerce.
- It equips students with the knowledge of accounting principles, export and import laws, economic policies, and other aspects that impacts trade and business.

The course includes many specializations, all designed for better career prospects and salaries.

B.Com. (Honours)

BCom Honors is a Bachelor's course of 4 years which is the most pursued graduation course in the field of commerce, covering subjects such as Accounting, Taxation, Economics, Financial Management, etc.

- In BCom (H), the same courses are taught extensively along with a specialization which makes it a more popular option among students.
- BCom (H) is the best course option for career and jobs in management, teaching, advertising, journalism, mass communication, law, design, public sector, etc.
- BCom (H) is the ideal choice for CA and CS aspirants.

Important Subjects in B.Com. (Honours)

Some of the important subjects studied covered in B.Com (H) Curriculum are mentioned below :-

- Business Organization & Management
- Business Organization & Management
- Financial Accounting (Part-B)
- Financial Accounting (Part-B)
- Micro Economics-1
- Corporate Laws
- Corporate Laws
- Macro Economics
- Financial Accounting (Part-A)
- Corporate Accounting
- Financial Accounting (Part-C) Practical
- Human Resource Management
- Business Law
- Income-Tax Law & Practice
- Business Mathematics
- Business Communication

Job profiles for B.Com. (H) graduates :

After doing B.Com Honors, one can apply for the below-mentioned jobs:

- Accountant
- Business Executive
- Jr. Accountant
- Accounts Manager

- Tax Consultant
- Financial Consultant
- Business Consultant
- Financial Analyst
- Account Executive

Bachelor of Commerce in Accounting and Finance

B.Com (A&F)is a 3-year full-time undergraduate course that offers in-depth knowledge in accounting and financial subjects.

The course helps aspirants to acquire knowledge in the field of accounting, taxation, auditing, risk management, financial accounting, taxation, managerial economics, business law, and business communications.

Important Subjects in B.Com (A&F)

Major subjects studied across different semesters in B.COM (A&F) are tabulated below:-

- Financial accounting
- Business finance
- Business organization
- Auditing
- Business economics
- Income tax
- Corporate accounting
- Business environment
- Business statistics
- Environmental studies
- Commercial law
- Accounting for managerial decisions

Job profiles for B.Com. (A&F) Graduates:

Below is the list of jobs one can apply for if they pursue B.Com in Accounts and Finance:

- Accounts Assistant
- Finance Manager
- Business Analyst
- Cashier
- Investment Analyst

B.Com. (Taxation)

B.Com. (Taxation) degree course prepares students for a professional qualification in taxation in which, apart from a general course study in Commerce, the primary focus is on the systematic study of the concepts in the specialized subjects and topics related to the fields of taxation like Income tax, Sales Tax, VAT, Service tax, Property tax, etc and taxation laws and regulations.

Important Subjects in B.Com. (Taxation)

Here is the list of subjects focused in the Taxation-based Bachelors:

- Indian Tax System
- Advanced Corporate Accounts
- Theory and Practice of Cost
- Central Excise Procedure & Practice
- Income Tax for Business
- Accounting for Managers
- Basics of Company Accounts
- Income Tax Law Procedure
- Advance Cost Accounts
- Income Tax for Individuals
- Custom Procedure & Practice
- Indirect Tax

Job profiles for B.Com. (Taxation) graduates:

One shall be eligible to apply for the given posts in an organization after completing B.Com. (Taxation) :

- Tax Policy Analyst
- Budget Analyst
- Tax Manager
- Business Analyst
- Risk Analyst
- Tax Consultant
- Auditing Clerk
- Accounts Assistant
- Cost Accountant
- Corporate Analyst
- Employment Tax Specialist

B.Com. (Statistics)

Bachelor of Commerce in Statistics is an undergraduate Statistics course. Statistics cover the study of the science of collection, organization, analysis, interpretation, and presentation of numerical as well as categorical data.

- The graduate degree study includes topics such as Analysis, Probability Theory, Statistical Methods, Database Management Systems, etc.
- The average starting salary ranges between INR 2 to 10 Lacs.

Important Subjects in B.Com. Statistics

These are the important subjects from the B.Com Statistics to understand the curriculum of the course:

- Applied Statistics
- Business Statistics
- Business Communication
- Management Accounting
- Different types of Means
- Statistical Inference
- Probability Theory
- Statistical Analysis
- Forex Management
- Applied Statistics
- Index Numbers and Time Series
- Logic of Regression and Correlation
- Micro Economics
- Financial Accounting
- Measures of Dispersion
- Regression and Correlation Analysis

Job profiles for B.Com. Statistics graduates:

Here are the jobs openings for someone who has completed B.Com in Statistics:

- Agricultural Research & Banks
- Consulting Firms
- Defense Forces
- Economics & Education
- Indian Council of Medical Research (ICMR)
- Indian Statistical Services
- Businesses & Commerce
- Data Survey Agencies
- Demographic Studies
- Indian Civil Services
- Indian Economic Services

Bachelor of Commerce in Accounting

- The Bachelor of Commerce in Accounting program provides professional education for those wishing to become accounting and finance professionals. It has a strong emphasis on developing analytical skills and offers a solid grounding and professional competence in all aspects of accounting.
- After having passed the degree course they can start their career as a junior accountant and can reach various top-level positions such as senior accountant, Chief financial officer, auditor, budget analyst, financial manager, tax consultant, etc.

Important Subjects in B.Com. Accountancy

Here are some of the principal subjects from B.COM. Accountancy mentioned to provide a better understanding of the curriculum:

- Principles of Management
- Financial Management I
- Effective communication I
- Management accounting
- Economics I (Micro)
- Customer Relationship
- Financial Services Management
- International Banking and Finance
- Financial accounting
- Financial Management II
- Effective communication II
- Innovations in Banking and Insurance
- Economics II (Macro)
- Corp. Law and Laws gov. Capital markets
- Central Banking
- International Business

Job profiles for B.Com. Accountancy graduates:

One can apply for the following posts after completing a bachelor's degree in B.Com. Accountancy:

- Business Consultancies
- Industrial Houses
- Policy Planning
- Banks
- Educational Institutes
- Public Accounting Firms
- Foreign Trade

Banking courses after 12th commerce

Here are some of the popular banking course after 12th commerce: Bachelor of Commerce in Banking and Finance

- The Bachelor of Commerce in Banking and Finance provides basic knowledge in the field of banking and finance. The course offers the basics of banking, finance, regulations, Banking law, accounting, etc.
- After the successful completion of B.Com. (Banking & Insurance) degree course, one can either carry on further studies i.e. M.Com., MBA, etc, or can look for a career in banking, insurance, finance, auditing, or accountancy, in both the government as well as the private sector.

Important Subjects in B.Com. Banking and Finance

To provide a better interpretation of the B.Com Banking and Finance Curriculum, key subjects are mentioned below:

- Communicative English
- Indian Financial System and Financial Market Operations
- Financial Accounting I
- Financial Management
- Financial Accounting II
- Principles of Marketing
- Eco. II & Advanced Business Mathematics
- Business Regulatory Framework
- Auditing

Job profiles for B.Com. Banking and Finance graduates:

Candidates can apply for the following posts after pursuing B.Com. Banking and Finance

- Account Manager
- Stock Broker
- Auditor
- Accountant
- Market Analyst

Bachelor of Commerce in Banking and Insurance

Bachelor of Commerce in Banking & Insurance is an undergraduate Commerce course. The Degree covers the study of the concepts of Banking, Accounting, Banking Law, Insurance Law, and Insurance Risk & Insurance Regulations, etc.

After the successful completion of B.Com. (Banking & Insurance) degree course, one can either carry on further studies i.e. M.Com., M.B.A., etc, or can look for a career in banking, insurance, finance, auditing, or accountancy, in both the government as well as the private sector.

Important Subjects in B.Com. Banking and Insurance

Some of the foremost important subjects covered in B.Com. Banking and Insurance syllabus are tabulated below:-

- Financial Accounting I
- Business Economics
- Principles and practice of Banking I
- Financial Accounting II
- Services Marketing
- Insurance law and Practice

- Legal Regulatory Aspects of Banking I
- Business management
- Financial Statistics
- Legal Regulatory Aspects of Banking II
- Principles and Practices of Banking II
- Business Communication

Job profiles for B.Com. Banking and Insurance graduates:

Job openings after completing B.Com. Banking and Insurance are listed below:-

- Insurance Manager
- Investment Banker
- Loss Control Specialist
- Market Analyst
- Investment Analyst
- Loan Counsellor
- Loan Officer

Bachelor of Commerce (Economics)

- Economics is a theoretical analysis intended to assess the monetary viability of certain programs, projects, etc. Candidates are taught evaluation and addressing of economic issues in both the public and private sectors.
- It gives an in-depth knowledge of economic situations that are prevalent in present India.
- On completion of the course, students are usually recruited in the finance and banking sectors to find jobs as an economist, analyst, etc,

Important Subjects in B.Com. Economics

These are some of the foremost principal subjects covered in B.Com. Economics syllabus, listed to provide better understanding of the curriculum:

- Applied Economics
- Banking in India
- Micro Economics
- Investment Management
- Business Environment
- Advance Corporate Accounts
- Partnership Accounting
- Accounting for Managers
- Macro Economics
- Public Finance
- Indian Economics
- Principles of Insurance Business
- Financial Accounting
- Income Tax for Individuals Management
- Advance Cost Accounts

Job profiles for B.Com. Economics graduates:

Candidates can apply for the following posts after pursuing B.Com Economics:

- Banking and Finance Officer
- Insurance Investment or Tax Experts
- Market Research Analyst

Bachelor of Computer Application (BCA)

- Bachelor of Computer Application is a 3-year course for undergraduates. It is intended to provide an understanding of the commerce field, especially in the discipline concerning the application of software technology.
- Degree holders can also work as programmers, web developers, and e-commerce specialists with industries that build or use computer-based systems, such as telecommunications, automotive, aerospace, etc.

Important Subjects in BCA

Candidates can go through the important topics covered in the Computer Applications curriculum, tabulated here:

- Financial Accounting – 1
- Programming with C
- Business Economics
- Financial Accounting – 2
- Programming with C++
- Managerial Economics

- Business Law
- Information Technology
- Advanced Accounting
- Partnership Accounting
- Accounting for Managers
- Company Law
- Relational Database Management System
- The practice of Life Insurance Management
- Advance Cost Accounts

Job profiles for B.Com. Computer Applications graduates:

Some of the Placement options after graduating in B.Com in Computer Applications course are mentioned below:

- Computer Assistant
- Mobile Application Developer
- Asst. Prof./Associate Prof./Professor
- Computer Programmer
- Computer Operator
- CAD Application Support Technician
- Comp. Appl. Specialist and A/c. Assistant
- Informatics Applications Developer

Bachelor of Commerce (General)

The Bachelor of Commerce (General) is a graduate degree intended to provide graduates with a broad variety of management expertise while gaining knowledge in different fields of industry, such as financial accounting, banking law, corporate accounting, among others. Students learn about the fundamental ideas, concepts, and procedures of Trade and Accounting.

Important Subjects in B.Com. (General)

These are some of the important subjects covered in B.Com (General) Curriculum:

- Financial accounting
- Foreign Trade
- Banking and Financial Services
- Foundation of Digital Marketing
- Business Statistics
- Income Tax /Excel Foundation
- Business Organisation and Management
- Business Laws
- Fundamentals of Business Analytics
- Advanced Accounting
- Social Media Marketing
- Corporate Accounting

Job profiles for B.Com. (General) graduates:

One can apply for the following posts after completing a bachelors degree in B.Com. (General):

- Accountant
- Consultant
- Business Analyst
- Sales Analyst
- Auditor
- Company Secretary
- Finance Officer
- Junior Analyst

Bachelor of Business Administration (BBA)

- Business Administration is a 3-year, full-time, college course split into 6 semesters. This course was designed to provide undergraduate students with an awareness of the business and management environment.
- The purpose of the course is to train students to become effective managers by training them on methods of forecasting and managing their team ‘s behavior.

Important Subjects in Business Administration

Aspirants can go through the important topics covered in the Business Administration, given below:

- Financial accounting
- Income tax law practices I
- Corporate accounting
- Income tax law practices II

- Cost accounting
- Business organization
- Law of contract
- Corporate law
- Microeconomics theory I
- Financial management
- Business statistics
- Business management
- Business law
- Company management
- Microeconomics II
- Indian economy

Job profiles for B.Com. Business Administration graduates:

A few of the Placement alternatives after graduation in B.Com. Business Administration course are described below.

- Marketing Manager
- Human Resource Manager
- International Manager
- Financial Advisor
- Financier

Bachelor of Commerce (Tourism and Travel Management)

B.Com. in Tourism and Travel Management is a 3-year full-time undergraduate course divided into 6 semesters. This course prepares the students with the skills, knowledge, and leadership qualities required to succeed as professionals in the tourism industry.

Important Subjects in B.Com. (Tourism and Travel Management)

These are some of the core topics addressed in Tourism and Travel Management syllabus set out to provide a clearer interpretation of the curriculum:

- Financial accounting
- Corporate Accounting
- Marketing services management
- Financial Management
- Indian financial system
- Tour Operator Organizations
- Tourism business
- Quantitative Techniques for Business II
- Advanced finance accounting
- Advanced Corporate Accounting
- Retail management
- Cost Accounting
- Tourism product
- E-Business & Accounting
- Tourism Development Planning Policies
- Tourism Marketing Personal Selling

Job profiles for B.Com. Tourism and Travel Management graduates:

A couple of the Placement options after graduation in B.Com.Tourism and Travel Management course are outlined here.

- Tourism Companies
- Tour Operators & Consultant
- Tourism Promotion Office
- Travel Agencies
- Hospitality Industry

Bachelor of Commerce in Marketing

B.Com Marketing is a three-year program. Eligibility for the course is HSC with 45 % aggregate marks. It is a three-year full-time degree, divided over five semesters of teaching and the final semester of training, depending on the choice of lessons.

- B.Com. Marketing degree emphasizes the techniques and methods of managing and planning for marketing.
- Students proceed through the curriculum in a planned sequence that culminates with the development of a marketing plan

Important Subjects in B.Com. Marketing

Here is a list of important topics learned when earning a Bachelor of Marketing degree:

- Information Technology & Its Application in Business
- Communicative English
- Economics II (incl. Mathematics for Economics)
- Principles of Marketing & e-Commerce
- Financial Accounting
- Financial Accounting II
- Consumer Behaviour & Sales Management
- Product & Pricing Management + Marketing Communication
- Principles & Practice of Management & Business
- Retail Management & Marketing of Services
- Rural Marketing & International Marketing
- Communication

Job profiles for B.Com. Marketing graduates:

One shall be able to apply for the following positions in the companies after completing the B.Com. Marketing

- Trademark manager
- New product development and innovation manager
- Market development manager
- Distribution manager
- Research project manager
- Marketing manager

Law Courses After 12 Commerce

The conventional curriculum of legal education in India consists of three years of Bachelor of Law degree (LLB) offered by traditional universities. Within this conventional degree course, various aspects of the law are learned.

- A new five-year concept of an Integrated Law degree has been created and is now being offered for students after 12th. Integrated degrees for five years are usually offered by special law colleges and schools.
- The integrated model consists of two streams, one of which is law and the other may be Arts, Science, or Commerce.

BBA LLB

BBA LLB is a five-year undergraduate course split into 10 semesters. Bachelor in Business Administration and Bachelor in Legislative Law (BBA LLB) is a combination of corporate and law studies. Law is a collection of confidential laws and regulations by which every government or community is regulated. Business is the exchange of goods and services between two individuals, countries, and regions. The corporate elements of BBA LLB include management theory, financial statements, computer technology, and efficient communication.

Important Subjects in BBA LLB

These are some of the core topics addressed in BBA LLB syllabus, given for a clearer assessment of the curriculum:

- Law of Contract
- Cost and Managerial Accounting
- Hindu Law
- Human Resource Management
- Muslim Law
- Law of Torts
- Constitutional Law
- Legal Methods
- Business Communication
- Managerial Economics

- Marketing Management
- Administrative Law
- Labour Law I
- Comparative Constitution
- Banking Laws and Insurance
- Financial Accounting
- Property Laws
- Criminology and Penology
- Alternate Dispute Resolution
- Dissertation including GST
- Organizational Behaviour
- UP and Laws
- Marketing Managemen t
- International Human Rights Law
- Professional Ethics and Bar Bench Relation
- Corporate Law
- Public International Law
- Private International Law
- Drafting Pleading and Conveyancing
- Taxation Laws

Job profiles for BBA LLB Graduates

A few of the career opportunities after graduation in BBA LLB course are listed here:

- Business Consultant
- Legal Advisor
- Attorney
- Finance Manager
- Corporate Lawyer
- Legal Manager
- Legal Service Chief
- Management Accountant

BA LLB

The legal-justice system that we are adopting now is only the product of our perception of our culture which evolves as our morals and ethics shift. The B.A. LLB program includes a review of all aspects of the law, along with the context in which they are presented. B.A. LLB is an integrated curriculum of law which includes the study of topics such as political science, economics, sociology with the common law subjects.

Important Subjects in BA LLB

Here are the important subjects covered in the curriculum for BA LLB:

- Political Science
- Psychology of Life
- Cyber Law
- Family Law-I
- Drafting: Pleading & Conveyancing
- Introduction to Sociology
- Jurisprudence
- Conflict of Laws
- Law of Crimes Paper
- Alternate Dispute Resolution
- Law of Tort
- Company Law
- Interdisciplinary Project
- Interpretation of Statutes
- Moot Court Exercise & Internship
- Law and Society
- Administrative Law
- Special Contracts
- Constitutional Law-I
- Labour and Industrial Laws-I
- Economics
- Law of Evidence
- Consumer and Competition Law
- Public International Law
- Law of Contract

Job profiles for BA LLB graduates

One can apply for the given posts through BA LLB:

- Lawyer, Advocate, Solicitor
- Legal Advisor
- Public Prosecutor
- District and Sessions Judge
- Law reporter
- Legal Service Chief

Courses After 12th Commerce - Chartered Accountant (CA)

Chartered Accountant is a title granted to an accounting professional who has earned certification from a statutory authority that he/she is eligible to take care of business accounting

and taxation issues, such as file tax returns, audit financial statements, and operating practices, maintaining investment records, preparing and updating financial reports and documents. Any candidate who has completed Class 12th or equivalent with at least 50 percent aggregate from a recognized board or university can pursue CA.

- Being a professional course, it opens up a range of career opportunities for graduates, starting from self-employed or self-employed as an independent CA or working in major Indian and multinational corporations, local and international banks, and audit firms.
- The ICAI is a legislative body that governs and regulates the chartered accounting profession in India.
- Under the Education and Training Program, an applicant may take the Chartered

Accounting Course either through the Foundation Course Route or the Direct Entry Route.

- The Foundation Course is the entry point for the Class XII level, while Direct Entry is for those who have completed graduation.

Important Subjects in CA

Here are the essential topics addressed in the CA program laid down by ICAI:

- Accounting
- Taxation
- Auditing
- Financial Management
- Corporate Laws
- Economics
- Tax Laws
- Business Laws
- Business Communication

Job profile for CA graduates

- Assisting accounting, auditing, taxation, financial, and management areas of an individual or organization.
- Maintaining and reviewing the financial health of a business.
- A business advisor who helps in the preparation of financial reports, securing loans, preparing financial projections, showing how the loans will be repaid, and determining the viability of the business.
- The CA also helps its client to comply with tax laws and represent him before government agencies.

Company Secretary (CS)

The Company Secretary is hired to handle the legal aspects of a firm. A CS is responsible for completing a company's tax returns, keeping records, advising the board of directors, and ensuring that the company complies with legal and statutory regulations.

- The ICAI is a legislative body that governs and regulates the CS profession in India.
- Any candidate who has completed Class 12th or equivalent with at least 50 percent aggregate from a recognized board or university can pursue CS.

In the case of 12th Commerce passed candidates, to be chosen for the C.S. The course offered by ICSI must be accompanied by a 3-stage program. The three programs are the Foundation Program, the Executive Program, and the Professional Programme.

Important Subjects in CS

There are the essential topics addressed in the CS program laid down by ICAI:

- Business environment
- Management
- Entrepreneurship
- Economics and accounting

- company law
- tax law
- securities law and acc. & audit practice
- financial & treasury management
- Commodity and Money Market
- commercial law
- general law
- secretarial practices
- Banking Law and Practice

Job profiles for CS graduates

A career after becoming a licensed practitioner will be very lucrative. Here are some of the positions offered to students after completing the CS course.

- Stock exchange
- Law board
- Company affairs department

BA Programmes

Bachelor of Arts (BA) is a 3-year undergraduate program considered to be one of the most popular courses in India. Basic BA eligibility is to achieve a minimum of 40 percent in Class XII from any recognized university but to be admitted to a good college offering a Bachelor of Arts in India, you should seek to score higher marks in Class XII. As admission is mostly done through merit, the cut-off for top colleges such as Miranda, Gargi, Hindu, Hansraj, etc. goes above 98 percent.

- As part of the BA course , students need to study five mandatory subjects along with a few elective subjects. These subjects differ depending on the discipline chosen by the candidates.
- These courses are not directly related to commerce but have a great scope, the most popular specializations in BA pursued by commerce students is listed below:-
  - B.A (Hons.) Business Economics
  - B.A Hons (English)
  - BA in Hospitality & Travel
  - B.A. Economics
  - Bachelor of Fine Arts (BFA)

Bachelor of Computer Applications (BCA)

Bachelor's degree in computer applications is a three-year undergraduate course in information technology and business systems. The course provides knowledge on various computer applications and how to solve and address the problems that arise from the computer and its applications. The course covers subjects such as Java and C++ core programming languages, data structure, networking, etc. BCA offers a variety of opportunities for students aspiring to pursue their IT and tech careers.

Important Subjects in BCA

Given are the subjects one will be studying if they opt for BCA for their Graduation:

- Business Communication
- C Programming
- C++
- Networking
- Java
- Operating Systems
- Cost Accounting
- Element of Statistics
- Numerical Methods
- Visual Basic
- NET Frameworks

Job profiles for BCA graduates

Below are the career prospects of choosing BCA in graduation:

- Computer Programmer
- Computer Systems Analyst
- Service Support Specialist
- Software Developer
- Computer Support Specialist

Bachelor of Design in Animation

Bachelor of Art in Animation is a training degree in animation production containing elements such as graphic arts, illustration, and narration utilized in the development of animation works that stand out in the industry.

- Eligible applicants are qualified to design, sell and defend concepts and produce original material for various platforms, such as Television, film, advertisement, etc.
- Admission to the course can be achieved by means of a national / institute-level entrance test.
- Any candidate who has completed Class 12th or equivalent with at least 55 percent aggregate from a recognized board or university can pursue a Bachelor of Design in Animation.

Important Subjects in B.Des Animation

Here are the important subjects covered in the curriculum for B.des Animation:

- Sketching and Drawing
- History of Art and Design
- Culture and Design Studies
- Introduction to Graphic Design
- Design Management
- Design Fundamentals
- Craft Design Studies
- Visualization Techniques
- Animation Film Production

Job profiles for B.Des Animation graduates

A few of the career opportunities after graduation in B.Des Animation course are listed here:

- Animator
- Flash Animator
- Art Director
- 3D Animator

Fashion Design and Technology Courses

Fashion Designing is a professional process that applicants follow at undergraduate (UG), postgraduate (PG) or doctoral (Ph.D.) level to become designers. designing careers is extremely popular with students who have a creative flair.

- No subject is required to follow a design course. It ensures that people with whatever professional context have the right to follow their dream profession if they have the knowledge and aptitude they need.
- Applicants will be eligible for entry to the UG level design course if they have completed 10 + 2 from a recognized board. Applicants from all walks of life (Science / Commerce / Arts) are eligible to apply for admission to the UG design courses.

Given below are some of the popular design courses that are offered at the UG level::

UG Design Courses

- Bachelor of Design (BDes)
- Bachelor of Arts (BA)
- Bachelor of Visual Arts (BVA)
- Bachelor of Fashion Technology (BFTech)

Journalism and Mass Communication Courses After 12th Commerce

Journalism in a specific context is more about newsgathering, whereas mass communication works with various outlets to distribute information, to educate or to amuse the public. Reporting of journals, magazines, Film, radio, or internet media is typically a function of journalism.

The News & mass Communication course is designed to provide students with essential reporting skills in different mainstream media, to introduce students to new trends in media and media analysis. This also offers technical awareness of the different techniques used with mainstream communication, such as mobile systems, and the respective software and hardware applied in print, radio, television, internet and such forms of media.

Bachelor of Journalism and Mass Communication

BJMC or Bachelor of Journalism and Mass Communication is a 3-year undergraduate degree for the aspirants who wish to pursue their career in the field of journalism and media industry.

- BJMC course's main aim is to expose students to recent research and development in the media field and the hot topics or issues floating around.
- Any candidate who has completed Class 12th or equivalent with at least 50 percent aggregate from a recognized board or university can pursue this course.

Important Subjects in BJMC

To have a clearer understanding of the Bachelor of Journalism and Mass Communication Curriculum, the following main subjects are mentioned here:

- CyberMedia
- Radio Journalism
- Tribal Study
- Fundamentals of Journalism
- Basic Media Research
- Media Law and Ethics
- Public Relations Theory
- Information Society Design and Graphics
- Communication Research

Job profiles for BJMC graduates

Some of the job opportunities after graduation in the BJMC course are outlined here:

- Media Consultant
- Content Marketing Manager
- Social Media Manager
- Photojournalist
- Journalist
- Public Relation Specialist
- News Analyst

Bachelor of Business Administration (B.B.A) in Media Management

B.B.A in Media Management is a graduation course that specialized in Media Management. Its duration is three years divided into 6 Semesters. It aims to provide deeper exposure in understanding the entertainment, Journalism, broadcasting, and advertising industry.

The basic criterion to get enrolled in this course is having passed 10+2 in Science / Commerce stream with 50% marks in a registered or recognized university.

Important Subjects in BBA Media Management

Below are some of BBA Media Management core topics, stated in order to get a comprehensive explanation of the curriculum:

- Business Mathematics
- Business Accounting
- Financial Management
- Business Communication

- Customer Relationship Management
- Business policy & Strategy
- TV production and programming
- Business Information System
- Entrepreneurship & Venture Management
- Business Statistics

Job profiles for B.B.A Media Management graduates

Here are the job opportunities for someone that has finished B.B.A Media Management:

- Professor
- TV Correspondent
- Editor
- Event Manager
- Film Producer

Bachelor of Mass Media (BMM)

BMM, also known as Bachelor of Mass Media, is an educational discipline, primarily dealing with the different forms of public contact utilized by the people, such as journals, magazines, film, radio, television, etc.

Across the span of three years, the program encompasses a broad variety of subjects, including advertisement, marketing, and public relations. Students can select their specialty in the last year, which might be Journalism or Advertising.

Important Subjects in BMM

Given are the subjects one will be studying if they opt for BMM for their Graduation:

- Fundamentals of Mass Communication
- Introduction to Computers
- Introduction to Journalism
- Introduction to Public Relations
- Introduction to Media Studies
- Political Concepts and Indian Pol. Systems
- Principles of Marketing
- Organizational Behavior
- Understanding Cinema
- Radio and Television

Job profiles for BMM graduates

One shall be eligible to apply for the given posts in an organization after completing Bachelor of Mass Media (BMM):

- Sound Engineer
- Radio Jockey (RJ)
- Event Manager
- Public Relation Manager
- Director
- Screenwriter
- Photojournalist

Cost Management Accounting (CMA)

The CMA program, short for cost control accounting, is one of the most successful initiatives in the finance field. The CMA course will be a perfect option for someone who dreams of making it big in the accounting manager industry. In recent years, the program has become a common option amongst Commerce students or those wanting to join the business field.

- The ICAI is a legislative body that governs and regulates the CMA profession in India.
- The curriculum focuses primarily on accounting problems, review of financial results, regulations on working resources, public financial reporting, etc.
- You must also have passed your Senior Secondary Examination (10+2) or equivalent from a recognized examination board to be eligible for CMA Foundation Level.

Jobs After CMA

A career after being a licensed professional may be really lucrative. Below are some of the job profiles pursued after finishing the CMA course.

Job Title	Salary (Annual)
Chief Financial Officer (CFO)	Up to 10.6 LPA
Financial Analyst	Up to INR 14.7 LPA
Corporate Controller	INR 7.4 LPA to INR 12.5 LPA
Financial Controller	INR 6 LPA to INR 14 LPA
Chief Investment Officer	Up to INR 50 LPA

Bachelor of Hotel Management Courses After 12th Commerce

BHM or Bachelor's degree in hotel management is a 3-year undergraduate degree in hospitality management. To follow this path, you need to achieve a minimum of 50 percent aggregate in 10 + 2 or similar with English as a compulsory subject. Eligibility requirements and percentages differ from institution to institution. Admissions will be obtained in this course on the grounds of both merit and entrance exams.

Important Subjects in BHM

Here are the main topics of the BHM given to apprehend the contents of the course:

- Foreign Language
- Travel Management
- Housekeeping
- Accounting
- Public Relations
- Food Production
- Front Office Operations
- Management
- Nutrition and Food Science
- Marketing

Job profiles for BHM graduates

Here are the jobs openings for someone who has completed graduation in BHM:

- Kitchen chef
- Accounting Manager
- Executive Housekeeper
- Front Desk Officer
- Catering Officer

Event Management Courses After 12th Commerce

Event Management as a career area involves talented individuals to schedule, prepare, and coordinate an event that may be a political meeting, an award ceremony, an exhibition, a fashion show, etc. To order to schedule an event, it is important to determine the target crowd, agree on the theme of the event, plan the logistics, and send invites for the event being organized.

Event Management is considered to be a part of mass communication courses that are offered by most popular colleges in India at the undergraduate (UG) level.

Important Subjects in BBA Event Management

- Study of main events
- Planning
- Human Resource Management
- Accounting
- Marketing and Advertising
- Public Relations
- Business Laws

Job profiles for BBA Event Management graduates

- Event Manager
- Exhibition Organizer
- Logistics Manager
- Event Planner
- Wedding Planner

B.Voc. (Bachelor of Vocation)

B.Voc. (Bachelor of Vocation) is an evolving course in India that seeks to provide applicants with the necessary skills needed for a specific profession. The course varies from conventional learning programs in that it deals more with application-based learning than with conceptual knowledge alone.

- B.Voc. is a three-year undergraduate course that can be undertaken in a wide variety of areas, from nutrition, food science, and hospitality to innovative fields such as graphic design and beauty & wellness.
- One of the biggest benefits of pursuing B.Voc. against specific degree courses is that the applicant has several exit points during the program and continuous exposure in the industry.
- It ensures that, if the student is unable to complete the BVoc course, the student will be granted a diploma after the successful completion of the first year or an advanced diploma after the successful completion of the second year.
- The BVoc Curriculum is an industry-based program that comprises around 40 percent of general education (theory) and 60 percent of vocational training (practical) components.

Like B.Com, B.Voc. also has numerous specialization programs. Notable areas of specialization are –

- Retail Management
- Web Technologies
- Food Processing and Quality Management
- Data Analytics
- Medical Lab Technology
- Refrigeration & Air-Conditioning
- Software Development
- Theatre and Acting
- Animation
- Interior Design

Graduate Level Courses After Class 12 Science Students General Stream
B.Sc
M.Sc
Ph.D
Bachelor of Fishery B.F Sc (4 Years)
Master of Fishery. M.F Sc (2 Years)
BS-MS Dual Degree in Science at IISER (Indian Inst of Science Edu & Research)
B.Sc in Nutrition
M.Sc in Nutrition
B.Stat (H) B.Math(H) 3 Years
M.Stat (H) M.Math(H) 2 Years
Ph.D
Post Doc
B.Sc (Agri) B.Sc(Horl) 3 Years
B.Sc (Agri) B.Sc (Horl) 2 Years
Ph.D
Post Doc
A.D.O Exam
Assistant Prof or Scientist of ICAR, BDT, DST, CSIR, IISC,DRDO,DAE
B.A LLB (5 Years)
LLM (2 years)
Ph.D
Judicial Exam
Bachelor in Hotel Managment 4 Years
Bachelor in Hotel Managment 4 Years
MBA
BCA 3 Years
MCA 2 Years
Ph.D
BBA 3 Years
MBA 2 Years
Ph.D
Assistant Professor
Career Path
www.careerpath.info

CAREER CHART FOR SCIENCE

Group: PCM

- Engineering (BE/B.Tech)
- B.Arch
- Integrated MSc
- BCA
- B.Com
- Pilot Training
- Defence (Navy, Army, Airforce)
- BSc Degree
- BA
- Diploma Courses
- LLB
- Hotel Management
- Travel and Tourism
- Environmental Science
- Forestry
- Fashion/Designing Courses
- Mass Communication/ Journalism
- Visual Communication
- Fine Arts, Film, Television
- CA, CPT
- ICWA
- CS Program
- Education/Teaching
- BSW/MSW
- BBA/MBA
- Climate change and adaptation

Group: PCB

- MBBS
- BAMS
- BHMS (Homeopathy)
- BUMS (UNANI)
- BDS (Dental)
- BVSC/AH
- BNYS (Naturopathy/Yogic Science)
- BPT (Physiotherapy) Integrated MSc
- BSc Nursing
- Clinical Psychology
- BSc Diary Technology
- B. Pharm
- Pharm D
- B.O.T. (Occupational Therapy)
- Biotechnology
- BMLT
- General Nursing
- Home Science
- Food Technology
- Optometry
- Perfusion Technology
- Anesthesia Technology
- Cardio Vascular Technology

Group: PCBM

Can Applied for both courses of PCB & PCM

Competitive Exams

NEET, JEE Main, NATA, CLAT, AIPVT, KEAM, BITSAT, VITEEE, NDA, NCHMCET, IMUCET, Civil Service/ IFS

Career Path
www.careerpath.info

SCIENCE STREAM

ENGINEERING

Engineers belong to the one of the greatest profession in the world, responsible for almost everything that makes life worth living – from leisure activities to medical treatment, mobile communications to modern transport systems.

Engineering is the application of scientific knowledge for solving problems in the real world. While science (physics, chemistry, biology, etc.) allows us to gain an understanding of the World and the Universe, Engineering enables this understanding to come to life through problem solving, designing and building things.

Engineering can be divided into various specializations as mentioned below:

- Acoustical Engineering
- Aerospace Engineering
- Agricultural Information Technology
- Automobile Engineering
- Chemical Engineering
- Civil Engineering
- Computer Science Engineering
- Dairy Technology and Engineering
- Electronics & Communication Eng.
- Electronics Engineering
- Environmental Engineering
- Genetic Engineering
- Information and Communication
- Industrial Engineering
- Manufacturing Engineering
- Mechanical Engineering
- Metallurgical Engineering
- Mining Engineering & Metallurgist
- Nano-Technology Engineering
- Ocean Engineering & Naval Architecture
- Petroleum & Petrochemical
- Plastics Engineering
- Power Electronics
- Rubber Engineering
- Structural Engineering
- Textile Engineering
- Transport Engineering
- Aeronautical Engineering
- Agricultural Engineering
- Audio/Sound Engineering
- Biotechnology Engineering
- Chemical Technology
- Civil Infrastructure
- Corrosion Engineering
- Electrical Engineering
- Electronics and Telecommunication Eng.
- Environmental Science and Technology
- Food Processing and Technology
- Information Technology Engineering
- Infrastructure Engineering
- Instrumentation and Control Engineering
- Marine Engineering
- Mechatronics
- Metallurgy and Material Engineering
- Motorsport Engineering
- Nuclear Engineering
- Optical Engineering
- Petroleum Engineering
- Plastic Technology
- Production Engineering
- Sports Engineering
- Telecommunication Engineer
- Thermal Engineering
- Water Management

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Mathematics a student can do an Under Graduate course in Engineering.

Course	Eligibility	Duration
B.E. or B.Tech (Bachelor of Engi. or Bachelor of Tech.)	10+2 with PCM	4 Years
Dual Degree Programme (B.Tech/ M.Tech)	10+2 with PCM	5 Years
Integrated Degree Programme (M.Tech)	10+2 with PCM	5 Years

ARCHITECTURE

Architecture is both an art and science, dealing with design and development of physical structure, from the macro level of urban planning to the micro level-basic construction details. Architects design, plan, and supervise the construction of buildings. They are responsible for the safety, usefulness, and aesthetics of their building.

In India the architecture course does not provide any particular specialization. Similar to MBBS course, the five years curriculum includes almost all necessary basic aspects of the field to become an professional architect. However if one wants to go for higher studies in a particular aspect in this field there are several specialization courses.

- Landscape Design
- Town and City Planning
- Interior Design
- Infrastructure Design
- Sustainable Environmental Design
- Architecture Conservation
- Vernacular Architecture
- Housing
- Architecture Journalism
- Urban and Regional Planning
- Building Technologies
- Commercial Building Design
- Hill Architecture
- Low Cost Design

Competitive Exams

Name	Website
NATA (National Aptitude Test in Architecture)	www.nata.nic.in

Eligibility

After 10+2 with Physics and Mathematics/ Mathematics a student can do an Under Graduate course in Architecture.

OR

3 Years Diploma after 10 years of schooling with Maths and English as compulsory subjects

Course	Eligibility	Duration
B.Arch. (Bachelor of Architecture)	10+2 with Mathematics	5 Years
Bachelor of Design (Interior Design)	10+2	4 Years

MERCHANT NAVY

The merchant Navy is a non-combatant commercial fleet, which deals with transporting cargo and occasionally, passengers, by sea. The main positions open in the merchant navy are for navigating officers, radio officers and marine engineers.

Eligibility

After 10+2 with PCM a student can do an Under Graduate Course in Merchant Navy.

Course	Eligibility	Duration
B.Sc. Nautical Science	10+2 with PCM Should qualify in medical fitness test for sea service, eyesight 6/6 with no colour blindness	3 Years
BE / BTech Marine Engi.	10+2 with PCM Should qualify in medical fitness test for sea service, eyesight 6/6 with no colour blindness	4 Years

B.Sc. (Nautical Technology)	10+2, 60% aggregate with PCM and 50% inEnglish in class 10 or 12	4 Years
B.Sc. (Maritime Science)	10+2, 60% aggregate with PCM and 50% inEnglish in class 10 or 12	3 Years
B.Sc. in Maritime Hospitality	10+2, 50% aggregate with PCM and 50% inEnglish in class 10 or 12	3 Years

MEDICINE

Medicine is a noble profession. It is the science and art of healing. It encompasses a variety of health care practices evolved to maintain and restore health by the prevention and treatment of illness.

The major areas of specialization include the following :

- General Medicine
- Pediatrics
- Obstetrics and Gynecology
- Dermatology
- Psychiatry
- Hematology
- Pathology
- Urology
- Gastroenterology
- General Surgery
- Cardiology
- Neurology
- ENT
- Endocrinology
- Radiology
- Orthopedics
- Nephrology
- Anesthesiology
- Bachelor of Ayurvedic Medicine and Surgery (BAMS)
- Bachelor of Dental Surgery (BDS)
- Bachelor of Homeopathy Medicine and Surgery (BHMS)
- Diploma in Homeopathy Medicine and Surgery (DHMS)
- Bachelor of Naturopathy and Yogic Science (BNYS)
- Bachelor of Siddha Medicine and Surgery (BSMS)
- Bachelor in Veterinary Science and Animal Husbandry (B.V.Sc & AH)

Competitive Exams

Name	Website
NEET (National Eligibility cum Entrance Test)	https://neet.nta.nic.in

PARA-MEDICINE

Paramedical services are those services, which assist medical professionals doctors (in one or many forms. Para-medical professionals support the medical team with closely related functions for complete diagnosis and treatment.

Specialization and Nature of Work

Physiotherapy is a branch of medical science, which is concerned with the assessment, evaluation, and treatment of physical ability, pain resulting from injury, disease or other health and movement related problems.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Physiotherapy.

Course	Eligibility	Duration
Bachelor of Physiotherapy (BPT)	10+2 with PCB	4 Years
Diploma in Physiotherapy	10+2 with PCB	2 Years

Pharmacy : A pharmacist's job is to prepare, mix, compound, or dispense drugs and medicines, ointments, powders, pills, tablets and injections on the prescription of a medical practitioner, dentist or veterinarian. They may specialize in area as Community Pharmacy, Wholesalers' Pharmacy/ manufacturing industry, Hospital Pharmacy or research and Training. They may also work in areas like Quality Assurance Health Manager, Medical Transcription, Sales and Manager etc.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Pharmacy.

Course	Eligibility	Duration
Bachelor of Pharmacy (B.Pharma)	10+2 with PCB or PCM	4 Years
Diploma in Pharmacy	10+2 with PCB or PCM	2 Years

Nursing : It is one of the most popular paramedical professions and forms a vital part of medical care. It involves providing comfort, hygiene, administering prescribed medication for the successful recovery of the patient.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Nursing.

Course	Eligibility	Duration
B. Sc. In Nursing	10+2 with PCB	4 Years
Diploma in Nursing and Midwifery (GNM)	10+2 with PCB	3½ Years

Occupational Therapy : It focuses on helping individuals with mental or physical illness / disability to come back to normalcy. Occupational therapist uses various methods like recreational, creative and educational activities in he treatment of their patients to assist them in maximum recovery and becoming normal after a prolonged disabling illness.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Occupational therapy.

Course	Eligibility	Duration
Bachelor of Occupational Therapy(BOT)	10+2 with PCB	4 Years
B. Sc. in Occupational Therapy	10+2 with PCB	3 Years

Audiology and Speech Therapist : Audiology is the study of hearing disorders. These professionals treat people who are unable to speak or hear clearly. Speech therapist uses instruments as well as written and oral test to determine the nature and extent of impairment. Also, they work towards improving patient's communication skills.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Audiology and speech Therapy.

Course	Eligibility	Duration
B.Sc. in Audiology	10+2 with PCB	4 Years
B.Sc. in Speech/ Language Therapy	10+2 with PCB	4 Years
Diploma in hearing, Language and Speech (DHLS)	10+2 with PCB	1 Years
B.Sc.(Speech and Hearing)	10+2 with PCB & Entrance Examination	4 Years + 1 year internship
Bachelor of Audiology, Speech language pathology (B.ASLP)	10+2 with PCB or PCM	4 Years

Medical Technology : Medical technologists examine and analyze body fluids, tissues, blood micro-organisms, screening, chemical analyses, cell counts etc. of human body. They collect the information needed for treating most pathology cases by sampling, testing, analyzing and reporting such investigations.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology or Mathematics a student can do an Under Graduate course in Medical technology.

Course	Eligibility	Duration
B.Sc. Medical Laboratory Technology B.Sc. – M.L.T	10+2 with PCB or PCM	3 Years

Radiography : Radiographers take x-ray of body parts used in diagnosing medical problems. They conduct the x-ray of the patient's body, make the exposure, and then develop the x-ray film.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Radiography.

Course	Eligibility	Duration
B.Sc. degree in Radiography	10+2 with PCB	3 Years
Certificate Course in Radiography	10+2 with PCB	2 Years

Prosthetics and Orthotics : Prosthetics and Orthotics help rehabilitate physically handicapped individuals who have lost certain limbs. They also spend time teaching the patient and their families on the use and maintenance of these parts.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Prosthetics and Orthotics.

Course	Eligibility	Duration
Bachelors' degree course in Prosthetics and Orthotics	10+2 with PCB	4 Years

Optometry : The optometrist's work is to provide complete vision care, and he/she does so by testing, diagnosing, designing and fitting lenses to restore proper vision.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Biology a student can do an Under Graduate course in Optometry.

Course	Eligibility	Duration
Bachelor in Optometry and Vision Science	10+2 with PCB or PCM	4 Years
B.Sc. (Hons) Ophthalmic Tech	10+2 with PCB	3 Years

RESEARCH (B.Sc Hons)

If you are deeply interested in pursuing a career in academics or research, B.Sc (Hons) in subjects like Physics, Chemistry, Zoology or Botany will help you do just that. You can further your prospects by doing a master's degree and then moving on to research and working as a junior research fellow in any reputed research institute. You can also pursue a career as a lecturer in any university or get jobs in chemical industry, pharmaceutical industry, or in government organizations like ONGC.

The major areas of specialization include the following:

- **Physics** – Physics is the study of the natural and fundamental science called Physics that involves the study of matter and its motion through space and time, as well as all applicable concepts, such as energy and force in addition to study of the normal bachelor of Science subjects like Mathematics and Chemistry. B.Sc (Hons) Physics degree covers the study of a wide range of phenomena, from the smallest sub-atomic particles (such as quarks, neutrinos and electrons), to the largest galaxies.

B.Sc.(Hons.) Physics Specializations:

Acoustical, Physics, Astrophysics, Astronomy, Biophysics, Fibre Optical, Physics Fluid, Physics Geophysics, Materials Physics, Medical/Health, Physics Molecular, Physics Nuclear, Physics, Optical, Physics, Plasma, Physics

- **Chemistry** – Chemistry is the science of the composition, structure, properties and reactions of matter, especially of atomic and molecular systems. B.Sc (Hons.) Chemistry degree course also includes the study of atomic structure, chemical bonding, thermodynamics, chemistry of various elements, classes of organic compounds, electrochemistry, coordination chemistry, quantum mechanics,etc.
- **Zoology** - Zoology is a science that involves the study of the animal kingdom, both living and extinct. Zoologists, as a result, are also referred to as Animal Scientists. Zoologists analyze the structure, life processes, physiology, and classification of different species in detail. They also analyze how different animals interact with each other and adapt to their environments. They conduct research on both the species and individual organisms by collecting and analyzing data in laboratories and outdoor environments.
- **Microbiology -** It is the study of microscopic organisms such as bacteria, fungi, viruses etc. and their interactions with humans, animals, plants and other organisms in the environment. Microbiologists research and investigate how different microorganisms affect our lives. It consists of various subfields such as virology, bacteriology, parasitology, mycology etc.
- **Biochemistry -** It is a branch of science that involves the study of chemical processes and substances which occur within living organisms. It is a laboratory-based science that brings together biology and chemistry, as biochemists solve biological problems through concepts of chemistry. Examples of work include improving the process of photosynthesis to improve crop yield, discovery and development of new chemical process to produce biofuel, etc.
- **Environmental Science -** Environmental science is an essential field in the current world, and involves the study of the physical, chemical and biological components of the

environment and their interactions. Environmental scientists investigate environmental issues such as global warming, ozone depletion, waste management, water pollution, etc., and how these issues can be dealt with.

- **Genetics -** This interesting field involves the study of genes and their functions, genetic variations and heredity of living organisms. Professionals in this field study genetic diseases, anomalies, traits, mutations, how genes are transmitted, interactions of genes with their environment, etc. Geneticists can apply their knowledge to as diverse areas as treating patients with genetic anomalies, to developing pharmaceutical products.
- **Bioinformatics -** This field combines biology, computer science, and information technology. Professionals in this field work on developing and using tools and techniques for analyzing biological data. For example, a bioinformatics professional might develop a software for accessing and analyzing data from biomedical and pharmaceutical studies.
- **Physiology -** It is the study of bodily functions, activities and mechanisms of living organisms, especially humans. Physiologists generally study a wide variety of topics including organs, anatomy, cells, biological compounds, and muscles, and how they interact and work together to keep the body functioning. In addition to studying human physiology, there are other branches of the field, including plant physiology, cellular physiology, microbial physiology, etc.
- **Marine Biology -** It is a field of knowledge involving the study of marine organisms, including their behavior, and interactions with the environment. Another related career to this is Fishery Science. The field of marine biology is quite diverse, and there is no single job by the name of “marine biologist”, and any professional closely involved with marine life and organisms can hold this title.
- **Biotechnology -** It is a field that combines biology and technology. It utilizes living organisms such as cells and bacteria in the industrial process. Biotechnology professionals work on different areas to improve our life, including developing cleaner and safer fuels, improving crop yields, improving the production of food items, developing drugs to deal with deadly diseases, etc.
- **Biophysics -** This field combines the principles of Physics with those of Biology. Biophysicists study organisms at the cellular and molecular level using the methods and approaches of Physics. It is an advancing field, involving state-of-the-art technology, physical measurements and computational models.
- **Biomedical Science -** It is an applied science that combines different aspects of different disciplines to develop interventions, technology and knowledge in the domain of health care. Biomedical scientists work to study how cells, organs, and processes function in the human body, and thus, their work is applied to the understanding and treatment of diseases.
- **Food and Agriculture -** This is a wide domain consisting of various fields related to the understanding of biological and chemical processes that affect plants, dairy, and the production of food. It includes fields such as food science & technology, agronomy, horticulture, dairy technology, agricultural engineering, etc.
- **Allied Medicines -** If you are really keen on pursuing a Medical career, yet don’t wish to go down the challenging road of an M.B.B.S, then the Allied Medicine domain could be the one for you. This is again a wide domain that consists of different healthcare careers that are distinct from doctors, yet assist doctors in their work. These include a wide range of careers such as Physiotherapy, Audiology, Occupational Therapy, Medical Lab

Technology, Clinical Research, Radiology, etc. The career paths, colleges and opportunities for each of these careers are very vast.

- **Botany** - It is a well-established branch of biology that involves the study of plants, their structure, processes, growths, etc. Those in the field of Botany conduct research and observation to discover new species, study the interactions of plants with different organisms in their environment, genetic formation of plants, etc.
- **Anthropology** - Armed with a science background you can pursue a course in anthropology which traces the biological and the socio-cultural evolution of humans right from their origin. After completing your higher studies in anthropology, you can work as a curator, urban planner, tour guide, culture resource manager or work as a research scholar.

KISHORE VAIGYANIK PROTSAHAN YOJANA (KVPY)

The Kishore Vaigyanik Protsahan Yojana (KVPY) is an on-going National Program of Fellowship in Basic Sciences, initiated and funded by the Department of Science and Technology, Government of India, to attract exceptionally highly motivated students for pursuing basic science courses and research career in science.

Course	Eligibility	Current Class
B.Sc./ B.S./ B.Stat./B.Math./ Int. M.Sc./ Int. M.S.	Secure min. of 75% (65% for SC, ST, PWD)marks in aggregate in MATHEMATICS and SCIENCE in Class X.	XI Standard (Science Stream) STREAM SA
Undergraduate program in Basic Sciences namely Physics/ Chemistry/ Mathematics & Biology leading to B.Sc./ B.S./ B.Stat./ B.Math./ Int. M.Sc./ Int. M.S.	Secure min. of 75% (65% for SC, ST, PWD) marks in aggregate in MATHEMATICS and SCIENCE (Physics/ Chemistry/ Biology) in Class X and min. of 60% (50% for SC,ST, PWD) marks in aggregate in MATHEMATICS and SCIENCE (Physics/ Chemistry/ Biology) in Class XII	XII Standard (Science Stream) STREAM SX
For Fellowship	Secure min. of 60% (50% for SC, ST, PWD) marks in aggregate in MATHEMATICS and SCIENCE (Physics/ Chemistry/ Biology) in Class XII and 60% (50% for SC, ST, PWD) marks in 1st year final examination of Basic Science Course.	I Year of Undergraduate program in Basic Sciences STREAM SB

List of some Colleges in India

Name	Place	Website
Indian Institute of Science (IISc)	Bengaluru	www.iisc.ac.in
International Institute of Information Technology (IIIT)	Hyderabad	www.iiit.ac.in
Indian Institute of Science Education and Research (IISER)	Berhampur	www.iiserbpr.ac.in
Indian Institute of Science Education and Research (IISER)	Bhopal	www.iiserb.ac.in

Indian Institute of Science Education and Research (IISER)	Kolkata	www.iiserkol.ac.in
Indian Institute of Science Education and Research (IISER)	Mohali	www.iisermohali.ac.in
Indian Institute of Science Education and Research (IISER)	Pune	www.iiserpune.ac.in
Indian Institute of Science Education and Research (IISER)	Thiruvananthapuram	www.iisertvm.ac.in
Indian Institute of Science Education and Research (IISER)	Tirupati	www.iisertirupati.ac.in

Selection Procedure

Aptitude Test: After scrutiny of application forms and meeting the eligibility criteria for various streams, all eligible students will be called for aptitude test conducted both in Hindi and English at different centers across the country.

Interview: Based on the performance in the aptitude test, short-listed students will be asked to appear for an interview which is the final stage of the selection procedure.

Fellowships

Basic Sciences	Monthly Fellowship	Annual Contingency Grant
SA/ SX/ SB – During 1st to 3rd Years of B.Sc./ B.S./ B.Stat./ B.Math. / Integrated M.Sc./M.S.	5000	20000
SA/SX/SB - During M. Sc. / 4th to 5th years of IntegratedM.Sc. /M.S./ M.Math./ M.Stat.	7000	28000

NATIONAL DEFENCE ACADEMY (NDA)

The National Defence Academy (NDA) is the Joint Services academy of the Indian Armed Forces, where cadets of the three services, the Army, the Navy and the Air Force train together before they go on to respective service academies for further pre-commissioning training.

Entrance Examination

To join National Defence Academy a candidate must appear in the entrance exam conducted by Union Public Service Commission, New Delhi, twice a year. The Union Public Service Commission is solely responsible for issuing guidelines for selection and the final conduct of the entrance examination. The NDA is located at Khadakwasla near Pune, Maharashtra. Website: http://www.upsc.gov.in/

Eligibility

Course	Eligibility	Duration
Indian Army	10+2 with any Stream	3 Years at NDA + 1 Year at IMA
Indian Navy	10+2 with PCM	3 Years at NDA + 1 Year at Naval Academy
Indian Air Force	10+2 with PCM	3 Years at NDA + 1 ½ Years at AFA Hyderabad

AGRICULTURE

Agriculture plays an important role in driving the state of Indian economy. The agricultural education system in the country offers programmes in 11 specific disciplines viz. agriculture, veterinary science, agricultural engineering, forestry, home science, dairy technology, fisheries, sericulture, marketing, banking and co-operation, horticulture and food science.

Specialization and Nature of Work

- **Agricultural Scientist:** They work towards developing better varieties of seed and plants (agronomy), which are high yielding and have greater resistance against pests and diseases (entomology). They may also work in other area having connection with agriculture like improvements in quality of soil, food processing and preservation, agricultural by-products, farm animals, soil and water conservation.
- **Agricultural Engineer:** They deal with agriculture machinery and power, soil and water conservation, rural electrification and other technical aspects of farming as well as in processing of farm products.
- **Agriculture Officer:** In the Department of Agriculture in every state the agricultural officer handles all the development schemes relating to agricultural crops, seeds and yields as well as fixes targets and does the monitoring.

Eligibility

After 10+2 with Physics, Chemistry and Mathematics / Biology a student can do an Under Graduate course in Agriculture.

Course	Eligibility	Duration
B.Tech in Agriculture	10+2 with PCM	4 Years
B.Sc Agriculture	10+2 with PCB or PCM	3 Years
B.A Agriculture	10+2 with PCB or PCM	3 Years
B.B.A. (Agriculture)	10+2 with PCB or PCM	3 Years

Agricultural Science Courses : Opportunities, Degrees, Exams, and Institutions in Gujarat

Agriculture is the backbone of India's economy, contributing significantly to employment and GDP. With advancements in technology and sustainable farming practices, the demand for skilled professionals in agricultural sciences has increased. This document provides an overview of job opportunities, degree programs, entrance exams, and prominent agricultural colleges in Gujarat for students aspiring to build a career in this field.

Agricultural education in India is structured across diploma, undergraduate, postgraduate, and doctoral levels.

A. Diploma Courses (1-2 years)

B. Undergraduate Degrees (4 years)

C. Postgraduate Degrees (2 years)

A. Diploma Courses (1-2 years)

- Diploma in Agriculture
- Diploma in Horticulture
- Diploma in Dairy Technology

B. Undergraduate Degrees (4 years)

1. B.Sc. Agriculture – Focuses on crop production, soil science, and agribusiness.
2. B.Sc. Horticulture – Specializes in fruit, vegetable, and ornamental plant cultivation.
3. B.Sc. Forestry – Covers forest management and conservation.
4. B.Tech. Agricultural Engineering – Deals with farm machinery and irrigation technology.
5. B.Sc. Dairy Science – Focuses on milk production and dairy technology.

C. Postgraduate Degrees (2 years)

1. M.Sc. Agriculture (Specializations: Agronomy, Plant Pathology, Genetics)
2. M.Sc. Horticulture
3. MBA in Agribusiness Management
4. M.Tech. Agricultural Engineering

D. Doctoral Programs (Ph.D.)

Research-based programs in agricultural sciences, biotechnology, and environmental science.

Agricultural Sciences Entrance Exams

Admission to agricultural courses in India is primarily through competitive exams. Some key exams include :

A. National Level Exams

1. ICAR AIEEA (All India Entrance Examination for Admission)
   - Conducted by ICAR for UG (B.Sc.) and PG (M.Sc.) admissions.
   - Eligibility: 10+2 with PCB (Physics, Chemistry, Biology/Agriculture).
2. JET (Joint Entrance Test)
   - For admission to state agricultural universities.
3. CG PAT (Chhattisgarh Pre-Agriculture Test)
   - For state-level agricultural colleges.

B. Gujarat-Specific Exams

1. GUJCET (Gujarat Common Entrance Test)
   - For B.Sc. Agriculture in Gujarat-based universities.
   - Conducted by GSEB (Gujarat Secondary and Higher Secondary Education Board).
2. AAU CET (Anand Agricultural University Common Entrance Test)
   - For admission to AAU-affiliated colleges.

Agricultural Colleges in Gujarat (With Contact Details)

Gujarat has several reputed institutions offering agricultural science courses.

1. Anand Agricultural University (AAU), Anand

Courses Offered: B.Sc. Agriculture, Horticulture, Dairy Science, M.Sc., Ph.D.

Contact: +91-2692-225130 | Website: www.aau.in

2. Navsari Agricultural University (NAU), Navsari

Courses Offered: B.Sc. Agriculture, Forestry, Agri-Business Management

Contact: +91-2637-282052 | Website: www.nau.in

3. Junagadh Agricultural University (JAU), Junagadh

Courses Offered: B.Sc. Agriculture, Horticulture, Agricultural Engineering

Contact: +91-285-2672215 | Website: www.jau.in

4. Sardarkrushinagar Dantiwada Agricultural University (SDAU), Palanpur

Courses Offered: B.Sc. Agriculture, Agri-Engineering, Veterinary Science

Contact: +91-2742-247218 | Website: www.sdau.edu.in

5. College of Agricultural Engineering & Technology, Dediapada

Courses Offered: B.Tech. Agricultural Engineering

Contact: +91-2640-233600

Job Opportunities in Agricultural Sciences

A degree in agricultural sciences opens doors to diverse career paths in both the public and private sectors. Some key job roles include :

A. Government Sector Jobs

1. Agricultural Officer – Works with state and central agricultural departments to implement farming policies.
2. Research Scientist– Engaged in ICAR (Indian Council of Agricultural Research) and other research institutions.
3. Extension Officer – Provides farmers with technical guidance on modern farming techniques.
4. Food Inspector – Ensures food safety and quality under FSSAI (Food Safety and Standards Authority of India).
5. Forest Officer – Manages forest resources and wildlife conservation (through IFS – Indian Forest Service).

B. Private Sector Jobs

1. Agribusiness Manager – Works in agro-based companies like ITC, Mahindra Agri and Bayer.

2. Agricultural Consultant – Advises farmers and agribusinesses on productivity and sustainability.
3. Seed Technologist – Develops and tests high-yield seed varieties in companies like Syngenta and Monsanto.
4. Soil Scientist – Analyzes soil health for fertilizer companies and agricultural startups.
5. Food Processing Specialist – Works in food manufacturing companies like Amul, Nestle, and PepsiCo.

C. Entrepreneurship Opportunities

- Organic farming startups
- Agri-tech ventures (hydroponics, precision farming)
- Dairy and poultry farming
- Agricultural equipment rental services

Agricultural science offers vast career opportunities in research, agribusiness, and sustainable farming. Gujarat hosts premier institutions like AAU, NAU, and JAU, providing quality education in this field. By clearing entrance exams like ICAR AIEEA or GUJCET, students can secure admission to top colleges and build a rewarding career in agriculture.

Degree	Level	Duration	General Eligibility
B.Sc. (Agriculture)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Sc. (Sericulture)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Sc. (Horticulture)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Sc. (Forestry)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Sc. (Community/Home Sci.)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Sc. (Food Nutrition & Dietetics)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Sc. (Agriculture Business Management)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Sc. (Climate Change and Environmental Science)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Tech. (Agriculture Engi.)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/PCMB
B.Tech. (Food Technology)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/ PCMB
B.Tech. (Dairy Technology)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/ PCMB
B.Tech. (Biotechnology)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/B
B.Tech. (Horticulture)	Bachelor Degree	4 year	10+2 with PCM/ PCMB
M.Sc. (Agriculture) (Various Specializations)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Sc. (Sericulture) (Various Specializations)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Sc. (Horticulture) (Various Specializations)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field

Degree	Level	Duration	General Eligibility
M.Sc. (Forestry) (Various Specializations)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Sc. (Community/Home Sci.)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Sc. (Food Nutrition & Dietetics)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Tech. (Agriculture Engi.)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Tech. (Food Technology)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Tech. (Dairy Technology)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M.Tech. (Biotechnology)	Master Degree	2 year	Bachelor's in respective field
M. Phil. (Master of Philosophy)	Pre Doctoral	1.5 Year	Master's
Ph.D./D.Phil. (Doctor of Philosophy)	Doctoral	3+ Year	Master's
D.Litt. (Doctor of Literature)	Post-Doctoral	——-	Ph.D.
D.Sc. (Doctor of Science)	Post-Doctoral	——-	Ph. D.

Agriculture Courses with Specialization

1. Agricultural Engineering

Agricultural engineering is intended to meet the needs of agriculture which require for engineering applications such as farm mechanization, irrigation and drainage, micro-irrigation, post-harvest technologies, and processing of agricultural and horticultural products for storage, grading, and value addition; dairy and food engineering; applications of solar and wind energy; and agricultural structures for irrigation and drainage, soil and water conservation, and food grain processing and storage.

Core Subject covering in Agricultural Engineering

- Agriculture for Engineers
- Thermodynamics & Heat Engines
- Field operation and Maintenance of Tractors & Farm Machinery
- Engineering Properties of Biological Materials and Food Quality
- Soil Mechanics
- Soil & Water Conservation Engineering
- Farm Machinery and Equipment
- Watershed Hydrology
- Agribusiness Management and Trade
- Irrigation Engineering
- Crop Process Engineering
- Dairy & Food Engineering
- Tractor Systems and Controls
- Ground Water, Wells and Pumps
- Agricultural Structures and Environmental Control
- Drying and Storage Engineering
- Drainage Engineering
- Soil & Water Conservation Structures
- Refrigeration and Air conditioning
- Renewable Energy Sources

2. Agricultural Information Technology

In every aspect of Indian agriculture, information technology (IT) plays a significant role. By giving farmers quick access to data for decision-making, IT has the potential to significantly improve their quality of life in addition to enabling and increasing their productivity in agriculture and related fields. The course, which combines IT and agricultural studies, teaches students how to design and build agricultural machinery, buildings, and devices.

- Applied Physical sciences
- Fundamentals of Computers and Operating system
- Applied Mathematics
- Introduction to Programming Languages & Object-Oriented Concepts
- Basic Electronics and Instrumentation Technology
- Design and Analysis of Algorithms and Data Structure
- Principles of Genetics
- Computer Organization and Architecture
- Soil And Crop Management
- Commercial horticulture
- Probability and Information systems
- Software Engineering
- Compiler Design and Programming Languages
- Data Base Management System
- Functions of several variables, vector calculus and numerical methods
- Greenhouse Production technology
- Introduction to Macroeconomics
- Introduction to Biotechnology
- Plantation Management
- Programming for web portals
- Econometrics Environment Management
- E Commerce and Retailing Entrepreneurship
- Design and Management of Web Portals
- Agricultural Information Portals management
- Parallel Processing, Supercomputing and Applications
- Applications of Global Positioning Systems in Agriculture
- GIS in Agriculture
- Remote sensing of Natural Resources
- Fundamentals and Applications of Nanotechnology
- Bioinformatics Computing
- Parallel computing
- WRF- NMM Forecasting nesting model
- Open-Source Data Bases and KDD
- SPSS, MATLAB and Knowledge Discovery
- Data Mining – Java/Oracle
- Atmospheric Science
- Drug Discovery Informatics
- Applications of RFID and WI-FI Technology
- CAD and Multimedia Technology
- CAD and Landscaping

- Modelling, Simulation & Forecasting
- Designing IVR systems
- Progressing for knowledge repository – PHP, JAVA, MYSQL, Flash, Dreamweaver

3. Agriculture Business Management

Agriculture Business Management has a significant role in the Indian economy because agriculture is the foundation of the Indian economy. Due to globalization, the competitive climate, and the evolving role of the government, Indian agriculture is undergoing rapid change. Agricultural business management is the study of applying management concepts to the agricultural industry. Agribusiness managers have a significant role to play in the growth of a variety of operations within this industry.

- Computer Science and Agri-Informatics
- Introduction to Agronomy and Crop Production Technology
- Livestock, Poultry and Fish Production Management
- Fundamentals of Agricultural Economics
- Principles of Management and Organizational Behaviour
- Grading, Standardization & Quality Management in Agrifood Products
- Sustainable Farming Systems and Precision Agriculture
- Production Technology of Horticulture Crops
- Introduction to Entomology
- Introduction to Plant Pathology
- Farm Machinery and Power
- Business Laws and Ethics
- Introduction to Commodity Markets
- Agricultural Finance and Insurance
- Introduction to Genetics and Plant breeding
- Post-harvest Management &Value Addition of Fruits & Vegetables
- Agricultural Microbiology
- Protected Cultivation and Secondary Agriculture
- Fundamentals of Agricultural Extension Education & Rural Development
- Farm Management, Production & Resource Economics
- Business Research Methods
- Agri-input Marketing Management
- Manures, Fertilizers and Soil Fertility Management
- Management of Insect Pests of Crops and Stored Grains
- Introduction to Plant Biotechnology
- Introduction to Managerial Economics
- Agribusiness Project Management
- Value chain and Retail Management in Agribusiness
- Post-harvest Physiology of Market Produce
- Food Science and Human Nutrition
- International Trade and Policy in Agriculture
- Forest Resource Management
- Agricultural Price and Policy Analysis
- Market Information and Intelligence
- Entrepreneurship Development and Business Communication
- Environmental Studies & Disaster Management

4. Agriculture Science & Management

Future agricultural scientists that possess general knowledge and abilities in farming, agricultural production, and processes based on agricultural, natural, technological, and economic sciences in various sectors of contemporary agriculture are educated by agricultural programs. Through well-equipped labs and real-world experiences in farming and related industries, the curriculum helps students become familiar with a variety of aspects of agriculture and related specializations.

- Agricultural Heritage
- Fundamental of Soil Science
- Introductory Agro meteorology & Climate Change
- Agricultural Microbiology
- Agricultural Informatics
- Introductory Biology
- Fundamentals of Horticulture
- Fundamentals of Plant Pathology
- Fundamentals of Agronomy
- Manures, Fertilizers and Soil Fertility Management
- Fundamentals of Agricultural Economics
- Introductory Soil and Water Conservation Engineering
- Fundamentals of Biochemistry
- Fundamentals of Genetics
- Production Technology for Fruit and Plantation Crops
- Introductory Plant Nematology
- Crop Production
- Problematic Soils and their Management
- Fundamentals of Plant Breeding
- Production Technology for Vegetables and Spices
- Fundamentals of Crop Physiology
- Fundamentals of Agricultural Extension Education
- Fundamentals of Entomology
- Agricultural Finance and Co-operation
- Farm Machinery and Power
- Weed Management
- Principles of Integrated Pest Management
- Management of Beneficial Insects
- Agricultural Marketing, Trade and Prices
- Renewable Energy and Green Technology
- Production Technology for Ornamentals Crops, Map and Landscaping
- Principles of Seed Technology
- Intellectual Property Rights
- Farming System and Sustainable Agriculture
- Geoinformatics and Precision Farming
- Practical Crop Production
- Introductory Biotechnology
- Pests of Crops and Stored Grains and their Management
- Protected Cultivation and Secondary Agriculture
- Communication Skills and Personality Development

- Diseases of Field and Horticultural Crops and their Management
- Crop Improvement
- Ruminant Production and Management
- Principles of Organic Farming
- Rain fed Agriculture and Watershed Management
- Farm Management, Production and Resource Economics
- Entrepreneurship Studies and Business Communication
- Post-harvest Management and Value Addition of Fruits and Vegetables
- Poultry Production and Management
- Environmental Studies and Disaster Management
- Bio pesticides & Bio fertilizers

5. Agricultural Biotechnology

Agricultural biotechnology is a field of agriculture and biotechnology that employs advanced biological techniques such as genetic engineering to improve crop output. To achieve the desired modifications in plant variety, methods such as tissue culture and gene manipulation are used.

- Crop Production Cell Biology
- Basic Genetics
- Introduction to Biotechnology
- Food Science and Processing
- Plant Tissue Culture
- Molecular Biology
- Biodiversity and its Conservation
- Microbiology
- Production technologies for Horticultural Crops/ Anatomy and Physiology of Livestock
- Principles of Plant Breeding/ Introduction to Animal Breeding
- Livestock Production and Management
- Recombinant DNA Technology
- Plant Physiology
- Biomathematics
- Information and Communication Technology
- Economics and Marketing
- Fundamentals of Crop Protection/ Livestock Product Technology
- Breeding of Field Crops/ Animal Health Care
- General Biochemistry
- Introductory Bioinformatics
- Plant Genetic Transformation
- Fundamentals of Electronics and Instrumentation in Biotechnology
- Classical and Molecular Cytogenetic
- Microbial Genetics
- Biophysics
- Enzymology and Enzyme Technologies
- Immunology
- Molecular Genetics
- Nano-biotechnology
- Animal Biotechnology

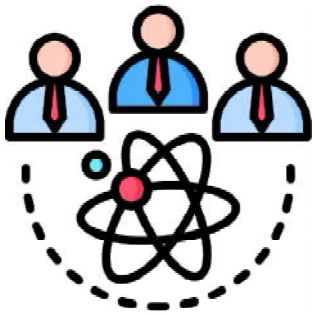

- Molecular Marker Technology
- Genomics and Proteomics
- IPR, Biosafety and Bioethics
- Agricultural Informatics
- Computational Biology
- Biostatistics
- Plant Biotechnology
- Animal Biotechnology
- Microbial and Environmental Biotechnology
- Bioinformatics

6. Community Science

Previously referred to as “home science,” community science is an interdisciplinary field of study that aims to improve the quality of life for individuals, families, and the general public by gaining a scientific understanding of the community in question. Students can take courses related to community development, such as Human Development and Family Studies, Foods and Nutrition, Textile Design and Textiles, Resource Management and Consumer Sciences, Extension Education, and Communication Management.

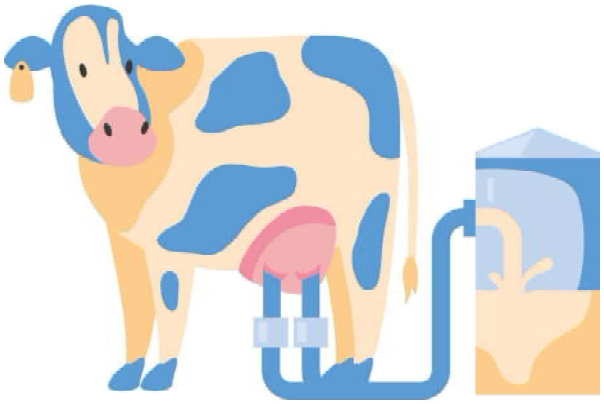
- Food Science and Processing
- Fundamentals of Human Development
- Fundamentals of Art and Design
- Extension and Rural Development
- Textile Science and Fabric Care
- Environmental Studies and Disaster Management
- Elementary Human Physiology
- Principles of Biochemistry
- Life-Span Development
- System Dynamics and Management of Resources
- Women in Agriculture
- Fundamentals of Clothing Construction
- Agricultural Informatics
- Principles of Human Nutrition
- Food and Nutrition Policy and Agriculture
- Fundamentals of Food Microbiology
- Marriage and Family Dynamics
- Financial Management and Consumer Education
- Information and Communication Technology
- Techniques of Fabric Construction

7. Dairy Technology

The Dairy Technology curriculum gives students a thorough understanding of the tools and processes used in the dairy industry. With courses covering the technology, engineering, science, finance, management, and extension aspects of milk and milk product production, processing, and marketing, this multidisciplinary degree program prepares students to meet the demands of the dairy industry and related food industries.

- Market Milk
- Chemistry of Milk

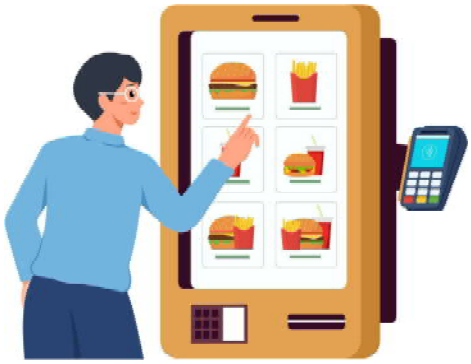

- Physical Chemistry of Milk
- Fundamentals of Microbiology
- Fat Rich Dairy Products
- Dairy Engineering
- Thermodynamics
- Bio-Chemistry
- Introductory Dairy Microbiology
- Dairy Production and Management
- Dairy Extension Education
- Traditional Dairy Products
- Ice-Cream and Frozen Desserts
- Refrigeration and Air Conditioning
- Principles of Dairy Machine Design
- Fluid Mechanics
- Starter Cultures and Fermented Milk Products
- Condensed and Dried Milks
- By-Products Technology
- Heat and Mass Transfer
- Electrical Engineering
- Human Nutrition
- Dairy Bio-Technology
- IT in Dairy Industry
- Cheese Technology
- Dairy Plant Management and Pollution Control
- Food Technology
- Instrumentation and Process Control
- Process Engineering
- Chemical Quality Assurance
- Quality and Safety Monitoring in Dairy Industry
- Marketing Management and International Trade
- Judging of Dairy Products
- Packaging of Dairy Products
- Dairy Plant Design and Layout
- Food Engineering
- Food Chemistry
- Food and Industrial Microbiology

8. Food Nutrition & Dietetics

Food Nutrition and Dietetics is the study of food management, and it largely focuses on advanced learning to improve people's quality of life, health, and well-being by promoting healthy eating habits and diet behaviors, as well as researching healthier diet adjustments. Gain a thorough understanding of corporate management, science, and technology. The course focuses on how food science and human nutrition interact and how the two fields are integrated.

- Nutritional Biochemistry
- Food Science and Processing
- Methods of Cookery

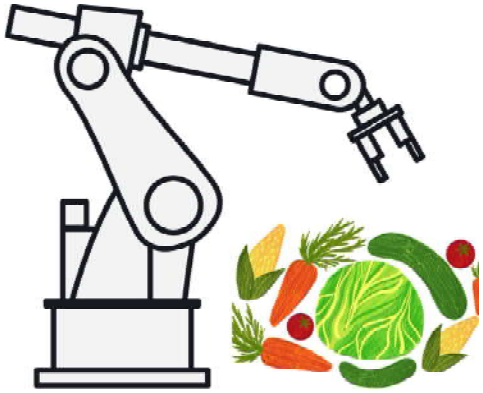

- Milk and Milk Products: Preparation and Utilization
- Cereals and Millets: Preparation and Utilization
- Food Service Management
- Nutritional Biochemistry
- Food Processing and Packaging
- Sports Nutrition and Physical Fitness
- Fruits and Vegetables: Preparation and Utilization
- Elementary Human Physiology
- Agricultural Informatics
- Fundamental of Food Microbiology
- Principles of Human Nutrition
- Food Preservation and Storage
- Bakery and Confectionary
- Pulses & Oil Seeds: Preparation and Utilization
- Food Toxicology
- Normal Nutrition and Meal Planning
- Nutrition Through Life Cycle Food Product Development and Formulation
- Food Chemistry
- Food Standards and Quality Control
- Introduction to Clinical Nutrition
- Therapeutic Nutrition
- Food Hygiene and Sanitation
- Community Nutrition
- Nutrition Education
- Nutraceuticals and Health Foods
- Meat and Meat Products: Preparation and Utilization
- Food Analysis
- Nutrigenomics
- Public Health Nutrition
- Nutrition in Emergencies
- Nutritional Status Assessment Methods
- Diet and Nutrition Counselling

9. Food Technology

The Food Technology program seeks to teach the fundamentals and applications of food science, food engineering, and food business to the selection, preservation, packaging, distribution, and usage of safe, nutritious, and wholesome food. This program prepares students to become professionals in the food industry with advanced skills in food product development and research, food formulation and evaluation, food manufacturing and processing, quality control, food safety, and process design and control.

- Principles of Food Processing
- Postharvest Management of Fruits and Vegetables
- Fluid Mechanics
- Biochemistry
- General Microbiology
- Cereal Processing

- Food Packaging Technology
- Heat and Mass Transfer
- Food Microbiology
- Human Nutrition
- Food Chemistry of Macronutrients
- Legumes and Oilseeds Technology
- Meat, Poultry and Fish Technology
- Processing Technology of Beverages
- Processing of Milk and Milk Products
- Energy Generation and Conservation
- Unit Operations in Food Processing
- Food Chemistry and Micronutrients
- Industrial MicrobiologyWheat Milling and Baking Technology
- Fruits and Vegetables Processing
- Processing of Spices and Plantation Crops
- Post-Harvest and Storage Engineering
- Food Additives and Preservatives
- Food Safety and Microbial Standards
- ICT Application in Food Industry
- Confectionary and Snacks Technology
- Food Extrusion Technology
- Biochemical Engineering
- Food Refrigeration and Cold Storage
- Instrumental Techniques in Food Analysis
- Food Biotechnology
- Food Laws and Regulations
- Food Quality and Sensory Evaluation
- Food Processing Equipment Design
- Food Plant Design and Layout
- Enzymes in Food Industry
- Food Plant Sanitation
- Quality Assurance and Certification

10. Forestry

A Forestry curriculum teaches students how to organize forest property, maintain it, and manage it using various innovations and new technology. Since forests are the universe's present, past, and future, providing children with a thorough education in forest management opens up a world of potential. With the aid of several essential operations, this course raises students' awareness of forest conservation and how to improve it.

- Introduction to Forestry
- Introduction to Agronomy and Horticulture
- Principles of Silviculture
- Principles of Agroforestry
- Forest Mensuration
- Rangeland and livestock management
- Forest Inventory and Yield Prediction

- Silviculture of Indian Trees
- Practices of Silviculture
- Forest Extension & Community Forestry
- Recreation & Urban Forestry
- Plantation Forestry
- Agroforestry Systems and Management
- Dendrology
- Wildlife Biology
- Forest Ecology & Biodiversity Conservation
- Forest Genetics & Tree Improvement
- Forest Ecophysiology
- Ornithology & Herpetology
- Seed Technology & Nursery Management
- Forest Biotechnology
- Wildlife Management
- Food Anatomy
- Wood Products & Utilization
- Ethnobotany
- Logging and Ergonomics
- Non-Timber Forest Products
- Wood Science and Technology
- Marketing and Certification of Forest Products
- Fundamentals of Geology & Soil Science
- Environmental Studies and Disaster Management
- Forest Protection
- Soil Biology & Fertility
- Forest Survey & Engineering
- Agrometeorology and Climate Change
- Forest Management
- Principles of Economics and Marketing
- Restoration of Degraded Lands
- Forest Laws
- Legislation and Policies
- Geomatics-Remote Sensing & GIS
- Forest Hydrology and Watershed Management
- Information & Communication Technology
- Introductory Botany
- Communication Skills and Personality Development
- Plant Physiology
- Plant Biochemistry
- Principles of Plant Cytology and Genetics
- Forest Tribology & Anthropology
- Agricultural Informatics

11. Horticulture

Horticulture is a broad and dynamic field that involves the commercial production of fruits, vegetables, flowers, and ornamental plants. Knowledge of plant physiology and

propagation is imparted by the degree. Agronomy, soil science, forestry, botany, pathology, genetics, plant breeding, and chemical sciences are just a few of the agricultural disciplines in which horticulturists apply their expertise.

- Fundamentals of Horticulture
- Plant Propagation and Nursery Management
- Temperate Fruit Crops
- Tropical and Subtropical Fruits
- Plantation Crops
- Breeding of Fruit and Plantation Crops
- Orchard and Estate Management
- Dry land Horticulture
- Vegetable Science
- Tropical and Subtropical Vegetable crops
- Temperate Vegetable Crops
- Precision Farming and Protected Cultivation
- Spices and Condiments
- Potato and Tuber Crops
- Breeding of Vegetable, Tuber and Spice Crops
- Seed Production of Vegetable, Tuber and Spice Crops
- Ornamental Horticulture
- Commercial Floriculture
- Principles of Landscape Architecture
- Breeding and Seed Production of Flower and Ornamental Crops
- Medicinal & Aromatic plants
- Post-Harvest Technology
- Fundamentals of Food & Nutrition
- Postharvest Management of Horticultural Crops
- Processing of Horticultural Crops
- Fundamentals of Plant Pathology
- Fundamentals of Entomology
- Nematode Pests of Horticultural Crops and their Management
- Diseases of Fruit, Plantation and Medicinal and Aromatic Crops
- Insect Pests of Fruit, Plantation, Medicinal and Aromatic Crops
- Diseases of Vegetable, Ornamental and Spice Crops
- Insect Pests of Vegetable, Ornamental and Spice Crops
- Apiculture, Sericulture and Lac Culture
- Fundamentals of Soil Science
- Soil Fertility and Nutrient Management
- Water Management in Horticultural Crops
- Agro-meteorology and Climate Change
- Organic Farming
- Farm Power and Machinery
- Soil, Water and Plant Analysis
- Weed Management in Horticultural Crops
- Introduction to Major Field Crops
- Introductory Agroforestry
- Environmental Studies and Disaster Management

- Elementary Plant Biochemistry
- Principles of Genetics and Cytogenetic
- Introductory Crop Physiology
- Principles of Plant Breeding
- Elementary Plant Biotechnology
- Growth and Development of Horticultural Crops

12. Renewable Energy and Environmental Engineering

The energy sector is crucial to socioeconomic growth. Providing the populace with reasonably priced energy services is a difficulty in India. The depletion of fossil fuels, local environmental effects, and the issue of global warming and related climate change further limit the development of energy systems. The hunt for substitute transportation fuels to lessen reliance on imported oil is also driven by energy security considerations. The energy industry is undergoing change and requires design and analytical expertise. For the construction of novel energy sources, conversion devices, and affordable, eco-friendly energy systems, engineering, design, and research and development inputs are greatly needed.

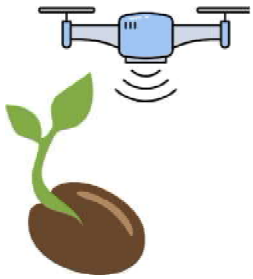
- Aquatic Ecology and Biodiversity
- Oceanography
- Aquatic Microbiology
- Chemical interactions and Analytical Techniques in Environmental Sciences
- Environmental Biotechnology
- Water Pollution Control Engineering
- Sustainability and Green Engineering
- Hydrology and Water Resources
- Environmental Law and Policy
- Environmental Impact Assessment
- Air Pollution Control Engineering
- Public Health Engineering
- Wastewater Engineering
- Solid Waste Management Engineering
- Climate Change and Disaster Management
- Biochemical Engineering
- Energy Economics and Policy Regulations
- Wind Energy Systems
- Fossil Fuel Engineering
- Solar Energy Engineering
- Energy Conversion Technology
- Energy Auditing and Management
- Power Plant Engineering
- Unit Operations in Fish Process Engineering
- Industrial Engineering and Management
- Remote Sensing and GIS in Environmental Applications
- Refrigeration Engineering and Freezing Technology

13. Seed Technology

Seed technology is an interdisciplinary field that includes subjects like as breeding, agronomy, physiology, pathology, entomology, microbiology, and engineering. Research on seed physiology, growth and development, dormancy, germination, methods for improving seed quality, certification, processing, treatment, storage, longevity, testing, pathology, entomology, quality control, marketing, and distribution are all included. The timely delivery of high-quality seeds to farmers at a fair price is, in short, the aim of seed technology in the agriculture industry.

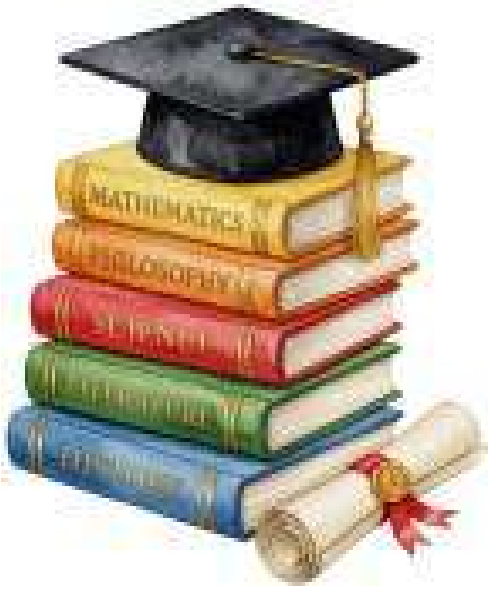
- Principles of Seed Technology
- Seed Production
- Plant Breeding
- Seed Testing and Certification
- Seed Pathology and Entomology
- Seed Processing, Storage and Marketing
- Seed Morphology and Development

14. Sericulture

Sericulture, also known as silk farming, is the practice of raising silkworms for silk production. The industry is based on agriculture. Sericulture is the study of raising silkworms to produce raw silk, which is the yarn made from cocoons spun by specific insect species. The sericulture industry is distinct in that art, science, and technological interventions are used at every level.

- General Sericulture & Moriculture
- Silkworm Biology & Rearing Technology
- Mulberry Crop Protection
- Silkworm Crop Protection
- Silkworm Seed Technology & Vanya Sericulture.
- Silk Technology, Extension Education & Economics
- Genetics & Breeding of Mulberry
- Genetics & Breeding of Silkworm

Career after 12th Science

Once you are done with your 12th standard, the new opportunity & new area wain for you problem starts. Often students get really confused with the question that arises in front of them, which way to take career forward. Well it is not at all a problem, with the advanced of technology and in the internet era, there are thousands of options opened for you.

It depends on you if you are interested in pursuing higher studies or not. However you can start off with your career just after 12th grade but it is important if you get a graduation degree after 12th. Basically, if you are a student with science background, there are various ways opened for you. If you want to take up academics, you can certainly have a career in scholastic discipline. But for that you require a graduation and a master's degree in any of your science subjects that was in class 12th. Be it Mathematics, Physics, Chemistry or Biology. You can have a career after 12th Science with engineering as well.

- **Courses after 12th Science with PCB :**

- MBBS
- BHMS (Homoeopathy)
- BDS
- Bachelor of Physiotherapy
- Bac. of Naturopathy & Yogic Sci. (BNYS)
- B.Sc. Nursing
- B.Sc. Home Science
- Biotechnology
- General Nursing
- Paramedical Courses
- LLB (Bachelor of Law)
- Environmental Science
- BAMS (Ayurvedic)
- BUMS (Unani)
- Bachelor of Veterinary Science & Animal Husbandry (B.V.Sc. A.H.)
- Integrated M.Sc
- B.Sc. Dairy Technology
- Bachelor of Pharmacy
- BOT (Occupational Therapy)
- BMLT (Medical Lab Technology)
- B.Sc. Degree
- Education/ Teaching

- **Courses after 12th science with PCM :**

- Engineering (B.E/ B.Tech)
- Integrated M.Sc
- Defence (Navy, Army, Air force)
- LLB (Bachelor of Law)
- Environmental Science
- B.Arch
- BCA
- B.Sc. Degree
- Education/ Teaching

- **Diploma Courses after 12th Science :**

- Dip. in Beauty Culture & Hair Dressing
- Fashion Designing – DFD
- Drawing and Painting
- Web Designing
- Information Technology
- Hospital & Health Care Management
- Film Arts & A/V Editing
- Print Media Journalism & Comm.
- Mass Communication
- Animation Film Making
- Air Crew
- Event Management
- Foreign Language Courses
- Computer Hardware
- Dress Designing – DDD
- Cutting and Tailoring
- Graphic Designing
- Application Software Development – DASD
- Physical Medicine and Rehabilitation
- Animation and Multimedia
- Film Making & Digital Video Production
- Mass Media and Creative Writing
- Air Hostess
- Textile Designing – DTD
- HR Training
- Computer Courses

Top 10 Courses after 12th Science

What to choose as a career after 12th Science is the biggest question that runs in every students mind. Parents too loose their peaceful sleep after their child clears 12th science board exam. Actually there are hundreds of options available to the students of 12th science stream. But without proper knowledge and guidance about the right option it does become difficult and confusing for both the students and their parents to select the suitable option for a bright career.

In this article information have been provided about Top 10 career after 12th science that will help students to choose what is best career options after 12th for them.

The term Science is actually used in a broad sense and it has two forms under its umbrella: Pure Science and Applied Science. Again science can be divided into two more sub categories namely: Maths category and Biology category. There are various graduation and professional courses available to the students as career after 12th science. Choosing a career options after 12th science is very promising as the scope for science student is very high and opportunities are always knocking at the door if they select right field of career matching with their natural talent. According to now-a-days market trend professionals with science background are always on high demand not only in home but also in abroad. The two most popular and most sought career options after 12th science in India are engineering and Medical.

For those who has a keen interest in Medical can opt for courses: MBBS or Bachelor of Medicine and Bachelor of Surgery. Those who wish to have a career in biology will surely agree this to be the best career option. Other options available in the Medical Field are: BDS (Bachelor of Dental surgery) and BAMS or Bachelor of Ayurveda medicine and surgery, Physician, Optometrists, Dental Surgeon, Pharmacists, Nursing and a lots of others.

Students with interest in Math and Physics or chemistry can get into Engineering Field. There are many choices available in this field for specialization like Mechanical, Civil, Aeronautical, Bio-Medical, Information Technology, Marine, Electronics and telecommunication and many others. Engineering is by far the best career options after 12th science with a bright future.

Some other opportunities available to the students after 12th science are the following

• Agriculture

Agriculture known to be the mainstay of Indian economy Agriculture includes Dairying, Poultry Farming and Horticulture apart from production of Fruits, Vegetables and food grains. In this field there many options available like research and teaching. One can select among these courses after 12th science in agriculture :-

• B.Sc. in Agriculture.

1. B. Science in Agricultural Eco and Farm management
2. B. Sc in Agricultural Meteorology
3. B. Sc in Agricultural Biotechnology
4. B. Sc in Agricultural Statistics
5. B. Sc in Agronomy
6. B.Sc (Agriculture Mktg and Business Management)
7. B.Sc (Bio-chem and Agricultural Chemistry)

8. B. Sc in Crop Physiology
9. B. Sc in Entomology
10. B. Sc (Hons) in Agriculture

• **Forensic Science**

The field of Forensic science involves investigating of a crime with the help of applying scientific principles. These are degrees and diplomas after 12th for students who is interested in forensic science as career options after 12th.

1. B. Sc in Forensic Sciences
2. B. Sc in Life Science, Chemistry, Forensic Science
3. Diploma in Criminology and Forensic Science for Police personnel
4. B.Sc in Forensic Sciences
5. Diploma in F/Sciences (Ballistics and Finger Prints)
6. Diploma in Forensic Science (Cyber Crimes)
7. Diploma in Forensic Science (Computer Forensics)

• **Bio Technology**

The field of Biotechnology is totally a combination of biology with modern technology, which produce result in alter cells to manipulate them as required. It helps scientists to develop treatments for various diseases and very helpful to humans and other living forms. Biotechnology used in a variety of fields like Environmental, Agricultural, Pharmaceutical, Energy and Chemical. These are the degrees and diplomas after 12th in biotechnology :

1. B. Science in Biotechnology
2. B. Sc in Biotechnology and Bio informatics
3. B.E. in Biotechnology
4. B. Tech (Industrial Biotechnology)
5. Diploma in Biotechnology

• **Geology**

Geology is the study of earth and everything related to its structure, processes including study of organisms inhabited on earth. Geology also comprises study of oceanography, hydrogeology, and geostatistics. Interest and study in this field may get you the chance to work with the environmental consultant companies, nonprofit organisation, natural resources consultant and companies, Universities and government agencies and Geological survey of India. These are the degrees and diploma after 12th in geology :

1. B. Science in Geology
2. B.Sc (Hons) Geology
3. PG Diploma in Environmental Geology
4. PG Diploma in Engineering Geology
5. PG Diploma in Geology (Ground water)

• **Zoology**

It deals with the study of living and extinct animals their evolution, structure, behavior, function and interaction with environment. Zoology is diverse and broad field which includes studies of mammals, insects, birds, amphibians, reptiles, fishes and a lot of other. One can become zoologist, lecturer, ornithologist and even wildlife expert after studying in this branch of science. These are degree in zoology while considering career after 12th science :

1. B. Sc in Zoology
2. B. Science (Hons) in Zoology
3. B. Science in Aquaculture (Fishery Microbiology)
4. B. Sc in Advanced Zoology and Biotechnology
5. B. Sc in Zoology and Animal Biotechnology

• **Food Technology**

Food Technologist demand is growing day by day as rise in demand for packaged food and its long preservation due to many modern changes in food habits. Food technology deals with the scientific understanding about foods we eat and what are the actual production process to make foods, packaged and preserved. A degree in this field can get one the job of Food Quality controller, Research Officer, Packaging manager and a lot of others jobs. Students may go for food technology courses after 12th science :

1. B. Sc in Food Preservation and Processing
2. B. Sc in Food Processing
3. B. Sc in Food Processing and Technology
4. B. Sc in Food Storage, Preservation and Food Tech.
5. B. Sc in Food Technology (Bio-Chemical Engineering)
6. Diploma in Fish Processing Technology
7. Diploma in Sugar Technology

• **Microbiology**

This field is study of living organisms which may be a cell cluster, single cell or may be no cell at all, these are invisible to naked eye such as fungi, bacteria and viruses. There are many types of different microbiology. But Medical microbiology is well known as it deals with the human illness. Other Microbiology includes food microbiology, environmental microbiology and veterinary microbiology. There are ample of career opportunities and jobs for Microbiologists in Pharmaceutical, Food, Research and development laboratories in hospital, Beverage and chemical industries, Research organisations, Agriculture and Health care research.

1. B. Science in Microbiology
2. B. Science (Hons) in Microbiology
3. Diploma in Clinical Microbiology
4. Diploma in Clinical Pathology
5. Diploma in Industrial Microbiology

• **Textile**

Textile industries, with growing demands expanding multi dimensional and demand for its professional is sky rocketing. In this branch of engineering, scientific principle and techniques are being used in development and manufacturing of all types of textile fabric and fibers. Textile engineering also deals with physical and chemical principles which are being used for analysis of the polymer behavior involved in textile fiber formation. Textile engineering plays major role in control and design of Apparel and textile processes, products, machineries and fibers. There are a lot of job opportunities in this industries as a Process Engineer, Development Engineer, Medical Textile Engineer, Researchers, Quality control supervisor, Technologist, Operation Trainee, Technical services/Sales Manager etc. courses after 12th science in Textile technology are :-

1. Diploma in Textile Tech
2. Diploma in Textile Eng
3. Diploma in Fabrication Tech and Erection Eng
4. B.E in Textile Technology
5. B.E in Textile Chemistry
6. B.E in Man Made Fiber Technology

• **Architecture**

Architecture deals with the construction of Buildings, bridges and other structures with ventilation, lighting planning, structural integrity, air conditioning system, electrical system and fire safety. An Architect job is providing plans on layout and design of buildings and structure. Architecture is a multi dimensional profession that revolves around a range of tasks and in recent times is a hot career among the aspirants. There are multiple opportunities in this field both in public and private sectors. After completing course there is a lot of employment opportunities in Central and state public work departments, housing and urban development boards, municipalities and private organizations. These are degrees and diploma after 12th in architecture;

1. Diploma in Architecture Assistantship
2. Diploma in Architecture Engineering
3. Bach Eng in Architecture Engineering
4. B. Tech in Architecture Engineering

• **Information Technology**

Information Technology is an ever green career inspiring a lot of students for a better career and attractive pay perks from reputed companies like TCS, Wipro, Infosys and a lot of others. Information technology (IT) is the use of telecommunication and computers equipment to gather, control, store, retrieve information and after processing, transmit and manipulate data. IT includes both hardware and software sectors. Now a days present evolution is sometimes considered as Information technology age. There is a lot of scope after trained in IT as Quality Analyst, PHP Developer, Programmers, IT Specialist, Software Developer, Technology Engineer, Graphic Designer and a lot of others. These are the degrees and diplomas after 12th in information Technology; There are four types of Information Technology Course in computers :

1. University courses (Some offered dual qualification)
2. Courses offered by world class IT authorities companies like Microsoft, Sun and Oracle.
3. Department of Elect Accredited Computer courses.
4. Courses offered by small and large training institutes which are either affiliated with foreign universities or Indian and some have no affiliation at all.

Science is a field that also gives opportunity to the students to switch steams if they so desire. A science student also has the option of taking up careers in commerce and Humanities stream if they wish to afterwards. This gives a science stream student plethora of opportunities and career options after 12th science.

PARAMEDICAL COURSES

There are various courses in paramedical which students can choose after 12th as per their choice. Find the following below -

1. Degree Courses 2. Diploma Courses 3. Certificate Courses

Paramedical sector offers Degree, Diploma & certificate courses for class 12th students. These courses provide excellent career opportunities for students, who want to make a career in the paramedical sector. We have listed down best paramedical courses after 12th which can be joined through direct admission.

Students who are interested to make their career in the Paramedical sector must fulfil the required eligibility criteria:

- For different Undergraduate and Diploma courses in Paramedical sector, candidates should pass 10+2 from a recognized board with at least 50% marks in Physics, Chemistry, and Biology as core subjects.
- For the Post-Graduate and PG-Diploma courses, candidates should hold a Bachelor's degree in Science stream.

LIST OF SOME POPULAR MEDICAL COURSES

NO.	NAME OF PARAMEDICAL COURSES	DURATION	ELIGIBILITY
1.	BPT- Bachelor of Occupational Therapy	3.5 Years	10+2 PCB
2.	BPT Bachelor of Physio/Physical Therapy	3.5 Years	10+2 PCB
3.	Prosthetic and Orthotic Engineering	3 Years	10+2 PCB
4.	BSc (Audiology and Speech Therapy)	3 Years	10+2 PCB
5.	BSc (Ophthalmic Technology)	3 Years	10+2 PCB
6.	Bachelor (Mental Rehabilitation) - BMR	3 Years	10+2 PCB
7.	BSc (Human Biology)	3 Years	10+2 PCB
8.	BSc (Radiography)	3 Years	10+2 PCB
9.	BSc (Radio Therapy)	3 Years	10+2 PCB
10.	BSc (Nuclear Medicine)	3 Years	10+2 PCB
11.	BSc (Respiratory Therapy Technology)	3 Years	10+2 PCB
12.	BSc (Medical Technology X-Ray)	3 Years	10+2 PCB
13.	BSc (Medical Secretarial Service)	3 Years	10+2 PCB
14.	BSc (Operation Theatres)	3 Years	10+2 PCB
15.	BSc (Medical Laboratory Technology)	3 Years	10+2 PCB
16.	BSc (Allied Health Services)	4 Years	10+2 PCB
17.	BSc (Bio-Medical Technique)	1.5 Years	BSC BZC
18.	Bachelor of Speech, Language, & Hearing (BSLH)	3 Years	10+2 PCB
19.	Bachelor of Naturopathy & Yogic Science	5 Years	10+2 PCB
20.	Dental Hygienist	2 Years	10+2 PCB
21.	Dental Mechanics	2 Years	10+2 PCB
22.	Diploma In Community Health - DCH	3 Years	10+2 PCB
23.	Diploma In Hospital Aids	2 Years	10+2 PCB

24.	Certified Radiological Assistant - CRA	2 Years	10+2 PCB
25.	Radiation Therapy Technician	2 Years	BSC PCM
26.	PG Diploma in Cardiac Pulmonary Perfusion	2 Years	BSC PZC
27.	PG Diploma in Cardio Vascular Technique	2 Years	BSC PZC
28.	PG Diploma in Medical Laboratory Tech	2 Years	BSC PZC
29.	PG Diploma in Neuro Tech	2 Years	BSC PZC
30.	PG Diploma in Radiography & Imaging Tech	2 Years	BSC BZC
31.	Diploma in Anaesthesia Tech	1 Year	BSC BZC
32.	Diploma in Transfusion Medical Tech	1 Year	BSC BZC
33.	Diploma in Vascular Surgery Tech	1 Year	BSC BZC
34.	Diploma in Dialysis Tech	1 Year	BSC PCB/Z/M
35.	Diploma in ECG Tech	1 Year	BSC PCB/Z/M
36.	Medical Records Tech	1 Year	BA/BSC/BCom
37.	Medical Transcript Writing	1 Year	BA/BSC/BCom
38.	Advance Diploma In Technical & Analytical Chemistry	1.5 Years	BSc Chem
39.	Certificate Course In Laboratory Technique	1 Year	HSLC/Matric
40.	Certificate Course In Sanitary Inspector Training	1 Year	HSLC/Matric
41.	Certificate Course In Radiography	1 Year	HSLC/Matric
42.	Certificate Course In X-Ray Technician	1 Year	HSLC/Matric
43.	Certificate Course In Dark Room Assistant	1 Year	HSLC/Matric
44.	Certificate Course In Optician & Refractionist	2 Year	10+2 PCB
45.	Certificate Course In Ortho-Optics	2 Year	10+2 PCB
46.	Diploma In Ophthalmic Assistant	2 Year	10+2 PCB
47.	Certificate Course In Health Works (Female)	1.5 Years	10+2
48.	Diploma In Clinical Neuro Technology – DCNT	1 Year	BSC PCM
49.	PG Diploma In Bio-Medical Instrumentation	2 Years	BSC PCM
50.	PG Diploma in Hospital Management (Eqvt. To MBA)	1.5/2 Years	BA/BSc/BCom
51.	Diploma in Dietetics	1 Year	10+2 PCB

Graduate Level Courses After Class 12 Arts Stream
B.A (3 Year)
B.Lib
Journalism
M.Lib
M.A.
Asst. Prof.
Ph.D
Post Doc
M.Phill
Ph.D
B.A (3.Year)
M.Ed
Ph.D
B.Ed (Spl Education)
• Hearing Impairment
• Visual Impairment
• Mental Impairment
• Learning Impairment
M.Ed
B.A Public Administration
M.A Public Administration
LLB
LLM
Ph.D
Judicial Exam
WBCS
WBFS
IAS
IPS
IFS
IRS
IES Misc
etc
B.A LLB (5 Years)
LLM (2 years)
Ph.D
Judicial Exam
B.S.W
M.S.W
Ph.D
BBA
MBA
Ph.D
Career Path
www.careerpath.info

CAREER CHART FOR Arts/Humanities

Diploma Programs Duration: 6 months to 2 Years

- TTC, Diploma in Education
- Diploma in Foreign Language
- BBA
- Diploma in Travel and Tourism
- Diploma in Hotel Management
- BSW
- Diploma in Aviation, Flight Steward
- Diploma in Photography
- Diploma in Fashion Designing
- Diploma in Interior Designing
- Diploma in Animation & Gaming
- Diploma in Comuputer aided Design (CAD)

Professional Programs Duration: 3 Years and above

- **CA/CPT**
- **CS Program**
- **KWA Program**
- **Integrated LL.B**

Degree Programs Duration: 3 to 5 Years

- BA (Bachelor of Arts)
- BBM
- Library Science
- Mass Communication/
- Journalism
- Fine Arts
- Visual Communication
- LLB
- BBA-LLB
- Fashion Designing
- Interior designing
- Hotel Management
- Psychology
- Photography
- Economics
- Statistics
- Integrated MBA

Competitive Exams

HSEE, CLAT, LSAT, TISSBAT, CPT NCHMCET, CAT, MAT, GMAT, XAT Civil Service

Career Path
www.careerpath.info

Arts and Humanities : Exploring Human Expression and Culture

Arts and Humanities is a vibrant academic domain that delves into the essence of human culture, experience, and creativity. This field encompasses disciplines that examine human societies, history, languages, philosophy, literature, visual and performing arts, and cultural traditions.

The Arts: Creative Expression of the Human Spirit

The Arts focus on creating and conveying ideas through diverse mediums. Visual arts, such as painting, photography, and sculpture, capture imagination through imagery. Performing arts, including dance, theater, and music, express emotions and narratives through movement and sound. Literary arts, encompassing poetry and fiction, weave stories and ideas through the written word. Together, these forms of artistic expression reflect the boundless creativity of the human imagination.

Humanities: Understanding the Human Experience

Humanities is a broader discipline that explores human culture, history, language, philosophy, and societal dynamics. It seeks to understand human behavior, intellectual achievements, and societal development through critical analysis and research. Disciplines like history, philosophy, linguistics, and cultural studies provide insights into the complexities of human existence and foster a deeper understanding of our shared heritage.

The Role of Arts in Society

Art serves as a powerful lens for understanding the world. It enables us to explore diverse perspectives, express complex emotions, and bridge cultural divides. By fostering empathy and sparking dialogue, art cultivates connections across communities and enriches our collective experience.

The Interconnection of Arts and Humanities

While Arts and Humanities are distinct fields, they are profoundly interconnected. The study of art offers valuable perspectives into human culture and history, while humanities provide context for understanding artistic expressions. Together, they create a holistic framework for exploring the depth of human creativity and experience, equipping students with critical thinking, empathy, and cultural awareness.

Degrees Available in Arts and Humanities

Degree Nomenclature	Level	Duration	General Eligibility
BA (Bachelor of Arts)	Bachelor's	3 Year	10+2 any Stream
BA (Hons.) (Bachelor of Arts (Hons.))	Bachelor's	3 / 4 Year	10+2 any Stream
BSW (Bachelor of Social work)	Bachelor's	3 Year	10+2 any Stream
BRS (Bachelor of Rural Studies)	Bachelor's	3 Year	10+2 any Stream
BA+MA (Integrated Masters of Arts)	Bachelor's	5 Year	10+2 any Stream
BSW+MSW (Integrated Master of Social Work)	Master's	5 Year	10+2 any Stream
BRS+MRS (Integrated Master of Rural Studies)	Master's	5 Year	10+2 any Stream
MA (Masters of Arts)	Master's	2 Year	Bachelor's
MSW (Masters of Social work)	Master's	2 Year	Bachelor's
MRS (Masters of Rural Studies)	Master's	2 Year	Bachelor's
M. Phil. (Master of Philosophy)	Pre Doctoral	1.5 Year	Master's
Ph. D. / D. Phil. (Doctor of Philosophy)	Doctoral	3+ Year	Master's
D. Litt. (Doctor of Literature)	Post-Doctoral	——	Ph.D.

The Arts and Humanities Specializations, Course Description, and Core Subjects of Study

Ancient Indian History

The Ancient Indian History course emphasizes the development of analytical and critical thinking abilities as students explore various facets of ancient Indian culture from historical, philosophical, and anthropological viewpoints. Themes created in the first year such as rock-cut architecture, Indian aesthetics, trade and idea transmission throughout the subcontinent and iconography are continued in the second year through in-depth study. From prehistoric periods to the end of the Gupta period (around 1200 CE), it is the comprehensive study of the evolution of civilizations, cultures, political systems, social structures, religions, and economic activity in the Indian subcontinent.

- Political History of India Ancient Indian Religions
- Ancient Indian Social Life and Institutions
- Ancient Indian Economic Life and Institutions
- Early Indian Art and Architecture
- Concept and Methods of History Writing in Ancient India
- India's Cultural Contact with Outside World
- Legal Institutions in Ancient India
- Ancient Indian Polity and Administration
- Ancient Indian Paleography and Epigraphy
- Ancient Indian Numismatics
- Ancient Civilizations (Bronze Age to Iron Age)
- Principles and Methods of Archaeology
- History of Science and Technology in Ancient India

Studying Anthropology

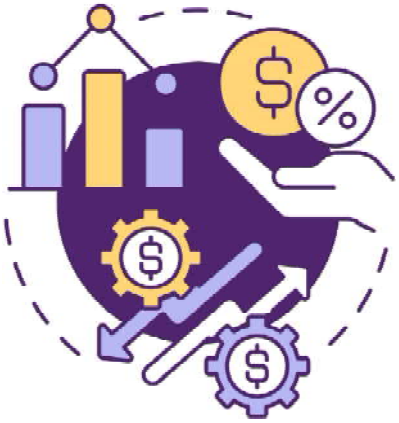
The study of anthropology provides students with the theoretical frameworks to comprehend, debate, forecast, and control cultural change in addition to the instruments to document and conserve culture in all of its manifestations. Understanding the variety of human experiences over time and geography is the main goal of anthropology, the scientific study of humans, their cultures, societies, behaviors, and biological evolution. Students will investigate the origins of humanity, cultural customs, social structures, languages, and environmental adaptations. Additionally, students will receive instruction in anthropological research methodologies. The course will introduce students to the breadth of anthropological theories, methods, and knowledge while also showing them how these relate to the real world outside of the classroom.

Core Learning Anthropology

- Introduction to Anthropology
- Ethnography: Themes and Issues
- Anthropology of Religion
- Cultural Studies
- Anthropology: Perspectives, Themes and Frameworks
- Anthropology of Development
- Applied Anthropology

Economics of Business

The study of economic principles and how they relate to management and decision-making in company is known as business economics. Understanding how businesses function in the broader economic environment, analyzing market trends, and formulating strategic decisions based on economic principles are the main objectives of this area. It gives students the ability to evaluate company performance, forecast economic outcomes, and allocate resources as efficiently as possible by fusing aspects of business management, macroeconomics, and microeconomics.

- Microeconomics
- Statistics for Business Economics
- Fundamentals of Business & Accounting
- Business Communication
- Mathematics for Business Economics
- Legal Aspects of Business
- Marketing Management
- Macroeconomics
- Industrial Economics
- Basic Econometrics
- Indian Financial System
- Indian Economy

Studies of National Security and Defense

The study of national defense plans, policies, and security challenges that affect a nation's stability and safety is the main emphasis of the academic discipline known as defense and national security studies. It entails examining intelligence, counterterrorism, international relations, military affairs, and the larger geopolitical landscape. The purpose of MSU-Baroda's BA Honors program is to prepare young people for careers in the defense industry by equipping them with the skills necessary to make decisions that affect national security. Additionally, the three-year, unique undergraduate program will include mandatory military coaching (SSB).

- National Security : Conceptual Aspects
- Conceptual Aspects of War
- Military Psychology
- Indian Constitution
- Human Rights
- Disaster Management
- Strategic Thought
- Maritime Security
- International Relations
- Defense Journalism
- Perspectives in English Studies
- History of the Modern World
- Foreign Language (German/French)
- Principles of Economics
- Defense and National Security Mechanism of India
- Political Science

- Military Sociology
- Economics
- Geopolitics
- Key issues in Contemporary Strategic Environment
- Insurgency and Counter Insurgency
- Nontraditional Security Threats
- Cyber Security
- Strategic Leadership
- Perspectives in Social Sciences
- Logic
- Aspects of Western Philosophy
- World Literature

Developmental Studies

In an increasingly globalized world, developmental studies tackles issues of "order and change" and seeks to investigate potential strategies for promoting development, which is generally considered to mean giving individuals the autonomy to improve their lives. In order to achieve sustainable development, this will require researching the complex web of relationships that people have with one another and the natural environment, which can both be a source of great innovation and ingenuity and a limitation. Therefore, knowledge and expertise from several social sciences are needed to analyze and address these difficulties, and this is what the multidisciplinary field of development studies aims to do.

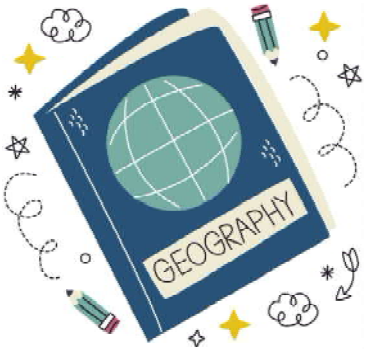
- Foundations of Social and Political Thought
- Contemporary India: A sociological perspective
- Environment and Society
- Communication
- Mathematics for Economics
- Microeconomics
- International Economics/Public
- Technology and Sustainable Dev.
- Indian Economic Development
- Feminism: Concepts and Theories
- Statistics
- Econometrics
- Intl. Relations: Theory and Practice
- Introduction to Indian Philosophy
- Human Rights and Justice
- Globalization and Change
- Gender and Development
- Economics
- Advanced Topics in Economic Dev.
- Indian Literature
- Urbanization and Development
- Macroeconomics
- Ethics
- Money, Banking and Finance
- Conflict, Reconstruction and Human Security
- State and Development Introduction to Cultural Studies

Geographical

The study of geography focuses on the Earth's surface, its various environments, and how they interact. It looks at how habitats and locations are made, how they evolve throughout time, and how people affect and interact with their surroundings. In order to better understand the world and its various regions, geography covers subjects including landforms, weather patterns, ecosystems, population, urbanization, and resource management. It also entails analyzing global challenges and geographical trends utilizing maps and technologies. Geographical knowledge in a variety of subfields, including physiography, resources, global economic systems, sociocultural elements, rural and urban environments, environmental and disaster studies, and mapping techniques, will be applied by students studying geography.

- Geomorphology
- Cartographic Techniques
- Human Geography
- Thematic Cartography
- Climatology
- Statistical Methods in Geography
- Geography of India
- Economic Geography
- Environmental Geography
- Regional Planning and Development
- Remote Sensing and GIS
- Evolution of Geographical Thought
- Disaster Management

History

The history curriculum provides students with the necessary knowledge about various facets of the past and teaches them how to apply this knowledge to improve society. This also provides insight into how historians investigate, present, and discuss important data in order to comprehend the past and present. It is anticipated that students would get an understanding of the interconnectedness of the past and present, as well as how knowledge of the past equips them with the ability to comprehend the present. Their capacity to think and analyze will improve as they get a solid understanding of the subject and cultivate a research-oriented viewpoint.

- The Idea of Bharat
- History of India
- History of Modern World
- History of Modern India
- Asian Resurgence
- History of United States of America
- History of Africa
- History of Southeast Asia
- Environmental Issues in India
- Making contemporary India

- History of World Civilization
- History of Europe
- Indian National Movement
- Cultural Heritage of India
- History of Communication
- History of the USSR
- History of Latin
- History of Modern East Asia
- Research methodology in History
- Issues in Contemporary World

International relations

The study of relationships between nations, non-governmental organizations, and international organizations is known as international relations, or IR. With an emphasis on important subjects like diplomacy, international law, security, conflict, collaboration, and global concerns, this course examines the dynamics of world politics. The course also studies how global issues such as trade, human rights, development, and environmental concerns impact international relations. Students learn more about the intricate relationships that characterize the modern world through this study.

- Introduction to International Relations
- Global History and International Relations
- Understanding Modernity: A Critical Exploration
- India in World Affairs
- International Organizations and Global Governance
- Theorizing International Relations
- Global Political Thought
- Intellectual Histories & Theories of Economic Development
- Knowing and Governing Ecosystems and Economies
- International Security
- Science, Technology and International Relations
- International Law and World Politics
- Gender and International Relations
- China in Global Politics
- Understanding Pakistan: Ideas, Issues, and Institutions
- Cognition, Psychology and Politics

Multi Media and Mass Communication

The course “Multimedia and Mass Communication” examines the numerous media and communication technologies that are used to produce, disseminate, and consume information on a variety of platforms. It emphasizes the effective and captivating delivery of messages through the integration of text, audio, video, and graphics. The course discusses how mass media—including radio, television, newspapers, and internet platforms—shape society, culture, and public opinion. In addition to learning about the effects of media on international communication, advertising, journalism, and entertainment, students also study the management, production, and ethical issues that come with producing multimedia material. Students enrolled in this course are prepared for professions in digital content creation, media, and communications.

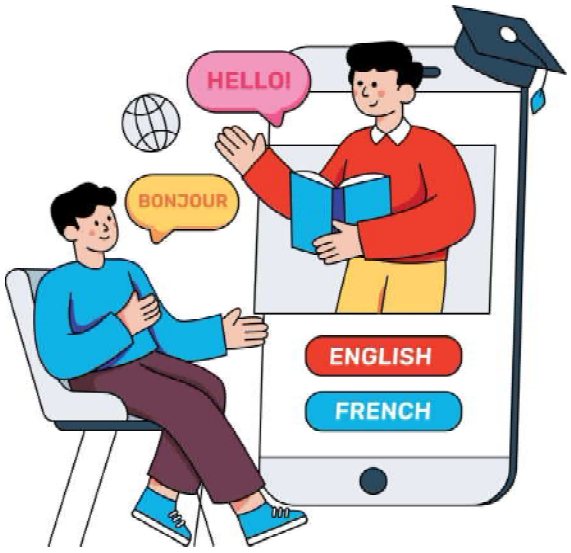
- Communication, Media and Society
- Communication Research
- Exploring Hindi Cinema
- Television Journalism
- Camera and Editing for TV
- Global Politics and Media
- Integrated Marketing Communication
- Social Media
- Media Moments in History
- Communication and Disaster Management
- Fashion Communication
- Introduction to Journalism
- Print Media Production
- Graphic Designing &Visual Images
- Development Communication
- Reporting and Anchoring
- Communication and the Plastic Arts
- Advertisement and Media
- Public Service Broadcasting
- Theatre and Communication
- Writing for Media

Linguistics

The scientific study of language and its structure is known as linguistics. Understanding the origins, development, and use of languages in communication is the main goal of this course. Phonetics (the sounds of speech), syntax (sentence structure), semantics (meaning), pragmatics (language in context), and sociolinguistics (the ways in which language changes in diverse social circumstances) are only a few of the facets of language that students study. Along with offering insights into language acquisition, language change, and language disorders, the course also looks at the connections between language, culture, and society. Students who study linguistics are prepared for jobs in language technology, education, translation, and linguistics research.

- Language and Linguistics
- Elements of General Phonetics
- Introductory Phonology
- Essentials of Grammar
- Basic Elements of Semantics
- Introduction to Semiotics
- Linguistic Landscape of India
- Introduction to Sociolinguistics
- Introduction to Psycholinguistics
- Lexicography
- Aspects of Language
- Language and Mind
- Introductory Morphology
- Introductory Syntax
- Historical Linguistics

- Fundamentals of Translation
- Linguistics and Language Teaching
- Language and Literature
- Language Testing

Performing Arts

Students who take the Performing Arts course will gain a thorough understanding of a variety of skill-based artistic disciplines, such as dance, theater, music, and drama. This program emphasizes the development of performance abilities, creativity, and artistic expression by fusing theoretical knowledge with hands-on instruction.

- Core Subjects of study:
- Communication Language
- Drama and History of Theatre
- Basic of Acting and Basic of Design
- Fundamentals of Music
- Introduction to Classical Indian Theatre and Greek Theatre
- Modern Indian Theatre
- Modern Indian Performing Arts
- Music Theory
- Performance
- Natak Sastra
- Drama and Communication Media
- Dramatic Texts
- Acting Techniques
- Airport Strategic Planning
- Theatre Management
- Practical Work, Oral Exam, and Performance

The study of philosophy

Philosophy studies is the academic exploration of fundamental questions about existence, knowledge, values, reason, and the nature of reality. It entails looking at important subjects like logic (how humans reason), metaphysics (the nature of being), ethics (what is right and bad), and epistemology (how we know things). Philosophy helps students explore complex concepts and hone their reasoning, argumentation, and problem-solving abilities by promoting critical thinking, analysis, and the questioning of presumptions.

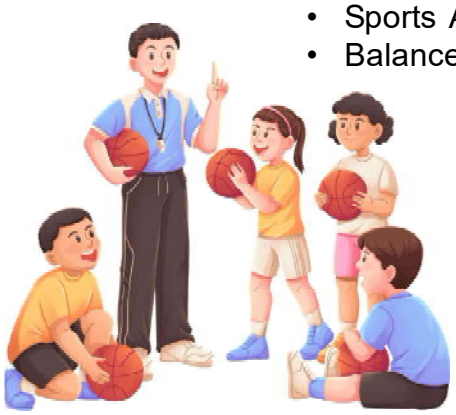
Core Subjects of study:

- Social & Political Philosophy : Indian and Western
- Indian Philosophy
- Text of Indian Philosophy
- Continental Philosophy
- Philosophy of Law
- Indian Theories of Consciousness
- Logic
- Applied Ethics
- Analytic Philosophy
- Philosophy of Mind
- Indian Materialism
- Greek Philosophy
- Truth Functional Logic
- Philosophy of Language (Indian & Western)
- Philosophy of Science
- Feminism
- Western Philosophy: Descartes to Kant
- Text of Western Philosophy
- Philosophy of Religion(Indian & Western)
- Aesthetics
- Knowledge & Scepticism

Physical Education

Physical Education in Humanities is one of many disciplines offered in the CBCS BA Program at various institutes and colleges. The CBCS gives students the option to select from a variety of required courses, including core, elective/minor, and skill-based courses. Physical education is a subject that integrates theoretical knowledge with hands-on training to explore physical fitness, sports, and wellbeing. With a focus on encouraging physical activity and good living, students study the fundamentals of exercise, health, nutrition, sports science, and human anatomy. The student is exposed to the study of physical fitness, which encompasses sports, leisure exercise, and health.

- Introduction to Physical Education in the Contemporary Context
- Health Education, Anatomy and Physiology
- Sports for All
- Sports Administration & Management
- Balanced Education
    - Wellness & Fitness
    - Wholistic Personality Development
    - Sports Journalism
    - Fitness, Wellness & Nutrition
    - Posture, Athletic Care and First Aid
    - Sports Psychology
    - Media and Careers in Physical Education
    - Measurement and Evaluation
    - Management of Aerobics & Group Training
- Yoga Skills
- Sports Industry & Marketing

Political Science

Political science is the study of major theories, concepts, and approaches to real-world problems. The curriculum is intended for students who are interested in understanding how a nation's administrative systems operate both domestically and abroad. It encompasses a wide range of topics, including public administration, governmental policies and processes, international relations, public affairs, and the interpretation of historical and contemporary political systems. Students study politics, economics, and society both domestically and internationally. The course helps students understand the political practices of nations worldwide by covering not only current political situations but also the history of political development and numerous political upheavals worldwide.

- Understanding Political Theory
- Political Theory-Concepts and Debates
- Introduction to Comparative Government and Politics
- Political Processes and Institutions in Comparative Perspective
- Classical Political Philosophy
- Modern Political Philosophy
- Contemporary Political Economy
- Governance: Issues and Challenges
- United Nations and Global Conflicts
- Constitutional Government and Democracy in India

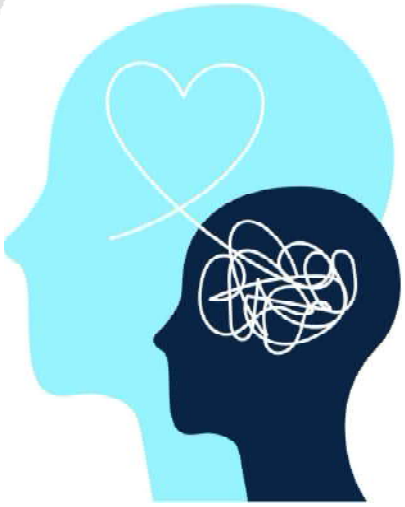

- Political Process in India
- Perspectives on Public Administration Perspectives on International Relations and World History
- Public Policy and Administration in India Global Politics
- Indian Political Thought
- Nationalism in India
- Feminism: Theory and Practice
- Politics of Globalization

Psychology

Psychology is the study of the mind and behavior, emphasizing how people think, feel, and act. It covers a wide range of topics related to human psychology, such as learning, development, emotions, mental processes, personality, and social behavior. In order to comprehend human experiences, students study various psychological theories and research techniques. It prepares students for jobs in mental health, counseling, education, or research by giving them the information and abilities to investigate subjects like cognitive psychology, abnormal psychology, developmental psychology, and social psychology.

- Introduction to Psychology
- Psychology of Individual Differences
- Psychological Research
- Social Psychology
- Applied Social Psychology
- Organizational Behaviour
- Positive Psychology
- Community Psychology
- Psychology Perspective in Education
- Psychology of Peace
- Youth, Gender and Identity
- Youth Psychology
- Biopsychology
- Statistical Methods for Psychological Research
- Development of Psychological Thought
- Developmental Psychology
- Psychological Disorders
- Counseling Psychology
- Health Psychology
- Cultural and Indigenous Psychology
- Psychology of Disability
- General Psychology
- Psychology and Media

Public Administration

Public administration is a theoretical and practical academic degree that equips graduates with the specific knowledge and abilities needed to participate in public governance and related activities. Implementing governmental policies that benefit the general public, putting political decisions and activity into action, and creating public programs for the benefit of society and its citizens are all areas of public administration's focus.

- Introduction to Public Administration
- Administrative Theory Indian Administration
- Public Policy and Governance
- Public Personnel Administration
- Rural Local Governance
- Regulatory Governance
- Public Financial Administration
- Urban Local Governance
- Environment Policy and Governance
- Research Methods
- Comparative Public Administration Development Administration
- Administrative Ethics and Governance

Rural Studies

Students studying rural studies are taught diagnostic skills that enable them to pinpoint the underlying causes of issues in rural areas. One of the most crucial elements in India's economic development is rural development. A rural studies course teaches students how to use their knowledge and abilities to raise the level of living in rural areas and isolated villages

- Agronomy
- Economics
- Agricultural Engineering
- Gandhian Thought
- Ethics
- Education Psychology
- Political Science
- Rural Extension
- Plant Protection & Pesticide Management
- Agricultural Development & Extension
- History of Indian culture
- Rural Development
- Farm Management
- Animal Breeding & Dairying
- Olericulture
- Horticulture & Forestry
- Rural Development
- Social Psychology
- Philosophy
- Rural Technology
- Agriculture Chemistry
- Animal Husbandry
- Health Science
- Animal Housing And Management
- World Religion
- Food & Nutrition

Social work

Social work education consists of both classroom instruction and field work practicum. The goal of classroom instruction is to build students' personalities by instilling democratic and humanitarian values while also acquainting them with the concepts and abilities needed for social work intervention. Through organizational and community-based practice, students gain experience working with welfare, development, and empowerment-oriented projects throughout their fieldwork practicum. The goal of this course is to give young students a thorough awareness of vulnerable groups' difficulties, new societal concerns, and proper program design and implementation.

- Foundations of Social Work
- Introduction to society for social work
- Understanding psychology for social work
- Social deviance and social problems
- Social Psychology for social work
- Social Action and Movements
- Working with Individuals/Groups/Communities
- Counselling Skills in Social work practice
- Research in social work
- Social work response to social concerns
- Environmental Studies
- Areas of Social work Practice
- Social welfare Administration
- Social work intervention in Disaster
- Health and Social Work
- NGO management
- Contemporary social concerns
- Social policy and development
- Social legislation and Human rights
- Social work Practice in different settings

Sociology

Sociology is a social science that studies human behavior and connections as well as society. To comprehend social order, issues, and changes in society, organizations, and networks, it employs critical analysis and empirical research. Race, social class, poverty, crime and the law, education, and more speculative, broader topics like the effects of drastic change on entire societies are just a few examples of the enormous range of topics that can be covered. A degree in sociology will examine and analyze human behavior in various countries, typically from a global viewpoint.

- Introduction to Sociology
- Sociology of Gender
- Sociological Thinkers
- Environmental Sociology
- Visual Culture
- Rethinking Development
- Sociology of Media
- Sociology of Religion
- Social Stratification
- Agrarian Sociology
- Indian Sociological Traditions
- Family and Intimacy
- Sociology of Education
- Sociological Research Methods
- Political Sociology
- Sociology of Kinship
- Urban Sociology
- Sociology of Health and Medicine
- Indian Society: Images and Realities
- Sociology of Social Movements
- Sociology of India
- Economic Sociology
- Population and Society
- Sociology of Work
- Reading Ethnographies
- Gender and Violence

Vocational Studies

The goal of vocational education is to prepare students for the workforce after graduation. Because it offers hands-on instruction, students get specialized industrial skills that enable them to enter the workforce and get started. Classroom instruction along with practical training are essential components of vocational education and training, giving students a thorough grasp of industry principles and how to perform trade obligations. There are vocational programs for many different types of jobs. This kind of educational pathway is available to students who want to develop computer skills through technical instruction. In this approach, students can acquire the skills required for a variety of creative areas, including cosmetology, fashion design, photography, culinary arts, dressmaking, and interior design. Additionally, vocational schools offer instruction in a wide range of practical skills that are essential to society's operation, including carpentry, masonry, HVAC, automotive repair, plumbing, and electrical work. Additionally, it can offer the opportunity to study specific professional skills like court reporting, medical helping, or bookkeeping.

- 3DAnimation
- Accounting and Related Fields
- Acting
- Agricultural Sciences and Business
- Airport and Airline Management
- Animation & Graphic Design
- Apparel Design & Manufacturing
- Applied Computer Technology
- A.I. & Machine Learning
- Automobile Technology
- Bamboo & Wood Technology
- Banking Fin. Services & Insurance
- Beauty Salon and Spa
- Biomedical Sciences
- Building Construction & Tech.
- Business Process & Data Analytics
- Chemical and Petrochemical Engg.
- Clinical & Aqua Lab.Technology
- Commercial Aquaculture
- Commercial Art
- Culinary Arts
- Data & Web Analytics
- Digital Film Production
- E-Commerce & Digital Marketing
- Entertainment
- Farming Technology
- Fashion Design & Management
- Green House Management
- Hardware Technology & Networking
- Horticulture Science
- Hospital Administration & Management
- Hospitality & Culinary Arts
- Hospitality & Tourism Management
- Human Resource Management
- Industrial Aquaculture & Fisheries
- Industrial Automation
- Industrial Microbiology
- Industrial Waste Management
- Information & IT Services
- Interior Designing
- Internet Of Things
- Live Stock Production & Management
- Logistics Management
- Management & Entrepreneurship
- Mass Communication
- Material Management
- Media & Entertainment
- Medical Equipment Technology
- Medical Imaging Technology
- Medical Lab & Molecular
- Diagnostic Tech.
- Medical Lab Technology
- Modern Office Management
- Networking & System
- Pottery & Ceramic Design
- Printing & Publishing
- Processing & Food Engineering
- Production Technology (Tool & Die)
- Radiology & Medical Imaging Tech.
- Real Estate Management
- Recycled Craft Design
- Refrigeration & Air Conditioning
- Renewable Energy Technology
- Retail & Logistics Management

- Retail Management & Foreign Trade
- Retail Management and IT
- Rubber Technology
- Sericulture
- Small and Medium Enterprises
- Small Tea Garden Management
- Software Development
- Soil & Water Conservation
- Solar Energy
- Sports Nutrition & Physiotherapy
- Sustainable Agriculture
- Telecommunications
- Telematics
- Textile Design
- Textile Dyeing &Printing
- Theatre Study & Acting
- Fashion Styling & Grooming
- Financial Market & Services
- Fisheries & Farm Management
- Floriculture & Landscape Gardening
- Food Processing Technology
- Foundry Technology
- Garment Designing
- Gemmology
- Administration
- Nursery Management Technology
- Nutrition & Health Care Science
- Office Mgmt. and Secretarial Practice
- Operation Theatre Technology
- Ophthalmic Technology
- Paramedical & Health Administration
- Pharmaceutical Chemistry
- Plant Propagation
- Polymer & Coating Technology
- Traditional Arts & Crafts
- Vehicle Testing
- VFX & Film Making
- Visual & Applied Arts
- Visual Communication Technology
- Visual Media & Film Making
- Water Sanitation & Waste Mgmt.
- Web Technology & Multimedia
- Well and Mining Engineering

અગત્યની વેબસાઇટો

Ahmedabad Management Association	www.amaindia.org
CEPT University	www.cept.ac.in
Indian Institute of Management (IIM)	www.iirnahd.ernetin
National Law University, Gandhinagar	www.gnlu.ac.in
National Institute of Design (NID)	www.nid.edu
NIFT, Gandhinagar	www.nift.ac.in
Physical Research Laboratory	www.prl.res.in
Indian Institute of Technology (IIT)	www.iitgn.ac.in
Anand Agriculture Univesity, Anand	www.aau.in
Bhavnagar University, Bhavnagar	www.mkbhavani.edu.in
Centre for Environmental Planning & Technology, Ahmedabad	www.cept.ac.in
Gujarat Agriculture University, Dantiwada	www.sday.edu.in
Gujarat Ayurved University, Janinagar	www.ayurveduniversity.com
Gujarat University, Ahmedabad	www.gujaratuniversity.org.in
Gujarat Vidyapith, Ahmedabad	www.gujaratvidyapith.org
Hemchandracharya North Gujarat University, Patan	www.ngu.ac.in
Junagadh Agriculture University, Junagadh	www.jau.in
Maharaja Sayajirao University, Baroda	www.msubaroda.ac.in
Navsari Agriculture University, Navsari	www.nau.in
Sardar Palel University, Vallabh Vidhyanagar	www.spuvvn.edu
Sardar Vallabhbhai National Institute & Tecnology, Surat	www.svnitac.in
Saurashtra University, Rajkot	www.saurashtrauniversity.edu
Veer Narmad South Gujarat University, Surat	www.sgu.emet.in

Councils of India

All India Council of Technical Education, New Delhi	www.aicte-india.org
Bar Council of Gujarat, Ahmedabad	www.barcouncilofgujarat.org
Bar Council of India, New Delhi	www.barcouncilofindia.nic.in
Central Council for Indian Medicine, New Delhi	www.ccindia.org
Dental Council of India, New Delhi	www.dciindia.org
Distance Education Council, New Delhi	www.ugc.ac.in
Indian Council for agricultural Research, New Delhi	www.icar.org.in
Medical Council of India, New Delhi	www.mciindia.org
National Assessment & Acreditation Council, New Delhi	www.naacindia.org
National Council for Teacher Education, Bhopal	www.ncte-in.org
Pharmacy Council of India, New Delhi	www.pci.nic.in
University Grant Commission, New Delhi	www.ugc.ac.in

ગુજરાતમાં ૨૦૦૮-૦૯ થી ગુજરાત ટેક્નોલોજી યુનિવર્સિટી અસ્તિત્વમાં આવી છે. રાજ્યમાં અલગ અલગ યુનિવર્સિટી સાથે સંકળાયેલી ઈજનેરી, ફાર્મસી, પોલિટેકનિકની સાથોસાથ MBA તથા MCA અભ્યાસક્રમોની કોલેજોનો આ યુનિવર્સિટીમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. રાજ્યમાં સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓમાં ફીનાં ધોરણો નક્કી કરવા માટે સુપ્રિમ કોર્ટના આદેશ બાદ રાજ્ય સરકારે વિધાનસભા દ્વારા પ્રવેશ અને ફી નિયમન માટે કાયદો ઘડીને નિવૃત્ત ન્યાયાધીશના વડપણ હેઠળ સમિતિની રચના કરી છે. આ સમિતિ ફીનાં ધોરણો સાથે પ્રવેશના નિયમો નક્કી કરવાનું કાર્યક્ષેત્ર ધરાવે છે. વિદ્યાર્થી તથા વાલીઓ ઊંચી ફી, વધારાની ફી, ડોનેશન, પ્રવેશમાં ગેરરીતિ તથા અપૂરતી સુવિધા માટે પુરાવા સાથે નીચેના સરનામે ફરિયાદ કરી શકે છે. આશા રાખવામાં આવે છે કે નામદારશ્રીના વડપણ હેઠળની સમિતિ ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાજબી ફરિયાદો અંગે પારદર્શક રીતે સમયસર ન્યાય આપશે.

ચેરમેનશ્રી, ફી નિયમન સમિતિ (મેડીકલ)

પાંચ બંગલા, પોલિટેકનિક પાછળ, ગુલબાઈ ટેકરા, અમદાવાદ-૧૫. **www.frcmedical.org**

ચેરમેનશ્રી, ફી નિયમન સમિતિ (ટેકનીકલ)

બીજો માળ, રૂમ નં. ૧૨૬, એસીપીસી બિલ્ડીંગ, એલ.ડી. એન્જીનિયરીંગ કોલેજ કેમ્પસ, નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૧૫.

www.gujacpc.admissions.nic.in, www.gujacpc.gujarat.gov.in, www.jacpcldce.ac.in

સમગ્ર માર્ગદર્શન પુસ્તિકામાં કોઈ પણ ત્રુટિ હોય અથવા પૂરક માહિતી-વિસ્તૃત માહિતી માટે આપ સંપર્ક કરી શકો છો : **www.incgujarat.com**

ગુજરાતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ

કોંગ્રેસ પક્ષનું યોગદાન

IIM AHMEDABAD

Established : 1961

Established : 1961

CEPT

Established :1962

Institute of Hotel Management Ahmedabad

Established : 1972

IRMA Institute of Rural Management Anand

Established : 1979

nift

Established : 1986

इसरो ISRO

Established :1969

EDI

Established : 1983

Institute for Plasma Research

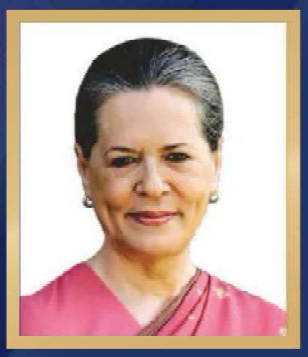
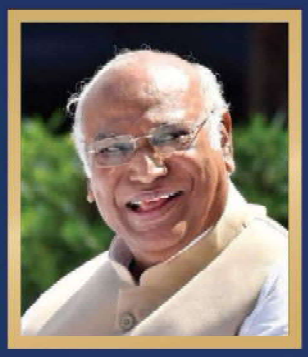
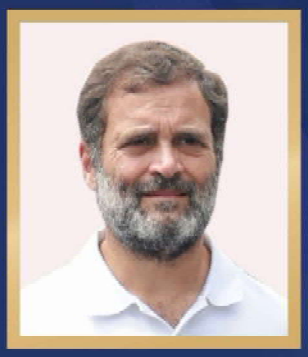
Established : 1986

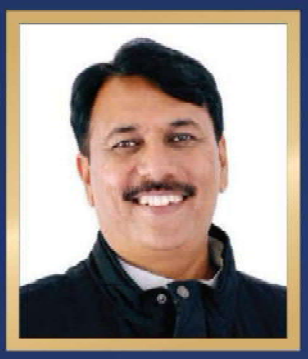
સરકારી અને ગ્રાન્ટ-ઈન-એઇડ સંસ્થોનું મોટા પાયે નિર્માણ આપ્યો શિક્ષણનો અધિકાર

N.S.U.I

YOUTH CONGRESS

હાથ બદલશે હાલત

દરેક હાથમાં શક્તિ, દરેક હાથમાં પ્રગતિ

ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિ

રાજીવ ગાંધી ભવન, સંસ્કાર કેન્દ્ર માર્ગ, એલિસબ્રિજ,
અમદાવાદ-380006. ફોન: (079) 26578212/13
www.incgujarat.com